

KAMIITHARI ÑAANTSÌ

**Ikinkitha-takoitziri Awinkathariti
Jesucristo Owakiraari
Kajyaakaa-wakaantsi**

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma ajyinika (del Apurucayali)
del Perú

THE SEED COMPANY

KAMIITHARI ÑAANTSÍ

El Nuevo Testamento en ajyinika (del Apurucayali) del Perú

Traducción

© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Primera edición

© 2000, The Seed Company

Edición para la web

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.ScriptureEarth.org

Este obra está bajo una licencia Creative Commons (by-nc-nd)
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Okaatzi tzimayi-tatsiri

página

Kamiithari Ňaantsi Josankinatakiri Mateo Mateo.....	Mt.....	1
Kamiithari Ňaantsi Josankinatakiri Marcos Marcos	Mr.....	70
Kamiithari Ňaantsi Josankinatakiri Lucas Lucas.....	Lc.....	110
Kamiithari Ňaantsi Josankinatakiri Juan Juan	Jn.	181
Jantayitakiri Otyaantapiroriti Jantayitakiri.....	Hch.....	231
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Roma-jatziiti Roma-Jatziiti.....	Ro.....	295
Jitakari Josankinatziniri Pablo Corinto-jatziiti 1 Corinto-Jatziiti.....	1 Co.....	325
Apititanaintsiri Josankinatziniri Pablo Corinto-jatziiti 2 Corinto-Jatziiti.....	2 Co.....	356
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Galacia-jatziiti Galacia-jatziiti.....	Ga.....	376
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Efeso-jatziiti Efeso-jatziiti	Ef.....	387
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Filipos-jatziiti Filipos-jatziiti	Flp.....	397
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Colosas-jatziiti Colosas-jatziiti	Col.....	404
Jitakari Josankinatziniri Pablo Tesalónica-jatziiti 1 Tesalonicense	1 Ts.	411
Apititanaintsiri Josankinatziniri Pablo Tesalónica-jatziiti 2 Tesalonicense	2 Ts.	417

Jitakari Pablo Josankinatziniri Timoteo		
1 Timoteo	1 Ti.....	421
Japiitairo Pablo Josankinatziniri Timoteo		
2 Timoteo	2 Ti.....	430
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Tito		
Tito	Tit.....	436
Josankinari Pablo Jotyaantziniri Filemón		
Filemón.....	Flm.....	440
Josankinayiitziniri Heber-paantiri		
Hebreos.....	Heb.....	442
Josankinari Santiago		
Santiago	Stg.	467
Jitakari Josankinari Pedro		
1 Pedro	1 P.	475
Apititanaintsiri Josankinari Pedro		
2 Pedro	2 P.	484
Jitakari Josankinatakiri Juan		
1 Juan	1 Jn.	490
Apititanaintsiri Josankintakiri Juan		
2 Juan	2 Jn.	498
Mawatanaintsiri Josankinatakiri Juan		
3 Juan	3 Jn.	500
Josankinatakiri Judas		
Judas.....	Jud.	502
Joñaagaitakiri Juan		
Apocalipsis.....	Ap.....	505
Mapas		539

KAMIITHARI ÑAANTSİ JOSANKINATAKIRI MATEO

Ichariniyitari Jesucristo
(Lc. 3.23-38)

1 ¹Jiroka iwairopaini ikaatzi ichariniyitari Jesucristo. Tima iriitaki icharini David-ni, ipoña ijatzi Abraham-ni. ²Ikanta pairani Abraham-ni, itzimaki itomi jiitakiri Isaac. Ikanta Isaac tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Jacob. Ikanta Jacob tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Judá. Tii apaani ikanta itomi Jacob, ojyiki itomipaini. ³Ikanta Judá jowaiyantakaakiro Tamar, jiitakiri Fares, iriima pashini jiitakiri Zara. Ikanta Fares tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Esrom. Ikanta Esrom tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Aram. ⁴Ikanta Aram tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Naasón. Ikanta Naasón tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Salmón. ⁵Ikanta Salmón jowaiyantakaakiro Rahab, jiitakiri Booz. Ikanta Booz jowaiyantakaakiro Rut, jiitakiri Obed. Ikanta Obed tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Isaí. ⁶Ikanta Isaí tzimanaki itomi irirori, jiitakiri David. Iriitaki pinkatharitantsiri. Ikanta pinkathari David jowaiyantakaakiro iina Urías, jiitakiri Salomón. ⁷Ikanta Salomón tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Roboam. Ikanta Roboam tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Abías. Ikanta Abías tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Asa. ⁸Ikanta Asa tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Josafat. Ikanta Josafat tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Joram. Ikanta Joram tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Uzías. ⁹Ikanta Uzías tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Jotam. Ikanta Jotam tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Acaz. Ikanta Acaz tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Ezequías. ¹⁰Ikanta Ezequías tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Manasés. Ikanta Manasés tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Amón. Ikanta Amón tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Josías. ¹¹Ikanta Josías tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Jeconías. Irojatzitizmantanakari iririntzipaini ijatzi. Aripaiti ipokaiyakini owayiriiti poñaachari Babilonia, jaakiri maawoni inampiki.

¹² Okanta ipiyaiyaani jaantaitakariri maawoni Babilonia-ki. Tzimai itomi Jeconías irirori, jiitakiri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Zorobabel. ¹³ Ikanta Zorobabel tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Abiud. Ikanta Abiud tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Azor. ¹⁴ Ikanta Azor tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Aquim. Ikanta Aquim tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Eliud. ¹⁵ Ikanta Eliud tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Matán. Ikanta Matán tzimanaki itomi irirori, jiitakiri Jacob. ¹⁶ Ikanta Jacob tzimanaki itomi irirori, jiitakiri José. Iriitaki oiminthonoritakari María. Jiroka María iro owaiyantakiriri Jesús, irijatzi jiitaitakiri Cristo.

¹⁷ Jirika ikaatzi icharinintayitakari. Jitanakawo itzimanaki Abraham-ni irojatzi itzimantakari David-ni, ikaataiyini 14. Ipoñaanaa David-ni irojatzi jaantaitakariri Babilonia-ki, ikaataiyini 14. Ipiyaiyaani jaantaitakariri Babilonia-ki, irojatzi itzimantakari Cristo, ikaataiyini 14 iijatzi.

Itzimantakari Jesucristo (Lc. 2.1-7)

¹⁸ Jiroka okanta itzimantakari pairani Jesucristo. Ikanta José, tzimatsi iinathori oita María. Ikajyaakawo iinatyawa. Tiimaita iñiilo intsipawaityawa. Iro kantacha María motzitaki, ikantakaakawo Tasorintsinkantsi. ¹⁹ Ikanta José, tampatzikashiri jinaki irirori, ikowaki jowayaantiromi imananikiini, tii ikowi jowaariptiro inkimakoitiro itzimashiwaitaka iinttsi. ²⁰ Ikanta ikinkishiriwaita José tsiniripaiti, jomishimpiyaakiri imaninkariti Pawa imayinikiini, ikantakiri: “José, icharini David-ni. ¿Itama pikinkishiritantari powajyaantiro María? Payiro, tima Tasorintsinkantsi kantakaawori omotzitantzakari. ²¹ Aririka intzimaki iinttsi, piitiri JESÚS. Iriitaki owawijaakotairini ijyininkapaini ikaariptiroshiriwaiwitaka”. ²² Ari okanta imonkaatantakari maawoni josankinatakiri pairani Kamantanani, ikantaki:

²³ Ari owaiyantaki tsinani kaari ñiirini shirampari, intzimi otomi, Jiitaitiri Emanuel, akantziri añaaniki aaka: “Itsipatai Pawa”.

²⁴ Ikanta ikakitanai José, jimatakiro okaatzi jinintakaakiriri Pawa, jiinantakawo. ²⁵ Tii jimaantzimaitawo irojatzi itzimantakari itanakawori otomi. Jiitaitakiri JESÚS.

Ipokaki yotaniri iñiiri Jesús

2 ¹ Itzimaki Jesús nampitsiki Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tima itzimantakari Jesús, iri pinkathariwintantsiri Herodes. Ari jariitakari nampitsiki Jerusalén yotzinkariiti ikinapaakiro ishitowapiintzi ooryaatsiri. ² Josampitapaakiri: “¿Tsika isaikika iwinkathariti Judá-

mirinkaiti owakiraa tzimatsiri? Janta nonampiki nopoñaanaka, noñaakiri impokiro niyotantakari tzimaki. Iro nopolantaiyarin nompinkathatiri”.

³Ikanta ikimawaki pinkathari Herodes, antawo ikinkishiryaanaka, ari ikimitakari iijatzi maawoni Jerusalén-jatzi. ⁴Ipoña ikaimakaantakiri Herodes maawoni ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzi maawoni Yotzinkari, josampitakiri: “¿Tsika intzimika Cristo?” ⁵Ikantaiyanakini irirori: “Intzimi janta nampsitsiki Belén saikatsiri Judea-ki, tima ari okantzi josankinari Kamantantaniri, ikantaki:

⁶ Ari osaikiri nampsitsi Belén janta Judea-ki, tikaatsi thainkironi.

Ari imoñiiyaari pinkatharipirori janta. Iriitaki jiwatairini Israel-mirinkaiti ikaatzi nashitaari naaka”.

⁷Ipoña Herodes, ikaimakaantakiri pokayitaintsiri jiñiiri owakiraa tzimatsiri, josampitakiri: “Tsikapaiti piñaakiri impokiro piyotantakari tzimaki pinkathari?” ⁸Ikamantakiri maawoni. Ipoña ikantanakiri irirori: “Kamiitha, pimatiro piyati Belén-ki, paminiri tsika isaikajaantzi iintsi. Aririka piñaakiri, iijatzi pinkinapai jaka, pinkamantapaina. Niyaatiita iijatzi naaka, nompinkathatakiri”. ⁹Irojatzi jawijantanakari. Iijatzi jiñaanairi impokiro jiñaakiri chapinki. Jiñaashitakari jaatzinkapaaki, iro jiyotantapaakawori pankotsi isaiki iintsi. ¹⁰Ikanta jiñaakiri, kimoshiri ikantaiyapaakani. ¹¹Ariitaiyapaakani pankotsiki, jiñaapaakiri iintsi iijatzi inaanati María. Jotzirowashitapaakari, ipinkathatapaakiri. Jashitaryaakotapaakiri jamakiniriri, ipapaakiri oro, ipakiri kasankayitatsiri, ipakiri iijatzi kasankaari kipijyaari. Ojyiki owinawo jirokapaini. ¹²Ikanta jimagaiyapaakini, jomishimpiyaakiri Pawa, ikantziri: “Iiro pipiyashitari Herodes. Pinkinanai pashiniki aatsi piyatantaiyaari pipankoki”.

Jowamagaitaki iintsi

¹³Aritaki piyaiyaani yotzinkariiti. Japiitairo imaninkariti Pawa jiñaanatziri José imishinikiini, ikantziri: “José, pishiyakairi iintsi iijatzi inaanati, piyati nampsitsiki Egipto. Aripisaikiri janta irojatzi nonkantantaimiri: ‘Pimpiyai’. Aatsikitaki Herodes intsikiri iintsi”.

¹⁴Ikanta ikakitanaki José, ikamantakiro María, tsiniripaiti ishiyaka Egipto-ki, jaanakiri iintsi. ¹⁵Ari isaikakiri janta, irojatzi ikamantaari Herodes. Ari okanta imonkaatantakari josankinatakiri kitziroini Kamantantaniri, ikantaki:

Isaikawitaka notomi nampsitsiki Egipto, nokaimairi impiyaita iijatzi.

¹⁶Ikanta Herodes, yotaki jamatawitakiri yotzinkariiti, tii ipiyashitaari. Otyaanakari imashirinka. Jotyaantaki jowayiriti, ikantakiri: “Piyati janta Belén-ki, papirotiri powamairi iintspaini, pinthonkiri owakiraa tzimatsiri, iijatzi tzimakotaintsiri apiti josarintsiti”. Tima ari ikamantakiri chapinki yotzinkariiti jiñaantakariri impokiro. ¹⁷Irootaki iñaanitakari kitziroini Kamantantaniri iitachari Jeremías, ikantaki:

¹⁸ Okaimapirotatzi Ramá-jato iragaiyani.

Ojyininkathori Raquel inatzi iraakotakariri iintsitipaini.

Iro owashiriniintantakari jowamaitsiitakiro maawoni oryaaniiti.^a

¹⁹ Okanta osamanitaki, kamai Herodes, irojatzi isaikaki José nampitsiki Egipto. Ari iñaanatairi imaninkariti Pawa imishinikiini, ²⁰ ikantairi: “José, kantatsi piyaatai pinampiki, paanairi piintsiti pintsipataanairo inaanati. Tima kamaki kowawitachari intsitokirimbi”. ²¹ Ari ikantaka José, ipiyaawo inampiki Israel. ²² Iro jariiwitaa José inampiki, ikantaitawairi: “Iri pinkatharitaatsiri Arquelao Judea-ki. Ipoyaataari iwaapati Herodes”. Ari ikinkishiritanaka José, iiro ikinanai janta. Ari japiitatziri ikantaitziri imishinikiini: “Paamaiyaari Arquelao”. Irootaki ikinantanakari José Galilea-ki. ²³ Ikanta jiyaataki, isaiki nampitsiki Nazaret. Ari okanta imonkaatantakari josankinatakiri pairani Kamantantaniri, ikantaki:

Nazaret-jatzi jiitaitiri.

Ikamantantakiri Juan owiinkaatantaniri

(*Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28*)

3 ¹Okanta pairani janta Judea-ki, ipokaki Juan owiinkaatantaniri, ikamantantzi otzishimashiki. ²Ikantantapaaki: “Powayaantairo pikaaripiroshiriwaitaki, tima irootaintsi impinkathariwintanti Inkijatzi”. ³Irootaki iñaanitakari pairani Kamantantaniri iitachari Isaías, ikantaki:

Ikaimakaimatapaaki otzishimashiki, ikantaitzti:

Powamiithatainiri Pinkathari tsika inkinapaaki.

Pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi.

⁴Iithaaritakari pairani Juan, jontyagaitziro iwitzu camello, jowathakitakari mishinantsimashi. Jañaantari jowayitari kintori, imiritari iyaaki pitsi. ⁵Ojyiki pokashitakiriri pairani Juan, Jerusalén-jatzi, Judea-jatzi, ipokashitakiri iijatzi nampiyitawori antawaaki jiñaa Jordán. ⁶Ikinkithatakotapaakiro ikaaripiroshiriwaitaki, iro jowiinkaatantakariri jiñaaki Jordán.

⁷Ari ipokaiyawitakan Fariseo-paini, iijatzi Saduceo-paini, ikowi jowiinkaatyaaami. Ikisawakiri Juan, ikantakiri: “Tii pikamiithashiritaiyini iiroka, pikimitashitakari maanki. ¿Piñaajaantzi iiro jowasankitaitzimi?

⁸Imapiorika powayaantairo tsika pikantawita pairani, pinkamiithashiritai, pinkimityaawo pankirintsi kithokitatsiri. ⁹Iiro pikantashiriwaitzi: ‘Aña naaka icharini Abraham-ni, tii okowapirota nowajyaantairo nokaaripiroshiriwaitzi’.

^a **2.18** Jiroka Raquel irootaki iinani Jacob, iro jinintapirotani. Irooma Ramá nampitsi inatzi, saikatsiri iipatsitiki Israel-mirinkaiti. Iro ikinkithatakotzi Mateo okaatzi josankinatakiri pairani Kamantantaniri iitachari Jeremías, ikinkithatakotzi Raquel iijatzi Ramá-jatoiti oñaashitaiyawoni, tima athataatziiro tsinaniiti Jerusalén-jatoiti oñaashitaiyani irooriiti jowamaitsiitakiro owayaniiti.

Pinkimi nonkanti: ‘Iiro pikantakaapirowaita piñaajaanti iiroka ikowapirotnani Pawa, aña kantatsi jatziritakairo mapi, iro impoyaataimini incharinitaiyaari Abraham-ni’. ¹⁰ Irorika pikimitawo pankirintsi kithokitatsiri, ichikakaitawo chacha pankirintsiponkitziki kaari kithokitatsini, ompoña jagaitiro intagaitiro.

¹¹ Aririka jowajyaantanairo atziri ikaaripiroshiriwitaa, ari nowiinkaatantatyaaari jiñaa. Iro kantzimaitacha, aatsikitaki matzirori ipinkatharitzi, nopinkathatsitakari naaka, tii onkantaajaiti inkimitakaantina jompiratani naantyaanariri i-zapato-ti. Iriitaki kimitakaantironi jowiinkaatantatyiimiri Tasorintsinkantsi, ijatzti paampari. ^b ¹² Tima aririka oyiipatiro awankiri, otikakitziro. Atayiro opintakiiriki. Iro aaki okithoki, otikitakiro kamiitha, owakoyitakiro. Ari inkimitaiyaari ijatzti pokaintsiri, jinashiyitaiyaari atziri, inishironkayitairi inkaati kimisantanairini, iriima kaari owajyaantironi ikaaripiroshiritaki, intaantaiyaari paampari kaari tsiwakanitatsini”.

Jowiinkaata Jesú

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Ipoña ipokaki Jesú antawaaki jiñaa Jordán, ipoñaakawo Galilea-ki. Ipokashitakiri Juan jowiinkaatiri. ¹⁴ Tii ikowawita Juan jowiinkaatirimi Jesú, ikantawakiri: “¿Itama pipokashitantanari naaka nowiinkaatimi? Aña iiroka owiinkaatinanimi naaka”. ¹⁵ Jakanaki Jesú: “Nokowapirotnati powiinkaatina. Irootaki ikowakaakinari Pawa”. Kowanaki Juan, ikantziri: “Aritaki nowiinkaatakimi”. ¹⁶ Jaanakiri, jowiinkaatakiri. Iro intonkaanaimi Jesú, kimiwaitaka ashitaryaanaktyaami inkiti, iñaatziiri ipokashitakiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki inkitiki ikimitapaakari shiro. ¹⁷ Ikimaitatzi inkitiki ikantaitanaki: “Notomi jinatzi jirika nitakopirotari, ojyiki nokimoshiriwintakiri”.

Inkaaripirotakaitirimi Jesú

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 ¹ Ikantakaanakari Jesú Tasorintsinkantsi, jatanaki otzishimashiki, ari ikowawitakari kamaari inkaaripiroshiritakairimi. ² Ojyiki kituijyiri isaikaki, itzitakawo owanawontsi, owamaimatakiri itajyi. Okaatzi 40 kituijyiri isaikawaitaki. ³ Ikanta kamaari, ipokashitakiri Jesú inkaaripiroshiritakairimi. Ikantapaakiri: “Imapirotyaarika Itomintzimi Pawa, pimpiyiro tanta jiroka mapi, poyaawo”. ⁴ Jakanakiri Jesú, ikantanakiri: “Tzimatsi osankinarintsi kantatsiri:

^b **3.11** Ikantakotziri Juan jaka: “Owanaa nopinkathatakiri naaka”. Ikantatzi: “Tii okantzi nayiniri i-zapato-ti”. Tima pairani iro jantapiintziri ompirataari jayiniri i-zapato-ti ompiratariri. Iro joyyakaawintziri jaka Juan: “Tima imapirotya Jesú janaakotantzi irirori, tikaatsi kimityaarini, tii onkantaajaiti inkimitakaantina naaka jompiratani”.

Tii apa onkowapirotya tanta oyaawo, aña iro kowapirotacha
ankimisantairo maawoni ikantairi Pawa”.

⁵Ipoña kamaari jaanakiri nampitsiki tasorintsitsatsiri, isaikakaapaakiri jinoki otawantoki tasorintcipango.^c ⁶Ikantapairi: “Imapirorika Itomintzimi Pawa, pimitai isaawikinta. Pinkinkishiritiro josankinaitakiri pairani okantzi:

Jotyaantimiri Pawa imaninkariti aamaakowintimini.

Iri thomaawakimini iiro pontajantapaaka mapikiki”.

⁷Jakanakiri Jesús, ikantzi: “Okantzi iijatzi josankinaitakiri pairani:

Tii okamiihatzi piñaantashiwaityaari Piwinkathariti Pawa”.

⁸Japiiwitakari kamaari jaanairi Jesús tonkaariki otzishi. Jaminakaakiri maawoni nampitsi ipinkatharitzi atziriiti, tima kamiitha okanta owaniinkataka. ⁹Ikantziri: “Piñaakiro okaatzi tzimatsiri. Aririka potzirowashitakina pimpinkathatina, ari nompakimiro maawoni”.

¹⁰Jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Piyaatawiiti intaina. Satanás pinatzi iiroka. Tima josankinaitaki pairani, kantatsiri:

Ampinkathatairiai Awinkathariti, iri ankimisanti apaniroini”.

¹¹Ari jintainaryaawitapainta kamaari. Pokaiyapaakini imaninkariti Pawa, jimitakotapaakiri Jesús.

Jitanakari jantziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹²Ikanta Jesús ikimakotakiri Juan jomontyaitakiri. Iro ipiyantanaari irirori janta Galilea-ki. ¹³Tii isaikapai Nazaret-ki, ikinanai nampitsiki Capernaum, ari isaikapairi. Tima inkaarithapiyaaki osaiki Capernaum, tsika inampiwitawo Zabulón-mirinkaiti iijatzi Neftalí-mirinkaiti.

¹⁴Ari okanta imonkaatantakari okaatzi ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri Isaías, ikantaki:

¹⁵Osaiki inampitsiti Zabulón-mirinkaiti iijatzi Neftalí-mirinkaiti janta inkaarithapiyaaki,

Intatsikronta antawaaki jiñaa Jordán,

Saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyotapaa atziri kaari ajiyininkata.

¹⁶Kimitakawori isaikaatyiimi otsinirikitzi, iritaki ñaayitairini otamintotsi.

Otsimankakowitzakari jaamparyaa ashitawori sarinkawini.

Kimiwaitaa isaikaatyiimi okitijiyiinkatzi.

¹⁷Ari jitanakawo Jesús ikamantapaakiri atziripaini, ikantapaakiri: “Powajyaantairo pikaariapiroshiriwaitzi, pinkathariwintantai Inkitijatzi”.

¹⁸Ipoña ishirithapiyaatanakawo inkaari saikatsiri Galilea, irojatzi iñaantapaariri Simón, jiitatziri iijatzi Pedro, itsipatari iririntzi jiita

---

^c 4.5 Iro jiitatziri Jerusalén nampitsi tasorintsitsatsiri.

Andrés, ishiryaataiyini. Tima shiryaatzinkari jinatzi. ¹⁹Ikantapaakiri: “Poyaatina, onkimiwaityaawo iriimi atziri noshiryaatakagaimi”. ²⁰Ari joyaatanakiri, jookanakiro ishiryaaminto. ²¹Iro jawijanakityiimi, iñaapaatziiri Jacobo, itsipatakari iririntzi Juan, isaikaiyini ipitoki ishirikiro ishiryaaminto itsipatakari iwaapati iitachari Zebedeo. Jomiyaanakiri iijatzi irirori, ²²irojatzi jookanakiri iwaapati ipitoki, joyaatanakiri Jesús.

²³Ari okantaka, ithonkakiro janiitakiro Jesús Galilea, jiyotaantaki maawoni nampitsi tsika japatotapiintaita, ikamantantakiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotzirori impinkathariwintantai Pawa. Joshinchayitaki ojyiki mantsiyayitatsiri nampitsiki. ²⁴Ikimakoitanakiri Jesús intaina. Ikimaki iijatzi Siria-jatzi, jamayitapaakiniri mantsiyayitatsiri ijyininka, joshinchiniri. Jamakiniri aayitziri kantashiwitachari mantsiyarintsi, katsiwaitatsiri, kamimawaitatsiri, kisopookiwaitatsiri. Jamakiri iijatzi piyarishiriyitatsiri. Ari ithonkiri joshinchawakiri Jesús. ²⁵Joyaataiyakirini ojyiki Galilea-jatzi, Decápolis-jatzi, Jerusalén-jatzi, Judea-jatzi, poñaayitanaainchari iijatzi intatsikironta antawaaki jiñaa Jordán.

**Ikinkithatzi Jesús tonkaariki, ikantakota kimoshiritaatsini
(Lc. 6.20-23)**

5 ¹Ikanta jiñaakiri Jesús ojyiki apatowintakariri, tonkaanaki otzishiki, ari isaikapaaki. Pokaiyapaakini jiyotaani, ipiyowintapaakari. ²Ari jiyotaayitakiri, ikantziri:

³“Kimoshiri inkantaiya iintashiriri, iriitaki ñagaironi impinkathariwintantai Inkijatzi.

⁴Kimoshiri inkantaiya iraaniintawaitachari, iriitaki joimoshirinkaitairi.

⁵Kimoshiri inkantaiya tsinampashiriri, iriitaki saikaatsini kamiitha kipatsiki ikowakaitakiriri.

⁶Kimoshiri inkantaiya kowironi inkamiithashiriti, aritaki iñiilo ikowiri.

⁷Kimoshiri inkantaiya nishironkashiritantaniri, ari inishironkaitairi iijatzi irirori.

⁸Kimoshiri inkantaiya kitishiriri, iriitaki ñagairini Pawa.

⁹Kimoshiri inkantaiya ookakaantzirori kisaantsi, iriitaki intomitaiyaari Pawa.

¹⁰Kimoshiri inkantaiya inkimaatsitakaityaari ikamiithashiritzi, iriitaki ñagaironi impinkathariwintantai Inkijatzi.

¹¹Kimoshiri pinkantaiya imanintawaitaitimi, inkimaatsitakaitimi, inthiiyakoitimi okantakaantziro pikimisantaana. ¹²Thaaminta pinkantanaty, tima Pawa pinataimini inkitiki. Pinkinkishiritakotiro jiroka, ari ikimitaitakiri pairani itayitakawori Kamantantaniri”.

Kimitawori tziwi

¹³ “Pikimitakawo iirokaiti tziwi. Aririka intsipataitiro tziwi tsika oitya, iiro opantanaawo inkatyokantaityaawoo. Ontzimatyi imanintaitiro, jookaitakiro isaawiki jaatzikawaaitaitiro”.

Kimitariri ootamintotsi

¹⁴ “Aririka osaiki nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maawoni aririka ootya tsiniripaiti, tii imana nampitsi. Kitijiyiinkatakotantaniri pinanaatzi iiroka ijatzi, iirokataki yotaanairini maawoni atziri, iiro pimanimotziri okaatzi piyotanairi. ¹⁵ Ari okimitari ijatzi, aririka owaampatiri ootamintotsi, tii ashitakotziri kantzirinaki. Owakotziri jinoki inkijiyitakotiri maawoni saikatsiri pankotsiki. ¹⁶ Ari pinkimitanaiyaari ijatzi iiroka, pisakayitanai kamiitha ñaantimiri pijyininka okamiithatzi maawoni pantanairi. Iro impinkathatantaiyaariri irirori Ashitairi Inkijatzi”.

Ikinkithatakotziro Jesús Ikantakaantaitani

¹⁷ “Iiro pikinkishiritashita iro nopokantari nowajyaantakaimiro pikimisantziro Ikantakaantaitani, iiro nowajyaantakaimiro ijatzi ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri. Aña iro nopokantari nimonkaatiro okaatzi ikinkithatakotakiri pairani. ¹⁸ Imapiro onthonkaiya paata kipatsi ijatzi inkiti, iiro othonkimaita Ikantakaantaitani, irojatzi imonkaatantatyaaari maawoni. ¹⁹ Iilorika pikimisantziro Ikantakaantaitani, iilorika piyotaayitairi pijyininka inkimisantairo, iiro pinintagaawo impinkathariwintantai Inkijatzi. Iriima matakirori ikimisantairo, jiyotaantairo ijatzi, iriitaki ñapirotaachani inkikitiki. ²⁰ ¿Piñaaajaantzima kamiithashiri ikantayita Yotzinkari ijatzi Fariseo? Aña tii. Tii jimonkaayitziro tyaaryoopiroini jinintakaawitariri Pawa. Iilorika panaakotairi iiroka pinkamiithashiritai, iiro piñiiro impinkathariwintantai Inkijatzi”.

Ikinkithatakotziro Jesús kisaantsi

(Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyotaiyironi iiroka ikantaitakiriri pairani itakaantawori:

Iiro pitsitokantzi. Aririka pitsitokantaki, jowasankitaitimi iiroka.

²² Jiroka nokantzi naaka: Iiro pikishiri pijyininka, jowasankitaitzimikari. Iiro pikantawitziri ijatzi: ‘Tikaatsi piyomachiiti iiroka’. Ari jowasankitaitakimi pinkatharintsiki. Tii okamiithatzi ijatzi pinkisanaintawaitiri pijyininka piitamasontziwaitiri, patsipitawokari pintagaiya sarinkawiniki. ²³ Tima paapiintzi pipira tasorintsipankoki, pintayiniri Pawa, aririka pinkinkishiritaapakiro tzimatsi ikisantzimiri pijyininka, ²⁴ pookanakiri pipira, piyaatashitiri kisakimiri. Pinkantairi:

‘Ajyininká, thami aapatziyawakaiya’. Aririka paapatziyawakaiya kamiitha, pimpiyai tasorintsipankoki, pintaapainiri Pawa pipira. ²⁵ Aririka intzimi kijyimini, impoña jaanakimi pinkatharintsiki, pinthaawakoti iiroka aatsiki, pinkantairi: ‘Iiro pikisawaita, thami aapatziyawakaiya’. Tima aririka jariitakaakimi pinkatharintsiki, inkantaitakiri jimpirataní: ‘Paanakiri jirika’. Ari jagaitanakimi jomontyagaitimi. ²⁶ Iirorika pipinatashitari piriwitani, iiro piñagairo joimishitowakaantaimi. Imapiro”.

Ikinkithatakotziro Jesús mayimpritaantsi

²⁷ Piyotaiyironi iiroka ikantaitakiri pairani, ikantaitzi:
Iro pimayimpiritzi.

²⁸ Jiroka nokantzi naaka: Pinkowashiritirorika piñiilo tsinani, matakimi, pimayimpirishiritakiro. ²⁹ Pinkimi nojyakaawintimiro: Iroorika pokipiro pantanta kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinkithoryaatyiiromi, pookiro. Tim a tii pikowi atsipitakagaimiro poki sarinkawini, iro kamiithatatsi pisaikapitonaaikitai. ³⁰ Iroorika pakopiro pantanta kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinthatzinkatyiiromi, pookiro. Tim a tii pikowiro atsipitakagaimiro pako sarinkawini, iro kamiithatatsi pisaikaponthokitai.

Ikinkithatakotziro Jesús ookawakaantsi

³¹ “Ikantaitaki ijatzi pairani:
Aririka jookawakaitya, ontzimatyií impaitiri osankinarintsi
jookawakaantyaari.

³² Jiroka nonkanti naaka: Kaaripiroshiriri jinatzi ookashiwaitawori itsipatari. Tim a aririka aawitaiya pashini oimi, omayimpiriwintakiri itawitari oimintari. Ari ikimitakari ijatzi agaironi, mayimpiritaki irirori. Tiimaita okaaripirowita jookiromi atziri itsipatari, aririka iñiilo omayimpritzimowitzirí”.

Ikinkithatakotziri Jesús pairyashašiwaitariri Pawa

³³ “Piyotaiyironi ijatzi ikantaitakiriri pairani itakaantawori:
Iro pipairyashašiwaitari Pawa.

Apa pinkanti: ‘Jowasankitaina Nowinkathariti iirorika nimatziro nokantziri’. Aririka pinkantaki, ontzimatyií pimonkaatiro. ³⁴ Jiroka nokantzi naaka: Tii okantzi pimpairyashašiwaitaary Pawa, pimatantyaawori pikantayitziri. Iiro pipairyashašiwaitawo inkiti, tima ari isaikiri Pawa janta. ³⁵ Iiro pipairyashašiwaitawo kipatsi, tima irojatzi jashitari Pawa, ari jowachintitapiinta. Iiro pipairyashašiwaitawo Jerusalén, tima ari ipinkathariwintantzi Pinkatharipirori. ³⁶ Iiro pipairyashašiwaitawo piito, pinkanti: ‘Iirorika nimonkaatziro nokantziri,

inthatzinkaitinawo noito'. Tiira iiroka matironi pijyookakairo pipai, pinkisaashitakagairo iijatzi. ³⁷Iiro pamatawitantz. Imapirorika pantiro pikantziri, ari pinkanti: 'Jii, nimatiro'. Iirorika pantziro, pinkanti: 'Iiro nimatziro'. Tima tii okamiithatzi pojityyiyo piñaani".

**Ikinkithatakotziro Jesúis inishironkaitziri kisaniintantatsiri
(Lc. 6.27-36)**

³⁸"Piyotaiyironi ikantaitakiri pairani:

Aririka pinkithoryiitiri irooki pashini atziri, okamiithatzi impiyakowintaityaari, inkithoryiitaitimiro poki iiroka.

Aririka pintsinkiryaaakotiri pashini atziri, okamiithatzi impiyakowintaityaari intsinkiryaaakoitimi iijatzi iiroka.

³⁹Jiroka nokantzi naaka: Tii okamiithatzi pimpiyatyaari kisaniintzimiri.

Aririka impajapootimi kajyitaniki, pishinitiniri iijatzi pashinipooki impajatimi. ⁴⁰Aririka inkowaiti jaapithaitimiro piithaari, pishinitiniri jaanakiro iijatzi pipiwiryaaakotapiintari. ⁴¹Aririka jompirataitimi paanakiro ayaagawontsi pookiro niyanki aatsi, paanakiro ayaagawontsi panaakairo ikantaitakimi tsika pookiro. ⁴²Aririka inkantaitimi: 'Pimpinawo', kamiithatatsi pimpiri. Aririka inkantaitimi iijatzi: 'Pimpawakinawo, ari noipiylaimi', okamiithatzi pimpiri iiro pithañaapithatari.

⁴³Piyotaiyironi iiroka ikantaitakiri pairani:

Pinishironkatiri pijyininkapirori. Iriima atziri kijyimir, pinkijyiri irirori.

⁴⁴Jiroka nokantzi naaka: 'Pitakotaari kisayitzimiri. Pamanakotaari inishironkatantyaariri Pawa irirori. Iiro pipiyatari kisaniintzimiri, paapatzyaari'. ⁴⁵Irootaki ikowakaitakiriri itomitaari Ashitairi Inkijatzi. Witsikakiriri ooryaatsiri, oorintakotziriri maawoni atziri: kamiithashiriri, iijatzi kaaripiroshiriri. Iriitaki witsikakirori iijatzi inkani, jowaryiiniri maawoni atziri: kamiithashiriri, iijatzi kaaripiroshiriri.

⁴⁶Pitakotashitaririka ikaatzi itakotzimiri iiroka, ¿piñaajaantzi ari impinataimi Pawa? Aña iiro, iro jimatapiintakiri kaaripiroshiriri kowakotziriri ijyininka kiriiki. ⁴⁷Pitakotaaririka pijyinink, ¿aminaashiwitaka? Tima iro jimatapiintakiri iijatzi kaari pijyininkata irirori. ⁴⁸Kamiithashiri pinkantanaya iiroka, pinkimitakotaari Ashitairi Pawa, imapiro ikamiithashiriprotaki irirori".

Ikinkithatakotziri Jesúis pashitantachari

6 ¹"Powajyaantairo powapiyimoyitari atziriiti pinkamiihashiritimi. Ilinorika piyaatatyi pantiro, tikaatsi impinataimiri Ashitairi Inkijatzi.

²Aririka pimpashitantya, tii okamiithatzi pinkantanti: 'Nopashitantaka naaka'. Irootaki jamiyitari thiyyinkari, ikowi irirori impinkathaitiri.

Intzimakirika pinkathatakirini jaka, iro iñaamachiiti irirori impinkathawintaitiri.³ Aririka pimitakotiri iiroka ashironkainkari, iiro pikamantziri pitsipaminthari,^d ⁴ manaantsiini onkantakotya pipashitantakari. Jiyotaki Pawa irirori, iriitaki pinataimini”.

**Ikinkithatakotziro Jesús amanamanaataantsi
(Lc. 11.2-4)**

⁵ “Aririka pamanamanaatyari Pawa, tii opantawo pinkimitakotyaari kantakaapirowaitachari. Ikatziyapiinta irirori japatotapiintaita, ikatziya iijatzi niyankiniki nampitsi, iñaantyaariri ijyininka. Iro iñaamachiiti irirori impinkathawintaitiri. Imapiro. ⁶ Irooma iiroka, aririka pamanamanaaty, pashitakotya pipankoki pinkowakotiri Ashitairi tsipatakimir. Iri ñiimiri apaniroini, ari inishironkatakimi, iriitaki iijatzi pinataimini.

⁷ Tima aririka pamanamanaaty, tii opantawo papiipiintiro okaatzi pikantakiri. Iro jamiyitari kaari ajyininkata aka. Iñaajaantzi japiipiintziro ikantakiri ari inkimakiri Pawa. ⁸ Paamaakowintya pikimitakotarikari iiroka. Tikiraaminta pinkowakotiri Ashitairi kowityiimotzimir, jiyotsitakawo maawoni irirori. ⁹ Jiroka pinkanti pamanamanaatapiintya iiroka:

Ashitanarí, nampitawori inkitiki,
Tasorintsi pinatzi iiroka.

¹⁰ Pimpinkathariwintaina naaka.

Pantakainawo jaka kipatsiki okaatzi pinintakaanari iiroka,
Pinkimitakainari inkitiwiri, pantakairi irirori maawoni
pinintakairiri.

¹¹ Pimpapiintinawo kowityiimotanari noyaari.

¹² Pimpiyakotainawo nokaariapiroshiriwaitaki,

Tima nimatakiro naaka, nopiyakotairi ikaatzi
owaariapiroshiritakinari.

¹³ Iiro pishinitana iñaantaityaana, inkowaiti jantakaitinawo kaaripirori.

Ari pinkantaityaani pimpinkathariwintanti. Ari pinkantaityaani
ontzimimotimi pishintsinka, iijatzi powaniinkawo. Ari onkantyaari.

¹⁴ Tima aririka pimpiyakotairi atziri kijyimir, ari impiyakotaimi Ashitairi Inkitijatzi. ¹⁵ Irooma iilorika pipiyakotairi kijyimir, iiro ipiyakotaimi iijatzi Ashitairi irirori”.

Ikinkithatakotziro Jesús tziwintaantsi

¹⁶ “Aririka pintziwintya pinkinkishiritakotiri Pawa, iiro pikamantantzi, pinkanti: ‘Notziwintatyari Pawa’. Paamaiya iiroka pikimitarikari

^d 6.3 Pinkimitakaantiro tii iyotzimi pampati tsika oita antakiri pakopirori.

thiiyinkari. Itzitapiintawita irirori, mantsiyapoo ikantayita jiyotantaityaari itziwintatya. Iro impinkathawintamachiitiriri irirori. Imapiro. ¹⁷Irooma iiroka aririka pintziwintyaari Pawa pinkinkishiritantyaariri, pinkiwapootya, ipoña pinkishitatya kamiitha, ¹⁸iiro jiyotantaitzimi pitziwintatya. Apa jiyotimi Ashitairi Inkitijatzi, iriitaki pinataimini”.

Ikinkithatakotziro Jesús inkijato ajyaagawontsi
(Lc. 12.32-34)

¹⁹“Tii opantawo powaagaantashiwaitya jaka kipatsiki, owanaa othonkanita, ari ipiyotapaari iijatzti koshintzi. ²⁰Iro kamiithatatsi pantayitairo pisaikantaiyaari kamiitha inkikiki. Onkimiwaityaawo powaagaantaiya inkikiki tsika tii othonkanitapaa, tii itzimapai koshintzi. ²¹Tsikarika powaagantaka, ari pinkinkishiritapiintiro”.

Ikinkithatakotziri Jesús ootamintotsi
(Lc. 11.33-36)

²²“Kamiitharika onkantya poki, piñaantawo kamiithaini, okimitawo pinkoñiityaakotatyiimi.^e ²³Tirika opantawo poki, iiro piñaantawo kamiithaini, kimitaka pintsinirikitakotatyiimi”.^f

Ikinkithatakotziro Jesús ajyaagawontsi
(Lc. 16.13)

²⁴“Tikaatsi matironi jantawaitiniri apiti ompiratantaniri. Apaani inkowapiro imonkaatiniri jompiratariri, iriima pashini, inkisaniintanakiri. Ari okimitsitari iijatzi: Tikaatsi matironi jantiniri Pawa ikowakaantziri irirori, aririka inkinkishiritakoitiro ajyaagawontsi inkimitakaantanakiro iroorikami ompiratyaaarini”.

Ikinkithatakotziro Jesús kantzimoshiritaantsi
(Lc. 12.22-31)

²⁵“Pinkimi nonkanti: Tii opantawo onkantzimoshiriwaitimi pinkanti: ‘¿Iitama noyaari, iitama nomirityaari, iitama nonkithaatyaari?’ Aña tzimatsi pashini ankinkishiritapiintairi añaantariki, iro kowapiro tacha, anairo okaatzi owayitapiintari, akithaayitapiintari iijatzi. ²⁶Thami ankinkishiritakotiri tsimiripaini. Tii jiyotzi impankiti joyaari, tii jiwitsiki ipanko jowantyaawori iwankiri. Iro kantzimaitacha Pawa,

^e 6.22 Ojyakaawintachari okitsi kamiithari, apaani pimantaniri kaari mashithatatsi, ñiirori ikimathatairo jantakairiri Pawa. Tima isaikanaatzi okitijyilinkatzi.

^f 6.23 Ojyakaawintachari iiorika opantawo oki, apaani mashithari, kaari ñiironi ikimathatairo jantakairimi Pawa. Tima isaikatzti tsika otsinirikitzi.

ipayitapiintakiri jowanawo. Aaka jimapirotzi jitakotai Pawa.²⁷ Aririka paakowintyaawo onkantzimoshiriwaitimi ¿arima pinkantakiro powawiniintawairo posarintsiti?²⁸ Incha ankinkishiritakotiro inchatiyapaini, tii añiilo antawaitaniti, tii ontyaawinta onkithaatyaari. Tiimaita okantzimoshiriwaitawo, onkanti: ‘¿ilitama nonkithaatyaari?’^g

²⁹ Owaniinkata kamiitha, anairi jowaniinkawita Salomón, pinkathariwitachari pairani.³⁰ Iriitaki Pawa owaniinkatzirori. Okantawita kapichi añaawitawo owaniinkatapaintya, iro osamani, tikaatsi ompantyaawoni aririka onkamatiyatanaki, tima inchikaitakiro, impoña intaayitakiro. ¿Iiroma ikimpoyaawintzimi Pawa? Aritaki, iiro pikisoshiritzi.³¹ Aritapaaki okantzimoshiriwaitzimi, pikantzi: ‘¿ilitama noyaari, iitama niriri, iitama nonkithaatyaari?’³² Apatziro okantzimoshiriwaitari kaari kimsantatsini. Irooma iirokapaini, jiyotakotzimiro Ashitairi Inkijitazi iitarika kowityiimotzimiri.

³³ Iro kowapirotachari pinkowi impinkathariwintaimi, piñiro ijatzti jowamiithashiritaimi, irojatzi impantaimirori okaatzi kowityiimotzimiri.

³⁴ Ari okanta, iiro okantzimoshiriwaitzimi oityaarika awijyimotimiri oñaatamani. Tima maawoni kitijyiri piñiro oitya awijyimotzimiri”.

Ikinkithatakotziro Jesúss ookimotaantsi

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 ¹“Tii opantawo ankantanti: ‘Kaaripiroshiri jinatzi nojyininka’.

Aririka ankantantaki, ari jimaatia aaka, inkantayitai: ‘Kaaripiroshiriri pinatzi iiroka’.² Aririka ankantakotiri ajyininka, ari inkantakotanakai ijatzti aaka. Ontzimatyii aamaiya, aririka ontzimi antzimatantani, imapiroitaikari aaka paata impiyaitai.³ Okimiwaitakawo aririka ontyaakitaimi antawo inchapitoki okiki, ¿kantatsima aminiri pashini tyakkitachari kapichiini jokiki?⁴ ¿Tima iiro okantzi ankantiri: ‘Pimpoki, nagaimiro otyaakitakimiri pokiki?’ Tima otyaakitakimi iiroka antawo inchapitoki.⁵ Pikimitakari thiiyinkari. Pitawatyaawo iiroka paawairo inchato otzikaakimiri, irojatzi paminantanaiyaari kamiitha paantaiyaanariri pashini otyaakitachari.

⁶ Tii ipaitapiintziri otsitsi wathatsi tasorintsitsatsiri. Ari okimitari ijatzti tii ipaitziri chancho poriryaaityatsiri, ari joipatsitakiro jaatzikawaitawakiro. Tii ipaitziri ikowawitari, owanaa inkatsimati, ari jatsikantaki”.^h

---

^g 6.28 Iro ikantakoitzi jakia “inchatiyapaini” iitachari “lirio”. ^h 7.6 Ikantaitziri jakia: “wathatsi tasorintsitsatsiri” ipoña “poriryaaityatsiri”, iro ojyakaawintachari Kamiithari Ñaantsi tasorintsitsatsiri. Tima inaani Pawa, okimitari ikaatzi poriryaaityatsiri. Iriima otsitsi ipoña chancho, iri ojyakaawintacha, kaari kowironi inkimisantiro Kamiithari Ñaantsi, ojyiki ikisaniintakiri kamantanzirori. Iiro okantzi joñaashirinkaitiri, tiirika ikowiro inkimisanti.

Ikinkithatakotziri Jesús amanapirotañirí Pawa
(Lc. 11.9-13; 6.31)

7 “Pinkamitanti, pinkowakotanti ijatzi, aritaki piñaakiro impaitimiro pikowiri. Pinkimitakaantiro pariitya pankotsi, pinkantapaakiri ashitawori: ‘Pashitaryiinawo’. Aritaki jashitaryakimiro ipango. 8 Aritaki impaitairi kamitantsirsí. Inkaati kowakotantatsrisí, ari joñaagaitairi. Aririka inkantaitiri: ‘Pashitaryiiro’. Aritaki jimatakiro. 9 Aririka inkamitimi pitomi, inkantimi: ‘Paapa, pimpina tanta’. ¿Arima pimpakiri mapi? 10 Aririka inkantimi: ‘Pimpina shima noya’. ¿Arima pimpakiri maanki joyaari? 11 Piyotzi iiroka pitakotari pitomipaini, kaaripiroshiri pinawita. Iri owatsipiro Ashitairi Inkijatzi, jitakotari maawoni amanayitariri. 12 Aririka pinkowi jitakotaitimi, pitawatyawo pitakotantya iiroka. Irootaki okantakotziri Ikantakaantaitani, irojatzi ikantakiri pairani Kamantantaniri”.

Ikinkithatakotziro aatsimanchaki
(Lc. 13.24)

13 “Aririka pinkowi pintyaapankotairi Pawa, pinkimitakaantiro pimpampithatatyiiromi aatsimanchaki. Tima tzimatsi pashini aatsipitatzsi, kaari pomirintsitachani inkinantaityaawo. Ojyiki pampithatakirori, jashironkaayiitaiya sarinkawiniki. 14 Irooma aatsimanchaki, tii ijyikitzi kinantyaawoni, iriitaki ariitaachani Pawakinta, inkantaitatyaaani jañagai janta”.

Ikinkithatakotziri Jesús thiiyachari
(Lc. 6.43-44)

15 “Pintyaaryootaiyini, jamatawitzimikari ojyawitariri Kamantantaniri, inkimitakotapaatyaaari ikanta oijya tii ikatsimanitzi. Kaaripiroshiri jinayitzsi, ikimitakari piratsi katsimari. 16 Ontzimatyii ankimpoyiiro jantayitziri ayotantantyaari ikamiihashiritzirika. ¿Añiroma uva onkithokitantyaawo owaato kitochii? Tii. ¿Imatziroma higo onkithokitantyaawo iroori? Tii imata ijatzi. 17 Inchato saankanatatsrisí ojyooki, okithokitzi kamiitha. Irooma inchato kamaatotatsrisí, tii onkithokiniti. 18 Tima inchato saankanatatsrisí ojyooki, tii iñaitziro onkaaripiroti okithoki. Ari okimitari ijatzi inchato kamaatotatsrisí, tii iñaitziro onkamiithati okithoki. 19 Tima itowitziro inchato kaari kithokitatsini, jagaitziro intagaitiro. 20 Pinkimpoyaakotairi yotaayitzimiri. Ikimitakaworika okithokitzi inchato saankanatatsrisí ojyooki, pimatiro jiyyotaayitzimiri”.

Ikinkithatakotziri Jesús yotakopirotanairiri
(Lc. 13.25-27)

21 “Tzimawitacha ojyiki kantawitanari: ‘Nowinkathariti pinatzi iiroka, nopinkathapirotzimi’. Iiromaita jiñairo impinkathariwintairi

Pawa. Apa jiñairo antanairori ikowakaantziri Ashitanari Inkitijatzi.

²² Aririka nompinkatharitai paata napatotairi maawoni atziri.

Tzimatsi kantayitaatsini: 'Nowinkathariti, nopairyapiintzimi nokinkithatakotzimi. Nopairyakimi nowawijaakotziri piyarishiritatsiri. Nokantayitziri iijatzi nojyininka: Iro notasonkawintantari nopairyiiri Jesú'. ²³ Nonkantzimaitanatyaa naaka: 'Tii niyotzimi. Piyaatawiiti jantyaatsikiini, imapiro pikaaripiroshiritaki' ».

Ikinkithatakotziri owatzikirori ipanko

(Lc. 6.46-49)

²⁴ "Pinkimi, aririka pinkinkishirito maawoni nokantakimiri, aririka pinkimisantanakiro maawoni, ari okamiithatzi. Irootaki piyotanityaari. Pinkimityaari owatzikirori ipanko okisopathatzi kipatsi. ²⁵ Oparyaaawita antawoitoi inkani, amaaniwitaa. Otampiyawitaka shintsiini, ookantawitawo pankotsi, tii aawiyiro. Tima owatzikatyaa kamiitha okisopathatzi kipatsi. ²⁶ Ari okimitari iirorika pikinkishiritziro nokantayitakimiri, iirorika pinkimisantanairo, iiro piñiilo piyotanityaawo. Pinkimitakotyaaari owatzikirori ipanko impanikipathatzi. ²⁷ Oparyaaapaaki inkani, amaanitapaaki. Ipoña otampiyatapaaki, ookantapaakawo, tyaanaki pankotsi, aanakiro. Tii jiñaitairo".

²⁸ Irootaki jiyotaayitakiriri Jesú ikaatzi apatowintakariri. Iyokitzi ikantanaka atziriiti. ²⁹ Tii omaanta ishintsinka jiyotaantzi, janairi jiyotaantzi Yotzinkariiti.

Joshinchagairi Jesú imatziri pathaawontsi

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 ¹ Ikanta joirinkaa Jesú ikinkithataki tonkaariki otzishiki, joyaatairi ojyiki atziri. ² Ari ipokashitakiri imatziri pathaawontsi, jotzirowashitapaakari Jesú, ikantapaakiri: "Pinkatharí, pikowirika, poshinchagaina". ³ Iro jakotashitantanakariri, jotrotantakari kapichiini jako, ikantzi: "Nokowi, pishintsitai". Shitakotanai ipathaawaiwitaa. ⁴ Ipoña Jesú ikantawitawaari: "Iiro pikinkithatakotana. Apatziro powanakiro piyaatashitiri Ompiratasorintsitaari, pimonkaatantyaawori Ikantakaantani Moisés, pimpiri pashtakaariri Pawa, jiyotantaityaari ishitakotaimi".

Joshinchagairi Jesú jompiratani ijiwari owayiriiti

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta jawijanaki Jesú, ariitaiyakani nampsiki Capernaum. Ari ipokakiri Roma-jatzi ijiwari owayiriiti, jiñiiri Jesú, ⁶ ikantapaakiri: "Nowinkathariti, tzimatsi nompiratani nopankoki, mapirokitaka imantsiyataki, kisopookitaki". ⁷ Jakanakiri, ikantziri: "Aritaki

niyaataki noshinchagairi”. ⁸Ikantzimaitanakari irirori: “Ojyiki nopinkathatakimi iiroka, kaaripiro ninatzi naaka, niyotzi iiro okantzi pintyaapankotina. Apa nokowi pinkantakaantiri, ishintsitai. Tima aritaki jimatatyia pinkantiri.⁹ Tzimatsi ompiratanari naaka, tzimatsi ijatzi owayiripaini nompiratari naaka. Aririka nonkantiri: ‘Piyaati’, aritaki jyaataki. Aririka nonkanti pashini: ‘Pimpoki’, aritaki impokaki. Aririka nonkantiri nompiratani: ‘Pantiro jiroka’, jimatziro jantziro”. ¹⁰Iyokitzi ikantanaka Jesús ikimakiri ikantaki jirika ijiwari owayiriiti. Ikantanakiri oyaataiyirini: “Iri matakirori jirika ikimisantzi, jaka Israel-ki tii itzimi ajyininka kimityaarini. Imapiro. ¹¹Pinkimi, aririka impinkathariwintantai Inkijatzi, ari intzimaki ojyiki kaari ajyininkata poñaayitachari pashiniki nampitsi, nintaachani intsipataiyaari Abraham-ni, Isaac-ni ijatzi Jacob-ni. ¹²Iiromaita itzimapirotai ajyininka saikaatsini janta. Iritaki ikowakaawiitakari impinkathariwintairimi maawoni janta, ojyiki ipiyathawaitaka, irootaki jookantaiyaariri otsinirikitaki. Ari jiraawaitaiyaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsiwaitaiya”. ¹³Ipithokashitanaari ijiwari owayiriiti, ikantziri: “Pimatairo pimpiyi pipankoki. Tima pimatakiro pikimisantzi iiroka, irootaki ishntsitanaiyaari pompiratani”. Aripaiti ishntsitanai jompiratani janta ipankoki.

Joshinchagairo Jesús riyoti Pedro
(*Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41*)

¹⁴Ikanta Jesús jataki ipankoki Pedro. Iñaapaakitziyo riyoti, omaryaaka, imatatziro saawataantsi. ¹⁵Jotirontapaakawo kapichiini jako, shntsitanai. Piriintanaka, aminawakiniri oitarika ompawakiriri. ¹⁶Okanta otsinirityaanaki, jamaitapaaki ojyiki piyarishiritatsiri. Joshinchaayitairi, ikisawakiri iwiyariti. Joshinchaayitairi ijatzi mantsiyayitatsiri. ¹⁷Ari okanta imonkaatantakari ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri Isaías, ikantaki:

Iri aanakironi amantsiyari,
Irijatzi aanakironi okaatz ki akimaatsiyitari.

Oyaatirini Jesús
(*Lc. 9.57-62*)

¹⁸Ikanta jiñaakiri Jesús ijyikitapaaki atziri apatowintariri, ikantanakiri jiyotaani: “Thami amontyagai intatsikironta”. ¹⁹Ikantawitawaari Yotzinkari: “Yotaanarí, nokowi noyaatanakimi tsikarika pikinayitz iiroka”. ²⁰Jakanaki Jesús, ikantziri: “Tzimatsi imoo otsitsiniro

¹ **8.8** Jirika ijiwari owayiriiti Roma-jatzi, kaari Judá-mirinka, pashinijatzi atziri jinatzi. Tima pairani apaani Judá-mirinka, tii ityaapankotziri pashinijatzi kaari ijyininkata.

jimaantapiintari, iijatzi tsimiripaini tzimatsi jomayiro. Iriima jirika Itomi Atziri tii otzimi ipanko jimaantapiintyaari irirori”. ²¹ Ari ikantanaki jiyotaani: “Yotaanarí, nokowawitaka noyaatanakimi, tiimaita iroñaaka nokowatzi noñaanairi nowaapatitari nonkitatanairi, ari noyaatimiri”. ²² Ipoña ikantanakiri Jesú: “Poyaatina. Tima ikaatzi kamashiriyitatsiri, ari inkitatairi irirori kaminkaripaini”.

Jomairintziro Jesú tampiya
(*Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25*)

²³ Ipoña jotitanaa Jesú pitotsiki, itsipatanaari jiyotaani. ²⁴ Ikanta imontyaakotanaki, maanaki Jesú pitotsiki. Iro jiwiyaakotaiyakani niyantyaaniki, omapokashitaka otampiyatapaaki antawoiti, kitaatapaaka jiñaa pitotsiki, otamaryaatanaki inkaari. ²⁵ Jiyaatashitanakiri Jesú, jowakiryaapaakiri, ikantapaakiri: “¡Yotaanarí, ampiinkaty! ¡Powawijaakotaina!” ²⁶ Ikantanakiri irirori: “¿Litama pithawantari? ¿Tikiraama pikimisantapiroziita?” Piriintanaka, jomairintakiro tampiya iijatzi otamaryaani inkaari, awijanaki, mairyatanai kamiitha. ²⁷ Iyokitzi ikantaiyanakanji jaminanakiri Jesú, antawoiti ipinkathathanakiri, ikantawakaiyani: “¿Litama atziritatsiri jirika? Jomairintziro tampiya, iijatzi inkaari”.

Gadara-jatzi piyarishiritatsiri
(*Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39*)

²⁸ Aritaki ariitaiyakani intatsikironta, aatakotaiyapaakani nampsiki iitachari Gadara. Ari ishiyashitawakari apiti piyarishiritatsiri ipoñaakawo kitataariki. Katsimaki ikantakaakari piyari, owanaa ithaawantaitakari, tii okantzi inkinaiti janta. ²⁹ Ikantawakiri: “¡Jesú, Itomi Pawa! ¿Irootaintsima powasankitaina? ¿Tsikama nokantakimika iiroka?” ³⁰ Ari itzimi janta ojyiki chancho, joshintagaiyini. ³¹ Ñaawaitanaki iwiyariti, ikantanaki: “Aririka powawijaakotairi jirika nopyiarishiritakairi, potyaantina ipiyotaka chancho”. ³² Jakanakiri Jesú, ikantziri: “Piyaati piyari”. Matanaka. Jatanaki piyripaini chancho-ki, iro ishiyantanakari impiitatzu otzishi, mitagaiyapaakini, apirotaka ipiinkaki maawoni inkaariki. ³³ Ikanta jiñaakiri aamaakowintariri, shiyaiyanakanji. Jataki nampsiki, ikamantapaakiri maawoni atziri okaatzi jiñaakiri. ³⁴ Iro jiyaatashiitantakariri Jesú, ikantaitapaakiri: “Tii nokowaiyini pisaiki nonampiki, paminis tsika pinkini”.

Joshinchagairi Jesú kisopookiri
(*Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26*)

9 ¹Ipoña jotitanaa Jesú pitotsiki, montyaakotanai, ipiyaawo inampiki. ² Ari jamaitakiniri kisopookiri, jinatakoitantakari

jomaryaantapiintari. Jiyoshiritawakiri Jesúz atziri natakotakiriri, jiñaanatawakiri mantsiyari, ikantawakiri: “Thaamintashiri pinkantanatya notomi, ari noshinchagaimi, ipiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwitaka”.³ Ikanta ikimawaki Yotaniriiti, ikantashiritanaki: “Ithainkatziiri Pawa jirikawí”.⁴ Yotaki iijatzi Jesúz iita ikantashiritariki, josampitanakiri: “¿Litama okaaripirotantari pikantashiritziri? ⁵ ¿Tiima okamiithatzi nonkanti: ‘Ipiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwitaka?’ ¿Irooma pikowi nonkantiri: ‘Pinkatziyi, piyaatai?’⁶ Iroñaaka piñiiri Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impiyakotairi kaaripiroshiriwitachari”. Ipithokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziyi, paanairo pomaryaaaminto, piyaatai pipankoki”.⁷ Ari ikatziyanaka mantsiyawitachari, jatai ipankoki.⁸ Jiñaakiri maawoni atziri apatotainchari, iyokitzi ikantaiyanakanji jiñaawairi jiyaatai. Ikantaiyanakini: “Imapirotatziri Pawa, iriitaki matakirori otzimimotantakariri ishintsinka Jesúz”.

Jagaitanakiri Mateo (Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹Ikanta jawijanaki Jesúz, irojatzi jiñaantapaakariri iitachari Mateo, kowakotziriri ijyininka kiriiki. Ikantapairi: “Poyaatina”. Katziyanaka, joyaatanakiri.¹⁰ Ipoña jaanakiri ipankoki jowakaiyaari, itsipataanakiri jiyotaani. Ojyiki jatanaistsiri kowakotziriri ijyininka kiriiki, jiyataki iijatzi kaaripiroshiritatsiri. Ari itsipatakari Jesúz jowaiyakani.¹¹ Ikanta jiñaakiri Fariseo-paini, ikaimakiri jiyotaani Jesúz, josampitakiri: “¿Litama itsipatantariri Jesúz kowakotantsiri kiriiki, itsipatakari iijatzi kaaripiroshiritatsiri? Tii okamiithatzi”.¹² Ikimawaki Jesúz, ikantanaki irirori: “Aririka imantsiyati atziri ipokashitziri aawintantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikaatsi inkowi irirori”.¹³ Ontzimatyii pinkinkishiritiro Ikantakaantani Pawa, kantatsiri:

Tii apa nonkowairi pamayitaina pipira pintayinari.

Iro nokowapiroztziri pinishironkatairi pijyininka.

Tii apa nompokashitiri kamiithashiriri nonkaimashiritairi, aña nopolokashitatziri kaaripiroshiriri nonkaimashiritairi jowajyaantairo kaaripirori”.

Ikinkithatakotziro Jesúz itziwintaita (Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ipoña ipokaiyakini jiyotaani Juan, josampitapaakiri Jesúz, ikantziri: “¿Litama kaari itziwintanta piyotaani? Notziwintapiintaka naaka, ari ikimitari iijatzi jiyotaani Fariseo-paini”.¹⁵ Jakanakiri Jesúz, ikantanakiri: “Aririka intsipataityaari aawakaachari, ¿arima jowashiriniintaitatyá? Aryaajaini paata, aririka jagaitakiri iimintaitari, aripaiti intziwintaitya.

¹⁶ Apaani pajatori ikithaatitari, aririkami jowapatankaitantyaawo osapiki owakiraari, ari osagaapirotanaki aririka aminthatanatyaarika owakiraari. ¹⁷Iijatzi okimitari, tii okantzi pajatori mishinantsinaki jowantaityaawo iiryaa jimiritaitari. Aririka jowantaityaawo, ari intankanaki, apaawaitashitatya jimirititari, iijatzi mishinantsinaki. Iri kamiithatatsi owakiraari mishinantsinaki jowantaityaawo, iiro apaawaitanta apitiroiti”.

**Irishinto Jairo opoña tsinani otirotsitakiriri iithaari Jesús
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)**

¹⁸ Tikira ithonkilo jiñaawaiti Jesús, ariitapaaka jiwari, ipinkathatapaakiri, ikantapaakiri: “Kamaki nishinto, iro nopolantari piyati nopankoki potirotantyaawo kapichiini pako, añagaita”. ¹⁹Ari jiyaatanaki Jesús, iijatzi jiyotaani joyaatanakiri. ²⁰Okanta mantsiyatatsiri tsinani, ojyiki osarintsi osokaawaitaka, tzimakotaki 12 osarintsi, okinashitapaakiri itaapiiki Jesús, otirotakiro opatziki iithaari. ²¹Tima okantashiritakitzi: “Aririka notirotakiro iithaari, ari noshintsitai”. ²²Ipitokashitanakawo Jesús, ikantziro: “Thaaminta pinkantanaiya nishinto, oshinchagaimi pawintagaana”. Apathakiro ishitanaki omantsiyanka tsinani. ²³Ikanta jariitapaaka Jesús ipankoki jiwari, jiñaapaatzti jyowiwintzirori kamaantsiri, ojyiki atziri kamiñiinkataantsiri. ²⁴Ikantapaakiri Jesús: “Pijyiki, tii okami piraakotaiyakarini, aña imakoryaatzzi”. Thainka jowaitakiri Jesús. ²⁵Ipoña jomishitowapaakiri maawoni, tyapaaki Jesús, joirikawakotapaakiro, piriintanaa iintsi. ²⁶Tii jimanakotanaka jantakiri Jesús, ikimakoitanakiri maawoni.

Joshinchagairi Jesús kaari okichaatatsini

²⁷Ikanta jawijanaki Jesús, ipatzimatanakiri apiti kaari okichaatatsini, ikaimotziri, ikantzi: “¡Icharini David-ni, pinishironkataina!” ²⁸Iroatzi jariitantapaakari pankotsiki, iijatzi kaari okichaatatsiri irirori. Ipokashitapaakiri okaakiini, josampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Pikinkishiryaama iiroka ari nowawijaakotaimi?” Ikantzi irirori: “Jii, aritaki pimatakiro nowinkathariti”. ²⁹Jakotanaki Jesús, ipampiookitakiri, ikantziri: “Oshinchagaimi pikimisantaana”. ³⁰Apathakiro jaminanai kamiitha. Ishinchiinkatawairi, ikantziri: “Tii nokowi pinkinkithatakotina noshinchagaimi”. ³¹Ikanta jiyatai, ikamantantanaki, ithonka ikimakoitanakiri Jesús.

Îñaawaitakaitziri masontzipaantiri

³²Ipoña jamaitapaakiniri Jesús piyarishirittatsiri, masontzipaanti ikantaka. ³³Ari joshinchawakiri Jesús jirika, ñaawaitanai imasontzipaantitakaawitari piyari, tima jotaantapithatakiri iwiyariti.

maawoni jiyokitziwintanakiri Jesús, ikantashiritaitanaki: “Tii añaapiintzi ojyariri jirika anampiki Israel-ki”. ³⁴Iriima Fariseo-paini ikantaiyini irirori: “Jimatakaatziiri ijiwari piyariiti joshinchaantariri piyarishiritatsiri”.

Sampainkataki pankirintsi

³⁵Ithonka jiyaayitaki Jesús maawoni nampitsiki, jiyotaantayitaki japatotapiintaita. Ikinkithatakotapiintakiro Kamiithari Ņaantsi tsika onkantya impinkathariwintantai. Joshinchaayitakiri maawoni, tikaatsi mantsiyarintsi pomirintsitzimotaarini. ³⁶Ifñaayitziri ojyiki apatowintariri, antawo Jesús jitakoshiritakari, ikantaki: “Imapiro jashironkaayitaka jirika atziripaini.

Ikimitakari oijya iirorka itzimi aamaakowintyaarini”.

³⁷Ikiro ikantanakitziiri jiyotaani: “Ikimitakawo jirikapaini atziri, osampainkatzi pankirintsi, tiimaita itzimapirotzi atziri oyipataironi.

³⁸Pamañaari Awinkathariti jotaantiita ojyiki jatatsini atziriki, tima tzimatsi ojyiki kimisantayitaatsini”.

Jiyoshiitaki Jesús 12 Otyaantapirori

(*Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16*)

10 ¹Ipoña jiyoshiitaki Jesús ikaatzi 12 jiyotaani, jimatanakiro irirori joshinchaayitairi mantsiyari, iijatzi ikaatzi piyarishiritatsiri, tima ipasapiyaakari itasonkawintantzi. ²Jirika ikaatzi 12 jiyoshiitakiri Jesús: Itanakawori Simón, jiitakiri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, iririntzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari iririntzi Juan. ³Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo kowakowitariri kiriki ijyininka, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ipoñaapaaka Simón, jiitakiri iijatzi Kisakowintantaniri. Ipoñaapaaka iwiyaantapaakawori Judas Iscariote, iriitaki pithokashitaintainchari.

Jotaantaitakiri kaataintsiri 12

(*Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6*)

⁵Ipoña jotaantakiri Jesús kaataintsiri 12, ikantawakiri: “Iiro pikini isaikayitzi atziri kaari ajyininkata aaka, iiro pikini iijatzi inampiki Samaria-jatziiti. ⁶Iri pitapaintya piyaatashitiri ikaatzi icharinitari Israel-ni, kimitakariri oijya itzipinawaita. ⁷Tsikarika pinkinayitaki pinkamantanti, pinkanti: ‘Irootantsi impinkathariwintantai Inkijatzi’. ⁸Poshinchaayitairi maawoni mantsiyari, pañaakaayitairi kamawitachari, poshinchagairi pathaawaitatsiri, iijatzi piyarishiritatsiri. Tima nishironkataari pinayitaki, iiro pifii inkowakoitimi. Iro pimatanairi iiroka pinishironkayitantai iijatzi. ⁹Iiro paanaki piiriikiti pithaatiki, ¹⁰iro paanaki iijatzi pithaati, iiro paanaki apiti piithaari, pi-zapato-ti, pikotzikiiro, tikaatsi paanaki. Tima ikantaitzti:

Impinaitiri antawaitatsiri.

¹¹ Aririka pariitya nampitsiki, paminapaaki aapatziyimini, iri pisaikeimotapaaki, irojatzi pawijantatyaaari pashiniki nampitsi. ¹² Ari pariitatytayaarika pankotsiki, piwihatapaatyaaari ikaatzi saikatsiri. ¹³ Aririka jaawakimi kamiitha irorori, ari isaikai kamiitha okaatzi piwihatapaakari. Irooma iirorika jaawakimi kamiitha, aminaashitaka piwihatapaakari. ¹⁴ Iirorika jaapatziyaitzimi, iirorika ikimisantaitzimi iijatzi, pawijapithatiri, potikanairo piipatsikiiti. ¹⁵ Tima iriitaki imapiroitiri paata jowasankitaitiri jirika, ari anaanakiro ikantaitakiri Sodoma-jatzi ipoña Gomorra-jatzi. Imapiro”.

Inkimaatsitakaitatyiimi paata

¹⁶ “Notyaantatzimi naaka. Pikimiwaitakari jotaantaitziri oijya ipiyota piratsi katsimari. Ontzimatyii pinkimitakotaari kokiyantzi maanki. Ontzimatyii iijatzi pinkimityaari shiro tii ikatsimawaitzti.

¹⁷ Paamaakowintya. Tima jaakaantaitatyiimi jiwaripainiki impajatakaantaitimi japatotapiintaita. ¹⁸ Ompoña jaayiitanakimi pinkatharintsiki, okantakaantziro pawintaana ari pikinkithatakotaina, irojatzi inkimantaiyaari irororiiti, iijatzi pashinijatzi atziri kaari ajyininkata. ¹⁹ Aririka piñaakiro jaayiitanakimi, iiro pikantashiriwaitzi: ‘¿Litama nonkantapaakiri?’ Tima tzimatsi yotashiritakaimini oita piñaanityaari. ²⁰ Iiro piyotashitanakawo oitya piñaanityaari, Tasorintsinkantsi poñaachari Ashitzimiriki, iri yotakaimironi oita pinkantayitapaakiri. ²¹ Ari iñaitaki aakaantirini iririntzi jowamaakaantiri. Piñi aakaantirini itomi. Piñi tsitokakaantirini ashitariri ikisaniintanakiri. ²² Ojyiki piñiilo inkisaniintaitimi okantakaantziro pipairyagaana pikimisantaana, ari pinkantaitatyiro pawintaiyaana, aritaki nowawijaakoshiritalmi. ²³ Aririka inkisaniintitanakimi nampitsiki, pawijyi pashiniki nampitsi. Tima tikira pithonkiro pinkinayiti maawoni nampitsiki tsika isaikayitzi Israel-mirinkaiti, irojatzi impiyantaiyaari jirika Itomi Atziri. Imapiro.

²⁴ Tii jiñaitzi apaani yotaari janaakotiri yotairiri. Tii añai iijatzi onampitaari janaakotiri onampitariri impinkathaitiri. ²⁵ Apa añiilo kantatsi yotaari inkimitakotaiyaari yotairiri pairani. Ari ikimitari iijatzi onampitaari. Ikisaniintaitakina naaka iroñaaka, ikimitakaantaitakina naakami Beelzebú, iwinkathariti piyari. Iiroka imapiroiti inkisaniintaitimi pikimisantaana”.

¿Litaka ampinkathatiri? (Lc. 12.2-9)

²⁶ “Iromaita pipinkashiwaitari jirikapaini. Ontzimatyii onkoñaatakoyitai manakowitainchari, oñaagantairo kaari ikimathawiita

pairani. ²⁷Apaniroini niyotakaayitaimiro iiroka jirokapaini, tii jiyotzimaitawo thainkantaniri, iirokamaitaka kinkithatakaayitairini. ²⁸Iiro pipinkashiwatari tsitokimini, iiro jimatziro jotaantimi sarinkawiniki. Aña iri pimpinkathatai Pawa, iriitaki matzirori jotaantantzi sarinkawiniki. ²⁹Pamini, tii ipinapirowita tsimiripaini, iro kantzimaitacha jiyotzi Pawa aririka inkamagaanti apaani.^j ³⁰Jiyotsitawo Pawa okaatzi tzimayitatsiri aishi. ³¹Piñaakiro, jaamaakotari Pawa tsimiripaini, iiroka jimapirotsi jaamaakotzimi. Iiro pipinkashiwatari kisaniintimiri. ³²Aririka pinkantiri pijyininka: ‘Nopinkathatairai Jesús’, aritaki nonkantairi Ashitanari Inkijatzi: ‘Paapá, ipinkathataana jirika, ajyininkataari’. ³³Irooma pinkantiririka pijyininka: ‘Tii nopinkathatziri Jesús’, ari nonkimitaiyaari naaka, nonkantairi Ashitanari: ‘Paapá, tii nonkimitsitaiyaari ipinkathatana jirika, tii ajyininkataari’ ”.

Ikinkithatakota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴“Tii nokowi onkompitzimotimi. Tii apa nompoki jaapatziyawakaiya atziri. Aña iro nopolantari onkimiwaityaawo namatyimi owathaamintotsi jantaminthatawakaantyaari.

³⁵Aña iro nopolantakari:

Inkisanaintantyaariri atziriiti iwaapatitari,
Onkisanaintantyaawori tsinani onaanatitari,
Onkisanaintantyaawori tsinani ayiro.

³⁶Iri pithokashitawakaachani atziriiti inkisanaintawakaiya ikaatzi isakapankotawakaiyani.

³⁷Iro kamiiithawitachari pitakoyityaari piwaapati, pinaanati, powaiyanipaini. Iro kantzimaitacha iiorika pimapirotanaki pitakoyityaari pijyininka, tiira pityaaryootzi pitakotaana naaka.

³⁸Ontzimatyi pintyaaryoowintiro nokinkithatakotakimiri, onkantawitya impaikakoitimi. Aririka powajyaantakiro, tii pityaaryoowintziro pikimisantana. ³⁹Ikaatzi itakowitzachari apaniroini jantayitziro intintashitari, aritaki impiyashitaya. Iriima inkaati kamawintinani jantanairo nokowakairiri, aritaki jawijkoshiritai”.

Impinayiitairi

(Mr. 9.41)

⁴⁰“Iitarika aapatziyimini, naaka jaapatziyaka. Ari okimitari ijatzi, iitarika aapatziyinani naaka, iri jaapatziyaka Ashitanari otyaantakinari jaka. ⁴¹Iitarika yotimini kamantantaniri pinatzi, impoña

^j 10.29 Kantakotachari jaka “tii ipinapirowita tsimiripaini”, tima kantatsi jamanantantyaari apapintyakiroini kiriiki inkaati apiti tsimiri.

jaapatziyanakimi, ari pinkaatairu impinataimi Pawa paata. Ari okimitari iijatzi, iitarika yotakimini kamiithashiriri pikimisantanai, ipoña jaawakimi kamiitha, ari pinkaatairu impinataimi Pawa paata. ⁴²Aririka jyoitimi iirokataki niyotaani, iro ipantzimiri pimiri, jiyotzi Pawa, iriitaki pinatairini itakotakimiri”.

Jotyaantziri Juan jiyotaani
(Lc. 7.18-35)

11 ¹Ithonkakiro Jesús jiyotaakiri 12 jiyotaani. Awijanaki inkamantanti maawoni nampitsiki.

²Ikanta Juan owiinkaataantaniri jomontyaitakiri chapinki, ikimakotakiro jantayitakiri Cristo, jotyaantaki apiti jiyotaani, ³josampitiri Jesús, inkantiri: “¿Iirokama jiitatziri, ‘Pokatsini?’ Kaaririka iiroka, ¿Tzimatsima pashini pokatsini?” ⁴Ikanta jariitaka jotyaantani Juan, josampitapaakiri Jesús. Ari jakanaki irirori, ikantzi: “Aririka pimpiyanai, pinkamantapairi Juan okaatzi pikimakiri, okaatzi piñaakiri nantayitakiri iijatzi. ⁵Naminakaayitairi kaari okichaatatsini, naniitakaayitairi kisopookiri, noshinchaayitairi pathaawawaiwachari, nokimakaayitairi ashikimpitari, nañaakaayitairi kaminkari, nokinkithatakotainiri Kamiithari Ñaantsi ashironkainkaripaini. ⁶Inkimoshiriwintaina kaari kisoshiriwintinari”.

⁷Ikanta ipiyanaa jiyotaani Juan, josampitanakiri Jesús apatowintakariri, ikinkithatakotziri Juan, ikantzi: “¿Iitama pikinkishiritakotariri piñaakiri chapinki otzishimashiki? ¿Iriima piñaaki ojyawori sawoo opiyonkatonkitakairo tampiya okantakaari tii ithaamintashirita? ⁸¿Piñaakirima jowaniinkataka ikithaata? Aña tii. Ikaatzi owaniinkatachari ikithaata, isaikapankotziri pinkatharintsi. ⁹Piyaatashitakiri piyotaki kamantantaniri jinatzi. Tima jimapirotatziiro janaakiri Kamantantanirii. ¹⁰Iriitaki josankinatakoitaki pairani, jiñaanatziri Pawa Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantaki ityaawoni inkinkithatakotimi,
Iriitaki witsikaantimini tsika pinkinapaaki iiroka.

¹¹Pinkimi nonkanti naaka: Ojyiki atziri tzimawitainchari, tikaatsimaita anairini jiyotanitakari Juan. Iro kantzimaitacha inkaati ipinkathariwintairi Inkijatzi, tsinampashiritaatsiri janta, janaakotairi irirori Juan. Imapiro. ¹²Jitakawo pairani Juan ikinkithatakakimi, tzimatsi ojyiki kowanakirori shintsii iñiilo impinkatharitai Inkijatzi. Antawoiti ikowanaki iñiilo ojyawaitakawo ishintsitaitzi jowayiritaitya. Iroatzi ikantaita iroñaaka. ¹³Pairani tikira itzimi Juan, tzimawitacha Kamantantaniri opona Ikantakaantaitani. ¹⁴Iriima Juan, iriitaki ikinkithatakotakiri pairani, iriitaki Elías-tatsiri piyaatsini. ¹⁵Kowirori inkimathatiro, inkimisanti. ¹⁶Nokimitakaantakimiri

naaka kojyikawairintzi iintsi aririka imaananiwaiti, ¹⁷ikantaiyini: ‘Thami ajyowiwaiti amajyiitantlyaari’. Iiromaita ikowi. Ikantaiyini iijatzi: ‘Incha ampampithai owashiritantyaari’. Tii ikowiro iijatzi. ¹⁸Ari pikimitaiyakarini iirokaiti. Piñaawitawakari Juan itzitapaakawo owanawontsi, tii jimiritawo kachori, pikantaiyakirini: ‘Ipiyarishiritatzi, iro itziwaitantari’. ¹⁹Ipokawitaka Itomi Atziri, tii itziwitawo irirori owanawontsi, imiritawo kachori iijatzi. Pikantaiyakirini: ‘Kaaripirori jinatzi jirika, niyawairintzi, shinkiryaantzi jinatzi. Jaapatziyari kowakotziriri kiriiki ijyininka, jaapatziyitari kaaripiroshiriri’. Tikaatsi oitya, tima apaani yotaniri ari jyoitairi paata imapiro jyotanita, aririka jiñaayitakiro onkaati awijayitaatsini”.

**Ikantamachiitziri kisoshiriri nampsiiitiki
(Lc. 10.13-16)**

²⁰Ipoña ikinkithatakotanakiri Jesús ikaatzi ñaayiwitakawori itasonkawintantaki nampsiki, tiimaita jowajyaantziro ikaaripiroshiritaiyini. Ikantanaki: ²¹“Ikantamachiitziri Corazín-jatzi, iijatzi Betsaida-jatzi. Iñaayiwitakawo notasonkawintantayitaki, tiimaita ikimisantaiyini. Iriimi ñakinanimi Tiro-jatzi iijatzi Sidón-jatzi, aritakimi jowashiritakotatyammi ikaaripiroshiriyitzi, jowajyaantakiromi. Inkimisantaimi maawoni iriroriiti.” ²²Aririka jaayiitairi paata kamiithashiriri, iiro Jimapiroitziri jowasankitaayiitairi Tiro-jatzi iijatzi Sidón-jatzi. Iriima Corazín-jatzi, iijatzi Betsaida-jatzi, iri Jimapiroiyitai jowasankitaayiitairi. ²³Iijatzi inkimitagaiya Capernaum-jatzi, ikinkishiritaiyakani irirori jiyaatai inkitiki, iro kantzimaitacha owanaa ikisoshiritaki, jiyaayitai ikinayitzi kaminkari. Iri ñakironimi pairani Sodoma-jatzi okaatzi jiñaakiri Capernaum-jatzi, inkimisantaimi irirori, iiro Japirotzirimi pairani Pawa saikaiyatsinimi iroñaaka. ²⁴Aririka jaayiitairi paata kamiithashiritantsiri, iri Jimapiroitairi jowasankitaapiroitairi Capernaum-jatzi, anaanakiro jowasankitagaitakiri pairani Sodoma-jatzi”.

**Pimpokashitaina naaka, ari piñiiro nimakoryaakaayitaimi
(Lc. 10.21-22)**

²⁵Ipoña jamanamanaatanakari Jesús Ashitariri, ikantanakiri: “Paapá, iiroka pinkathariwintziriri maawoni inkitijatzi, iijatzi maawoni kipatsijatzi, ojyiki nopaasoonkitakimi. Tima iiroka yotakaayitairiri kimitakariri iintsi intsinampashiritai, kaari jiyotzi yotaniriiti. ²⁶Tima irootaki inimotakimiri”. ²⁷Ipoña ikantanakiri

^k 11.21 Tima jirkaiti Corazín-jatzi ipoña Betsaida-jatzi Judá-mirinka jinayitzi. Iriima Tiro-jatzi ipoña Sidón-jatzi pashinijatzi atziri jinayitatzi, tii ijyininkatari Judá-mirinkaiti.

piyowintakariri: “Iri Ashitanari yotakaakinawori maawoni. Apaniroini ikanta irirori jiypirotana naaka tima Itomi jowana. Ari nokimitakari iijatzi naaka apaniroini niyopirotziri. Impoña jiyyitairi inkaati niyotakaayitairi naaka. ²⁸ Aririka piñiilo pimakoshiriwaiti, piñiilo oitya pimpakoowaityaari, pimpokashitaina naaka, pinkamantainawo, aritaki nimakoryaakaayitaimi. ²⁹ Iiro pimanintziro pimpakoowaityaari, naakataki ompiratzimiri pantiro. Tzimatsi niyotaimiri, tii nowatsimaashiriwaitantzi naaka, tsinampashiri ninatzi. Ari piñiilo nimakoryaashiritakagaimi. ³⁰ Tima okaatzi nompiratantziri naaka, tii opomirintsipirota”.

Ikinkithatakotziro Jesús kitijiyiri jimakoryaantaitari
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 ¹ Okanta kitijiyiri jimakoryaantaitari, ikinanaki Jesús pankirintsimashiki. Tima itajyaiyatziini jiyyotaani, joyikitanaki okithoki pankirintsi joyaari. ² Jiñaakiri Fariseo-paini, ikantanakiri Jesús: “Paminiri piyotaani. Jiroka kitijiyiri jimakoryaantaitari inatzi, tii oshinitaantsitzi joyikiwaiti”. ³ Jakanakiri Jesús ikantanakiri: “¿Tiima piñaanatakotziri ikantakota David-ni, aantawitakariri itajyi itsipayitakari ikaataiyini? ⁴ Ityaaki tasorintsipankoki, jowakawo tasorintsitanta, jatyootakiri itsipayitakari. Tii oshinitaantsiwita, apa jowapiintawo Ompiratasorintsitaari. ⁵ Josankinawiitaka iijatzi pairani Ikantakaantaitani, okantzi: ‘Iiro pantawaitantawo kitijiyiri jimakoryaantaitari’. Iro kantzimaitacha jiyyatapiintzi Ompiratasorintsitaari kitijiyiriki jimakoryaantaitari tasorintsipankoki, jantawaitapiintzi. Tikaatsi kijyirini. ⁶ Nokantzi naaka, iinitatsi jika impinkathapiroitiri, iri anairori tasorintsipanko. ⁷ Iro josankinaitantakari pairani, kantatsiri:

Tii nokowi pamayitaina pipira pintayinari,
Iro nokowapirotaki pitakotaiyaari pijyininka.

Iro pinkimathatirim iiroka jiroka, iiro pikijyimawaitziri jirikapaini, tima tii ikaariapiroshiritzi. ⁸ Jirika Itomi Atziri ipinkatharipirotzi irirori, janairo kitijiyiri jimakoryaantaitari”.

Atziri kisowakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Ipoña jawijanai Jesús, ityaapai japatotapiintaita. ¹⁰ Ari isaikakiri kisowakotatsiri. Ikanta Fariseo-paini, josampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Kamiiithatatsima poshinchiiiri kisowakori kitijiyiri jimakoryaantaitari?” Iro josampitantariri inkini inkantakotiri. ¹¹ Ipoña jakanakiri irirori, ikantanakiri: “Tii paminashitari pojyati aririka jotitya omoonaki kitijiyiri jimakoryaantaitari, pitakotari, pinoshikiri. ¹² Iri jitakopiroita

atziri, janairi oijya. Tima tii okaaripiroshiritakaantzi anishironkatanti kitijiyiriki jimakoryaantaitari”.¹³ Jiñaanatanakiri kisowakori, ikantziri: “Pinthaaryaawakotai”. Matanaka atziri, akotsitanai, okimitanaawo pashini jako.¹⁴ Ari ikisaiyanakan Fariseo-paini. Jataiyakini, ikinkithawaitaiyini, ikantzzi: “¿Tsika ankantakirika Jesú, ampiyakaantyaariri?”

Josankinatakoitsitakari pairani Jesú

15 Ikanta Jesú, yotaki ikowaitatzi intsitokaitiri, irootaki jawijantanaari. Ari joyaatanakiri ojyiki atziri, joshinchaaki ojyiki mantsiyari.

16 Ikantayiwitakari: “Iiro pikinkithatakotana”.¹⁷ Ari imonkaatari josankinatakaayiitakiriri pairani Kamantantaniri Isaías-ni, ikantzzi:

18 Jirika nompiratani, iriitaki niyoyaakiri.

Nitakotani jinatzi, iri oimoshirinkanari.

Kiso jowiri Tasorintsinkantsi,

Ikinkithatakagairi kaari ajyininkata, ikamantairi tyaaryootatsiri.

19 Iiro ishinchiiinkawintawaita apaniroini irirori,

Iiro ikimaitziri inchiraachiraati inkinkithatakotya,

20 Iiro Jimapirotziro irirori isataapirotiro sonkari sataawitainchari,

Iiro joitsiwakiri paampariminki kapichiwitainchari ipaampataki, Irojatzi inkitsirinkantaiyaawori jiñaitairo tyaaryootatsiri.¹

21 Iriitaki joyakoniintairi kaari ajyininkata impairyagairi iwairo.

Ookimotziriri Tasorintsinkantsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

22 Ipoña jamaitakiniri Jesú piyarishiritatsiri, ikamampotaakitakaakiri, imasontzipaantitakaakiri iijatzi. Joshinchaawakiri, aminanai kamiitha, ñaawaitanai iijatzi.²³ Iyokitzi ikantanaka maawoni atziri, ikantaiyanakini: “¿Iriima jirika charinitariri David-ni?”

24 Ikanta ikimaiyakini Fariseo, ikantaiyanakini irirori: “Jirika atziri joshinchaatziiri ashitariri piyari iitachari Beelzebú, irootaki jowawijaakotantariri ikaatzi ipiyarishiritaiyini”.²⁵ Jiyotakotzimaitakari Jesú ikinkishiritakari, ikantanakiri: “Aririka jantaminthatawakaiya atziri ipinkathariwintaitziri, ari jiñaakiro jowapintawakaiya. Iijatzi okimita aririka jantaminthatawakaayitaiya inampiki atziri, ari jiñaakiro jookawintawakaiya inampiki. Aririka jantaminthatawakaiya atziri ikaatzi isaikapankotawakaa, ari jiñaakiro jookawintawakaiya ipankoki.

¹ **12.20** Ojyakaawintachari sonkari ipoña paampariminki tsiwakimataintsiri, iriitaki atziriiti kimisantawitachari kapichiini, ashironkaashiriyitachari, mantsiyashiriyitatsiri, shipitashiriyitatsiri, tima aritaki inishironkaitairi Jesú jirikaiti, iiro ishinitziri jashironkaayitaiya, aña aawiyaashiri inkantakaayitaiyaari, joshiripiroyitaiya.

²⁶ Ari inkantyaari iijatzi piyari aririkami jantaminthatawaiya. ¿Iiroma ithonka aririka jookawintawakaanatyá? ²⁷Iriirkami kamaari Beelzebú oshinchinani naaka, ¿irijatzima kamaari oshinchiiiri piyotaaniyitari iiroka jowawijaakotantariri kaaganiritsiri? Aririka okanta pikinkithatakotatiiri piyotaani, ari inkisantakimiro okaatzi pikantakiri. ²⁸Tima Tasorintsinkantsi poñaachari Pawaki oshinchaanari naaka nowawijaakotantariri piyarishiritsiri. Irijatzi Pawa omapokakimiri iiroka ipinkathariwintantzi. ²⁹Aririka inkowaiti inkoshiitiri shintsitsatsiri kamiitha atziri, ontzimatyií jitaitawatyáari joojoitiri, onkantya iiro ikisakowintantawo jashiwitari aririka jayitsitiri. ³⁰Tima ikaatzi kaari aapatziyánari naaka, iriitaki kisanaintanari. Inkaati kaari imitakotinani joyipatatakina, japaatakotatyáana. ³¹Iro kantzimaitacha nokantzi naaka: Kantatsi impiyakotairi Pawa inkaati kaaripiroshiriwitachani, ari inkimitagairi ñaawawaiwatori kaaripirori ñaantsi. Iriima ookimotakirini Tasorintsinkantsi, iiro ipiyakoitairi. ³²Ari okimitsitari iijatzi: Kantatsi impiyakotairi Pawa ookimowityaarini Itomi Atziri, iriima inkaati kijiyimatakirini Tasorintsinkantsi, iiro ipiyakoitairi. ³³Okimiwaitakawo aririka iñaitiro kamiithari chochoki, jiyotaitzi kamiithari inatzi owaato tsika opoñaaka chochoki. Ari okimitari iijatzi aririka iñaitiro chochoki piyantatsiri, jiyotaitzi kaaripirori onatzi owaato tsika opoñaaka iroori. ³⁴Pikimitakari maanki, kaaripiroshiri pikantaiyakaní. Tikaatsi pinkinakairo piñaawaitiro kamiithari, tii opantawo pikinkishiritarí, irootaki okaaripirotantakari piñaawaiyitziri. ³⁵Apaani kamiithashiriri ikinkishiritawo kamiithari, irootaki okamiithatantari jantayitziri. Iriima kaaripiroshiritsiri tii ikinkishiritapintawo kamiithari, irootaki okaaripirotantari jantayitziri. ³⁶Irootaki nokantantari naaka, aritaki jaminakoyiitairo paata okaatzi kaaripirori iñaaniyitari. ³⁷Kamiitharika okaatzi piñaaniyitari, ari jaapatziyaitaimi. Irooma tirika okamiithatzi, inkantayiitaimi: ‘Kaaripiroshiri pinatzi, ojyiki pinkimaatsitaiya’ .

Ikowawita kaaripiroshiriri intasonkawintantaiti (Lc. 11.29-32)

³⁸Ipoña jakanaki Fariseo-paini itsipatakari Yotzinkariiti ikantanaki: “Yotaanarí, nokowi noñiimi pintasonkawintanti”. ³⁹Ari jakanaki Jesús ikantzi: “Kaaripiroshiriri pinaiyini iiroka, pithainkani powakiri Pawa, pikowaiyini piñina nontasonkawintanti. Iiromaita noñaayimiro, apa piñiiro kimityawoni awiyimotakiriri pairani Jonás, ⁴⁰iniyantakariri kimitariri antari omani, tima mawa kitijyiri isaikaki imotziki. Ari inkimityaari iijatzi Itomi Atziri inkitawitapaintya mawa kitijyiri kipatsiki. ⁴¹Paata aririka jaminakoyiitairo okaatzi jantayiitziri, ari jiyakowintaimi Nínive-jatzi, tima ikimsantairi pairani Jonás jowajyaantanairo ikaaripiroshiriwitaiyani. Jirika saikimotakimiri iiroka

janairi Jonás. ⁴² Paata aririka jaminakoyiitairo okaatzi jantayiitziri, ari iyakowintaimi tsinani pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tima opokashitakiri yotaniri pinkathari Salomón, okimisantairi. Jirika saikimotakimiri iiroka janairi Salomón”.

Ipiyashitanta piyari
(Lc. 11.24-26)

⁴³ “Okimiwaitakawo isaikashiritantyaarimi piyari apaani atziri, ipankotsititakawomi jañaantari. Aririka jookawiiyaari, awijakowitaa atziri isaikantakari piyari. Ikinawaiwita otzishimashiki, iiro iñi tsika isaiki. ⁴⁴ Impoñaatya inkantashiritai piyari: ‘Nompiyai nopankoki tsika nopoñaaka’. Piyaa piyari, iñaapairi atziri kamiitha opishitaka jañaantari, owaniinka okantaka. ⁴⁵ Impoña jiyaatashitakiri mapirotzirori ipiyaritzi, inkantakiri: ‘Thami aati nopankoki, pintsipatina ampinkathariti’. Jamaki inkaati 7. Ari jashironkaapirotaiya jirika atziri, iiro ikimitaa jashironkaawita pairani kapichiini. Ari pinkimitaiyaari iirokaiti”.

Ikinkithatakotziro Jesús inaanati ipoña iririntzi
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Ikiro ikinkithatakatziiri Jesús apatowintakariri, aritapaaka inaanati otsipatakari iririntzipaini, okatziyapaaka jikokiroki, okaimakaantapaakiri. ⁴⁷ Ikantawiitakari: “Ari ariita pinaanati otsipatakari pirintzipaini, okowi oñiimi”. ⁴⁸ Ari jakanaki ikantzi: “¿Tsika otzimikama pikinkishiritayarini iro nonaanatitari, iri nirintzitari?” ⁴⁹ Jookotanakiri ikaatzi jiyotaapiintakiri, ikantzi: “Jirikapaini iriitaki nokimitakaantairi nirintzi, irootaki nokimitakaantairi ijatzi nonaanati. ⁵⁰ Tima maawoni antanairori ikowiri Ashitairi Inkitijatzi, iriitaki nirintzitaari, irootaki notsirotaari, irootaki nonaanatitaari”.

Jojoyakaawintziri Jesús pankiwairintzi
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 ¹ Ipoña ishitowanai Jesús pankotsiki, jatanai inkaarithapiyaaki. ² Ari isaikapaaki. ² Ipiyowintapaari ijatzi ojyiki atziri. Iñaaki othataka pitotsi, otitapaaka, saikapaaki. Katziyaiyakani atziri irirori inkaarithapiyaaki. ³ Jojoyakaawintziri okaatzi ikinkithatakairiri, ikantzi: “Tzimatsi pankiwairintzi jatatsiri impankiti. ⁴ Ikanta jookakitakiro iwankiri, tzimatsi ookakitapainchari aatsiki, ipokapaaki tsimiri, jowapaakawo. ⁵ Tzimatsi pashini ookakitapainchari omapipookitzi, ari ojyookawitanakari thaankipiroini. Tii otontapatthatatzi kipatsi, ⁶ sampiyashitanaki pankirintsi ishintsitapaaki ooryaatsiri, tii otyaapiroti oparitha inthomainta. ⁷ Tzimatsi pashini ookakitapainchari kitochiimashiki, anaanakiro kitochii ojyookanaki, kamanaki pankirintsi.

⁸Irooma pashini ookakitapainchari okamiithapathatz ikipatsi, saankana ojyookanaki, kithokitanaki maawoni. Tzimayitanai okithoki apaanipaini okaatzi jyookapaintsiri. Apaani jyookapaintsiri kithokipirotanaki, pashini ojyiki piyokiniintanaki, pashini iipiyoikiini okithokitanaki.^m ⁹Kowatsiri inkimathatiro, jowakimpitatya inkimisanti”.

¿Itama jojyakaawintantawori Jesús?
(*Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10*)

¹⁰Ipoña josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “¿Oitama pojyakaawintziri pikinkithatakairi atziripaini?” ¹¹Jakanaki Jesús, ikantziri: “Ishinitaitzimiro iirokaiti piyotairo tsika ikanta ipinkathariwintantai Inkijatzi, iriima jirikaiti tii ishinitaitziniri irirori. ¹²Iitarika otzimimotakiri, ari ontzimimopirotairi ojyiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro iñaatyiilo iiro otzimimopirotairi.” ¹³Irootaki nojyakaawintantawori jiroka, onkantawitya jamenti jirikaiti, kamampotaaki inkantya. Ari inkimawityaawo, matakimpita inkantayitya. ¹⁴Iriitaki ikinkithatakotakiri pairani Isaías-ni, ikantaki:

Pinkimawitya, matakimpita pinkantya.
Paminawitya, kamampotaaki pinkantya.

¹⁵Tima kisoshiri ikantaka jirikaiti.

Ashikimpita ikantaka.

Kamampotaaki ikantaka iijatzi.

Irootaki kaari iñaantaawo,

Kaari ikimanta,

Kaari ikinkishiritanta.

Tii ikimisantzi, iiro nowawijaakotairi.

¹⁶Irooma iiroka kimoshiri pinkantya, tima piñagairo, pikimayitairo iijatzi. ¹⁷Iro ikowawitakari pairani Kamantantaniriiti iijatzi kamiithashiriri, iñiromi okaatzi piñaakiri iirokaiti. Ikowawitaka inkimiromi pikimakiri iiroka. Timo tii iñaatyiina, tii ikimaiyanani iijatzi. Imapiro”.

Ikinkithatakotziro Jesús jojyakaawintziri pankiwairintzi
(*Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15*)

¹⁸“Pinkimi nonkinkithatakotimiro okaatzi nojyakaawintakiri pankiwairintzi. ¹⁹Tzimatsi kimirori nokinkithatakotziro

^m **13.8** Kantakotachari jaka “okaatzi jyookapaintsiri”, kimitaka okaatzi 100 okithoki, pashini okaatzi 60 okithoki, pashini okaatzi 30 okithoki. ⁿ **13.12** Okaatzi kinkithatakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapichiinrika pinkimisantawakiro nokantakimiri, kapichiini piyotairo. Irooma pinkimisantapirotawakirika, ojyiki piyotawakiri, iikiro niyotakaapirotanakyiimiro.

impinkathariwintantai Pawa, tiimaita ikimathatziro. Ikanta ipokaki owaaripiroshiritantaniri jowajaantakaapaakiri ikimisantawitanaa. Iriitaki kimitakawori pankirintsi ookakitapainchari aatsiki.²⁰ Tzimatsi iijatzi thaamintawori noñaani, ikimisantzi thaankiini. Iri kimitakawori pankirintsi ookakitapainchari omapipookitzi.²¹ Tii jiyotakopirotziro ñantsi, tii ikisashitawo ikimaatsiwintanakawo ikimisantzi, jowajaantanakiro. Ikimitakawo pankirintzi sampishitaintsiri tii otyaapirotzi oparitha inthomainta kipatsiki.²² Tzimatsi iijatzi kimawitawori noñaani, iro kantzimaitacha inintawaitziro inthaamintawaitya, ikinkithashiritakotziro jajyaagawo, irootaki ipiyakotantakawori noñaani, tii ikimisantzi. Ikimitakawo pankirintsi ookakitapainchari kitochiimashiki, kaari kithokitatsini.²³ Tzimatsi pashini kimirori noñaani, ikimisantantanakiro. Ityaaryoowintanairo. Iri ojyakawori pankirintsi jyookapaintsiri okamiihatzi kipatsi, ojyikipirotanaki okithoki, pashini ojyiki piyokiniintanaki, pashini iipiyokiini okithokitanaki".^o

Ikinkithatakotziri Jesús pankitzirori trigo

²⁴ Ipoña japiitakiro Jesús jojyakaawintziniri, ikantzi: "Jiroka ojyari iijatzi ipinkathariwintantai Inkijatzi, ojyari atziri pankitzirori kamiithakiri trigo. ²⁵ Okanta tsiniripaiti imagaiyini jatziritipaini iijatzi irirori, pokaki kisanintziriri jamaki trigo-niro, ipankitakiro itsipataakiro trigo-pirori, piyanaka. ²⁶ Opoña ojyookanaki trigo-pirori, kithokitanaki. Ari okimitsitakari iijatzi trigo-niro itsipataakirori. ²⁷ Ikanta jiyotaitakiro, jiyaatashiitakiri ashitawori, ikantaitakiri: 'Tii opantawo trigo apankitakiri powaniki, ¿iitama otsipatantawori ojyookaki trigo-niro?' ²⁸ Ikantanaki ashitawori jowani: 'Iri pankitakirori kisanintanari'. Ikantzi jatziriti: '¿Pikowima nonthokayitairo trigo-niro?' ²⁹ Jakanaki, ikantzi: 'Iiro, aamaashitya, ari pinthokakotakiro trigo-pirori. ³⁰ Ari onkantawatyataa ontsipatyaawo ojyooki, irojatzi osampatantyaari trigo-pirori. Aripaiti nonkantimiri: Pinthatzinkiro trigo-niro, pintayiro. Poyikitairo trigo-pirori, powayitairo'".

Jojyakaawintaitziro okithoki oryaanikitatsiri (Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ipoña japiitakiro Jesús jojyakaawintakiniri, ikantzi: "Jiroka ojyari iijatzi ipinkathariwintantai Inkijatzi, okimiwaitakari pankitzirori oryaanikitatsiri okithoki pankirintsi.^p ³² Oryaani okantawita okithotyaaniki, iro kantzimaitacha aririka ojyookanaki, anairo pashini

^o 13.23 Paminiro kantakotachari janta versículo 13.8. ^p 13.31 Iro ikantakoitzu jaka okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi, iitachari mostaza, jyookatsiri inampiki pashini atziri.

pankirintsi, antawo ontiwayitanaki ari iminkoshityaawo tsimiripaini otsimankatapishitaki”.

Jojyakaawintaitziro shiniyakairori tanta
(Lc. 13.20-21)

³³ Jiroka pashini jojyakaawintakiri Jesú, ikantzi: “Aririka ipinkathariwintantai Inkitijatzi, ojyakotawo tsinani witsikirori tanta. Aakiro trigo-pani, otsipataakiro shiniyakairori. Aritaki oñaaki oshiniyi otantanipathati”.

Oita jojyakaawintantawori Jesú ikinkithatakoyitziri
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikantapiintatyá Jesú jojyakaawintziro okaatzi jiyotaantziri. maawoni jojyakaawintakiro. ³⁵ Ari imonkaataakari ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri ikinkithatakotziro ikantakiri Pawa:

Nojyakaawintatyíiniri atziriiti onkaati nonkinkithatakotiniriri.
 Nooñaawontainiri kaari jiyowita pairani owakiraa iwitsikantakari kipatsi irojatzi iroñaaka.

Joñaagantziro Jesú kimitawori trigo-niro

³⁶ Ipoña jawijanai Jesú, jookanairi apatowintakariri, jatanaki pankotsiki. Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “Piyotainawo okaatzi pojyakaawintakiri. ¿Jitama ojyakaawintachari trigo-niro itsipatagaitakirori trigo-pirori?”

³⁷ Ikantziri Jesú: “Jirika Itomi Atziri iriitaki kimitakariri ashitarwori jowani ipankitakiro trigo-pirori. ³⁸ Jiroka owaantsi irootaki ojyakaawintawori kipatsi asaikantayitari. Jiroka trigo-pirori iri ojyakaawintacha ipinkathariwintairi Pawa. Irooma trigo-niro iri ojyakaawintziri ikaatzi jashitaari Kaaripirori.

³⁹ Jirika kisanaintantatsiri pankitakirori trigo-niro iri ojyakaawintacha kamaari. Kimityaawoni joyiipataitziro okithoki trigo, ojyakaawinta aririka onthonkaiya paata kipatsi. Jirikapaini oyipiayitakirori okithoki iri ojyakaawintacha maninkariti. ⁴⁰ Pikimaki, japatotakaantaitakiro trigo-niro, itagaitakiro. Iro ojyakaawintacha aririka onthonkaiya paata kipatsi. ⁴¹ Jirika Itomi Atziri jotyaantakiri maninkariiti, japatotairi kaaripiroshiritatsiri, tima tii ikowi intsipataiayaari ikaatzi kimsantakiriri. ⁴² Impoña intagairi kaaripiroshiriri, ari jiraawaityaari jatsikaikiwaita inkimaatsiwaitaiya.

⁴³ Iriima kamiithashiritantsiri, shipakiryaa inkantaiya inkimitaiyaari ooryaatsiri. Isaikimotairi Ashitairi tsika ipinkathariwintantzi irirori. Powakimpitattyawo”.

Ikinkithatakotziri Jesú manachari kiriiki

⁴⁴ Ipoña ikantaki ijatzi Jesú: “Jiroka pashini nojyakaawintimiri. Tzimatsi ojyiki kiriiki jimanaitziri owaantsiki. Ikanta apaani atziri

inaakiri, tii okantzi jaanakiri, iijatzi imananairi, tikaatsi inkamanti, ikantashiritanaki irirori: ‘Ontzimatyii namanantiro jiroka kipatsi, ari onkantya nashitantyaariri ikaatzi tzimatsiri janta’. Ipoña ipimantakiro okaatzi tzimimowitariri, jamanantakiro kipatsi. Kimoshiri ikantaka, tima jamanantakotakiri ojyiki kiriiki. Ari okimitari iijatzi ipinkathariwintantai Inkitijatzi”.

Ikinkithatakotziro Jesús poriryaaari pinapirotachari

⁴⁵ Ikantzi iijatzi Jesús: “Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, ikimitari apaani atziri kowatsini jamananti poriryaaari.^q ⁴⁶ Iñaaki poriryaaari, ikowapirotaki jayiri. Ipiyanaa inampiki, ipimantapaakiro okaatzi tzimimotziriri, jamanantakiro poriryaaari”.

Ikinkithatakotziro Jesús shiryaaamtotsi

⁴⁷ Ikantaki iijatzi Jesús: “Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, ikimitari apaani shiryaaawairintzi. Jaaki ojyiki nashiyitachari shima. ⁴⁸ Ipoña inoshikakotakiri othapiyaaki, jiyoshiiyitakiri kamiithatatsiri. Ikaatzi kaari kamiithatatsini, jookayitakiri. ⁴⁹ Ari onkimitaiyaari paata aririka onthonkaiya kipatsi. Impokaki maninkariiti, jiyoshiitairi kamiithashiriri, iijatzi kaaripiroshiriri. ⁵⁰ Impoña intagaitairi kaaripiroshiriri, ari jiraawaitaiyaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsitaiya”.

Ikinkithatakotziro Jesús owakiraari ajyaagawontsi iijatzi pajatori

⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “¿Pikimathatakiroma okaatzi nokantakiri?” Ikantaiyini jiyotaani: “Nokimathatakiro”. ⁵² Ipoña ikantanaki Jesús: “Nojyakaawintiri iwaapatiitari, tzimatsiri jajyaagawo pinayitachari. Jaapiintziro pajatori, jaapiintziro iijatzi owakiraari jajyaagawo. Aritaki inkimitaiyaari iijatzi yotzinkariiti aririka impinkathariwintairi Inkitijatzi, jiyotaantairo itawori pairani, jiyotaantairo iijatzi owakiraataatsiri”.

Ipiyaa Jesús Nazaret-ki (Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Ithonkakiro Jesús jojyakaawintakiro okaatzi ikinkithatakotakiri, ari jiyaatanai. ⁵⁴ Ikinanai inampiki. Jiyotaantayitapai japatotapiintaita. Iyokitzi jowiri ikaatzi kimiriri, ikantaiyini: “¿Itama matakaakiriri jirika jiyotanitantari, itasonkawintantzi iijatzi? ⁵⁵ ¿Kaarima jirika itomi kimitapiintzirori inchakota, otomintari María? ¿Kaarima iririntzipaini jirika: Jacobo, José, Simón, iijatzi Judas?^r ⁵⁶ ¿Tiima ari akaatzi

^q 13.45 Iro ikantakoitzti jaka poriryaaari, okaayitzi poriryaaayitatsiri kimitawori mapi jiitatziri “perla”, owanaa inintaitziro. Iro kantzimaitacha ojyiki owinawo.

^r 13.55 Jacobo, irijatzi jiitatziri Santiago.

iritsiropaini anampitawo jaka, iitama pinkatharitakaakiriri?”⁵⁷ Owanaa ithainkaitakiri, ikisaniintaitanakiri. Iro ikantantanakari Jesú: “Jashi jowiro Kamantantaniri ikimisantaitziri pashiniki nampitsi, irooma inampiki irirori, tii ikimisantaitziri”.⁵⁸ Owanaa ithainkimataitakiri Jesú inampiki, irootaki kaari itasonkawintanta.

Ikamantakari Juan owiinkaataantaniri
(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

14 ¹Ikanta pinkathari Herodes iitachari Tetrarca, ikimakotakiri Jesú. ²Ikantziri jimpiratani: “Jirika Jesú iriitaki Juan owiinkaataantaniri. Iri añaagaatsiri, piñiiri otzimi ishintsinka”. ³Tima iri Herodes aakaantakiriri Juan, joojotakaantakiri, jomontyaakaantakiri. Iro kantakaantakirori iinawitari iririntzi Felipe iitachari Herodías. ⁴Tima ikaminaawitattyari Juan jirika Herodes, ikantawitari: “Tii okantzi paapithatantiro”. ⁵Ari ikowawitaka intsitokakaantirimi, Iro kantzimaitacha ojyiki ipinkathatakiri Juan, jiyotaiyini Kamantantaniri jinatzi. Ithaawantanakari Herodes atziri, ikantashiritzi: “Aririka nontsitokaantakiri, ari inkisaniintaitakina”. ⁶Okanta imonkaataka kitijiyiri joimoshirinkawitawo itzimantari Herodes. Ipiyotaiyakan ijininka, joimoshirinkaiyirini. Ari opokapaaki ishinto Herodías, amajyiitapaaki. Ojyiki okamiithatzimotakiri Herodes. ⁷Ikantakiro: “Tzimatsirika oitya pinkamitinari, ari nompakimiro. Imapiro, jiyotzi Pawa iiro namatawitzimi”. ⁸Ipoña okantziro onaanati: “Pinkantiri inthatzinkakaantiri Juan”. Iro okantantakariri: “Nokowi pamakotakinawo iito Juan samantaki”. ⁹Ari jowashiranakari Herodes, tii ikowawita. Iro kantzimaitacha ikimaiyakirini ijininka ikantakirori inkaanki. ¹⁰Irootaki ikantantanakari inthatzinkaitiri Juan. ¹¹Jamaitakiro iito, ipakoitakiro aanakiniro onaanati. ¹²Ikanta ipokaiyapaakini jiyotaani Juan, ikitatairi. Ari jiyaatashitanakiri Jesú, ikamantakiri.

Jowakaari Jesú 5000 atziri
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikimaki Jesú kamaki Juan, otitanaka pitotsiki jiyaatiro otzishimashiki. Iro kantzimaitacha ikimakoitakiri tsika jiyaati, shiyaiyanakani ikinaitaki aatsiki, joyaatanakiri. ¹⁴Iro jaatakotapaakityaami Jesú, iñaapaatzi ojyiki piyowintakariri. Jitakoshiritapaakari, joshinchaaki ojyiki mantsiyatatsiri. ¹⁵Okanta otsiniriityaanaki, ikantzi jiyotaani Jesú: “Asaikatzi otzishimashiki, aritaki tsiniriityaaki. Pimpakairo pikinkithatzi, jiyaataita atziri nampitsiki jowapaiya”. ¹⁶Jakanakiri, ikantziri: “¿Iita jatsipitantlyaawori jiyaayitai? Pimpiri iiroka jowanawo”. ¹⁷Ikantanaki jiyotaani: “Tikaatsi nompiri naaka. Apa otzimi okaatzi 5 tanta ipoña apiti shima”.

¹⁸ Ikantzi Jesús: “Pamakinari jaka”. ¹⁹ Ikantakiri maawoni atziri: “Pisaikaiyini”. Saikaiyanakini atziriiti. Ipoña jaakiro tanta, iijatzi shima, aminanaki jinoki inkitiki, jamananaka, ikantzi: “Paasoonki Ashitanarí, iirokataki pakinawori jiroka noyaari”. Ipoña ipitharyaakiro, ipakiri jiyotaani, jowawijaakiniri irirori atziripaini apatotainchari. ²⁰ Ari ikaatzi jowaiyakaní maawoni, kimaniintaiyakaní. Ipoña japatotairo tzimagaantapaintsiri, jotiyitairo kantziriki, okaatzi 12 jaikitaatsiri. ²¹ Kimitaka ikaatzi 5000 shirampariiti owainchari. Tzimitachá tsinani iijatzi iiintsipaini owainchari.

Janiitantawo Jesús inkaari

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²² Ipoña ikantairi Jesús jiyotaani: “Thami pitaiyaawo pimontyagai intatsikironta”. Ikantakiri iijatzi piywintakariri: “Kantatsi piyaayitai”. ²³ Iro ikinantanakari irirori tonkaariki, jamañaari Ashitariri. Okanta otsiniritanaki, saikaki apaniroini Jesús janta. ²⁴ Jiwiyaakotaiyaani jiyotaani niyantyaaniki, antawo otamaryaani inkaari, oipiayapiyakotakiri tampiya. ²⁵ Okanta okitijiyyitzimataki, pokai Jesús janiitantaawo inkaari.^s ²⁶ Tii jiyotawairi, ithaawantawaari jiyotaani, ikaimaiyanakini: “¡Aatsikitaki shiritsiwí!” ²⁷ Iñaanatapairi irirori, ikantziri: “Naaka pokaatsi, tontashiri pinkantya iiro pithaawawayaitzi”. ²⁸ Ari ikantanaki Pedro: “Iirokama Nowinkatharít, pinintakainawo naniitantlyaawo naaka inkaari”. ²⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpokanaki”. Aniiwitanaka Pedro inkaariki jiyaatshitanakiri isaikaki. ³⁰ Iro kantzimaitacha ikinkishiritanakiro Pedro antawo otamaryaani inkaari, ithawanaki, iro itsitsiyantanakari, ikaimanaki: “Pinkatharí paawaina”. ³¹ Jakotashitanakiri Jesús, jaawairi. Ipoña ikantziri: “Kapichimachiini pikimisantakina. ¿Litama pikisoshiritantari?” ³² Ikanta jotitapaa pitotsiki, awijainkatanaki tampiya. ³³ Antawoiti ipinkathatanakiri jiyotaani, ikantanakiri: “Imapirotya iirokataki Itomi Pawa”.

Joshinchaantaki Jesús Genesaret-ki

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Ikanta jariitaiyakaní intatsikironta nampitsiki Genesaret. ³⁵ Iro jaatakotapaakityaami Jesús, jiyotaitawakiri. Ikamantaitakiri maawoni nampitawori janta, jamayitapaaakiri mantsiyayitatsiri. ³⁶ Ikantaitakiri

^s 14:25 Kantakotachari jaka: “Iro okitijiyyitzimataki”, irootaki ojyawori jamitari owayiriiti jaamaakowinta tsiniripaiti, iiro inkakiwaitanta apaani owayiri maawoni tsiniri, ontzimatiyintzimi 4 owayiri aamaakowintachani. Apaani jitanatyawo owakiraa ontsinirityaanaki, pashini tikira oniyankiityiimati, pashini oniyankiitpirotapaaki, pashini iro onkitijiyyitzimataki. Ikantakoitziri jaka, “okitijiyyitzimataki, pokai Jesús” iriira kimitakariri 4-tapaintsiri owayiri kitijiyitakotatsiri jaamaakowintanta.

Jesús: “Pishinitiri mantsiyari jotirotawakiro kapichiini piithaari, ishintsitantaiyaari”. Ari okantzimaitaka, ikaatzi otirotsitakiriri iithaari, shintsiyitai.

Owaaripiroshiritziriri atziri
(Mr. 7.1-23)

15 ¹Ari ipokaiyakini Fariseo itsipatakari Yotzinkariiti. Ipoñaayitaka nampsiki Jerusalén. Ikantapaakiri Jesús: ²“Judá-mirinka anaiyini. Iro amitaiyarini akiwaakota tikira owanatyataa, ari okanta jiyotaakairi pairani achariniiti. ¿Iitama kaari jimatantawo piyotaani? Tii ikiwiyo jako jowapiintaiyani”. ³Jakanaki Jesús, ikantzi: “Irojatzti paakowintawo jiyotaayitairi pairani achariniiti, tiimaita pantziro jiyotaayitairi Pawa. ⁴Jiroka ikantziri Pawa:

Pimpinkathatiri ashitzimiri.

Ikantaki ijatzti:

Ontzimatyii jowamaitiri kijyimatziriri ashitariri.

⁵Iro kantzimaitacha pikantapiintaki iiroka: ‘Kamiithatatsi ankantiri ashiyitairi: “Nokajaakairi Pawa maawoni noiriikiti, iiro okantzi nonishironkatimi”’. ⁶Piyotaantashitakawo jamitaitari pairani, tii piyotaantziro ikowiri Pawa. Irootaki kaari jitakotantari ajyininka ashitariri. ⁷Thiiyinkari pinaiyini. Iiroka ikinkithatakotaki pairani Isaías, ikantaki:

⁸Ipinkathawaantiwitashitana atziripaini.

Tiimaita inkinkishiratakotaina kamiitha.

⁹Aminaashiwaita jotzirowashitana ipinkathawitana,
Jiyotaantashiwaitawo jamiyitari irirori”.

¹⁰Ikaimakiri Jesús maawoni piywintakariri, ikantziri:

“Pinkimisantaiyini, pinkimathatantyaawori nonkinkithatakotiri:

¹¹Ikaatzi owayitari tii jowaaripiroshiritantzi, irooma okaatzi añaawaiyitziri, iro matzirori owaaripiroshiritantzi”. ¹²Ipakashitapaakiri jiyotaani okaakiini, ikantapaakiri: “Tii inimotziri Fariseo-paini ikimakimi pikantaki”. ¹³Ikantanaki Jesús: “Ashitanari Inkitijatzi, ari inthonkairo kaari ipankitzi irirori. ¹⁴Piñaashityaari, tii jiyotaiyini irirori, joyjakari kaari aminatsiri. Ikimitakotakari ikathatawakaa kaari okichaatatsini, tii jiyotzi tsika inkini, apitiroiti imparyai omoonaki”. ¹⁵Ari ikantzi Pedro: “Poñaayinawo okaatzi pojyakaawintakiri”. ¹⁶Ikantzi Jesús: “¿Tikiraama otzimimotzimi iiroka piyotani? ¹⁷¿Tiima piyotzi okaatzi owayitapiintari okini ajyiitoki, impoña omishitowairo? ¹⁸Irooma añaawaitiro kaaripirori akinkishiriyitari, irootaki owaaripiroshiritantsiri. ¹⁹Tima ashiriki opoñaayita kaaripirori kinkishiritaantsi, tsitokaantsi, mayimpiritaantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, thiiyakotaantsi, kijyimataantsi. ²⁰Irootaki jiroka owaaripiroshiritantsiri. Irooma iilorika akiwaakota ankowirika oya, tii owaaripiroshiritantzi”.

Okimisantzi tsinani Canaán-jato
(Mr. 7.24-30)

²¹ Ipoña ikinanaki Jesús nampitsiki iitachari Tiro irojatzi Sidón-ki. ²² Ari opokaki tsinani Canaán-jato, kaari Judá-mirinka iroori. Okantapaakiri: “Nowinkathariti, iiroka icharini pinkathari David-ni. Nokowi pinishironkataina ojyiki ashironkaawaitaka nishinto, opiyarishiritatzi”. ²³ Ari imairitaki Jesús, tii jakiro. Ipoña ikantaiyini jiyotaani: “Potyaantairo iyaataita, owanaa oñaashirinkakai”. ²⁴ Ikantanakiro Jesús: “Apa jotyaantakina Ashitanari nonishironkatairai nojyininka Israel-mirinkaiti, ikaatzi ojyakariri oijya ipiyaka”. ²⁵ Ari otzirowanaka tsinani, okantanakiri: “Pinkatharí, pinishironkataina naaka”. ²⁶ Ikantanakiro irirori: “Paata tsinani. Tima ikantaitaki pairani: ‘Tii aapithatziri jowanawo iiuntsiti ampiri otsitsi joyaawo’”.^t ²⁷ Akanakiri iroori, okantziri: “Imapiro pikantakiri Pinkatharí. Iro kantzimaitacha, jowapiintamachiitawo otsitsi jowaryagaitziro owanawontsi otapinaki”. ²⁸ Jakanairo Jesús, ikantziro: “Tsinaní, imapiro pikimisantai iiroka. Irootaki nimatantyaawori pikowakotakinari”. Apathakiro awijakotanai ishinto.

Joshinchaaki Jesús ojyiki atziri

²⁹ Ipoña jawijaki Jesús ikinayitaki othapiyaaki inkaari Galilea. Irojatzi itonkaantanakari otzishiki, ari isaikapaakiri janta. ³⁰ Ari ipokashitakiri ojyiki atziri, jamayitakiri kantawaiytachari imantsiyari: ithoriwaitatsiri, kaari okichaatatsiri, masontzipaantiri, pijaponthokiri, maawoni. Ithonkiri joshinchaayitairi. ³¹ Iyokitzi jowaitanakiri Jesús iñaitakiri jiñaaawaitakagairi masontzipaantiri, janiitakaayitairi kisopookiri, ithoriwaitatsiri iijatzi, jaminakaayitairi kaari okichaatatsi. Ikantaiyini atziriiti: “Imapiro ikamiithataki Pawa, iriitaki pinkathariwintairiri Israel-mirinkaiti”.

Jowakaari Jesús 4000 atziri
(Mr. 8.1-10)

³² Ipoña Jesús japatotakiri jiyotaani, ikantakiri: “Owanaa nitakotakari atziriiti, tima mawa kitijyiri isaikaiyakini jaka ikimisantana, tikaatsi jowaiya. Aririka jiyaatashitaiya, ari aakiri itajyi iirorika jowanaa”. ³³ Ikantaiyini jiyotaani: “Pamini, asaikatzi jaka otzishimashiki. ¿Tsikama ayika owakaiyaariri? Ojyiki ikaataiyini”. ³⁴ Ari josampitziri Jesús jiyotaani: “¿Tsikama okaatzi tanta tzimatsiri?” Ikantzi jiyotaani:

---

^t 15.26 Iri jojyakaawintaitzi Judá-mirinkaiti ikimitari iintsi. Iriima kaari Judá-mirinkatatsiri jojyari otsitsi.

“Tzimatsi okaatzi 7, tzimitacha iijatzi shimaaniki”. ³⁵ Ipoña ikantaitakiri ikaatzi piyotainchari: “Pisaikaiyini”. ³⁶ Jaakiro tanta itsipataakiri shimaaniki, ipaasoonkiwintakiri. Ipoña ipitoryaakiro tanta, ipayitakiri jiyotaani, jowawijaakiniri piyotainchari atziri. ³⁷ Owaiyakaní maawoni, kimaniintaiyakaní. Ipoña japatotairo tzimagaantapaintsiri, ijaikitai okaatzi 7 kantziri. ³⁸ Kimitaka ikaatzi 4000 shirampari owainchari. Tzimitacha tsinanipaini iijatzi iintsipaini owainchari. ³⁹ Ipoña ikantanai Jesú: “Ari owaiyakaní, kantatsi piyaayital”. Ari jotitanaa Jesú pitotsiki, montyaakotanaki iipatsitiki Magdala-jatzi.

Ikowakoitziri Jesú intasonkawintanti
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 ¹Ari ipokaiyakini Fariseo itsipatakari Saduceo, ikowawitaiyani inkompitakaiyaarimi Jesú inkini jiyakowintirimí.

Ikantawitapaakari: “Incha pintasonkawintanti niyotantyaari imapiro oponaawo pitasorinka inkitiki”. ²Jakanaki Jesú ikantzi: “Pikantapiintaiyini iiroka aririka piñiilo onkiraiyai otsiniriiyaanai: ‘Osaryaamanaatyi oñaatamani’. ³Irooma piñaamanairo minkori onkiraiyai inkitiki, pikantzi: ‘Omparyaatyi inkani’. Piyotakowitawo inkiti, piyotakotziro iijatzi aririka omparyai inkani. Tii piyotzimaitawo piñaawitari jaka kipatsiki. ⁴Tii pikamiithataiyini iiroka, thainka powakiri Pawa, irootaki pikowantaiyarini piñiina nontasonkawintanti, iiromaita noñaayimiro. Apa piñiilo ojyawoni awijiyimotakiriri pairani Jonás”. Ari jiyatanai Jesú.

Shiniyakaawori itantani Fariseo
(Mr. 8.14-21)

⁵Ikanta jariitaka jiyotaani Jesú intatsikironta, tii jaanaki itantani, imajiantanakiro. ⁶Ikantzi Jesú: “Paamaiyaawo shiniyakairori itantani Fariseo iijatzi jashi Saduceo-paini”. ⁷Ari josampitawakaanaka jiyotaani, ikantawakaiyani: “¿Litama ikantantawori jiroka? ¿Irooma ikantantari tii amaki tanta?” ⁸Yotaki Jesú ikantawakaari jiyotaani, ikantziri: “Tikira pikimisantapirotzi iirokaiti, irootaki pikantantari: ‘Tii amaki tanta’”. ⁹¿Tikiraama pikimathataiyironi? Chapinki otzimawita tanta okaatzi 5, nowakaayitaka 5000 shirampari. Poyiitairo tzimagaantapaintsiri. ¹⁰¿Tsikama okaatzi kantziri poyiitairi? ¹¹¿Litama kaari pikimathatantawo iiroka? Tii iro nonkinkithatakoti jowaitari tanta. Aña nokantatziimi: ‘Paamaiyaawo shiniyakairori itantani Fariseo iijatzi jashi Saduceo’”. ¹²Ari ikimathatanakiro jiyotaani, tii iro inkinkithatakoti Jesú shiniyakairori tanta, jojyakaawintatziiro okaatzi jiyotaantziri Fariseo iijatzi Saduceo.

Jiyotaki Pedro: Cristo jinatzi jirika Jesús
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ipoña ikinanaki Jesús janta Cesarea-ki, irootaki inampi Filipo. Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “¿Litama ikinkishiritakoitariri Itomi Atziri?” ¹⁴ Jakaiyanakini, ikantziri: “Tzimatsi atziri kantatsiri, ‘Juan owiinkaataantaniri piriintaacha’. Ikantzi pashini, ‘iri koñaataatsi Elfás’. Ikantzi pashini ‘iri Jeremías-ni’. Tzimatsi kantatsiri iijatzi, pashini Kamantantaniri pinatzi”. ¹⁵ Ipoña ikantziri jiyotaani: “Iroka. ¿Tsikama pikantaiyinika?” ¹⁶ Jakanaki Simón Pedro, ikantziri: “Iirokataki Cristo Itomi Pawa Kañaaniri”. ¹⁷ Ikantziri Jesú: “Imapiro pikantaki Simón itomi Jonás, kaari atziri yotakaimironi jiroka, iri Ashitanari Inkitijatzi yotakaakimirori. ¹⁸ Ari niitaimi naaka Pedro, iro mapi ojyakaawintacha piwairo. Tima mapi pinkimitaiya, ari niwitsikairo nopanko. Inkaati kimisantaatsini paata, iri ojyayityaawoni pankotsi. Iiro jimatziro impiyakaashitaayaari nampitawori sarinkawini. ¹⁹ Iri pojyaari aamaakowintawori ashitakowo pankotsi, kantatsi jashitaryiyo, jashitiro, jintsiriitiro shintsiini. Iro pankotsi ojyakaawintacha tsika impinkathariwintantai Inkitijatzi. Tima inkaati pishinitairi iiroka jaka, iriitaki ishinitaiti inkikitiki. Iriima inkaati kaari pishinitai iiroka jaka, iiro ishinitaitziri iijatzi inkikitiki”. ²⁰ Ipoña ikantanakiri Jesús maawoni jiyotaani: “Paatara pikamantantzi, pinkanti: ‘Iriitaki Cristo jirika Jesús’ ”.

Ikinkithatakotziro Jesús inkami
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Ipoña Jesús ikamantakiri jiyotaani, ikantziri: “Irootaintsi aati nampitsiki Jerusalén, antawoiti inkimaatsitakaina ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari, ijiwari Yotzinkariiti, ari intsitokakaantinari. Iro kantzimaitacha awijawitatya mawa kitiiyiri ari nañagai iijatzi”. ²² Ikanta Pedro, jaanakiri Jesús jantyaatsikiini, ikantakiri: “Pinkatharí, tii inimotana pikantziri, tii nokowi awijyimotimi jiroka”. ²³ Ari ipithokanaka Jesús, ikantanakiri: “Piyaati Satanás. Tima tii poshiritawo iiroka ikowakaanari Pawa, apa pikowashitawo ikowapiintakiri atziriiti”.

²⁴ Ikantanakiri Jesús maawoni jiyotaani: “Tzimatsirika kowatsiri intsipatina, jowajyaantairo ikowashitari, onkantawitya impaikakoitirim, intsipatina. ²⁵ Iitarika itakowaitachari jantayitziro inintashiyitari, ari impiyashitaaya. Iriima kamawintinani jantayitanairo nokowakairiri naaka, aritaki jawijkashiritai. ²⁶ Tima aminaawaitashita iñaitziro otzimimotantzi ajyaagawontsi jaka kipatsiki, ompoña jaminaashitaiyaawo añaamintotsi. ¿Kantatsima impinakowintaitya iiro iñaantaitawo impiyashitaaya? ²⁷ Ari impiyi paata jirika Itomi Atziri jamairo jowaniinkawo Ashitariri, intsipataiyaari maninkariiti, iri pinatapaironi

okaatzi jantaitakiri. ²⁸Tyaaryoo, tzimatsi pikaatzi jaka, tikira pikamiita ari piñaakiri Itomi Atziri impinkathariwintantai”.

Ishipakiryiimotziri Jesús jiyotaani
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 ¹Okanta awijaki okaatzi 6 kitijiyyiri, ipoña Jesús jaanakiri Pedro, Jacobo, Juan iririntzi Jacobo. Itonkaiyanakini otzishiki. ²Ari ipashinitzimotakiri jiyotaani, ishipakiryaanaki ipooki, jojyanakari ooryaatsiri, ari okimitanakari iithaari kitamaaniki okantanaka. ³Iñaatzliri Moisés-ni, ipoña Elías ikinkithawaitakairi Jesús. ⁴Ikaimotanakiri Pedro, ikantzi: “Pinkatharí, imapiro okamiithatzi pamakina jaka. Kamiitha niwitsikimi mawa pankojyitantsi: apaani pashitya iiroka, apaani jashitya Moisés, jashitya apaani Elías”. ⁵Iñaawaiminthaitzi, opamankapaakiri minkori, shipakirya okantapaaka. Ikimatzi iñaawaitaitanaki minkoriki, ikantaitzi: “Notomi jinatzi jirika nitakokitakari, ojyiki nokimoshiriwintakiri. Pinkimisantairi”. ⁶Ikanta ikimaiyakironi jiroka ñaantsi, oiyotaiyanakanani isaawiki, antawoiti ithaawayayanakini. ⁷Iro kantzimaitacha Jesús ipokashitapairi jiyotaani, ipampitapaakiri, ikantziri: “Pinkatzianai, iiro pithaawaiyini”. ⁸Jaminawitanaa, tikaatsi iñaanai, apaniroini ikatziyaka Jesús. ⁹Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikantakiri iiro ikamantantziro iñaakiri irojatzi paata aririka jañagai. Tima jirika Itomi Atziri ari jañagai inkamawitatyaarika. ¹⁰Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “¿Itama ikantakotziri Yotzinkariiti ikantaiyini: ‘Aririka impokimataki Cristo, iri iiwatapaintsini Elías impoki?’ ” ¹¹Jakanaki Jesús, ikantzi: “Imapirotaaty ikantziri, iriitaki iiwatapaintsini Elías impoki, jotampatzikatantapaaki. ¹²Pinkimi nonkanti naaka: Ariiwitaka Elías, tiimaita jiyotaiyawakirini, ojyiki jowasankitaakiri. Ari inkimitaitiri iijatzi Itomi Atziri, ojyiki jowasankitaitiri”. ¹³Ari jiyotaiyanakini jiyotaani iri ikinkithatakotzi Juan owiinkaatantaniri.

Jowawijaakotziri Jesús iwankari piyarishiritatsiri
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴Ikanta jariitaiyaani ipiyotaiyani atziri. Ari ipokakiri atziri. Jotzirowashitapaakari Jesús, ikantziri: ¹⁵“Pinkatharí, pitakotainari notomi ojyiki ikamimawaitaki, antawoiti ikimaatsiwaitaka, ojyiki itaawaitapiinta, ipiinkawaitzi jiñaaki. ¹⁶Namawitakanari piyotaani, jowawijaakotainari. Tiimaita jimatziri”. ¹⁷Ari jakanaki Jesús, ikantanaki: “Tiitya pikimisantzi iiroka, pikinashiwaitaka. ¿Tsikapaitima piyotai? Pamakinari iintsi”. ¹⁸Ikisanakiri piyari, jatanaki. Ari ishintsitanairi iwankari. ¹⁹Ikanta jiyotaani Jesús, josampitairi apaniroini, ikantairi: “¿Itama kaari nimatantari nowawijaakotiri?”

²⁰Ikantzi Jesús: “Iro kaari pimatantari tima tikira pikimisantapirozi. Pinkimi nonkanti: Aririka pinkimisantaniinti, kantatsi pinkantiro otzishi: ‘Pishirinki’. Ari oshirinkaki. Tikaatsi kompitzimotimini aririka pinkimisantapirozi. Imapiro. ²¹Iro kantacha pinkowirika poshinchiiiri ojyakariri jirika iwankari, ontzimatyii pamañaari tyaaryoopiroini Pawa, pintziwintyaari”.

Japiitairo Jesúis ikinkithatakota inkami
(*Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45*)

²²Ikanta isaiki Jesúis nampitsiki Galilea, ari ikantakiri jiyotaani: “Irootaintsi impithokashitaityaari Itomi Atziri. ²³Ari intsitokaitiri. Iro awijawitatya mawa kitijyiri, aritaki jañagai iijatzi”. Antawoiti jowashiritanaka jiyotaani ikimakiri ikantaki.

Jashitakaitawori tasorintsipanko impinaitirori

²⁴Ikanta jariitaka Jesúis nampitsiki Capernaum, ari ipokakiri kowakotantsiri kiriiki jashitakaitawori tasorintsipanko, josampitapaakiri Pedro: “¿Ipinatzirona yotaimiri jashitakaitawori tasorintsipanko?” ²⁵Ikantanaki Pedro: “Ipinatziro”. Ikanta ipiyapaa pankotsiki, iri thaawakotapainchari Jesúis josampitawairi: “¿Itama pikinkishiritari iiroka Simón? ¿Itama ikowakotantziri pashinijatzi pinkathariiti? ¿Iriima ikowakoyitzi ijyininkapirori? ¿Iriima ikowakoyitzi ariitzinkari atziri kaari ijyininkata?” ²⁶Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Iri ikowakotzi ariitzinkari”. Ikantzi Jesúis: “Ari okanta. Tii okowapirota impinatiro ikaatzi ijyininkapiroitari. ²⁷Tiimaita nokowi inkisaniintawaitya kowakotantsiri kiriiki. Piyaati pinkachaati inkaariki. Aririka pinoshikaki apaani, paminapaantitiri, ari piñiiri kiriiki. Paanakiniri kowakotantsiri, pimpiri. Iriitaki pimpinawintyaari iiroka iijatzi naaka”.

Tsika itzimi ñaapirotachari
(*Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48*)

18 ¹Ikanta japatotairi jiyotaani Jesúis, josampitakiri, ikantziri: “Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi. ¿Itama ñaapirotachani intsipatyari impinkathariti?” ²Ikaimaki Jesúis apaani iintsi, katziyapaaka niyankiniki isaikaiyakini irirori. ³Ikantzi Jesúis: “Iirorika pawintaanaari Pawa, pojyakotaiyaari ikanta jirika iintsi, iiro piñiiro impinkathariwintantai Inkitijatzi. Imapiro. ⁴Tima jirika iintsi tii jiyyotzi jasagaawintawaitya. Iitarika ojyakotaiyaarini, iriitaki ñaapirotachani impinkathatairai Inkitijatzi. ⁵Iitarika pairyaanari ikimisantaana, jaawakimi kamiitha ojyariri jirika iintsi, naakataki jaawaki kamiitha”.

Ari jantakaantaitiro kaaripirori
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 “Iitarika antakaakirini kaaripirori kimitaariri jirika iintsi ikimisantaana, kamiithawaitakimi inthaitiniri mapi ikintski, jowiinkaitakiri ochinkaatzin inkaari.

7 Imapiro onkowiinkati jaka kipatsiki. Iñaiti ojyiki antayitironi kaaripirori. Iro kantacha ari jowasankitaitakiri inkaati antakaantakironi.

8 Iroorika pako, iroorika piitzi pantantakawori kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinthatzinkakityiromi, tima iro kowapiro tacha pawijakoponthokitai. Tii okamiithatzi otzimawita apiti pako, apiti piitzi, impoña patsipitaiyaawo paampari paata pintagaiya. **9** Iroorika poki pantanta kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinkithoryaatyiromi, iro kowapiro tacha pawijakopityakitai. Tii okamiithatzi otzimawita apiti poki, impoña jookaitaimi paata opaampaporinthaatzin sarinkawiniki”.

Ikinkithatakotaitziri oijya piyachari
(Lc. 15.3-7)

10 “Paamaakowintya pimanintzirikari ojyanaariri jirika iintsi. Tima ikimpoyaawintziri maninkariiti nampitawori Ashitanariki Inkitijatzi. **11** Iro ipokantakari Itomi Atziri jowawijaakoshiritairi ikaatzi piyawitainchari. **12** Pinkimi nojyakaawintimiro. Tzimatsi piratachari ikaatzi 100 oijya. Impoña impiyagaantaka apaani, tzimanai 99 joijyati. Ari jookanakiri pashini, jataki otzishimashiki jaminaminatairi piyainchari. **13** Aririka iñiiri antawoiti inthaamintya jagairi piyawitainchari. Antawoiti inkimoshiriti, anaanakiro ikimoshiriwintziri kaawitachari 99 kaari piyachani. **14** Ari ikimitari iijatzi Ashitairi Inkitijatzi, tii ikowi impiyagaantawaitya apaani ojyanaariri jirika iintsi”.

Tsika okanta ipiyakotantaitzi

15 “Aririka piñiiri pijyininka jantzimotimiro kaaripirori, piyatashitiri, pinkinkithawaitakairi apaniroini, poñaayiri okaatzi ikinakaashitakari. Aririka inkimisantakimi, pimatari, pikimitakaantaari iriirikami pirintzipirori. **16** Irooma iiro ikimisantzimi, paanaki pashini kimisantzinkari, iirorika apiti, iri pintsipatyaari pinkaminairi. Iro pimonkaatantyaawori ikantaitziri:

Intzimirika iyakowintaari, ontzimatyii intzimi mawa atziri, tiirika, apiti ñaakotakirini okaatzi ikinakaashitakari, kamiithatatsi jowasankitaitiri.

17 Iirorika ikimisantzimi, pinkamantiri ikaatzi apatotapiintachari. Iirorika ikimisantzi, pojyakaantiri kaari pijyininka, ikimitakotakari kowakotziriri

kiriiki ijyininka. ¹⁸ Iitarika pishinitairi iiroka jaka, irijatzi ishinitaitiri janta inkitiki. Iriima inkaati kaari pishinitai iiroka jaka, iriitaki kaari ishinitaitzi janta inkitiki. Imapiro. ¹⁹ Pinkimi nonkanti ijatzi: Aririka pinkaati apiti, aririka ojyawakaiya pikinkishiritani, ari pinkowakotiri Ashitairi Inkitijatzi, ari jimatakimiro. ²⁰ Tsikarika japatotaiya apiti atziri, iirorika mawa ipairyana ikimisantaana, ari nosaikitari naaka janta notsipatari”.

²¹ Ari ipokapaaki Pedro, josampitapaakiri Jesúś, ikantziri: “Pinkatharí, aririka ontzimi jantzimotinari nojyininka, ¿tsikama onkaati nompiyakotiri? ¿Arima onkaati 7?” ²² Jakanaki Jesúś, ikantanakiri: “Iiro okantzi pimpiyatantya. Tima tii apa pimpiyakotiri onkaati 7, ojyiki papiipiintiro”.

Ikantakota apiti atziri iriiwitatsiri

²³ “Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, iroowitzaki jantziri pinkathari ikowakotziri jompiratani impinatairi jiriowitziri. ²⁴ Ikanta ikowakotziri iriiwitatsiri, ari ipokapaaki iriiwipirotsiri ojyiki kiriiki.” ²⁵ Tikaatsi jayi impinatairiri. Ari ikantanaki pinkathari: ‘Paanakiri jirika atziri, iina, itomipaini, ijatzi okaatziztzimimotziriri, pimpimantiri. Nagaitaa kiriiki ikaatzi jiriowitzanari’. ²⁶ Ikanta ikimawaki ompirataari, jotzirowashitanakari pinkathari, ikantanakiri: ‘Iiro pipimantana, poyaakotawakina kapichiini, aritaki nompinataimi’. ²⁷ Ikanta jirika pinkathari inishironkatairi jompiratani, ikantzizi: ‘Aritaki, tii piriowitzana’. Ipiyakotairi okaatzi jiriowitziri. ²⁸ Ikanta jiyaatai ompirataari, itonkiyotakari aatsiki iriiwitziriri irirori kapichiini. Joirikakintsitawakiri, ikantziri: ‘Pimpinatina piriowitzanari’.^w ²⁹ Ari jotzirowashiwitanakari, ikantziri: ‘Poyaawakina kapichiini aritaki nompinataimi’. ³⁰ Tii ikowi, jaanakiri, jomontyaakaantakiri, ikantziri: ‘Aririka pimpinataina piriowitzana, ari nomishitowakaantaimi’. ³¹ Iro kantacha jiñaakiri ikaataiyini, tii inimotanakiri, jataki ikamantakiri pinkathari. ³² Ikanta pinkathari ikaimakaantakiri, ikantakiri: ‘Kaariapiroshiri pinatzi iiroka. Nopiyakotaimiro iiroka piriowitzanari pikamitakina’. ³³ Ari pinkantantimi iiroka, pinishironkatanti. ³⁴ Antawo ikisanaka pinkathari, jomontyaakaantakiri, ikantziri: ‘Aririka pimpinataina iiroka, ari nomishitowakaantaimi’. ³⁵ Iro jantairi ijatzi paata Ashitanari Inkitijatzi, iirorika pinishironkayitairi pijyininka”.

^u **18.22** Ikantakoitziri jaka “ojyiki onkaati papiipiintiro”, aririka apiitapiintakiro ampiyakotanti onkaati 7, apiitairo 7, impoña apitairo 7, irojatzi ariitantatyari onkaati 70. ^v **18.24** Ikantaitziri “iriiwipirotsiri”, iri ojyariri kaatatsiri 10 mil talento. Ari onkantawitya jantawaiti ojyiki osarintsi, iiro ipinakowinta. ^w **18.28** Ikantakoitziri jaka “iriiowitziriri kapichiini” ijatzi ikantaitziri 100 denario.

Jiyotaantzi Jesúz ikantzi: tii opantawo pookiro piina
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19

¹Ikanta ithonkanakiro Jesúz jiyotaantzi Galilea-ki, jataki intatsikironta Jordán-ki irojatzi Judea-ki. ²Ipiyowintaitawaari. Joshinchaaapai ojyiki mantsiyari janta.

³Ari ipokashitakiri Fariseo-paini, ikowi inkompitakaiyaarimi, josampitapaakiri ikantziri: “¿Jesús, shinitaantsitsima jookashiwaityaawo iina atziri?” ⁴Ari jakanakiri irirori, ikantanakiri: “¿Tiima piñaanatakotziro owakiraa jiwitsikantaitakari atziri? ¿Tiima jiwitsikaitakiri shirampari iijatzi tsinani?” ⁵Ikantaitaki pairani:

Ari jookawintairi shirampari ashitariri, jayi iina,
 Apaani inkantanaiya iwathaki jaawakaana.

⁶Irootaki iiro okantanta jookiro atziri itsipataakaakariri Pawa, tima apaani ikantanaa, iiro okantzi jookawakaiya. ⁷Ipoña josampitziri ikantzi: “¿Itama josankinatantawori pairani Moisés, ikantaki:

Aririka jookawakaitya, ontzimatyií impaitiri osankinarintsi jookawakaantyaari?”

⁸Ikantzi Jesúz: “Okantakaantziro tii pikimisantanitzi, irootaki ishinitantzimirori Moisés. Tii ari onkantya pairani owakiraa iwitsikantanakari maawoni. ⁹Pinkimi nonkanti naaka: Ikaatzti ookashiwaitawori iina impoña jagai pashini, imayimpiritaki. Irooma omayimpiritirika iinantaitari, kantatsi jookaitiro. Itzimirika ayirori tsinani ookaawo, imayimpiritaki irirori”.

¹⁰Ipoña ikantzi jiyotaani: “Aririka okanta, tiitya okamiithatzi jagaiti iinantaitari”. ¹¹Ari jakanakiri Jesúz, ikantziri: “Iriirika Pawa kowakaimironi, aritaki pinkimathatakiro. ¹²Tzimatsi kantachari iiro okantanta jaayiti iina atziri. Tzimatsi atziri owa itzimapaaki ari ikantsita iiro okantzi jayi iina. Tzimatsi pashini jaakithokitaitziri iiro okantzi jayi iina. Tzimatsi iijatzi kowatsiri isaikashiwaitya, tima ityaaryooowntatziiri pinkathariwintantatsiri inkitiki. Kowatsiri jimatiro nokantakiri, jantiro”.

Itasonkawintziri Jesúz iiintsipaini
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³Ipoña jamaitapaakiniri Jesúz iiintsipaini, ikantaitapaakiri: “Pamanakotinari niintsiti, potzimikapatziitotiri pintasonkawintiri”. Ari ikantzi jiyotaani Jesúz: “Iro poñaashirinkiri Awinkathariti”.

¹⁴Ari ikantzi Jesúz: “Pishinitiri iinchaaniki impokashitina. Iiro pithañaana. Tima inkaati kimitaiyaarini irirori, iriitaki ñaagaironi ipinkathariwintantai Inkitijatzi”. ¹⁵Ikanta Jesúz jotiropatziitoyitakiri iiintsipaini, jatanai.

Ajyaagantachari mainari
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

¹⁶ Ari ipokaki mainari, josampitapaakiri Jesús, ikantziri: “Kamiithari yotaantanirí. ¿Itama nantairi noñaantaiyaawori kañaanimintotsi?”

¹⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantziri: “¿Itama pikantantanari ‘kamiithari?’

Tikaatsi kamiithatatsini jaka, apaniroini ikantakaawo Pawa ikamiithatzí. Pinkowirika piñagairo kañaanimintotsi, pimonkaatairo Ikantakaantaitani”. ¹⁸ Ikantzi irirori: “¿Otzimika?” Ari ikantziri Jesús:

Iiro pitsitokantzi.

Iiro pimayimpiritzi.

Iiro pikoshitzi.

Iiro pithiiyakotanta.

¹⁹ Pimpinkathatiri ashitzimiri.

Pitakotaiyaari pijyininka pinkimitakaantairi pitakotapiinta iiroka.

²⁰ Ari ikantziri mainari: “Nimatakiro maawoni jirokapaini, irojatzi nitanakawo pairani iinta niryaanitapaakiini. ¿Itama kowityaachari iroñaaka?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Pikowirika pinkamiiithashiriti, piyati pipankoki, pimpimantiro maawoni tzimimotzimiri, pimpayitiri ashironkainkari, inkitiki pinintaawaitaiya. Aririka pimatakiro pimpokanaki, poyaatina”. ²² Ikanta ikimaki mainari, owashiri ikanta ipiyanaawo, tima ajyaagantzinkari jinatzi.

²³ Ipoña Jesús ikantanakiri jiyotaani: “Antawoiti impomirintsityaawo ajyaagantachari impinkathariwintairi Inkitijatzi. Imapiro”. ²⁴ Iikiro ikantatzi: “Tima iiro okantzi intyi piratsi camello imooki kithapi, iro owatsipiro ompomirintsitya intyi ajyaagantzinkari ipinkatharitai Pawa”. ²⁵ Ikanta ikimaki jiyotaani, iyokitzi ikantanaka, ikantaiyini: “¿Itatyakama awijakoshiritaatsini?” ²⁶ Jaminaminthatanakiri Jesús, ikantziri: “Iirotya jimataajaitziro apaniroini atziri, iriima Pawa tikaatsi pomirintsitzimotyaaarini”. ²⁷ Ari jakanaki Pedro, ikantanaki: “Jirika nokaataiyakini nokowi noyaatimi, nookayitanakiro maawoni tzimimotanari. ¿Itama impinayiitainari paata?” ²⁸ Jakanaki Jesús, ikantziri: “Aririka owakiraatai paata kipatsi, impinkathariwintantai Itomi Atziri, inkimitaiyaari pinkathari isaikantawo owaniinkatachari isaikaminto. Ari pinkimitaiyaari iijatzi iirokapaini pimpinkathariwintairi maawoni chariniyityaaarini Israel-ni, ikaataiyini 12 jinashitaiyani. Imapiro. ²⁹ Tima ikaatzi oyaatakinari, jookawintanakiro ipanko, iririntzi, iritsiro, ashitariri, iina, iriinttsi, iipatsiti. Aritaki iñaayitairo ontzimimotairi ojyiki, tima iriitaki pairyayitanari. Irrijatzi ñaayitaironi kañaanimintotsi. ³⁰ Tzimatsi itayitakawori iroñaaka, iri ñiironi jimpoiyitai. Tzimayitatsi iijatzi impoiyitatsiri iroñaaka, iri ñaayitironi jitaiyaawo”.

Antawaitatsiri chochokimashiki

20 ¹“Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, iriiwaitaki ikanta atziri tzimatsiri ichochokimashiti. Jataki amaityaaki jamini antawaitatsini iwankirimashiki. ²Ikanta jiñaaki kowatsiri jantawaiti, ikantakiri: ‘Aririka pitanatyawo pantawaiti iroñaaka irojatzi jyitiini, nompinatimi apaani kiriiki’. Ikantaiyini antawaitatsini: ‘Kamiithataki’. Jatanaki jantawaiti pankirintsimashiki. ^x ³Ikanta ijinokiityaapaaki ooryaatsiri, iijatzi ipiyanaa ashitawori iwankirimashi. Iñaapai pashini saikashiwitachari, ikatziyaiyaani. ^y ⁴Ikantapaa kir: ‘Aririka piyaati pantawaiti nowankirimashiki, ari nompinapirota kimi’. Ari jiyaataki jantawaiti. ⁵ Ari ikimitaakiro itampatzikatapaaki ooryaatsiri, iijatzi itainkanaki ooryaatsiri. ^z ⁶ Ari ikimitaakiro iijatzi otsinirityaanaki, iñaapai saikashiwitachari atziri, josampitapaa kir: ‘Tikaatsima pantawairi pisakashiwitantari kitiiyiriki?’ ^a ⁷Ari ikantaiyini: ‘Tikaatsi antawaitakainani’. Ikantzi irirori: ‘Piyaati pantawaiti nowankirimashiki, ari nompinapirota kimi’. ⁸ Okanta otsiniritanaki, ashitawori iwankirimashi, ikantakiri owiriri iiriikit: ‘Pinkaimiri maawoni antawaitatsiri pimpinatiri. Iri pitawatyta pimpinatiri impoitapaintsiri jantawaitaki, irojatzi pimatantatyaa riri itakawori amaityaaki’. ⁹Ikanta ipokaki impoitapaintsiri jantawaitzi, kapichiini jantawaitaki, iro kantacha ipinaitakiri apaani kiriiki. ¹⁰Ipokaiyakini itakawori amaityaaki jantawaitaki, iñaajaantzi impinapiroitiri irirori. Aña tii, apaanimachiini kiriiki ipinaitakiri iijatzi. ¹¹Ikanta ipinawiitakari, ikisanakiri ashitawori jantawai, ¹²ikantanakiri: ‘Tii jantawaipirotzi impoitapaintsiri, iro kantacha imonkaatakina pipinatakinari, naaka kimaatsipirotakariri ooryaatsiri’. ¹³Ari ikantzi ashitawori iwankirimashi: ‘Ajyininká, nopolatakimi kamiitha, ¿tiima nokantsitakimi amaityaaki nompinatimi apaani kiriiki? ¹⁴Jirika piiriikit nompinatimiri, piyaatai pipankoki. Naaka nintashitacha nompinatiri apaani kiriiki impoitapaintsiri jantawaitzi, ¹⁵¿Iroma okantzi nompinatiri jirikapaini nonintashitari naaka? ¿Pikisaniintakotatyaaanawoma nonishironkatantzi? ¹⁶Tzimayitatsi itayitawori, iri ñiironi jimpoiyitai. Tzimayitatsi iijatzi impoiyitatsi, iri ñiironi jitaiyaawo’.

Japiitairo Jesú斯 ikinkithatakotziro jowamaitiri
(*Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34*)

¹⁷Ikanta itonkaanaki Jesú斯 jiyaatiro Jerusalén-ki, jaanakiri 12 jiyotaani ikinakaanairi aatsiki, ikantziri: ¹⁸“Aatatzí Jerusalén-ki. Ari jaakaantaitiri

---

^x **20.2** Kantakotachari jaka “kiriiki”, irijatzi jiitatziri iijatzi “denario”. ^y **20.3** Iri ikantaitziri pairani ooryaatsiri 3. ^z **20.5** Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 6, iijatzi ikantaitziri ooryaatsiri 9. ^a **20.6** Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 11.

Itomi Atziri, jayiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, intsipatatyaaari Yotzinkariiti, iri yakawintirini intsitokaitiri. ¹⁹Irootaki jaantanatyaariri atziri kaari ajyininkata. Ari impajawaitaitiri. Impoña impaikakotaitiri. Iro awijawitatya mawa kitijyiri, ari jañagai iijatzzi”.

Ikowiri Jacobo iijatzzi Juan
(*Mr. 10.35-45*)

²⁰Okanta iina Zebedeo opokashitakiri Jesús, otsipatakari otomipaini: Jacobo iijatzzi Juan. Otzirowashitapaakari, okantapaakiri: “Nokowi pinishironkatina”. ²¹Ari josampitanakiro, ikantziro: “¿Iita pikowakotanari?” Okantzi iroori: “Tima irootaintsi pimpinkatharintsiti, nokowi intsipatimi notomi impinkathariwintanti, isaikimotimi apaani pakopiroriki, iriima pashini isaiki pampatiki”. ²²Ari ikantanaki Jesús: “Tiitya piyotziro oita pikowakotanari. Ojyiki nonkimaatsityaari naaka. ¿Arima pamawitakiro iiroka pinkimaatsitya ojyiki? ¿Arima pojyatyaaana nonkami naaka?” Ari ikantaiyini: “Aritaki nimatakiro”.^b ²³Ikantanaki Jesús: “Imapiro, irootaintsi pinkimiro onkaati nonkimaatsityaari naaka. Irooma pintsipatina ampinkathariwintanti pisaiki apaani nakopiroriki, pashini nampatiki, tii naaka yotironi iita nontsipatyaaari, apa jiyotzi Ashitanari iitarika ikajyaakaayitakiri”.^c ²⁴Ikanta ikimaki pashini jiyotaani, ikisanakiri Juan iijatzzi Jacobo. ²⁵Ari japatotairi Jesús jiyotaani, ikantziri: “Piyotaiyini iiroka tsika ikanta ipinkatharitzi kaari ajyininkata, owanaa jompiratanta. Ari ikimitari iijatzzi ñaapirotachari ipinkathaitziri irirori. ²⁶Irooma iirokaiti, aririka pinkowi piñaapirotya, pojyakotyaari ikanta ompirataari. ²⁷Iroorika pinkowi pijiwatakaanti, iri pojyakotya ikanta ompirataari. ²⁸Tii iro impokantyaari Itomi Atziri jompiratantya, iro ipokantakari jojyakotyaari ompirataari, inkamawintanti, iri pinakowintantatsini, jookaakowintairi maawoni”.

Jaminakaitairi apiti kaari okichaatatsini
(*Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43*)

²⁹Ikanta jawijanaki Jericó-ki, ojyiki atziri oyaatanakiriri. ³⁰Ari isaikaki aatsinampiki apiti kaari okichaatatsini. Kimaki irirori, ikantaitzi: “Ari inkinapaaki Jesús jakaa aatsiki”. Irootaki ikaimantanakari, ikantzi: “¡Pinkatharí, icharini David-ni, pinishironkataina naaka!” ³¹Ojyiki ikisawiitanakari. Tii imairitzi, iikiro ikaimanakitzi shintsiini: “¡Pinkatharí, icharini David-ni, pinishironkataina naaka!” ³²Ari ikatziyapaaka Jesús,

^b **20.22** Iro ikantakotzi Jesús jakaa: “¿Arima pimatakiro iiroka piriro kipijyaari onkaati niriri naaka? ¿Arima pojyatyaaana nompiinkaati naaka aririka inkitataitakina?”

^c **20.23** Iro ikantakotzi Jesús: “Imapiro, aritaki pinkimakiro niriri naaka, aritaki pinkimitatyaaana nompiinkaati naaka ikitataitakinari”.

ikaimakiri, ikantziri: “¿Iita pikowiri nantzimotimirí?”³³ Ikantaiyini irirori: “Pinkatharí, nokowi naminawaitai kamiitha”.³⁴ Antawoiti jinishironkatanakiri Jesú斯 jirika kaari okichaatatsini, ipampiyookitakiri irookiki. Aminawaitanai kamiitha, joyaatanakiri Jesú斯.

Ariitaa Jesús Jerusalén-ki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21

¹ Ari okaakitzimatapaaki jariitantlyaari Jerusalén-ki.

Ariitaiyakani Bettagé-ki omontiminthatakari otzishi Olivo.

Ari jotaantakiri Jesú斯 apiti jiyotaani, ² ikantakiri: “Piyaati nampitsiki amontitakari, ari piñiiri inthatakota burro ontsipatatyari oryaaniti. Pinthataryakotiro, pamakinawo.³ Tzimatsirika osampitawakimini, pinkantiri iiroka: ‘Ikowazziro pinkathari. Aritaki joipiayaimiro’ ”.⁴ Ari imonkaatari josankinatakiri pairani Kamantantaniri, ikantaki:

⁵ Pinkamantairi maawoni Jerusalén-jatzi:

Aatsikitaki Piwinkathariti ipokashitakimi,

Tsinampashiri ikantaka, ityaakaakari burro

Iwonkiri jinatzi burro, iintsti piratsi jaakagaitziri tinari.

⁶ Ikanta jotaantakiri apiti jiyotaani, jimatakiro okaatzi ikantakiri Jesú斯. ⁷ Jamakiro burro otsipatakari oryaanitsiti. Jowankiitakiniri manthakintsi imitzikaaki inkini intyaakaityaawo. Ityaakaanakawo Jesú斯.

⁸ Ikanta atziripaini piyotainchari janta, joomaankashitakiri imanthaki aatsiki tsika inkinanaki. Tzimatsi pashini chikayitanaintsiri inchashi joomaankashitiriri iijatzi. ⁹ Ikaatzi atziri iiwataintsiri, iijatzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantzi:

¡Thami apinkathatairai icharini David-ni!

¡Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkathari aitziri otyaantakiriri!

¡Aatsikitaki Awinkatharipirotyaari!

¹⁰ Iroatzi jariitantlyaakari Jesú斯 nampitsiki Jerusalén. Ari

josampitawakanaka nampitawori, ikantaiyini: “¿Iitaka jirika?”

¹¹ Tzimatsi atziri kantanaintsiri: “Iriitaki Jesú斯 Kamantantaniri, iri poñaachari Nazaret-ki saikatsiri Galilea-ki”.

Jomishitowiri Jesú斯 pimantayitatsiri tasorintsipankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Ikanta Jesú斯, tyapaaki tasorintsipankoki. Jomishitowapaakiri pimantayitatsiri iijatzi ikaatzi amanantayitatsiri. Jotatsinkayitapaakiro jowantayitariri kiriiki, ari ikimitaakiro iijatzi tsika jowitziri shiro.

¹³ Ikantapaakiri: “Okantzi osankinarintsi, iñaawaitzi Pawa, ikantzi:

Nopanko inatzi jiroka, ari jamanapiintaityaanari.

Pamatawitaptiintaki iirokaiti pipimantayitzi, pikimitakaantakiro koshintzipango”.

¹⁴ Ari ipokashitapaakiriri Jesús janta tasorintsipankoki ojyiki kaari okichaatatsini, kisopookiri, joshinchaayitairi maawoni. ¹⁵ Tima owanaa okamiithataki jantakiri Jesús. Ikanta jiñaakiri iinchiirika jantakiri, ikaimaiyanaki, ikantzi:

¡Thami apinkathatairi icharini David-ni!

Ikisaiyanakani jjiwaripaini Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti, tima tii inimotziri. ¹⁶ Ari josampitaitanakiri Jesús, ikantatziri: “¿Pikimakirima ikantaiyirini iinchiirika?” Ari ikantzi Jesús: “Nokimakiri. ¿Tiima piñaanatziro osankinarintsi? kantatsiri:

Iri iwankariiti ijatzi iintsipaini thoyitzirori itini,

Pikantakaakari impinkathayitaimi”.

¹⁷ Ari ipiyanaka Jesús ikinanairo Betania-ki. Ari jimaapairi.

Jiyakatziro kaari kithokitatsi pankirintsi

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Okanta amaityaaki ijatzi ipiyaawo Jesús nampitsiki. Ari itajyaapaaki niyanki aatsi. ¹⁹ Jiñaapaaki aatsinampiki okatziya pankirintsi, jiyaatashitanakiro, jiñaatzi tii okithokitzi, iyoshiita oshi. Jiyakananakiro, ikantziro: “Ari pashi powiro iiro pikithokitai”. Okanta pankirintsi, kamashitanaki.^d ²⁰ Ikanta jiñaakiro jiyotaanipaini, iyokitzi ikantanaka, josampitanakiri: “¿Tsika okantaka okamashitantanakari pankirintsi?” ²¹ Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Imapiro nonkantimi, tyaaryoorika pawintaina, iirorika pikisoshiriwaitzi, ari pimatakiro iiroka, ari anaanakiro okanta piñaakiro pankirintsi. Kantatsi pinkantimi: ‘Oshirinki otzishi, ompiinki inkaariki’. Ari imatatyta. ²² Tima onkaati pinkowakotairiri Pawa, aririka pawintaapirotanatyari, aritaki impakimiro”.

Ishintsinka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta jariitaa Jesús tasorintsipankoki, jiyotaantapai ijatzi. Ari ipokapaaki ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Antaripiropaini, josampitapaakiri: “¿Litaka otyaantakimiri poñaagantiro pishintsinka?”

²⁴ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Ijatzi naaka tzimatsi nosampitimiri. Aririka pakakinawo, aritaki nonkantakimi iiota otyaantakinari. ²⁵ Tima jowiinkaataitaki Juan-ni, ¿Litaka otyaantakiriri? ¿Pawama? ¿Atzirima?” Ipoña ikantawakaiyanakan: “Aririka ankantakiri Pawa otyaantakiriri, ari inkantanakai: ‘¿Litama kaari pikimisantantari?’ ²⁶ Aririka ankanti: ‘Atziri otyaantakiriri’, ari inkisanakai atziripaini”. Tima ikantaiyini atziri Kamantantaniri jinatzi Juan-ni. ²⁷ Ari ikantaiyini:

^d **21.19** Kantakotachari jaka “pankirintsi”, iro jiitatziri “higuera”.

“Tii niyotziro”. Ari ikantanaki iijatzi Jesús: “Ari nokimitsita naaka, iiro nokamantzimiro iita otyaantakinari”.

Ikinkithatakoitziri apiti itomintaitari

²⁸Ipoña josampitantaki Jesús, ikantzi: “¿Tsika okantzimotzimika iirokaiti jiroka? Tzimatsi atziri, tzimatsiri apiti itomi. Okanta apaani kitijiyiri ikantakiri itomi: ‘Notomi, piyaati pantawaiti pankirintsimashiki’.²⁹ Ari jakanaki itomi, ikantanakiri: ‘Tii nokowi’. Iro kantacha osamaniityaaki, opiyimoshiritaari itomi, jataki jantawaitzi.³⁰ Ipoña jiyaatashitakiri pashini itomi, ikantakiri iijatzi. Ikantanaki irirori: ‘Ari nimatakiro, Paapá’. Iro kantacha tii jiyaatzi.³¹ ¿Itzimika itomi antakirori ikowakiri ashitariri?’ Ari jakaiyanakini, ikantzi: ‘Iri antakirori jompiratakari kitziroini’. Ipoña ikantzi Jesús: ‘Iri ityaawoni janaakotimi impinkathariwintairi Pawa ikaatzi kowakotziriri kiriiki ijyininka, iijatzi mayimpiroyitatsiri. Imapiro.³² Tima ipokaki pairani Juan owinkaataantaniri, ikamantawitakimi tsika pinkantya pinkamiihashiritantaiyari, iro kantacha tii pikimisantawakiri. Iriima ikaatzi kowakotziriri kiriiki ijyininka, iijatzi mayimpiroyitatsiri, okimisantawakiri. Piñaawitawakari iirokaiti, iro kantacha tii powajyaantziro tsika pikantaiyani, inkini pinkimisantawakiri’.

Kaaripiroshiriri antawaitatsiri

(*Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19*)

³³“Pinkimi pashini nojyakaawintimiri. Tzimatsi atziri pankitzirori chochokimashi, jotantotakotakiro maawoni othapiki, jiwitsikashitakiro jowironta owaaki paata, jiwitsikaki iijatzi pankojitantsi inkini jaminakoitiro. Ipoña jaminaki atziri aminironi iwankirimashi. Jataki irirori intaina.³⁴ Okanta okithokipaititaki chochoki, jotaantaki jompiratani jaakiti.³⁵ Ikanta antawaitatsiri aminirori pankirintsimashi, jiñaawakiri ipokaiyakini ompirataari, jaawakiri jompojawaki apaani, itsitokakiri pashini, jojyimiyantakari mapi pashini.³⁶ Ipoña jotaantaki pashini jompiratani, ojyiki ikaataiyakini. Ari ikimitaawakiri iijatzi irirori.³⁷ Iwiyaantapaakawori, jotaantakiri itomipirori irirori, ikantzi: ‘Aritaikima ipinkathaitawakiri notomi naaka’.³⁸ Ikanta jirikapaini antawaitatsiri, jiñaawakiri itomi, ikantawakaanaka: ‘Iri ashitaiyaaawoni paata jiroka pankirintsimashi. Thami antsitokiri, ayiroota aaka’.³⁹ Joirikawakiri, jaanakiri othapiki pankirintsimashi, itsitokakiri.⁴⁰ Aririka impokanaki ashitawori iwankirimashi, ¿tsikatyka inkantirika jirikapaini antawaitatsiri?’⁴¹ Ari jakaiyanakini, ikantzi: “Ontzimatyii jowamagaitiri jirikapaini kaaripirori, jaminai pashini kamithari aminironi pankirintsimashi, otyaantapiintiniriri okithoki iwankiri”.

⁴²Ipoña ikantzi Jesús: “Tima piñaanatziro okantziri Osankinarintsipirori:

Imaintawitakawo mapi witsikirori pankotsi,
Iro kantzimaitacha jowatzikaitairo mapi pankotsinampiki,
ikimitakagaitaawo iroorikami tzinkamitsi.
Iriitaki Awinkathariti Pawa owairori onaminaki,
Irootaki ayokitziwintantakariri maawoni”.

⁴³“Iro nokantantari: Iiro piñiiro impinkathariwintaimi Pawa, iri impinkathariwintai pashinijatzi atziri ikaatzi ojyawori pankirintsi okithokitzi ikimisantanaira. ⁴⁴Jiroka okantakota mapi: Iitarika ontajyaawoni mapi iparyaantakawo, ari intankawaitaki. Iriima inkaati awitsinairi, ari ompichaakiri”.

⁴⁵Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Fariseo-paini jiyyotawakiro iriitaki jojyakaawintaitaki. ⁴⁶Ikowawitanaka jaakaantanakirimi, iro kantacha ojyiki ithaawantakari atziripaini. Tima ikantaiyini atziriiti Kamantantaniri jinatzi Jesús.

Jojyakaawintitziri aawakaachari

22

¹Ipoña japiitakiro Jesús jojyakaawintziro jiyyotaantziri. Ikantzi:

²“Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, jojyakotakari pinkathari oimoshirinkiriri itomi jaawakaa. ³Jotyaantakiri jompiratani, inkamantiri inkaati pokatsini joimoshirintya. Iro kantacha jirikapaini, tii ipokaiyini. ⁴Ipoña jotyaantaki pashini jompiratani, ikantakiri: ‘Pinkantiri nokaimakaantani impoki joya, nowamaaki wathayitatsiri nopira, noimoshirinkatziiri notomi jaawakaiya’. ⁵Iro kantacha iiкиro jiyyatatzu ipiyathataiyani. Jataki jowaniki, pashini ikinanaki ipimantayitzi. ⁶Tzimatsi pashini owasankitaawakiriri ompirataari, itsitokakiri iijatzi. ⁷Ikanta ikimaki pinkathari, jotyaantaki jowayiriti, japirotaakiri itsitokakiri owamaantaintsiri, itaakiro inampsitsi. ⁸Ipoña ikantairi pashini jimpiratani: ‘Aritaki witsikaka owanawontsi oimoshirintyaari, tii impokaiyini nokaimakaantawitakari. ⁹Piyaati aatsiki ikinapiintaitzi, pinkantiri inkaati piñiiri impokiita oimoshirintya’. ¹⁰Ikanta jiyyataki ompirataari, japatotakiri ikaatzi jiñaakiri: kamiithari iijatzi kaaripirori. Piyotaiyakani ojyiki oimoshirinkachani.

¹¹Ari jiyyatanaki pinkathari jaminiri ikaatzi pokaintsiri. Jiñaatzi osatikainchari apaani tii ikithaatashitapaakari aawakaachari.

¹²Ikantapaakiri: ‘Ajyininka, ¿tsika pikanta pityaantakari jakatii pikithaawintari notomi?’ Ari imairitaki, tii jaki. ¹³Ipoña pinkathari inkantakiri jimpiratani: ‘Poojowakotiri, poojokiitiri, pookiri otsinirikitaki, ari jiraawaityaari jatsikaakiwaitya inkimaatsiwaitaiya’.

¹⁴Tima ojyiki inkaimawiitya, kapichiini inkaati jiyyoshiitaitiri”.

**Ikinkithatakoitziri kiriiki impinaitiriri pinkathari
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)**

¹⁵ Ari ipiyapaaka Fariseo-paini. Ikinkithawaitaiyakini, ikantawakaiyani: “¿Tsika ankinakairika ankompitakaantyaariri Jesús?” ¹⁶ Ipoña jotaantaki jiyotaani irirori itsipatakari jaapatziyani Herodes, ikantapaakiri Jesús: “Yotaantanirí, okaatzi piyotaantziri imapiro inatzi. Aritaki jiyotakoitairi tyaaryoopiroini Pawa. Tima tikaatsi pinthaawakaiya. ¹⁷ Pinkantina iita pikinkishiritari: ¿Okamiithatzima ampiri kiriiki ikowakotantziri Pinkathari César?” ¹⁸ Iro kantacha Jesús, jiyotawakiri ikinkishiritari, ikantziri: “Thiiyinkarí. ¿Itama piñaantashiwaitantanari? ¹⁹ Poñaayinari kiriiki pipinatapiintziriri Pinkathari”. Ari jamaitapaakiniri apaani kiriiki jiitaitziri “denario”. ²⁰ Ipoña josampitziri: “¿Itaka ashitawori iwairo jaka? ¿Itaka jirika ojyakaantainchari?” ²¹ Ikantaiyini: “Jashi César”. Ari ikantzi Jesús: “Tima iri César ashitari, pantantyaanari ikowakaimiri, pimpinatiri. Iriima ikaatzi jashitari Pawa, pantantyaanari ikowakaimiri irirori”. ²² Ikanta ikimaiyakini ikantaki Jesús, iyokitzi ikantaiyanakaní, jowajyaantanakiri. Jataiyaini.

**Josampitakowintaitziro jañagai kamayitatsiri
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)**

²³ Ikanta ipokaiyakini Saduceo jiñiiri Jesús. Iriitaki Saduceo kantapiintatsiri: “Iiro jañagai kamayitatsiri”. Josampitapaakiri Jesús, ²⁴ ikantapaakiri: “Yotaantanirí, josankinataki pairani Moisés, okantzi: ‘Aririka inkami atziri, iirorika jowaiyantakaanakiro iina, okamiihatzzi jagairo iririntzi, jowaiyantakagairo. Ontzimatyii inkimitakaantairi iriirkami ashityaarini iririntzi kamaintsiri’. ²⁵ Thami ankantawaki: Tzimatsi 7 irintzitawakaachari. Itawori itzimi jaaki iina, tikira jowaiyantakairo iina, ikamaki jagairo pashini iririntzi. ²⁶ Ari ikimitakari iijatzi apititanaintsiri iririntzi. Ipoñaapaaka pashini mawatanaintsiri. Ari ikimitakari maawoni ikaatzi 7. ²⁷ Okanta osamanitaki kamai iijatzi iroori tsinani. ²⁸ Aririkami jañaayitaimi paata kamayitatsiri, ¿iitama oimintapirotaiyaari tsinani? Tima maawoni ikaataki 7 iinantawitakawo”.

²⁹ Ipoña jakanaki Jesús, ikantziri: “Pikinakaashitakawo iiroka, tii piyotakotziro Osankinarintsipirori, tii piyotakotairo iijatzi ishintsinka Pawa. ³⁰ Tima aririka jañaayitai paata kamayitatsiri, iiro itzimapai aawakaayitaachani. Jojyapaiyaari imaninkariti Pawa Inkijatzi. ³¹ ¿Tiima piñaanatakotiro tsika onkantya aririka jañaayitai kamayitatsiri? Tima ikantaki Pawa, iñaawaitzi:

³² Naakataki Pawa ipinkathatziri Abraham, Isaac, iijatzi Jacob. Ari ayotaiyini añaayitatsi irirori, tima tii okantzi kaminkari impinkathatiri Pawa, apa jimatziro añaayitatsiri”. ³³ Ikanta ikimaitakiri

Jesús ikantakiri, iyokitzi ikantaiyanakaní, ikantzi: “Imapiro okamiithatzi jiyotaantziri”.

Ikinkithatakoitziro ikowakaapirotantziri Pawa
(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ipoña japatotaiyakani Fariseo, tima ikimaki kamiitha jakakiri Saduceo josampitakiriri. ³⁵ Ikanta apaani, irijatzi yotakopirowitawori Ikantakaantaitani, ipokashitakiri Jesús josampitiri, ikowi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakiri: ³⁶ “Yotaantanirí, ¿otzimika Ikantakaantaitani anairori pashini?” ³⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Piwinkathariti jinatzi Pawa, ontzimatyii pitakopirotiayaari, pitakoshiritaiyaari, pampithashiri powairi iijatzi. ³⁸ Irootaki itawori Ikantakaantaitani, iro ikowapiroitziri. ³⁹ Ari ojyawo apititanaintsiri: Ontzimatyii pitakotaiyaari piyininka, pinkimitakaantairi pinishironkatziro iiroka piwatha. ⁴⁰ Aririka pimonkaatakiro jiroka apitika, pimatakiro maawoni josankinatakiri Moisés-ni, iijatzi maawoni josankinatakiri Kamantantanirí”.

¿Litama charinitariri Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Ipoña jimatanakiro irirori Jesús, josampitakiri Fariseo-paini itsipatakari japatotaiyani. ⁴² Ikantziri: “¿Litama pikinkishiritakotariri iiroka Cristo? ¿Litama charinitariri?” Ikantaiyini Fariseo: “Icharini David-ni jinatzi”. ⁴³ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Litama jiñaawaitakaantariri pairani David-ni Tasorintsinkantsi, okanta jojyakaantakariri Iwinkathariti? Tima ikantaki pairani:

⁴⁴ Iñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi nowinkathariti:
 Pisaikapai Nakopiroriki ampinkathariwintanti,
 Irojatzi paata nowasankitaantaiyaariri kisanaintakimirí,
 Ari paatzikantaiyaari piitzi.

⁴⁵ Aña jimatsitataikawo David-ni ikantziri: ‘Nowinkathariti jinatzi’. ¿Tsikama inkini incharinityaari?’ ⁴⁶ Ari jimairitaiyanakini tii jaki. Thaawashiri ikantaiyanakaní, tikaatsi kowanaatsini josampitanairi.

Ikinkithatakoitziri Yotzinkariiti ipoña Fariseo-paini
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹ Ipoña ikinkithatakaakiri Jesús ikaatzi apatowintakariri, iijatzi jiyotaanipaini, ikantzi: ² “Paminiri Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, iro jaakowinta jowaagakoyitziro okaatzi josankinatakiri pairani Moisés-ni. ³ Kamiithawitacha pinkimisantiri onkaati inkantimirí, tiimaita okamiithatzi pojyakotaari okaatzi jantayitziri, tima tii jimonkaayitziro irirori. ⁴ Imapiro opomirintsita ikowakaimiri

pimayitainiri. Tii jiñiimaitawo impomirintsiwintyaawo irirori jimayitiro.

⁵ Jantashiyitawo ikowiri onkantya jiñaantaityaariri. Owanaa jinintziro mishinantsimonki tsika jotitaitziro Osankinarintsipirori jontarikakotziro ijyimpaki, iijatzi itamakoki. Owanaa jowaniinkakaakitziro iithaari ishirikaki manthakintsi. ⁶ Iro ikowapiintaki josatikaitiri niyanki aririka jowaiyaani ijyininka. Ari ikimitari iijatzi aririka jiyaati pankotsiki japatotapiintaita. ⁷ Pinkatha ikowi jiwithatapiintaityaari aririka jiñaitiri. Ikowi iijatzi inkantaitiri: ‘¡Yotaanarí!’ ⁸ Tii okamiithatz i pimatiro iiroka, iiro pikowashita inkantaitimi: ‘¡Yotaanarí!’ Tima maawoni iirokaiti kimiwaitaka pirintzitawakaaty. Apaani ikanta yotaantatsiri, iriitaki Cristo, tikaatsi pashini. ⁹ Jaka kipatsiki, tii okamiithatz pinkantashiwaityaari pijyininka: ‘¡Ashitanarí!’ Tima apaani ikanta Ashitzimirri Inkijitjazi. ¹⁰ Tii okamiithatz iijatzi inkantaitimi: ‘¡Nowinkatharit!’ Tima apaani ikanta piwinkathariti, iriitaki Cristo.

¹¹ Inkaati kowatsini jiñaapirotya, jojyakotyaari ikanta ompirataari.

¹² Tsikarika itzimi kowashiwaitachani impinkathaitirim, aritaki jiñaakiro intsinampashiritakaitairi. Iriima tsinampashiriwaitatsiri, iriitaki impinkathayiitairi.

¹³ ¡Ikantamachiitzimi iiroka Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinaki! Owanaa potzikakiri kowatsiri impinkathariwintairi Pawa. Tima iiro piñiiro iiroka impinkathariwintaimi, tii pikowi impinkathariwintiri pashini. ¹⁴ ¡Ikantamachiitzimi iirokaiti Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatz! Pathaagakawo kamatsiri oimi pashitawo opanko, iro posamaninkantawori pamanapiintawita iiro jiyotantitzimi. Iro kantzimaitacha antawo jowasankitaayiitaimi. ¹⁵ ¡Ikantamachiitzimi iirokaiti Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatz! Owanaa pipomirintsiwintakari atziriiti kaari ajyininkata jojyakotai aaka a-judá-mirinkatzi, piyotaakiri inthiiyinkariti irirori. Iro ikimitakotantzimirri iiroka jatsipitaiyyaawo sarinkawini.

¹⁶ ¡Ikantamachiitzimi iirokaiti, ojariri kamampotaakiri ikathatawakaiyani! Tima aririka impairyashaityaawo tasorintsipanko, ikantayitzi: ‘Jowasankitaina Tasorintsipankowiri iirorika nimonkaatziro nokantziri’. Iro kantacha pikantaiyini iirokaiti: ‘Iirorika jimonkaataitziro, tikaatsi oitya’. Irooma aririka impairyaitiri oro saikatsiri tasorintsipankoki, pikantapiintaki: ‘Ontzimattyi jantaitiro ikantaitakiri’. ¹⁷ ¡Masontzhishirirí, kamampotaakishirirí! ¿Litama kowapirotachari, iriima oro? Kaari, tima irootaki iroopirotsati tasorintsipanko otasorintsitakairi oro. ¹⁸ Ari okantari iijatzi aririka impairyaitiro taapirimintotsi, ikantayitzi: ‘Jowasankitaina Ataapiintziniri iirorika nimonkaatziro nokantziri’. Iro kantacha pikantapiintaiyakini iirokaiti: ‘Iirorika jimonkaataitziro, tikaatsi oitya’. Irooma aririka impairyaitiri piratsi itaayitziri taapirimintotsiki,

pikantapiintaki: ‘Ontzimatyii jantaitiro ikantaitakiri’. ¹⁹ ¡Masontzishirirí, kamampotaakishirirí! ¿Litama kowapirotachari, iriima piratsi? Kaari, tima irootaki iroopirotatsi taapirimintotsi otasorintsitakairi itaayiitziri. ²⁰ Ikaatzi pairyiirori taapirimintotsi, ari okaatzi ipairyaaakiro maawoni itaayiitziri janta. ²¹ Iijatzi jojyari ikaatzi pairyiirori tasorintsipanko, ari okaatzi ipairyaaakiro ikaatzi tzimantawori. ²² Ikaatzi pairyiirori inkiti, ipairyaaakiro maawoni isaikinta Pawa, ikimitakaantakawo iriimi Pawa impairyaaaki.

²³ ¡Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatz! Pinashitapiintanari pashitakaariri Pawa, pipayitapiintziri inchajyaaniki. Tiimaita pantayitziro kowapirotachari ikowakaimiri: Pinkamiithashiriyiti, pinishironkashiritanti, pawintaashiritaiyaari. Irootaki kowapirotachari pantayitairo, iiro powajyaantzimaitawo pantiniri pashini. ^e ²⁴ ¡Kamampotaakiri, kathatawakaachari! Pikimitakari pankinatariri shikiryaaniki iiro jirakotantari, jirakotzimaitakari antari piratsi.^f

²⁵ ¡Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatz! Pikimitakotakawo iraamintotsi iijatzi owamintotsi, okitiwita jikokiroki kamiitha, tompinakitaki inthomainta. Ari pikantayitakari iiroka kantatsi iñaitimi kamiithashiri pinatz, aña koshintzi pinatz, pikowapiintakiro apaniroini pinintaawaitya. ²⁶ ¡Kamampotaakiri Fariseo! Pinkimitakaantya pojytapiintziro piraaminto iijatzi powaminto inthomainta, onkantantyaari onkititai jikokiroki iijatzi.

²⁷ ¡Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatz! Pojyakawo okitamaawita jowantitariri kaminkari, owaniinka okantawita jiñokiini. Iro kantacha shityinka okantaka inthomainta, ari isaikaki itonkipooki kaminkari. ²⁸ Ari pikimiyitakari iiroka, jiñaawitakimi atziri pantakiro kamiithari, iro kantzimaitacha kaaripiroshiritakimi inthomainta, thiiyinkari pinatz.

²⁹ ¡Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatz! Iitama piwitsikapiritantawori ikitaitziri Kamantaniriri, powaniinkayitziro inkini inkinkishirakoitapiintiri, inkantaiti: ‘Kamiithashiri jinataki jirika’. ³⁰ Pikantaiyini iijatzi: ‘Arimi nontzimitatyami pairani iirotya nowamaayitzirimi, iiro nojyakotari nocharinini owamaakiriri Kamantaniriri’. ³¹ Iirokataki kinkithatakotacha apaniroini, iri pojyakoyita iiroka piccharinini ikaatzi owamaayitakiriri pairani Kamantaniriri. ³² ¡Incha pothotyiilo iiroka kaaripirori jitakaantakari pairani piccharinii! ³³ ¡Tima pojyakari pijyininkatatyaarimi maanki! Kaaripiroshiri pikantaka.

^e 23.23 Iro ikantaitzi jakä inchajyaaniki: menta, eneldo, comino. ^f 23.24 Kantakotachari jakä “antari piratsi”, iri iitachari “camello”.

¿Tsikama pinkantaiyaaka pishiyapithatantyaawori pashironkaiya sarinkawiniki? ³⁴Irootaki notyaantantzimiriri pairani Kamantanirri, yotaniri, iijatzi yotzinkari. Iriitaki powamaagaantakiri apawopaini, pimpaikakotakaantiri. Iriima pashini, pimpajatakaantawaitiri tsika japatotapiintaita, ojyiki powasankitaayitiri maawoni nampsitsiki. ³⁵Iro piñaantyaawori iiroka jowasankitaawintaitimiri ikaatzi kamayitaintsiri pairani, jitanakawo kamiithashiriri Abel iroatzi Zacarías itomini Berequías. Iriitaki jowamaitaki pairani jiyaatiromi taapirimintotsiki ipoñaanakawo tasorintsipankoki. ³⁶Imapiro nokantzimi ari jowasankitaawintaitakimiri jirikapaini nojyininka”.

Jiraaniintakotawo Jesús Jerusalén
(Lc. 13.34-35)

³⁷“¡Jerusalén-jatzí! Ojyiki pitsitokaki Kamantanirri. Pojyimiyayitakiri ikaatzi jotaantawitakimiri. Tima nokowawitapiintaka nonkimityaarimi tsimiri josatitziri iryaaani, ari nonkantirimi maawoni notomitaari. Iro kantacha tii pikowaiyini. ³⁸Jaka tsika pisaiapiintawitaka iiro jiñaitai iitya nampitaiyaawoni, kaankiityaa onkantaiya. ³⁹Tima iiro okantitatya piñaapiintaina jaka, iroatzi paata pinkantantaiyaari:

Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkatharintsi aitziri otyaantakiriri”.

Ikinkithatakotziro Jesús impookaitiro tasorintsipanko
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 ¹Ipoña ishitowanaki Jesús ipoñaanakawo tasorintsipankoki, irootaki jiyaatai. Ari ikantzi jiyotaani: “Paminiro tsika okanta jiwitsikaitziro tasorintsipanko”. ²Jakanakiri irirori, ikantanakiri: “maawoni piñaakiri, iiro piñiilo paata tsika okanta opiwiryaayita mapi, iro japiroitiro impookaitiro. Imapiro nokantzimi”.

Jiñaitiri aririka onthonkimataiya
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³Ikanta itonkaanaki otzishiki Olivo, ari isaikapaaki. Ari josampitziri jiyotaani, ikantziri: “Incha pinkantina, ¿tsikapaitima imonkaatyá pikantakiri? Aririka pimpiyimatai, aripaitima onthonkimataiyaari, ¿tsika onkantya niyotantyaawori?” ⁴Ari jakanaakiri Jesús, ikantanakiri: “Ontzimatyii paamaakowintya jamatawitaitzimikari. ⁵Tima ojyiki kowatsini jamatawitimi paata, impairyapaakina, inkanti: ‘Cristo ninatzi naaka’. ⁶Tima ari pinkimakoyitakiro owayiritaantsi, paamaiya ominthaawashiritzimikari. Ontzimatyii awijayiti jirokapaini, tima tikiraata imonkaata onthonkantaiyaari maawoni. ⁷Jantaminthatawakaitya maawoni nampsitsiki inkaati jotaantiri

pinkathariyitatsiri. Jiñaiti mantsiyarintsi, tajyitsi, ontziñaayitya kipatsi tsikarikapaini.⁸ Irootaki itanatyaawoni inkimaatsitaityaawo jirokapaini.

⁹Impoña jaakaantanakimi iiroka, jimaamanitaitimi irojatzji jowamaantakimiri. Ojyiki inkisaniintanakimi atziri okantakaantziro pipairyanaa pawintaana. ¹⁰Ari jiñaitaki atsipitashitawori ikimisantawitaka, jiñaiti kisaniintawakaachani, jiñaiti iijatzi aakaantawakaachani.

¹¹Ojyiki pokapaintsini jojawitapaatyaarimi Kamantantaniri, jamatawitapaakiri inkaati kimisantawakirini. ¹²Jantapiroitiro kaaripirori, iiro inishironkatawakaanaa atziri. ¹³Iriima tyaaryootanaintsini, iriitaki awijakoshiritaatsini. ¹⁴Aririka othotyaatyinkimaltairo maawoni kipatsiki Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotzirori ipinkathariwintantai Pawa, aripaiti imonkaataiya onthonkantaiyaari maawoni.

¹⁵Iro kantacha ari piñaakiri jiititziri ‘Pinkaari Apirotantaniri’, ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri Daniel, isaikapaaki otasorintsitzi. (maawoni ñaanatironi jiroka, okowapirotatya inkimathatairo.) ¹⁶Inkaati nampitaiyaawoni paata Judea-ki, ontzimatyi ishiyayitai tonkaari otzishiki. ¹⁷Pisaikirika jikokiroki pipanko, ari pimoña pishiyanki, iiro pityapanataatzi paapanataati tsikarika oitya. ¹⁸Powanikirika pisaiki, pishiyanki tsika pikanta, iiro paapanataatziro piithaari. ¹⁹;Inkantamachiitiro paata motyaatatsini, iijatzi onkaati tzimayitatsini iiintsiti iinta ithoyitzi! ²⁰Pamañaari Pawa, onkantya aririka pishiyaki, iiro pitonkiyotantawo tyawontsi, iiro pishiyanta kitiiyiriki jimakoryaantaitari. ²¹Tima antawo jiñaitiro jashironkaitya paata. Pairani owakiraa jiwitsikaitakiro kipatsi, irojatzi iroñaaka, tii jiñaitziro ojyaawoni jiroka ashironkaantsi. Iiro apiita jiñaitairo ojyaawori. ²²Iromi ishindsightitza jomairintaitiro jiroka ashironkaantsi, tikaatsimi awijakotaatsini. Ikamintha itzimayitzi jiyoshiitakiri, awintaariri Pawa, irootaki jomairintantakawori thaankiini jiroka ashironkaantsi. ²³Aririka pinkimi inkantaitimi: ‘Jirika Cristo’. Pashini kantatsini: ‘Jirinta Cristo’, iiro pikimisantziri. ²⁴Tima impokayitapaaki ojyakotaarini Cristo, ojyakotaarini Kamantantaniri. Ari intasonkawintantashitapaaty, inkowawitya jamatawitimi jiyoshiitakiri Pawa. ²⁵Aritaki nokamantsitakimiro. ²⁶Impoña inkantaitimi: ‘Ariitaka otzishimashiki’. Iromaita piyatashitziri. Inkantaiti iijatzi: ‘Ari isaiki inthomainta pankotsiki’. Iromaita pikimisantziri. ²⁷Tima aririka impiyi Itomi Atziri, jojyapaiyaawo ookathawontsi. Itanatyaawo omporikanaki ishitowapiintzi ooryaatsiri, irojatzi tsika ityaapiintzi. ²⁸Tsikarika isaiki shitziware, ari ipiyowintari amimpori”.^g

---

^g 24.28 Ikimita añaapiintziri amimpori jiwotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okimitari iijatzi aririka añaayitakiro okaatzi ikinkithatakoyitakiri jika Jesú, ayotzi irootaintsi impiyimatai.

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

29 “Aririka onkaatapaaki paata jashironkaita antawo, ari intsiwakaki ooryaatsiri, iiro joorinta kashiri iijatzi. Intziroryaayiti impokiro inkitiki, maawoni ikaatzti oorintayitachari inkitiki inthontya impookayiti iijatzi.

30 Aripaiti inkoñaatapai Itomi Atziri inkitiki. Antawo inthaawaiyanakini atziri jaka kipatsiki. Tim ajiñaitawairo jowaniinkawo iijatzi ishintsinka, inkinantapaiyaawo minkori. **31** Intyootapaaki shintsiini maninkariiti, japatotapairi ikaatzti jiyoshiiyitakiri nampitawori maawoni tsikarikapaini jaka kipatsiki, irojatzi tsika ochimpitapaa.

32 Okimita aririka piñaapiintziro iirishiyitai pankirintsi, piyotzi irootaatsi osarintsitzimatai.^h **33** Iro piyotiri iirokapaini, aririka piñaayitakiro nokantayitakimiri, okaakitzimataana. **34** Imapiro nokantzi, iiro ikamita jirika ajyininkapaini, irojatzi jiñaantatyawori nokamantayitakimiri. **35** Iro okantaitatyaaani piñiilo inkiti iijatzi kipatsi, irooma okaatzti noñaaniyitakari imapiroitaatyaaani iroori.

36 Iro kantacha tikaatsi yotatsini tsikapaiti, iri owatsipiro inkitiwiri, tii jiyotzi. Tim apaniroini ikantakaawo Ashitanari jiyotziro irirori. **37** Ari ojyaawo pairani isaikantawitari Noé, ari onkantaiyaari iijatzi aririka impiyi Itomi Atziri. **38** Tim apaniroini tikira ariita oonkawo, inimowitziri atziri, jowawaitaiyani, jirawaitaiyini, pashini aayitatsiri iina. Irojatzi jotitantanakari Noé shintsipaaki. **39** Tikaatsi inkinkishiritakoti, irojatzi omapokantakariri oonkawo, ari japirotaakari maawoni. Ari onkimitaiyaari aririka impiyi Itomi Atziri. **40** Tim apaniroini apiti antawaitatsiri jowaniki, apaani jaayiitanai inkitiki. Iriima pashini jookaitanairi. **41** Osaiki apiti tsinani otoonkawaitzi, apaani jaayiitanai inkitiki. Irooma pashini tsinani, jookaitanairo. **42** Paamaakowintaiya iiroka, tima tii piyotzi tsikapaiti impiyi Piwinkathariti. **43** Pinkinkishiritakotiri atziri, aririkami jiyoti impokatyi koshintzi tsiniri, arimi jaamaakowintatyaaami, iiro ikoshitaagantaitzirim ipankoki. **44** Ari onkantyaari, ontzimatyi paamaakowintaiya iijatzi iiroka. Tima tikaatsi yotatsini tsikapaiti impiyi Itomi Atziri.

45 Pojyakotaari ompirataari kamiithashiriri, kinkishiritachari kamiitha. Jookanakiri ipankoki ompiratariri, ikantanakiri: ‘Pamininari ikaatzti saikatsiri pankotsiki’. **46** Kimoshiri inkantaiya jirika ompirataari, aririka impiyi ompiratariri, tima jiñaapairi imonkaatakiro ikantanakiriri. **47** Aritaki ishinitakiniri jaamaakowintyaanari maawoni okaatzti jashitari. **48** Iriima kaaripiroshiriri ompirataari, ikantzi: ‘Iiro ipiyita ompiratanari’. **49** Impoña jantawaitakiri pashini ompirataari. Jataki intsipayityaari

^h **24.32** Ikantakoitziri jaka “pankirintsi” higuera inatzi.

shinkiryaantzi. ⁵⁰ Inimowitziri jirika ompirataari, jomapokashitaiyaari jariitaiya ompiratariri. ⁵¹ Imapiroitiri jowasankitaapairi, jookapairi tsika ikajyaakaitakiri thiiyinkari. Ari jiraawaitaiyaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsitaiya”.

Ikinkithatakoitziro 10 mainawo

25 ¹“Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, ojyatyaawo 10 mainawo jatatsiri tsiniri ontonkiyotaari aawakaachani. Aayitanaki ootamintopaini. ²Tzimatsi okaatzi 5 mainawo kiyoshiritantsiri, tzimatsi iijatzi okaatzi 5 mainawo kaari kiyoshiritatsini. ³Jirokapaini 5 mainawo kaari kiyoshiritatsini aawitanakari ootaminto, iro kantacha kapichi aanaki iyaaki. ⁴Irooma pashini kiyoshiritantsiri, aayitanaki iroori ootaminto, aanaki ojyiki iyaaki. ⁵Tii ipokita thaankiini aawakaachani, ayimatapaakiro owochokini, magaiyanakini. ⁶Okanta niyankiiti tsiniri, okimatzi ikaimaitzi, ikantaitzi: ‘¡Aatsikitaki aawakaachani, pintonkiyotawatyaaari! ⁷Kakiiyanakini mainawo, ojaikiyitanairi iyaaki ootamintopaini. ⁸Mainawopaini kaari kiyoshiritatsini, okantawitanakawo kiyoshiritantsiri: ‘Pimpina iyaaki pootaminto, irootaintsi intsiwaki nootaminto naaka’. ⁹Ari okantanaki: ‘Iiro nopimi, ari inkowityiimotakina naaka, piyati pamanantapainti’. ¹⁰Iyaaminthaitapaintzi amanantzi, ariitapaaka aawakaachani. Jirokapaini aamagainchari, otonkiyotawakari, jaanakiro tsika joimoshirinkaitiri. Jashititanakiro ashitakowontsi. ¹¹Okanta opiyawitapaaka jatatsiri amanantzi, ojyiki okaimawitapaaka, okantapaaki: ‘¡Pashitaryiinawo naaka! ¹²Okimatzi jakaitanakiro, ikantaitziro: ‘Tiitya niyotzimi. Imapiro’. ¹³Ontzimatyii paamaakowintaiya iiroka. Tima tii piyotzi tsikapaiti impiyi Itomi Atziri”.

Ikinkithatakoitziri kiriiki

(Lc. 19.11-27)

¹⁴“Tima aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, jojyakotari atziri kowatsiri jiyaati intaina, japatotakiri jompiratani, ipanakiri jashitari jaamaakowintyaanari. ¹⁵Ipakiri apawopaini jompiratani iiriikiti. Iriima kinkishiritachari kamiitha, impanakiri ikaatzi 5 kiriiki, pashini yotsirsiri kapichiini ipanakiri ikaatzi apiti, iriima pashini iwiyaantapaakawori impanakiri apaani. Jataki intaina. ¹⁶Ikanta jirika ipanakiri 5 kiriiki, jantawaitakaakiri, jojyiñaakiri jagai ikaatzi iijatzi 5. ¹⁷Ari ikimitakari ipanakiri apiti, jojyiñaakiri irirori, jagai ikaatzi iijatzi apiti. ¹⁸Iriima pashini ipaitakiri apaani, jaanakiri iiriikiti, ikitatakiri kipatsiki. ¹⁹Ikanta osamanitaki piyaa ashitariri kiriiki, ikaimakaantapairi jompiratani jiyoti iita jantantakari iiriikiti. ²⁰Ari ipokapaaki ipaitakiri 5 kiriiki, joñaagapairi pashini 5 kiriiki jojyiñaakiri, ikantapaaki: ‘Pinkatharí,

5 kiriiki pipakina pairani, jirika pashini 5 nojyiñagairi'. ²¹ Ikantzi Pinkathari: 'Ariwí nompiratani, kamiithashiri pinaki. Kapichiini kiriiki pikimpoyaakina, ari pinkimpoyagai pashini ojyiki. Pimpoki, pintsipatina pinintagaiya'. ²² Ipoña jariitapaaka ipaitakiri apiti kiriiki, ikantapaaki: 'Pinkatharí, apiti kiriiki pipakina, jirika pashini apiti nojyiñagairi'. ²³ Ari ikantzi Pinkathari: 'Ariwí nompiratani, kamiithashiriri pinaki. Kapichiini kiriiki pikimpoyaakina, ari pinkimpoyagai ojyiki pashini. Pimpoki, pintsipatina pinintagaiya'. ²⁴ Ipoña jariitapaaka ipayitakiri apaani kiriiki, ikantapaaki: 'Pinkatharí, niyotzi naaka mashiryaaantzi pinatzi, piñaakatsimatantzsi pantawaitakaantziri piiriikiti, okanta pojyiñaantariri. ²⁵ Iro nothaawantakari, naakiri piiriikiti, nokitatakiri kipatsiki. Jirika namaimiri'. ²⁶ Ari jakanakiri ikantziri: 'Kaaripiroshiri pinatzi owanaa pipiranita. Piyowitaka ari nonkisakimi iirorika pojyiñaanari kiriiki, ²⁷ piñaawitaka iiro pimatziro iiroka, paminimi iitya antawaitakaimirini, ari ijyinitakimi, iri pimpawainarimi nopyaa'. ²⁸ Ikantaitakiri ikaatzi saikaintsiri: 'Paapithatiri kiriiki, pimpairi pashini ojyinyaakiriri 10 kiriiki'. ²⁹ Tsikarika itzimi otzimimotakiri, ari ontzimimotairi ojyiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro jiyaatatyi iiro otzimimopirotairi. ³⁰ Paanakiri jirika kaaripiroshiriri, pookiri tsika otsinirikitzi. Ari jiraawaityaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsiwaitaiya".

Ikinkithatakoitziro yakawintaantsi

³¹ "Aririka impiyi Itomi Atziri pinkatha jowaitairi. Intsipataiyaari maawoni maninkariiti, inkimitaiyaari ikanta pairani pinkathari isaikantawo owaniinkatachari isaikaminto. ³² Japatotairi maawoni atziri tsikarika isaikai irirori. Jinashiyitaiyaari joosaikayitairi. Jojyakotyaari atziri nashitariri ipira tii inkowakairi intsipataayitiri. ³³ Joosaikairi ikowapiroztiri jakopiroriki, iriima imanintayitziri jampatiki joosaikiri.ⁱ ³⁴ Jiñaawaitanaki Pinkathari, iñaanatziri jinashitakari jakopiroriki, inkantiri: 'Pimpoki maawoni, ojyiki inthaamintakagaimi Ashitanari, pinampitaiyawo tsika ipinkathariwintantzsi irirori, tima ari jiwitsikitakimi pairani owakiraa jiwitsikantakawori kipatsi. ³⁵ Tima piñaana pairani owamaawitana notajyi, pipakina nowanawo. Piñaana ayimatana nomiri, pipakina nomiri. Piñaakina nariita pinampiki, pinishironkatakina pipankoki. ³⁶ Piñaana nosagaakowitzi, pipakina nokithaatari. Piñaana nomantsiyataki, pimitakotakina noshintsintaari. Jomontyaitakina, pipokashitakina piñaana". ³⁷ Inkantaiyini kamiithashiriri: 'Pinkatharí. ¿Tsikapaiti noñiimi pitajyaaniintzi, nopantzimiri powanawo? ¿Tsika noñiimi pimiriniintzi, nopantzimiri

ⁱ 25.32-33 Iri ikantakoitzti jaka oijya, iriitaki piratsi ikowapiroztakiri joosaikaitakiri akotsipiroriki. Iriima cabra, iri piratsi imanintayitakiri joosaikaitakiri ampatintsiki.

pimiri? ³⁸ ¿Tsikapaiti noñiimi, naantzimiri kamiitha nopankoki? ¿Tsika noñiimi pisagaakowitzi, nopantzimiri piithaari? ³⁹ ¿Tsikapaiti noñiimi pimantsiyatzi, jomontyaitzimi, niyaatashitakimi noñiimi? ⁴⁰ Ari jakanaki Pinkathari, ikantzi: ‘Tima pinishironkatakiri ikaatzti awintaayitanari nokimitakaantziri iyiki, aña naakataki pinishironkataki. Imapiro’. ⁴¹ Ipoña ipithokashitanakari jinashitakari jampatiki, ikantziri: ‘Kaaripirorí, piyati iiroka pinkimaatsitayaari paampari kaari tsiwakanitaatsini, ikajyaakaitakari kamaari intsipataiyaari maawoni imaninkariti irirori. ⁴² Aña piñaawitakina notajyaaniintzi, tii pipana noyaari. Ayimatakina nomiri, tii pipana nomirityaari. ⁴³ Piñaawitana nariita pinampiki, tii pinishironkatana pipankoki. Piñaawitana nosagaakowitzi, tii pipana nonkithaatyari. Piñaawitana nomantsiyatzi, jomontyaakaantaitakina, tii pariitaajaitina’. ⁴⁴ Ari jakanaki kaaripiroshiririri, ikantzi: ‘Nowinkathariti, ¿tsikapaiti noñaawitzimi pitajyaaniintzi, pimiriniintzi, pariitana, pisagaakowitzi, pimantsiyawaitzi, jomontyaitzimi, tiimaita nonishironkatzimi?’ ⁴⁵ Ari ikantzi Pinkathari: ‘Tii pinishironkayitantzi, onkantawitatya iiintsi jinayitzi, naakataki pantzimotaki. Imapiro’. ⁴⁶ Irootaki jatsipitantaityaawori kantitachani ashironkaantsi. Iriima inkaati kamiithashiritaintsini, inkantaitaatyiironi jañaayitai’.

Ikamantawakaita jaakaantiri Jesús (Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 ¹Ikanta ithonkanakiro Jesús okaatzi ikinkithatakotakiri, ikantanakiri jiyotaani: ² “Piyotaiyini iiroka kaatapaaki apiti kitijiyiri joimoshirinkapiintaitziro Anankoryaantsi. Ari jaakaantaitiri Itomi Atziri impaikakoitiri”.

³ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, ijatzi Antaripiroriiti, japatotaiyakan ipankoki Caifás ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari. ⁴ Ari ikamantawakaiyakan, ikantaki: “Thami amatawitiri Jesús ayiri antsitokakaantiri. ⁵ Liromaita amaamanitziri kitijiyiri joimoshirinkaita, ikisawintzirkari atziripaini”.

Isaitantaitari Jesús kasankaari (Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Ikanta ikinanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaawaiwitachari. ⁷ Ari ariitapaaka tsinani amakotaki kasankaari, kamiitha okantaka onaki jiwitsikaitziro mapi iitachari “alabastro”, ojyiki owinawo. Osaitantapaakari iitoki Jesús isaikaki jowaiyani. ⁸ Ikitasaiyanakanji jiyotaani jiñaakiro, ikantaiyanakini: “¿Iitama apaawaitantawori? ⁹ Aririkami ompimantya, jagaitimi ojyiki kiriiki impaitirimi ashironkainkari”. ¹⁰ Jiyotakotakiri Jesús, ikantziri: “¿Iitama pikisantawori jiroka tsinani? Kamiitha okanta noñaakiro antakiri. ¹¹ Ari

inkantaitatyaaani ashironkainkari pintsipatyaari, irooma naaka iiro piñiilo pintsipatapiintaina. ¹²Tima iiwatatzia osaitantanawo kasankaari ojyakaawintatyaaana aririka inkitaitakina. ¹³Aririka ikamantantaitairo Kamiithari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinani, ari onkantya joshiritantaityaaawori antakiri iroori. Imapiro”.

Ikkinkishirya Judas jaakaantiri Jesús
(*Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6*)

¹⁴Ikanta Judas Iscariote kaawitachari 12 jiyotaani Jesús, jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari. ¹⁵Ikantapaakiri: “¿Itama pimpinari aririka namakimirí?” Ari joñaagaitanakiri ikaatzi 30 ipiwiryaaka kiriiki. ¹⁶Aripaiti ikowanaki Judas tsikapaiti jaakaantiri.

Iwiyaantawori jowakaanaari jiyotaani
(*Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26*)

¹⁷Ariitapaaka itawori kitijiyiri jowantapiintaitawori tantaponka, pokaiyapaakini jiyotaani Jesús, josampitziri: “¿Tsika onkotsitakaantika oyaari kitijiyiriki Anankoryaantsi?” ¹⁸Ari ikantanakiri: “Piyaati nampitsiki. Ari pintonkiyotaari atziri, pinkantiri: ‘Ikantzi yotaanari: “Monkaatapaaka, niyaatantyaari pipankoki noimoshirinkiro kitijiyiri Anankoryaantsi, nontsipatyaari niyotaanipaini” ’”. ¹⁹Ari jimatakiro jiyotaani okaatzi ikantakiriri Jesús. Jonkotsitakaantaki joyaari kitijiyiriki Anankoryaantsiki.

²⁰Aritaki tsiniriityaanaki jariitapaaka Jesús, saikapaaki jowaiyaani itsipatapaakari jiyotaani ikaataiyakini 12. ²¹Ikanta jowaiyani, ikantaki Jesús: “Pinkimi nonkanti, pikaataiyini iiroka jaka, tzmatsi apaani pithokashitinani. Imapiro”. ²²Owashiri ikantaiyanakan. Apaanipaini josampitanakiri: “¿Naakama pinkathari?” ²³Ari jakanakiri, ikantzi: “Tsikarika itzimi atyootakinari, iriitaki pithokashitinani. ²⁴Tyaaryoo impiyakotya Itomi Atziri, tima irootaki josankinatakoitakiri pairani. ¡Ikantamachiitziri pithokashityaarini! Iiro itzimaajaitzimi irirori”. ²⁵Ari jiñaawaitanaki Judas pithokashityaarini, ikantzi: “¿Naakama yotaanari?” Ikantzi Jesús: “Irootaki pikantakiri”.

²⁶Linta jowaiyani jaakiro Jesús tanta, ipaasonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri jiyotaani, ikantziri: “Jiroka, poyaawo, nowatha inatzi”. ²⁷Ipoña jaakotakiro jimiriitari, ipaasonkiwintakiro, ipakotakiri jiyotaani, ikantziri: “Piraiyini maawoni, ²⁸tima niraani inatzi jiroka, irootaki oñaagantapirotironi ankajaakaawakaiyaari, iro shitowatsini impiyakotantaityaarini ikaaripiyo-witaka. ²⁹Pinkimi nonkanti, iiro niritaawo jiroka irojatzi paata aririka impinkathariwintantai Ashitanari, ari apitairo ijijatzi”.

Ikinkithatakotakiro Jesú斯 jookawintanti Pedro
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ithubanakiro ipampithaakotziri Pawa, jataianakini tonkaariki otzishiki Olivo. ³¹ Ikantziri Jesú斯 jiyotaani: “Irootaintsi pookawintaiyinani tsiniri. Tima josankinaitaki pairani kantatsiri: Nontsitokiri aamaakowintariri oijya, ari inthontya impookayitanaki ipira.

³² Aririka nañagai, Galilea-ki noyaawintapaimi”. ³³ Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Aritaima jookawintakimi pashinipaini, iiro nimatziro naaka”. ³⁴ Ikantziri Jesú斯: “Pinkimi nonkantimi, iroñaaka tsiniri tikira jiñiita tyoopi, mawajatzi pinkantaki: ‘Tii noñiiri Jesú斯’. Imapiro”. ³⁵ Ari ikantzi Pedro: “Iiro nookawintzimi, kimitaka ari ankaati ankami”. Ari ikantaiyakini iijatzi maawoni jiyotaani.

Jamana Jesú斯 Getsemaní-ki
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta Jesú斯 itsipatakari jiyotaani, ariitaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakiri: “Ari pisaiyawaki jaka, niyaaniintawaki naaka, namaña”. ³⁷ Apa jaanakiri Pedro itsipataanakiri apiti itomi Zebedeo. Ari jiraashiritakotapaaka antawoiti Jesú斯. ³⁸ Ikantziri: “Owamaimatatyaaana nowashirinka. Ari pisaiyawakini iiroka, thami ankakimpiti”. ³⁹ Awijaniintanaki kapichiini irirori. Otzirowapaaka, amanapaaka. Ikantzi: “Ashitanarí, pishinitanarika iiroka, pimatinawo onkaati nonkimaatsityaari. Liromaita pimatanawo okaatzi nokowawitakari naaka, iro pimati okaatzi pikowakaakinari”. ⁴⁰ Ipiyashitapaakari jiyotaani, jiñaapaatziiri jimagaiyini. Ikantapaakiri Pedro: “¿Tiima pinkashityaawo piwochokini pintsipatina ankakimpiti? ⁴¹ Pinkakimpiti, pamaña, otzimikari pikinakaashitani. Tima tii pikisashiwitanota, ojyiki inawita kamiithatatsiri pikowawitari pantirimi”. ⁴² Iijatzi ipiyanaa Jesú斯, amanapaa, ikantzi: “Ashitanarí, iiro pimatanawo onkaati nonkimaatsityaari, pimatinawo oita pikowakaakinari iiroka”. ⁴³ Ikanta ipiyapaa, iijatzi jiñaapairi jimagaiyini, tima antawoiti okantaka iwochokini. ⁴⁴ Ipiyapithatanaari, mawataki ipiyaka jamana. Irojatzi japiitapai ikantayitakiri inkaanki. ⁴⁵ Ari ipiyashitapaakari jiyotaani, ikantapaakiri: “¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaatapaaka jaakaantaitantyaariri Itomi Atziri, jagaitanakiri kaaripiroshiririki atziri. ⁴⁶ Pimpiriinti, thami aatai. Okaakitzimatapaaki pithokashitani”.

Jagaitakiri Jesú斯
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jiñaawaiminthaitzi Jesú斯, ariitapaaka Judas ikaawitapiintari. Ojyiki itsipatapaakari, jamayitaki jowathaaminto, ipajaminto. Jotyaantani

ijiwaripirori Ompratasorintsitaari, iijatzi jashi Antaripiroriiti.

⁴⁸ Tima Judas pithokashitantaniri, ikantsitakari kitziroini jamanowi: “Iitarika nothopootapaaki, iriitaki, poirikiri”. ⁴⁹ Ikanta jariitapaaka Judas, jontsitokapaakari okaakiini Jesús, ikantapaakiri: “Yotaanarí”. Ithopootapaakiri jiwithatapaakari. ⁵⁰ Ari josampitantzi Jesús, ikantzi: “Ajyininká, ¿litalma pipokashitziri?” Ari joirikaitapaakiri Jesús, jaantaitanatyaaariri jiyakawintaitiri. ⁵¹ Ikanta apaani tsipatakari okaakiini Jesús, inoshikanakiro iyotsiroti, itotsitakiri ikimpita jompiratani ijiwari Ompratasorintsitaari. ⁵² Ari ikantanaki Jesús: “Powairo piyotsiroti, ipiyaitzimikari. Tima ikaatzi wijantatsiri, iwijaitziri irirori. ⁵³ Tima piyotzi kantatsimi namañaari Ashitanari, aritakimi jotaantakina ojyiki maninkariiti piyakowintinani.” ⁵⁴ Ari onkantzimaitya imonkaatantyaari josankinatakoitakinari pairani”. ⁵⁵ Ipoña Jesús ipithokashitanakari ikaatzi pokashitakiriri, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari powathaaminto, pipajaminto? ¿Tiima piñaapiintana niyotaantzi tasorintsipankoki, kaarima paantana janta?

⁵⁶ Ari onkantyaari, irootaki imonkaatantyaari okaatzi josankinatakariri pairani Kamantantaniri”. Aripaiti ishiyayitanaka jiyotaani, jookawintaitanakiri Jesús apaniroini.

Japatowintaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ikanta jagaitanakiri Jesús ipankoki Caifás, ijiwaripirori Ompratasorintsitaari, ari japatotaiyakan maawoni Yotzinkariiti itsipatakari Antaripirorpaini. ⁵⁸ Noshikacha iintsikiryoini Pedro joyaatakowintziri Jesús, irojatzi jariitatapaakari ipankoki ijiwaripirori Ompratasorintsitaari. Iro intyaantatapyaarimi pankotsiki itsipatapaakari kimpoyaawintaniri, ikowi Pedro inkimakowintiri tsika inkantaitiri Jesús. ⁵⁹ Ikanta ijiwaripaini Ompratasorintsitaari itsipatakari ikaatzi apatotainchari, jaminawitaiyakan iitya thiiyakotyaarini Jesús inkini intsitokakaantiri. ⁶⁰ Tii jiñiimaita, okantawitaka ipokayiwitaka ojyiki kowatsiri inthiiyakotyaarimi. Ipoña ikatziyanaka apiti thiiyakotanakariri, ⁶¹ ikantanaki: “Nokimiri naaka chapinki jiñaawaitzi ikantzi: ‘Ari nompookakiro tasorintsipanko, iro awijawitatya mawa kitiiyiri, nonthonkairo niwitsikairo’”. ⁶² Ari ikatziyanaka ijiwaripirori Ompratasorintsitaari, ikantanakiri Jesús: “¿litalma kaari pakanta? ¿Tiima pinkimiri okaatzi ikantakotzimiri?” ⁶³ Irojatzi jimairitaki, tii jaki. Ari ishindsightananakiri, ikantziri: “Pimpairyiiri Kañaaniri

^j 26.53 Iro ikantaitzi jaka “ojyiki maninkariiti”, 12 legión ikaatzi. Ikantakoitziri jaka “legión”, iri Roma-jatzi ijyikipirori owayiriiti. Aririka inkaati 3,000, tiirika 6,000 owayiriiti, iriitaki jiitaitziri “legión”.

Pawa, onkantya niyopirotantyaari tyaaaryoorika onkaati pinkantinari. „Iirokama Cristo Itomi Pawa?”⁶⁴ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Irootaki pikantakiri. Iroñaaka piñiiri Itomi Atziri isaikai jakopiroriki Pawa impinkatharitai. Impoña piñiiri impiyi inkinapai minkoriki”.⁶⁵ Ikanta ikimawaki jiwapirori, isagaanakiro iithaari ikisanaka, ikantanaki: “Ñaakiro, ipairyashitakari Pawa. Tikaatsi pashini ankowiri ankantakotiri. Pikimaiyakini iiroka okaatzi ithainkakiri Pawa.⁶⁶ „Itama pikantaiyirini iiroka?” Ari jakaiyanakini: “¡Tzimaki ikinakaashitani! ¡Ontzimatyii inkami!”⁶⁷ Ipoña jiiwapoowaitantanakiri. Tzimatsi pashini kapojapoowaitantanakiriri. Tzimatsi iijatzsi pajapoowaitantanakiriri.⁶⁸ Josampitzimaititari ikantaitziri: “Cristo, ¿Tiima Kamantantaniri pinatzi, incha pinkantina iita pajawaitzimiri?”

Ikantzi Pedro: Tii noñiiri naaka Jesús
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Ari isaikaki Pedro jikokiroki, iro oñaantapaakariri otzikataawo, okantapaakiri: “¿Tiima iiroka itsipata pairani Jesús jirika Galilea-jatzi?”⁷⁰ Iro kantacha ojyiki ñaakiriri Pedro jotikanakiro, ikantaki: “Tiitya, tii niyotziri iita pikantanari”.⁷¹ Ari ishitowaniintanaki Pedro jikokiroki. Ari oñaapairi pashini otzikataawo, okantapaakiri itsipatakari: “Irrijatzi jirika itsipata pairani Jesús Nazaret-jatzi”.⁷² Ari japiitanakiro Pedro jotikanakiro, ikantanaki: “Apa jiyotzi Pawa, tii niyotziri naaka pikantanari”.⁷³ Tikira osamanitzi, japiitakiri itsipatakari ikantziri: “Iirokataki itsipatapiintari Jesús, tima Galilea-jatzi pinatzi, irriwaitaki ikantziro jínaawaitzi”.⁷⁴ Ikantanakiri: “Tiiwí, tii niyotziri jirika pikantanari. Jiyotzi Pawa nothiiyarika, jowasankitainaata”. Aripaiti jínaanaki tyoopi.⁷⁵ Ari ikinkishiritanairo Pedro ikantakiri pairani Jesús: “Tikira jiñiita tyoopi, mawajatzi potiki, pinkanti: ‘Tii noñiiri Jesús’”. Shitowanaki Pedro, antawoiti jiraawaitanaka.

Jagaitanakiri Jesús Pilato-ki
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 ¹ Okanta okitijiyitamanai, apatotamanaa jiwiariiti itsipatakari Antaripirorpaini, ikamantawakaiyakani intsitokiri Jesús.² Ipoña joojotaitanakiri Jesús, jaitanakiri isaiki Poncio Pilato, jiwaripirori jinatzi jirika.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas aakaantanari, jiyotanaki jowamaakaantashitakari Jesús. Antawoiti ikinkishiritanaka, jataki joipitainiri 30 kiriiki ijwari Ompiratasorintsitaari, iijatzi Antaripiroriiti,⁴ ikantapairi: “Jirika piirikiti. Tii okamiithatzi okaatzi nantakiri. Tikaatsi janti

Jesús naakaantashitakari". Ikantaiyanakini irirori: "Intaanitya, piyotziro iiroka".⁵ Jookanakiri kiriiki janta tasorintsipankoki, ishiyapirotañakitya ipiyana, irojatzi ishirikantapaakari.⁶ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari, jagairi kiriiki, ikantaiyini: "Tii okamiithatzi ankimpoyagairi kiriiki, iriitaki apinatakiriri intsitokantaityaariri".⁷ Ari josampitawakayani: "¿Tsika ankantirika aaka jirika kiriiki?" Ipoña ikantaiyini: "Thami amanantantyaawo pitzitharipathatatsiri kipatsi, inkaitirri aririka inkamayiti kaari ajyininkata".⁸ Irojatzi iroñaaka jiiyiitziro jiroka kipatsi: "Iraantsipatha".⁹ Ari imonkaatakari josankinatakiri pairani Kamantantaniri Jeremías, ikantaki:

Jagaitakiri 30 ipiwrya kiriiki,
Okaatz ikiowaiyakirini icharinipaini Israel impinatiri,
¹⁰ Iri jamanantitantakawori pitzitharipatha,
Irootaki ikowakaakinari Pinkathari namanantiro.

Pilato josampitziri Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Aritaki ariitaka Jesús isaiki jiwaripirori, josampitawakiri, ikantziri: "¿Iiroka iwinkathariti Judá-mirinkaiti?" Ari jakanaki Jesús, ikantzi: "Irootaki pikantakiri".¹² Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipayitakari Antaripiroriiti, ojyiki ikantakowitzapaakari Jesús. Tii jakimaita irirori.¹³ Ikantzi Pilato: "¿Tiima pikimi okaatzi ikantakoitzimirí?"¹⁴ Iiniro jimairitaki, tii jaki. Jotzikanaminthatanakari Pilato jirika Jesús.

Jiyakawintaitziri Jesús

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Tzimatsi jamitapiintari jiwaripirori: maawoni osarintsi aririka joimoshirinkaiyaani Judá-mirinkaiti, jomishitowakaantzi ijyininka jaakaantaitziri itzimirika inkowaiyakirini.¹⁶ Tzimatsi apaani Judá-mirinka jaakaantaitziri jiita Barrabás, ikimakoitani jinatzi jirika jantakiro kowiinkatatsiri.¹⁷ Ikanta japatotaiyakani atziriiti, josampitantaki Pilato, ikantzi: "¿Itaka pikowiri nomishitowakaantiri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pikowi Jesús jiitaitziri Cristo?"¹⁸ Jiyotaki Pilato ikisaniintashitaitari Jesús, irootaki jaakaantitantakariri.¹⁹ Tima inkaanki, okantakaantakiri iina Pilato, okantaki: "Iiro pimaamaniwaitziri iiroka kamiithashiriri. Owanaa jomishimpiyaaakaantakina tsiniripaiti jariitashiryakina".²⁰ Iro kantacha ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Antarikonapaini, jowatsimaakiri atziriiti, inkantaiyini: "Iro kamiithatatsi jomishitowaitiri Barrabás, iriima Jesús intsitokaitiri".²¹ Ipoña japiitanakiro jiwaripirori josampitantzi: "¿Itaka pikowiri nomishitowakaantairi?" Ari ikantaiyini maawoni: "¡Iri Barrabás!"²² Ari ikantzi Pilato: "¿Tsikama nonkantirika

Jesús jiitaitziri Cristo?” Jakaiyini atziri: “¡Pimpaikakotakaantiri!”

²³ Ari ikantzi jiwaripirori: “¿Tzimatsima kaaripirori jantakiri?” Iikiro ihintsitatz ikaimaiyini atziriiti, ikantzi: “¡Pimpaikakotakaantiri!”

²⁴ Ari jiyyotanaki Pilato aminaashiwaita josampitantzi, owanaa ikatsimashiritaki atziripaini. Ikaimakaantaki jiñaa, jiñaitakiri maawoni ikiwaotanaka, ikantanaki: “Tii naaka kowatsini nontsitokakaantiri jirika kamiithashiriri. Pikowaiyirinika, iiroka yotaiyironi”.

²⁵ Ikantaiyanakini iriroriiti: “Nokowaiyini, naakataki jookantaitya oityaarika awijatsini, jookantaityaari iijatzi nowaiyanipaini”. ²⁶ Ari jomishitowakaantaitakiri Barrabás. Iriima Jesús ipajatakaantitanakiri, jiyakawintakiri impaikakoitiri.

²⁷ Ikanta owayiriiti, ityaakaanakiri Jesús ipankoki Pilato jiitaitziro “Pretorio”. Ari japatowintakari maawoni owayiri. ²⁸ Jaatonkoryaakiri Jesús, ikithaataitakiri kithaarintsi pitzirishimawotatsiri ojyawori ikithaatapiintari pinkathariyitatsiri. ²⁹ Jamathaitantakari kitochiitapo iitoki, joirikakaitakiri jakopiroriki sawookaaki. Ipoña jotzirowashitari Jesús ithainkimawaitziri, ikantaiyini: “¡Paapatziyawatyaaari iwinkathariti Judá-mirinkaiti!”^k ³⁰ Ojyiki jiiwapoowaitakiri, jompojainawaitantakari sawookaaki. ³¹ Ikanta jishitakiro ishirontaminthawaitakari.

Jaatonkoryagagainiri ikithaatakiriri inkaanki, ikithaatairii iithaari, jaanakiri impaikakoitiri.

Ipaikakoitziri Jesús irojatzi ikamantakari
(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

³² Ikanta jiyaataianakini, itonkiyotakari Simón poñaachari Cirene, ihintsiwintaitakiri jinatanakiro impaikakotaitantyaariri Jesús. ³³ Irojatzi jariitantakari tonkaariki oita Gólgota (akantziro aaka: Atziriiton.)

³⁴ Ari ipakowiitakari Jesús imiri itsipataitakiro iyipitintsi, ikanta ithowitawakawo kapichiini, tiimaita jiriro.^l ³⁵ Ari ipaikakoitakiri. Ikanta owayiriiti jaakiro ikithaayitari Jesús, ipawakaakawo, ikimitakaantakiro jiñaaaritaita iro jiyyotantyaari iitarika ayironi. Ari imonkaatakari ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri, ikantaki:

Iñaariwintaitakawo noithaari,

Ipawakaayitakawo.

³⁶ Ari isaikawintaiyirini, jaamaakowintari. ³⁷ Ipoña josankinaitaki kantakaantakirori ipaikakotantakariri, okantzi: JIRIKA JESÚS, IRITAKI IWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI. Jontarikakotakiniri ipatzitok. ³⁸ Ari itsipataitakiri apiti koshintzi, ikatziyakotaka apaani jakopiroriki,

^k **27.29** Tima irooyitaki jamitapiintari pinkathariiti jamathaitawo poriryaatatsiri, joirikapiintziro iijatzi jakopiroriki ashirokaaki. ^l **27.34** Irootaki joitatziriri atziri iiro ikimaatsiwaitanta aririka jowasankitagaitiri.

pashini jampatiki.³⁹ Ithainkimatakiri ikaatzi awijayitatsiri janta, jotikayinata,^m ⁴⁰ ikantaitziri: “Aña iiroka pookirori tasorintsipango, iro awijaki mawa kitijiyiri piwitsikairo iijatzi. Iirokami Itomi Pawa ¿Itama kaari payiitanta ipaikakoitakimi? Powawijaakotaiya”. ⁴¹ Irojatzi ikantakiri iijatzi ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, Fariseo-paini, iijatzi Antaripiroriiti, ikantaiyini: ⁴² “Jowawijaakotziri pashini, ¿kaarima jimatantawo jowawijaakotya irirori, iriimi iwinkathariti Israel-mirinkaiti? ¿Arimi jowawijaakotya ipaikakoitakiri, aritaki ankimisantakirim? ⁴³ Jawintaawitakari Pawa, incha añairi imapiyorika jitakotari ari jowawijaakotairi. Tima ikantapiintzi: ‘Naaka Itomi Pawa’ ”. ⁴⁴ Jimatsitakawo koshintzipaini itsipatakari ipaikakota, ithainkawaitakiri.

⁴⁵ Ikanta itampatzikatapaaki ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsiniritanaki, irojatzi jyiitiini ithapirotanaka ooryaatsiri.”

⁴⁶ Ari ikaimanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: “¡Elí! ¡Elí! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaniki aaka: “¡Pawá! ¡Pawá! ¿Itama pookawintantakinari?”) ⁴⁷ Ikanta ikaatzi saikawintakiriri, ikimawitawakari ikaimanaki, ikantaiyini: “Pinkimiri, ikaimatzíiri Elías”. ⁴⁸ Ipoña ishiyapainta apaani, jomitsitsiyapaintzi manthakintsi kipijyaariki, jankowiitakiniri sawoopankiki, jowaankakotakiniri jatsimiyataawakiromi. ⁴⁹ Ikantaiyini pashini: “Añaawakiriita ari impokaki Elfás jowayiitairi”. ⁵⁰ Ipoña japiitanakiro ikaimanai shintsiini, piyakotanaka.

⁵¹ Okanta tasorintsipankoki, sagaanaki niyanki tontamawotatsiri ithatashiitzirori, apikota okantanaka, opoñaanaka jinoki irojatzi isaawiki. Antawoiti ontziñaanaka tankayitanaki mapi. ⁵² Ithonka ipookakoyitanaki kaminkari, añaayitai ojyiki kamiithashiriri kamayitaintsiri. ⁵³ Tima jañagai pairani Jesús, ikaatzi añaayitanaatsiri ishitowanairo omooki jiyaatai iriroriiti nampitsiki tasorintsitsatsiri, joñaagayitantaa.^o ⁵⁴ Ikanta ijiwari owayiriiti itsipayitakari ikaatzi katziyawintakariri Jesús, jiñaakiro ontziñaanaka, jiñaakiro okaatzi awijayitaintsiri, antawoiti ithaawanaki, ikantanaki: “¿Imapirowitayaama Itomitari Pawa jirika?”

⁵⁵ Tzimatsi iijatzi janta tsinanipaini aminakotakiriri, irootaki poñainchari Galilea-ki oyaatakiriri Jesús, ojyiki amitakoyitakiri. ⁵⁶ Jiroka okaataiyini: María Magdala-jato, María inaanati Jacobo iijatzi José, ari osaikaki iijatzi inaanati itomipaini Zebedeo.

^m **27.39** Iro jamitaiyarini Judá-mirinkaiti jotikayinata aririka inthainkashiritanti. Iro ojyawori amitaiyarini aakapaini, aririka ookotiri atziri anthainkashiritiri, ankanti: “¡Piñaakiro! ¡Pikimakiro!” ⁿ **27.45** Iro ikantaiyitza pairani: jiwiyaanaka ooryaatsiri 6, ari omapokapaakari otsiniritanaki irojatzi jiwiyaanaka ooryaatsiri 9. ^o **27.53** Iro jiitaitzi Jerusalén nampitsi tasorintsitsatsiri.

Ikitaitakiri Jesús
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷Ikanta otsiniriityaanaki, ari ipokaki ajyaagantachari poñaachari Arimatea, jiita José. Irijatzsi jiyotaapiintakiri Jesús. ⁵⁸Jiyaatashitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pishinitinari nonkitatairi Jesús”. Ikanta Pilato ikantakaantaki jaanairi inkitatairi. ⁵⁹Ikanta José iponatantakari Jesús manthakintsi kititatsiri. ⁶⁰Jowakotakiri owakiraanataki jimoontashiitziri kaminkaripaini shirantaaki, joipinaakaantaki antawoiti mapi, jojyipitakotantakari. Piyanaka José. ⁶¹Okanta María Magdala-jato, iijatzi pashini María, osaikawintapaintziri tsika ikitaitakiri.

Aamaakowintawitariri tsika ikitaitakiri

⁶²Okanta awijanaki jiwitsikawintapiintaitawo kitijiyiri jimakoryaantaitari, ari jiyaataki ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Fariseo-paini janta ipankoki Pilato, ⁶³ikantapaakiri: “Pinkatharí, chapinki iiñiro jañaawita amatawitantaniri, nokimiri ikantzi: ‘Aririka nonkamawitatya, iro mawatapaintsini kitijiyiri, aritaki nañagai’.

⁶⁴Nokowi potyaanti aamaakowintyaarini irojatzi imonkaatantatyaa mawa kitijiyiri. Aamaashitya jiyaataki tsiniri jiyotaanipaini, jagaatiri. Impoña inkanti: ‘¡Añagai Jesús!’ Aririka jimatakiro, ari owatsipirotatya jamatawitanti”. ⁶⁵Ari ikantanaki Pilato: “Jirika owayiriiti, paanakiri, pinkantiri jaamaakowintyaari tsika okaatzi pikowiri iiroka”. ⁶⁶Ari jiyaataiyanakini, jiwichaakotapaakiri omooki. Ari isaikawintaiyirini.

Jañaantaari Jesús
(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 ¹Okanta awijanaki kitijiyiri jimakoryaantaitari, aritaki kitijiyitamanai itapiintawori kitijiyiri. Ari iyaatamanai María Magdala-jato otsipatanakawo pashini María aminairo tsika ikitaitakiri Jesús. ²Ari ontziñaanakari shintsiini kipatsi, tima jayiitapaakitzi inkitiwiri maninkariiti jotainkappaakiro mapi jashitantitakawori omoo, isaikantapaakawo. ³Shipakirya ikantapaaka ikimitapaakawo ookathawontsi. Kitamaaniki okantaka iithaari kimiwaitaka jiriniki. ⁴Ikanta owayiriiti aamaakowintawitariri, jiñaawakiri, antawo ithaawaiyanakini, kimiwaitaka inkamanakityiimi. ⁵Ikanta maninkariiti, ikantanakiro tsinanipaini: “Iiro pithaawaiyini iiroka. Niyotaki iri pipokashitzi Jesús ipaikakowiitakari. ⁶Tii añairi jaka, añagai. Tima ari ikantsitaka pairani. Pimpoki, paminiro tsika jowawiitakari Awinkathariti. ⁷Pimpiyanaki, pinkamantairi jiyotaanipaini, pinkantiri: ‘Añagai Jesús, piyaatai Galilea-ki, ari piñaayitairi’. Aritaki ikamantsitakimi kitziroini”. ⁸Okanta opiyanaka iyokitzi okantayitanaka.

Iro kantacha antawoiti okimoshiritanaki, oshiyashitanakari jiyotaani onkamantayitiri. Oshiyaminthaita iyaati onkamantanti,⁹ ari joñaagakawo Jesús, jiwithatawakawo. Iyaatshitanakiri okaakiini, otzirowashitapaakari, awithakitiri iitziki.¹⁰ Ipoña ikantziro Jesús: “Iiro pithaawi, piyati pinkamantayitairi nirintzitaari, jiyaataita Galilea-ki, ari jiñaayitainari”.

Ikantayitzi owayiri

¹¹ Okanta opiyaiyanaka tsinani onkamantanti, jatanaki ijatzi owayiriiti nampitsiki, ikamantapaakiri ijiwari Ompiratosorintsitaari okaatzi awijaintsiri. ¹² Ari japatotaiyanakan Antaripiroriiti, ikantawakaiyani: “¿Tsika ankantyaaka omanakotantyaariri?” Ikaimaitakiri owayiri, ikantziri: “Jirika ojyiki nompinatimiri,¹³ pinkantayitiri atziriiti: ‘Niyankiiti tsiniri, nomaanaki. Aamaa ari ipokaiyakini jiyotaani, jaanairi’. ¹⁴ Aririka inkimaki jiwari, naakataki kantakowintimini iiro jowasankitaantzimi”. ¹⁵ Ari jimatakiro owayiriiti, jaakiri ipinaitakiriri, jantakiro okaatzi ikantaitakiriri. Irootaki jantitaari maawoni Judá-mirinkaiti jiroka, irojatzi iroñaaka.

Jotyaantziri Jesús jiyotaani

(*Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23*)

¹⁶ Ikanta 11 jiyotaani Jesús, jataiyakini Galilea-ki osaiki otzishi ikantakiri pairani Jesús ari jiñiiri. ¹⁷ Ikanta jiñaawairi, jotzirowashitawaari. Tzimayitatsi ijatzi kisoshiriwintawairiri. ¹⁸ Ikanta itsipatapaari Jesús, ikantapairi: “Impinkathapiroitaina inkitiki ijatzi kipatsiki. ¹⁹ Irootaki nokantantzimiri: Piyaatiro maawoni nampitsi, pinkimisantakaayitairi atziripaini, pothotyairo maawoni. Aririka inkimisantayitai, powiinkaayitairi, pimpairyagairi Ashitairi, Itomi, ijatzi Tasorintsinkantsi. ²⁰ Piyotaayitairi atziripaini jantayitairo okaatzi nokamantayitakimiri. Ari nontsipatapiintaimi naaka, kiso nowimi irojatzi paata onthonkantaiyaari kipatsi”. Ari onkantyaari.

KAMIITHARI ÑAANTSİ JOSANKINATAKIRI MARCOS

**Ikamantantakiri Juan owiinkaataantaniri
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)**

1 ¹Jiroka okanta opoñaantanakari Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Itomi Pawa, iitachari Jesucristo. ²Pairani tzimatsi Kamantantaniri jiita Isaías. Josankinatakotakiri Pawa ikamantziriri Itomi, ikantziri:
Notomí, ari notyaantaki ityaawoni inkamantakotimi,
Iriitaki witsikaantimini.
³ Ikaimakaimatapaaki otzishimashiki, ikantantaitzi:
Powamiithatainiri Pinkathari tsika inkinapaaki.
Pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi.
⁴Ari okantzimaitaka, monkaataka ikinkithatakotakiri. Kinkithataki pairani Juan otzishimashiki, ikinkithatakotapaakiro owiinkaataantsi, ikantantapaaki: “Powiinkaawintaiyaari Awinkathariti, powajyaantairo kaaripirori, aritaki impiyakotaimiro pikaaripiroshiriwaitzi” ⁵Ojyiki pokashitakiriri Juan, Judeajatzi ipoña Jerusalén-jatzi. Ikamantakoyitapaakiro ikaaripiroshiriwaitzi, irootaki jowinkaataantakariri jiñaki Jordán. ⁶Ithaari Juan, jontyaitziro iwitzi camello. Jowathakitarí mishinantsimashi. Jañaantari jowari kintori, jimiritari iyaaki pitsi. ⁷Jiroka ikantaki Juan ikinkithatzti: “Aatsikitaki mapirotzirori ipinkatharintsitzi, nopinkathatsitataikari naaka. Tii onkantaajaiti inkimitakaantina jimpiratani onkantya noiyotashitantlyaariri nonothopaisitiri i-zapato-ti.” ⁸Iriitaki kimitakaantyaawomi jowinkaataantatyairimi Tasorintsinkantsi. Naakamachiini nowiinkaataantawo jiñaa”.

**Jowiinkaata Jesús
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)**

⁹Ikanta ipokaki Jesús ipoñaakawo nampitsiki Nazaret saikatsiri Galilea. Jowiinkaatawakiri Juan antawaaki jiñaa Jordán. ¹⁰Iro

intonkaimatimi Jesús, kimiwaitaka ashitaryaanakityiiyaami inkiti, iñaawakiri ijyaawiinkashitapaakiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki jinoki jojyapaakari shiro. ¹¹ Ikimaitatzti jinoki ikantaitanaki: “Iirokataki Notomi nitakopirotani. Ojyiki nokimoshiriwintakimi”.

Inkaaripiroshiritakaitirimí JesúS
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ikantakaanakari JesúS Tasorintsinkantsi, jataki otzishimashiki. ¹³ Ari ikowawitakari Satanás inkaaripiroshiritakairimi. Tima ojyiki kitijiyiri isaikawaitzi janta itzimira kowiinkari piratsi, okaatzi 40 kitijiyiri. Iro ipokantapaakari maninkariiti jimitakotapaakiri.

Jitanakari jantayitziri JesúS
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ipoña ikinanaki JesúS Galilea-ki ikamantantziro Kamiithari Ņaantsi kinkithatakotziriri Pawa impinkathawintantai. Aritaki jomontyaitakiri Juan irirori. ¹⁵ Ikantantapaakari JesúS, ikamantantzti: “Monkaatapaaka jiñiitantlyaawori impinkathawintantai Pawa, pinkimisantairo Kamiithari Ņaantsi. Powajyaantairo pikaaripiroshiriwaitzi”.

Jaantaitanakariri 4 shiryatzzinkari
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Okanta pashini kitijiyiri ikinanaki JesúS inkaarithapiyaaki Galilea, jiñaapaakitziiri iitachari Simón itsipatakari iririntzi Andrés ishiryaataiyini. Tima shiryatzzinkari jinaiyini. ¹⁷ Ikantapaakiri: “Poyaatina, onkimiwaityaawo iroñaaaka iriimi atziri noshiryaatakagaimi”. ¹⁸ Aripaiti joyatanakiri, jookanakiro ishiryaaminto. ¹⁹ Iro jiyaatanakitziimi kapichiini, iñaapaakitziiri itomipaini Zebedeo iitachari Jacobo itsipatakari iririntzi Juan, isaikaiyini ipitoki ishirikiro ishiryaaminto. ²⁰ Jaanakiri iijatzi. Iiniro isaikanaki iwaapati itsipatanaari jatziritipaini.

Atziri piyarishiritatsiri
(Lc. 4.31-37)

²¹ Aritaki ariitaiyakani JesúS nampsitsiki Capernaum. Okanta kitijiyiri jimakoryaantaitari, jiyotaantapaaki japatotapiintaita. ²² Tii omaanta ishindsighta jiyotaantzi, janaananakiri Yotzinkariiti, iyokitzi ikantaiyanakan. ²³ Ari isaikitsitakari janta atziri piyarishiritatsiri, kaimanaki irirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Nazaret-jatzi, niyotzimi naaka, iirokataki itasorintsiti Pawa. Iro pipokantari jaka papiroytaina”. ²⁵ Ikantanaki JesúS: “¡Pimairiti piyari! ¡Piyaatai!” ²⁶ Ikaimanaki shintsiini atziri, jompitatakaawaitanakari iwyariti, jookanakirira.

²⁷Ikantawakaanaka atziriiti: “Piñaataitiri jirika, ikitsirkiri

jowawisaakotziri piyarishiritatsiri”. Iyokitzi jowapiroitanakiri.

²⁸Thaankiini ikimakoitanakiri Jesús janta Galilea-ki.

Joshinchagairo Jesús riyoti Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹Ikanta ishitowanai Jesús japatotapiintaita, jaanakiri Juan ipoña Jacobo, ikinaiyanakini ipankoki Simón, isaiki iijatzi Andrés iririntzi Simón. ³⁰Iro jariitapaakityaami, ikantaitawakiri: “Okatsinkaakiwaitatzí riyoti Simón”. ³¹Ikiro ipithokashitawo, ikathawakotakiro, joosaikakiro. Kaatanaki okatsinkaakiwaitawita. Piriintanaka aminayitawakiniri oita ompawakiriri.

Joshinchaayitziri Jesús mantsiyari

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³²Okanta otsiniriityaanaki, jamaitapaakiniri Jesús ojyiki mantsiyari, jamaitakiniri iijatzi ojyiki piyarishiritatsiri. ³³Ipiywintapaakari pankotsiki. ³⁴Joshinchaayitairi maawoni. Tiira ishiniti apaanii piyari iñaaawaiti joshinchaayitziri ikaatzi piyarishiritatsiri. Tima jiyotzi piyari irirori tsika jiita Jesús.

Jiyotaantzi Jesús maawoni Galilea-ki

(Lc. 4.42-44)

³⁵Okanta oñaatamani, ananinkanaki Jesús jamana otzishimashiki.

³⁶Ikanta Simón itsipatakari ikaatzi joyaataiyirini, jaminaminatairii.

³⁷Ikanta jiñaapairi, ikantapairi: “Yotaanari, jaminaminaitatzii”.

³⁸Jakanakiri irirori ikantzi: “Thami aati, tiira iro nompokantyaari nosaiki jaka, ontzimatyii niyotaantayiti iijatzi pashiniki nampitsi”. ³⁹Ari okantzimaitaka, ithonkakiro Jesús janitakiro Galilea-ki, jiyotaantaki maawoni nampitsi tsika japatotapiintaita, joshinchaayitairi ojyiki piyarishiriyitatsiri.

Joshinchagaitziri imatziri pathaawontsi

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰Ipoña ipokaki imatziri pathaawontsi, jotzirowashitapaakari

Jesús, ikantapakaakiri: “Pikowirika, poshinchagaina”. ⁴¹Jaminanakiri

Jesús, jitakoshiritanakari. Jotirotantakari irako, ikantziri: “¡Nokowi,

pishintsitai!” ⁴²Shintsitanai ipathaawaiwita. ⁴³Ikantawitawaari

jiyaataaira inampiki, ⁴⁴ikantziri: “Iiro pithawitakotana. Tampatzika

piyaatashitanakiri Ompiratasorintsitaari, pimonkaatairo

ikantakaantakiri pairani Moisés-ni, paanaki pinkitiwathatantaiyaari,

iroora jiyoyiitantaimini ishitakotaimi”. ⁴⁵Iro kantzimaitacha

pathaaawiwitachari, ikamantantanaki nampitsiki tsika okanta ishintsitantaari. Iro kaari okantantanaa isaikanai Jesús nampitsiki ijyikitapaakira atziri. Jataki otzishimashiki, ari isaikakiri. Aritzimaitaka jiyashitziri ojyi atziri.

**Joshinchagairi Jesús kisopookiri
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)**

2 ¹Awisaki tsika okaatzi kitijyiri, iijatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikimayitawai atziripaini, ikantaitzi: “Ariitaa Jesús”. ²Ipiyowintawaari iijatzi, tii jimonkaatapaakawo pankotsi. Jiyotaayitapairi maawoni. ³Tzimatsi ⁴atziri pokashitakiriri Jesús jinatakotakiri kisopookitatsiri. ⁵Tii okantzi jiñiiri, jotzikakiri atziriiti piyotainchari. Atiitanaki jinoki pankotsiki, jimoontakiro ikatziyakara Jesús, jowayiitakotakiniri mantsiyari. ⁶Ikanta Jesús, jiyotakotawakiri jawintaashiritatyaaari, jiñaanatawakiri mantsiyari, ikantziri: “Notomí, ipiyakoitaimiro pikaaripiroshirirwaitaki”. ⁷Kimaki Yotzinkariiti, ikantashiritanaki irirori: “Ithainkakiri Pawa jirika. Tima tikaatsi kantironi impiyakotantiro kaaripirori, apaniro ikanta Pawa ipiyakotantziro”. ⁸Yotaki Jesús ikinkishiritari, ari josampitziri, ikantzi: “¿Oitama pikinkishiriwaitantawori jiroka? ⁹¿Tiima okamiithatzimotzimi nokantakiri kisopookiri: ‘Ipiyakoitaimiro piyaaripiroshirinka?’ ¿Irooma pikowi nonkantiri: ‘Pinkatziyi, paanairo pomaryaaminto, piyaatai?’ ¹⁰Iroñaaka piniiri Itomi Atziri tzimatsi ishintsinka, ipiyakotziri kaaripiroshiririiti”. Ipithokashitanakari kisopookiri, ikantanakiri: ¹¹“¡Pinkatziyi! Paanairo pomaryaaminto. Piyaatai”. ¹²Katziyanaka mantsiyari, jaanairo jomaryaaminto, shitowanaki. maawoni atziri jiñaawakiri. Iyokitzi ikantaiyanakanji jiñaayitawairira. Ikimoshiriwintanakiri Pawa, ikantaiyanakini: “Imapiro okamiithataki jiroka. Tii añaapiintziro ojyawori”.

**Jaantanakariri Jesús iiachari Leví
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)**

¹³Ipoña japiitapairo Jesús jiyotaayitapairi atziri inkaarithapiyaaki. Ari ipiyowintapaari iijatzi.^a ¹⁴Ikanta ithonkanakiro jiyotaantzi, awisanaki. Irojatzi jiñaantapaakariri itomi Alfeo iiachari Leví, isaiki irirori ikowakoyitziri kiriiki ijyininkapaini. Ikantapaakiri: “¡Poyaatina!” Katziyanaka, joyaatanakiri. ¹⁵Ipoña Leví irirori, jaanakiri Jesús jowakaiyaari ipankoki. Ari jiyaatsitakari iijatzi jiyotaani, itsipatapaakari kowakoyitziriri ijyininka kiriiki, ipoña kaaripiroshiririiti. Ojyiki piyotainchari jowaiyani. ¹⁶Ikanta Fariseo-paini itsipatatakari Yotzinkariiti,

^a 2.13 Jiroka wairontsi Leví, irojatzi pashini iwairo Mateo.

josampitakiri jiyotaani Jesús, ikantziri: “¿Oitama itsipatantariri yotaimiri kaaripiroshiririiti, itsipatsitakari iijatzi kowakotziriri ijyininka?”¹⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantanakiri: “Aririka imantsiyati atziri ipokashitziri aawintantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsiri tikaatsi inkowi irirori. Tii apa nompokashitiri kamiithashiririiti nonkaimashiriyitairi, aña nopolashitatiiri kaaripiroshiririiti nonkaimashiriyitairi iijatzi”.

Ikinkithatakotziro Jesús tziwintaantsi

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Tzimatsi pokashitakiriri Jesús, josampitapaakiri ikantziri: “Itzitapiintakawo jiyotaani Juan jowanawo, ari ikimitsitari jiyotaani Fariseo-paini. ¿Oitama kaari itztantawo piyotaani iiroka?”¹⁹ Jakanaki Jesús, ikantziri: “Aririka intspataityaari aawakaachari, ¿Arima jowashiriniintawaitaty? Kimitaka iiro, aña kimoshiri ikantaiyani jowaiyani.²⁰ Irooma paata, aririka jagaitakiri jiimintaitari, aripaiti intziwaitaiya. ²¹ Aririka jowapatankaitantyaawo owakiraari osapiki pajatori ikithaatitari, arira osapiryaaapirotanaki amithatanatyaarika owakiraari. ²² Iroora kamiithatatsiri owantyaawo iiryaari jimiritaitari owakiraanakiriki mishinantsinaki. Irooma jowantashiitatyawo pajatonaki, ari osanaryaakotanaki, apitiroiti apaatashiwaitaty”.

Ikinkithatakotziro Jesús kitiiyiri jimakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta kitiiyiri jimakoryaantaitari, ikinanaki Jesús pankirintsimashiki. Ari joyiikitakanakiri jiyotaani okithoki pankirintsi. ²⁴ Tii inimotziri Fariseo-paini, josampitakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Oitama joyiikitantawori piyotaani? ¿Tiima jiyotzi tii oshinitaantsitzi kitiiyiriki jimakoryaantaitari?”²⁵ Jakanaki Jesús ikantzi: “¿Tiima piñaanatakotziro ikantakota David-ni itsipatantakariri ikaataiyini ikamantawitakari itajyi?

²⁶ Ityaaki tasorintsipankoki ipinkathariwitara Abiatar-ni, jowakawo tasorintsitanta, ipakiri iijatzi itsipayitakari. Tiira oshinitaantsiwa, apa jowapiintawito Ompiratasorintsitaari”. ²⁷ Ikiro ikantanakitzi Jesús: “Iriira atziriiti kantakaantzirori jiwitsikantaitakanariri kitiiyiri jimakoryaantaitari. Kaari kitiiyiri jimakoryaantaitari kantakaantzirori jiwitsikantaitakariri atziripaini. ²⁸ Jirika Itomi Atziri ipinkatharipirotzi irirori, janairo jiroka kitiiyiri”.

Atziri kisowakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 ¹Ipoña ityaapai iijatzi Jesús japatopiintaita. Ari isakitsitakari atziri kisowakori. ²Ikowaitatzira jiñiitiri joshinchaayitairi mantsiyari kitiiyiriki jimakoryaantaitari. Kimployaa jowaitanakiri,

onkantya inthawitakotantyaariri.³ Ipoña Jesúś ikaimakiri mantsiyari, ikantziri: “Pimpoki, posatitya niyanki”.⁴ Josampitakiri piywintakariri: “¿Otzimika shintaantsitsatsiri antiri kitiijyiriki jimakoryaantaitari? ¿Tiima okamiithatzi anishironkatanti, irooma kamiithatatsiri owamaanti? ¿Tiima okamiithatzi antiro iroopirotatsiri, irooma kamiithatatsiri ankaaripirowaiti?” Tikaatsiakanaintsini.⁵ Jotsikanatananakari Jesúś piywintakariri, owatsimaashiritanakiri jiñaakiri tii jinishironkayitantzi, ikantanakiri mantsiyari: “¡Pintharyaawakotai!” Matanaka, akotsitanai kamiithaini atziri.⁶ Ikanta Fariseo-paini, jataki inkinkithawaitakairi aapatziyariri Herodes jaminis tsika inkantiri jowamaakaantantyaariri Jesúś.

Ipiyotaiyani inkaarithapiyaaki

⁷Ipoña ishitowanaki Jesúś, ikinanai inkaarithapiyaaki itsipatanaari jiyotaani. Joyaatani jowanakiri Galilea-jatzi, Judea-jatzi,⁸ Jerusalén-jatzi, Idumea-jatzi, maawoni nampiyitawori intatsikironta antawaaki jiñaa Jordán. Ikimakotakiri iijatzi Tiro-jatzi, Sidón-jatzi, ikantaitzi: “Ojyiki itasonkawintantaki Jesúś, jantaki ojyiki kaari jiñaapiintaitzi”. Pokaiyapaakini iriroriiti jiñiiri.⁹ Irootaki Jesúś ikantantanakariri jiyotaani jamakiniri pitotsi, iiro jawitsinagaitantari.¹⁰ Jimatakiro Jesúś, joshinchaayitaki ojyiki. Otatsinkapirinikitawakaanaka mantsiyari ikowi jotirotantawatyaa jako.¹¹ Ipokayitzi piyarishiritatsiri, jotzirowashitari Jesúś, ikaimimaita shintsiini, ikantzi: “¡Iiroka Itomi Pawa, niyotzimi naaka!”¹² Onkantya iiro jiyotsitantaitari Jesúś, ikisayitanakiri.

Jiyoshiitaki Jesúś 12 jotyaantapiroriti (Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³Ipoña itonkaanaki Jesúś otzishiki. Arira ikaimakaantapaakiri ikaatzi kamiithatzimotakiriri. Jataiyakini ikaatzi ikaimakaantakiri.¹⁴ Aripaiti jiyoshiitakiri 12 intsipatapiintyaari, iriitaki jotyaantiri inkinkithatakaantayiti.¹⁵ Ipasapiyaakari joshinchaayitairi irirori mantsiyari, ikaatzi piyarishiriyitatsiri.¹⁶ Jirika ikaatzi jiyoshiitakiri: Simón, jiitairi Pedro.¹⁷ Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipataakiri Juan, irijatzi iririntzi Jacobo. Jiitairi “Boanerges”, (akantziri añaaniki aaka: “Otomi ookathawontsi”)¹⁸ Ipoñaapaaka iijatzi Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, iijatzi Simón iitachari “Kisakowintantaniri”,¹⁹ ipoñaapaaka Judas Iscariote, pithokashitaiyaarini.

Ookimotziriri Tasorintsinkantsi (Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰Ipoña ipokaiyaini Jesúś pankotsiki. Ari ipiyowintawaari ojyiki atziripaini, tii okantzi jiyaatapainti jowaiya Jesúś.²¹ Tzimatsi

kantayitanaantsiri: “Shinkiwintaka Jesús”. Iro ipokantawitakari ijyininkathoriiti, jaanairimi. ²²Ariitaiyapaakan iijatzi Yotzinkariiti ipoñaayitaka Jerusalén-ki, ikantapaaki irirori: “Jirika atziri joshinchaatziiri ashitariri piyari iitachari ‘Beelzebú’, irootaki joshinchaantariri piyarishiriyatsiri”. ²³Ikanta ikimaki Jesú, japatotaiyakirini, jojyakaawintatziniri, ikantziri: “¿Tzimatsima piyari kaminaawakaachari iiro jaagantanta? ²⁴Aririka jantaminthatawakaiya atziri ipinkathariwintantzi nampitsiki, jookawintawakaa.

²⁵Aririka jantaminthatawakaiya iijatzi atziri ikaatzi isaikaiyini ipankoki, jookawintawakaa. ²⁶Ari ikantari iijatzi piyari aririka jantaminthatawakaiya, jookawintawakaa, iiro iñiilo ishintsitai, ari japirotaiyaa. ²⁷Atziri ñaapirotachari kamiitha, tikaatsi matirini intyaashitiri ipankoki jayitiri tzimimotziriri irirori. Irooma aririka joojoitakiri, aritaki jimatakiri.

²⁸Pinkimi nonkantimi: kantatsi Pawa impiyakotairi kaaripiroshiriwaitatsiri, onkantawitatya jookimowaiwityaari. ²⁹Iriima ookimowaitziriri Tasorintsinkantsi, jashi jowairo, iiro ipiyakoitairi”. ³⁰Irootaki ikantantakariri Jesú, tima ikantaitatziri: “Kamaari jinatzi”.

Inaanati Jesús ipoña iririntzipaini

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹Ariitapaaka inaanati Jesú otsipatakari iririntzipaini, okaimakaantapaakiri, okatziyapaaka jikokiroki. ³²Ikantawitakari apatowintakariri: “Ari opoki pinaanati otsipatakari pirintzipaini, okowi oñiimi”. ³³Ikantanaki Jesú: “¿Oitama pikinkishiritari iiroka iro nonaanatitari, iri nirintzitari?” ³⁴Ipithokashitanakari apatowintakariri, ikantzi: “Jirika, iriiyitaki nokimitakaantaari nirintzi, nokimitakaantaari nonaanati. ³⁵Ikaatzi antanairori ikowayitziri Pawa, iriitaki nirintzitaari, notsirotaari, irojatzi nonaanatitaari”.

Jojyakaawintziri Jesús pankiwairintzi

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

4 ¹Ipoña ipiyanaa iijatzi Jesú inkaarithapiyaaki, jiyyotaantapai. ²Ipiyowintaitawaari. Otitanaka pitotsiki, saikakotaki niyanki kapichiini, katziyaiyachani atziriiti othapiyaaki ikimisantziri. ³maawoni jiyyotaayitziriri, jojyakaawintatziniri, ikantzi: ⁴“Tzimatsi pankiwaitatsiri, jataki ipankiwaitzi. ⁴Okanta jookakitakiro iwankiri, tzimatsi ookakitapainchari aatsiki. Ipokaiyapaakini tsimiri, jowapaakawo. ⁵Tzimatsi pashini ookakitapainchari omapipookitzi. Thaankipiroini ojyookawitanaka. Tiira otontapathapirotatzi kipatsi, ⁶sampishitanaki pankirintsi jooryaapaakira ooryaa. Tima tii ontyaapiroti oparitha inthomainta. ⁷Tzimatsi pashini ookakitapainchari okitochiimashitzi,

anaanakiro iroori ojyookanaki. Tii okithokitzi.⁸ Tzimatsi pashini ookakitapainchari okamiithawanikitzi kipatsi, saankana ojyookapaaki, kithokitanaki maawoni. Tzimayitai okithoki apaanipaini okaatzi jyookaintsiri. Apaani jyookapaintsiri, kapichiini okithokitanaki, pashini ojyikini okanta, pashini ojyikipirotanai okithoki".^b ⁹ Iikiro ikantanakitzi Jesú: "Kowatsiri inkimathatiro, jowakimpitaty inkimisanti".

¹⁰ Aritaki jataiyaini maawoni atziri, apa isaikaki Jesú itsipayitanaari oyaayitapiintakiriri, ipoña 12 jiyotaani. Ari josampitayakirini Jesú, ikantziri: "¿Oitaka pojyakaawintakinari inkaanki?"¹¹ Jakanakiri Jesú, ikantzzi: "Iroñaaka nonkamantimiro kaari piyowitaiyani, aritaki piyotairo tsika ikanta Pawa ipinkathawintantzi. Iriima pashinipaini, iiro nokamantsitari irirori, apa nojyakaawintashityaanari,¹² onkantya iiro ikimathatantawo ikimawitakari. Onkantawitatya inkimisanti, iiro ikimathatziro, iiro ipashinishiritai, iiro ipiyakoitairi irirori".¹³ Ipoña Jesú josampitanakiri, ikantziri: "¿Tiima piyotawakiro nojyakaawintakiri? Aririka napiitakimiro nojyakaawintimiro, ¿tsikaty pinkantya piyotantyaawori?¹⁴ Tima jirika atziri ookakitakirori iwankiri, irriira ojyakaawintachari kinkithatzirori iñaani Pawa.¹⁵ Tzimatsi kimawitawori ñaantsi, ipokapaaki Satanás, imajantakaapaakiri. Iriiyitaki ojyakaawintziri ookakitapainchari aatsiki.¹⁶ Tzimatsi kimawitawori ñaantsi, ikimisantawita thaankiini. Jojyakowitzakawo ookakitapainchari omapipookitzi, ojyookawitanaka thaankiini.¹⁷ Tiira jiyyotakopirotatyiiro ñaantsi, tii inkisashityaawo ikimaatsikowintawo ikimisantawitawo ñaantsi, jowajyaantanakiro. Jojyakotakawo pankirintsi sampishitanaintsiri, tii ontyaapirotatyi oparitha inthomainta kipatsiki.¹⁸ Tzimatsi pashini kimawitawori ñaantsi, ojyakaawintakiri ookakitapainchari kitochiimashiki.¹⁹ Okantakaantziro jamatawiwaita apaniroini, ikinkishiryaaakotawo jajyaagantya, iro ikowapirotakiri ontzimimotairi maawoni. Anaanakiro ñaantsi ikimawitawakari, jojyakawo pankirintsi kaari kithokitatsini.²⁰ Tzimatsi kimawakirori ñaantsi, ojyakaawintakiri ookakitapainchari okamiithawanikitzi kipatsi. Ikimisantanai, jojyakotanaawo apaani jyookapaintsiri, tzimaintsiri kapichiini okithokitanaki, pashini ojyiki okantanaka, pashini ojyikipirotanaki okithoki".^c

Onkoñaatakoyitai manakoyiwitachari (Lc. 8.16-18)

²¹ Ipoña ikantaki ijatzi: "Akowirika ootyaari ootamintotsi, ¿arima antatakotakiri kowitzinakiki? ¿Owakotzrima otapinaki? Tiira. Iro akowi

---

^b 4.8 Kantakotachari jika "okaatzi jyookapaintsiri", kimitaka okaatzi 30 okithoki, pashini okaatzi 60 okithoki, pashini okaatzi 100 okithoki. ^c 4.20 Paminiro kantakotachari janta versículo 4.8.

onkoñiityi maawoni aminawaitantyaari.²² Ari onkantyaari iijatzi, ontzimatyi onkoñaatakoyitai manakowitainchari, oñaagantairo kaari ikimathawiita pairani.²³ Kowirori inkimathatairo, inkimisanti".²⁴ Ikantanakiri iijatzi: "Paamaiyaawo okaatzi pikimakiri. Otzimikari pantzimotantani, jimapiroitaimikari iiroka apaata."²⁵ Itzimirika otzimimotakiri, iikirora ontzimimopirotanakityiiri. Iriima kaari otzimimotzi, iikirora jiyaatatyi jíñiilo iiro ontzimimopirotairi".^e

Jojyakaawintziro Jesús ojyooki pankirintsi

²⁶ Ipoña ikantanaki iijatzi Jesús: "Tzimatsi ojyari ipinkathawintantai Pawa. Ojyatyari pankiwairintzi,²⁷ jimayi tsiniripaiti, inkakitamanai. Tiimaita jiyotzi tsika okanta ojyookantanakari iwankiri.²⁸ Apaniro ojyookawaitzi, itanatyaaawo oshitowanaki oryaani oshi, ompoña ompowainkatanaki, tzimanaki ojyiki okithoki.²⁹ Onkantya osampatanaki, monkaapaititapaaka joyiipatantaitaityaawori".

Jojyakaawintaitziro oryaanikitatsiri okithoki inchato (Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanaki iijatzi Jesús: "¿Oitama ojyari iijatzi ipinkathawintantai Pawa? ¿Oitama nojyakaawintimirorí?³¹ Ojyatyaaawo aririka ampankitiro oryaanikitatsiri okithoki pankirintsi. Okantawita oryaani onawita,^f ³² aririka ampankitakiro, ojyookanaki, anaanakiro pashini pankirintsi, antawo onkantayitya otíwa, ari iminkoshitantlyaawo tsimiri otsimankatapishitakira".

¿Oitama jojyakaawintantawori Jesús ikinkithatakotziri? (Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikantapiintatyá Jesús jojyakaawintziniri atziri okaatzi jiyotaayitziriri. Kapichiinirika ikimathatawakiro atziripaini, kapichiinira jiyotairi. Ojyikirika inkimathatawakiro atziripaini, ojyikira jiyotaapirotairi.³⁴ Okaatzi ikinkithatakantziri, jojyakaawintatziiro maawoni, tii jooñaawontziniri. Iriima jiyotaani, ikimathatakaakiri maawoni irirori.

Jomairintziro Jesús tampiya (Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta otsiniriityaanaki, ikantanairi jiyotaani: "Thami amontyaakotai intatsikironta".³⁶ Aritaki jatanai maawoni

^d 4.24 Okaatzi kinkithatakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapichiinirika pinkimisantawakiro nokantakimiri, kapichiini piyotairo. Irooma

pinkimisantapirotawikirika, ojyiki piyotawakiri, iikiro niyotakaapirotaanakityiimiro.

^e 4.25 Jiroka okantakotziri okaatzi ikinkithatakotziri jaka: Ikaatzi yotawakirori

niyotaakiriri, iikiro niyotakaapirotaanakityiiri. Iriima kaari kimisantawakironi

niyotaawitakiriri, imapirotya iiro jiyotairo. ^f 4.31 Iro ikantakoitziri jaka "okitho

iryaanikitatsiri pankirintsi" iitachari mostaza, jyookatsiri inampiki pashini atziri.

piyowintakariri. Arira isakitsitakari irirori pitotsiki montyaakotaiyanaini. Tzimatsi oyaatanakiriri ikinakoyitanaki pashiniki pitotsi.³⁷ Ari omapokapaakiri antawoiti tampiya, otamaryaanakanaki antawo, kitaatapaaka jiñaa pitotsiki, irootaintsi intstsiyakoti.

³⁸ Jowakiryaitanakiri jimayira opataki pitotsi, jotziitaka, ikantitziri: “¡Yotaanarí! ¡Antsitsiyakotatyí!”³⁹ Piriintanaka Jesúis, iñaanatanakiro tampiya, ikantziro: “¡Aritapaaki pitampiyatzí!” Ikantsitanakawo inkaari ijatzí: “¡Pimairyaa!” Awisanaki tampiya, mairyatanaki inkaari.

⁴⁰ Ikantziri jiyotaani: “¿Oitama pithaawashitanakiri? ¿Tikiraama pawintaariita Pawa?”⁴¹ Ojyiki ipinkathatanakiri, ikantawakaiyanakaní ithaawankakiini: “¿Iitatyaakama jirika jomairintantawori tampiya, jomairintsitakawo ijatzí inkaari?”

Gadara-jatzi piyarishiritsiri

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 ¹Ariitapaaka Jesúis intatsikironta inkaariki, inampiki Gadara-jatzi.

²Iro jaatakotapaakityaami, ishiyashitawakari piyarishiritsiri ipoñaakawo kitataariki,³ ari isaikawaitziri irirori. Tii jaawiyaitziri joojowiitantari ashirotha.⁴ Itzimpijyiro joojowiitantari iitziki ijatzí jakoki. Tikaatsira kitsirinkirini.⁵ Ari ikantaitatyáani maawoni kitiiyiriki ijatzí tsiniripaiti, ikinayitzi otzishiki, kitataariki, ikaimawaitzi, itotakaayitawo mapijyitapaini.⁶ Ikanta iñaawakiri ipokaki Jesúis, ishiyashitawakari, jotzirowashitapaakari.⁷ Ikaimapaaki shintsiini, ikantzi: “¡Jesúis, Itomi Pawapirotatsiri, tiira nonkowi powashironkaina! ¿Tsikama pinkantataitinaka?”⁸ Tima ikisapaakitziiri Jesúis, ikantapaakiri: “¿Piyaati piyarí!”⁹ Ipoña josampitanakiri: “¿Tsikama piitaka?” Ari jakanaki piyari, ikantzi: “Noita ‘Jyikiyantzi’, tima ojyiki nokaataiyini”⁸.

¹⁰ Ikiro ikantanakitzi piyari: “Tii nokowi potyaantina pashiniki nampitsi”.¹¹ Ari ipiyotaka tyonkaarikiini ojyiki chancho joshintagaiyini.¹² Ikantaiyini piyari: “Potyaantina janta chancho-ki”.¹³ Ari ikantzi Jesúis: “Pantiro”. Ari ishiyaiyanakaní chancho impiitatzi otzishi, mitaiyapaakini inkaariki, ari japirota ipiinkaki. Ikaataiyini 2000 chancho.

¹⁴ Ithaawaiyanakini aamaakowintariri, shiyaiyanakaní inkamantanti nampitsiki, ikamantakiri ijatzí maawoni saikayitatsiri jowaniki. Pokaiyanakini jaminiro awisaintsiri.¹⁵ Ipokashiitanakiri Jesúis, iñaitapaakitziiri piyarishiriwitachari. Isaikaki, ikithaataa, kamiitha ikantanaa. Ithaawantapaakari iñaapaakiri.¹⁶ Ikaatzi ñaakiriri inkaanki ikamantawakiri pokayitaintsiri, ikantzi: “Piñaakiri jirika, iriitaki Jesúis owawisaakotairi. Jowiinkakaantaki ojyiki chancho”.

¹⁷ Ikantaitanakiri Jesúis: “Piyaatai, tii nokowipisaikimotina”.¹⁸ Ipoña

§ 5.9 Jiroka wairontsi “Jyikiyantzi”, irojatzi ikantsitaitari “legión”.

jotitanaa Jesús pitotsiki. Ikantawitawaari jowawisaakotakiri: “Nokowi noyaatanakimi”. ¹⁹ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Iiro poyaatana, piyatai pijyininkaki. Pinkamantapairi, pinkantiri: ‘Jinishironkataana Pinkathari’”. ²⁰ Ikanta jirika piyarishiriwitachari, jatai inampiki iitachari Decápolis ikamantapairi maawoni atziri, ikantapairi: “Jowawisaakotaana Jesús”. Iyokitzi ikantaita ikimaitziri ikantayitapairi.

**Irishinto Jairo opoña tsinani otirotsitakiriri iithaari Jesús
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)**

²¹ Ikanta ipiya Jesús ipoñagaawo intatsikironta. Ipiyowintawaari ojyiki atziri inkaarithapiyaaki. ²² Ari jariitapaaka pinkatharitatsiri japatotapiintaita jiita Jairo. Jiñaapaakiri Jesús, jotzirowashitapaakari, ²³ ikantapaakiri: “Onkamatyi nishinto. Nokowi piyati potirotantyaawo pakko, oshintsitaita”. ²⁴ Ari jiyaatanaki Jesús, iro kantzimaitacha joyaatanakiri ojyiki atziri, jawitsinaimatanakiri.

²⁵ Okanta tsinani osokaawaitachari, tzimakotaki 12 osarintsi omantsiyawaitzi, ²⁶ ojyiki jaawintawiitakawo, othonkakiro tzimimowitawori opinakowinta. Aminaashiwaitaka, iikiro iyaatatzzi omantsiyatzi. ²⁷ Okimaki iroori ikinkithatakoitziri Jesús, ikantaitzi: “Oshinchaantaniri jinatzi Jesús”. Osatikantanakari atziri okinashitanakiri itaapiiki, otirotsitawakiri iithaari. ²⁸ Timo okantashiritanakitzi iroori: “Aririka notirotsitawakiri iithaari, ari noshintsitai”.

²⁹ Apathakiro oshintsitanai osokaawita. ³⁰ Jiyotsitanaka Jesús tzimatsi oshinchaashitakari ishintsinka, josampitanakiri oyaayitakiriri, ikantziri: “¿Itama otirotsitakinawori noithaari?” ³¹ Jakanakiri jiyotaani, ikantzi: “¿Tiima piñiiri jawitsinaimatanakimi atziriiti? Iikiro pikantatzi: ‘¿Itama otirotsitakinawori noithaari?’” ³² Iikiro jaminaminatanakitziiri Jesús, jiñiiri otirotsitakiriri iithaari. ³³ Okanta tsinani opinkathatanakiri Jesús, okawitanaka. Timo iro joshinchagai. Iyaatashitanakiri, otziirowashitapaakari, okamantakotapaaka. ³⁴ Ikantanakiro irirori: “Tsinaní, oshinchagami pawintagaana. Kantatsi piyatai, kimoshiri pinkantanaiya, aritaki shintsitaimi”.

³⁵ Tikira inthonkiro Jesús iñaanatziro, ariitayapaakani poñainchari ipankoki Jairo. Ikantapaakiri: “Kamaki pishinto. Iiro poñaashirinkashiwaitari yotaantaniri” ³⁶ Ikanta ikimawakira Jesús ikantaitapaakiri, ikantanakiri Jairo: “Iiro powashirita, pawintagaina naaka”. ³⁷ Tikaatsi ishiniti joyaatanakiri. Apa jaanakiri Pedro, Jacobo, Juan. Iriitaki Juan iririntzi Jacobo. ³⁸ Ikanta jiyaatanaki, ariitaka ipankoki Jairo. Ikimapaadziiri ikaminiinkataki atziriiti, jiraakoiyawoni. ³⁹ Tyaapaaki Jesús, ikantapaakiri: “¿Oitama piraantaiyarini? Tii okami, imakoryaatzi”. ⁴⁰ Thainkashiri jowaitanakiri Jesús. Jomishitowapaakiri maawoni. Apa isaikanaki ashitawori, iijatzi jiyotaani. Ityaashitanakiro

jomaryaitakiro iintsi. ⁴¹Joirikawakotapaakiro, iñaanatzimaitawo, ikantziro: “¡Talita cumi!” (akantziri apaantiki aaka: “Iintsi, pimpirinti”.)^h ⁴²Piriintanaka iintsi, aniiutanai. Tima tzimakotaki 12 osarintsiti, irootaki aniiwaitantanaari. Iyokitzi ikantanaka ikaatzi ñaakirori. ⁴³Ikantzi Jesú: “Pimpiroota owanawo”. Ikantanakiri iijatzi: “Tiira nokowi pinkamantayitiri atziriití”.

Ipiyaa Jesús Nazaret
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 ¹Ikanta Jesú ipiyaa inampiki, ari joyaatairi maawoni jiyotaani. ²Okanta kitijyiri jimakoryaantaitari, jiyotaantaki Jesú japatotapiintaita. Iyokitzi ikantaitakiri. Ikantaiitzi ikimaitziri: “¿Jitama jiyotanitantakari jirika? ¿Jitama antakairiri kaari jiñaapiintaitzi? ³¿Kaarima jirika añaapiintziri ikimitziro inchakota? ¿Iriitaki otomi María? ¿Añiiri Jacobo, José, Judas, Simón, iriitaki iririntzipaini? ¿Kaarima iritsiro atsipayitari anampitawo jaka?” Ari opoña tii ikimisantaitziri. ⁴Ikantanaki Jesú: “Jashi jowiro Kamantantaniri ikimisantaitziri pashiniki nampitsi, irooma inampiki irirori isaikayitzu ijyininka, tii ikimisantaitziri”. ⁵Irootaki kaari okantanta Jesú joñaagantiro ishindsighta inampiki. Tii ijyikipirotsi mantsiyari joshinchaaaki jotirotantari jako. ⁶Antawo jowashiritakotakari ikaatzi kisoshiriwaitatsiri, kaari kowatsini inkimisantai. Iro ikinantanakari jiyotaantayitzi pashiniki nampitsi tzimayitatsiri janta.

Jotyaantaitziri iyotaari
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷Ipoña Jesú japatotakiri 12 jiyotaani. Ipasapiyaakiri ishindsighta inkitsirinkantyaariri irirori piyari. Jotyaantakiri, intsipatawakaanatyta inkaati apiti. ⁸Ikantawakiri: “Iiro paanaki pithaati, powanawo, iijatzi piiriikit, apa paanaki pikotzi. ⁹Iiro paanaki pashini piithaari. Apa pintyaantanatyta pi-zapato-ti”. ¹⁰Ikantsitawakari iijatzi: “Pariitattyarika pankotsiki, ari pimaapiintaty, irojatzi pawisantanatyari pashiniki nampitsi. ¹¹Ilorika jaapatziyaitzimi, iilorika ikimisantaitzimi iijatzi, pawisapithatanakiri. Potikanairo piipatsikiiti, iro jiyotantaityari tii ikimisantziri Pawa. Iriira jimapiroitai jowasankitaitiri paata, anaanakiro jowasankitaitakiri Sodoma-jatzi, Gomorra-jatzi. Imapirotatya”. ¹²Ikanta jiyaayitakira jiyotaani Jesú ikamantakiri atziriiti jowajyaantairo ikaaripiroshiriwaitzi. ¹³Jowawisaakoyitaki piyarishiritatsiri, joshinchaaayitairi iijatzi oyiki mantsiyari itziritantari yiinkantsi.

---

^h **5.41** Irootaki inaawaitakiri Jesú, tima Aram-paanti jiñaawaitziri irirori. ⁱ **6.3** Jacobo, irijatzira ikantaitsitari iijatzi Santiago.

Ikamantakari Juan owiinkaatantaniri
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴Ariitakotakari pinkathari Herodes okaatzi jantayitakiri Jesús. Tima ikantaitaki: “Añagaira Juan owiinkaatantaniri. Piñiro otzimi ishintsinka”. ¹⁵Pashini kantayitatsiri: “Elías jinatzi”. Ikantaiiitzi iijatzi: “Kimitaka iriitaki pashini Kamantantaniri”. ¹⁶Ikanta ikimaki Herodes ikantayiitakiri, ikantanaki irirori: “Iriitaki añaagaatsiri Juan nothatzinkakaantakiri”. ¹⁷Opoñaantari kitziroini Herodes jomontyaakaantziri Juan, okantakaantziro Herodías, iinantawitari Felipe iririntzi Herodes. Irootaki jiinantaari Herodes irirori. ¹⁸Tima ikaminaantawitatya Juan, ikantawitari Herodes: “Tii okamiithatzí piinantyaawo iina pirintzi”. ¹⁹Iro opoñaantakari okisanaintziri Herodías, okowawitaka owamaakaantiri. ²⁰Irootaki jomontyaantakariri kitziroini Herodes. Iro kantzimaitacha Herodes antawoiti ipinkathatakiri Juan, jiyotzi kamiithashiriri jinatzi, kitishiri ikanta. Tiira ishiniwitari intsitokakaantiri. Okaatzi ikaminaawitariri, okompitzimoshiritakari Herodes. Ari jishiwitawitawo ikimisantziri. ²¹Okanta pashini kitijiyiri, joimoshirinkawitawo Herodes itzimantakari pairani. Ipokaiyakini iwinkatharintsiti, ipokaki ijiwari owayiriiti Roma-jatzi, ipokaki jiwayitatsiri Galilea-ki. Owaiyakani. ²²Ari otyaappaaki ishinto Herodías jowaiyani, amajyiitapaaki, okamiithatzimotanakiri Herodes amajyiitani, okamiithatzimotanakiri iijatzi itsipatakari jowaiyani. Ikantanakiro Herodes: “Ari nompakimi oitarika pinkamitinari. ²³Iiro namatawitzimi, jiyotzi Pawa tyaaryoo nokantzi. Iroorika pikowi okaatzi nopinkathariwintziri, arityaami onkantaki nompimi kajyitani”. ²⁴Iyaatashitanakiro onaanati, okantapaakiro: “¿Oitama nonkamitiriri?” Okantanaki iroori: “Pinkamitiri iito Juan owiinkaatantaniri”. ²⁵Piyapaaka mainawo, okantapaakiri: “Nokowi pimpinawo iito Juan, powakinawo samantanakiki”. ²⁶Antawoiti jowashiritanaka pinkathari. Tima maawoni ikimaitakiri inkaanki, ikantakirori mainawo, tikaatsi inkinakaanairo, ontzimatyii impiro okowakotakiriri. ²⁷Jotyaantaki owayiri jamakiniri iito Juan. ²⁸Jatanaki owayiri jomontyaitziri Juan, ithatzinkapaakiri, jamakotakiro iito samantanakiki. Ipakoitakiro mainawo, aanakiniro onaanati. ²⁹Ikanta ikimaiyakini jiyotaani Juan-ni. Pokaiyaini, ikitatairi.

Jowakaari Jesús 5000 shirampariiti
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰Ariiyitaa jiyotaani jotyaantakiri, apatotapaa maawoni isaikira Jesús, ikamantapairi okaatzi jantayitakiri. ³¹Iikiro ipokaminthantanakitzi atziri, piyayitacha pashini. Tii onkantapainti jiyaataiyaini Jesús jowaiya.

Irootaki ikantantanakariri Jesús jiyotaani: “Thami aati otzishimashiki, amakoryaaawakiita kapichiini”. ³² Otitaiyanakan pitotsiki, jataiyaini.

³³ Iro kantzimaitacha, ojyiki aminakotawakiriri jiyaatanaki, jijoitawakiri. Shiyaiyanakan ikinaiyanaki aatsiki, ipoñaanakawo nampitsiki. Iri itaiyakawoni jariita, apatotaiyapaakani. ³⁴ Ikanta jariitapaaka Jesú, jiñapaakitziiri ipiyotaiyakani. Jitakoshiryaapaakari. Ikimiwaitakari oijya iirorika itzimi aamaakowintyaarini. Jiyotaayitapairi ijatzi.

³⁵ Aritaki tsiniriityaanaki, ipokashitapaakiri jiyotaani, ikantapaakiri: “Yotaanarí, asaikatziira otzishimashiki. ³⁶ Pimpakairo piyotaantzi, jiyaataita atziripaini nampitsiki jamananti joyaari”. ³⁷ Ikantanaki Jesú: “Pimpiri iiroka joyaari”. Ikantzi jiyotaani: “¿Pikowatzima niyaati namanantakiti nowakaiyaariri? Ojyiki owanawontsi, iiro jimonkaata kiriiki inkaati 200 ompinatyaaari, nowakaantyaariri maawoni”.^j ³⁸ Ikantzi Jesú: “¿Okaatzika tanta jamakiri atziriiti? Piyaati paminakitiro”. Ikanta jaminakitziro, ikantziri: “Tzimatsi 5 tanta, ipoña apiti shima”. ³⁹ Ikantzi Jesú: “Poosaikiri maawoni atziri onatsiryaataki katawoshimashi, pinashiyityaari poosaikayitiri”. ⁴⁰ Jimatakiri. Tzimatsi nashiyitainchari isaikayitaki ikaatzi 100 atziri, jimatsikari ijatzi pashini ikaatzi 50 atziri. Joosaikakiri maawoni. ⁴¹ Ipoña Jesú, jaakotanakiro 5 tanta itsipataakiri apiti shima, aminanaki inkikitiki, ipaasoonkiwintakiro. Ipitoryaakiro tanta, ipakiri jiyotaani, jowawisaakiniri irirori atziripaini. Ari ikimitaakiri ijatzi shima, jantitakari maawoni. ⁴² Jowaiyakan maawoni, kimaniintaiyakani. ⁴³ Ijaikiyitairi 12 kantziri okaatzi jowagaantakari. ⁴⁴ Kimitaka ikaatzi 5000 shirampariiti owainchari.

Janiitantawo Jesú inkaari (Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Ikantanairi Jesú jiyotaani: “Thamira, pitaiyaawo pimontyaakotai nampitsiki Betsaida”. Ikantanakiri piyotawintakariri: “Kantatsi piyaayitai pipankoki”. ⁴⁶ Ikanta jiyaatanai maawoni atziri, tonkaanaki Jesú otzishiki jamanamanaata. ⁴⁷ Aritaki tsiniriityaanaki, jiwiyaakotaiyaani jiyotaani niyantyaaniki inkaari jimontyaakotaiyini. Apaniro isaikanaki Jesú otzishiki, ⁴⁸ jaminakotakiri jiyotaani, shintsiini ikomataiyini oipiayipatakotziri tampi. Okanta okitijyitzimataki, jiyaatashitairi, janiitantanaawo inkaari, ikinashitapairi itaapiiki, iro jawijyimatirim. ^k ⁴⁹ Ikanta jiñaaawairi, jojyakaatziiri shiritsi jinatzi, kaimaiyanakini, ⁵⁰ tima maawoni jariitashiryaanakari jiñaakiri. Ikantapaakiri Jesú: “Naakataki pokatsiri, iiro pithaawawaitzi, tontashiri pinkantaiyaani”. ⁵¹ Otitapaa pitotsiki, awisainkatanaki tampi. Iyokitzi ikantawintanakari.

^j 6.37 Ikantakoitziri jaka “kiriiki” irijatzi ikantaitziri ijatzi pashinkiki ñaantsi “denario”.

^k 6.48 Paminiro Mt. 14.25.

⁵² Tima tikiraata jiyothatziroota jojyiñaantakawori Jesús tanta, iro kantakaantzirori ikisoshiriwaitaiyini.

Joshinchaantzi Jesús Genesaret-ki
(Mt. 14.34-36)

⁵³ Irojatzti jariitantaiyapaakarini inampiki Genesaret-jatzi.

⁵⁴ Iro jaatakotapaakityaami, thaankipiroini jiyoitawakiri Jesús.

⁵⁵ I kamantawakaanaka maawoni nampitawori janta, jamakoitakiniri mantsiyari jomaryaaamintoki. Tsikarika isaiki Jesús, ari jamakoitziniriri.

⁵⁶ Imataka ikinayitzi oryaaniki nampitsi, nampitsiki antawo, ijijatzi owaantsiki, jowakoitziniri mantsiyari aatsiki, ikantayiitziri: “Pishinitawakiniri jotirotawakiro piithaari”. maawoni otirotaakirori iithaari shintsiyitai.

Owaaripiroshiritziriri atziri
(Mt. 15.1-20)

7 ¹Ipoña ipokaiyakini Fariseo itsipatakari Yotzinkari, ipoñaakawo Jerusalén-ki. Japatowintapaakari Jesús. ²Jiñaapaakiri jiyotaani Jesús tii jantziro jamitapiintaiyarin ikiwaakota jowaiyani. Ikiyyimatapaakiri. ³Okaatzi jantapiintziri Fariseo-paini, iilorika ikiwaakota, iiro jowaa. Irootaki jamitapiintakari pairani ichariniiti: Aririka inkowi joya, ontzimatyii inkiwaakotawatya, inkitiwathatantyaari. ⁴Aririka jariitaiya jamanantzi, tikiraata jowapaiayaata, inkiwaakopirotawatya. Tiira apaani onkantya jamiyitari, ikiwayitsitawo jiraaminto, iyowiti, jonkotsiminto, imaaminto, maawoni. ⁵Irootaki josampitantakariri Jesús, ikantziri: “¿Oitakama imajantantaawori piyotaani jiyotaayitairi pairani achariniiti? Noñaapaakiri jowaiyani, tii inkiwaakotya”. ⁶Jakanaki Jesús, ikantzizi: “Amatawitananiri pinayitzi. Iirokataki josankinatakotaki pairani Isaías-ni, ikantaki:

Ipinkathawaantiwitashitana atziripaini.

Tiimaita inkinkishiritakotaina kamiithaini.

⁷Aminaashiwaita jotzirowashitana ipinkathawitana, Jiyotaantashiwaitawo jamiyitari irirori.

⁸Pimajantakiro iiroka Ikantakaantani Pawa, pantashitakawo jamiyitari atziriiti. Pikiwayitziro piyowiti, piraaminto. Ojyiki okaatzi pantashiyitakari”.

⁹Ikantziri ijijatzi: “Iroora pantapirotaakiri pamiyitari, pithainkanakiro Ikantakaantani Pawa. ¹⁰Jiroka rosankinari Moisés-ni, ikantzi:

Pimpinkathatiri piwaapati ijijatzi pinaanati.

Ikantzi ijijatzi:

Ontzimatyii jowamaitiri kijyimawaitziriri iwaapati ijijatzi inaanati.

¹¹Iro kantzimaitacha iiroka pikantapiintzi: ‘Ankajyaakairirika Pawa airiikiti, ontzimatyii ampiri. Onkantawitatya aňiiri jashironkaawaitya

awaapati iijatzi anaanati'. ¹² Ari pikantakari iiroka, piyotaashiwaitakari atziripaini, tii inishironkatairi iwaapati iijatzi inaanati. ¹³ Apa pantashiwitakawo jamiyitari pairani pichariniiti, irootaki pithainkantakawori iñaani Pawa. Ari pikantapiintatyā pantayitziro kimitakawori jiroka".

¹⁴ Ari ikaimakiri Jesús maawoni apatotainchari, ikantziri: "Pinkimisantaiyini, pinkimathatantyaawori nonkantiri. ¹⁵ Okaatzi jowayitari, tii owaaripiroshiritantzi. Irooma omishitowayitziri poñaachari inthomainta, irootaki owaaripiroshiritantatsiri. ¹⁶ Powakimpitattyāawo jiroka". ¹⁷ Ikanta jiyaataiyaini atziri, tyapai Jesús pankotsiki. Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: "¿Oita pojyakaawintakiri?" ¹⁸ Jakanaki Jesús, ikantziri: "¿Iijatzima iiroka, tima pinkimathatawakiro? ¿Tiima piyotzi iiroka tii owaaripiroshiritantzi okaatzi jowayitari? ¹⁹ Tikaatsi okantziro ashiri, apa okiniro ajyiitoki, iroatzi oshitowantaiyaari". Iro jiyotaantakiri Jesús, tii okaaripirotzi okaatzi jowayitari. ²⁰ Ipoña ikantanaki iijatzi: "Aririka ankinkishiriwaitya antakairi ajyininka kaaripirori, irootaki owaaripiroshiritantatsiri. ²¹ Tima inthomainta ashiriki opoñaayita: kaaripirori kinkishiritaantsi, kaari kinataantsi, mayimpiritaantsi, tsitokaantsi, ²² koshitaantsi, mashithataantsi, kaaripiroshiritaantsi, amatawitaantsi, mayimpirookitaantsi, samakoniintaantsi, kijyimataantsi, asagaawintaantsi, tzimaityaashiryanta. ²³ Okaatzi ikinkishiritapiintakari atziriiti kaaripirori onatzi, irootaki iñaantawori owaaripiroshiriwaitziri. Tima inthomainta ishiriki opoñaayitaka jirokapaini".

Awintaari Pawa Sirofenicia-jato (Mt. 15.21-28)

²⁴ Opoñaashitaka ikinanaki Jesús nampitsiki iitachari Tiro, iroatzi Sidón-ki. Ari isaikapaaki pankotsiki, tii ikowawita inkimakoitirim. Tiimaita jimanakota. ²⁵ Tima janta tzimatsi tsinani, piyarishiritsiri ishinto. Okimakotawakiri iroori Jesús, iyaatashitanakiri, otzirowashitapaakari. ²⁶ Kaari Judá-mirinka jiroka tsinani, opoñaayita iroori pashiniki nampitsi oita Sirofenicia. Okantapaakiri: "Jesús, poshinchagainawo nishinto, opiyarishiritatzi". ²⁷ Ikantanakiro irorori: "Paata tsinani. Ikantaitakiranki: Tii jaapithaitziri jowanawo iintsi ampiri otsitsi joyaawo, apaniro jowawaita iintsi iroatzi inkimaniintantatyāari".¹ ²⁸ Ari akanaki tsinani, okantziri: "Imapirotatyā pinkatharí pikantakiri. Iro kantacha ikatziyapiinta otsitsi jantyaatsikiini, jowayitawo

---

¹ 7.27 Iriira jojyakaawintayiitziri Judá-mirinkaiti, ikimitari iinchaaniki. Iriima kaari Judá-mirinkatatsini ikimiwaitakari otsitsi.

owanawontsi jookagaantayitziri iinchaaniki”. ²⁹ Ikantzi Jesú: “Ari okanta, imapirotatyá pikantakiri. Kantatsi piyaatai, ari piñaapairo pishinto, shintsitai iroori”. ³⁰ Okanta iyaatai tsinani opankoki, oñaapairo ishinto omaryaaka omaamintoki, shintsitai.

Ikimakagairi Jesú ashikimpitawitachari

³¹ Ipoña jiyaatanai Jesú isaikawitapaakara nampitsiki Tiro, ikinanairo Sidón-ki, Decápolis-ki irojatzi jariittaari Galilea-ki. ³² Ari jamaitakiniri atziri ashikimpitatachari, kaari ñaawaitatsiri ijatzi. Ikantitapaakiri: “Jesú, potirotantawatyáari pako”. ³³ Ipoña Jesú jaanakiri jantyaatsikiini, josagaantantakari jakoimpiki ikimpitaki, itziritantakari jiiwari ininiki. ³⁴ Aminanaki inkitiki, ikisashiritanaka, ikantziri: “¡Efata!” (akantziri apaantiki aaka: “piwitaryagaiya”) ³⁵ Iwitaryaanaka ikimpita, ñaawaitanai kamiitha. ³⁶ Ikantawitawaari Jesú: “Iirora pikamantakotana”. Iro kantacha ipiyathatakari, ikamantakiri maawoni atziri. ³⁷ Iyokitzi jowaitanakiri Jesú, ikantaitzi: “¿Oitaka okamiithatantari jantziri jirika? Ikimakagairi ashikimpitawitachari, iñaawaitakagairi ijatzi kaari ñaawaiwitachani”.

Jowakaari Jesú 4000 shirampariiti

(Mt. 15.32-39)

8 ¹ Ikanta japatotaiyani ojyiki atziri, thonkapaaka owanawontsi. ² Ikaimakiri Jesú jiyotaani ikantziri: ² “Antawoiti nitakoshiritakari atziripaini. Mawataki kitijiyiri itsipatakina jaka, tikaatsitapaaki jowaiyaari. ³ Aririka notyaantairi, ari owamaakiri itajyi aatsiki, tzimayitatsi poñaachari intaina”. ⁴ Jakanaki jiyotaani, ikantziri: “¿Tsika ayika owakaiyaariri jaka otzishimashiki?” ⁵ Ari josampitziri Jesú, ikantziri: “¿Tsika okaatzika tanta tzimatsiri?” Ikantaiyanakini irirori: “Tzimatsi 7”. ⁶ Ari joosaikakaantakiri Jesú maawoni atziri kipatsiki. Jaakiro 7 tanta, ipaasonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipakiri jiyotaani jowawisaakiniri atziripaini irirori. ⁷ Tzimitacha ijatzi shimaaniki. Ipaasonkiwintakiri ijatzi, ipayitakiri atziripaini. ⁸ Owaiyakani maawoni, kimaniintaiyakani. Ijaikitairo okaatzi tzimagaantapaintsiri 7 kantziri. ⁹ maawoni owainchari ikaatzi 4000 shirampariiti. Ari jityaantairi maawoni. ¹⁰ Ipoña jotitanaa Jesú pitotsiki itsipatanaari jiyotaani, montyaakotanai intatsikironta oita Dalmanuta.

Ikowakowiitari Jesú intasonkawintanti

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Ipoña ipokaiyapaakini Fariseo, iñaanaminthatapaakiri Jesú, ikowi jiñiiri intasonkawintanti, jiyotantyaariri imapirotatyá opona itasorinka inkitiki, tima iñaantatyári. ¹² Ikisashiritanaka Jesú, ikantzi: “¿Oitama

ikowantari jiñiina nontasonkawintanti jirikapaini? Iiro noñaayimaitari. Imapirotatya”. ¹³Piyanaka Jesúś, montyaaakotanai.

Shiniyakairori itantani Fariseo
(Mt. 16.5-12)

¹⁴Ari imajantanakiro jiyotaani jaantanatyaaami tanta, apaanimachiini tanta jaanaki ipitoki. ¹⁵Ari ikantzi Jesúś: “Ontzimatyii paamawintyaawo shiniyakaawori itantani Fariseo iijatzi rashii Herodes”. ¹⁶Ari jiñaanaminthatawakaiyakan jiyotaani, ikantawakaai: “Kaarima amantanaka tanta”. ¹⁷Ikanta Jesúś jiyotakiri ikantawakaari jiyotaani, ikantziri: “¿Oitama pikantawakaantari: ‘Kaari amantanaka tanta?’ ¿Tiima pikimi? Kisoshiri pikantaka. ¹⁸Tzimawitacha poki tii piñaantzi, tzimawitacha pikimpita tii pikimi. ¿Tiima pikinkishiritziro nojyiñaantakawori tanta? ¹⁹Tima 5 tanta tzimawitachari, jowimaitaka 5000 shirampariiti. Poyiitairo okaatzi tzimagaantapaintsiri. ¿Tsika okaatzi kantziri jaikitaatsiri?” Ikantaiyini: “12 kantziri”. ²⁰“Iijatzi nokantakiro, kaawitachari 7 tanta, jowaiyakan 4000 atziriiti. Poyiitairo tzimagaantapaintsiri. ¿Tsika okaatzi kantziri jaikitaatsiri?” Ikantaiyini: “7 kantziri”. ²¹Ari ikantziri: “¿Tikiraama pikimathatziroota?”

Jaminakaitziri kaari aminatsiri

²²Ariitaka Jesúś nampsiki Betsaida. Jamaitakiniri kaari aminatsiri, ikantaitapaakiri: “Potirotantawatyaaari pako”. ²³Ipoña Jesúś, ikathawakotanakiro. Jaanakiri othapiki nampsisi. Jiiwaakitakiri, jotirotantanakari jako. Josampitzimaitari: “¿Kantatsi pamini?” ²⁴Ari jaminanaki, ikantzi: “Aminawitaana, noñaawitaari atziri janiitaiyini, tiimaita ikoñaapirotzi, joyashitakawo inchato”. ²⁵Ipoña japiitakiri jotirotakiri irookiki, ikantairi: Paminai iijatzi. Aminanai, koñaatanai jamini intaina, jiñaanairo maawoni. ²⁶Jotyaantairi, ikantawairi: “Iiro pikinanai nampsiki, tii nokowi pinkamantakotina”.

Jiyotaki Pedro: Cristo jinatzi jirika Jesúś
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷Ipoña jawisanai Jesúś itsipatanaari jiyotaani ikantanaawo nampsiki saikatsiri Cesarea-ki inampiitiki Filipo. Okanta niyankiaatsi josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “¿Oitama ikinkishiritakotanari atziripaini?” ²⁸Ari jakanaki jiyotaani ikantzi: “Ikantaitzimi Juan-ni owiinkaatantaniri pinatzi, ikantaitzimi iijatzi Elías pinatzi. Tzimatsi kantayitzimiri iijatzi pashini, Kamantantaniri piriintaachari”. ²⁹Ipoña josampitanakiri irirori, ikantziri: “¿Oita pikinkishiritakotanari iiroka?” Ari jakanaki Pedro: “[Cristo pinatzi]” ³⁰Ikantzi Jesúś: “Iiro pikamantakotsitana”.

Ikinkithatakota Jesús jowamaitiri
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Ari jitanakawo Jesús ikamantziri jiyotaani onkaati awiyimotirini, tima iri iitapiintachari Itomi Atziri. Ikantziri: “Ojyiki nonkimaatsikowintaimi. Ojyiki inkisanaintina pinkatharipaini, ijiwaripaini Ompiratasorintsitaari, iijatzi ikaatzi Yotzinkariiti. Jowamaakaantina. Iro awisawitatya mawa kitijyiri, añagaana”. ³² Ari ikantakiriri, tii jimaniro. Ipoña Pedro, jaanakiri Jesús jantyaatsikiini, ikowawitaka inkaminairimi. ³³ Ipithokapithatanakari, jaminanakiri jiyotaani, ikisanakiri Pedro, ikantziri: “¡Piyaati Satanás! Tii poshiritawo iiroka ikowakaantziri Pawa, poshiritashitakawo ikowayitziri atziriiti”. ³⁴ Ikaimakiri Jesús piywintakariri, ikaimakiri iijatzi jiyotaani, ikantakiri: “Tzimatsirika kowatsiri intsipataina jowajyaantairo ikowawaitashitari jantiri. Onkantawitatya impaikakoitirim, intsipataina naaka. ³⁵ Ikaatzi antashiwitawori ikowashiriyitziri, ari impiyashitaiya. Iríima kamawintinani, okantakaantziro ikimisantziro Kamiithari Ñaantsi, aritaki jawisakoshiriyitai. ³⁶ Aminaawaitashita iñaitziro otzimimotantzi ojyiki ajyaagawontsi jaká kipatsiki, impoña iñairo impiyashitaiyaawo añaamintotsi. ³⁷ ¿Kantatsima impinatakowintaitya iiro iñaantaawo impiyashitaiya? ³⁸ Tima ikaatzi kaaniwintanari naaka inkinkithatakotina kaaripiroshiririki atziri, ari nonkantsitaiyaari naaka iijatzi nonkaaniwintairi paata aririka nompiyi namairo jowaniinkawo Ashitanari nontsipataiyaari maninkariiti, tima naaka Itomi Atziri”.

9 ¹ Ipoña ikantanaki iijatzi Jesús: “Tyaaryoowa, tzimayitatsi pikaaatzi jaká, tikiraaminta pikamiita, ari piñaakiro ishintsinka Pawa tsika ikanta ipinkathariwintantai”.

Ishipakiryimotakiri Jesús jiyotaani
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Okanta awisanaki 6 kitijyiri. Tonkaanaki Jesús otzishiki, jaanakiri Pedro, Juan, Jacobo. Ari ishipakiryimotakiri. ³ Kitamaa okantanaka iithaari, tikaatsi ojyakairi okitamaatanakira. ⁴ Iñaatziiri Elías itsipataakari Moisés, ikinkithawaitakaapaakiri Jesús. ⁵ Iñaawaitashiwitanaka Pedro, ikantanakiri Jesús: “Yotaanarí, imapiro okamiithatzí pamaiyakina jaká. Kamiitha niwitsikaiyimini mawa pankojitantsi: apaani pashitya iiroka, apaani jashitya Moisés, jashitya apaani Elías”. ⁶ Tima ithaawaiyanakitziini, irootaki iñaawaitashiwitananakari. ⁷ Opoña opokapaaki minkori otsimankakotapaakiri. Ikimaitatzi ikantaitzi: “Nitakokitani jinatzi jirika notomi, pinkimisantiri”. ⁸ Ipoña jaminapirowitanaka, tikaatsi iñaanai, apa Jesús.

⁹Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikantakiri iiro ikamantantziro iñaakiri irojatzi paata aririka jañagai. Tima jirika Itomi Atziri ari jañagai inkamawitaty. ¹⁰ Jimatakiro tii ikamantakotziri, iro kantacha ojyiki josampitawakaiyanakan oita iiro ithawitakotantari Jesú, ari jañagai inkamawitaty. ¹¹ Ipoña josampitayakirini, ikantziri: “¿Oitaka ithawitakotziri yotzinkariiti iri iiwatapaintsini Elías impoki?” ¹² Ari jakanaki Jesú, ikantziri: “Imapirotaty, iriitakira iiwatapaintsini Elías impoki, jotampatzikatantapaaki. ¿Tsikama okantzika josankinatakoitakina pairani? Tima okantzi: ‘Jirika Itomi Atziri, ojyiki inthainkawaitaitiri’.” ¹³ Pinkimi, aritaki pokaki Elías. Ojyiki imaanmanitawakiri, jimonkaatakiro okaatzi josankinatakoitakiriri”.

**Jowawisaakotziri Jesú iintsi piyarishiritatsiri
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)**

¹⁴ Ikanta jariitaa Jesú jookanakiri jiyotaani, iñaapaatziiri ipiyowintakari ojyiki atziri itsipatakari Yotzinkariiti iñaanaminthatziri. ¹⁵ Ikanta iñaawairi ipokai Jesú, jiyokitziiwintawairi, ishiyanaka jiwithatawaiyaari. ¹⁶ Josampitapaakiri Jesú, ikantziri: “¿Itama piñaanaminthatantariri?” ¹⁷ Akanaki apaani, ikantanaki: “Yotaanarí, namaziimiri notomi piyarishiritatsiri, tii okantzi iñaawaitai. ¹⁸ Impokashitapairrika, owanaa jompojakaawaitari kipatsiki. Ishimoripaantiwaitakairi, jatsikaikiwaita, ikisotakairi. Nokantawitakari piyotaani jowawisaakotainari, tii ikantziri”. ¹⁹ Jakanaki Jesú, ikantanaki: “Tiitya pikimisantaiyini iiroka. ¿Tsikapaitima piyotika? Pamakiri jaka iintsi”. ²⁰ Jamaitapaakiniri. Ikanta piyari iñaapaakiri Jesú, jompitatakanakan shintsiini iintsi, tyaanaki, ipinaawaita kipatsiki, ishimoripaantiwaitanaki. ²¹ Josampitanakiri Jesú iwaapati iintsi, ikantziri: “¿Tsikapaitima jitanaka piintsiti?” Ikantzi: “Ari ikantsita owakiraa jiryaanitzi. ²² Itaakaawaiwitakari paampariki, ipiinkawaitzi iijatzi jiñaaki, ikowi jowamairimi. Kantatsirika pinishironkatina, pantiro”. ²³ Ikantzi Jesú: “¿Oitama pikantantawori ‘Kantatsirika...?’ Aririka pinkimisantai, aritaki antatya maawoni”. ²⁴ Ipoña ikaimanaki shintsiini iwaapati iintsi, ikantanaki: “Kimisantawitachana, tiirika nokimisantapirotzi, pinkimisantakaapirotaina iiroka”. ²⁵ Iikiro iñaatzi Jesú ipokaiyapaakini atziri, ikisanakiri piyari, ikantanakiri: “Pintainaryiyyaari iintsi, iiro pipiyashitaari iijatzi”. ²⁶ Ikaimanaki shintsiini piyari. Ikamimatakanakiri iintsi. Ojyiki kantanaaintsiri: “Kamaki iintsi”. ²⁷ Ipoña ikathawakotanakiri Jesú, jowatziyakiri. Añaanai. ²⁸ Ikanta ityaapaakira Jesú pankotsiki, ari josampitakiri jiyotaani apaniroini, ikantziri: “¿Kaari nokantantari naaka nowawisaakotiri?” ²⁹ Ikantzi Jesú: “Imapirotaty ishintsitzi jirika piyari, okowapirotaty aakowintyaawo amaña, antziwintyaari iijatzi”.

Japiitairo Jesú斯 ikinkithatakotziro inkamimotanti
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ipoña jawisanaki Jesú斯, ikinayitanai Galilea-ki. Tiira ikowi inkimakotiri atziriiti. ³¹ Tima jiyotaayitatziri jiyotaani, ikantayitziri: “Irootaintsira jaakaantaitiri Itomi Atziri, jowamaitiri. Awisawitatya, mawa kitijyiri, aritaki jañagai ijatzi”. ³² Iro kantzimaitacha tii jiyotaiyawakironi okaatzi ikamantawitariri. Tikaatsi kowatsini josampitiri.

Tsika itzimi ñaapirotachari
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Ariitaiyaani Capernaum-ki. Ikanta isaikaiyapaini pankotsiki, josampitakiri Jesú斯, ikantziri: “¿Oitama pikantawakaari inkaanki aatsiki?” ³⁴ Ari imairitaiyakini irirori. Tima ikantaminthatawakaatya inkaanki aatsiki itzimika ñaapirotachari. ³⁵ Saikanaki Jesú斯, japatotakiri 12 jiyotaani, ikantziri: “Aririka pinkowi piñaapirotya, pojyakotyaari ikanta ompirataari, tii ñaapirowaita irirori”. ³⁶ Jamaki iintsi, katziyapaaka niyankiniki isaikaiyakini irirori, ikantzi Jesú斯: ³⁷ “Ikaatzi pairyiirori nowairo ikimisantaana, impoña jaawakiri kamiitha kimitakariri jirika iintsi, naaka jaaki kamiitha. Ari okimitari ijatzi, aririka jaapatziyaina naaka, kimipirowaitaka iriira jaapatziyaka otyaantakinari jaka”.

Ari atsipatari kaari kisaniintairi
(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanaki Juan: “Yotaanarí, noñaaki chapinki atziri pairyiirori piwairo, jowawisaakotzimaitari piyarishiritatsiri. Tiira añairi antsipatyaari jaka, nowajyaantakaakiri”. ³⁹ Ikantzi Jesú斯: “Iro powajyaantakairimi. Tima ikaatzi tasonkawintantatsiri ipairyiilo nowairo, iiro ikijyimataana osamaniityaaki. ⁴⁰ Tima ari atsipatari kaari kisaniintaini. ⁴¹ Aririka jitakoitaimi impairyaitiro nowairo, inkantaiti: ‘Nompakotiri jiñaa jashitaari Cristo’. Iri impinaitairi paata. Imapiro”.

Iiro pantakaantziro kaaripirori
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² “Tsikarika itzimi antakaakirini kaaripirori iintsi awintaanari, ojyakariri jirika jaka, ari jowasankitaayiitairi. Iro kamiithatatsimi inthayiitiniri mapi ikintski, jowiinkaitiri inkaariki. ⁴³ Iroorika pakoo pantapiintantyaarimi kaaripirori, powajyaantiro onkantya pawisakotantaiyaari, pinkimitakaantiromi pinthatzinkatyiiromi pakoo. Irojatzi piyaaponthokantaiyaari inkitiki. Tima tii opantawo

otzimawita apiti pako ompoña piñagairo paata jookaitaimi sarinkawiniki ari pinkantaitatyani pintagaiya,⁴⁴ tsika tii ikaamanitapai chowitsi, tsika tii itsiwakanitapai paampari.⁴⁵ Iroorika piitzi pantapiintantyaaarimi kaaripirori, powajyaantiro onkantya pawisakotantaiyaari, pinkimitakaantiromi pinthatzinkatyiromi piitzi. Irojatzi piyaaponthokitantaiyaari inkitiki. Tima tii opantawo otzimawita apiti piitzi ompoña piñagairo paata jookaitaimi sarinkawiniki ari pinkantaitatyani pintagaiya,⁴⁶ tsika tii inkaamanitapai chowitsi, tsika tii itsiwakanitapai paampari ijatzti.⁴⁷ Iroorika poki pantapiintantyaaarimi kaaripirori, powajyaantiro onkantya pawisakotantaiyaari, pinkimitakaantiromi pinkithoryaatyiromi poki. Irojatzi piyaapityakitantaiyaari inkitiki. Tima tii opantawo otzimawita apiti poki ompoña piñagairo paata jookaitaimi sarinkawiniki ari pinkantaitatyani pintagaiya,⁴⁸ tsika tii inkaamanitai chowitsi, tsika tii itsiwakanitai paampari ijatzti.⁴⁹ Tim a paampariki jiñaantayiitaimi maawoni, inkimitakaantaitimiro ijatzti okanta tziwi okatyotzi.⁵⁰ Kamiitha okanta tziwi okatyotzi, aririka inkonowaitiro tsika oitya, iiro opantanaawo inkatyokantaityaawo. Pinkimitakotaityaawo iiroka tziwipirori, paapatziyawakaiya, tima tii opantawo pintzimawintawakaiya”.

**Jiyotaantzi Jesús ikantzi: tii opantawo pookiro piina
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)**

10

¹Ikanta jawisanai Jesús jiyaatairo Judea, ikinanakiro intatsikironta Jordán. Japatowintawaari ojyiki atziri. Jitapaawo jiyotaayitapairi ikimitapiintziro.

² Ari ipokakiri Fariseo, josampitapaakiri Jesús ikowi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakiri: “¿Shinitaantsatsima atziri jookiro iina?”³ Jakanaki Jesús, ikantanakiri: “¿Oitama ikantakaantziri Moisés-ni?”⁴ Ikantaiyini irirori: “Ishinitaantziro Moisés-ni ookiro aina aririka impayiitairo osankinatakota ookawakaantsi”.⁵ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Okantakaantziro tii pikimisantanitzi, irootaki ishinitantakimirori jiroka”.⁶ Pairani itantanakari jiwitsikantzi Pawa, jiwitsikakiri shirampari, jiwitsikitsitakawo ijatzti tsinani.

⁷ Ari jookawintairi shirampari ashitariri, jayi iina,

Apaani inkantanaiya iwathaki jaawakaana.

⁸ Irootaki iiro okantanta jookiro atziri itsipataakaakariri Pawa,⁹ tima apaani ikantanaa, iiro okantzi jookawakaiya”.

¹⁰ Ikanta isaikaiyini pankotsiki, josampitairi jiyotaani okaatzi ikantakiri,¹¹ ikantanaki Jesús: “Itzimirika ookironi iina, aririka jagai pashini tsinani, imayimpiriwintakiro iinawitari kitziroini.¹² Ari okimita tsinani aririka ookiri oimi, agairika pashini shirampari, omayimpiriwintakiri oimiwitari kitziroini”.

Itasonkawintziri Jesúis iintsipaini
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari jamaitakiniri Jesúis iintsipaini, ikowitzi
 jotzimikapatzitotantawatyaari jako. Ikanta jiyotaani Jesúis ikisawakiri
 amayitziriri iintsi. ¹⁴ Tii inimotanakiri Jesúis jiñaakiri, ikantziri:
 “Pishinitiri iinchaaniki impokashitina. Iiro pithañaana. Tima inkaati
 kimitaiyaarini irirori, iriitaki ñaagaironi ipinkathariwintantai Pawa.
¹⁵ Imapiro, iirorika ipinkathaitziri Pawa inkimitakoityaari ikanta
 iintsipaini, iirora iñaitairo ipinkatharitai”. ¹⁶ Ithomaawakiri iintsipaini,
 jotzimikapatzitoyitakiri, itasonkawintayitakiri.

Mainari ajyaagantachari
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Iro jawisantanaiyaarimi Jesúis, ishiyashitakari mainari,
 jotziiriwashitapaakari, josampitapaakiri: “Kamiithari Yotaanarí,
 ¿oitama nantairi noñaantaiyaawori kañaanimintotsi?” ¹⁸ Ari jakanakiri
 Jesúis, ikantziri: “¿Oitama pikantantanari: ‘Kamiithari pinatzi?’
 Apaniro ikantakaawo Pawa ikamiithatz, tikaatsi pashini. ¹⁹ Aritakima
 piyotakotakiro Ikantakaantaitziri:

- Iiro pitsitokantzi.
- Iiro pimayimpiritzi.
- Iiro pikoshitzi.
- Iiro pithiiyakotanta.
- Iiro pamatawitantzi.
- Pimpinkathatiri ashitzimiri”.

²⁰ Jakanaki mainari, ikantzi: “Yotaanarí, nothotyaakiro maawoni irojatzi
 nitanakawo pairani iiniro niryaanitzi”. ²¹ Ipoña Jesúis jaminanakiri,
 jitakotanakari, ikantziri: “Tzimatsi apaani kowityaapainchari kaari
 pantziri. Piyaati pipankoki, pimpimantiro maawoni pashitari,
 pimpashityaari ashironkaachari. Ari piñagairo pinintagaiya inkitiki.
 Pimpoki, poyaatina”. ²² Ikanta ikimawaki, okantzimoniintanakari.
 Owashiri ikanta ipiyanaa, tima ajyaagantzinkari jinatzi.

²³ Ipoña Jesúis, jaminanaki maawoni onaminaki, ikantziri
 jiyotaani: “¡Owanaa opomirintsitzimotari ajyaagantzinkari
 jiyaatai ipinkathariwintantzi Pawa!” ²⁴ Jiyokitziitanaki jiyotaani
 ikimakiri ikantakiri. Japiitanakiro ikantzi: “Notomiiti. ¡Owanaa
 ompomirintsitzimotaari jiyaatai ipinkathariwintantzi Pawa awintaawori
 jajyaagawo! ²⁵ Timi iiro okantzi intyi piratsi camello imooki kithapi,
 iro owatsipiro ompomirintsitya intyi ajyaagantzinkari ipinkatharitai
 Pawa”. ²⁶ Iikiro jiyokitziitanakitzi jiyotaani, ikantashiriyitanaki:
 “¿Tsikama iityaaka awisakoshiritaatsini?” ²⁷ Jaminanakiri Jesúis,

ikantziri: “Iirowa jantziro apaniroini atziri, iriitaki Pawa antakairini. Tikaatsi pomirintsitzimotyaarini irirori”. ²⁸Ikantanaki Pedro: “Jirika nokaataiyakini maawoni, nookayitanakiro tzimimoyitanari, noyaataiyakimini”. ²⁹Jakanaki Jesús, ikantanakiri: “Imapirotaty, tzimatsi kimisantanairori Kamiithari Ñaantsi, kinkithatakotanairori iijatzi, ari okanta jookawintantawori inampi, iririntzi, iritsiro, ashitariri, iina, jiintsi, jowani, ³⁰iriitaki ñagaironi onkaati impairiri Pawa. Ojyiki onkaati pankotsi, iririntzi, iritsiro, ashitariri, jiintsi, jowani. Onkantawitatya ojyiki inkisaniintawaitaitir, tima iiro osamanitzi iñiilo kañaanimintotsi. ³¹Tzimayitatsi itayitawori, iri ñiironi jimpoiyitai. Tzimayitatsi impoiyitatsiri, iri ñiironi jitaiyaawo”.

**Japiitairo ikinkithatakota Jesús jowamagaitiri
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)**

³²Ikanta itonkaiyini ipampithatziro aatsi jiyaatiro Jerusalén-ki. Iriitaki iiwatatsi Jesús janiitaiyini. Iyokitzi ikantaiyani jiyotaani, thaawashiri ikantaiyani joyaatziri. Ipoña japiitakiro Jesús japatotziri 12 jiyotaani, ikamantakiri awiyimotirini, ikantakiri: ³³“Aatatzira Jerusalén-ki. Ari jaitiri Itomi Atziri jaakaantiri ijiwari Ompiratasorintsitaari intsipatatyara Yotzinkariiti, jiyakawintiri jowamaaitiri, jaayiitanakiri atziriki kaari ajyininkata, ³⁴ishirontamintahtyaari, impajawaitaitir, jiiwawaitaitir, jowamaaitakiri. Iro awisawitatya mawa kitiiyiri, ari jañagai iijatzi”.

**Ikowiri Jacobo itsipatari Juan
(Mt. 20.20-28)**

³⁵Ikanta Jacobo itsipatakari Juan, itomipaini Zebedeo, jontsitokapaakari okaakiini Jesús, ikantakiri: “Yotaanarí, nokowi pantainawo nonkamitimiri”. ³⁶Josampitanakiri irirori: “¿Litama pikowiri nantimiri?” ³⁷Ikantaiyini: “Tima irootaintsi pimpinkathariwintanti, pishinitina nosaikanampitimi pakopiroriki nontsipatimi ampinkathariwintanti”. ³⁸Ikantanakiri Jesús: “Tii piyotziro oita pikamitanari. Ojyiki nonkimaatsityaari naaka. ¿Arima pamawitakiro iiroka pinkimaatsitya ojyiki? ¿Arima pinkimitatyana nonkami naaka?”^m ³⁹Ikantaiyini irirori: “Aritaki nantakiro”. Ikantzi Jesús: “Imapiro, irootaintsi pantiro onkaati nonkimaatsityaari,” ⁿ ⁴⁰irooma pisaikanampitina nakopiroriki pintsipatina ampinkathariwintanti, iiro okantzi naaka noshinitaimiro, jashi ikajyaakaitakiri kitziroini”.

---

^m **10.38** Iro ithawitakotzi Jesús jaka: “¿Arima pantakiro iiroka piriro kipijyaari onkaati niriri naaka? ¿Arima pojyakotakina jowiinkaataitina naaka inkitaitakina?” ⁿ **10.39** Iro ithawitakotzi Jesús: “Imapiro, aritaki pantakiro piriro niriri naaka, aritaki pojyakotakina jowiinkaataitina naaka inkitaitina”.

⁴¹Ikanta ikimaiyakini pashini jiyyotaani, ikisanakiri Jacobo iijatzi Juan. ⁴²Ipoña japatotanairi iijatzi, ikantziri: “Piyotaiyirini iiropa pinkathariyitatsiri jaka, jompiratanta. Ari ikimitari iijatzi ñaapirotachari ipinkathaitziri irirori. ⁴³Irooma iirokaiti, aririka pinkowi piñaapirotya, iri pinkimitakotya ompirataari. ⁴⁴Irorika pinkowi piiwatakaanti, iri pinkimitakotya ikanta ompirataari. ⁴⁵Tii iro impokantyaari Itomi Atziri jompiratantya, iro ipokantakari inkimitakotyaari ompirataari irojatzi inkamawintantantyaari, iri pinatakowintantatsini, jookaakowintairi maawoni”.

Jaminakagaitairi kamiitha Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶Ikanta Jesús jariitaka nampitsiki Jericó. Jawisanai itsipatanaari jiyyotaani iijatzi ikaatzi apatowintakariri. Okanta aatsinampiki, jiñaapaakiri atziri iitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikowakotantzi impashitaityaari. ⁴⁷Ikanta ikimaki irirori, iriitaki Jesús poñaachari Nazaret, ikaimotawakiri, ikantziri: “¡Jesús, icharini David-ni, piñishironkataina!” ⁴⁸Ikisawitanakari imairitanyaari, iikiro ikaimanakitzi shintsiini: “¡Icharini David-ni, piñishironkataina!” ⁴⁹Katziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pinkaiminari”. Ari ikaimaitakiri ikantaitziri: “Pinkatziyi, ikaimatziimi, thaaminta pinkantanatyá”. ⁵⁰Jookanakiro ipiwiryaakominto, katziyanaka, ishiyashitanakari Jesús. ⁵¹Josampitawakiri, ikantziri: “¿Itama pikowakotanari? ¿Tsika nonkantaimika?” Jakanaki irirori, ikantzi: “Yotaanarí, nokowi naminawaitai kamiitha”. ⁵²Ikantanaki Jesús: “Kantatsi piyaatai, oshinchagaimi pawintaana”. Apathakiro jaminanai kamiitha, joyaatanakiri Jesús.

Ariitaka Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 ¹Irootaintsi jariitya Jesús Jerusalén-ki, jiwiyaaka osaiki nampitsi Bettagé otsipatakawo Betania, omontitakawo otzishi Olivo. Ari jotaantakiri apiti jiyyotaani, ²ikantakiri: “Piyyati nampitsiki amontitakari. Ari piñaaki iwonkiri burro inthatakotya, tikira ityaakaitariita. Pinthataryaakotiri, pamakinari. ³Aririka ikantaitawakimi: ‘¿Pinkantirika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakiri iiropa: ‘Ikowatziiri Pinkathari. Ari joipiylimiri iijatzi’ ”. ⁴Jataiyakini, iñaakiri ithatakotaka iwonkiri burro pankotsinampiki. Ithataryaakotapaakiri. ⁵Tzimatsi atziri ñaawakiriri, ikaimotawakiri: “¿Pinkantirika pithataryaakotantariri burro?” ⁶Ikantanakiri irirori okaatzi ikantawakiriri Jesús. Ishinitawakiniri jaanakiri burro. ⁷Jamaitakiniri Jesús. Jowaitakiniri manthakintsi imitzikaaki burro,

ityaakaanakari Jesús. ⁸Tzimatsi oomaankashitanakiriri manthakintsi, pashini chikanaintsiri inchashi ishitashitanyaari owaniinkatantyaari tsika ikinanaki. ⁹Atziripaini iiwataintsiri, ikaatzzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantaiyini:

¡Aatsikitataiki Awinkatharitiwi!

Tasonkawintaari jinatzi, Pinkathari aitziri otyaantakiriri.

¹⁰Aapatziyaari impoyaatyaaarini acharini David-ni.

¡Aatsikitataiki Awinkatharipiroyaari!

¹¹Ariitapaaka Jesús Jerusalén-ki, tyaapaaki tasorintsipankoki, jaminayitapaakiro maawoni. Tima aritaki tsiniriityaanaki, piyanaka Betania-ki itsipatanaari 12 jiyotaani.

Jiyakatziro Jesús pankirintsi kaari kithokitatsi
(Mt. 21.18-19)

¹²Okanta okitijiyitamanai, piyaa Jesús ipoñagaawo Betania-ki, itajyaapaaki niyanki aatsi. ¹³Jaminaki jantó jiñaaki okatziya pankirintsi, owaniinka okanta oshi. Jyaatashitanakiro, jaminiro tzimatsirika okithoki. Tikaatsimaita, iyoshiita oshi, tima tikira okithokipaititaita.^o

¹⁴Jiyakatanakiro pankirintsi, ikantzi: “Ari pashi powaatyiiro iiro pikithokitai”. Ikimaiyakirini maawoni jiyotaani.

Jomishitowiri Jesús pimantayitatsiri tasorintsipankoki
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵Ikanta jariitaiyapaani Jerusalén-ki. Tyaapaaki Jesús tasorintsipankoki, jomishitowapaakiri pimantayitatsiri ijatzi amanantayitatsiri. Jotatsinkayitapaakiro jowayitziri kiriiki, ari ikimitaakiro ijatzi tsika jowayitziri shiro. ¹⁶Tiira ishinitanai jawisakairo jajyaagawo osaikira tasorintsipanko. ¹⁷Ari jiyotaantanaki, ikantzi: “Pairani josankinaitakiro, kantatsiri: ‘Nopanko inatzi jiroka, ari jamanapiintinari poñaayitachari nampitsiki’. Iro kantzimaitacha pamatawitantatapiintaki iirokapaini pipimantayitzira, pikimitakaantakiro koshintzipanko”. ¹⁸Ikanta ikimaiyakini Yotzinkariiti, itsipatakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, jaminaiyakironi tsika inkinakairo jowamaakaantiri. Iro kantzimaitacha ithaawantaitakari Jesús, tima iyokitzi ikantayitaka atziri jiñiiri kamiitha okanta jiyotaantayitziri. ¹⁹Tima aritaki tsiniriityaaki, piyanaa Jesús.

Sampishitanaki pankirintsi jiyakatakiri
(Mt. 21.19-22)

²⁰Ikanta ikinamanai osaiki pankirintsi, jiñaapairo sampishitanaki, kamanaki maawoni oparithaki. ²¹Ikinkishiryaanairo Pedro

o 11.13 Kantakotachari jika “pankirintsi”, irojatzira jiiyitziri “higuera”.

jiyakatakiro chapinki Jesúis. Ikantziri: "Yotaanarí, paminiro pankirintsi piyakatanakiri, sampishitanaki".²² Jakanaki Jesúis, ikantzi: "Pawintaiyaari iiroka Pawa.²³ Tima aririkami pinkowakotirim Pawa joshirinkiromi otzishi jookiro inkaariki, iirorika pikisoshiriwaitanaki, iri pawintaanatya, aritaki jantakimiro. Imapiro.²⁴ Iro nokamantantzimirojiroka, tima aririka pamañaari Pawa pinkamitiri oityaarika, pawintaanatyaaririka, aritaki jantakimiro pikowakotziriri.²⁵ Aririka pamañaari Pawa, pimpiyakotairo kaari inimotzimiri jantzimotatzimiri iiroka, onkantantyaari Ashitairi Inkitijatzi impiyakotaimi iiroka pilinakaashitakari.²⁶ Iirorika pipiyakotairo jantzimotatzimiri iiroka kaari inimotimini, ari inkimityaari iijatzi Ashitairi Inkitijatzi, iiro ipiyakotsitaimi iiroka pantakiro kaaripirori".

Ishintsinka Jesúis

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷Ikanta jariitaiyapaani Jerusalén-ki, aniiwaitapai Jesúis tasorintsipankoki. Ipokashitapaakiri ijwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti, ipokaki iijatzi Antaripirioriiti.
²⁸Josampitapaakiri, ikantziri: "¿Itaka otyaantakimiri poñaagantiro pishintsinka?"²⁹ Ari jakanaki Jesúis, ikantanakiri: "Tzimatsi iijatzi naaka nosampitimiri, aririka pakakina ari nonkamantakimiro iita otyaantakinari.³⁰ Tima jowiinkaatantaki Juan-ni, ¿lita otyaantakiriri? ¿Pawama? ¿Atzirima? Pakaiyinitya".³¹ Ipoña ikantawakaanaka: "Aririka ankantakiri Pawa otyaantziriri, ari inkantanakai: '¿Oitama kaari pikimisantantari?'³² Aririka ankanti: 'Atziri otyaantakiriri', ari inkisanakai atziripaini. Tima ikantaiyini atziriiti, Kamantantaniri jinatzi Juan-ni".³³ Ari jakaiyanakini, ikantaiyini: "Tii niyotziro".
 Ikantsitanaka iijatzi Jesúis: "Ari nokimitsita naaka, iiro nokamantzimiro iita otyaantakinari".

Kaaripiroshiriri antawairintzi

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 ¹Ari jitanaawo Jesúis jojyakaawintziro jiyotaantayitziri, ikantzi: "Ipankitaki shirampari chochokimashi, jotantotakotakiro, jiwiitsikashitakiro jowironta paata owaaki, jiwiitsikaki pankojyitantsi inkini jaminakoitiro pankirintsimashi. Ipoña jaminaki aminironi iwankirimashi, jataki irirori intaina.² Okanta irakapaititaki iwankiri, jotaantaawitaka jompiratani jagaatimi okithoki.³ Ikanta jiñaawakiri antawaitatsiri, jaawakiri ipajawaitawakiri, joipiyyairi tikaatsi jaanai.⁴ Jotaantaawita iijatzi pashini jompiratani. Itsitokainawaitawakiri, ikawiyawaitakiri, joipiyyakiri.⁵ Jotaantaki iijatzi pashini, jowamaitakiri, Ojyiki ikaatzi jotaantaawitakari, tzimayitatsi ipajawaitaitakiri,

jowamaitakiri pashinipaini. ⁶Apaani ikantapaaka itomi irirori, jitakopirotari, jotaantakiri, ikantashiritzi: ‘Jirikarika notomi naaka ari impinkathaitakiri’. ⁷Iro kantzimaitacha jirikapaini aminirori pankirintsimashi, ikantawakaa: ‘Jirikataa ashitaiyaawoni paata pankirintsimashi. Thami owamairi, ayiroota aaka’. ⁸Jaawakiri, jowamaakiri. Jookakiri othapikitapaa pankirintsimashi. ⁹¿Itama jantiri ashitawori pankirintsimashi? ¿Tiima ari impokanaki irirori, jowamairi aamaakowintawori iwankirimashi, jaminai pashini? ¹⁰¿Tiima piñaanatziro osankinarintsi? Kantatsiri:

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi,
Iro kantzimaitacha jowatzikaitairo mapi pankotsinampiki,
ikimitakagaitaawo iroorikami tzinkamitsi.

¹¹ Iriitaki Awinkathariti Pawa owairori onaminaki,
Irootaki ayokitziiwintantakariri maawoni”.

¹² Ari ikowaiyanakini jaakaantanakirimi Jesús, jiyotawakiro iriitaki ikantakotziri. Tii okantzi, tima ithaawantatyaari atziri piywintakariri. Jowajyaantanakiri, jiyaapithatairai.

Kamiithama impinaitiri pinkathari
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ipoña jotaantaitaki Fariseo itsipatakari aapatziyariri Herodes, ikowaiyini inkompitakaiyaarimi Jesús. ¹⁴Ikanta jariitaiyakani, ikantapaakiri: “Yotaantanirí, okaatzi piñaanitari iiroka iroopirori inatzi, kaari inintakaashitani atziri. Piyotaantziro iiroka tyaaryoopiroini inintakaantziri Pawa. ¿Kamiithatatsima ampiri kiriiki ikowakotantziri Pinkathari César?” ¹⁵Jiyotawakiri Jesús, ikowatzi jamatawitirimpi osampitakiriri, ikantanakiri: “¿Itama piñaantashiwitantanari? Pamakinari kiriiki, naminawakiriita”. ¹⁶Jamaitapaakiniri. Ikantzi Jesús: “¿Itama ashitawori jojyakaawo jaka? ¿Itama ashitawori iwairo?” Ikantaiyini irirori: “Jashi César”. ¹⁷Ikantanaki Jesús: “Tima iri César ashitariri, pantatyaanari ikowakaimiri pimpinatiri. Irooma maawoni jashitari Pawa, pantatyaanari ikowakaimiri irirori”. Iyokitzii ikimpoyaanakiri Jesús.

Josampitakowintaitziro aririka jañagai kamayitatsiri
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Ipoña ipokaiyakini Saduceo jiñiiri Jesús. Iriitaki Saduceo kantayitatsiri iiro jañagai kamayitatsiri. Josampitapaakiri:

¹⁹“Yotaantanirí, josankinataki pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka inkami shirampari, jookawintanairo iina. Iirorika jowaiyantakairo, kamiithatatsi jiinataiyaawo iririntzi. Aririka owaiyantai tsinani, kimiwaitanaa iriirikami ashityaarini oimi kitziroini kamaintsiri.

²⁰Thami ankantawaki: Tzimatsi 7 shirampari, iririntzi jinaiyatziini. Itawori itzimi jaawitaka iina, tikira osamanitzi, kamaki, tii jowaiyantakairo iina.

²¹Ipoña jaawitaawo pashini iririntzi apitittatsiri itzimi. Ari ikimitakari irirori, kamaki, tii jowaiyantakairo. Ipoñaawitapaaka mawatatsiri itzimi,

iijatzi ikimitakari irirori. ²²Ari ikantakari maawoni ikaataiyini 7 iririntzi. Tikaatsi owaiyantakaironi. Okanta osamanitaki kamai iijatzi iroori tsinani.

²³Aririka jañaayitaimi paata ikamawitaka, ¿Itzimikama oimpiprotaiyaari tsinani? Tima maawoni ikaatzi 7 iinantawitakawo”.

²⁴Jakanaki Jesús, ikantziri: “¿Oitama kaari pikimathatantawo osankinarintsipirori? ¿Oitama kaari piyotantawo ishindsightsinka Pawa? ²⁵Tima aririka jañaayitai paata kamayitatsiri, iiro itzimapai aawakaachani. Jojyapaiyaari maninkariiti saikayitatsiri inkikitiki. ²⁶¿Tiima piñaanatziro josakinari Moisés-ni tsika ikanta Pawa jiñaanatantakariri oota kitochiimaishi? Ikantakiri:

Naakataki Pawa ipinkathatziri Abraham, Isaac, iijatzi Jacob.

²⁷Ari ayotaiyini añaayitatsi irirori, tima tii okantzi kaminkari impinkathatiri Pawa, apa jimatziro añaayitatsiri. ¿Ñaakiro? Pikinakaashitakawo iiroka”.

Iñaawintakoitziro ikowakaapirotairi Pawa

(Mt. 22.34-40)

²⁸Ari ipokapaaki Yotzinkari, ikimapaakiri jiñaanatawakaa. Yotapaaki kamiitha Jesús jiyotaakiri Saduceo, josampitapaakiri irirori: “¿Oitama itawori kowapirotachari Ikantakaantaitani?” ²⁹Jakanaki Jesús, ikantzi: “Jiroka kowapirotachari, okantzi:

Pinkimi Israel-mirinkaiti, jirika Awinkathariti Pawa, Pinkathari apaniroini ikanta irirori.

³⁰Pitakopirotaiyaari, pitakoshiritaiyaari, pitakoshintsitaiyaari, pampithashiri powairi iijatzi.

Iro kowapirotachari Ikantakaantaitani. ³¹Ari okimitawo apititanaintsiri, okantzi:

Pitakotaiyaari pijyininka, pinkimitakaantairi pitakotawo piwatha iiroka.

Tikaatsi pashini Ikantakaantaitani anaironi jirokapaini”. ³²Ikantanaki Yotzinkari: “Kamiithataki, Yotaantanirí, imapirotatyá pikantakiri: Apaani jinatzi Pawa tikaatsi pashini. ³³Owanaa okamiithataki atakopirotaiyaari, atakoshiritaiyaari, atakoshintsitaiyaari, pampithashiri owanairi. Iijatzi ankimitawakaanaiya aaka, atakotawakaiya. Iro ikowakaapirotairi Pawa, anairo maawoni itagaitziniriri Pawa jashitakaitariri iijatzi”. ³⁴Ikanta Jesús, jiñaakiri kamiitha okaatzi ikantakiri, ikantanakiri: “Irootaintsimi piñiiro pimpinkathatairi Pawa, impinkathariwintantaimiri irirori”. Tikaatsi kowanaatsini josampitanairi Jesús.

¿Iitya charinitariri Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Ipoña jiyotaantaki Jesús tasorintsipankoki, ikantzi: “¿Oitama pikinkishiritari iiroka, aririka pinkimiri Yotzinkariiti, ikantzi: ‘Jirika Cristo-tatsiri icharini jinatatzí David-ni?’ ³⁶ Tima Tasorintsinkantsi ñaawaitakaakiri pairani David-ni, ikantaki:

Jiñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi nowinkathariti:

Pisaikapai nakopiroriki, ampinkathariwintanti,

Irojatzi paata nowasankitaantyaariri kisanliintayitakimiri, ari pimakoryaakiiitairi.

³⁷ Ikantsitaka kitziroini David-ni irirori: ‘Nowinkathariti jinatzi Cristo’. ¿Tsikama inkini incharinityaari?’ Ikanta maawoni atziri piyotainchari, inimoyitakiri ikimiri ikantayitziri Jesús.

Ikinkithatakotziri Yotzinkariiti
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ipoña ikantaki ijatzi Jesús: “Paamaiyaari Yotzinkariiti. Owanaa ikowiro jowaniinkaty, inkantakaapirowaityaawo iithaarighthanhaa. Ikowi jiwithatapiintaityaari jiñaitiririka. ³⁹ Aririka jiyaati pankotsiki japatotapiintaita, ikowapiintziro josatitya niyankiniki. Ari ikimitari aririka jowaiyaani ijyininka, ikowapiintziri josatitya. ⁴⁰ Jathaagakawo ijatzi kamatsiri oimi jaapithatziro opanko. Iro josamaninkantawori jamanapiinta iiro jiyotantaitari. Iro kantzimaitacha antawo jowasankitaayiitairi”.

Ashironkainkawo tsinani
(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Ikanta Jesús isaikapaaki jaminakotziri otiyitziriri iiriikiti. Ipokaiyakini ajyaagantzinkari jotipiroytzi irirori iiriikiti. ⁴² Ari opokapaaki tsinani kamatsiri oimi, ashironkainkawo inatzi, otitapaaki iroori apipintyakitiini kiriiki, tikaatsi monkaatachani amanantantyaari. ⁴³ Ikantanakiri Jesús jiyotaani: “Anaantaki jiroka tsinani, anaakiri ikaatzí otipirowitainchari. Imapiro. ⁴⁴ Tima ikaatzí otiyiwitainchari ojyiki, jotitashitakari tzimagaantatsiri iiriikiti. Irooma jiroka ashironkainkawo, apintziryaakiri otitakiri amanantantyaarimi okowayitziri”.

Ikinkithatakotziro Jesús ompooki tasorintsipanko
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 ¹ Ikanta ishitowanai Jesús tasorintsipankoki, ikantzi apaani jiyotaani: “Yotaanarí, paminirotya mapi jiwitsikantaitawori, antawo inatzi, owaniinkawaitaka pankotsi”. ² Ikantzi Jesús: “maawoni

pankotsi piñaakiri, irootaintsi impookaitiro, iiro jiñagaitairo piwiryaaawitachari mapi”.

Iñagaitairi aririka othonkimataiya
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Ipoña itonkaanaki Jesús otzishiki Olivo, jimontitapaakawo tasorintsipango. Ari isaikapaaki. Ikanta Pedro, Juan, Jacobo itsipatakari Andrés, josampitakiri jantyaatsikiini, ikantziri: ⁴“Pinkamantina: ¿Tsikapaitika omatyá pikantakiri? Aririka imonkaatzimatatyá, ¿tsika onkantyaaka niyotantyaari?” ⁵Ari jakanaki Jesús ikantzi: “Paamaakowintya jamatawiitzimikari. ⁶Ojyiki kowatsini jamatawitimi paata, impairyapaakina, inkanti: ‘Cristo ninatzi naaka’. ⁷Ari pinkimakotakiro owayiritaantsi, paamaiyaawo ominthaawashitzimikari, tima ontzimatyii imonkaataiya jirokapaini, tikiraata imonkaata onthonkantaiyaari maawoni. ⁸Jantaminthatawakaayitya maawoni nampitsiki jotyaantayitiri pinkathariyitatsiri. Jiñaitiro ojyiki ontziñiiya, jiñaitiro ojyiki tajyinkataantsi. Irootaki itanatayaawori inkimaatsitaityaawo jirokapaini.

⁹Ontzimatyii paamaakowintaiya. Tima jaakaantaitatyiimi jiwaripainiki impajawaitaitimi pankotsiki papatotapiinta. Impoña jaayitanakimi isaikayitzi pinkatharipirori okantakaantziro pawintaana, ari pinkinkithatakotainari janta. ¹⁰Iro kowapirotachari jityaawo atziripaini inkimakotairo Kamiithari Ñaantsi maawoni nampitsiki. ¹¹Aririka jaayitanakimi, iiro pikantashiritzi: ‘¿Oitama nonkantiriri?’ Tima Tasorintsinkantsi yotakaimironi oita pinkantiri, tii iiroka ñaawaitashitachani. ¹²Ari jiñaitaki aakaantirini iririntzi jowamaakaantiri. Piñi aakaantirini itomi. Piñi owamaakaantirini ashitariri ikisaniintanakiri. ¹³Owanaa piñiilo inkisaniintaitimi okantakaantziro pipairyagaana pikimisantaana, iro kantzimaitacha aririka pikantaitanakityiiro pawintaiyaana, aritaki nowawisaakotaimi.

¹⁴Aririka piñaakiri jiitatziri ‘Pinkaari Apirotantaniri’ isaikapaaki tsika tii inintakaitziri, inkaati nampitaiyaawoni paata Judea-ki, ontzimatyii ishiyayitai tonkaari otzishiki. Tima iro ikinkithatakotakiri pairani Kamantaniran Daniel-ni”. (maawoni ñaanataironi jiroka, okowapirotaaty inkimathatairo.) ¹⁵“Pisaikirika jikokiroki pipankoki, ari pimpoñaatyta pishiyanaki, iiro pityaapanaaatzi paapanaati oitya. ¹⁶Powanikirika pisaiki, iiro paapanaatziro piithaari. ¹⁷Inkantamachiitiro paata onkaati motyaatatsiri, onkaati tzimatsini iintsiti iiniro ithotzi! ¹⁸Pamañaari Pawa, onkantya aririka pishiyyayitaki, iiro otonkiyotantzimi tyawontsi. ¹⁹Tima antawo jiñaitiro jashironkaitya paata. Pairani owakiraa jiwitsikaitakiro kipatsi, irojatzi iroñaaka tii jiñaitziro kimityaawoni jiroka ashironkaantsi. Iiro apiita jiñaitairo kimityaawoni. ²⁰Iromi ishintsitaki

Awinkathariti jomairintziro ashironkaantsi, tikaatsi awisakotaatsinimi. Ikaminta itzimayitzi jiyoshiitairi irirori, awintaayitaiyaarini, irootaki jomairintantakawori ashironkaantsi. ²¹Aririka pinkimi inkantaitimi: ‘Jirika Cristo’. Pashini kantimini: ‘Jirinta Cristo’, iiro pikimisantziri. ²²Tima impokayitapaaki ojyaarini Cristo, ojyaarini Kamantantaniri. Ari intasonkawintantayitapaaki, inkowawitya jamatawitirim iyi jiyoshiitairi Pawa. ²³Paamaakowintaiya iiroka, aritaki nokamantsitakimiro kitziroini”.

Impiyantaiyaari Itomi Atziri
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴“Paata, aririka onkaatapaaki jashironkaita antawo, ari intsiwakanaki ooryaa, iiro joorintanaa kashiri, ²⁵intziroryaayiti impokiro inkitiki, maawoni oorintayitachari inkitiki impookayiti ijatzti. ²⁶Aripaiti impokai Itomi Atziri inkinantapaiyaawo minkori, jiñaitawairo ishintsinka ijatzti jowaniinkawo. ²⁷Impoña jotyaantakiri maninkariiti, japatotairi ikaatzi jiyoshitaitakiri nampiyitawori maawoni tsikarikapaini kipatsiki, irojatzi tsika ochimpitapaa.

²⁸Ari okimitawo piñaapiintziro iirishitzi pankirintsi, piyotzi irootaintsi osarintsitzimatai.^p ²⁹Iro piyotiri iirokapaini, aririka piñaayitairo nokamantayitakimiri, pokimataana. ³⁰Imapiro nokantzi, iiro ikamita jirika ajyininkapaini, irojatzi jiñaantatyawori nokamantayitakimiri. ³¹Iiro okantaitatyaaani piñiilo inkitti ijatzzi kipatsi, irooma okaatzi noñaaniyitakari imapiroitaatyaaani iroori.

³²Tima apaniroini ikantakaawo Ashitairi jiyotziro tsikapaiti imonkaataiya. Tii jiyotziro Itomi, iri owatsipiro maninkariiti saikatsiri inkitiki. ³³Paamaakowintya, aminapiinta pinkantya, pamaña. Tii piyotzi tsikapaiti imonkaatantyaari. ³⁴Ojyatyaawo aririka jiyaati atziri intaina. Jookanakiro ipanko, inkantanakiri maawoni jompiratani oitarika jantiniriri. Iijatzzi ikimitaakiri aamaakowintawori pankotsi, inkantanakiri: ‘Paamagaina’. ³⁵Paamaakowintaiya iiroka, tima tii piyotzi tsikapaiti impiyi ashitawori ipanko, tsiniriitiini, niyankiitipaiti, iñiimataki tyoopi, onkitiijyitzimataki, ³⁶aririka jomapokaimi impiyi, iiro jiñaapaimi pimayi. ³⁷Okaatzi nokantayitzimiri iiroka, irojatzi nokantsitariri ijatzzi maawoni: ‘Paamaiya’ ”.

Ikamantawakaita kitziroini jaakaantiri Jesús
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 ¹Ari kaatapaaki apiti kitijiyiri joimoshirinkapiintaitziro Anankoryaantsi, jowantapiintaitawori ijatzzi tantaponka. Ari

^p 13.28 Kantakotachari jika “pankirintsi”, irojatzi ikantayiitziri “higuera”, iro jyookatsiri pashiniki nampitsi.

ikamantawakaari ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, ikantawakaiyani: “Thami amatawitiri Jesús ayiri, owamaakaantiri.

²Iro kantacha iiro amaamanitziri kitiijyiri joimoshirinkaita, ipiyakowintarikari atziriiti”.

Isaitantaitari Jesús kasankaari
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³Ikanta ikinanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaawaiwitachari. Ari isaikaki jowaiyani. Ariitapaaka tsinani amakotaki kasankaari.

Iyoshiita owaaki inchatiya iitachari “nardo”, ojyiki owinawo, kamiitha okantaka onaki jiwitsikaitziro mapi oita “alabastro”. Osataakotakiro opatziki, osaitantakari ipatzitoki Jesús. ⁴Kisanaka ikaatzi ñaakirori, ikantawakaanaka: “¿Oitama apaatantawori kasankaari? ⁵Aririkami ompimantya, jagaitimi ojyiki kiriiki inkaatimi 300, iri ampashityaarimi ashironkainkari”. Ikisanakiro tsinani.⁶ Ari ikantzi Jesús:

“Piñaashityaawo, ¿Oitama pikisantawori? Kamiitha okanta noñaakiro antakiri. ⁷Ari inkantaitatyaaani ashironkainkari piñiiri pintsipatyaari, pikowirika pitakotyaari, ari pimpashitatyaari. Irooma naaka, iiro okantaitatyaaani piñiina pintsipataina. ⁸Jiroka tsinani antatziiro aawiyiri iroori, iiwataki osaitantanawo kasankaari ojyakaawintatyaana aririka inkitaitakina. ⁹Aririka ikamantantaitairo Kamiithari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinani, ari onkantya joshiritantaityaawori antakiri iroori. Imapiro”.

Ikinkishirya Judas jaakaantiri Jesús
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰Ikanta Judas Iscariote, jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari impimantiri Jesús. Iriiwitaka kaawitachari 12 jiyotaani.

¹¹Antawo ikimoshiritaiyanakini jiwari, ishinitakiri impiri kiriiki.

Jaminaminatanakiro Judas tsikapaiti jaakaantiri Jesús.

Iwiyaantawori jowakaanaari jiyotaani
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹²Ariitapaaka itanainchari kitiijyiri jowantapiintaitawori tantaponka, jowamaapiintaitziri jowaitari kitiijyiriki Anankoryaantsi. Ari josampitakiri jiyotaani Jesús, ikantziri: “Yotaanari, ¿Tsikama onkotsitakaantika aaka?” ¹³Ari ikantanakiri apiti jiyotaani: “Piyaati nampitsiki. Ari pintonkiyotaari atziri jaakotziro ijiñaati kowityaaniki. Poyaatzishitanakiri, ¹⁴tsikarika intyaapaaki, pinkantiri ashitawori ipanko: ‘Ikowi jiyoti yotaanari tsika jowakaiyaari jiyotaani’. ¹⁵Ari

⁹ **14.5** Ikantakoitziri jaka “ojyiki kiriiki”, irijatzi ikantaitsitari iijatzi “denario”.

joñaaganakimiro jinoki ipango, antawo okantaka jiwitsikaitakiro maawoni inkini jowaiyani. Ari ponkotsitakaantiri oyaari”.

¹⁶ Jataki jiyotaani aritaka nampitsiki. Jiñaakiro ikantakiriri, ari jonkotsitakaantakiri joyaari.

¹⁷ Okanta otsiniriityaanaki ariitapaaka Jesú, itsipatapaakari iijatzi 12 jiyotaani. ¹⁸ Ikanta jowaiyani, ikantzí Jesú: “Pikaataki patyootana, tzimatsi apaani pithokashitinaní. Imapiro”. ¹⁹ Owashiri ikantaiyanakaní. Josampiyitanakiri, ikantziri: “¿Naakama pithokashitimini?” Pashini osampitziri: “¿Naakama?” ²⁰ Ikantzí Jesú: “Iriitaki apaani pikaataki patyootakina. ²¹ Tyaaryoo impiyakota Itomi Atziri, tima irootaki josankinatakotakiri pairani. ¡Ikantamachiitziri pithokashityaarini! Iiro itzimaajaitzimi irirori”.

²² Linta jowaiyani, jaakiro Jesú tanta. Ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri jiyotaani, ikantziri: “Poyaawo, nowatha inatzi”. ²³ Ipoña jaatakotakiro jimiriitari, ipaasoonkiwintakiro, ipakotakiri jiyotaani, jirayitaki maawoni. ²⁴ Ikantziri: “Niraani inatzi, iro shitowatsini jawisakoshiritantiaari ojyiki. Irootaki oñaagantapirotironi ankajyaakaawakaiyaari. ²⁵ Iiro nritaawo, irojatzi paata aririka impinkathariwintantai Pawa, ari napiitairo. Imapiro”.

Ikinkithatakotziro Jesú jookawintanti Pedro (Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Ikanta ithonkanakiro ipampithaakotziri Pawa, jataiyanakini tonkaariki otzishiki Olivo. ²⁷ Ikantzí Jesú: “Irootaintsi pookawintaiyinani tsiniripaiti. Timá josankinaitaki pairani kantsiri:

Nowamairi aamaakowintariri oijya, ari inthontya impoonkanaki ipira.

²⁸ Iro kantacha, aririka nañagai, Galilea-ki noyaapaimi”. ²⁹ Ipoña ikantzí Pedro: “Aritaikima jookawintaimi pashinipaini, iiro nimatziro naaka”.

³⁰ Ikantzí Jesú: “Iroñaaka tsiniripaiti, tikiraata japiitziro jiñi tyoopi, mawajatzi pinkantaki: ‘Tii noñiiri Jesú’. Imapiro”. ³¹ Ikiro ishintsitatzi Pedro, ikantzí: “Iiro nookawintzimi, kimitaka ari ankaati ankami”. Ari ikantaiyakini iijatzi maawoni.

Jamana Jesú Getsemaní-ki (Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ikanta jariitaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakiri jiyotaani: “Ari pisaiyawaki jaka, namanamanaatawatya”. ³³ Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo iijatzi Juan. Antawo jiraashiritakotapaaka. ³⁴ Ikantziri:

“Owamaimatatyina nowashirinka. Ari pisaiyawakini iiroka, pinkakimpiti”. ³⁵ Jawisanintanaki kapichiini irirori. Otzirowapaaka kipatsiki, jamanapaaka, iiro ikimaatsitantawo awijyimotirini. ³⁶ Ikantziri:

“Ashitanarí, tikaatsi pomirintsitzimotimini iiroka. Nokowawita pookakaawintinami onkaati nonkimaatsityaari. Iro kantacha iiro pantanawo nokowawitakari naaka, iro panti oita pikowakaakinari iiroka”. ³⁷Ipoña ipiyapaaka, jiñaapaatziiiri jimagaiyini. Ikantapaakiri Pedro: “Simón, ¿Oita pimaantari? ¿Tiima pikisashitawo piwochokini? ³⁸Pinkakimpiti, pamaña, otzimikari pikinakaashitani. Tima tii pikisashiwitanita, ojyiki inawita kamiithatatsiri pikowawitari pantirimi”. ³⁹Iijatzi ipiyanaa, amanapaa iijatzi. Irojatzi japiitapai ikantayitakiri inkaanki. ⁴⁰Ikanta ipiyapaa, iijatzi jiñaapairi jimagaiyini, tima antawo okantaka iwochokini. Ikaaniwaitzi jiyotaani, tii jiyotzi oita inkantiri. ⁴¹Iro mawatanaintsiri ipiyapaaka, ikantapaakiri: “¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaatapaaka jaakaantaitantyaariri Itomi Atziri, jagaitiri kaaripiroshiriki atziri. ⁴²Pimpiriinti, thami aatai. Okaakitzimatapaaki pithokashitinani”.

Jagaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Jiñaawaiminthaitzi Jesús, ariitapaaka Judas ikaawitapiintari. Ojyiki itsipatapaakari, jamayitaki jowathaaminto, ipajaminto. Jotyaantani jinatzi pinkathariiti apatowintariri Jesús: Ijiwari Ompratasorintsitaari, Yotzinkariiti, iijatzi Antaripiroriiti. ⁴⁴Tima Judas, pithokashitantachani, ikantsitakari kitziroini jamaniwo: “Tsika itzimi nonthopootapaakiri, iriitaki, poojotiri, paanakiri”. ⁴⁵Ikanta jariitapaaka, jontsitokapaakari okaakiini Jesús, ikantapaakiri: “Yotaanarí”. Ithopootapaakiri jiwithatapaakari. ⁴⁶Joirkaitapaakiri Jesús, joojoitapaakiri. ⁴⁷Ikanta tsipatakariri okaakiini Jesús, inoshikanakiro iyotsiroti, itotsitakiri ikimpita jompiratani ijiwari Ompratasorintsitaari. ⁴⁸Ipoña ikantzi Jesús: “¿Naakama koshintzi, pamashitantanari powathaaminto, pipajaminto? ⁴⁹Tima piñaapiintana niyotaantzi tasorintsipankoki ¿Kaarima paantana janta? Ari onkantya, iro imonkaatantyaari josankinatakoitakinari pairani”. ⁵⁰Shiyaiyanakanji jiyotaani, jookawintaitanakiri apaniroini.

Mainari shiyainchari

⁵¹Tzimatsi mainari oyaatakowintanakiriri Jesús. Ikithaawitaka. Iro kantzimaitacha joirkawiitakari irirori, ⁵²jaatonkoryaanakiro iithaari ithañaanaka, ishiyamirikitashitanaka.

Japatowintitarí Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³Ipoña jagaitanakiri Jesús ijiwaripiroritiki Ompratasorintsitaari. Ari japatotaiyakanmaawoni ijiwari Ompratasorintsitaari, itsipatakari Antaripiroriiti, iijatzi Yotzinkariiti. ⁵⁴Ikanta Pedro noshikaka irirori

ipoki iintsikiryoini, joyaatakowintakiri Jesúś, irojatzi jariitantaapaaka osaiki ipanko ijiwaripiroriti Ompratasorintsitaari. Ari ikatziyapaakari itsipatapaakari jompiratanipaini, jakitsitaiyani paampariki.⁵⁵ Ikanta ijiwaripaini Ompratasorintsitaari itsipatakari ikaatzi apatotainchari, jaminawitaka iitya thiiyakotaarini Jesúś onkantantyaari jowamaakaantiri.⁵⁶ Tzimawitaka ojyiki thiiyakowitzapaakariri, tiimaita imonkaatawakaa ikantawitakari pashinipaini.⁵⁷ Opoña ikatziyanaka apaanipaini, ithiiyakotanakari Jesúś, ikantzi:⁵⁸ “Nokimiri naaka chapinki jirika, ikantzi: ‘Ari nompookakiro tasorintsipango, jiwitsikani atziri, iro awisawitata mawa kitijyiri nonthonkairo niwitsikainiri pashini, kaari ipomirintsiwinta atziri jiwitsikiro’”.⁵⁹ Tima jinashiyitakawo okaatzi ikantawitakari pashini.⁶⁰ Ipoña ikatziyanaka ijiwaripiroriti Ompratasorintsitaari, josampitanakiri Jesúś, ikantziri: “¿Oitama kaari pakanta? ¿Tiima pikimi okaatzi ikantakoitzimiri?”⁶¹ Irojatzi jimairitaki, tii jaki. Japiitziri josampitziri: “¿Irokama Cristo, Itomi Tasorintsitsatsiri?”⁶² Jakanaki Jesúś, ikantzi: “Naakataki. Irootaintsi piñiiri Itomi Atziri intsipataiyaari jakopiroriki Pawa impinkathariti. Impoña piñiiri impiyi inkinapai minkoriki”.⁶³ Ikanta ikimaki ijiwaripiroriti, jaanakiro iithaari isagaanakiro ikisanaka, ikantzi: “¿Itama pashini ankowiri inkinkithatakoitri? ⁶⁴ Pikimaiyakirini maawoni ithainkakiri Pawa. ¿Tzikama pikantaiyinika iiroka?” Ikantzi maawoni: “¿Tzimataiki ikinakaashitani! ¡Ontzimatyii inkami!”⁶⁵ Tzimatsi apaanipaini iiwapootanakiriri. Tzimatsi pashini otzimikapootakiriri, ipoña ikapojawaitziri, ikantzimaitari: “¿Incha piyoti Kamantaniraní?” Jimatsitakawo ijatzi jompiratani ijiwaripiroriti, ipajawoowaitakiri.

Ikantzi Pedro: Tii noñiiri naaka Jesúś
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Isaikaki Pedro jikokiroki, shitowapaaki tsinani jompiratani ijiwaripiroriti Ompratasorintsitaari. ⁶⁷ Oñaapaakiri Pedro jakitsita paampariki, okantziri: “¿Tiima iiroka itsipatapiintari Jesúś Nazaret-jatzi?”⁶⁸ Jotikanakiro Pedro, ikantanaki: “Tiitya, tii niyotzi iita pikantanari”. Shitowanaki kapichiini. Irojatzi jiñaantanakari tyoopi. ⁶⁹ Okanta osamaniyyaaki, oñagairi ijatzi, okamantakiri akitsitachari, okantziri: “Irijatziita jirika”.⁷⁰ Japiitanakiro Pedro jotikiro. Tikira osamanitzi, japiitanakiro ikaatzi saikaintsiri josampitziri, ikantziri: “Iirokataki itsipatapiinta Jesúś, tima Galilea-jatzi pinatzi, iriiwaitaki ikantziro jiñaawaitzi”.⁷¹ Ikantzi: “Tii niyotziri pikantanari. Jiyotzi Pawa imapiro nokantzi, nothiiyarika, jowasankitainaata”.⁷² Ari japiitanakiro jiñaanaki tyoopi, kantanaka apiti japiitakiro. Ikinkishiryaanakiro Pedro ikantakiriri Jesúś: “Tikira apititanaki jiñi tyoopi, mawajatzí potiki, pinkanti: ‘Tii noñiiri Jesúś’”. Iraanaka ikinkishiryaanakiro.

Jagaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15

¹Okanta okitijiyitamanai, japatotaiyaani maawoni pinkathariiti: ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Antaripiroriiti, Yotzinkariiti, oyiki ikinkithatakotakiri Jesús. Ipoña joojoitanakiri, jagaitanakiri isaiki Pilato. ²Josampitawakiri Pilato, ikantziri: “¿Iiroka iwinkathariti Judá-mirinkaiti?” Jakanaki Jesús, ikantziri: “Irootaki pikantakiri”. ³Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari, ikisaniintanakiri, ithiiyakowintanakari. ⁴Japiitanakiri Pilato josampitziri: “¿Tikaatsima pinkantiri iiroka? ¿Tiima pikimi okaatzi ikantakoyiitzimiri?” ⁵Tii jaki Jesús. Jotzikanaminthatanakiri Pilato jirika Jesús.

Jiyakawintaitziri Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶Tzimatsi jantapiintziri Pilato: maawoni osarintsiki joimoshirinkayaani Judá-mirinkaiti, jomishitowakaantzi ijyininka jaakaantaitziri ikowiri. ⁷Tzimatsi iiitchari Barrabás, jomontyaitziri itsipayitakari ikaataliyini jowamaantaki, jowayiritari iwinkathariti. ⁸Ikanta ipokaiyapaakini atziri, ikowakotapaakiri Pilato jantiro jamitapiintari. ⁹Jakanaki Pilato, ikantziri: “¿Iriima pikowi nomishitowakaantiri jiitaitziri ‘Twinkathariti Judá-mirinkaiti?’” ¹⁰Jiyotzi Pilato, ikisatya ijiwari Ompiratasorintsitaari jaakaantantakariri Jesús. ¹¹Iro kantzimaitacha ijiwari Ompiratasorintsitaari, jowatsimaakiri atziriiti inkantaiyini: “Iri kamiithatatsi jomishitowaitiri Barrabás”. ¹²Japiitanakiri Pilato josampitziri: “Jirika jiitaitziri ‘Twinkathariti Judá-mirinka’, ¿Tsikama nonkantirika?” ¹³Ikantzzi ikaimaiyini atziri: “¿Pimpaikakotakaantiriwí!” ¹⁴Ikantzzi Pilato: “¿Tzimatsima kaaripirori jantakiri?” Ilikiro ishintsitatzti ikaimaiyini ikantzzi: “¿Pimpaikakotakaantiriwí!” ¹⁵Ikowanaki Pilato jantiniri ikowakiri atziripaini, jomishitowakaantakiri Barrabás. Iri ipajatakaantanaki Jesús, jagaitanakiri impaikakoitiri.

¹⁶Ikanta owayiriiti ityaakaanakiri Jesús ipankoki Pilato, jiitaitziro “Pretorio”. Ari japatotakiri maawoni owayiri. ¹⁷Ikithaatapaakiri kithaarintsi pitzirishimawopirotsatsiri kimitawori ikithaatapiintari pinkathariyitatsiri. Ipoña jamathaitantakari kitochiitapo. ¹⁸Iro jantantawori jiroka, tima ithainkimawaitatziiri. Ikaimotzimaitari, ikantzzi: “¿Jirikataa iwinkathariti Judá-mirinkaiti?” ¹⁹Ipoña jompojainatantari sawoo. Jiwapootakiri. Jotzirowashitzimaitari impinkathatirim ikanzi. ²⁰Ari jishitakiro ishirontaminthatari. Jaatonkoryagairi, ikithaatairi iithaari irirori. Jaanakiri impaikakotiri.

Jowamaitakiri Cristo ipaikakoitziri

(Mt. 27.32-56; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

²¹Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iwaapati Alejandro itsipatakari Rufo, itonkiyotakari jariita nampsitsiki, ishintsiwintanakiri jinatanakiro

impaikakoitanyaariri Jesús. ²² Jagaitanakiri tonkaariki oita “Gólgota” (akantziri aaka: “Atziriitoní”.) ²³ Ipakoitapaakiri imiri itsipataitakiro kipijyaari, tii jiriro.^r ²⁴ Ipoña ipaikakoitakiri. Ikanta owayiriiti jowawisaawakaawo ikithaaayitari Jesús, ikimitakaantakiro jiñaaritaita jiyotantyaari intzimi ayironi. ²⁵ Aritaki jinokiityaapaaki ooryaatsiri, ipaikakoitakiri Jesús.^s ²⁶ Josankinaitaki kantakaantakirori ipaikakoitantakariri, okantzi: IWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI. ²⁷ Ari itsipataitakiri ipaikakoitziri apiti koshintzi, ikatziyakotaka apaani jakopiroriki, pashini jampatiki. ²⁸ Ari imonkaatakari osankinatainchari pairani, okantzi:

Itsipataitakiri kaaripiroshiritatsiri.

²⁹ Ithainkimawaitakiri ikaatzi awisayitatsiri janta, jotikayinata, ikantziri: “Aña iiroka pookirori tasorintsipanko, iro awisawitatty mawa kitijyiri piwitsikairo iijatzi.^t ³⁰ ¿Oitama kaari payiitanta ipaikakoitakimi powawisaakotaiya?” ³¹ Irojatzi ikantsitakari iijatzi ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, jowashiyawintari, ikantawakaiyaní: “Jowawisaakotziri pashini, ¿Kaarima jimatantawo jowawisaakotya irirori? ³² ¡Incha jayiiti Cristo-witachari jiitaitziri ‘Iwinkathariti Israel-mirinkaiti’, ankimirantantyaariri!” Jimatsitanakawo itsipatakari ipaikakota, ithainkimawaitakiri.

³³ Okanta itampatzikatapaaki ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsiniritanaki, irojatzi jyiitiini itainkanaki ooryaa.^u ³⁴ Ari ikaimanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: “¡Eloí! ¡Eloí! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaniki aaka: “Pawa, Pawa, ¿iitama pookawintantakinari?”)

³⁵ Ikanta jirikapaini saikawintakiriri Jesús, ikimawitawakari ikaimanaki. Ikantanaki: “Pinkimiri, ikaimatziiri Elías”. ³⁶ Ishiyapainta apaani, jomitsisiyakiro manthakintsi kipijyaariki, jankowiitakiniri sawoopankiki, jowaankakotakiniri jatsimiyatiro, ikantzi: “Añaawakiriita ari impokaki Elías jowayiitiri”. ³⁷ Ipoña japiitanakiro ikaimanai shintsiini, tii jañiinkatanai. ³⁸ Okanta janta tasorintsipankoki, sagaanaki niyankiniki tontamawotatsiri ithatashiitzirori, opoñaanaka jinoki irojatzi isaawiki, apikota okantanaka. ³⁹ Ikanta ijiwari owayiriiti katziyawintakariri Jesús, jiñaakiri ikaimanaki shintsiini ikamantanakari, ikantanaki irirori: “Imapirotatyama Itomintari Pawa jirika”.

⁴⁰ Tzimatsi iijatzi tsinani aminaintsiri jantyaatsikiini. Jiroka okaataiinyi: María Magdala-jato, Salomé, María inaanati iyaapitsi

^r 15.23 Jiroka kipijyaari oita “mirra”. Iro joitaitziriri atziri, ijampawathatantyaari, iiro ikimaatsiwaitantawo aririka jowasankitaitiri. ^s 15.25 Iro ikantaitziri pairani: jiwiyaaka ooryaa 3. ^t 15.29 Iro jamitaiyarini Judá-mirinkaiti jotikayinata, aririka inthainkashiryanti. Iro kimitawori amitaiyarini aakapaini, aririka ookoti atziri anthainkimatiri, ankanti: “¡Piñaakiro! ¡Pikimakiro!”

^u 15.33 Iro ikantaitziri pairani: jiwiyaanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsiniritanaki irojatzi jiwiyaanaka ooryaa 9.

Jacobo ijijatzi José. ⁴¹ Jirokapaini tsinani irootaki tsipatakariri pairani Jesús Galilea-ki, ojyiki imitakoyitakiri. Otsipatakawo ijijatzi pashini tsinanipaini oyaatapaakiriri Jesús ipokaki Jerusalén-ki.

Ikaitatakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Aritaki tsiniriityaanaki. Irootaki kitijyiri jaminantapiintitari joyaari oñaatamanai, kitijyiri jimakoryaantitari. ⁴³ Ikanta José poñaachari Arimatea-ki, ikaatapiintziri japatota jiwaretti, irijatzi oyaawintariri Pawa impinkathariwintantai. Tii ithaawi jiyaatashitanakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pishinitinari nonkitatairi Jesús”. ⁴⁴ Tima jomapokapaakiri Pilato, tii jiywita kamaki Jesús. Ikaimakaantakiri ijiwari owayiriiti, josampitakiri imapiyorika ikamaki Jesús. ⁴⁵ Icamantitakiri Pilato, ishinitainiri José jaanairi. ⁴⁶ Jamanantashitakiri kithaarintsi jintamawotatsiri. Ikintaryaaakotairi, iponatakiri. Jowakotakiri imoontashiitziri kaminkaripaini shirantaaki, joipinakaantaki mapi, jojyipitakotantakiri. ⁴⁷ Okanta María Magdala-jato otsipatakawo María inaanati José, aminaiyakini iroori tsika jowaitakiri.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 ¹ Awisanaki kitijyiri jimakoryaantitari. Ari amanantaiyakini kasankaari María Magdala-jato, otsipatakawo pashini María inaanati Jacobo, ijijatzi Salomé, jataki ontziritantaiyaari Jesús. ² Okanta okitijyitamanai domingo, ananinkamanaki iyaati omooki jowakoitakiri Jesús. Aritaki ishitowimatapaaki ooryaatsiri ariitzimatapaaka janta. ³ Okantawakaiyani: “¿Lityaaka otainkironi mapi jomontyaitantakariri?” ⁴ Iro aminawitapaaka, oñaatzi otainkaki mapi, tima antawo mapi inatzi. ⁵ Tyaapaaki omooki jowawiitakiri. Oñaapaakiri mainari isaikaki akopiroriki, okitamaanikitaki iithaari. Othaawaiyanakini. ⁶ Ipoña ikantanakiro irirori: “Iiro pithaawawaitzi. Iriima pipokashiwitá Jesús Nazaret-jatzi, ipaikakoitakiri chapinki. Añagai, tii isaiki jaka. Paminiro jowawiitakiri. ⁷ Pimpiyanaki, pinkamantayitairi jiyotaani, pinkantairi Pedro ari jiyaatai Jesús Galilea-ki, ari piñaayitairi. Aritaki ikamantsitakimi”. ⁸ Oshiyapithatanakawo omoona, ompitawitanaka. Tikaatsi pashini atziri onkamantanaki, tima othaawanakitzi.

Joñaagaawo María Magdala-jato

(Jn. 20.11-18)

⁹ Aritaki añagai Jesús amaityaaki domingo, iro jitanaa joñaagaawo María Magdala-jato joshinchagairi pairani jaagawitawo kaatatsiri 7 piyari. ¹⁰ Irojatzi iyaatashitanakariri itsipayitakari pairani Jesús,

oñaapaatziiri jiraawaitaiyani, okamantapaakiri oñagairi. ¹¹Ikanta ikimawitawakawo oñagairi Jesús jañagai, tii ikimisantaitziro.

Joñaagaari Jesús apiti jiyyotaani
(Lc. 24.13-35)

¹²Ikanta Jesús, joñaagaari apiti jiyyotaani jiyaataiyini aatsiki, pashinipootapai kapichiini. ¹³Ari ipiyaiyanakani irirori, ikamantawitapaakari ikaataiyini. Ari ikimitsitakari ijijatzi, tii ikimisantitziri.

Jotyaantziri Jesús jiyyotaani
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴Ikanta jowawaita 11 jiyyotaani, ari joñaagaari Jesús, ikaminaapairi, jiñaakiri kisoshiri ikantaiyakani, tii ikimisantziri ikaatzi ūayitairiri jañagai. ¹⁵Ikantapairi: “Piyaati pothotyiilo maawoni kipatsi. Pinkinkithatainiri atziripaini Kamiithari ūaantsi. ¹⁶Itzimirika kimisantawakironi, owiinkaatanaachani, iriitaki awisakoshiritaatsini. Iriima kaari kimisantawakironi, jowasankitaayiitairi. ¹⁷Jiroka inkantanaiya kimisantanaatsini: joshinchaayitairi piyarishiritatsiri impairyiina naaka. Jiñaawaiytairo pashinitatsiri ūaantsi. ¹⁸Aririka joirikawityaari maanki, aririka jirawityaawo piyatatsiri, tikaatsi onkantiri, iiro ikami. Ari joshinchaayitairi mantsiyaripaini ijijatzi”.

Tzinagaa Jesús inkitiki
(Lc. 24.50-53)

¹⁹Ithonkakiro Awinkathariti ikamantayitakiri, irojatzi itzinaantanaari inkitiki, itsipatapaari Pawa ipinkathariwintantapai. Isaikimotapairi jakopiroriki. ²⁰Ikanta jiyaataiyakini jiyyotaani, ikamantantaki maawoni nampitsiki. Awinkathariti antakaayitakiriri, jantakaayitakiri kaari jiñaapiintaitzi, ari onkantya jiyyotantaityaari imapirotatyá ikamantantziri. Ari onkantyaari.

KAMIITHARI ÑAANTSİ JOSANKINATAKIRI LUCAS

Jiwithaitari Teófilo

1 ¹Ojyiki kowawitainchari josankinatiromi okaatzi awijiyimotakairi.
² Ikowaitaki jothotyiitiro okaatzi jiyotaayitakairi ñaayitajaantakirori
owakiraini tsika itzimi kamantakairori ñaantsi. ³Ari nokimitakari
ijatzi naaka Teófilo. Tima naakowintakawo iintsikiryoini tsika okanta
opoñaantanakari, irootaki nosankinatantzimirori iiroka okaatzi
awisayitaintsiri. ⁴Ari onkantya piyotakotantyaawori tyaaryoopiroini
okaatzi jiyotaawitaitakimiri.

Ikinkithatakoitziro itzimantakari Juan

⁵Pairani, ipinkatharitantari Herodes janta Judea-ki, ari isaiki
Ompiratasorintsitaari jiita Zacarías, icharini Abías-ni jinatzi. Irooma
iina oita Elisabet, isawo Aarón-ni inatzi iroori. ⁶Kamiithashiri
ikantaiyani apitiroitti ipinkathatziri Pawa. Imonkaatziniri okaatzi
ikowakairiri, tikaatsi inkinakaashitapaintya. ⁷Tii itzimimaita
jowaiyani, tima maanirothaki inatzi Elisabet. Jantaripirotashitapaaka
apitiroiti. ⁸Okanta pashini kitijiyiri, monkaataa jantapiintantawori
Zacarías jompiratasorintsitanteri. ⁹Tima iro jamitapiintaiyarini
Ompiratasorintsitaari, ikimitakaantziro iñaaritaita, ari inaitakiro iri
Zacarías tyaatsini tasorintsipankoki intainiri Pawa kasankainkari.
¹⁰Piyotaiyachani atziri jikokiroki jamanaiyani, itagaitzirowa
kasankainkari. ¹¹Ari joñaagakari Zacarías imaninkariti Awinkathariti,
ikatziyimotapaakari jakopiroriki itayirowa kasankainkari.
¹²Antawoiti ithawanaki, iyokitzi ikantanaka jiñaawakirira.
¹³Ipoña iñaawaitanaki maninkari, ikantzi: “Zacarías, iiro pithawi.
Tima ikimaitakimiro pamanani. Ari piñaakiro piina Elisabet,
owaiyanti. Iri piitiri Juan. ¹⁴Aririka intzimaki pitomi, owanaa
pinkimoshiriwintiri, ari inkimitsityaari ijatzi atziripaini. ¹⁵Tima
ñnapirori inkantakaiyaari Pawa. Iiro poitziri kachoyitatsiri ishinkiitari.

Tima inampishiritantakari kitziroini Tasorintsinkantsi intzimakirika.

¹⁶ Inkinkishiritakayaari Israel-mirinkaiti inkimisantairi Awinkathariti Pawa. ¹⁷ Iriitaki iiwatapaakirini Awinkathariti. Inkantakaatyaaari ishindsightani Elías, ari jaapatziyashiritakayaari owaiyantzinkariiti maawoni jowaiyaniiti. Ari jowamiihashiriyitairi katsimashiriri, ari onkantya jiwitsikashiritantaityaari inkimisantaitiri Awinkathariti”.

¹⁸ Jakanakiri Zacarías maninkari, ikantziri: “¡Ari! ¿Tsikama onkantya niyotantyaawori jiroka? Tima antaripirotapaakina naaka, iijatzi okimitsitakari noina”. ¹⁹ Ikantzi maninkari: “Naakataki Gabriel, poñaachari Pawaki. Jotaantakina nonkamantimiro Kamiithari Naantsi. ²⁰ Iro kantzimaitacha, okantakaantziro pithainkañaanitakina, kisopaanti pinkantya ironaaka, irojatzi imonkaatantatyaaari okaatzi nokantakimiri”. ²¹ Saikaiyatsini pashini jikokiroki joyaawintaiyarini Zacarías, ipoña ikantawakaiyani: “¿Litama josamanitantari Zacarías tasorintsipankoki?” ²² Ikanta ishitowawitapaa Zacarías, tii okantzi iñaawaitapai, jookojookowaitashitapaaka. Ari jiyotitanakiri tzimatsi jiñaakiri tasorintsipankoki. Jashi jowanakiro ikisopaantitanaki. ²³ Irojatzi imonkaatantawori kitijiyiri jantawaitzi tasorintsipankoki, jatai ipankoki irirori.

²⁴ Okanta Elisabet iina Zacarías, motzitaki. Antawoiti okinkishiritaka, tii oshitowai opankoki ikaatzi 5 kashiri omairintaka, okantashiriwaitzi:

²⁵ “Irootaki inintakaakinari Pinkathari naaka, ari onkantya iiro imanintawaitaitantana”.

Ikinkithatakoitziro intzimantyaari Jesús

²⁶ Okanta, awisanaki 6 kashiri, jotaantairi Pawa maninkari Gabriel nampitsi iitachari Nazaret saikatsiri Galilea-ki, ²⁷ iñiyo mainawo kaari ñiirini shirampari, iitachari María, tima irootaki iinantyaari iitachari José, icharinini David. ²⁸ Ikanta ityapaaki maninkari osaikira María, ikantapaakiro: “¡María! Niwithatzimi. Itsipataimi iiroka Awinkathariti. Panaakoyitakiro pashini tsinaniyitatsiri inishironkapirotaimi Pawa”.

²⁹ Okanta oñaawakiri maninkari, iyokitzi okanta okimiri ikantapaakirori jiwithatapaakawo. ³⁰ Ipoña ikantziro maninkari: “María, iiro pithaawi, tima inishironkataimi Pawa. ³¹ Ari piñaakiro pimotziti, intzimi piintsiti. Iri piiiri JESÚS. ³² Iriitaki matironi iñaapirotya, jiiyiitiri Itomi Jinokijatzi. Tima Pawa Awinkathariti, iriitaki pinkatharitakairini ikimitaakiri pairani icharinini David ipinkatharitakaakiri. ³³ Irijatzi pinkathariwintairini ikaatzi ichariniyitari Jacob-ni, ari inkantaitatyaaani impinkathariwintantai irirori”. ³⁴ Ari osampitanakiri María, okantziri: “¿Tsikama onkini nomotziti, tii noñiiri shirampari?” ³⁵ Jakanakiro maninkari, ikantziro: “Iriira kantakaiyaawoni Tasorintsinkantsi. Tima ipamankantakimiro ishindsightani Jinokijatzi, oyapaatyaaawomí

opamankantzi aamparyaantsi. Irootaki jiitantlyaari powaiyani Tasorintsi Itomi Pawa. ³⁶ Ari okimitsitakari iijatzi pirintothori Elisabet, jiiwiitar maanirothaki, okantawitaka antawopirowitaka iroori, motzitai. Tzimakotaki 6 kashiri. ³⁷ Tima tikaatsi kompitzimotyaarini Pawa". ³⁸ Opoña okantanaki María: "Naakataki jompiratani Pinkathari, jantinawo okaatzi pikantakinari". Iroatzi ipiyantanakari maninkari.

Iyaataki María ariityaawo Elisabet

³⁹ Opoña pashini kitijyiri, shintsiini iyaatanaki María, jataki tonkaariki Judea-ki osaiki nampitsi, ⁴⁰ iroatzi ariitantakari ipankoki Zácarías, iwithatapaakawo Elisabet. ⁴¹ Okanta okimawakiro Elisabet iwithatapaakawo María, ijywatanaka omotzitakiri. Tima ikantakaanakityaawo Elisabet Tasorintsinkantsi, ⁴² oñaawaitanaki shintsiini iroori, okantanaki: "Iirokataki anairori pashini tsinaniyitatsiri itasonkawintaimi. Ari inkimityaari iijatzi powaiyani. ⁴³ ¿Oitama pipokashitantanari inaanativityaari Nowinkathariti? ⁴⁴ Tima nokimawakimi piwithatapaakina, ijywatanaka nomotzitakiri naaka, ikimoshiritanaki. ⁴⁵ Kimoshiri pinkantaiya iijatzi iiroka pikimisantaki, tima aritaki imonkaataiya okaatzi ikowakaakimiri Awinkathariti".

⁴⁶ Opoña okantanaki María:

Antawoiti nowishiryaaawintaiyaari Nowinkathariti,

⁴⁷ Kimoshiri nonkantawintaiyaari Pawa tsika itzimi
owawisaakoshiritainani.

⁴⁸ Tima inaakiro jompiratani ashironkaawaitaka,
Aripaiti inkantayiitai: Antawoiti itasonkawintaitakiro.

⁴⁹ Tima antawoiti jantzimotakinari matzirori otzimi ishintsinka.
¡Tasorintsi inatz iwairo!

⁵⁰ Ari inkantaitatyiaani inishironkayitairi inkaati inchariniyitaiyaari
paata,

Tsikarika inkaati pinkathayitairini.

⁵¹ Iro ishintsinka imatantayitakari.

Japirotsitairi ikinkishiriwitari jantirimí kantakaapirowaitachari.

⁵² Ikaatzi pinkathariwitachari, ikantakaantakiro Pawa iiro
jiyataktantawo impinkathariti,

Iri jiñaapirotakaiya ikaatzi tsinampashiryaaawitachari.

⁵³ Jayaagantakaayitaari ikaatzi tajyaaniintawitachari,
Iriima ikaatzi ajyaagantawitachari jaapithayitairi tzimimowitariri
jomishitowakiri.

⁵⁴ Inishironkatairí Israel-mirinkaiti, tima jompiratani jinayitaki.
Tii ipiyakotziri inishironkayitziri,

⁵⁵ Tima iro ikantayiitakiriri pairani achariniyitakari,
Jitakari Abraham-ni iroatzi inkaati inchariniyitaiyaari.

⁵⁶Ari osaikimowaitapaintziro María jiroka Elisabet ikaatzi mawa kashiri, irojatzi opiyantaari opankoki iroori.

Itzimantakari Juan owiinkaatantaniri

⁵⁷Ikanta imonkaataka ontzimaanitantlyaari Elisabet, tzimaki otomi. ⁵⁸Ari ipokaiyakini ojyininkapaini ikimoshiriwintayironi, tima jiyotaiyakini antawoiti inishironkatakiro Pawa. ⁵⁹Aritaki maakotapaaki 8 kitijyiri iintsi, jagaitanakiri intomishinataanitiri, ari ikowawitaka jiitaitirimí Zacarías, tima iwairo inatz iwaapati. ⁶⁰Irojatzi okantantanakari inaanati: “Iiro jiita Zacarías, jiitya Juan”. ⁶¹Ari ikantaitanakiro: “¿Itaka? Tima tikaatsi pijyininka iitachani Juan”. ⁶²Ipoña jookotaitakiri iwaapati josampiitziri, tsika inintzi jiitiri. ⁶³Jookotaki Zacarías inchakota jamaitiniri, ari josankinatakiri, okantzi: “Juan jiitya”. Iyokitzi ikantanaka jaminanakiri ikaatzi osampitakiriri. ⁶⁴Jomapokashitanaa iñaawaitanai Zacarías. Antawoiti ipinkathatanakiri Pawa, ipaasoonkitanakiri. ⁶⁵Pagaanka ikantaiyanakan ijininkapaini Zacarías. Tima ithonka ikimakoitakiro tonkaariki Judea-ki okaatzi awisaintsiri. ⁶⁶Pampithashiri ikantaiyanakan ikaatzi kimakowintakiriri, ikantaiyini: “¿Tsikama jiityaaka paata jirika? Tima kimpoyaawinta jowanakiri Awinkathariti jirika iintsi”.

Ikamantantakiri Zacarías

⁶⁷Ikanta Zacarías, ashitakariri iintsi, ikantakaanakari Tasorintsinkantsi, ikamantantanaki, ikantzi:

⁶⁸Kamiitha jinaki Awinkathariti Pawa, Iwananitari Israel-mirinkaiti, Ipokaki impinakowintayitai.

⁶⁹Jotyaantakairi matzirori jowawisaakoshiritantzi, Iriitaki icharinitakari David-ni, jompiratani.

⁷⁰Iro iñaawaitakaakiriri pairani tasorintsitsatsiri Kamantantaniri.

⁷¹Iri owawisaakoyitaini itzimawita kisaniiintawitairi.

⁷²Tima inishironkatairí ikaatzi achariniyitakari, Iiro imajantairo tasorintsitsatsiri ikajyaakaawakaakari.

⁷³Irootaki jiroka ikajyaakaakiriri pairani acharinini Abraham, Onkaati jantzimotairi.

⁷⁴Jookakaawintai itzimawita kisaniiintayitairi, Tikaatsi anthaawantaiya ankimisantairi.

⁷⁵Kitishiri ankantayitaiya. Kamiithashiri ankantawintaiyaari kitijyiriki.

⁷⁶Irooma iiroka notomi, jiiyiitimi iyamantaniriti Jinokijatzi. Tima iirokataki iiwatirini Pinkathari, piwitsikaantiri tsika inkinayitanaki.

⁷⁷Iiroka kamantairini ajyininkapaini, iro jiyotantyaari iriitaki owawisaakotantaniri.

Iri piyakotairini ikaaripiroshiriwaiwitaka.

⁷⁸ Tima antawoiti okantaka inishironkatai Pawa,

Jotyaantakairi poñaachari inkitiki ikimitakotapaakawo okantaranki
owakiraa okitijiyitamanai.

⁷⁹ Ikitainkatakotairi ikaatzi saikayitatsiri otsinirikitzi.

Ikitainkatakotairi otsimankakowitari jaamparyaa ashitawori
sarinkawini.

Iri oñaagantaironi tsika ikantaita isaikaitzi kamiitha.

⁸⁰ Kamiitha ikimotatzi iintsi, ñaapiroshiri ikanta. Ari inintziro isaikawaitzi
otzishimashiki, irojatzi imonkaatantakari joñaagalyaari Israel-mirinkaiti.

Itzimantakari Jesús

(Mt. 1.18-25)

2 ¹Ikanta Pinkathari César Augusto, ikantakaantaki josankinatakota
maawoni atziri. ²Aripaiti omapokaka josankinatakoitya ijiwatantari
Cirenio janta Siria-ki. ³maawoni atziri jiyaataiyakini josankinatakota
inampiki tsika ipoñaayita pairani icharinini. ⁴Irojatzi itonkaantanakari
José irirori, ipoñaanaka Nazaret saikatsiri janta Galilea, jiyaati
nampitsiki tsika itzimaki pairani Pinkathari David, oita Belén
saikatsiri janta Judea-ki. Tima jirika José icharini jinatzi David-ni. ⁵Ari
josankinatakotaari irirori intsipatyawo iinathori María, tsika otzimi
ikajyaakari jayiro. Aritzimaitaka motzitaki iroori. ⁶Ikanta jariitaiyakaní
Belén-ki, irootaintsi ontzimaaniti María. ⁷Ari itzimakiri itanakawori
otomi. Oponatakiri, omaryaakiri jowamintoki piratsi, tima tii oñaapaaki
tsika omaapaaki.

Maninkariiti ipoña aamaakowintariri oijya

⁸ Okanta jantyaatsikiini nampitsi, tzimatsi kakiwintziriri tsiniripaiti
joijyati jaamaakowintari. ⁹Ari joñaagakari imaninkariti Awinkathariti.
Okitijiyiinkatakotapaakiri jowaniinkawo Awinkathariti, antawoiti
ithaawaiyanakini. ¹⁰Iñaanatapaakiri, ikantziri: “Iiro pithaawashiwaita.
Tima namatziimi Kamiithari Ñaantsi, iro oimoshirinkairini atziriiti.

¹¹ Tzimataiki iroñaaka owawisaakotantaniri inampiki pairani pinkathari
David-ni, iritaki Cristo Awinkathariti. ¹²Jiroka piyotantyaariri: Ari
piñaakiri imponaitiri iinchaaniki jomaryaitakiri jowamintoki piratsi”.
¹³Iñaitatzti ikoñaatapaaki ojyiki inkitiwiri itsipatapaakari maninkari,
ipampithaawintapaakiri Pawa, ikantaiyini:

¹⁴ ¡Iro kamiithapirotsiri otzimimotziri jowaniinkawo Pawa
nampitawori ojinokipirotzi inkiti!

¡Isaikayitai kamiitha inishironkataniti kipatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyaiyanaani maninkariiti inkitiki, ikantawakaanaka
aamaakowintariri joijyati: “Thami aati Belén-ki, aminakitiro

oita awisaintsiri. Ari añiiro ikamantajaantakairi Awinkathariti”.

¹⁶ Shiyaiyanakani, irojatzi jiñaantapaakawori María otsipatakari José, omaryaakiri iinchaanikiti jowamintoki piratsi. ¹⁷ Ikanta jiñaapaakiri, ikamantantapaakiro okaatzi ikantakiriri inkaanki maninkari. ¹⁸ Iyokitzi ikanta jaminaitziri aamaakowintariri oijya ikimaitziri ikinkithawaitzti. ¹⁹ Irooma María, antawo okinkishiritakotawo okaatzi ikantaitapaakirori. ²⁰ Ipoña ipiyaiyanaani aamaakowintariri oijya, thaaminta ikanta ipampithaawintanairi Pawa, tima jiñaayitakiro okaatzi ikamantaitakiriri inkaanki.

Jagaitanakiri Jesús tasorintsipankoki

²¹ Ari maakotapaaki 8 kitijiyiri iinchaaniki, jagaitanakiri intomishitaaniitiri. Irojatzi jiitaitantakariri JESÚS tima ari jiitsitakari maninkari tikiraaminha omotzitiriita María.

²² Okanta jimonkaatakiro kitijiyiri jomairintaiyani onkantantyaari inkitiwathayitai, tima iro ikantakaantakiri Moisés-ni. Ari jagaitanakiri Jesús Jerusalén-ki jashitakaiyaari Awinkathariti. ²³ Iro jimonkaatantyaawori Osankinarintsipirori ikantakaantziri Awinkathariti, kantatsiri:

Iriirika shirampari omapokani tsinani,
Jashitakaityaari Pinkathari, itasorintsiti jinatyi.

²⁴ Imatantyaawori jimonkaatiro ikantakaantani Pinkathari, ontzimatyii intainiri Pawa:

Apiti konthawo, iirorika apiti iryaani shiro.

²⁵ Tzimatsi janta Jerusalén-ki shirampari jiita Simeón. Tampatzikashiri jinatzi jirika shirampari, pinkathatasorintsitaniri jinatzi, tima iri inampishiritantakari Tasorintsinkantsi. Iriitaki oyaawintawori inkimoshiritakaitairi Israel-mirinkaiti. ²⁶ Jiyyosheritakaakiri Simeón Tasorintsinkantsi, iiro ikamita irirori irojatzi jiñaantatyaaariri Isaipatziitotani Awinkathariti. ²⁷ Ikantakaanakari Tasorintsinkantsi, pokaki tasorintsipankoki. Ipoña ashitariri Jesús jaanakiri tasorintsipankoki jimonkaatantyaawori ikantakaantaitani, ²⁸ ithomaawakiri Simeón jirika iinchaaniki, ipaasonkitanakiri Pawa, ikantzi:

²⁹ Monkaatapaaka Pinkathari okaatzi pishinitakinari,
Pishinitaina iroñaaka nonkami, tima pompiratani powakina.

³⁰ Tima noñaakiri owawisaakotantaniri.

³¹ Iriitaki potyaantakiri owawisaakotairini atziripaini.

³² Iri kitainkatakoyitairini atziri kaari ajyininkata.

Iri kantakaiyaawoni impinkathaitantyaariri Israel-mirinkaiti.

³³ Iyokitzi ikanta ashitariri, ikimakowintziri jiñaantsikowintaitziri Jesús. ³⁴ Ikanta Simeón itasonkawintakiri, ikantanakiro inaanati Jesús:

“Jirika iinchaaniki iri kantakaiyaawoni jaminaashiwaitantaiyaari ojyiki ajyininka Israel-mirinkaiti, kimiwaitaka imparyaatyimi. Iri kantakaiyaawoni iijatzi jawisakoshiritantaiyaari ojyiki, kimiwaitaka intzinagaatyimi iparyaawitaka. Tima ojyiki inkantaiti: ‘Kaari iroopirori ñaantsi ñañaaniyatkarí’. ³⁵ Tima jirika iinchaaniki iri oñaagantironi okaatzi inkinkishiritaatyari. (Iro kantzimaitacha antawoiti powashiritanaty iiroka kimiwaitakimi jowathagaitatyimi.)”

³⁶ Ari osaiki iijatzi tsinani itachari Ana, kamantantaniro inatzi iroori, irishinto Fanuel icharinitanakari Aser. Antawokipirotaki iroori. Aitsiwitaka oimi owakira omaintawotapaaki, 7 osarintsi otsipawitakari oimi. ³⁷ Ikamakira oimi, tzimakotaki okaatzi 84 osarintsi. Ari ashí owatziiro osaiki tasorintsipankoki, aakowintawo kitiiyyiri iijatzi tsiniripaiti amana, otziwintakawo iijatzi. ³⁸ Ari opokapaakiri jiroka tsinani, opaasoonkitapaakiri Pawa. Opoña okinkithatakotanakiri iinchaaniki, irojatzi ikimantaiyakarini ikaatzi oyaawintawori impinakowintaitiri Jerusalén-jatzi.

Ipiyantaari Nazaret-ki

³⁹ Aritaki jimonkaatakiro okaatzi ikantakaantziri Pinkathari, piyaa Galilea-ki osaikira inampi Nazaret. ⁴⁰ Thaaminta ikanta ikimotatzi iinchaaniki, iikiro jiyaatatzi ishuntsitzi, yotaniri ikanta. Aamaakowinta jowakiri Pawa.

Isaiki Jesús tasorintsipankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatya osarintski ashitariri Jesús jiyaatzi Jerusalén-ki joimoshirinkiro Anankoryaantsi. ⁴² Ikanta Jesús aritaki tzimakotaki 12 josarintsi, jataiyakini Jerusalén-ki tima iro jamitapiintari joimoshirintya. ⁴³ Aritaki kaataki joimoshirinkaiyani, piyaiyaani ashitariri, irojatzi isaikanaki Jesús Jerusalén-ki, tii jiyotzi ashitariri. ⁴⁴ Íñaajaantaki iiwataki Jesús itsipatanaari ikaataiyini. Aniitaki apaani kitiiyyiri, ari ikowawitaari, josampiwitakari ijyininkapaini ikaatzi jiyaataiyini. ⁴⁵ Tii jiñiiri, ipiyaa Jerusalén-ki jaminaminatakiri. ⁴⁶ Mawa kitiiyyiri jiñaantaariri isaiki tasorintsipankoki, ikinkithawaitakaayitziri yotakotzirori Ikantakaantaitani, josatikaitakiri niyanki, josampiminthatziri. ⁴⁷ Iyokitzi ikanta jaminaitziri jiñaitakiri imapiro jiyanitzi, jakayitakiro kamiitha okaatzi josampitakiriri. ⁴⁸ Ikanta jiñaapairi ashitariri, iyokitzi jaminapaakiri, okantapaakiri inaanati: “Notomí, ¿tsikama pinkantinaka? Ojyiki naminaminatakimi notsipatari piwaapati, antawoiti pominthaaawaniintakina”. ⁴⁹ Ipoña jakanaki irirori, ikantanaki: “¿Litama paminaminatantanari? ¿Tiima piyotzi iro kowapirotachari nantiniri ikowakaanari Ashitanari?” ⁵⁰ Iro kantacha tii ikimathatziro ashitariri okaatzi ikantakiriri. ⁵¹ Jaanairi, jataiayaini

Nazaret-ki. Jantziro maawoni okaatzi jompiratariri iwaapati. Iro kantacha pampithashiri owakotakiri inaanati.

⁵² Iikiro ithaamintatya Jesús ikimotatzi, yotani ikanta. Kimpoyaawinta jowiri Pawa. Ari ikimitsitari ijatzi atziripaini inishironkatani jowiri.

Ikamantantziri Juan owiinkaataantaniri

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 ¹Aritaki monkaataka 15 osarintsi ipinkathariwintantzi Tiberio César. Ari ijiwatziri Poncio Pilato janta Judea-ki. Iriima Herodes ijiwatziri Galilea-ki. Iriima Felipe iririntzi Herodes, ijiwatziri Iturea-ki ijatzi Traconite-ki. Ipoña Lisanias, ijiwatziri Abilinia-ki. ²Iriima Anás itsipatakari Caifás ijiwatziri Ompiratasorintsitaari. Aripaiti iñaanashiritakiri Pawa itomi Zacarías iiatachari Juan janta otzishimashiki. ³Irojatzi ikinantanakari Juan intatsikironta Jordán, ikinkithatakotziro owiinkaataantsi, ikantzi: “Powiinkaawintaiyaari Awinkathariti, powajayaantairo pantayitziro kaaripirori, ari impiyakoitaimiro pikaariapiroshiriwaiwitaka”. ⁴Tima iro josankinatakiri pairani Isaías Kamantantaniri, ikantaki:

Ikaimakaimatapaaki otzishimashiki, ikantantaitzi:
Powamiithatainiri Pinkathari tsika inkinapaaki,
Pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi.

⁵ Onkamiithapathayitai otinkanaayitzi,
Owintiniyitai otzishi.
Tampatzika onkantayitaiya aatsi okaatzi tzipiwitachari,
Mamiripankaa onkantaiya.

⁶ Ari jiñiiro maawoni atziri tsika ikanta Pawa jowawisaakotantzi.

⁷Ikantayitawakiri atziri pokayitaitsiri jowiinkaatyta: “Tii pikamiithashiritaiyini iiroka, pikimitashitakari maanki. ¿Piñaajaantzi iiro jowasankitaitzimi? ⁸Imapirorika powajayaantairo tsika pikantawita pairani, pinkamiithashiriyitai, pinkimityaawo pankirintsi kithokitatsiri. Iiro pikantashiriwaitashita: ‘Aña naaka icharinini Abraham, tii okowapirotzi nowajayaantairo nokaariapiroshiriwaitzi’. Pinkimi nonkanti: ‘Iiro pikantakaapirowaita piñaajaanti iiroka ikowapirotani Pawa, aña kantatsi jatziritakairo mapi, iro impoyaataimini incharinitaiyaari Abraham-ni’. ⁹Ilorika pikimitawo pankirintsi kithokitatsiri, ichikakaitawo chacha pankirintsponkitziki kaari kithokitatsini, ompoña jagaitiro intagaitiro”.

¹⁰ Ikanta atziripaini josampitanakiri, ikantziri: “¿Iitama nantairi?”
¹¹ Ari jakanakiri, ikantzi: “Tzimatsirika apiti piithaari, pimpiri apaani kaari otzimimotzi. Tzimatsirika powanawo, ari pinkimitaakiro ijatzi”.
¹² Ipoña ipokaiyakini kowakotziriri ijyininka kiriiki ikowi jowiinkaatyta, ikantapaakiri: “Pinkathari, ¿iitama nantairi naaka?” ¹³ Ikantakiri: “Iiro

panaakairo ikantaitakimiri onkaati pikowakotantziri”.¹⁴ Ikanta owayiriiti Roma-jatzi, josampitakiri iijatzi, ikantziri: “Naaka, ¿iitama nantairi?” Jakanakiri, ikantzi: “Iiro pasaryiimatanta, iiro pithiiyakotantzti iijatzi onkantya paapithatantyaariri atziri tsikarika oitya. Pinkimoshiriwintiri ikaatzi ipinayiitzimiri iiroka”.

¹⁵ Ojyiki atziri aamaakowintakariri Juan, ikantashiritaiyini: “¿Kaarima jirika Cristo?”¹⁶ Ari ikantanakiri Juan maawoni atziri: “Naaka apa nowiinkaatantawo jíñaa. Iro kantzimaitacha, aatsikitaki mapirotzirori ipinkatharintsitzi, nopinkathatsitataikari naaka. Tii onkantaajaiti inkimitakaantina naaka jimpiratani onkantya nonothopaitstantyaariri i-zapato-ti. Iriitaki kimitakaantironi jowiinkaatantatyimiri Tasorintsinkantsi, iijatzi paampari.¹⁷ Tima aririka oyipatiro awankiri, otikakitziro, ompoña atayiro opintakiiriki. Iro aaki okithoki, otikitakiro, owakoyitakiro. Ari inkimitagairi Awinkathariti iijatzi, jinashiyitaiyaari atziri. Inishironkayitairi inkaati kimisantanairini, iriima kaari owajyaantironi ikaariapiroshiriwaitzi, intagairi paampariki kaari tsiwakanitatsiri”.

¹⁸ Ojyiki ikaminaantaki Juan ikinkithatakotziniri atziripaini Kamiithari Ñaantsi.¹⁹ Ari ikimitaakiri iijatzi Herodes pinkatharitatsiri, ikisawitakari, jaakiro Herodías iinawitari Felipe iririntzi. Tima tzimatsi iijatzi oyiki pashini kaaripirori jantayitakiri.²⁰ Iro owatsipirotakirori jantakiri Herodes jomontyaakaantakiri Juan.

Jowiinkaata Jesús (Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta jowiinkaayitziri Juan oyiki atziri, ari jowiinkaatakari Jesús irirori. Jamanaminthaita Jesús, kimiwaitaka ashitaryaanakityaami inkiti,²² iñaitatzi ipokashitakiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki jinoki ikimitapaakari shiro. Ikimaitatzi inkitiki ikantitanaki: “Irokataki Notomi nitakopirotani. Owanaa nokimoshiriwintakimi”.

Ichariniyitari Jesús (Mt. 1.1-17)

²³ Jitantanakawori Jesús jantayitakiri, ari tzimaki 30 josarintsiti. Ikantayiitziri iri tomintakariri José. Tomintanakariri José jiita Elí,²⁴ tomintanakariri Elí jiita Matat, tomintanakariri Matat jiita Leví, tomintanakariri Leví jiita Melqui, tomintanakariri Melqui jiita Jana, tomintanakariri Jana jiita José,²⁵ tomintanakariri José jiita Matatías, tomintanakariri Matatías jiita Amós, tomintanakariri Amós jiita Nahum, tomintanakariri Nahum jiita Esli, tomintanakariri Esli jiita Nagai,²⁶ tomintanakariri Nagai jiita Maat, tomintanakariri Maat jiita Matatías, tomintanakariri Matatías jiita Semei, tomintanakariri Semei jiita José,

tomintanakariri José jiita Judá, ²⁷tomintanakariri Judá jiita Joana, tomintanakariri Joana jiita Resa, tomintanakariri Resa jiita Zorobabel, tomintanakariri Zorobabel jiita Salatiel, tomintanakariri Salatiel jiita Neri, ²⁸tomintanakariri Neri jiita Melqui, tomintanakariri Melqui jiita Adi, tomintanakariri Adi jiita Cosam, tomintanakariri Cosam jiita Elmodam, tomintanakariri Elmodam jiita Er, ²⁹tomintanakariri Er jiita Josué, tomintanakariri Josué jiita Eliezer, tomintanakariri Eliezer jiita Jorim, tomintanakariri Jorim jiita Matat, ³⁰tomintanakariri Matat jiita Leví, tomintanakariri Leví jiita Simeón, tomintanakariri Simeón jiita Judá, tomintanakariri Judá jiita José, tomintanakariri José jiita Jonán, tomintanakariri Jonán jiita Eliaquim, ³¹tomintanakariri Eliaquim jiita Melea, tomintanakariri Melea jiita Mainán, tomintanakariri Mainán jiita Matata, tomintanakariri Matata jiita Natán, ³²tomintanakariri Natán jiita David, tomintanakariri David jiita Isaí, tomintanakariri Isaí jiita Obed, tomintanakariri Obed jiita Booz, tomintanakariri Booz jiita Salmón, tomintanakariri Salmón jiita Naasón, ³³tomintanakariri Naasón jiita Aminadab, tomintanakariri Aminadab jiita Aram, tomintanakariri Aram jiita Esrom, tomintanakariri Esrom jiita Fares, tomintanakariri Fares jiita Judá, ³⁴tomintanakariri Judá jiita Jacob, tomintanakariri Jacob jiita Isaac, tomintanakariri Isaac jiita Abraham, tomintanakariri Abraham jiita Taré, tomintanakariri Taré jiita Nacor, ³⁵tomintanakariri Nacor jiita Serug, tomintanakariri Serug jiita Ragau, tomintanakariri Ragau jiita Peleg, tomintanakariri Peleg jiita Heber, tomintanakariri Heber jiita Sala, ³⁶tomintanakariri Sala jiita Cainán, tomintanakariri Cainán jiita Arfaxad, tomintanakariri Arfaxad jiita Sem, tomintanakariri Sem jiita Noé, tomintanakariri Noé jiita Lamec, ³⁷tomintanakariri Lamec jiita Matusalén, tomintanakariri Matusalén jiita Enoc, tomintanakariri Enoc jiita Jared, tomintanakariri Jared jiita Mahalaleel, tomintanakariri Mahalaleel jiita Cainán, ³⁸tomintanakariri Cainán jiita Enós, tomintanakariri Enós jiita Set, tomintanakariri Set jiita Adán, tomintanakariri Adán iriitaki Pawa.

Inkaariapiroshiritaitirimí Jesúś (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 ¹Ikanta ipiyaa Jesúś ipoñagaawo Jordán, isaikashiritantakari Tasorintsinkantsi. Ikantakaanakari Tasorintsinkantsi, jataki otzishimashiki. ²Ari isaikakiri okaatzi 40 kitiiyyiri, irojatzi ikowawitantakari kamaari inkaariapiroshiritakairimi. Tima tikaatsi jowaiya janta, owamaimatakiri itajyi. ³Pokaki kamaari, ikantawitapaakari: “Imapirotanyaarika Itomintzimi Pawa, pimpiyiro tanta jiroka mapi, poyaawo”. ⁴Ari jakanakiri Jesúś, ikantanakiri: “Tzimatsi osankinarintsi kantatsiri:

Tii apaniro okowityiimotari atziri joyaawo tanta, iro
kowapirotajaantachari ankimirasntairo maawoni ikantairi Pawa”.

⁵Ipoña kamaari jaanakiri Jesús tonkaariki otzishiki, jookotakiniri
okoñaatapaintzi maawoni nampitsi ipinkathariyitzi atziriiti. ⁶Ikantziri:
“Ari nonkantakaatyawo impinkathayitaimi maawoni piñaayitakiri,
ari nompakimiro ijatzti jowaniinkawo. Tima irootaki jashitakaitakinari
naaka maawoni, ari onkantaki nompiri itzimirika nokowiri. ⁷Aririka
potzirowashitakina pimpinkathatina, maawoni okaatzi piñaakiri,
iirokara ashitanaiyaarini”. ⁸Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Tzimatsi
osankinarintsi, kantatsiri:

Ampinkathatiri Awinkathariti Pawa, iri ankimiranti apaniroini”.

⁹Ipoña kamaari jaanakiri nampitsiki Jerusalén, isaikakaakiri jinoki
otawantoki tasorintsipango, ikantapairi: “Imapirorika Itomintzimi Pawa,
pimitai isaawikinta. ¹⁰Tima tzimatsi osankinarintsi, kantatsiri:

Jotyaantimiri Pawa imaninkariti aamaakowintimini,

¹¹Iri thomaawakimini,

Iiro pontajantapaaka mapiki”.

¹²Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Aritaki ikantaitaki pairani:

Tii okamiithatzi piñaantashiwaityaari Piwinkathariti Pawa”.

¹³Ikanta kamaari tii ikitsirinkashitari Jesús inkaaripiroshiritakairi,
jintainaryaapaintari.

Jitanakari jantayitziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Ikanta ipiyaa Jesús Galilea-ki, otyaanantakari ishintsinka
Tasorintsinkantsi. Othonka ikimakoitanakiri maawoni. ¹⁵Jiyotaantayitaki
maawoni tsika japatotapiintaita. Thaaminta ikantawintaitari maawoni.

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Ikanta Jesús piyaa inampiki Nazaret tsika jantaritaki. Okanta
kitiiyiri jimakoryaantaitari, jataki Jesús japatotapiintaita, tima iro
jamitapiintakari irirori. Ari ikatziyanakari iñaanatiro osankinarintsi.

¹⁷Iipayitakiri josankinari Kamantantaniri Isaías-ni. Ikanta
japinairyakiro osankinarintsi, iñaatziiro josankinaitakiro, kantatsiri:

¹⁸Isaikantana naaka Itasorinka Awinkathariti,

Tima iri saipatziitotakinari okantantari nokinkithatakotainiri
ashironkainkari Kamiithari Naantsi.

Irijatzti otyaanantakinari nowawisaakoyitairi
okantzimoniintashiriwaitari.

Nonkamantayitairi jaakaantaitziri tsika inkantaiya
jookakaawintaitziri.

Impoña naminakaayitairi kaari aminatsiri,
Nosaikakaashiwaitaiyaari ikaatzi jompirayiitari.

¹⁹ Nokinkithatakoyitairo tsikapaiti jaapatziyantai Awinkathariti.

²⁰ Ipoña japinaitanairo Jesú osankinarintsi, ipanairi kinkithatacantapiintatsiri, saikanaki. Iyokitzi ikanta jaminanaki maawoni atziri ikaatzi saikauntsiri japatotapiintaita. ²¹ Ari jitanakawo ikantanakiri: “Imonkaatzimoyitakimi iroñaaka jiroka osankinarintsi okaatzi pikimakiri”. ²² Iyokitzi ikanta jaminaitanakiri Jesú, tima kamiitha okanta ikinkithatakoyitziri. Ojyiki kinkithatakoyitanakiriri kamiithaini. Ikantayiitzi ijatzi: “¿Kaarima jirika itomi José?”

²³ Iroatzi ikantantanakariri: “Kimitaka ari pinkantakina: ‘Incha aawintantzinkari paawintya iiroka. Tima ojyiki nokimakowintakimi pantayitakiri Capernaum, incha pantapairo ijatzi pinampiki’ ”.

²⁴ Iikiro ikantanakitzi Jesú: “Imapirotya nonkantimiri, ‘jashi jowatziro kamantantaniri tii ipinkathaitziri inampiki tsika isaikayitzi ijyininka’. ²⁵ Tima imapirotya jiroka, pairani iinta isaikawitani Elías, tii omparyaagairanki inkani Israel-ki anaaniintanakiro mawa osarintsi, antawoiti itajyaaniintaitaki. Ojyiki kamatsiri oimi tzimawitachari janta,^a ²⁶ iro kantzimaitacha, tii jotaantaitziri Elías-ni jiyaatashitiro kamatsiri oimi, apa jotaantaitakiri nampitsiki Sarepta saikatsiri Sidón-ki, osaikranki tsinani kamatsiri oimi kaari ijyininkata. ²⁷ Ari okimitakari ijatzi iinta isaikawita Kamantantaniri Eliseo, tzimawitacharanki Israel-ki ojyiki mantsiyari pathaawaitatsiri. Iro kantzimaitacha tii jotaantaitziri Eliseo joshinchagai apaani, apa jotaantaitakiri isaiki Naamán kaari ijyininkata poñaachari nampitsiki Siria, joshinchagairi”. ²⁸ Ikanta ikimaiyakini ikaatzi saikauntsiri japatotapiintaita, antawoiti ikisaiyanakan. ²⁹ Ikatziyaiyanakan, jagaitanakiri Jesú iwiyaathapita nampitsi, ikinakagaitanakiri tsika osaiki impiita jotsiryaitirimi. ³⁰ Iro kantzimaitacha Jesú, ishiyapithatanakari josatikantanakari niyankiniki, jatai.

Atziri piyarishitatsiri (Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta Jesú oirinkanaa nampitsiki Capernaum saikatsiri Galilea. Jiyotaantayitapai kitiiyiriki jimakoryaantaitari. ³² Tima tii omaanta ishindsighta jiyotaantzi, iyokitzi ikanta atziriit. ³³ Okanta janta tsika japatotapiintaita, ari isaikakiri atziri piyashiritatsiri, kaimanaki shintsiini irirori, ³⁴ ikantzi: “Piñaashitina Jesú Nazaret-jatzi, niyotzimi naaka iirokataki itasorintsiti Pawa. Iro pipokantari jaka papirotaiyinani”.

^a 4.25 Kantakotachari jaka ‘anaaniintanakiro mawa osarintsi’ iroatzi ikantaitziri mawa osarintsi ipoña awisanaintaki 6 kashiri.

³⁵ Ikisanakiri Jesúś, ikantanakiri: “¡Pimairiti piyari, piyaatai! Tyaanaki atziri jintainaryaanakari iwiyariti, tii jomantsiyiimaitari”. ³⁶ Iyokitzi ikantaiyanakani, ikantawakaiyani: “¿Itatyaakama jirika? Joitsinampairi jomishiyiri piyari jiñaashinchiiinkatakiri”. ³⁷ Ari ithonka ikimakoyiitanakiri Jesúś maawoni nampsitsiki okaatzi saikatsiri janta.

Jesús joshinchagairo riyoti Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ipoña ishitowanaki Jesúś japatotapiintaita, tyapaaki ipankoki Simón. Okanta iroori riyoti Simón, imatakiro antawoiti saawakitaantsi. Ikowakoitakiri Jesúś joshinchaapairo. ³⁹ Joiyotashitanakawo omaryaaka, kimiwaitaka iñaashinchiiinkatatyiiromi saawakitaantsi. Kaatakotanaki osaawawita, piriintanaka aminayitawakiniri oitarika ompawakiriri.

Joshinchayitziri Jesúś mantsiyarpaini
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta otsiniriityaanaki, jamaitapaakiniri Jesúś ojyiki atziri kantashiwaiyitachari imantsiyari. Ikanta iñaawakiri Jesúś, apa jotirotantawakari kapichiini jako, shintsiyitana. ⁴¹ Ojyiki jomishitowitakiri ijatzti iwiyariti, antawoiti ikaimayitzi piyari, ikantzi: “¡Itomi Pawa pinatzl!” Iro kantzimaitacha Jesúś, ikisayitakiri piyari, tii ishinitziri iñaawaiti, tima jiyotzi irirori piyari iriitaki Cristo.

Jiyotaantzi Jesúś maawoni Galilea-ki
(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitijiyitamanai, ananinkanaki Jesúś apaniroini ikinanaki otzishimashiki. Ojyiki aminaminatairiri tsikarika ikinaki. Ikanta jiñiitairi tsika isaiki, tii ishinitziri jiyaatai. ⁴³ Irojatzi ikantantanakari Jesúś: “Ontzimatyii inkimaitiro ijatzti pashiniki nampsitsi Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri ipinkathariwintantai Pawa. Tima irootaki nopolantakari naaka jaka”. ⁴⁴ Ikiro jiyaatakanakitziro Jesúś ikinkithatanaki pankotsiitiki japatotapiintaita okaatzi saikatsiri Galilea-ki.

Kaari jiñaitapiintzi shiryataantsi
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 ¹ Okanta kitijiyiri, isaiki Jesúś inkaarithapiyaaki Genesaret. ² Jawitsinaimatakiri atziri ikaatzi piywintakariri ikimisantziro iñaani Pawa. ³ Ari jiñaaki Jesúś apiti pitotsi opiryataaktaki opaayaaki. Tikaatsi otitantlyaawoni, tima ikiwaiyatziironi ishiryaaminto. ⁴ Otitapaaka Jesúś pitotsiki. Tima iri ashitawori Simón jiroka pitotsi, ikantakiri jotaantiro kapichiini niyanki. Ari isaikantanakawo Jesúś pitotsi,

jitanaawo jiyotaayitanairi atziri. ⁴Ikanta ithonkanakiro jiyotaantzi, ikantzi: "Simón, paanakiro pipito niyanki inkaari, ari pishiryaatiri". ⁵Ari jakanaki Simón, ikantzi: "Ari noshiryaawitaka tsiniripaiti, tikaatsi nayiri. Iiroka kantanari, aritaki nimatakiro". ⁶Jimatakiro ishiryaatzi, jaaki ojyiki shima, irootaki onthatyiimatimi ishiryaaminto. ⁷Ikaimawakotairi itsipatapiintari ishiryaatapiintzi jimitakotiri. Ikanta jiyaatashitanakiri, ikinakotaiyakini pashiniki pitotsi, ijaikitakiro apitiroiti, iroowitainchami intsitsiyakotaiyini. ⁸Ikanta jiñaakiro Simón Pedro awisaintsiri, jotzirowashitanakari Jesús, ikantanakiri: "Pintainkapithatina pinkatharí, kaaripi proshiriri ninatzi naaka". ⁹Tima antawoiti ithaawanaki Simón jiñaaki jaaki ojyiki shima. Ari ikimitakari iijatzi maawoni itsipataiyarini. ¹⁰Jimatsitanakawo Jacobo iijatzi Juan, itomipaini Zebedeo, tima iri itsipatakari Simón. Iro kantzimaitacha Jesús ikantanakiri Simón: "Iiro pithaaishiwaita, onkimitaiyaawo iroñaaka iriimi atziri noshiryaatakagaimiri". ¹¹Ikanta jaatakotaiyapaani, jookawintanakiro maawoni, joyaataiyanakirini Jesús.

**Joshinchagairi Jesú imatziri pathaawontsi
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)**

¹²Okanta pashini kitiji yiri jariitaka Jesús nampitsiki, ari ipokakiri imatziri pathaawontsi. Ikanta jiñaapaakiri Jesús, jotzirowashitapaakari, ikantapaakiri: "Pinkatharí, pikowirika, poshinchagaina". ¹³Ipoña jakotanaki Jesús, jantantakari kapichiini jako, ikantziri: "Nokowi, pishintsitai". Ishitakotanaki ipathaawita. ¹⁴Ari ikantziri: "Tii nokowi pinkinkithatakotina. Apatziro powanakiro piyaatashitiri Ompiratasorintsitaari, pimonkaatiro josankinatakiri Moisés-ni, paanaki pinkitiwathatantaiyaari, onkantya jiyotantaityaari shintsitaimi". ¹⁵Iro kantzimaitacha ikimakoyiitanakiri intaina Jesús. Ojyiki atziri piyowintakariri ikimisantziri. Ikowaiyini joshinchaayitainiri iijatzi imantsiyaritipaini. ¹⁶Iro kantacha Jesús joshitaapiintaka irirori otzishimashiki, ari jamanari.

**Joshinchagairi Jesú kisopookiri
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)**

¹⁷Okanta pashini kitiji yiri jiyotaantzi Jesús, ari isaikaiyakini Fariseo itsipayitakari Yotzinkariiti, poñaayitachari nampitsiki Galilea, Judea, iijatzi Jerusalén-ki. Tima otyaantakari Jesús ishindsighta Awinkathariti, kantatsi joshinchaayitiri mantsiyari. ¹⁸Ipoña jariitaiyapaakani atziri jinatakotakiri shitashintsiki apaani kisopookiri. Ikowawitaiyakani intyaakaapaakirimi pankotsiki, jomaryaakotirimi isaikaki Jesús. ¹⁹Tii okantatzi intyaakairi, tima ojyiki atziri piyotaincha. Jatiitakaanakiri jinoki pankotsiki, jimoontakiro pankotsi, jowayiitakotakiri

mantsiyari josatikantanakari piyowintakariri Jesús. ²⁰Ikanta Jesús jiyyotakoshiritawakiri ojyiki jawintaakari, jiñaanatawakiri mantsiyari, ikantziri: “Ajyininká, ipiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwitaka”. ²¹Ikanta ikimawaki Yotzinkariiti itsipayitakari Fariseo, ikantashiritaiyanakini: “Ithainkatziri Pawa jirikawí. Tima tikaatsi kantironi impiyakotantiro kaaripirori, apaniroini ikantakaawo Pawa”. ²²Iro kantzimaitacha Jesús jiyyoshiritakotakiri, ari josampitziri: “¿Itama pikinkishiriwaitashitantari? ²³¿Tiima okamiithatzi nonkanti: ‘Ipiyaakoitaimiro pikaaripiroshiriwitaka?’ Irooma pikowiri nonkantiri: ‘Pinkatziyi, piyaatai’”. ²⁴Iroñaaka piyotiri Itomi Atziri otzimimotziri ishindsighta, ari impiyakotairi kaaripiroshiriwitachari”. Ipithokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziyi, paanairo pishitashi, piyaatai”. ²⁵Piriintanaka kisopookiri, jaanairo ishitashi jomaryaatantawitari. Inaitawairi jiyaatai ipankoki, kimoshiri ikantawintanakari Pawa. ²⁶maawoni atziripaini iyokitzi ikantaiyanakani, ikimoshiriwintanakiri iriroriiti Pawa. Ithaawankakiini ikantaiyini: “Tii añaapiintziro kimityaawoni jiroka”.

Jaantaitanakariri Leví (Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷Ikanta ishitowanai Jesús, jiñaapaakiri iitachari Leví isaiki irirori ikowakotziri kiriiki ijyininka, ikantapaakiri: “Poyaatina”. ²⁸Katziyanaka Leví, jookanakiro maawoni, joyaatanakiri.

²⁹Ipoñaashitaka Leví, jaanakiri Jesús joimoshirintya ipankoki itsipataanakari jiyotaani. Ari jiyaatsitakari ijatzi ojyiki kowakotziriri kiriiki ijyininka, ojyiki jatayitaintsiri pashini. Ari ikaataiyakini jowaiyani. ³⁰Ikanta Fariseo itsipatakari Yotzinkariiti, jiñaanaminthatakiri jiyotaani Jesús, ikantziri: “¿Itama pitsipatantariri powaiyani kaaripiroshiriri, kowakotziriri kiriiki ijyininka?” ³¹Ipoña jakanaki Jesús irirori, ikantanakiri: “Aririka imantsiyati atziri, ipokashitziri aawintantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikaatsi inkowi irirori. ³²Tii apa nompokashitiri kamiithashiriri naaka nonkaimashiriyitairi, aña nopolashitatiiri kaaripiroshiriri nonkaimashiritairi jowajyaantairo kaaripirori”.

Ikinkithatakotziro Jesús itziwintaita (Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³Ipoña josampiitakiri Jesús, ikantaitziri: “¿Itama kaari itziwintanta piyotaani? Iriima jashi Juan, ipoña jashi Fariseo-paini, owanaa itziwintapiintaiyani irirori, jamaniyani ijatzi. Noñiiri piyotaani iiroka, tii itziwintanita, owawaiyitacha, irawaitatsi imiri”. ³⁴Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka intsipataityaari aawakaachari, ¿arima jowashiriniintaitatyta? ³⁵Aryaaajaini paata, aririka jagaitakiri iimintaitari,

aripaiti intziwintaitya".^b ³⁶Ipoña jojyakaawintanakiniri Jesúś, ikantziri: "Apaani pajatori ikithaataitari, aririkami jowapatankaitantyaawo osapi owakiraari, ari imapirotanatyá osagaanaki aririka amithatanatyá owakiraari. Tii okamiithapirotakairo pajatori ikithaataitari jowapatankaitantyaawomi owakiraari. ³⁷Tii inkamiithati iijatzi pajatori mishinantsinaki jowantaiityaawo iiryatatsiri imiritaitari. Aririka jowantaiityaawo, ari isanaryaanaki, apaawaitashitanatyá imiritaitari, iijatzi inkimitatyá mishinantsinaki irirori. ³⁸Iri kamiithatatsi owakiraari mishinantsinaki jowantaiityaawo iiryari imiriitari. Iro iiro japaawaitanta apitiroti. ³⁹Ikaatzi amitawori imiritawo poitatsiri, iiro jamitaawo imiritaiyaawo iiryari. Inkantapiinti: 'Iro kamiithatatsi amirityaawo poiri'".

**Ikinkithatakotziro Jesúś kitijiyiri jimakoryaantaitari
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)**

6 ¹Okanta kitijiyiri jimakoryaantaitari, ikinaki Jesúś pankirintsimashiki. Ikanta jiyotaanipaini joyikitanki okithoki, jamirokakitakiro onkini joyaawo. ²Tii inimotziri Fariseo-paini, josampitakiri ikantziri: "¿Litama poyiikitantawori? ¿Tiima piyotzi tii oshinitaantsitzi kitijiyiriki jimakoryaantaitari?" ³Ari jakanaki Jesúś, ikantanaki: "¿Tiima piñaanatakotziro iiroka ikanta pairani David-ni itsipayitakari ikaataiyini owamaimawitantakariri itajyi? ⁴Ityaaki tasorintsipankoki, jaakiro tasorintsitanta, jowakawo irirori, ipayitakiri iijatzi ikaatzi itsipayitakari. Tima tii oshinitaantsiwita jowaityaawo, apa jowapiintayitawo Ompiratasorintsitaari". ⁵Ipoña ikantaki iijatzi: "Jirika Itomi Atziri ipinkatharipirotzi irirori, janairo jiroka kitijiyiri".

**Atziri kisowakori
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)**

⁶ Okanta pashini kitijiyiri jimakoryaantaitari, ityaaki Jesúś japatotapiintaita, jiyotaantapai iijatzi. Ari isaikakiri atziri kisowakotatsiri jakopiroriki. ⁷Ikanta Yotzinkariiti itsipayitakari Fariseo, aamaani jowakiri Jesúś jiñiiri aririka joshinchagairi mantsiyari kitijiyiriki jimakoryaantaitari, onkantantyaari inkantakotiri. ⁸Iro kantzimaitacha Jesúś, jiyotaki irirori iita ikinkishiriyitakari. Ikaimakiri atziri kisowakori, ikantziri: "Pimpoki, posatitya niyankí". Pokapaaki kisowakori, ikatziyapaaka. ⁹Ipoña ikantzi Jesúś: "Tzimatsi nosampitaiyimini: ¿Otzimikama shinitaantsitsiri antiri kitijiyiri jimakoryaantaitari?

^b 5.35 Iritaki Jesúś ojyakaawintachari jaka. Iritaki kimitakariri jaawakaayita atziri. Kantakotachari iijatzi jaka, aririka jaayitakiri iiimintaitari, irijatzi kantakotacha aririka jowamaayitakiri, ojyiki jowashiriwaitanatyá jiyotaanipaini.

¿Tiima okantzi anishironkatanti, irooma kamiithatatsi owamaanti? ¿Iiroma okantzi antiro kamiithari, irooma kamiithatatsi ankaaripirowaiti?”¹⁰ Ikimpoyaanakiri piywintakariri, ipoña jiñaanatananakiri mantsiyari, ikantziri: “Pinthaaryaawakotai”. Matanaka, akotsitanai kamiitha. ¹¹ Iro kantzimaitacha jirikapaini, antawoití ikisaiyanakani. Ikinkithawaiyatayakini tsika inkantiri Jesús.

Jiyoshiitaki Jesús 12 Jotyaantapirotoni
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ipoña itonkaanaki otzishiki jamañaari Pawa. Ari jaakowintakawo maawoni tsiniripaiti jamana. ¹³ Okanta okitijiyitamanai, japatotakiri maawoni jiyotaani. Ari jiyoyaaki ikaatzi 12, iriitaki jiiyitakiri Otyaantapiroriiti. ¹⁴ Jirika ikaatzi jiyoyaakiri: Simón, iri jiitakiri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés iririntzi Simón. Ipoñaapaaka Jacobo itsipataakiri Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Ipoñaapaaka Simón jiitatziri kisakowintantaniri, ¹⁶ ipoñaapaaka Judas iririntzi Jacobo. Ipoñaapaaka ijatzí Judas Iscariote, pithokashitaiyaarini paata.

Ikinkithatakairi Jesús ojyiki atziri
(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ipoña joirinkaiyaani Jesús itsipataari jiyotaani. Ari isaikaiyapaakini owintinipathatzí. Ojyiki atziri piywintapaakariri, Judea-jatzi, Jerusalén-jatzi, Tiro-jatzi ijatzí Sidón-jatzi. Ipokaiyakini jirikapaini inkimiro ikinkithatakotziri Jesús, ikowaiyatziini ijatzí joshinchaayitairi imantsiyaritipaini. ¹⁸ Tima ikaatzi piyarishiritatsiri, joshinchaayitairi. ¹⁹ Ikowaiyakini atziri jantantawatyaaari kapichiini jako, tima otzimimotziri Jesús itasorinka, joshinchaayitakiri maawoni.

Ikinkithatakoitziri kimoshiritaatsini ijatzí ashironkaachani
(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ipoña Jesús ikimpoyaanakiri jiyotaani, ikantziri: “Kimoshiri pinkantaiya ashironkainkari, tima iirokataki ñagaironi impinkathariwintantai Pawa.

²¹ Kimoshiri pinkantaiya piñaawitawo iroñaaka pitajyaaniintawaitzí, tima irootaintsi piñiilo pinkimaniintaiya. Kimoshiri pinkantaiya piñaayiwitawo piraaniintawaita iroñaaka, tima irootaintsi piñiilo pishirontawaitaiya.

²² Kimoshiri pinkantaiya onkantawitatya piñaawitawo iroñaaka inkisaniintayiitimi, jookathaitimi, inkawiyawaitaitimi, imanintawaitaitimi, okantakaantziro poshritaari Itomi Atziri.

²³ Thaaminta pinkantayitaiya, pinkimoshiriyitai, tima Pawa pinayitaimini

inkitiki. Pinkinkishiritakotaawo tsika ikantayiitakiri pairani itayitakawori Kamantantaniri, irootaki awijyimotimini iijatzi iiroka iroñaaka.

²⁴ ¡Inkantamachiitiri ajyaagantzinkariiti! Tima aritaki iñaayitakiro iroñaaka inintaawaiyitaka.

²⁵ ¡Inkantamachiitiri ikaatzi ñiirori iroñaaka ikimaniintayita! Tima ari iñiilo paata irirori intajyaaniintai. ¡Inkantamachiitiri ikaatzi ñaayitzirori iroñaaka ishirontawaita! Ari iñiilo paata inkimaatsiwaitaiya, ari jiraawaitaiyaari iijatzi.

²⁶ ¡Inkantamachiitiri ikaatzi jasagaawintaitari iroñaaka! Tima ari ikimitaawiitakari pairani kimitakowitariri Kamantantaniriiti”.

Pitakotyaaari kisaniintayitzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷“Iro kantzimaitacha pinkimi nokantzi naaka: Pitakotaiyaari ikaatzi kisaniintayitzimiri, paapatziyaiyaari. ²⁸Iiro pipiyatari kijyimawaitzimiri. Pamanakoyitaiyaari thiiyakowintzimiri. ²⁹Aririka impajaitimi kajyitapooki, pishinityaari japidiroryaapootimi impajatimi. Aririka inkowaiti jagaitiro piithaari posaawantapiintari, pishinitiniri jaanakiro pikithaatakari iijatzi. ³⁰Aririka inkantayiitimi: ‘Pimpina’, kamiiithatatsi pimpimantaniti. Aririka jayitaitimiro pashitari, kamiiithatatsi iiro pikinaanikowintziro. ³¹Pikowirika jitakoyiitimi, pitawatyawo iiroka pitakotanty.

³² Iriirika pitakotashitatya ikaatzi itakoyitzimiri iiroka, ¿Kamiiithatakima jiroka? Aña tii, tima iro jimatapiintakiri kaaripiroshiriri. ³³Iriirika paapatziyashitatyaari ikaatzi aapatziyimiri iiroka ¿Kamiiithatakima jiroka? Aña tii, tima iro jimatapiintakiri kaaripiroshiriri. ³⁴Aririka inkantaitimi: ‘Pimpawakinawo, ari noipiylami’, impoña pimpawakiri tima piyotzi ari jimataimi iiroka paata. ¿Kamiiithatakima jiroka? Aña tii, tima iro jimatapiintziri kaaripiroshiriri. ³⁵Pitakoyitaiyaari iiroka kisayitzimiri, iiro pipiyatari. Pimpimantaniti aririka inkamitayiitimi, iiro poyaawinta jimayitaimi iiroka. Antawoiti impinayitaimi, itomitaimi Jinokijatzi. Imapiro jitakoyitakari irirori maawoni kaaripiroshiripaini. ³⁶Ikimita Ashitairi jitakotanta, ari pinkimitanaiyaari iiroka”.

Ikinkithatakotziro Jesúss oomotaantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷“Iro pookimotantzi, jimaitzimikari iiroka paata. Iiro piyakowintantzi, jimaitzimikari iiroka paata. Aririka pimpiyakotanti, ari jimayitaimi iiroka paata. ³⁸Pimpimantanitai, tima ari jimayitaimi iiroka paata, janaakaayitaimiro iiroka okaatzi pipimantakiri. Tzimatsirika pantakiri, ari inkimiyitaimi paata iiroka”.

³⁹Ipoña jojyakaawintanakiniri Jesús, ikantzi: “¿Kantatsima inkathatawakaiya kaari aminatsini? ¿Tiima ari imparyaaki apitiroiti omoonakiki? ⁴⁰Tii iñaitzi apaani iiniro jiyotaitziri janaakotiri yotairiri. Irooma paata aririka jiyotaapiroitakiri ari inkimitaiyaari yotairiri pairani. ⁴¹¿Litama pikowantari pamininiri pashini tyaatkachari jokiki? Pitawatyawo iiroka paawairo antawo inchapitoki tyaatkitakimiri. ⁴²Tima iiro okantzi pinkantiri pijyininka: ‘Pimpoki, nayimiro tyaatkitakimiri pokiki’. Aña tzimataitatsi pokiki iiroka antawo inchapitoki tyaatkitakimiri. ¡Thiiyinkarí! Pitawaiyaawo paawairo iiroka tyaatkitakimiri pokiki, inkini pamininiri pijyininka tyaatkitainchari kapichiini jokiki’.

Ari jiyoitzirori onkithokitanakirika

(Mt. 7.15-20)

⁴³“Inchato saankanatatsiri ojyooki, tii iñaitziro onkaariapiroti okithoki. Irooma inchato sampiyashitatsiri, tii kamiithaini iñaitiro onkithokiti. ⁴⁴Tima okaatzi kamiithayitatsiri chochoki, tii okamiithawaitashita apaniroini, aña iro kantakaawori owaato okamiithatz iroori. ¿Añiroma higo onkithokitanyaawo owaato kitochii? ¿Kantatsima uva okithokitantawo kitochii ijatz? ⁴⁵Ari ikimiyitanaari kamiithashiriri ikinkishiritapiintawo kamiithari, irootaki okamiithatantari jantayitziri. Iriima kaariapiroshiriri tii ikinkishiritapiintawo kamiithari, irootaki okaariapirotnari jantayitziri. Tima okaatzi ikinkishiriyitari, irootaki iñaaniyitari ijatz”.

Ikinkithatakoitziri apiti owatzikirori ipanko

(Mt. 7.24-29)

⁴⁶“¿Litama ikantantayiitanari: ‘Pinkatharí, pinkatharí?’ Tiimaita jantaitanawo okaatzi nokantayitziri. ⁴⁷Tzimayitatsi matanairori okaatzi nokantayitziri. Jiroka ikimiyitanaari: ⁴⁸Ikimitakari atziri witsikatsiri ipanko, ikiyashitakiro itzinkami okisopathatzi kipatsi, jowatzikakiro. Opoña opokaki antawoiti amaani, ookantapaakawo shintsiini pankotsi, tii iiwokiro. Tima jowatzikaitakiziro kamiithaini okisopathatzi kipatsi. ⁴⁹Iriima piyakotzirori nokantayitziriri, kaari antanaironi. Ikimitakari atziri witsikawitachari ipanko, tiimaita ikiyashitziro inthomainta. Okanta opokaki antawoiti amaani, ookantapaakawo shintsiini, tyaanaki. Tii jiñaitairo”.

Joshinchagairi Jesús jotzikatani ijiwari owayiriiti

(Mt. 8.5-13)

7 ¹Aritaki ithonkanakiro Jesús ikinkithatakairi atziripaini, jatai nampitsiki Capernaum. ²Ikanta imantsiyataki jitakopirotaní

jotzikatani ijiwari owayiriiti Roma-jatzi, irootaintsi inkamimi.³ Ari ikimakowintakiri Jesú, jotaantaki jantarikipiroti Judá-mirinkaiti, inkaimiri Jesú, joshinchagairiita jotzikatani.⁴ Ikanta jiyaatashitakiri Jesú, ikantapaakiri: “Okowapirotaya pimitakotiri ijiwari owayiriiti,⁵ tima jaapatziyapiintakina, jiwiitsikakina pankotsi tsika napatotapiinta”.⁶ Ikanta Jesú, joyaatanakiri. Iro jariitantyaarimi ipankoki, itonkiyotakari ijyininkathori ijiwari owayiri, iriitaki pashini jotaantakiri, ikantapaakiri irirori: “Jesú, ikantakaantzimi jiwari, ikantzi: ‘Kaaripirori ninatz naaka, iiro pityaapankotana.’^c ⁷Irootaki kaari niyaatashitzimi noñiimi naaka. Apa nokowi piñaani pinkantakaantawakiri nompiratani, aritaki ishindsightai.⁸ Tima tzimatsi ompiratanari naaka, tzimatsi iijatzi owayiri nompiratari naaka. Aririka nonkantiri: “Piyaati”, aritaki jiyaataki. Aririka nonkanti pashini: “Pimpoki”, aritaki impokaki. Aririka nonkantiri nonampiri: “Pantiro jiroka”, jimatziro jantziro’⁹. ⁹Ikimawakiri Jesú, iyokitzi ikantanaka, ikantanakiri itsipatakari: “Iriitaki matakirori jirika ikimisantzi, tii itzimi jaka Israel-ki ajyininka kimityaarini jirika. Imapiro”.¹⁰ Ikanta ipiyayani pankotsiki jotaantaitakiri, iñaapaatziiri jotzikatani, shindsightai imantsiyawita.

Jañaakagairi Jesú iintsiti kamatsiri oimi

¹¹ Ipoña ikinanaki Jesú nampsiki iitachari Naín, iri itsipayitaka jiyotaani. Ojyiki iijatzi atziripaini.¹² Iro jariitzimataka nampsiki, itonkiyotakotantaka jagaitziri kaminkari inkaitir, apintzi jinatzi otomitari tsinani kamatsiri oimi. Ojyiki atziri oyaatakirori jiroka tsinani.¹³ Ikanta Jesú iñaawakiro tsinani, antawoiti jitakoshiritanakawo. Ikantziro: “Aritapaaki piraawaitaka”.¹⁴ Ipokapaaki okaakiini, jotirotapaakiro jowantaitakariri. Katziyaiyapaakani natakotziriri. Ikantzi Jesú: “Iwankarí, iiroka noñaanatz, pimpiriintai”.¹⁵ Piriintanaa kamawitainchari ñaawaitanai. Ikathanairi Jesú irojatzi inaanatiki.¹⁶ Antawoiti ithaawaiyanakini ikaatzi ñaakiriri. Ikimoshiriwintanakiri Pawa, ikantaiyanakini: “Pokataiki ñaapirori Kamantantaniri”. Ipoña ikantaiyini iijatzi: “Pokataiki Pawa iri nishironkayitaini aaka”.¹⁷ Ithonka ikimakoyitanakiro jantakiri Jesú maawoni Judea-ki, iijatzi pashiniki nampsiki okaatzi saikanampitatsiri janta.

Jotaantakiri Juan jiyotaani (Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta Juan ikimaki irirori okaatzi awisaantsiri, ikamantakiri jiyotaanipaini. Ari jiyosheitaki apiti jiyotaani,¹⁹ jotaantakiri

^c 7.6 Jirika ijiwari owayiri kaari Judá-mirinka, pashinijatzi atziri jinatzi. Tima pairani Judá-mirinka, tii ityaapankotziri kaari ijyininkata.

josampitiri Jesús, inkantiri: “¿Iirokama jiitaitziri ‘Pokatsini?’ Kaaririka iiroka, ¿Tzimatsima pashini naamaiyaari?”²⁰ Ikanta ipokaiyakini, iñaapaakiri Jesús, ikantapaakiri: “Jotyaantakina Juan owiinkaataantaniri nosampitimi: ¿Iirokama jiitaitzi ‘Pokatsini?’ Kaaririka iiroka, ¿Tzimatsima pashini naamaiyaari?”²¹ Tima iikiro joshinchaayitatzi Jesús kantawaiyitachari mantsiyari, ikaatzi piyarishiritsiri, jokiryakaayitai ojyiki kaari aminatsini ijatzi.²² Irojatzi ikantantanakariri pokaintsiri: “Aririka piyatai, pinkamantapairi Juan maawoni okaatzi piñaayitakiri iiroka nantakiri, okaatzi pikimakinari ijatzi. Tima naminakaayitairi kaari aminatsini, naniitakaayitairi kisopookiri, nokimakaayitairi ashikimpitari, noshinchaayitairi imatziri pathaawontsi, nañaakaayitairi kaminkari, nokinkithatakoyitainiri ashironkainkarí Kamiithari Ñaantsi.²³ Irootaki inkimoshiritantaiyaari inkaati kaari kisoshiriwintainani”.

²⁴ Ikanta ipiyaiyanaani jotyaantani Juan, josampitanakiri Jesús ikaatzi apatowintakariri, ikinkithatakotziri Juan, ikantziri: “¿Itama pikinkishiritarotariri piñaakiri chapinki janta otzishimashiki? ¿Iriima piñaaki apaani kimitawori sawoo ojywatonkitakaawo tampiya okantakaantziro tii ithaamintashirita?²⁵ ¿Piñaakirima jowaniinkatyá ikithaataka? Tima maawoni ikaatzi nintaawaitachari, owaniinkapirowaitachari ikithaata, isaikapankotziri pinkatharintsi.²⁶ Aña iro piyaatashitantakariri piyotaiyakini Kamantantaniri jinatzi. Tima jimapirotadziiro irirori janaakiri Kamantantaniripaini.²⁷ Iriitaki josankinatakoyiitaki pairani, iñaanatziri Pawa itomi, ikantzi:

Notomí, ari notaantaki ityaawoni inkinkithatakotimi,

Iriitaki witsikaantimini tsika pinkinapaaki iiroka.

²⁸ Nokantzi naaka: Atziriiti ikaatzi tzimawitainchari, tikaatsi apaani Kamantantaniri anairini jiyotanitakari Juan. Iro kantzimaitacha inkaati ipinkathariwintairi Pawa inkitiki, tsinampashiritaatsiri janta, janaakotairi irirori Juan”.²⁹ Jirika atziriiti jowiinkaayitakiri Juan itsipataakiri kowakoyitziriri ijyininka kiriiki, jiyotanairi tampatzikashiriri jinatzi Pawa.³⁰ Iriima Fariseo-paini itsipatakarí Yotzinkariiti tii jishinita jowiinkaayitiri Juan, ari japaatziro okaatzi jantzimotantiri Pawa.

³¹ Ipoña ikantzi Pinkathari Jesús: “¿Itama nonkimitakaantiriri jirikaiti?³² Nonkimitakaantiri owajyaantawairintzi iiintsi aririka

jojyakaantawaiti ikaatzi jiryaanitaiyini, inkantawakaiyaani:

‘Thami ajyowiwaiti amajyiitantlyaari’. Iromaita ikowi. Impoña

inkantawitya ijatzi: ‘Incha amampaawaitya owashiritantyaari’.

Iiro ikowimaita ijatzi.³³ Iro jimayitakiri jirikaiti. Jiñaawitakari

Juan, itzitapaaakawo irirori owanawontsi, tii jimiritawo kachori, iro

kantzimaitacha ikantakotaiyakirini: ‘Ipiyarishiritsiri’.³⁴ Ipoña ipokaki

Itomi Atziri, tii itziwaitapaaakawo irirori owanawontsi, imiritawo

kachori. Ikantakotaiyakiri: ‘Kaaripirori jinatzi, niyawairintzi jinatzi,

shinkiryaantzi, jaapatziyari kowakotziriri kiriiki ijyininka, jaapatziyari iijatzi kaaripiroshiriri^d. ³⁵Tikaatsi oitya, tima apaani yotaniri ari jiyoitairi paata imapiro jiyotanita, aririka jiñaayitakiro onkaati awisayitaatsini”.

Jariitari Jesús Fariseo iitachari Simón

³⁶Ikanta Fariseo jaanakiri Jesús jowakaiyaari. Ariitaiyakan ipankoki, saikapaaki Jesú s jowapiintaita. ³⁷Okanta apaani kaaripiroshiriri tsinani nampitawori janta, okimakowintakiri Jesús ipokaki ipankoki Fariseo jowaiyaani, jataki iroori aakotanaki kasankaari owantawo onaki jiwitskaitziro mapinaki.^d ³⁸Okatziyimotapaakari iitzikontaki Jesú s, iraimotapaakari. Othaatanaka oyaaki okiki ajyitakiri iitziki, ojyitantzimaitari oishi. Ipoña onintaakiiwaitanakiri, osaitantanakari kasankaari. ³⁹Ikanta jirika Fariseo amakiriri Jesús, ikantashiritanaki: “Imapirotyiirimí jirika ikamantaniritzi, ari jiyotakiromi tsika okantawaita jiroka tsinani otirotakiriri, tima kaaripiroshiri inatzí”. ⁴⁰Ipoña Jesú s ikantanakiri Fariseo: “Simón, tzimatsi nokowiri nonkantimirí”. Ari ikantzi: “Incha pinkantinawo yotaanarí”. ⁴¹Ipoña ikantzi: “Apaani atziri, ipakiri iiriikití pashini apiti atziri. Apaani ipaki 500 kiriiki, iriima pashini ipakiri 50.” ⁴²Okanta osamanitaki, tii okantzi jirika apiti atziri joipiyyairi kiriiki, ipiyakoitairi jiriwitani apitiroti. Incha pinkantina, ¿Itzimikama itakopirotantachani?” ⁴³Ikantzi Simón: “Nokantzi naaka iri itakopirotantacha atziri ipiyakopiroitakiri jiriwitani”. Ari ikantzi Jesú s: “Ari pimatakiro pikantakiri”. ⁴⁴Jaminanakiro Jesú s osaakaki tsinani, ikantziri Simón: “¿Piñaakiro antakiri jiroka tsinani? Notyaapankotakimi iiroka, tiimaita pipana jiñaa nonkiwakiitapaatyari. Irooma jiroka tsinani, okiwakiitantakinawo oyaaki shitowanaintsiri okiki, opoña ojyitantakinawo oishi. ⁴⁵Tii pinintapootawakina piwithatawakina iiroka, irooma jiroka tsinani ojyiki onintaakiitakina. ⁴⁶Tii pisapatziiotantinari iiroka yiinkantsi pimpinkathatina, irooma jiroka tsinani, osaitantakinawo kasankaari noitziki. ⁴⁷Ojyiki okaaripiroshiriwitaka jiroka tsinani, ipiyakoitainiro tima ojyiki itakotakina. Iriima tsika itzimi ipiyakoitziri kapichiini, kapichiini jitakotanta”. ⁴⁸Ipoña ikantanakiro tsinani: “Ipiyakoitaimiro okaatzi pikaaripiroshiriwitaka”. ⁴⁹Ikantaiyanakini ikaatzi itsipataiyarini: “¿Litattyáama jirika imatantyaawori impiyakotantiro kaaripirori?” ⁵⁰Ilikiro Jesú s ikantanakitziiro tsinani: “Piyaatai kamiitha, tima iro pawisakoshiritantaari pikimisantanai”.

Tsinani imitakoyitakiriri Jesús

8 ¹Ikanta Jesú s itsipayitakari 12 jiyotaani, ithonakiro nampitsi ikinkithataki, ikinkithatakotakiri Pawa tsika ikanta

^d 7.37 Iro ikantakoitzí jaka mapinaki, jiitatziri pashiniki nampitsi “alabastro”.

^e 7.41 Ikantakoitziri jaka “kiriiki”, iriitaki ikantatziri pairani “Denario”.

ipinkathariwintantai. ² Ari itsipatakawo iijatzi tsinaniiti okaatzi joshinchaayitairi opiyarishiriwitaka, iijatzi okaatzi mantsiyawitachari. Jiroka okaatzi oyaatakiriri: María jiiyitziri iijatzi Magdala-jato ñiiriri ikaatzi 7 piyari, ³ opoñaapaaka Juana iina Chuza jompiratani Herodes, opoñaapaaka Susana. Ari itsipatakawo iijatzi pashinipaini tsinani okaatzi papiintakiriri kiriiki Jesús.

Jojoyakaawintziri Jesús pankiwairintzi

(Mt. 13.1-15, 18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ipoña ipiyowintapaakari Jesús ojyiki atziri poñaayitachari pashiniki nampitsi. Jojoyakaawintziri okaatzi jiyotaayitziriri, ikantziri:

⁵ “Tzimatsi pankiwairintzi jatatsiri impankiwaiti. Ikanta jookakitakiro iwankiri, tzimatsi ookakitapainchari aatsiki, ithonka jaatzikakiitakiro, ipoña ipokaiyapaakini tsimiri, jowapaakawo. ⁶ Tzimatsi pashini ookakitapainchari omapipookitzi kipatsi. Okanta ojyookawitanaka pankirintsi, sampiyashitanaki, tima tii irinkapathatatyti kamiithaini kipatsi. ⁷ Tzimatsi pashini ookakitapainchari okitochiimashitzi. Okanta ojyookawitanaka, kamanaki anaanakiro kitochiimashi. ⁸ Tzimatsi pashini ookakitapainchari okamiithawanikitzi kipatsi, saankana okanta ojyookapaaki, kithokitanaki. Apaanipaini jyookapaintsiri kamiitha tzimayitai 100 okithokiki”. Ipoña ikantanaki Jesús: “Kowirori inkimathatiro, jowakimpitatyta inkimsanti”.

⁹ Ikanta jiyotaani Jesús josampitakiri iita ojyakaawintari okaatzi jiyotaantakiri. ¹⁰ Jakanakiri Jesús, ikantziri: “Iirokaiti nonkamanti kaari piyowitaiyani, ontzimatyii piyotairo tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai. Iriima pashinipaini, iiro nokamantziri irirori, apa nojyakaawintiniri. Ari onkantya jaminawitya jirikaiti, iiro jiñiimaitawo. Ari inkimawityaawo, iiro ikimathatawakiro nokantawitariri. ¹¹ Jiroka ojyakaawintachari:

Jiroka okithoki ipankiitakiri, iñaanira Pawa ojyakaawintachari. ¹² Okaatzi ookakitapainchari aatsiki, ojyakaawintari kimawitawori ñaantsi, ipokapaaki kamaari imajiantakaapaakiri, tima tii ikimisantzi, iiro jawisakoshiritai. ¹³ Ari okimita ookakitapainchari omapipookitzi, ojyakaawintari kimawitawori ñaantsi thaankipiroini ikimisantawitanaka. Tii jiyotakopirotatyi iiro ñaantsi, jowajaantanakiro ikimisantzi. Tii ikisashitawo jantakaitiri kaaripirori, ikimiwaitakawo pankirintsi kaari tyapirotatsini oparitha inthomainta kipatsiki. ¹⁴ Ari okimita ookakitapainchari okitochiimashitzi, ojyakaawintari kimawitawori ñaantsi. Okantakaantziro okantzimoshiriwaitari, ikinkishiritakotawo jajyaagantya, inintawaitziro inthaamintawaitya. Iro anaanakiro ñaantsi ikimawitakari, ikimitakawo pankirintsi kaari kithokitatsini. ¹⁵ Irooma okithoki ookakitapainchari okamiithawanitzi kipatsi, ojyakaawintziri kimisantanairori ñaantsi, kamiithashiri ikantanaa, joyjakotanaawo pankirintsi saankana ijyookanaki, ojyiki okithokitanaki”.

**Onkoñaatakoyitai manakowitainchari
(Mr. 4.21-25)**

¹⁶ Ipoña ikantaki ijatzi: “Ankowirika ootyaari ootaminto, ¿arima antatakotakiri kowitzinakiki? ¿Amanakotzirma otapinaki? Aña tii. Owakotziri jinoki inkini inkoñiinkatakoti akaataiinyi. ¹⁷ Ari onkimityaari ijatzi, ontzimatyii onkoñaatakoyitai manakowitainchari, oñaagantairo kaari ikimathawiita pairani. ¹⁸ Paamaakowintyaawo okaatzi pikimakiri. Tsikarika itzimi otzimimotakiri, ari ontzimimopirotairi ojyiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro jiyaatatyi iñiilo iiro otzimimopirotairi”.^f

**Inaanati Jesús ipoña iririntzipaini
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)**

¹⁹ Okanta opokashitakiri inaanati Jesús otsipatakari iririntzipaini oñiiri. Tiimaita okantzi oñiiri jotzikaakiro atziri piywintakariri. ²⁰ Ipoña ikantaitakiri: “Ari opoki pinaanati otsipatakari pirintzipaini, okowi oñiimi”. ²¹ Ikantanaki irirori: “Ikaatzi kimanairori iñaani Pawa, jantanairo okaatzi ikowakairiri, iritaki nirintzitari, iro nonaanatitari”.

**Jomairintziro Jesús tampiya
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)**

²² Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari jiyotaani, ikantanairi: “Thami amontyi intatsikironta”. Jataiyakini. ²³ Ikanta jimontyaakotaiyini, maanaki Jesús. Ari omapokapaakari antawoiti tampiya, antawo otamaryaatanaki inkaari, kitaatapaaka jiñaa pitotsiki, iroowitaincha intsitsiyakotaiyinimi. ²⁴ Ari jowakiryaitanakiri Jesús, ikantatziri: “¡Yotaanarí! ¡Antsitsiyakotatyil!” Piriintanaka, iñaanatanakiro tampiya, ikantziro: “¡Aritapaaki pitampiyatzi!” Ipoña ikantziro inkaari ijatzi: “¡Pimairyaaati!” Awisanaki tampiya, mairyaaatanai. ²⁵ Ipoña ipithokashitari jiyotaani, ikantziri: “¿Tsikama okinaki pawintaani?” Antawoiti ipinkathatanakiri, ikantawakaiyani jiyotaani ithaawankakiini: “¿Ilattyakama jirika jomairintantawori tampiya, jomairintziro ijatzi inkaari?”

**Gadara-jatzi piyarishiritsiri
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)**

²⁶ Ikanta jimontyaanakawo Jesús intatsikironta inkaari Galilea, ariitaka inampiki Gadara-jatzi. ²⁷ Iro jaatakotapaakityaami, ishiyashitawakari

^f **8.18** Okaatzi kinkithatakotachari jaka, jiroka okantakota: “Kapichiinirika pikimisantawakiro nokantakimiri, kapichiini piyotairo. Irooma pikimisantapirotawakirika, ojyiki piyotawakiri, iikiro niyotakaapirotonakityiimiro”.

piyarishiritatsiri. Pairanitaki ipiyarishiritaki tii ikithaataa, tii jamitaiya isaikai pankotsiki, ari isaikawaitzi kitataarimashiki.²⁸ Ikanta jiñaawakiri jariitapaaka Jesús, ishiyapaaka, jotzirowashitapaakari. Kaimanaki shintsiini, ikantzi: “¡Jesús, Itomi Pawapirotatsiri! ¿Tsikama pinkantataitinaka? Tii nokowi powashironkaina”.²⁹ (Tima ikisawitawakityaari piyari jowajyaantairiita shirampari. Pairanitaki ipiyarishiritakaawitakari. Ojyiki joojowiitantarashi rotha, ithatyiro. Ishiyashiyawaita otzishimashiki ikantakaari piyari.)³⁰ Ipoña Jesú josampitakiri piyari, ikantziri: “¿Tsikama piitaka?” Jakanaki piyari, ikantzi: “Noita ‘Jyikiyantzi’”. Tima ojyiki ikaatalayini.³¹ Ilikiro ikantanakitzi piyari: “Tii nokowi papirotaiyinani”.³² Ari ipiyotaiyani ojyiki chancho joshintagaiyini. Ikantaiyini piyari: “Potyaantina janta chancho-ki”. Ipoña ikantzi Jesú: “Pimatiro”.³³ Ikanta jyikiyantzi, jatanaki ipiyota chancho. Irojatzi ishiyantanakari tsika impiitatzi otzishi, mitaiyapaakini, ari ithonka ipiinkaki inkaariki.

³⁴ Ithaawaiyanakini aamaakowintariri chancho-paini, shiyaiyanakani ikamantantapaaki nampitsiki, ikamantakiri ijatzti maawoni saikayitatsiri jowaniki. ³⁵ Pokaiyapaakini atziri jaminiro okaatzi awisaintsiri. Ipoña jiyaatashiitanakiri Jesús. Inaitapaatziiri piyarishiriwitachari isaikaki itsipatakari, ikithaataka, kamitha ikantanaa. Antawoiti ithaawaiyanakini. ³⁶ Ikaatzi ñaakirori inkaanki awisaintsiri, ikamantawakiri pokayitaintsiri, ikantziri: “Piñiiri piyarishiriwitachari, iriitaki Jesú owawisaakotairiri”.³⁷ Ikanta maawoni Gadara-jatzi, ikantakiri Jesú: “Piyaatai, tii nokowi pisalkimotina”. Iro ikantantari, tima antawoiti ithaawantanakari. Ipoña jotitanaa Jesú pitotsiki, jatai. ³⁸ Ari ikantawitawaari jowawisaakotairi: “Nokowi noyaatanakimi”. Jakanaki Jesú, ikantanakiri: ³⁹ “Iiro poyaatana, piyatai pijyininkaki pinkamantapairi, pinkantiri: ‘Jowawisaakotaana Pawa’”. Ari jimatakiro shirampari, jatai ikamantantapairo okaatzi jowawisaakotairi Jesú.

Irishinto Jairo opona tsinani otirotsitakiriri iithaari Jesú
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaa Jesú, thaaminta ipiyowintawaari atziri, tima iri joyaakoniintakiri. ⁴¹ Tzimatsi shirampari jiita Jairo, iriitaki jiwatakaantatsiri japatotapiintaita. Ari inaapaakiri Jesú, jotzirowashitapaakari, ikantapaakiri: “Nokowi piyati nopankoki”.⁴² Tima okamimatatzji japtonti irishinto. Ari tzimaki 12 osarintsiti. Ikanta joyaatziri atziripaini jirika Jesú, jawitsinaimatanakiri.

⁴³ Tzimatsi ijatzti tsinani kimaatsiwaitachari osokaata, tzimakotaki 12 osarintsi ashironkaawaitaka, apiotakiro opimantziro tzimimowitawori

^{§ 8.30} Jiroka wairontsi “Jyikiyantzi”, irojatzi ikantsitaitari “legión”.

opinatantariri aawintantzinkari, tikaatsimaita kantironi joshinchiiro.

⁴⁴ Okinashitapaakiri itaapiiki Jesús, otirotsitakiri kapichiini opatziki iithaari. Apathakiro ishitanaki osokaawaita iraani. ⁴⁵ Ipoña josampitananaki Jesús, ikantzi: “¿Iitaka otirotakinawori noithaari?” Tikaatsi kamantatsini iita otirotakiniriri. Ipoña Pedro itsipatakari ikaataiyini, ikantzi: “Yotaanarí, tima piñiri jawitsinaimatakimi ojyiki atziri, iikiro pikantatzi: ‘¿Iitaka otirotakinawori noithaari?’ ” ⁴⁶ Iikiro ishintsitanakitzi Jesús ikantzi: “Tzimatsi otirotakinawori noithaari. Tima nokimawakiro noshintsinka tzimatsi oshinchaashitakari”.

⁴⁷ Okanta oñaakiro jiroka tsinani tii imanakota okaatzi antakiri, antawoiti othaawanaki, opokashitapaakiri Jesús, otzirowashitapaakari, maawoni ikimaitakiro okinkithatakota, ikimaitakiro iijatzi tsika okanta omapokanaka oshintsitai osokaawaiwita. ⁴⁸ Ikantanakiro Jesús irirori: “Tsinaní, oshinchagaimi pawintagaana. Kantatsi piyaatai, kimoshiri pinkantanaiya”.

⁴⁹ Tikiraaminta ithonkiro Jesús jiñaanatziro tsinani, ariitapaaka poñainchari ipankoki jiwtakaantsiri japatotapiintaita, ikantapaakiri: “Kamaki pishinto, aritapaaki poñaashirinkiri yotaantaniri”.

⁵⁰ Ikanta ikimakiri Jesús ariitapainchari, ikantanaki irirori: “Iiro pithaawashiwaita. Pawintaiyaana, aritaki oshintsitai”. ⁵¹ Ikanta jariitaiyapaakanı pankotsiki, tikaatsi ishiniti intyaapaaki, apa Pedro, Jacobo, Juan, ashitawori irishinto, onaanati. ⁵² Ojyiki iraakotaiyawoni kamaintsiri. Ikantapaaki Jesús: “Iiro piragayani, tii okami iiintsi, imakoryaatzı”. ⁵³ Thainkashiri jowawiitakari Jesús, tima imapiro iñaitakiro kamaki iiintsi. ⁵⁴ Ikanta Jesús joirkawakotapaakiro, iñaanatzimaitawo shintsiini ikantziro: “¡Tsinaní, pimpirinti!”

⁵⁵ Piyashiritapaaka iiintsi, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: “Pimpiro oyaari”?

⁵⁶ Iyokitzi ikantanaka ashitawori iiintsi. Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Tii nokowi pinkamantantiro okaatzi piñaakiri”.

Jotyaantaitziri 12 yotaari

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 ¹Ipoña Jesús japatotakiri 12 jiyotaani ipasapiyaakari ishintsinka onkantya inksirinkantyaariri piyari iijatzi mantsiyarintsi.

² Jotyaantakiri inkamantantiro tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai, joshinchayitiri mantsiyariiti. ³ Ikantawakiri: “Iiro paanaki tsika oitya, iiro paanaki pikotzi, pithaati, powanawo, piirikiki, iiro okantzi paanaki iijatzi apiti piithaari. ⁴ Aririka pariitatya pankotsiki, ari pimaapiintatyi irojatzi pawisantanatyaa. ⁵ Iirorika jaapatziyaitzimi janta, pawisapithatiri, potikanairo piipatsikiiti, iro jiyotantyaari tii ikimisantzi”.

⁶ Ikanta jiyaataiyakini jiyotaani, ithonka ikamantantakiro nampsiki Kamiithari Ñaantsi, ojyiki mantsiyari joshinchayitaki.

Ikamantakari Juan owiinkaatantaniri
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Ikanta pinkathari Herodes jiitaitziri iijatzi Tetrarca ikimakowintakiri Jesú斯 okaatzi jantayitziri, okantzimoshiritanakari, tima tzimatsi kantatsiri: “Añagai Juan owiinkaatantaniri”. ⁸Pashini kantatsiri: “Elías jinatzsi”. Ikantayiitzi iijatzi: “Aamaa pashini Kamantantaniri piriintaachari”. ⁹Irojatzi ikantantanakari Herodes: “Aña nothatzinkakaantakiri Juan-ni. ¿Tsikama itzimi nokimakowintziri iroñaaka?” Ojyiki ikowaki ifiirimi Jesú斯.

Jowaiyani 5000 shirampariiti
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰Ikanta ipiyayitaa otyaantaari, ikamantapairi okaatzi jantayitakiri. Ipoña japatotawairi maawoni, jaanakiri nampitsiki jiitaitziro Betsaida. ¹¹Iro kantacha yotaiyakini atziri tsika ikinaki joyaatzishitanakiri. Ikanta Jesú斯 jaawakiri kamiitha, ikamantakiri tsika ikanta Pawa impinkathariwintantai, joshinchayitakiri mantsiyayitatsiri. ¹²Aritaki tsiniriityaanaki, ipokashitapaakiri ¹³jyotaani, ikantapaakiri: “Potyaantairi atziripaini, jamini tsika jimayi, tsika joyaa iijatzi, tima asaikatzi jaka otzishimashiki”. ¹⁴Jakanaki Jesú斯, ikantanakiri: “Pimpiri iiroka joyaari”. Ari ikantaiyini: “Tikaatsi nompiriri, apa otzimi 5 tanta, apiti shima. ¿Pikowima niyaati namanantakiniru joyaari maawoni atziriiti?” ¹⁵Kimitaka ikaataiyini 5000 shirampariiti apatotainchari. Ikantziri jyotaani: “Papatoyitiri inkaati 50 atziri poosaikayitiri, ari pinkimitakiri maawoni”. ¹⁶Ari ikantakiro, joosaikakiri maawoni atziri. ¹⁷Jaakiro Jesú斯 5 tanta, apiti shima, jaminanaki inkitiki, ipaasonkiwintakiro owanawontsi, ipitoryaakiro ipakiri jiyotaani impayitiri maawoni atziri apatotainchari. ¹⁸Jowaiyakaní maawoni, kimaniintaiyakaní shintsiini. Ijaikitai 12 kantziri okaatzi tzimagaantapaintsiri.

Jiyotaki Pedro: Cristo jinatzi Jesú斯
(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸Ikanta isaiki Jesú斯 jamanamanaata itsipatari jiyotaani. Ari josampitakiri ikantziri: “¿Jitama ikinkishiritakotanari atziripaini?” ¹⁹Ari jakaiyanakini: “Ikantayiitzi Juan-ni owiinkaatantaniri pinatzi, ikantayiitzi iijatzi Elías-ni pinatzi. Tzimatsi kantatsiri iijatzi: ‘Iri pashini piriintaacha itawori Kamantantaniri’ ”. ²⁰Ipoña ikantzi Jesú斯: “¿Tsikama pikantaiyinika iiroka?” Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Iirokataki Cristo poñaachari Pawaki”.

Ikinkithatakotziro Jesú斯 inkami
(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²¹Ari ikantanakiri Jesú斯 jiyotaani: “Iiro pikinkithatakotana”. ²²Iikiro ikantanakitzi: “Ojyiki inkimaatsitakaityaari jirika Itomi Atziri, imapiro

inkansiintina ijiwari Antaripiroriiti, ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzi ikaatzi Yotzinkariiti. Ari jowamaakaantakina. Iro kantacha awisawitaty a mawa kitiiyiri, ari nañgai”.

²³Ipoña ikantanakiri maawoni: “Tzimatsirika kowatsiri intsipatina, jowajyaantiro ikowashiwaiyitari jantiri, onkantawitaty impaikakotaitirim joshiritaana, intsipatapiintaina kitiiyiriki. ²⁴Tima ikaatzi itakowaitachani apaniroini jantayitziro inintashiyitari, ari impiyaashitaiya. Iriima inkaati kamawintinani okantakaantziro ikimisantana, aritaki jawisakoshiritai. ²⁵Aminaashiwaita otzimimotantzi ojyiki ajyaagawontsi jak akipatsiki, impoña iñaitairo impiyashitaiya, apaniroini japirowaita. ²⁶Tima inkaati kaaniwintinari naaka, iijatzi noñaaniyitakari, ari jimatapairi Itomi Atziri inkaaniwintapairi paata aririka impiyi jamairo jowaniinkawo, jashi Ashitariri, jashi maninkariti tasorintsitsatsiri”. ²⁷Ipoña ikantanaki iijatzi Jesús: “Tyaaryoo, tzimatsi pikaataki jak, tikira ikamiita ari iñaanairo tsika inkantya Pawa impinkathariwintanti”.

**Ishipakiryiimotziri Jesús jiyotaani
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)**

²⁸Okanta awisaki 8 kitiiyiri, tonkaanaki Jesús otzishiki jamanamanaaty, ari itsipatanakari Pedro, Jacobo ipoña Juan.

²⁹Ikanta jamanamanaata, ari ipashinipootanaki Jesús, kitamaa okantanaka iithaari oshipakiryaanaki. ³⁰Iñaitatzi apiti katziyapainchari itsipatapaakari Jesús, Moisés jinatzi itsipatakari Elías. ³¹Ari ikatziyaiyapaakan otapotakiri jowaniinkawo, ikinkithatakotziro tsika inkantya Jesús impiyakaityaari Jerusalén-ki. ³²Ayimatakiri iwochokini Pedro iijatzi ikaatzi itsipatakari. Okanta awijiyomotanakiri iwochokini, iñaatziro jowaniinkawo Jesús itsipatakari apiti koñaatapaintsiri. ³³Iro ipiyimatanaka apiti tsipatapaintariri Jesús, ikantzi Pedro: “¡Yotaanari, kamiithawaitaki asaiki jak! Ari niwitsikimiri mawa pankojitantsi pashi iiroka, jashitya Moisés, jashitya Elías”. Iñaawaitashitanaka Pedro, tii jiyotzi oita ikantziri. ³⁴Iñaawaiminthaitzi Pedro, opamankapaakiri minkori, ithawanak. ³⁵Ikimatzi iñaawaititanaki minkoriki ikantaitzi: “Notomi nitakokitani jinatzi jirika, iriitaki pinkimisantiri”. ³⁶Okaatapaaki ñaantsi iñaawaitaitakiri, iñaitatzi apaniroini ikantanaa Jesús ikatziya. Tiira ikamantantsitawo jiyotaani tsika ikanta jiñaakiri, jimanani jowakiro.

**Joshinchiri Jesús iiintsi piyarishiritatsiri
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)**

³⁷Okanta okitiiyitamanai, oirinkaiyaani Jesús ipoñagaawo tonkaariki otzishiki, ojyiki pokaintsiri intonkiyotawaiyaari.

³⁸ Ari josatikaka shirampari, kaimanaki shintsiini ikantzi:
 “¡Jesús, nokowi pamininari napintziti notomi! ³⁹ Ipiyarishiritatzi,
 owanaa ikaimakaawaitziri, ishimoripaantitakairi ikamimawaitzi,
 jompojakaawaitari, tii jowajyaantziri kapichiini. ⁴⁰ Nokantawitakari
 piyotaani jowawisaakotainari, tii ikantziri”. ⁴¹ Jakanaki Jesús ikantanaki:
 “Tiitya pikimanitzi iiroka. ¿Tsikama onkaati nosaikimotanaimi,
 noñiiro namawitakotimiro? Pamakinari”. ⁴² Ikanta jamaitapaakiri
 iintsi, ishinkiwintakaanakari piyari, tyaanaki isaawiki, antawoiti
 jompitawitanaka. Ipoña Jesús ikisakiri piyari, shintsitanai iintsi, jaanairi
 ashitariri. ⁴³ Lyokitzi ikantaiyanakanati ziri jiñaakiro ishintsinka Pawa.

Japiitairo Jesús ikinkithatakota inkamimotanti
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ipoña japiitakiro Jesús ikantziri jiyotaani: ⁴⁴ “Powakimpitatatyawo
 iiroka jiroka ñaantsi, iiro pipiyakotairo. Tima jirika Itomi Atziri
 impithokashiitatyaari jaakaantaitiri”. ⁴⁵ Iro kantzimaitacha tii
 ikimathataiyironi okaatzi ikantawitariri, tima jimanapithaitatziri iiro
 ikimathatantawo. Iro ithawantaiyakarini tikaatsi osampitirini oita
 ikinkithatakotziri.

Tsika itzimi ñaapirotachani
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta jiyotaani Jesús ikantawakaawintakawo iitakarika
 ñaapirotachani. ⁴⁷ Iro kantzimaitacha Jesús jiyoshiritakiri ikinkishiritari.
 Jaaki iintsi, itsipatapaakari irirori. ⁴⁸ Ipoña ikantzi: “Ikaatzi aapatziyariri
 kimitariri jirika iintsi okantakaantziro ipairyiilo nowairo, kimiwaitaka
 naakami jaapatziya. Ari okimitari iijatzi, aririka jaapatziyina naaka,
 kimiwaapirotanaka iri jaapatziyaka tsika itzimi otyaatakinari jaka.
 Ikaatzi kaari ñaapirotachani iroñaaka jaka, iri ñaapirotaachani paata”.

Ari akaatziri kaari kisanaintairi
(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Ipoña ikantanaki Juan: “Yotaanarí, noñaaki chapinki atziri
 pairyiiori piwairo, joshinchaakiri piyarishiritatsiri. Tii afiiri
 ankaatiri jaka, nowajyaantakaakiri”. ⁵⁰ Ari ikantanaki Jesús: “Iiro
 powajyaantakairimi, tima ari akaatziri kaari kisanaintairi”.

Ikisaitakiri Jacobo ipoña Juan

⁵¹ Aritaki monkaatzimatapaaka intzinaantaiyaari Jesús, tontashiri
 ikantanaka jiyaatzi Jerusalén-ki. ⁵² Jotaantaki iitya aminaantirini
 janta Samaria-ki. ⁵³ Iro kantzimaitacha tii ikowaiyini Samaria-jatzi
 inkinimotiri, tima jiyotaiyini jiyaatayi Jerusalén-ki. ⁵⁴ Ipoña Jacobo

itsipatakari Juan, ikantanakiri Jesús: “Pinkathari, thami ankaimakaanti paampari inkitiki, ikimitaakiro pairani Elías, japirotyaata intaiya maawoni”.⁵⁵ Ari ipithokashitanakari Jesús, ikisanakiri, ikantziri: “Tiitya pikamiithashiritzi iiroka. ⁵⁶Tii iro ipokantakari Itomi Atziri jakä impiyashiwaitaiya atziri, ontzimatyii jowawisaakoyitairi”. Iroatzi ikinantanakari pashiniki nampsiti.

Kowawitachari joyaatirimi Jesús
(Mt. 8.18-22)

⁵⁷Ikanta jiyaatanai Jesús, ikantawiitaari aatsiki: “Pinkatharí, nokowi noyaatimi tsikarika pinkinayiti iiroka”.⁵⁸ Jakanakiri Jesús ikantziri: “Apaani otsitsiniro tzimatsi imoo tsika imaapiintzi, ijatzzi ikimitari tsimiri tzimatsi jomayiro. Iriima jirika Itomi Atziri tii otzimi ipanko jimaantapiintyaari”.⁵⁹ Ipoña Jesús ikantanakiri pashini: “Poyaatina iiroka”. Ari ikantzi irorori: “Pinkatharí, nokowawitaka noyaatanakimi, iro kantzimaitacha nokowi noñaanakiro nonkitatiri nowaapatitari, ari noyaatimiri”.⁶⁰ Ikantanakiri Jesús: “Poyaatina, pishinitiri ikaatzi kamashiriyitatsiri inkitatairi irorori kamayitatsiri. Ontzimatyii pikinkithatakotairo iiroka tsika inkantya Pawa impinkathariwintantai”.⁶¹ Ari ikantanaki pashini: “Pinkatharí, nokowi naaka noyaatimi, iro kantzimaitacha pishinitina niwitatapanaatyari nojyininka nonampiki”.⁶² Jakanaki Jesús, ikantziri: “Apatziro paminapiintziro pikiyashitziro piwankiri, tikaatsi paminayitanai pashini. Ari ikimitari kaari owajyaantaironi jantayitapiintziri, tii opantapirotaři iñiiro impinkathariwintairi Pawa”.

Jotaantitakiri ikaatzi 70

10 ¹Ipoña Jesús jiyošiitaki pashini ikaatzi 70, apitipaini jotaantakiri, jiiwatiri nampsiki tsika inkinanaki irorori.

²Ikantayitziri: “Ikimitakawo atziripaini pankirintsi osampainkatzi, iro kantacha tii itzimapirotzi iitya oyipataironi. Pamanamanaatyari iiroka Pinkathari jotaantii jatatsini atziriki, tima kowityaacha ojyiki kimisantayitaatsini.³ Notyaantaiyatyiimini, nonkimitakaantimi jotaantaitziri oijya tsika ipiyota piratsi katsimari.⁴ Iiro paanaki pithaati, piiriikiti, pi-zapato-ti. Iiro piwitatantanaka, iiro pinkinkithawaitakairi inkaati piñaanakiri aatsiki posamanitzikari.⁵ Aririka pariyyitaty pankotsiki, piwitatapaatyari saikatsiri. Pinkantapaakiri: ‘Inkaminta pisaiwaiti kamiitha pipankoki’.⁶ Tzimatsirika iitya aawakimini kamiitha, aritaki iñaakiro isaikai kamiitha. Irooma iirorika jaapatziyaitzimi, aminaashita piwitatapaakari.⁷ Aritaki pimaapiintaty pankotsiki tsika pariitaka, iiro paminaminatz iro pankotsi. Ari poyaari, piriro onkaati impaiyitimir. Tima apaani antawaitatsiri

ipinayiitziri. ⁸ Aririka aawakimi kamiitha nampitsiki, poyaawo onkaati impayiitimiru janta. ⁹ Poshinchaaayitiri janta mantsiyari, pinkantiri: ‘Irootaintsi impinkathariwintantai Pawa’. ¹⁰ Irooma pariiwitattyá nampitsiki, iirorika jaawakimi kamiitha, pawisapithatiri, pinkantanaki: ¹¹ ‘Notikanairo noipatsikiiti jaka, iro piyotantyaari tii pikimisantzi. Iro kantzimaitacha ontzimatyii piyoti irootaintsi impinkathariwintantai Pawa’. ¹² Tima imapiroitairi paata jowasankitaitiri, anaanakiro inkantayiitairi Sodoma-jatzi. Imapiro”.

**Ikantamachiitziri kisoshiriri nampitsiitiki
(Mt. 11.20-24)**

¹³ “Ikantamachiitziri Corazín-jatzi, ijatzi Betsaida-jatzi. Iñaayiwitakawo notasonkawintantayitaki, tiimaita ikimisantaiyini. Iriimi ñaakinanimi Tiro-jatzi ijatzi Sidón-jatzi, aritakimi jowashiritakotatyáami ikaaripiroshiriyitzi, jowajyaantakiromi. Inkimisantaimi maawoni iriroriiti. ¹⁴ Aririka jaayiitairi paata kamiithashiriri, iiro jimapiroitziri jowasankitaayiitairi Tiro-jatzi ijatzi Sidón-jatzi. Iriima Corazín-jatzi, ijatzi Betsaida-jatzi, iri jimapiroiyitai jowasankitaayiitairi. ¹⁵ Iijatzi inkimitagaiya Capernaum-jatzi, ikinkishiritaiyani irirori jiyaayitai inkitiki, iro kantzimaitacha owanaa ikisoshiritaki, jiyaayitai ikinayitzi kaminkari.

¹⁶ Tzimatsirika kimisantimini, naakataki ikimisantaki. Itzimirika manintashiritakimini, naaka imanintashiritaki. Itzimirika manintashiritakinari naaka, imanintakiri otyaantakinari jaka”.

Ipiyayitaa jotaayantitakiri kaatatsiri 70

¹⁷ Kimoshiri ipiyayaani jotaayantitakiri 70, ikantayitapai: “Pinkatharí, nopairyiyo piwairo, nimatantakari piyari”. ¹⁸ Ikantzi Jesú: “Noñiitsitataikari pairani Satanás jowaryaitakiri inkiliki ikimiwaitakawo ookathawontsi. ¹⁹ Tima naaka pakimirori shintsinkantsi, ari onkantaki posatikanyaari maanki ijatzi kitoniropaini. Ari poitsinampaakiri piyari kisanintzimiri, tikaatsimaita awijyimotimini. ²⁰ Iiro pikimoshiriwintashitawo pimatakiri piyari. Iro pinkimoshiriwinti josankinayiitairo piwairo inkiliki”.

**Ikimoshiritzi Jesú
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)**

²¹ Irojatzi ikimoshiritantanakari Jesú, ikantanaki: “Ashitanarí, irokataki pinkathariwintziriri inkiliki, ijatzi kipatsijatzi, antawoiti

^h 10.13 Tima ikaatzti Corazín-jatzi ipoña Betsaida-jatzi Judá-mirinka jinayitzi. Iriima Tiro-jatzi ipoña Sidón-jatzi pashinijatzi atziri jinayitzi tii ijyininkatari Judá-mirinkaiti.

nopaasoonkitakimi. Tima iirokataki yotakaayitairiri tsinampashiriri kaari jiyoyitzi yotaniriiti jaka. Ari okantzimaita Ashitanari, irootaki inimotzimirí iiroka”. ²²Ikantzi Jesús: “Iri Ashitanari pasapiyaakinawori maawoni. Apaniroini ikanta irirori jiyopirotana naaka tima itomi jowana. Ari nokimitsitakari ijatzi naaka apaniroini niyopirotziri. Impoña inkaati niyotakaayitairi naaka ari jiyoyitairi Pawa”.

²³Ipoña Jesús japatotakiri jiyotaani, jaanakiri jantyaatsikiini, ikantakiri: “Kimoshiri inkantaiya inkaati ñaayitaironi okaatzi piñaayitairi iiroka. ²⁴Tima tzimawitacha ojyiki Kamantanani, ijatzi pinkathariiti kowawitainchari iñiromi okaatzi piñaakiri iiroka, iro kantacha tii okantzi iñiilo, tii ikimayitairo ijatzi”.

Aawakiri kamiitha Samaria-jatzi

²⁵Ari isaikakiri yotaantzirori Ikantakaantaitani, ikowaki inkompitakaiyaari Jesús, ikantaki irirori: “Yotaanarí, ¿iitama nantiri naaka noñaantaiyaawori kantaitachari añaamintotsi?” ²⁶Ikantanaki Jesús: “¿iitama okantziri Ikantakaantaitani? ¿Tskama okantzi piyotakotziro iiroka?” ²⁷Ari jakanaki irirori, ikantzi: “Pitakoshiritaiyaari Awinkathariti Pawa, pitakopirotaiyaari, pitakoshintsitaiyaari, pampithashiri powairi. Ari okimitari ijatzi: Ontzimatyii atakotawakaiya maawoni, akimita anishironkatziro awatha, ari ankimitanairi ajyininka”. ²⁸Ipoña ikantzi Jesús: “Imapiro pikantakiri. Pantiro jiroka, aritaki pawisakoshirita”.

²⁹Iro kantzimaitacha jirika, ikowajaantzi jotsikaakowintanatyá, josampitziri Jesús: “¿iitama nonkimitakaantiri nojyininka?” ³⁰Ipoña ikantanaki Jesús: “Tzimatsi ajyininka poñaachari Jerusalén-ki ikowi jiyaatiro nampsitsiki Jericó. Okanta niyanki aatsi, itonkiyotakari koshintzi, itsitokawaitakiri, jookanakiri aatsinampiki ikamimataki. ³¹Ikanta pokaki Ompiratasorintsitaari, jiñaawitapaakari jomaryaa, jawisapithatanakiri. ³²Ari ikimitsitakari ijatzi Leví-mirinka, jiñaawitapaakari jomaryaa, jawisapithatanakiri. ³³Ipoña ipokaki Samaria-jatzi, jiñaapaakiri jomaryaa, inishironkatapaakiri irirori. ³⁴Jaawintapaakiri itziritantakari yiinkantsi, ipoña ityaakaanakari imoraniki, jaanakiri nampsitsiki. Iriitaki aamaakowintariri. ³⁵Okanta pashini kitijiyiri, jaaki apiti kiriiki, ipinakowintanakiri, ikantanaki: ‘Paamaakowintyaanari jirika, aritaki nompinatapaimi ijatzi aririka nompiyaki’”.ⁱ ³⁶Ari ikantzi Jesús: “Mawa ikaatzi ñaakiriri ikoshiitziri. ¿Tsikaty itzimi kimitakaantakariri ijyininka?” ³⁷Jakanaki yotakotzirori Ikantakaantaitani, ikantzi: “Iri matapaakiriri nishironkatakiriri”. Ipoña ikantzi Jesús: “Piyaatai, irojatzi pimatirí iiroka”.

ⁱ 10.35 Kantakotachari jaka “kiriiki”, irijatzi ikantaitsitari ijatzi “denario”.

Jariitawo Jesús opankoki Marta opoña María

³⁸Ikanta jawisanaki Jesús ariitaka pashiniki nampitsi. Ari osaikiri tsinani iitachari Marta, iro isaikimotapaaki opankoki. ³⁹Jiroka tsinani tzimatsi irinto oita María. Iro tsipatawakariri okaakiini Jesús okimisantziri ikinkithawaitzi. ⁴⁰Iro kantzimaitacha Marta owanaa okantzimotakawo aminaminawaitzi oitya ompawakiriri Jesús. Iroatzi opokashitantakariri, okantapaakiri: “Pinkatharí, ookawintakina nirinto. ¿Pinkantinawo amitakotawakina?” ⁴¹Ikantzi Jesús: “Marta, ¿iitama okantzimoshiritantzimiri okaatzi pantayitiri? ⁴²Pinkimi nonkantimi: Apaani okanta kowapirotachari, irootaki okowakiri María tima tikaatsi kantironi jaapithaitairo”.

Ikinkithatakotziro Jesús amanamanaataantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹Ipoña Jesús jiyaataki jamanamanaatyá. Ikanta apaani jiyotaani, ikantakiri: “Pinkatharí, piyotainawo jamanamanaataita, ikimitairo Juan-ni jiyotaantziro amanamanaataantsi”. ²Ari ikantzi Jesús: “Jiroka pinkanti pamanamanaatapiintya iiroka:

Ashitanarí, inkitijatzi,

Tasorintsi pinatzi iiroka.

Pimpinkathariwintaina naaka.

Pantakainawo jaka kipatsiki okaatzi pinintakaanari iiroka.

Pinkimitakainari saikatsiri inkitiki, jantayitziro okaatzi pinintakairiri.

³ Pimpapiintinawo kowityiimotanari noyaari.

⁴ Pimpiyakotainawo nokaaripiroshiriwitaki, Tima nimatakiro naaka ijatzi, nopyakotairi ikaatzi owaaripiroshiritakinari.

Iiro pishinitana iñaantaitina, inkowaiti jantakaitinawo kaaripirori”.

⁵ Ipoña ikantanakiri iijatzi: “Aririka intzimi pitsipaminthari, impokaki niyankiiti, inkantimi: ‘Pimpawakina mawa tanta, ⁶tima tzimatsi ariitachari nopankoki, tikaatsi tzimatsini nompawakiriri’.

⁷Impoña pinkantawityaari: ‘Iiro poñaashirinkana nomaakaatziiiri niintsitipaini, aritaki nashitanairo nopanko, irootaki iiro okantanta nompimi’. ⁸Kimiwaitaka iiro pikowawita pimpiri onkantawitya iriimi pitsipaminthari. Iro kantacha iikiro ishintsitatzi ikamitzimi, ari pishiwintanakiro pimpirinti, pimpawakiri okaatzi ikowiri”. ⁹Ikantzi Jesús: “Pinkamitanti, paminaminatiro, aritaki piñaakiro impaiyitimiropikowiri. Pinkimitakaantiro pariitya pankotsiki, pishintsiwintapaakiri, pinkantiri: ‘Pashitaryiinawo. Aritaki jashitaryaitakimiro’. ¹⁰Ari impaiyitairi kamitantayitatsiri. Inkaati aminaminatironi ari joñaagaitairi.

Aritaki jashitaryaitainiri inkaati shintshintsitsatsini inkaimi. ¹¹Tima aririka inkamitimi pitomi, inkantimi: ‘Paapá, pimpina tanta’. ¿Arima pimpakiri mapi? Aririka inkantimi: ‘Pimpina shima noya’. ¿Arima pimpakiri maanki joyaari? ¹²Aririka inkantimi: ‘Pimpina iithoki’. ¿Arima pimpakiri kitoniro? ¹³Tima piyotzi pitakotari pitomipaini iiroka, kaaripirori pinawita. Iri mapirotzirori Ashitairi saikatsiri inkitiki, jitakotari irirori ikaatzi amanayitapiintariri, inampishiritakaayitari Tasorintsinkantsi”.

Maamanitawakaachari pankotsiki

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴Ipoña Jesús jowawisaakotakiri apaani kisopaantitatsiri piyarishiritatsiri. Ikanta joshinchagairi, ñaawaitanai kisopaantiwitachari. Antwootti jiyokitziwintaitanakiri Jesús. ¹⁵Tzimatsi kantayitanaintsiri: “Ipasapiyaatyaaari jirika ashitariri piyari, jiitatziri ‘Beelzebú’, irootaki jimatantawori jowawisaakotziri ikaatzi piyarishiritatsiri”. ¹⁶Tzimatsi pashini kowatsiri iñiilo intasonkawintanti Jesús, iro jiyotantaityaari imapirotaty opoña itasorinka inkitiki, tima iñaantaitatyaa. ¹⁷Ikanta Jesús jiyotaki okaatzi ikinkishiritari atziriiti, ikantanaki: “Aririka jantaminthatawakaiya atziri ipinkathariwintatziri nampitsiki, iñiilo jookawintawakaa. Aririka jantaminthatawakaiyaami, ari iñaakiro jookawintawakaiya. ¹⁸Ari ikantari iijatzi piyari aririka jantaminthatawakaiyaami, ari jookawintawakaaty airo iñiilo ishintsiti, ari inthontyaari. ¿Iitama pikantantari iri oshinchaanari Beelzebú? ¹⁹Iriirkami kamaari Beelzebú oshinchinani, ¿irijatzima kamaari oshinchirirri piyotaaniyitari iiroka jowawisaakotantariri jaagayitziri? Aririka okanta, pikinkithatakotatziri piyotaani, ari inkisantakimiro okaatzi pikantakiri. ²⁰Tima iriitaki Pawa kantakaawori noshinchaayitantariri piyarishiritatsiri, tima jomapokakimi Pawa iiroka ipinkathariwintantz. ²¹Atziri ñaapirori kamiitha, tikaatsi matirini intyaashitiri ipankoki jayitiri okaatzi jashitari. ²²Irooma impokashitakiri pashini atziri anairiri ishintsitzi, jaapithatakiri jawintaawitari, jaapithatakiri jashitari, jantitatatyawo. ²³Tima ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, iriitaki kisanaintanari. Inkaati kaari amitakotinari joyiipatakotina, japaatakotatyaaanawo”.

Ipiyashitanta piyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴“Kimiwaitaka piyari inampishiritantatyaarimi atziri, ipankotsitattyawomi jañaantari. Aririka jookawiitattyaa, awisakowita atziri isaikantari piyari. Jataki inkinawaiti otzishimashiki, iiro iñi tsika isaiki. Impoña inkanti piyari: ‘Nompiyi nopankoki tsika nopoñaaka’.

²⁵Piyaa piyari, iñaapairi atziri kamiitha opishitaka jañaantari, owaniinka okantaka. ²⁶Impoña piyari jiyaatashitakiri mapirotzirori ipiyaritzi, inkantapaakiri: ‘Thami aati nopankoki, pintsipatina ampinkathariti’. Jamaki inkaati 7. Ari jashironkaapirotyaari atziri, iiro ikimitaa jashironkaawita pairani kapichiini ikanta”.

Mapirotironi inkimoshiritai

²⁷Tikira ithonkiro iñaawaitzi Jesús, okaimanaki tsinani osatikainchari ipiyotaka atziri, okantzi: “Thaaminta inatyi tsinani owaiyantakimirí, antaritakaakimirí othotaimi”. ²⁸Ipoña jakanakiro Jesú, ikantzi: “Iri thaamintapirotaachani inkaati mataironi inkimisantairo iñaani Pawa”.

Ikowaiyakini kaaripiroshiriri intasonkawintanti Jesús (Mt. 12.38-42)

²⁹Ikanta ipiyotapaaka ojyiki atziri, ikantanaki Jesú: “¿Itama ikowantari iñiina kaaripiroshiriri nontasonkawintanti? Iiro noñaayimaitari, apa iñiilo kimitawori jiñaakiri pairani Jonás. ³⁰Tima ikanta pairani Jonás jiñagaiyakirini Nínive-jatzi, ari inkimitiyaari iijatzi Itomi Atziri jiñiiri jirikaiti. ³¹Paata aririka jaminakoyiitairo okaatzti jantayiitziri, ari iyakowintaimi tsinani pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tima opokashitakiri iroori yotaniri iitachari Salomón, okimisantairi. Jirika saikimotakimirí iroñaaka iiroka, janairi Salomón. ³²Iijatzi okimitari ari jiyakowintaimi paata Nínive-jatzi, tima ikimisantiyakirini irirori pairani Jonás, jowajyaantanakiro jamiyiwitari. Jirika saikimotakimirí iroñaaka iiroka jaka, janairi Jonás”.

Ikinkithatakotziri Jesú ootamintotsi (Mt. 6.22-23)

³³“Tima anintirika ootya ootaminto, ¿arima owakotakiri otapinaki? Aña owakotziri jinoki inkini onkoñiinkati maawoni. ³⁴Kamiitharika poki, piñaantawo kamiithaini, okimitawo pinkoñiityaakotatyiiimi. Tiirika opantawo poki, iiro piñaantawo kamiithaini, kimitaka pintsinirikitakotatyiiimi.^j ³⁵Paamaakopirowintya poitsiwakirikari ootamintotsi saikantakimirí. ³⁶Imapirotarika isaikantakimi ootamintotsi, tiirika pantanairo kaaripirori, aritaki poñaagantairo iroopirori kamiithari, pinkimitanaiyaari apaani ootamintotsi jootantzi”.

^j 11.34 Ojyakaawintachari oki kamiithari, apaani pimantaniri (kaari jyampitsitsatsini), iri ñiironi inkimathatairo okaatzti jantakairiri Pawa, tima isaikanaatzti okitijiyyiinkatzi. Ojyakaawintachari iirorka opantawo oki, apaani jyampitsi, kaari ñiironi inkimathatairo okaatzti jantakairiri Pawa, tima isaikatzti otsinirkitzi.

Ikinkithatakota yotaantzirori Ikantakaantaitani
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷Ikanta ithonkapaakiro ikinkithataki Jesús, ipokashitapaakiri Fariseo jiyaatakairi ipankoki joya. Ikanta jariitaka Jesús pankotsiki, saikapaaki jowapiintaita. ³⁸Owanaa okompitzimotakari Fariseo jiñaakiri Jesús tii jimonkaatziro jamitapiintari, inkiwaakotapaatyat jowantyaari. ³⁹Iro kantzimaitacha Jesús, ikantanakiri: “Pikimitakotakawo piraaminto iijatzi powaminto okitiwita kamiitha jikokiroki, irooma inthomainta, kipatsi okantaka. Ari pikimiyitakari iiroka kantatsi iñaitimi kamiithashiri pinatzi, aña koshintzi kaaripiroshiriri pinatzi. ⁴⁰Masontzí. Tima tzimatsi witsikakimiri piwathaki koñaayitatsiri, ¿kaarima witsikashiritakimiri iijatzi inthomainta pañaantariki? ⁴¹Okowapirotya pimpashitantaiyaawo tzimimoshiritzimiri inthomainta pañaantariki, ari onkantya pinkitishiripirotantaiyaari.

⁴² ¡Ikantamachiitzimi Fariseo! Pashitakaapiintari Pawa inchashimpoki. Iro kantacha tii pantanitiro ikowiri: Ontzimatyi pinkamiithashiritai, pitakoshiritaiyaari iijatzi. Tima iro kowapirowitachari pantayitironi jiroka, iiro powajyaantzimaitawo pashini.^k ⁴³ ¡Ikantamachiitzimi Fariseo! Owanaa pikowapiintziro posatitya niyankiniki japatotapiintaita, ari pikimitsitawo iijatzi pikowi pinkatha jiwithatapiintaitimi aririka jiñaitimi. ⁴⁴ ¡Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti ipoña Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Pikimitashitakawo kaari jiyotzi ari ikitatziri kaminkari, tii jiyotzi atziri jaatzikakotatziri kaminkari”.

⁴⁵ Ari jakanaki apaani yotaantzirori Ikantakaantaitani, ikantanakiri Jesús: “Yotaanarí, pikimakaakinawo iijatzi naakaiti okaatzi pikantakiri”.

⁴⁶ Jakanaki Jesús, ikantzi: “¡Ikantamachiitzimi iijatzi iiroka yotaantzirori Ikantakaantaitani! ¿Litama piñaatinatakanatariri atziriiti? Tii piñiimaitawo iiroka pinkimatinatyawo. ⁴⁷ ¡Ikantamachiitzimi iiroka, litama piwitsikapiriyitawori owaniinkatachari tsika ikitayiitakiri itayitakawori Kamantantaniri! Iriitajaantaki jowamaayitakiri pairani piwaijatzii. ⁴⁸ Tima iirokataki witsikashiyitakiriri tsika inkitayiitiri, ari okonaatziri pakakotatziri okaatzi jantayitakiri piwaijatzii. ⁴⁹ Tima yotani jiñaawaitaki Pawa, ikantaki: ‘Ari notyaantaki Kamantantaniri intsipayitaiyaari otyaantaari. Apaanipaini imaamaniiti, jowamaitakiri pashini’. ⁵⁰ Ari onkantya jowasankitaantaitimiri iiroka, okantakaantziro powamaayitakiri Kamantantaniri itajaantanakawori pairani. ⁵¹ Iiroka atsipitaiyaawoni iroñaaka ikantakaantziro jowamaakaantaitakiri pairani, jitanakawo Abel-ni irojatzi Zacarías-niki jowamaitakiri ipiyawitanaawo

^k **11.42** Iro ikantatziri jaka inchashimpoki: Menta, ruda, maawoni okaatzi iwankiritari. Irootaki kimitawori pinitsi.

tasorintsipankoki intaapainiri Pawa. ⁵² ¡Ikantamachiitzimi yotaantzirori Ikantakaantaitani! Tii pimataajaitziro iiroka piyotanitya, ari pikinakaakiro iiroka kaari ikimathatantawo pashinipaini”.

⁵³ Ikanta Jesúis ithonakiro ikantayitakiri. Ari jitanakawo Fariseo itsipayitapaakari Yotzinkariiti, japatowintaari Jesúis ikowaki inkompitakaiyaari onkantya inkimantyaariri oita inkantiri.

⁵⁴ Ishintsiñaaniwaitakiri, ikowi jiñaawaitakairi kaaripirori onkantya inki nkithatakotantyaariri.

Shiniyakairori itantani Fariseo

12 ¹Ipoña ipiyowintaitapaakari Jesúis, awitsinaapirinikiwaitanaka atziriiti. Irojatzi ikantantanakari jiyotaani: “Ontzimatyi paamaakowintyaawo shiniyakaawori itantani Fariseo, jamatawiminto inatzi. ² Tima ontzimatyi onkoñaatakoyitai okaatzi imanakowitainchari, onkoñaatakoyitai kaari ikimathawiita pairani. ³ Okaatzi pimanakaawitari, ari onkoñaatakoyitai. Okaatzi piñaawaitziri apaniroini pipankoki, ari inkimakoyitairo inkinkithatakooitiro shintsiini”.

¿Itzimikama ampinkathatiri?

(Mt. 10.26-31)

⁴ Ikantzi Jesúis: “Ajyininká, iiro pipinkawaitashitari matironi intsitokimi, tima ari iwiyaapaakari jaawiyiri irirori. ⁵ Jirika pimpinkiri: Iri pimpinki Pawa matzirori jowamaantzi, impoña jotaantimi sarinkawiniki. Apa pimpinkathatairi apaniroini. ⁶ Tima tii ipinapirowita tsimiripaini, iro kantzimaitacha jiyotzi Pawa aririka inkamagaanti, tikaatsi imaakiti apaani.¹ ⁷ Jiyotsitawo Pawa okaatzi tzimayitatsiri aishi. Tima piñaakiro jaamaakotari tsimiripaini, iirokara jimapirotsi jaamaakotzimi, iiro pipinkantashiwaitari”.

Inkaati kinkithatakotainani atziriiti

⁸ “Itzimirika kantirini ijyininka: ‘Jashitaana Jesúis’. Iijatzi inkimitaiya Itomi Atziri inkantairi imaninkariti Pawa: ‘Nashitaari jirika’. ⁹ Iriima kantairini ijyininka: ‘Tii jashitana Jesúis’. Ari inkimiitairi irirori, inkantaitiri imaninkariti Pawa: ‘Tii nashitaari jirika’. ¹⁰ Tsikarika intzimi ookimotakirini Itomi Atziri, kantatsi impiyakoitairi. Iriima intzimi ookimotakirini Tasorintsinkantsi, iiro iñiilo impiyakoitairi. ¹¹ Aririka jaayiitimi japatotapiintaita isaikayitzi pinkatharintsi, iiro okantzimoshiriwaitzimi, pinkanti: ‘¿Litama nonkantiriri?’ ¹² Tima Tasorintsinkantsi yotakaimironi iitarika piñaawaitiri janta”.

¹ 12.6 Kantakotachari jaka “tii ipinapirota tsimiri”, irojatzi kantakotachari jamanantamachiitaitari apiti kiriiki inkaati 5 tsimiri.

Ikinkithatakoitziri masontzitatsiri ajyaagantzinkari

¹³Ipoña jiñaawaitanaki apaani piywintakariri, ikantzi: “Yotaanarí, pinkantinari nirintzi impainaata kajyitani jookanairi nowaapatini”. ¹⁴Ikantzi Jesú: “Ajyininká, tii naaka aminakoyitironi tzimawintawakaantsi nonkantantyaariri pirintzi”. ¹⁵Ikiro ikantanakitzi Jesú: “Paamaakowintya pinintayitzirokari ajyaagawontsi. Tii iro añaakaashiritimini”. ¹⁶Ipoña joyakaawintanakiniri, ikantzi: “Tzimatsi ajyaagantzinkari kithokitantsiri iwankiwairi jowaniki. ¹⁷Ikinkishiriwaitaka, ikantzi: ‘Tsikatyá nowiroka ojyikitantsiri nowankiri?’ ¹⁸Ikantashiritanaki: ‘Jiroka nantiri. Notantoryiiro nowantapiintari nowankiri. Niwitsikakaanti antawoiti, ari nowiro okaatzi nowankiritari, iijatzí najyaagawo. ¹⁹Ari inimotinari, tima ojyiki nowaantakari. Ojyiki osarintsi nimakoryaawaiti, nowapirowaitya, nirawaiti nomiri, noimoshirinkawaiya’. ²⁰Iro kantzimaitachari, ikantzi Pawa: ‘Masontzí, iroñaaka tsiniri jaashiritaitimi, tii piyotzi iitya agaironi okaatzi pashitari’. ²¹Ari ikantakotari ojyiñaawaitashitawori jajyaagawo, tii jojyiniimaitawo okaatzi jashitari Pawa”.

Ikinkithatakotziro Jesú kantzimoshiritaantsi

(Mt. 6.25-34)

²²Ipoña ikantanairi jiyotaani: “Pinkimi nonkanti: Tii okamiithatzi onkantzimoshiriwaitimi, pinkanti: ‘¿Oita noyaari, oita nomirityaari, oita nonkithatyaari?’ ²³Tima tzimatsi ankinkishiritakotapiintiri añaantariki, iro kowapirotacha anairo owayitapiintari, okaatzi akithaatapiintari iijatzí. ²⁴Pinkinkishiritakotiri tsimiri. Tii jiyotzi impankitaantya joyaari, tii jiwijsiki ipanko jowaantyaari iwankiri. Iro kantzimaitachá Pawa, ipayitapiintakiri jowayitari. Aaka jimapirotzí jitakotai Pawa. ²⁵Aririka paakowintyaawo onkantzimoshiriwaitimi, ¿arima pinkantakaatyawo powawiniintawairo posarintsiti kapichiini? ²⁶Tii okantzi powawiniintiro kapichiini, ¿itama okantzimoshiriwaitantzimiri? ²⁷Pinkinkishiritakotiro inchatiya, tii añairo antawainiti, tii ontyaawinta onkithaatyaari. Iro kantzimaitachá tii okantzimoshiriwaitawo, onkanti: ‘¿Oita nonkithaatyaari?’ Aña owaniinkata kamiitha, anairi jowaniinkawita Salomón pinkathariwitachari pairani. ²⁸Iriitaki Pawa owaniinkatzirori, okantawitaka kapichi añaawitawo owaniinkatapainta, iro osamani, tikaatsi opantanaiyaawoni aririka onkamatiyatanaki, tima inchikayiitakiro, intaayiitakiro. Iiroka jimapirotzí inkimpoyaawintimi Pawa, aritaki, iiro pikisoshiriwaitzi. ²⁹Aritapaaki okantzimoshiriwaitakimi iiroka, pikantzi: ‘¿Oita noyaari, oita niriri?’ ³⁰Apatziro okantzimoshiriwaitari ikaatzi kaari kimisantatsini. Irooma iiroka, jiyotakotzimiro Ashitairi oitarika kowityiimoyitzimiri. ³¹Iro

kowapirotacha paminaminatairi impinkathashiriwintaimi, piñaayitairo impayitaimiro okaatzi kowityiimotzimiri”.

**Ikinkithatakotziro Jesúس inkijato ajyaagawontsi
(Mt. 6.19-21)**

32 “Iirokaiti kimitakariri nōpira, iiro pithaawashitaiyani, tima iritaki Pawa kowaintsiri impinkathariwintaimi. **33** Pimpimantayitiro tzimimotzimiri, pimpashitantlyaawo. Iro kamiithatatsi pantayitairo jiroka piñaantaiyaawori pisakai kamiitha inkikiki. Kimitawaitaka powaagaantatyiayaami inkikiki tsika tii opathaanitapai, tsika tii itzimapai koshintzi. **34** Tima janta tsika powaagaantaka, ari poshiritapiintyaawo ijatzi”.

Ompirataari aamaakowintantachari

35 “Powathakitanatyawo piithaari. Poonthoyitiri pootaminto. **36** Pinkimityaari ompirataari oyaawintariri jariitaiya iwinkathariti joimoshirinka, inkini jantawainiri thaankiini jompiratapaiyaariri. **37** Kimoshiri inkantaiya apaani ompirataari itzimi iñaaapairi iwinkathariti aamaakowinta ikantaka. Imapiro nonkanti, aritaki joosaikairi jowapiintaita iritaki oyitainirini jowanawo. **38** Kimoshiri inkantayitya, intzimi iñaitapairi aamaakowinta ikanta, onkantawitya tii jiyotzi tsikapaiti jariitya, niyankiiti tirika okitijiyitzimataki. **39** Pinkimiro jiroka. Aririkami jiyoti owaiyantzinkari impokatyi koshitirini, ari jaamaakowintatyawami, iiro ikoshitaagantaitzirim. **40** Iro piyotiri iirokaiti, ontzimatyi paamaakowintayitya. Tima tii piyotzi tsikapaiti impiyantaiyaari Itomi Atziri”.

**Kaaripirori ompirataari
(Mt. 24.45-51)**

41 Ari ikantanaki Pedro: “Pinkatharí. ¿Arima nokaatziri maawoni atziri pojyakaawintakina?” **42** Ikantzi Jesú: “Pinkimitakotaari ompirataari kamiithashiririri kinkishiritachari kamiitha. Jookanakiri ipankoki ompiratariri, ikantanakiri: ‘Pamininari ikaatzi saikatsiri pankotsiki’.

43 Kimoshiri inkantya jirika ompirataari, aririka impiyi iwinkathariti jiñaapairi imonkaatakiro ikantanakiriri. **44** Aritaki ishinitaakiniri jaamaakowintyaanari okaatzi jashitari. **45** Irooma inkantashiritakimi ompirataari: ‘Iiro ipiyita nowinkathariti’. Jantawaitakiri ikaatzi jompiraitari, ari ikimitaakiro tsinani jompirataitari. Jataki jowapirowaitya, ishinkiwaitya. **46** Inimowaitziri jirika ompirataari, jomapokashitaiyaari jariitaiya ompiratariri. Imapirotiri jowasankitaapairi, jookapairi ikajyaakaitakiri kisoshiriri. **47** Tima jirika ompirataari jiyowitakawo okaatzi inintakaawitariri iwinkathariti,

tiimaita jaamawintaari impiyi. Irootaki impajapiroitanyaariri. ⁴⁸ Iriima itzimi kaari yotakotironi okaatzi inintakairiri, iiro ipajapiroitairi. Ikaatzi ishinitaitziri jantapiroyitiromi ikowaitziri, ojyiki jompiraityaari. Intzimirika jawintaitari ojyiki, inkowakoitiri ojyiki irirori”.

Ikinkithatakota Jesús
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ “Iro nopolkantari nowasankitaairi kaaripiroshiriri, okimwaitakawo iriimi paampari namakimi kipatsiki. Owanaa nokowataikimi itataitya jowasankitaayiiti, apirotaiyaami kaaripirori. ⁵⁰ Iro kantacha ontzimatayii nitanatyaa wo nonkimaatsitanatya, irojatzi nimonkaatantatyaa wori. ⁵¹ Piñajaantaki iro nopolkantari iñaamachiitairo atziri isaiki kamiitha. Aña nopolkaki, namatziiro antaminthatawakaantsi. ⁵² Iroñaaaka iñaitiro jantaminthatawakaitya isaikapankotawakaiyani, apiti atziri jantaminthatar pashini atziri kaatatsiri mawa. ⁵³ Mainari ari impithokashityaari iwaapati, impiyatsityaari ijatz iwaapati inkisaniintiri itomi. Ompithokashityaa wo tsinani ishinto, ompiyatsityaa wo ijatz onaanati. Ompithokashityaa wo tsinani ayiro, ompiyatsityaa wo ijatz iwatairo”.

¿Tiima piyotziro kantainchari?
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ipoña Jesú ikantziri atziri piyowintakariri: “Tima aririka piñiiro minkori ityaapiintzi ooryaatsiri, pikantapiintzi: ‘Omparyaatyi inkani’. Mataka pikantakiri. ⁵⁵ Timaririka pinkimiro tampiya ompoñiiya katonka, pikantapiintzi: ‘Osaryaatyi kamiitha jiroka kitijyiri’. Mataka okaatzi pikantziri. ⁵⁶ ¡Thiiyinkar! Piyowitawo iiroka okanta piñaayitapiintziro inkiti, ijatz kipatsi. ¿Itama kaari piyotakotantawo okaatzi kantachari iroñaaaka?”

Paapatziyaiyaari kisanaintzimiri
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ “¿Itama kaari paminantawo iiroka kamiithatatsiri? ⁵⁸ Aririka intzimi kijyimini, impoñaa jaanakimi pinkatharintsiki, pinthaawakoti iiroka aatsiki, pinkantiri: ‘Iiro pikisawaita, thami aapatziyawakaiya’. Timaririka jariitakaakimi pinkatharintsiki, inkantaitakiri aamaakowintaniri: ‘Paanakiri jirika’. Irojatzi jaantaitanakimiri jomontyaitzimi. ⁵⁹ Timaririka pipinatashitari okaatzi piriowitzziri, iiro piñagairo joimishitowakaantaimi. Imapiro”.

Iirorika powajyaantairo pamiyitari, ari pimpiyaashitaiya

13 ¹ Ari ipokaiyakini kamantziriri Jesú, tima Pilato jowamaakaantaki Galilea-jatzi janta itaapiintaitziniri Pawa piratsi. ² Ikantanaki Jesú:

“¿Piñaajaantzima iro jantantakawori jiroka tsika ikantaitakiri jowamaitakiri, janaakitziiri ikaaripiroshiritzi pashini Galilea-jatzi? ³Nokantzi naaka: Tii ari onkantya. Iirorika powajyaantziro pamiyitari iiroka, ari pinkimitakotaiyaari irirori. ⁴Ari ikimitakari kaatatsiri 18 kamaintsiri awitsinaakiri pankotsi janta Siloé, ¿piñaajaantzima iri mapirotzirori ikaaripiroshiritzi janairi pashini Jerusalén-jatzi? ⁵Nokantzi naaka: Tii ari onkantya. Tima iirorika powajyaantziro pamiyitari, ari pinkimitakotaiyaari”.

Jojyakaawintaitziro pankirintsi kaari kithokitatsini

⁶Ipoña Jesús jojyakaawintanakiro, ikantzi: “Otzimi atziri iwankiri jowaniki. Okanta apaani kitijyiri jiyaataki jaminiro tzimakirika okithoki, tiimaita inaapaaki. ⁷Ikantakiri aamaakowintanariri: ‘Tzimaki mawa osarintsi nopokawita naminiro nowankiri onkithokiti, tiimaita noñi. Pinchikiro, aminaashiwaita okatziya jaka’. ⁸Ari jakanakiri irirori, ikantzi: ‘Iro nowinkathariti, añaawairo jiroka osarintsi iirorika okithokitzi, nonkiyashitawairo oponkitziki notyaakitiro onkithokitanyaari. ⁹Aririka onkithokitai, kamiitha inatzi. Irooma iirorika, aripaiti pintowakaantiro’ ”.

Jowawisaakotziro Jesús tsinani kitijyiri jimakoryaantaitari

¹⁰Ikanta jiyotaantzi Jesús kitijyiri jimakoryaantaitari janta japatotapiintaita, ¹¹ari osaiki tsinani tzimakotantsiri 18 osarintsi opiyarishiritzi. Tsiyamitsitaki, tii okantzi onkatziyi kamiitha. ¹²Ikanta jiñaapaakiro Jesús, ikaimapaakiro, ikantziro: “Tsinaní, shintsitaimi pimantsiyawita”. ¹³Jotirotakiro kapichiini otsiyamitzitaki. Tampatzikatanai kamiitha. Ojyiki othaamintawintanakari Pawa. ¹⁴Iro kantzimaitacha tii inimotziri jiwatatsiri japatotapiintaita, antawoiti ikisanaka, jiñaakiri joshinchaantaki Jesús kitijyiri jimakoryaantaitari. Ikantanakiri atziriiti: “Tzimatsi 6 kitijyiri jantawaitantaitari, ari pimpokiri inkini joshinchagaitimi. Tii oshinitaantsitzi kitijyiri jimakoryaantaitari”. ¹⁵Irojatzi jakantanakari Jesús, ikantzi: “¡Thiiyinkar! Kitijyiriki jimakoryaantaitari pithataryakotapiintziri pipira pashitakoyitziri pirakairi imiri.” ¹⁶Tima jiroka tsinani ajyininka inatzi, iro isawotari Abraham-ni tzimakotaki 18 osarintsi ikimaatsitakaakawo piyari. ¿Tiima okamiithatzi oshinchiiro kitijyiri jimakoryaantaitari?” ¹⁷Ikantanakiri Jesús, antawoiti ikaaniwintanaka ikaatzi kisaniintziriri. Iro kantzimaitacha kimoshiri ikantaiyanakanati atziri ikaatzi ñaakirori jantakiri Jesús.

Jojyakaawintaitziro okithoki inchato oryaanikitatsiri (Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸Ipoña ikantanakiri Jesús: “¿Itama ojyari ipinkathariwintantai Pawa? ¿Itama nojyakaawintimirori? ¹⁹Aña ojyatyaawo aririka impankiitiro

^m **13.15** Iri ipirayitari janta: buey ipoña asno.

okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi. Tima tzimatsi atziri pankitakirori jowaniki, anaanakiro pashini pankirintsi, antawo otiwayitanaki, ari iminkoshiyitari tsimiri otsimankatapishitaki”.ⁿ

**Jojoyakaawintaitziro shiniyakairori tanta
(Mt. 13.33)**

²⁰ Ipoña japiitakiro ikantzi Jesús: “¿Iitama nojoyakaawintimirori ipinkathariwintantai Pawa? ²¹ Aña okimitatyawo shiniyakaawori tanta. Tzimatsi apaani tsinani, aakiro kapichiini, otsipataakiro tantapatha, tikira osamanitzi, shiniyanaki maawoni”.

**Ikinkithatakoitziro oryaanityinkakiini ityaapiintaitzi
(Mt. 7.13-14, 21-23)**

²² Ithonka ikinayitaki Jesús nampitsiki jiyotaantayitzi. Irojatzti ikinantanakari Jerusalén-ki. ²³ Ari josampitaitakiri, ikantitziri:

“Pinkatharí, ¿kapichima awisakotaatsini?” Ipoña ikantzi Jesús:

²⁴ “Ontzimatyii piñaashintsitya pinkimitakaantyaawo pintyagaatyiumi oryaanityinkakiiniki ityaapiintaitzi. Tima oyiki kowawitachani intyaantaityawo, iiromaita jimatziro. ²⁵ Aririka jashitanakiro ipanko ashitawori, irojatzirika pisaikaki jikokiroki, pinkantawitya: ‘Pinkatharí, pashitaryiinawo’. Impoña jakanaki irirori, inkanti: ‘Tii niyotzimi tsika pipona iiroka’. ²⁶ Impoña pinkantawitanatya iiroka: ‘¿Tiima piyotina akaatziranki owaiyani, akaatziranki arawaitaiyini? Piyotaantapiintakina nonampiki’. ²⁷ Inkanti irirori: ‘Imapiro, tii niyotzimi tsika pipona. Piyaatawiiti aakowintawori kaaripirori’.

²⁸ Ari piraawaityaari, patsikaikiwaitya, aririka piñaayitairi Abraham, Isaac, Jacob intsipataiyaari ikaatzi Kamantantaniriiti isaiki ipinkathariwintantai Pawa. Irooma iiroka jikokiroki pisaikai. ²⁹ Tima inkaati awisakoshiritaatsini imponaayitaiya tsikarika iwiyaapaa kipatsi, isaikayitai jatyooyitairi Pawa tsika ipinkathariwintantai. ³⁰ Tima tzimatsi itayitawori iroñaaka, iri ñiironi jimpoyitai. Tzimayitatsi ijijatzi impoiyitatsiri iroñaaka, iri ñaayitaironi jitaiyaawo”.

**Jiraaniintakotawo Jesús nampitsi Jerusalén
(Mt. 23.37-39)**

³¹ Ari jarriyitapaaka Fariseo, ikantapaakiri Jesús: “Piyaatai, aatskitaintsi Herodes ikowi intsitokimi”. ³² Ikantzi Jesús: “Piyaati, pimpiyanaki, pinkantiri sagaritatsiri, noshinchayitziri piyarishiritatsiri, noshinchayitziri mantsiyari. Apa okaatapaaki mawa kituijyiri

ⁿ **13.19** Iro ikantakoitzi jaka okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi iitachari mostaza, iro jyookatsi inampiki pashini atziri.

nonkaatakaantyaawori nantziri.^o ³³Iro kantzimaitacha, iikiro niyaataty irojatzi mawatapaintsini kitijyiri, tima iro kamiithatatsi intsitokayitiri maawoni Kamantantanirii Jerusalén-ki. ³⁴¡Jerusalén-jatzí! Ojyiki pitsitokaki Kamantantanirii. Pojyimiyayitaki ikaatzi jotaantawitakimir. Tima nokowawitapiintaka nonkimityaarimi tsimiri josatitziri iryaañi, ari nonkantirim i maawoni notomitaari. Iro kantacha tii pikowaiyini. ³⁵Jaka tsika pisaikepiintawitaka iiro jiñaitai iitya nampitaiyaawoni. Tima iiro okantaitaty piñaapiintaina jaka, irojatzi paata pinkantantaiyaari:

Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkatharintsi aitziri otyaantakiriri”.

Joshinchagairi Jesús iiinyawaitatsiri

14 ¹Okanta kitijyiri jimakoryaantaitari, ikinaki Jesús ipankoki ijewari Fariseo joya. Ojyiki kimpoyaakiriri oita jantiri. ²Ari isaikakiri janta apaani mantsiyari iiinyawaitatsiri. ³Ipoña Jesús josampitakiri yotaantayitzirori Ikantakaantaitani itsipataakiri Fariseo, ikantziri: “Kitijyiri jimakoryaantaitari inatzi iroñaka, ¿tiima oshinitaantsiti oshinchaanti?” ⁴Tii jakayini, irojatzi jimairitaiyakini. Jaakiri Jesús mantsiyari, joshinchagairi, jotaantairi. ⁵Ipithokashitanakari jirikapaini, ikantziri: “Aririka jotomya pipira omooki kitijyiri jimakoryaantaitari, ¿tiima ari pinoshikairi thaankipiroini?”^p ⁶Tima tikaatsi inkanti jakanakiri.

Oimoshirinkachari aawakagaantsiki

⁷Ari isaiki Jesús ikimpoyiiri inkaati atyootirini ijewari Fariseo, thaawako ikantaiyani ikowi josatikayitya intspatantyaariri jiwari joya. Ipoña Jesús joyyakaawintanakiniri, ikantanaki: ⁸“Aririka inkaimayiitimi poimoshirintya aawakagaantsiki, iiro pikowashita posatikasatikawaitya pinkowi pintsipatyari jiwari, tima tzimatsi pashini pokatsini anaakotzimiri iñaapirota irirori. ⁹Aririka jariitapaatyta kaimakaantzimiri, inkantapaakimi: ‘Iiro posatikasatikata iiroka, piyati pisaike jantyaatsikiini’. Antawoiti pinkaaniwintanaty. ¹⁰Aña iro kamiithatatsi aririka piyati iiro posatikasatikawaita, pisaikepaaki jantyaatsikiini. Ompona impokaki kaimakimiri, inkantimi: ‘Ajyininka, pimpoki posatitya iiroka janta’. Aripaiti impinkathayiitimi. ¹¹Tsikarika itzimi kowashiwaitachani impinkathayiitrimi, aritaki iñaakiro intsinampashiritakagaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashiriwaitatsiri, iriitaki ñiironi ipinkathayiitairi”.

^o **13.32** Ikantakoitziri jaka “sagaritatsiri”, iriitaki joyyakaawintaitzi Herodes. Jirika Herodes owanaa jiyotzi tsika inkinakairo jantayitziro kaaripirori, joyjakotari sagari jiyotzi jamatawiyaatantzii tii ikaamanitzi aririka intsitokawiityaari. ^p **14.5** Iri ipirayiitari janta: buey ipoña asno.

¹² Ipoña ipithokashitanakari Jesús aanakiriri jowakaiyaari, ikantziri: “Aririka pinkaimi atziri powakaiyaari, iiro pikaimashitari pijyininkapirotari iiroka, pirintzi, ipoña ikaatzi ajyaagantachari, tima ari onkantaki impiyataimi iiroka jatyootaimi. ¹³ Aririka poimoshirintya, iri pinkaimayiti ashironkainkari, kaari aminatsiri, pisaponthokiyitatsiri. ¹⁴ Ari piñiiro pinkimoshiritai, tima jirikapaini, iiro okantzi impiyataimi paata joimoshirintya. Iro kantzimaitacha ari impinayiitaimi pantakiri aririka jañaayitai kamiithashiriri”.

Jojyakaawintaitziro antawoiti jatyootawakaita

¹⁵ Ikanta ikimawaki ikaatzi isaiki jowaiyani, ikantanaki: “Kimoshiri inkantya inkaati owaachani impinkatharitanakirika Pawa”.

¹⁶ Ipoña ikantzi Jesú: “Tzimatsi atziri, jiwitsikakaantzi antawoiti oimoshirinkaantsi, ari jowaiyaani. Ithonka ikaimakiri ikaataiinyi.

¹⁷ Ikanta imonkaatapaaka jowantyaari jotaantakiri jompiratani inkamantiri ikaatzi ikaimakaantakiri, tima irootaintsi jowaiyaani.

¹⁸ Tii ikowi impokaiyini ikaatzi ikaimakaantawiitakari. Jitanakawo apaani, ikantzi: ‘Iiro okantzi niyaati, niyaatatyi naminiro owaantsi namanantakiri. Irootaki iiro okantanta niyaati’. ¹⁹ Ikantaki pashini: ‘Niyaatatyi noñaantyaariri namanantakiri nopirapaini, irootaki iiro okantanta niyaati’.^q ²⁰ Ari ikantaki pashini ijatzti: ‘Iiro okantzi niyaati, tima owakiraa naawakaaka’. ²¹ Ipoña ipiya ompirataari, ikamantapairi iwinkathariti. Antawoiti owatsimaanakiri, ikantanakiri jimpiratani: ‘Piyaati, paniitiro tsika iwyiaa nampitsi, pamakiri ashironkainkari, kaari aminatsiri, pisaponthoriiti inkaati piñiiri janta’.

²² Ari imatakiro jompiratani. Ipoña ikantairi iwinkathariti: ‘Nimatakiro okaatzi pikantakinari. Iro kantzimaitacha iiniro okaankitzi pankotsi’. ²³ Ipoña ikantziri jimpiratani: ‘Pinthonkiro paniitiro aatsi, piyaayiti tsikarika, pishintsiwintiri inkaati piñiiri janta, impokiita ijaikitita nopankoki.

²⁴ Pinkimi nonkanti: Ojyiki nitawitakari nokaimakaantziri, iiromaita iñaajaitziro joya kapichiini niwitsikakaantakiri owanawontsi’ ”.

Pomirintsitachari ankimitakotaari Cristo

²⁵ Ojyiki ikaatzi oyaatakiriri Jesús. Ipoña ipithokashitanakari, ikantziri:

²⁶ “Aña iro inimotzimiri pitakoyitari piwaapati, pinaanati, piina, pitomi, pirintzi, pitsiro, pitakota ijatzti apaniroini iiroka. Iro kantacha iirorika pimapirotziro pitakotina naaka, tii pityaaryootzi pinkimisantaina.

²⁷ Ontzimatyi pintyaaryoowintiro nokinkithatakoyitakimiri, onkantawitatty impaikakoitimi. Aririka powajyaantakiro, iiro nokimitakaantzimi iiroka niyotaani. ²⁸ Apaani kowatsiri jiwitsiki pankotsipinthakii, jitawatyaawo

^q 14.19 Iri kantakotachari jika nopirapaini, kaatatsiri 5 buey.

inkinkishiritya tzimatsirika imantanyaawori jiwitsikiro. ²⁹Ari onkantya inthonkatyaawori jitanatyaawo jiwitsikiro, tima aririka jookawintakiro ari ishirontawintatyaari inkaati ñiirini. ³⁰Inkantaiini: ‘Piñaamachiitiri jirika, tii jaawiyiro, jookashitakawo’. ³¹Ari ikimitari iijatzi, apaani pinkathari tzimatsiri 10 mil jowayiriti, jashiminthatyaawo jowayirityaari pashini pinkathari tzimatsiri 20 mil jowayiriti. Ontzimatyii jitawatyaawo inkinkishiritawaty, aririka inkitsirinkakiri. ³²Iñaakirorika iiro ikitsirinkiri, iiniro jiwiya intaina pashini pinkathari pokatsiri jowayirityaari, jotaantaki kantirini: ‘Tsikama ankantyaaka iiro owayiritawakaanta?’ ³³Ari okimitari iijatzi ontzimatyii pitawatyaawo pinkinkishiritawaty iirokaiti, tima iirorika powajyaantziro pitakoyitawo okaatzi pashiyitari, iiro nokimitakaantaimi niyotaani’.

Kimitawori tziwi kaari katyotatsini
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴“Tima kamiitha okanta tziwi okatyotzi. Iro kantacha aririka intsipataitiro tsika oitya, iiro opantaawo inkatyokantaityaawo. ³⁵Tikaatsi opantaiyaawoni tziwi, iiro okantaajaitzi iijatzi isaiponkitzitantaityaawo pankirintsi, ontzimatyii jookaitiro. Kowirori inkimathatiro jiroka, jowakimpitatya inkimisanti”.

Ikinkithatakoitziri oijya piyawitachari
(Mt. 18.10-14)

15 ¹Ojyiki kowakotziriri kiriiki ijyininka itsipatakari atziri kaariapiroshiriri, ikimisantzi jiyyotaantzi Jesú. ²Ikanta Fariseo itsipatakari Yotzinkariiti, ikinkithatakotanakiri Jesú, ikantzi: “Paminiri jirika, itsipatakari atziri kaariapiroshiriri, itsipatari jowapiintaiyani”.

³Ipoña Jesú jojyakaawintanakiniri, ikantanaki: ⁴“Tzimatsi piratachari ikaatzi 100 joijyati. Okanta apaani kitijyiri, ipiyaka joijyati, jookanakiri pashini 99 oijya otzishimashiki, jataki jaminaminatairi piyainchari. ¿Tiima pimatziro iiroka jiroka? ⁵Ikanta iñaapairi joijyati, kimoshiri ikanta jinatapairi. ⁶Tima jariita ipankoki, japatotapairi ijyininka, ikantapairi: ‘Pimpoki pintsipatina oimoshirintya, tima noñagairi noijyati piyawitainchari’”. ⁷Ilikiro ikantatzni Jesú: “Ari onkimitagaiya inkitiki, antawoiti inkimoshiriwintaitiri atziri owajyaantairori ikaariapiroshiriwitá. Janaanakiri 99 kamiithashiritatsiri”.

Jojyakaawintaitziri kiriiki piyawitachari

⁸Ipoña ikantzi: “Apaani tsinani tzimatsi 10 oiriikiti. Okanta apaani kitijyiri ipiyapithatakawo oiriikiti, owaampataki ootaminto, opishitakiro maawoni opanko aminaminatairi oiriikiti.” ⁹Okanta oñagairi, okaimakiri

---

^r **15.8** Ikantakoitziri jaka “kiriiki”, irijatzi jiitatziri “dracma”, kiriiki jinatzi jashiyitari Grecia-jatzi. Iriitaki ipinatantitariri antawaitatsiri apaani kitijyiriki.

ojyininka, okantakiri: ‘Pimpoki, pintsipatina noimoshirintya, tima noñagairi noiриikiti piyawitainchari’¹⁰. Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Ari inkimitagaiya imaninkariti Pawa antawoiti inkimoshiriyitai iñaakirika atziri jowajyaantairo ikaaripiroshiriwaitz”.

Ikinkithatakoitziri itomiitari apaawaitatsiri

- ¹¹ Ipoña ikantanaki ijatzí Jesú: “Apaani atziri tzimatsiri apiti itomi.
- ¹² Ikanta iyaapitsi itomi, ikantakiri iwaapati: ‘Paapá, pimpinawo onkaati pookanairi nashitaiyaari pinkamakirika’. Ari ikantakiro, ipayitakiri itomi onkaati jashitakaiyaariri paata. ¹³ Tikira osamanitzi, jataki iyaapitsi itomi intaina pashiniki nampitsi. Ari japaawaitakiri iiriikiti. ¹⁴ Ikanta ithonkatakiri japaatakiri maawoni, iñaitaki antawoiti tajyitsi janta nampitsiki. Ari ikowityaanakiri ikaatzi japaawaitakiri. ¹⁵ Ipoña jiyaatashitakiri nampitawori janta ikowi antawairintsi, jotyaantaitakiri jaamaakowintyaari chancho. ¹⁶ Antawoiti itajyaaki, ikowaki jatyootiri chancho, tima tikaatsi pirini joyaari. ¹⁷ Ipoña ikantashiritanaki mainari: ‘Owanaa inintaawita jowapirowaita antawaitatsiri ipankoki nowaapati, ¿iitama nashironkaawaitantari naaka jaka notajyaaniintzi? ¹⁸ Ontzimatyii niyaatai ashitanariki, nonkantapairi: ‘Paapá, tzimatsi kaaripirori nantzimotakimiri, ijatzí nokimitaakiri Inkitijatzí. ¹⁹ Tii okantzi pinkimitakaantaina pitomi, apa nokowi pinkimitakaantinari ikaatzi antawaitzimiri?’ ²⁰ Ari ipoña ikatziyanaka, pokai ashitaririki. Ikanta ashitariri, aminawookitatsi irirori iñaawairi ipokai, ishiyashitawaari, jawithakitawairi, ithopootawairi.
- ²¹ Ikantapaaki itomi: ‘Paapá, tzimatsi kaaripirori nantzimotakimiri, ijatzí nokimitaakiri Inkitijatzí. Tii okantzi pinkimitakaantaina pitomi’. ²² Iro kantzimaitacha ashitariri, ikantakiri jimpiratani: ‘Pamaki iroopirori kitharintsi, pinkithaatawairi notomi. Powiniri jakoki poriryaatatsiri, pintyaantakairi ijatzí zapato. ²³ Impoña paminaki iwonkiri vaca kamiitha iwathati, powamairi. Nokowi oimoshirintya. ²⁴ Tima jirika notomi kamawitaka, iro kantzimaitacha añaagai iroñaaka. Pairani ipiyaka, iñaitairi iroñaaka’. Ari jitanakawo joimoshirinkaiyani.
- ²⁵ Ikanta jantariti iririntzi saikatsi jantawaitzi owaantsiki. Pokai pankotsiki, ikimapaatzi joimoshirinkaiyani. ²⁶ Josampitapaaki apaani jompiratani jiita ikimoshiritantitari. ²⁷ Ari ikantanakiri: ‘Ariita pirintzi, irootaki jowamaakaantantakari piwaapati iwonkiri vaca, tima kamiitha jariita pirintzi tikaatsi awijyimotirini’. ²⁸ Ari ikisapaaka, tii ikowi intyaapai pankotsiki. Ipoña jiyaatashitakiri iwaapati, owanaa jowomirinchakiri intsipatantyaariri joimoshirinka. ²⁹ Irojatzi ikantantanakariri iwaapati: ‘Piñaawitana naaka osamani nosaikimotzimi, tikaatsi nantzimotimiri. Tiitya pipaajaitana piratsi noimoshirintya.^s ³⁰ Iro kantzimaitacha ipokai iyi

^s 15.29 Ikantakoitzí jaka “piratsi”, iriitaki cabra.

thonkitakimiriri piiriikiti ipiro mayimpiro, iri powamainiri wathatatsiri poimoshirinkawairi'.³¹ Ari jakanaki iwaapati, ikantziri: 'Notomí, ari pashi powiro pisaikimotakina iiroka, maawoni okaatzi nashitari, iiroka ashitawo maawoni.³² Irootaki ankimoshirantyaari iroñaaka, tima jirika pirintzi, kamawitaka, iro kantacha añagai iroñaaka. Ipiyawitaka iñaitairi ijatzí'".

Jojyakaawintaitziri kaaripirori ompirataari

16 ¹Ipoña Jesús ikantakiri ijatzí jiyotaani: "Tzimatsi atziri ajyaagantachari. Itzimi irirori jompiratanipaini. Okanta apaani kitiiyyiri tzimatsi pokaintsiri, ikantaitakiri ajyaagantachari: 'Jirika ijiwari pompiratani, japaatakimo pajyaagawo'. ²Ikanta jirika ajyaagantaniri ikaimakiri jompiratani, josampitakiri: '¿Litama pantakiri? Nokimaki ikantaitana. Nokowi poñaayinawo okaatzi pantawaitakinari. Tima ari okaatapaaki pijiwatzi nompiratanipaini'. ³Ari ikantashiritanaki jirika ompirataari: '¿Tsikaty nonkantyaaka iroñaaka? Jomishitowatyiina ompiratanari. Tii okantzi nompankiwaiti, aririka nonkamitanti impashitaitina, owanaa nonkaaniwintya'. ⁴Ipoña ikantashiritzi: 'Niyotaki iita nantiri jaapatziyantaitinari pankotsiki aririka jomishitowaitakina'. ⁵Japatotakiri ikaatzi iriowitziriri iwinkathariti, ikantakiri itakawori: '¿Tsikama ikaatzi piriowitziri nowinkathariti?' ⁶Ikantzi irirori: 'Niriiwitziri ikaatzi 100 inchatona jowaitzi yiinkantsi'. Ipoña ikantziri: 'Jiroka piriiwiri, thaanki posankinati, apa inkaatai 50 inchatona piriwitiri'. ⁷Ipoña josampitakiri pashini ikantziri: '¿Iroka tsikama ikaatzi piriowitzi?' Ikantzi: 'Niriiwitzi okaatzi 100 ipiyotakoitziro trigo'. Ipoña ikantziri ijatzí: 'Jiroka piriiwiri, posankinati, apa onkaatai 80 ipiyotakoitziro'. ⁸Ikanta jirika pinkathari, joñaagantakiri jompiratani tima iñaakiri imapiro jirotzi tsika inkinakairo kantainchari. Ari ikantayitari atziripaini iroñaaka, imatayta jirotzi tsika inkinakairo jaapatziyantyaariri ijyininka, janairi tsika ikanta kimisantzinkariiti'. ⁹Irojatzi ikantantanakari Jesús: "Ontzimatyii piyoti paapatziyantyaawo pajyaagantaytari iroñaaka onkantawitya tii opantapirotawo, iro onkantantaiyaari jaapatziyaitaimi paata iiroka janta inkitiki.

¹⁰Itzimirika tyaaoyootaintsiri kapichiini, iriitaki tyaaoyooirotaatsini. Itzimirika kaaripiroshiritsiri kapichiini, iriitaki mapirotaironi inkaariipirotai. ¹¹Tiirika pityaaryooowintziro ajyaagawontsi kaari opantapirotawo jaka, tikaatsi amiintimini iroopiroriki. ¹²Tiirika pityaaryooowintziro ashinintsi, tikaatsi pimini pashityaari iiroka. ¹³Tikaatsi matironi jantawaitiniri apiti ompiratantanari. Apaani inkowapiroti imonkaatiniri jompiratariri, iriima pashini, inkisaniintanakiri. Ari okimitsitari ijatzí: Tikaatsi matironi jantiniri Pawa ikowakaantziri irirori, aririka inkinkishiritakoitiro ajyaagawontsi inkimitakaantanakiro iroorikami ompiratyaaarini".

¹⁴ Ari ikaatzi ikimaiyakini Fariseo, tima irijatzi ashiminthatawori ajyaagawontsi, ishirontaminthatakari Jesús ikimiri ikantayitakiri.

¹⁵ Ipoña ikantanakiri: “Piyotzi potzikaawintaiyani iiroka iiro jiyotantzimi atziri, iro kantzimaitacha jiyotzimiro Pawa okaatzi pikinkishiritar. Timo okaatzi iroopirotzimotziriri atziri, ipinkimatziro Pawa”.

Ikantakaantaitani ipoña ipinkathariwintantai Pawa

¹⁶ “Tima pairani ikinkithatakoitakiro Ikantakaantaitani ipoña josankinari Kamantantaniriiti. Ipoña ikinkithataki iijatzi Juan. Ikimatziiro iroñaaka atziritti Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta ipinkathariwintai Pawa. Antawoiti ikowi iñiilo okimitawo ishintsitaitzi aririka jowayiritaitya. ¹⁷Tii opomirintsita apirotaiya paata kipatsi iijatzi inkiti, iro kantzimaitacha iiro apirotzimaitaa Ikantakaantaitani”.

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: “tii opantawo pookiro piina”

¹⁸ “Itzimirika ookironi iina, aririka jagai pashini tsinani, imayimpiriwintakiro itawitawori. Ari ikimitari iijatzi agaironi tsinani jookiri oimi, imayimpiritaki irirori”.

Ajyaagantachari ipoña Lázaro

¹⁹ “Tzimatsi atziri ajyaagantachari, owaniinka ikithaatapiinta. Jaakowintawo kitijiyiriki joimoshirinka owaniinka jowapirowaita.^t

²⁰ Tzimitacha iijatzi apaani ashironkaawaitachari jiita Lázaro, ithonka ipathaawaitaki jirika. Ari jomaryapiinta jakakiroki ipankoki ajyaagantzinkari. ²¹Iriitaki kowatsiri jaayitiro jowaryaayitziri jowanawo ajyaagantachari. Pokatsi otsitsi ithotziniri iwathaawo. ²²Ikanta paata kamaki ashironkainkari, jaanakiri imaninkariti Pawa, jataki isaiki Abraham. Ipoña kamitaka iijatzi ajyaagantachari, ikitaitakiri. ²³Ikanta janta sarinkawiniki, ojyiki ikimaatsiwaitaka jirika ajyaagantawitachari. Jaminakotakiri intaina iñaatziiri Abraham itsipatakari Lázaro. ²⁴ Ari ikaimanaki irirori, ikantzi: ‘Chariní, Abraham, pinishironkatina. Potyaantiri Lázaro jamaajaitakina kapichiini jiñaa nomiritawatyari, tima itaaniintatyana shintsiini paampari’. ²⁵Ikantanaki Abraham: ‘Nochariní, poshirityaawo pajyaagawo pairani, iijatzi ikimita Lázaro joshiritawo jashironkaawaitakari. Iro kantzimaitachari kimoshiri ikanta irirori jaka, irooma iiroka ontzimatyii pinkimaatsiwaitaiya. ²⁶Tikaatsi pinkini pimpoki, tzimatsi antawoiti impiita otzikakairi, iiro okantzi iijatzi niyaatashitimi iiroka’. ²⁷Ikiro ikantawitatyta irirori: ‘Pinkimi nokantzimi chariní, potyaanti jatatsini isaiki nowaapati. ²⁸Tzimatsi janta ikaatzi

^t **16.19** Iro ikantakoitziri jaka “owaniinka”, kithaarintsi pitzirishimawotsatsiri. Ojyiki owinawo jiroka. Apa ikithaayitawo ajyaagantachari.

5 nirintzi, pinkamantiri iiro ipokanta irirori jaka, ojyiki jashironkaita’.

²⁹Ari ikantzi Abraham: ‘Tzimatsi Ikantakaantakiri Moisés, tzimatsi ijijatzi ikantayitakiri Kamantantaniri, iro inkimisantiri’. ³⁰Ipoña ikantzi ijijatzi: ‘Iriota yaami, Chariní, Abraham. Tzimatsirika apaani kamatsiri kamantairini añaatsiri atziri, ari jowajyaantairo kaaripirori jamiyitari’. ³¹Ikiro ikantanakitzi Abraham: ‘Tima tii ikimisantziro ikantayiwitari Moisés ijijatzi ikantayitakiri Kamantantaniri, iirotya ikimisantaajaitziri inkamantawityaari kaminkari’ ”.

Iiro pantakaantziro kaaripirori

17

¹Ipoña Jesúś ikantanakiri jiyotaani: “Ari intzimapiintatyi antakaantironi kaaripirori. Inkantamachaitiri jirika.

²Tsikarika itzimi antakaakirini kaaripirori iintsi awintaanari, ari jowasankitaayiitairi. Iro kamiithatatsimi inthayiitiniri mapi ikintski, jowiinkaitakiri inkaariki, ari onkantya iiro ikaaripirotakaantzimi.

³Ontzimatyii paamaakowintya iiroka. Tima intzimirika antzimotimini kaaripirori, pinkaminairi. Aririka jowajyaantanairo jantayiwitakari, pimpiyakotiro jantzimowitakimiri. ⁴Ari okimitari ijijatzi. Tzimatsirika atziri ojyiki jantzimotapiintakimiri, okimiwitattyawo onkaati ⁷ japiipiintiro kitijyiriki, ontzimatyii papiipiintiri pimpiyakotiri aririka impokashitapiintakimi inkowakotimi pimpiyakotairi”.

Pawintaapirotakaina

⁵Ikanta Otyaantapiroriiti, ikantanakiri Jesúś: “Nokowi poshiritakaapirotina”. ⁶Ipoña ikantzi Awinkathariti: “Onkantawitatya iiro antawoititzi poshiritaina, onkimityaawo okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi, aritaki pimatakiro antawoiti inchato katziyainchari, pinkantiro: ‘Pishirinki, piyati pinkatziyi janta inkaariki’. Nonkanti, ari imatatyá”.^u

Jantayitairi jompiraitari

⁷“Aririka intzimi pompiratani, piñaawairi jariitaiya jojywawaitzi powaniki, jaamaakowintari pipira ¿arima pinkantawairi: ‘Patyootapaina?’

⁸Aña iiro, apa pinkantawairi: ‘Ponkotsitapai owanawontsi. Powathakitya inkini poyiitina, irojatzi nowantatyari, niraki nomiri ijijatzi. Impoña pimpoiti iiroka powaiya’. ⁹¿Arima pimpaasoonkitakiri okaatzi jantakiri pompiratani? Aña iiro. ¹⁰Ari pinkimityaari ijijatzi iiroka, aririka pimonkaatakiro okaatzi inintakaimiri Pawa, ompoña pinkanti: ‘Iiro

^u **17.6** Iro ikantakoitzi jika “okithoki iryaanikitatsiri pankirintsi”, iitachari “mostaza”, iro jyookatsiri inampiki pashini atziri. Iro ikantakoitzi jika “antawoiti inchato”, iitachari “sicómoro”, irojatzi jyookatsiri pashiniki inampi atziri.

asagaawintawaita jompirayiitai, tima apa amonkaamachiitiro okaatzi ikowakaitakairi antiro' ”.

Joshinchaitziri 10 pathaawaitatsiri

¹¹Ipoña jawisanaki Jesúsjyaatiro Jerusalén-ki, ikinanakiro Samaria-ki ipoñaanakawo Galilea-ki. ¹²Ikanta jariitapaaka nampsitsiki, ari itonkiyotawakari 10 shirampari pathaawaitatsiri, intaina ikatziyaiyapaakani. ¹³Ikaimaiyini, ikantzi: “¡Yotaanarí Jesúsj, pinishironkataina naaka!” ¹⁴Ari jaminanakiri irirori, iñaatziiri ikatziyaiyani, ikantziri: “Piyaatashitiri Ompiratasorintsitaari jaminawakimiro pipathaawo”. Ikanta jiyataiyanakini, omapokashitaka opiyanaika iwathaawo, shintsiyitanai. ¹⁵Ikanta apaani jiñaakiro jishitakotanai ipathaawaitzi, thaaminta ipiyaa irirori, ikimoshiriwintanakiri antawoiti Pawa. ¹⁶Jotzirowashitapaakari iitziki Jesúsj, ipaasoonkitapaakiri. Jirika piyaachari Samaria-jatzi jinatzi. ¹⁷Ipoña ikantzi Jesúsj: “¿Tiima 10 ikaatzi shintsitaatsiri, tsikama ikinakika pashini? ¹⁸Tikaatsi nojyininka piyaatsini inkimoshiriwintairi Pawa impaasoonkitiri, apa ipiya pashinijatzi atziri”. ¹⁹Ari ikantanakiri Jesúsj pathaawaiwitachari: “Pinkatziyi, piyaatai. Iro oshinchagaimiri poshritaana”.

Itanatyaaawori impinkathariwintantaiti

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰Ipoña Fariseo josampitakiri Jesúsj, ikantziri: “Tsikapaiti itanatyaaawo impinkathariwintantai Pawa”. Ari jakanaki irirori: “Omapokashitaiya impinkathariwintantai Pawa. ²¹Iiro ikantaitzi: ‘Jiroka jaka. Jirontha janta’. Tima aritaki pinkatharishiriwintantai Pawa”. ²²Ipoña ipithokashitanakari jiyotaani, ikantziri: “Ari pinkowawitaiya paata piñiirim kapichiini jirika Itomi Atziri, iiro okantzimaita. ²³Ari pinkimaki inkantaiti: ‘Jirika jaka’. Pashini kantatsini: ‘Jirinta janta’. Iiro piyaatashitziri, iiro poyaatziri ijatzi. ²⁴Aririka impiyi Itomi Atziri, inkimitapaiyaaawo oporiki ookathawontsi, ompoñaanatytsika iwiyaa kipatsi irojatzi othapitapaa. ²⁵Aña itawatya iñiitawakiro inkimaatsitaitya antawoiti, inkisanaintawaitaitiri jirikaiti atziriiti tzimayitatsiri iroñaaka. ²⁶Tima onkimityaaawo tsika okanta pairani iiniro isaikawita Noé. Ari onkimitsitaiya ijatzi aririka impokimatai Itomi Atziri. ²⁷Inimotziri atziri jowawaiyita, jirawaitaiyini, jaawakaayita ijatzi. Irojatzi ityaantanakari Noé shintsiyaki jiwitsikakiri. Okanta oonkanaka kipatsiki, apirotaka maawoni atziri ipiinkaki. ²⁸Ari onkimityaaawo iiniro isaikawita pairani Lot. Inimotziri atziri jowaiyani, jirawaitaiyini, jiyomparitaiyani, ipankiwaitaiyini, jiwitsikaiyini ipanko ijatzi. ²⁹Iro kantzimaitacha imonkaatapaaka kitijiyiri ishitowantanakari Lot nampsitsiki Sodoma,

omapokashitaka iparyaapaaki antawoiti paampari, ari japirota karai maawoni atziri itaga.³⁰ Aritaki onkimitagaiyaari iijatzi aririka impiyi Itomi Atziri.³¹ Tzimatsirika saikatsiri jikokiroki ipanko, ari impoñaanayta ishiyi, iiro ityaapanaatzti jaapanaaati tsika oitya. Itzimirika saikatsini jowaniki, ishiyi tsika ikanta, iiro ipiyapanaata.³² Pinkinkishiritakotiro okaatzti awijiyimotakirori iina pairani Lot.³³ Ikaatzti itakowaitachari apaniroini jantayitziro inintashiyitari, ari impiyaashitaiya. Iriima inkaati kamawintinani jantanairo nokowakairiri naaka, aritaki jawisakoshiritai".³⁴ Ikiro ikantatzti Jesú: "Tzimatsi tsipatawakaachani imayi. Jagaitai apaani inkitiki, iriima pashini jookaitanairi.³⁵ Tzimatsi apiti tsinani tsipatawakaachani otoonkawaitzi. Jagaitai apaani inkitiki, irooma pashini jookaitanairo.³⁶ Isaiki apiti atziri jowaniki. Jaagaitai apaani inkitiki, iriima pashini jookaitanairo".³⁷ Ipoña josampitanakiri ikantzi: "Tsikatyá janta Pinkatharí?" Ikantzi Jesú: "Tsikarika isaiki kaminkari, ari impiyowintyaari amimpori".^v

Ikinkithatakoitziro kamatsiri oimi ipoña kaaripirori pinkathari

18 ¹Ipoña jojyakaawintanakiro Jesú onkantya jamana itantyaariri kitiyyiriki, iiro jowayaantantaitawo. ²Ikantzi: "Tzimatsi apaani nampitsi, ari isaikiri kaaripirori pinkathari, tii ipinkathatziri irirori Pawa, iri owatsipro tii ipinkathatziri atziri. ³Ari osaikiri iijatzi tsinani kamatsiri oimi. Opokashitakiri kaaripirori pinkathari, okantziri: 'Nokowi pinkaiminari kisanaintanari, piwitsikainawo awijiyimotanari'. ⁴Tii ikowawita pinkathari. Ipoña ikantashiritanaki: "Tii nopinkathatziri Pawa, iijatzi nokimitairi atziri. ⁵Iro kantacha jiroka kamatsiri oimi, ontzimatyii nantiniro kamiithari okowiri. Nosamawokari aririka oñaashirinkina omipyapiyatashitina" .⁶ Ikantzi Jesú: "Piñaakiro ikantashiritatiki kaaripirori pinkathari. ⁷Iri mapirotzirori Pawa irirori, iiro ijyinkaa jantainiri kamiithari jiyoshiitairi, aakowintanaawori jamanari kitijiyiriki".⁸ Ikiro ikantatzti Jesú: "Iiro ijyinkaita jantanta ityaawori kamiithari. Iro kantacha aririka impiyapaaki Itomi Atziri, ¿iikiroma jiñaapaakityi awintaapiintyaarini kipatsiki?"

Jojyakaawintaitziri Fariseo ipoña kowakotziriri kiriiki ijyininka

⁹Tzimayitatsi kinkishiritachari kamiithashiri jinatzi. Ipoña imanintashiriwaitziri pashini atziri. Irootaki jojyakaawintantakanakariri Jesú, ikantziri: ¹⁰"Tzimatsi apiti atziri jiyaataki tasorintsipankoki jamaña. Fariseo jinatzi, iriima pashini iri kowakotziriri kiriiki ijyininka.

^v **17.37** Ikimita añaapiintziri amimpori jiwotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okimitari iijatzi aririka añaayitakiro okaatzti ikinkithatakoitakiri jika Jesú, ayotzi irootaintsi impiyimatai.

¹¹ Ikanta ikatziyapaaka Fariseo jamana, ikantzi: ‘Pawa, antawoiti nopaasoonkitzimi, tima tii nokimitari naaka pashini atziri, koshintzi jinatzi, tzipinashiri ikanta, mayimpiri jinatzi, ari ikimitakari jirika kowakotziriri kiriiki ijyininka. ¹² Apitijatzi notzitapiintawo nowanawo awisayitzi kitiijyiri jimakoryaantaitari, nookapiintzi kiriiki ikaatzi ipinaitanari’. ¹³ Ipoña irirori kowakotziriri kiriiki ijyininka, ikatziyapaaka jantyaatsikiini, oiyotapaaka jamana. Tima okatsitzimoshiryaanakiri, ikantzi: ‘Pawa, pinishironkataina naaka, kaaripiroshiri ninatzi’ ^w.

¹⁴ Ikantzi Jesús: “Iriitaki jaayiitakiri kamiitha jirika, kamiithashiri ikanta jyaatai ipankoki, tii ikimitari pashini. Tima tsikarika itzimi ñaapirowaitachari iroñaaka, ari intsinampashiritakaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashiriwaitatsiri iroñaaka, ari iñiilo iñaapirotakagaitairi”.

Itasonkawintziri Jesús iiintsipaini

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Ipoña jamayiitapaakiniri Jesús iinchaaniki, ikowitzi jotirotantawatyaaari kapichiini jako. Iro kantacha jiyotaani Jesús, ikisawakiri amayitziriri iiintsi. ¹⁶ Iroatzi ikantantanakari Jesús: “Pishinitiri iinchaaniki impokashitina. Iiro pithañaana. Tima inkaati kimitaiyaarini irirori, iriitaki ñaagaironi ipinkathariwintantai Pawa. ¹⁷ Imapiro, iirorika ipinkathaitziri Pawa inkimitakoityaari ikanta iiintsipaini, iirora iñaitairo ipinkatharitai”.

Mainari ajyaagantachari

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Ikanta apaani pinkathari josampitakiri Jesús, ikantziri: “Kamiiithari Yotaanarí, ¿iitama nantiri noñaantaiyaawori kantaitachani kañaanimintotsi?” ¹⁹ Ipoña jakanaki Jesús, ikantzi: “¿Itaka pikantantanari: ‘kamiiithari pinatzi?’ Apaniroini ikantakaawo Pawa ikamiithatzi, tikaatsi pashini. ²⁰ Piyatotakiroma Ikantakaantaitani, kantatsiri:

- Iiro pitsitokantzi.
- Iiro pimayimpiritzi.
- Iiro pikoshitzi.
- Iiro pithiiyakotanta.
- Iiro pamatawitantzi.
- Pimpinkathatiri ashitzimiri”.

^w 18.13 Kantakotachari jaká “okatsitzimoshiryaanakiri”, iro kantakotajaantachari jompojashipaniyyita jirika atziri. Tima irootaki jamiyitari Judá-mirinkaiti aririka onkatsitzimoshiritiri tsikarika oitya. Inashita amitari aakapaini aririka ampojashipaniyyta, tima asagaawintawaitatyá.

²¹ Ari jakanaki mainari, ikantzi: “Yotaanarí, nothotyaakiro maawoni irojatzi nitanakawo pairani iiniru niryaanitapaaki”. ²² Ikanta ikimakiri, ikantzi Jesús: “Tzimatsi apaani kowityaapainchari kaari panti. Pimpimantiro okaatzi pashitari, pimpashiyityaari ashironkaachari. Tima ari piñagairo pinintagaiya inkitiki. Pimpokanaki, poyaatiná”. ²³ Ikanta ikimawaki, owashiri ikantanaka, tima ajyaagantzinkari jinatzi. ²⁴ Tim añaakiri Jesús antawoiti jowashiritanaka, ikantanaki: “¡Imapiro opomirintsita jiyaatai ajyaagantzinkari impinkatharitai Pawa! ²⁵ Tim aña okantzi intyi piratsi camello imooki kithapi, iro owatsipiro ompomirintsita intyi ajyaagantzinkari ipinkatharitai Pawa”. ²⁶ Ikantayitanaki ikaatzi kimakiriri ikantaki Jesús: “¿Ilitanyaakama awisakoshiritaatsini?” ²⁷ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi oitayita pomirintsitzimotaarini atziri, iriima Pawa tii opomirintsitzimotari”. ²⁸ Ari ikantanaki Pedro: “Jirika nokaataiyakini naaka, nookayitanakiro tzimimoyitanari, noyaataiyakimini”. ²⁹ Ikantanaki Jesús: “Imapiro, tzimatsirika kowanairori impinkathariwintairi Pawa, irootaki jookawintantanakawori ipanko, ashitariri, iririntzi, iina, ipoña jowaiyaniiti, ³⁰ tima ojyiki impayitairiri Pawa jirika, ari anaanakiro okaatzi jookawintantanakiri. Ari inkimitagairi iijatzi paata aririka iñiiero añaanimintotsi”.

Japiitairo Jesús ikinkithatakota jowamagaitiri
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Ipoña Jesús japatotairi kaatatsiri 12 jiyotaani, ikantziri: “Aatatyi iroñaaka Jerusalén-ki. Ari imonkaatyari onkaati awijiyimotirini Itomi Atziri, tima irootaki josankinatakoitakiriri pairani Kamantantaniri. ³² Ari jaakaantaitiri, jayiri atziri kaari ajyininkata. Antawoiti ishirontaminthawaitaityaari, inkimaatsitakaityaari, jiiwapoopowaitaitiri. ³³ Aririka onkaataki impajawaitaitiri, ari jowamagaitiri. Iro awisawitatya mawa kitiiyiri, ari jañagai iijatzi”. ³⁴ Iro kantzimaitacha, tii ikimathatziro jirikapaini ikaatzi kimawtinchari, tima tii ikowitzi inkimathatakaitiri.

Jaminakaitairi Jericó-jatzi
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ikanta Jesús ariitzimata nampitsiki Jericó. Ari isaiki kaari aminatsiri aatsinampiki ikamitantzimpashiityaari. ³⁶ Ikimaki kaari aminatsini, josampitakiri awisayitatsiri atziri, ikantziri: “¿Iita pokatsiri?” ³⁷ Ikantaitanakiri: “Ipokatzi Jesús, jiitatziri Nazaret-jatzi”. ³⁸ Irojatzi ikaimantanakari, ikantzi: “¡Jesús, icharinitari David-ni, pinishironkataina naaka!” ³⁹ Ojyiki ikisawiitanakari jimairitantlyaari. Iikiro ikaimanakitzi shintsiini, ikantzi: “¡Icharinitari David-ni, pinishironkataina naaka!” ⁴⁰ Ari ikatziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pamakinari jaka”. Ikanta

jamaitapaakiniri, josampitawakiri. ⁴¹ Ikantziri: “¿Tsikama pikowi nonkantaimi?” Jakanaki kaari aminatsiri, ikantzi: “Nokowi nokiryagai, Pinkatharí”. ⁴² Ikantzi Jesús: “Kantatsi pokiryagai, iro oshinchagaimi pawintaana”. ⁴³ Omapokashitanaka jaminanai, joyaatanakiri Jesús, kimoshiri ikantawintanakari Pawa. Ikanta atziriiti jiñaakiro okaatzti jantakiri Jesús, jimatanakiro iriroriiti ithaamintawintanakari Pawa.

Jesús ipoña Zaqueo

19 ¹Ikanta jariitapaaka Jesús Jericó, janiitapaakiro nampitsi.
² Ikanta apaani shirampari ijiwari kowakotziriri kiriiki ijyininka jiita Zaqueo. Ajyaagantzinkari jinatzi. ³Ikowapirotaki irirori jiñiiri Jesús. Iro kantacha tii okantzi tima ojyiki atziri otzikakiriri, ikaaporityakitziini ijatzti. ⁴Ipoña jiiwatanaki Zaqueo, atiitapaaki inchatoki inkini iñiiri Jesús, tima ari inkinapaakiri.^x ⁵Ikanta jariitapaaka jatiitaki, jaminapaaki jinoki, jiñaapaakiri, ikantzi: “Zaqueo, payiitanaki thaankiini, tima ari noshiritawo nomayimotimi pipankoki”. ⁶Thaankipiroini jayiitanaki Zaqueo. Kimoshiri jaanakiri ipankoki. ⁷Ikanta jiñaitakiri, ñaawaitanaki atziriiti ikantzi: “¿Itama ityaapankotantariri Jesús kaaripiroshiritatsiri?”
⁸Ari ikantaki Zaqueo: “Pinkatharí, kantatsi nompiri ashironkainkari kajyitani najyaagawo. Tzimatsirika iita namatawitakiri nokoshitziri, ari noipiyaniri onkaati 4 nayitakiriri”. ⁹Ikantanaki Jesús: “Iroñaaka piñiiro pawisakoshiritai. Tima pimatanairo pikimitakotanaari Abraham-mirinkaitipirori. ¹⁰Tima iro ipokantakari Itomi Atziri jaminaminayitairi ikaatzti pyaashiwitainchari jowawisaakoshiriyitairi”.

Jojyakaawintaitziri 10 kiriiki

¹¹Iroatzi ikimisantaiyakini atziriiti ikinkithatakotakiri Jesús. Ipoña jojyakaawintanakiniri, tima iñaajaantaki atziriiti koñaawoini impinkathariwintantai Pawa, tima jiñaakiro irootaintsi jariitzimataiyaani Jerusalén-ki. ¹²Ikantanaki: “Tzimatsi apaani jiware jiyaataki pashiniki nampitsi, impinkatharitakaitiri, impoña impiyi. ¹³Japatotanakiri 10 jompiratani, ipanakiri 10 kiriiki, ikantayitanakiri: ‘Pantawaitakairi kiriiki nopanakimiri, iroatzi nompriyantapaatyari’.^y ¹⁴Iro kantacha tzimatsi kaari kowirini impinkathariwintanti. Jotyaantaitaki kantatsini: ‘Tii nokowaiyini impinkathariti’. ¹⁵Ikanta ipiya, aritaki ipinkatharitakaitakiri. Japatotapairi jompiratani ipayitanakiri kiriiki, ikowi iñiiri tsika ikanta jantawaitakaakiri iiriikiti. ¹⁶Jitapaakawo ipokaki apaani, ikantapaaki: ‘Pinkatharí, nojyiaakiri piiriikiti, nagai pashini ikaatzzi 10’. ¹⁷Ikantanaki

^x 19.4 Kantakotachari jaka inchato, irootaki jiititziri pashiniki nampitsi sicómoro.

^y 19.13 Ikantakoitziri jaka kiriiki, iri jiititziri pairani “mina”. Iñaantaityaari iraayiitiri mina, ontzimatyii jantawintaitiri inkaati mawa kashiri.

irirori: ‘Kamiithataki nompiratani, kapichi pityaaryootaki, aritaki piñaakiro pijiwawintiro onkaati 10 nampitsi’. ¹⁸ Ari ipokapaaki pashini jompiratani, ikantapaaki: ‘Pinkatharí, nojyiñaakiri piiriikit, nagai pashini ikaatzi 5’. ¹⁹ Iijatzí ikantanakiri irirori: ‘Ari pinkimityaari iiroka, ari piñaaki pijiwawinti onkaati 5 nampitsi’. ²⁰ Ipokapaaki pashini, ikantapaaki: ‘Pinkatharí, jirika piiriikit kamiitha noponatakimirí.

²¹ Tima antawoiti nothaawantakimi imapirotatziimi pimashirinkatzi, tii piñaakonita pojyiñaantariri piiriikit’. ²² Ikantanaki irirori: ‘Kaaripirori nompiratani pinatzi. Iiroka apishityaawoni okaatzi pikantakinari. Piyowitaka owanaa nomashirinkatzi, tii noñaakonita nojyiñaantariri noiriikit. ²³ Piñaawita iiro pimatziro iiroka, paminimi iitya antawaitakairinimi noiriikit, ari ijyikiniintakimi iroñaaka, iri pimpawainarimi nopyiaa’. ²⁴ Ari ikantziri atziri piyotainchari: ‘Payiri kiriiki, pimpiri ojyiñaakiriri ikaatzi 10’. ²⁵ Ikantaiyanakini atziri: ‘Pinkatharí, ¿iitama impantaityaariri, tima tzimaki irirori 10 kiriiki pipakiriri inkaanki?’ ²⁶ Iikiro ikantatzi ashitariri iiriikit: ‘Iitarika otzimimotakiri, ari ontzimimotakiri ojyiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro jiyaatatyi iñiilo iiro otzimimoproyitairi’. ²⁷ Ikantaki iijatzí: ‘Pamakiri ikaatzi kisaniintanari kaari kowatsini nompinkathariwintiri, nokowi noñiiri powamairi’ ”.

Ariitaa Jesús Jerusalén-ki (Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ithonkanakiro ikantakiri Jesús, iiwatanaki jiyaatiro Jerusalén-ki. ²⁹ Ikanta jariitzimataka nampsiki Betfagé otsipatakawo Betania omontinampitakawo otzishi Olivo. Ari jotaantakiri Jesús apiti jiyotaani. ³⁰ Ikantakiri: “Piyaati nampsiki amontitakari. Ari piñiri iwonkiri burro inthatakota, tikira ityaakaitariita. Pintharyaakotiri, pamakinari jaká. ³¹ Aririka josampiitawakimi: ‘¿Pinkantirika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakiri iiroka: ‘Ikowatzíiri Pinkathari’ ”. ³² Jataianakini jotaantitakiri, jiñaakiro okaatzi ikantaitakiriri. ³³ Ithataryaakotapakiri burro. Josampitakiri ashitariri, ikantziri: “¿Pinkantirika pithataryaakotantariri?” ³⁴ Ikantanaki irirori: “Ikowatzíiri Pinkathari”. ³⁵ Irojatzí jamantakanariri. Jowankitaitakiniri manthakintsi imitzikaaki, ityaakotanakari Jesús jirika burro. ³⁶ Ikanta janitakaanakiri Jesús burro, joomaankashiitanakiri manthakintsi aatsiki tsika inkinanaki. ³⁷ Ikanta jiyotaapiintakiri Jesús, oirinkimataka otzishiki Olivo, ikaimaiyini ithaamintawintanakari Pawa, tima iñaayitapiintakiro itasonkawintantaki Jesús. ³⁸ Ikantaiyini:

¡Aatsikitataiki awinkathariti! Tasonkawintaari jinatzi, tima
Pinkathari jitaitziri otyaantakiriri.
¡Isaikakaayitairi kamiitha nampitawori inkitiki!

¡Iro kamiithatataitatsi otzimimotziri jowaniinkawo Pawa
nampitawori ojinokitajaantzi inkiti!

³⁹Ikanta Fariseo saikayitaantsiri iijatzi janta, ikantakiri Jesú: “Yotaantanirí, pinkiyiri piyotaani”. ⁴⁰Jakanaki Jesú, ikantzi: “Aririka nomairyakiri ikaatzi kaimayitaantsiri, kimitaka ari onkaimanakimi mapi iroori”.

⁴¹Ipoña jariitzimatapaaka Jesú Jerusalén-ki, jiraakotapaakawo jiñaapaakiro. ⁴²Ikantzi: “¡Owa onkamiithatimi pinkimathataajaitawakiromi iroñaaka, iroora kitiiyiri piñaantaiyaawori pisaiki kamiitha! Iro kantzimaitacha iiro okantzi tima tzimatsi ikantakagaitakimi kimiwaitaka pisoryaakitatiyiimi. ⁴³Tima irootaintsi impoki kisaniintzimirí, jiwitsikashitapaakimi japiroantimirí. Inthonka jotzikapaakimi iwiyaara potanto, iiro piñiilo tsika pinkini pishiyi. ⁴⁴Ari impookakoitakimi, jashiryaitimi maawoni. Iiro jiñaitairo mapipaini okaatzi piwiryaayitachari iroñaaka, okantakaantziro tii piyotawakiri pokashitakimirí”.

Jomishitowiri Jesú pimantayitatsiri tasorintsipankoki
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵Ipoña ityaapaaki Jesú tasorintsipankoki, jomishitowapaakiri pimantayitatsiri iijatzi ikaatzi amanantayitatsiri. ⁴⁶Ikantayitziri: “Pairani josankinaitakiro kantatsiri: ‘Nopanko inatzí jiroka, ari jamanapiintaitinari’. Iro kantzimaitachari iiroka pamatawitantapiintaki janta pipimantayitzí, pikimitakaantakiro koshintzipanko”. ⁴⁷Ari ikantapiintatyá Jesú jiyoataantzi kitiiyiriki tasorintsipankoki. Iro kantacha ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti ipoña Antaripiroriiti, jaminaminatanakiro tsika inkinakairi intsitokakaantiri. ⁴⁸Tii okantzimaita iñiilo tsika inkinakairo, tima owakimpita ikantaiyakani atziriiti ikimisantziri Jesú.

Ishintsinka Jesú
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 ¹Ikanta Jesú jiyoataayitakiri atziri tasorintsipankoki, ikinkithatakairi Kamiithari Ñaantsi. Irojatzi ipokantapaaakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti, ipokaki Antaripiroriiti iijatzi. ²Josampitapaakiri Jesú, ikantziri: “Pinkantina, ¿iitama otyaantakimirí poñaagantiro pishintsinka?” ³Ipoña jakanaki Jesú, ikantziri: “Tzimatsi iijatzi nosampitimiri naaka, ontzimatiyi pakina. ⁴Tima jowiinkaatantaki Juan-ni, ¿iitama otyaantakiriri? ¿Pawama? ¿Iriima otyaantakiri atziri?” ⁵Ari ikantawakaiyanakan irirori: “Aririka ankantakiri Pawa otyaantakiriri, ari inkantanakai: ‘¿iitama kaari pakimisasantari?’ ⁶Irooma ankantiri: ‘Atzirimachiini otyaantakiri’, ari

impichaitakai. Tima maawoni atziriiti ikantaiyini Kamantantaniri jinatzi Juan-ni”. ⁷Irojatzi ikantantaiyakan: “Tii niyotzi iita otyaantakiriri”. ⁸Ari ikantsitanakari Jesús irirori: “Iijatzi naaka, iiro nokamantzimiro iita otyaantakinari”.

Kaaripiroshiriri antawairintzi
(Mt. 21.33-34; Mr. 12.1-11)

⁹Ipoña Jesús jojyakaawintanakiniri atziriiti, ikantzi: “Tzimatsi apaani pankitzirori chochokimashi. Ipoña jaminaki iitya aminironi iwankirimashi, jataki irirori intaina, osamani isaikaki. ¹⁰Ipoñaashitaka jotaantai jompiratani jagaatimi okithoki iwankiri. Ikanta jiñaawakiri antawairintzi, ipajawaitawakiri, joipiyyairi tikaatsi jaanai. ¹¹Jotaantaki pashini. Ari ikimitaakiri, ikisawaitawakiri, itsitokawaitakiri, joipiyyairi iijatzi tikaatsi jaanai. ¹²Ipoña jotaantaki mawatanaintsiri jompiratani. Ari ikimitaitakiri iijatzi, jantawaitawakiri, joipiyyakiri. ¹³Ikantzi ashitawori iwankirimashi: ‘¿Tsikatya nonkantyaaka? Iriirika notyaantaki nitakotani notomi naaka, ari impinkathatakiri’. ¹⁴Ikanta antawairintzi jiñaawakiri itomi ipokaki, ikantawakaiyani: ‘Jirika ipokaki ashitaiyaawoni paata pankirintsimashi. Thami owamairi, ayiroota aaka’. ¹⁵Jaawakiri, jaanakiri othapiki pankirintsimashi, itsitokakiri. ¿Jitama jantiri ashitawori pankirintsimashi? ¹⁶Tima ipokanaki irirori, intsitokakiri maawoni aamaakowintawori jowani, jaminai pashini atziri”. Ikanta jirikaiti ikaatzi kimakirori ikantakiri Jesús, ikantaiyanakini: “¡Onkamintha iiro imata!” ¹⁷Ipoña Jesús ikimpoyaanakiri atziriiti, ikantanakiri: “¿Jitama okantziri osankinatainchari?

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi,
Iro kantzimaitacha jowatzikaitairo mapi pankotsinampiki,
ikimitagaitaawo iroorikami tzinkamitsi”.

¹⁸Jiroka okantakota mapi: Intzimirika paryaatsini osaiki iroori, ari jiñaakiro intankawai. Iriima inkaati awitsinagairi, ari jiñaakiro ompichiiri.

Ikinkithatakota kiriiki impayiitiriri pinkathari
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹Ari ikowawitaka ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti jaakaantirimi Jesús, tima jiyotaki iriitaki ikinkithatakotzi. Tiimaita okantz, owanaa ithaawantakari atziri piyotainchari. ²⁰Ipoña jotaantaitaki amawinawairintzi, inkimitapaatyari atziri kamiithashiriri, ikowaiyawitani inkompitakaiyaarimi Jesús, inthawitakotzimaityaari pinkathariki. ²¹Ikanta jariitaiyakan, ikantapaakiri Jesús: “Yotaantaní, okaatzi piñaanitari iiroka iroopirori inatzi, kaari inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro iiroka tyaryoopiroini jinintakaantziri Pawa. ²²¿Okamiithatzima ampiri

kiriiki ikowakotantziri Pinkathari César?”²³ Iro kantzimaitacha Jesús jiyotawaki ikowatzi jamatawitiri osampitakiriri, ikantanakiri irirori: “¿Itama piñaantashiwitantanari? ²⁴Incha poñaayinari kiriiki. ¿Itama ashitawori ipoo ojyakaawintainchari? ¿Itama ashitawori iwairo iijatzí?” Ikantaiinyi: “Jashi César”.²⁵ Ikiro ikantatzi Jesú: “Tima iri César ashitari, pantantyaanari ikowakaimiri. Irooma jashitari Pawa, pantantyaanari ikowakaayitzimiri irirori”.²⁶ Tii ikitsirinkiri inkompitakaiyaari, iyokitzi ikanta ikimakiri, tikaatsi inkantanaki.

Josampitakowintaitziro aririka jañagai kamayitatsiri
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Ipoña ipokaiyakini Saduceo jiñiiri Jesú. Iriitaki Saduceo kantayitatsiri iiro jañagai kamayitaintsiri. Josampitapaakiri Jesú,²⁸ ikantapaakiri: “Yotaantanirí, josankinataki pairani Moisés-ni, kantsiri: ‘Aririka inkami shirampari, jookawintanairo iina. Iilorika jowaiyantakairo, okamiithatzi jagairo iririntzi iinantaiyaawo irirori. Aririka owaiyantai tsinani, kimiwaitaka iriirkami ashityaarini oimi kamaintsiri’.²⁹ Thami ojyakaawintawakiro: Tzimatsi 7 shirampari, iririntzi jinayitatzi. Itawori itzimi jaawitaka iina, tikira osamanitzi, kamaki, tii jowaiyantakairo iina.³⁰ Ipoña jaawitaawo pashini iririntzi apititatsiri itzimi. Ari ikimitsitakari irirori, kamaki, tii jowaiyantakairo.³¹ Ipoñaawitapaaka mawatanaintsiri itzimi, iijatzí ikimitakari irirori. Ari ikantakari maawoni ikaataiyakini 7 iririntzi. Tikaatsi apaani owaiyantakaironi tsinani.³² Okanta osamanitaki kamai iijatzí iroori.³³ Arirkami jañaayitaimi paata ikamayitaki, ¿itama oimpiprotari tsinani? Tima ari ikaatzi 7 iinantawitakawo”.

³⁴Ari jaknakiri Jesú, ikantanakiri: “Apa jaayitzi iina atziriiti añaayitziri ironaaka jaka, jaakaawakaayitawo iina iijatzí.³⁵ Iriima inkaati kitsirinkaironi jañaayitai paata ikamawitaka, iiro jaayitai iina, iiro jaakaawakaayitaa iina iijatzí.³⁶ Timi iiro jiñaapairo inkaamanitapai janta, inkimitapaiyaari maninkariiti, tima itomi Pawa jinayitaatzí jañaayitai.³⁷ Irooma ikantakota jañaayitai kamayitaintsiri, ¿tiima piñaanatziro josankinari Moisés-ni tsika ikanta Pawa jiñaanatantakariri oota kitochiimaishi? Ikantakiri:

Moisés, Naaka Pawa, ipinkathatziri Abraham, Isaac, iijatzí Jacob.³⁸ Ari ayotziri, añaayitatsi irirori, tima tii jimatziro kaminkari impinkathatiri Pawa, apa ipinkathatziri añaayitatsini. ¿Naakiro? Tima ikaatzi kamayiwitachari, irojatzí jañiimotziri Pawa”.³⁹ Ari ikantanaki Yotzinkari: “Yotaantanirí, ari pimatajaantakiro”.⁴⁰ Tikaatsi kowanaatsini josampitanairi.

¿Iita charinitariri Cristo?
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹Ipoña josampitanaki Jesú, ikantzi: “¿Itama ikantantitari, ‘jirika Cristo-tatsini icharini jinatyi David-ni?’⁴² Aña iri David-ni osankinatakiro kantsiri:

Jiñaaawaitaki Pinkathari, ikantawairi Nowinkathariti, ikantziri:

Pisaikapai nakopiroriki, ampinkathariwintanti,

⁴³ Irojatzi paata nowasankitaantaiyaariri ikaatzi kisaniiintayitakimiri,
Ari paatzikairi pinkimitakaantairi pimakoryaakiiminto.

⁴⁴ Ñaakiro, ikantsitataita David-ni irirori: ‘Nowinkathariti jinatzi
Cristo’. ¿Tsikama inkini incharinityaari?’

Ikinkithatakotziri Yotzinkariiti

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ maawoni atziriit ikimaiyakirini Jesús ikantakiri jiyotaani:

⁴⁶ “Paamaiyaari Yotzinkariiti. Owanaa jinintziro jowaniinkapirowaitya, inkantakaapirowaityaawo iithaarighthanthonaa. Ikowi pinkatha jiwithatapiintaityaari aririka jiñaitiri. Aririka jiyaati pankotsiki japatotapiintaita, ikowapiintziro josatitya niyankiniki. Ari ikimitari aririka jowaiyaani ijyininka, ikowapiintzi josatitya. ⁴⁷ Jathaagayitawo iijatzi kamatsiri oimi jaapithayitziro opanko. Iro josamaninkantawori jamanayitapiinta iiro jiyotantaitari. Iro kantzimaitacha ojyikira jowasank itaayiitairi”.

Ashironkainkawo tsinani

(Mr. 12.41-44)

21 ¹ Ari jaminaminthatziri Jesús ajyaagantzinkari jotiyitziri iiriikiti jotiyitapiintziri. ² Opoña opokapaaki tsinani kamatsiri oimi ashironkainkawo inatzi, otitapaaki iroori apipintyakiini kiriiki. ³ Ikantzi Jesús: “Imapiro anaantaki jiroka tsinani, anaakiri ikaatzi otwitainchari. ⁴ Tima ikaatzi otwitainchari ojyiki ikajyaakaawitariri Pawa, jotitashitakari tzimagaantatsiri iiriikiti. Irooma jiroka kamatsiri oimi, apintziryaakiri otitakiri oiriikiti amantanantyaarimi owanawo”.

Ikinkithatakotziro Jesúss ompooki tasorintsipanko

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Tzimatsi kantayitaintsiri: “Kamiitha inatzi mapi jiwitsikantaitawori tasorintsipanko, owaniinka okanta”. Ipoña ikantanaki Jesús: ⁶ “Okaatzi piñiiri witsikayitainchari, irootaintsi japiroitiro impookaitiro, iiro inagaitairo piwiryaaawitainchari mapi”.

Jiñaitiri aririka onthonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Ipoña josampitanakiri, ikantaitziri: “Yotaanarí, ¿tsikapaitima omatyá pikantakiri? Aririka imonkaatzimatatyá, ¿tsika onkantyaaka jiyotantaityaari?” ⁸ Ari jakanaki Jesús ikantzi: “Paamaakowintya jamatawiitzimikari. Tima ojyiki kowatsini jamatawitimí paata,

impairyapaakiro nowairo, inkanti: 'Irootaintsi imonkaatzimaty, Naakataki Cristo'. Iiro poyaatziri. ⁹Ari pinkimakotakiro owayiritaantsi, maamanitawakaantsi, paamaiya omapokimikari, tima ontzimatyii imonkaayitya jiroka, iro kantacha iikiro iyaatatyi.

¹⁰Jantaminthatawakaitya maawoni nampitsiki inkaati jotyaantayitiri pinkathariyitatsiri. ¹¹Jiñaitiro ojyiki ontziñaayitya kipatsi, intajyaaniintayiiti, imantsiyayiiti. Jiñaiti iijatzi ojyiki inthaawantaityaari, jiñaiti inkitiki kaari jiñaitapiintzi. ¹²Iro itanatyaaawoni jaakaantawitanakimi atziri, jimaamaniwaitanakimi. Ompoña impajatakaantawaitimi japatotapiintaita, jomontyaakaantawaitimi. Jaayitanakimi isaikayitzi pinkatharintsipirori okantakaantziro pipairyanaa pikimisantaana. ¹³Iro imayitantlyaari jiroka onkantya pinkinkithatakotantyaanari janta. ¹⁴Ontzimatyii pawintaina naaka, iiro pipomirintsiwaitashitawo oitya pinkantapaakiriri. ¹⁵Tima naaka yotakaimironi, ari onkantya iiro piñaantawo impiyatimi onkaati pinkantiriri. ¹⁶Ari piñaaki jaakaantimi piwaapati, jaakaantimi pirintzi, jaakaantimi pijyininkathori iijatzi. Tzimayitatsi jowamaakaantaiti. ¹⁷Ojyiki piñiilo inkisaniintaitimi okantakaantziro pipairyagaana pikimisantaana. ¹⁸Iro kantzimaitacha iiro opiyagaanta piishi. ¹⁹Aririka pamawitiro, iro piñaantaiyaawori pawisakoshiriyitai.

²⁰Aririka piñaaki jotzikapaakiro owayiriiti Jerusalén, ari piyoti monkaatapaaka japiroitantlyaawori. ²¹Inkaati nampitaiyaawoni paata Judea-ki, ontzimatyii ishiyayitai otzishiki. Inkaati saikatsini nampitsiki, ari impoñiya ishiyanaki. Inkaati saikatsini jowaniki, iiro ipiyapanataa ipankoki. ²²Tima ipiyakowintaitattyari jirikaiti, ari imonkaayityaari okaatzi josankinayiitakiri pairani. ²³İnkantamachiitiro paata onkaati motyaayitatsini, iijatzi onkaati tzimayitatsini iintsiti iiniro ithoyitz! Tima antawo onkantya jashironkaitya aririka jowasankitaayiitairi. ²⁴Japiroitairimi Jerusalén-jatzi. Jompiratani jowayitairi atziri poñaayitachari pashiniki nampitsi. Iri oipatsitakirori nampitsi Jerusalén kaari ajyininkata, irojatzi imonkaatantaiyaari okaatzi ikowakaakiriri Pawa jirikaiti".

Impiyantaiyaari Itomi Atziri (Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵"Ari jiñaitaki paata kaari jiñaitapiintzi inkitiki, impashiniyitai ooryaatsiri, kashiri, iijatzi impokiro. Ari onkimityaari kipatsiki, antawoiti jashironkaayitaiya atziriiti, iiro jiyotai oitya jantayitairi onkantakaantiro oyamininka otamaryaani inkaari. ²⁶Ari owamaimatakiri ithaawanka atziriiti inkinkishiritakotiro onkaati awisatsini jaka kipatsiki. Ari jimatsitattyawo iijatzi inkitiwiri otzimimoyitziri ishintsinka, ojyiki inkantakantanaty. ²⁷Aripaiti impokai Itomi Atziri, inkinapai minkoriki,

jiñaitawairo ishintsinka, iijatzi jowaniinkawo.²⁸ Aririka piñaayitakiro itanatyawoni kantayitachani, tzinaapanka pinkantya pamini jinoki tima irootaintsi jowawisaakoyiitaimi”.

²⁹ Ipoña jojyakaawintanakiniri, ikantzi: “Pinkinkishiritakotiro tsika okanta piñaayitapiintziro inchatopaini.”³⁰ Aririka piñaakiro iirishiyitzi, piyotzi irootaintsi osarintsitai.³¹ Iro piyotiri iirokaiti, aririka piñaayitakiro nokamantayitakimiri, irootaintsira impinkathariwintantai Pawa.³² Imapiro nokantzi, iiro ikamita jirika ajyininkapaini, irojatzi jiñaantatyawori nokamantayitakimiri.³³ Iro okantaitatyaaani piñiiro inkiti iijatzi kipatsi, irooma okaatzi noñaaniyitakari imapiroitaatyaaani iroori.

³⁴ Aamaakowinta pinkantaiya iirokaiti, iiro otyiimi piyaaripironka, ayimawaitimi iijatzi pishinkitya, onkantzimowaiyitimi. Naa jomapokaitzimikari.³⁵ Inkimitaityaawo iwirintsi. Ari jiwitaiyaari ikaatzi saikayitatsiri kipatsiki.³⁶ Paamaiya, aakowinta pinkantya pamaña, pinkanti: ‘Pookaakowintina iiro nokimaatsitawo kinkithatakotainchari. Piwitsikashiritakaayitaina nontonkiyotantawaiyaariri Itomi Atziri’ ”.

³⁷ Tima kitijiyiriki jiyotaantzi Jesús tasorintsipankoki. Irooma tsiniri, jiyaatzi otzishiki Olivo, ari jimayiri.³⁸ Ananinkayitaki ojyiki atziri ikimisantziri Jesús jiyotaantzi tasorintsipankoki.

Ikamantawakaita jaakaantaitiri Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-15; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 ¹ Irootaatsi joimoshirinkaitairo jowantapiintaitawori tantaponka jiitatziro kitijiyiri Anankoryaantsi. ² Ari ikamantawakaari ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, ikantawakaiyani: “Thami owamaakaantiri Jesús”. Iro kantzimaitacha antawoiti ithaawantayitakari atziriiti.

³ Ikanta Judas jiitatziri iijatzi Iscariote ikaawitapiintari 12 jiyotaani Jesús, ikamaarishiritakaanakiri Satanás. ⁴ Jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzi ijiwari aamaakowintawori tasorintsipanko, ikinkithawaitakaakiri tsikapaiti jaakaantiri Jesús. ⁵ Antawoiti ikimoshiritaiyanakini jiwari, ikamantawakaiyakan impiri kiriiki. ⁶ Aripaiti jaminaminatanakiro Judas tsikapaiti jaakaantiri, iiro jiyotzimaita atziriiti.

Iwiyaantawori jowakaanaari jiyotaani

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ari imonkaatapaakari kitijiyiri jowantapiintaitawori tantaponka, jowamaapiintaitziri iijatzi oijya jowaitari kitijiyiriki Anankoryaantsi.

---

^z **21.29** Iro ikantaitziri jaka piñaayitapiintziro inchatopaini, pankirintsi higuera jyookatsiri pashiniki nampitsi.

⁸ Ipoña Jesúś jotaantakiri Pedro itsipatanakari Juan, ikantakiri: “Piyaati ponkotsitakaanti oyaari kitijyiri Anankoryaantsiki”. ⁹ Ikantaiyini irirori: “¿Tsika janta pikowika nonkotsitakaanti?” ¹⁰ Ikantzi Jesúś: “Aririka pariitzimataty nampsitsiki, ari pintonkiyotaari atziri aakotzirori ijiñaati kowityaanikiki. Poyaatzishitanakiri irojatzi pankotsiki tsika intyaapaaki”. ¹¹ Tsikarika intyaapaaki, pinkantiri ashitawori ipanko: ‘Ikowi jiyoti yotaanari tsika janta jowakaiyaari jiyotaani, joimoshirinkiro kitijyiri Anankoryaantsi’. ¹² Ari joñaaganakimiro jinoki ipanko, antawo okantaka jiwitsikaitakiro inkini jowaitya. Ari ponkotsitakaantiri janta”. ¹³ Jataiyakini jiyotaani, jiñaakiro okaatzi ikantakiriri, ari jonkotsitakaantakiri joyaari.

¹⁴ Okanta imonkaataka jowantyaari, saikapaaki Jesúś itsipatakari jiyotaani. ¹⁵ Ipoña ikantakiri: “Tima irootaintsi noñiiro inkimaatsitakaitina, antawoitoi nokimoshiritzi owaiyani iroñaaka kitijyiri Anankoryaantsiki. ¹⁶ Tima iiro nowitaawo jiroka, irojatzi paata imonkaatantaiyaari impinkathariwintantai Pawa, aripaiti napiitapairo”. ¹⁷ Ipoña jaakotakiro jimiriitari, ipaasoonkiwintakiro, ipakotakiri jiyotaani, ikantakiri: “Piriro jiroka, pantitaiyaawo pikaataiyini. ¹⁸ Tima iiro niritaawo naaka, irojatzi paata aririka imonkaatayi impinkathariwintantai Pawa”. ¹⁹ Ipoña jaanakiro tanta, ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri jiyotaani, ikantziri: “Poyaawo, nowatha inatzi, tima iro kamawintimini. Irootaki pinkinkishiritapiintantinani”. ²⁰ Ari ithonkakiro jowaiyani, jaakotakiro jimiriitari, ikantzi: “Niraani inatzi, irootaki shitowatsini onkantya jawisakotantaiyaari ojyiki atziri. Irootaki oñaagantaironi owakiraari ankajyaakaawakaiyaari. ²¹ Imapiro nokantzi: Pikaataiyakini patyootana, tzimatsi apaani pithokashitinani jaakaantina. ²² Tima imapiro impiyakotya Itomi Atziri, ari matzimaitaka ikowitzakiri pairani. Iro kantacha. ¡Inkantamachiitiri akaantirini!” ²³ Ipoña jiñaanatawakaiyanakani jiyotaani, ikantzi: “¿Litakama matironi?”

Iita ñaapirotachani

²⁴ Ipoña jiñaanatawakaiyakan jiyotaani, ikantzi: “¿Litama ñaapirotachani paata?” ²⁵ Ipoña ikantanaki Jesúś: “Piyotaiyini iiroka tsika ikanta pinkatharitatsiri jaka, jompiratanta. Tima ñaapiro ikanta ipashitantayita ikojyika jompiratantanyaari. ²⁶ Iro pimatziro irokaiti aririka piñaapiroytya iroñaaka, aña pinkimitakotyari iwiyaantawori itzimi. Aririka pijiwatakaanti, pinkimitakotyari ompirataari. ²⁷ ¿Litama ñaapirotachari? ¿Tiima iriitaki ñaapirotacha kimitariri oyaawintachari jantawaitaitiniri? Irooma naaka nokimitakaanta pantawaitakaanimi powina.

²⁸ Irooma irokaiti tsipatapiintakinari, noñaayitzirowa okaatzi pomirintsitzimoyitakinari. ²⁹ Irootaki noshinitantzimirori

pimpinkathariwintanti, ikimitaakinawo Ashitanari naaka ishinitakinawo. ³⁰Ari piñiro ankaati owaiya, arawaitai tsika nompinkatharitai. Ari pinkimitaiyaari pinkathari isaikantawo owaniinkakitachari isaikaminto, pimpinkathariwintairi maawoni incharinintaytyaari Israel, kaatatsiri 12 jinashiyitawo”.

**Ikinkithatakotziro Jesús jookawintanti Pedro
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)**

³¹Ipoña Jesús ikantanakiri jiyyotaani: “Simón, ikamitantakimi Satanás jiñaantashiritimi, inkimitakaantimi jotikakitatyiimimi.” ^a ³²Iro kantzimaitacha ojyiki namanakowintakimi iiro powajyaantantawo pikimisantanai. Tima aririka pimpiyashiritapaaki, iirokataki aawiyashiritakaapaakirini pijyininka”. ³³Ari jakanki Simón ikantanaki: “Aña ayimatakina Pinkatharí ankaati jomontyaiti, aritaki ankaati ijijatzi jowamagaitai”. ³⁴Ipoña japiitanakiro Jesú ikantziri: “Pedro, nonkantimi, iroñaaka tsiniri, tikiraata jiñiita tyoopi, mawajatz iapiitiro pinkantaki: ‘Tii noñiiri Jesú’ ”.

Thaatintsi ipoña osataamintotsi

³⁵Ipoña josampitanakiri Jesú ikaatzi jiyyotaani, ikantziri: “Chapinki notyaantantzimiri tii paanaki pithaati, tii paanaki pi-zapato-ti. ¿Oitama kowityiimotakimiri?” Ikantaiyini irirori: “Tikaatsitya”. ³⁶Ipoña ikantziri ijijatzi: “Kamiithatatsi iroñaaka payiro pithaati. Iriima kaari tzimatsini josataaminto, impimantiro iithaari, jamanantantyaari. ³⁷Tima imapiro imonkaaty okaatzi josankinatakoitakinari pairani, kantatsiri:

Ari intsipataitakiri kaaripiroshiriri.

Iiro okantashita jiroka, ontzimatyii imonkaaty”. ³⁸Ikaimaiyanakini jiyyotaani: “Pinkatharí, tzimatsi jaka apiti osataamintotsi”. Ikantzi Jesú: “Aritapaaki”.

**Jamana Jesús Getsemaní-ki
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)**

³⁹Ipoña ikinanai Jesú otzishiki Olivo ikimitapiintziro, ari itsipatakari jiyyotaaniiti. ⁴⁰Ikanta jariitaiyakan janta, ikantapaakiri jiyyotaani: “Pamanaiyaani iiroka jaka inkimpoyaawintantaitimiri otzimikari inkinakaashitakaitimiri”. ⁴¹Ari jawisanaintanaka irirori. Otzirowapaaka kipatsiki, amanapaaka.^b ⁴²Ikantzi jamana: “Ashitanarí, iroorika

^a **22.31** Ikantakoitziri jaka jotikakitatyiimimi, ari ikimitaitzirori trigo-pani jotikakiitziro. Tima aririka jotikakiitakiro, iyoshiitanaty opintakiiriki kaari ompantyaawoni. Irootaki joyyakaawintantantariri jiyyotaaniiti ikimitakotawo jotikakiitziro trigo-pani. Tima ari jiñaitziri tii jimatziro inkamiithashiriti. ^b **22.41** Kantakotachari jaka jawisanaintanaka, tima jawisanaki kapichi Jesú, tii osamani jiyyati, okimiwaitakawo iwyiaa osanthaziranki aririkami jookaitiro mapi.

pikowakaanari, paawiyakainawo pookakaawintinarimi nonkimaatsityaari. Iiro pantanawo nokowawitari naaka, aña iro pantiri okaatzi pikowakaakinari iiroka”.⁴³ Ari jomapokapaaka maninkari poñaachari inkitiki, ishintoshiritakaapaakiri.⁴⁴ Tima antawoiti okantzimoshiritanakari, jamanapirotanaka. Iro oshitowanatanakari imajawinka okimiwaitanakawo iraantsi opitinkapaaka kipatsiki.⁴⁵ Ikanta jamanaka, piyapaaka, jiñaapaatziiri jiyotaani jimagaiyini okantakaawo jowashiritaiyani.⁴⁶ Ikantapaakiri: “¿Jitama pimaantari? Pinkakitaiyini, pamaña iiroka inkimpoyaawintantaitimini otzimikari inkinakaashitakaitimiri”.

Jagaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jiñaawaiminthaitzi Jesús, jiñaashitakari pokaiyaintsiri. Iri iiwatapaintsiri Judas ikaawitapiintari 12 jiyotaani. Jontsitokapaakari Jesús inthopootiri.⁴⁸ Ipoña Jesús ikantawakiri: “Judas, ¿Arima pipithokashitari Itomi Atziri pithopootapaakiri?”⁴⁹ Ikanta jiñaawakiro ikaatzi itsipatakari Jesús, ikantanakiri: “Pinkatharí, thami ampiyatanyaari osataaminto”.⁵⁰ Akotanaki, itotsitakiri ikimpita saikatsiri jakopiroki jompiratani ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari.⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “Aritapaaki, iiro pimaamanitziri”. Ipampitsitairi ikimpita, ishitakotanai itowitakari.⁵² Ipoña Jesús ikantanakiri ikaatzi pokashitakiriri, ijiwari Ompiratasorintsitaari, aamaakowintawori tasorintsipango, Antaripiroriiti, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari posataaminto, pipajaminto? ⁵³ ¿Tiima piñaawitapiintana tasorintsipankoki niyotaantzi? ¿Kaarima paantana janta? Aritaki onkantya, tima aripaiti jimatatakaimiro iroñaaka tsiniriwiri kaari pantzi pairani”.

Ikantzi Pedro: “Tii noñiiri Jesús”

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ikanta joojoitanakiri Jesús, jagaitanakiri isaiki ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari. Impoitatsi Pedro irirori joyaatakowintziri jantyaatsikiini Jesús.⁵⁵ Ipoña jowaampataitaki paampari pankotsinampiki, jakitsitaiyani. Ari isaikitapaaka iijatzi Pedro jakitsita.⁵⁶ Okanta tsinani ompirataawo, oñaapaakiri Pedro isaiki jakitsita. Okimpoyaapaakiri, ari okantzi: “¿Tiima irijatzi jirika itsipatapiintakari Jesús?”⁵⁷ Ikantanaki Pedro irirori: “Tii noñiiri”.⁵⁸ Okanta osamaniityaaki, ikinapai pashini, ikantapairi Pedro: “¿Tiima iijatzi iiroka ari pikaatziri Jesús?” Ikantanai Pedro: “Tii naaka”.⁵⁹ Iro osamani iijatzi, tzimatsi pashini kantapaakiriri Pedro: “Imapirotya iirokataki tsipatariri Jesús chapinki, tima Galilea-jatzi pinatzi”.⁶⁰ Ipoña ikantanai Pedro: “Tii niyotziri pikantanari”. Aripaiti jiñaanaki tyoopi.⁶¹ Ari ipithokapainta

Jesús, jaminapaintziri Pedro. Irojatzi ikinkishiritantanakari Pedro ikantakiranki: “Tikira jiñiita tyoopi, mawajatzi pinkanti: ‘Tii noñiiri Jesús’ ”. ⁶² Shitowanaki jikokiroki, antawoiti jiraawaitanaka.

Ipajawaititziri Jesús
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ikanta jirikaiti ikaatzi aamaakowintakotariri Jesús, ishirontaminthawaitakari, ipoña ipajawaititziri. ⁶⁴ Jotzimikapootakiri, jompojapoowitzimaitari, ikantziri: “¿Tiima Kamantantaniri pinatzi, incha piyoti iita ompojapootakimiri?” ⁶⁵ Tzimatsi ojyiki oita ikantawaitziriri kaaripirori ñaantsi.

Japatowintitari Jesús
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ikanta okitijiyitamanai, apatotaiyakan ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari itsipatakari Antaripiroriti, ipoña Yotzinkariiti. Ari jamaitakiri Jesús, josampiitakiri, ikantaitziri: ⁶⁷ “Pinkantina, ¿Iirokatakima Cristo?” Ari ikantzi irirori: “Aririka nonkantakimi, iiro pikimisantana. ⁶⁸ Aririka nosampitimi, tima iiro pakana, iiro pipakaana ijatzti. ⁶⁹ Iro kantzimaitacha itanatyawo iroñaaka, ari jiñiilo Itomi Atziri isaiki jakopiroriki Pawa joñaagantairo ishindsighta”. ⁷⁰ Ipoña ikantaiyanakini ikaatzi apatowintakariri: “¿Iirokatakima Itomi Pawa?” Ari ikantzi Jesús: “Iirokataki kantatsi naakataki”. ⁷¹ Irojatzi ikantantaiyanakarini: “¿Ilitama ankowiri iroñaaka? Aakataki kimakiriri ikantakiri”.

Jagaitanakiri Jesús Pilato-ki
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 ¹Ipoña ikatziyaiyanaani ikaatzi apatotainchari, jaanakiri Jesús Pilato-ki. ²Ikantapaakiri Pilato: “Jirika atziri ojyiki jowaaripirotakiro nampitsi, ikaminaakiri atziriiti iiro ipantaari kiriki pinkathari César, ikantaki ijatzti Cristo jinatzi iri pinkatharitatsiri”. ³Ipoña Pilato, josampitanakiri irirori, ikantziri: “¿Iirokama iwinkathariti Judá-mirinkaiti?” Ari jakanakiri ikantzi: “Irootaki pikantakiri”. ⁴Ikantziri Pilato Ompiratasorintsitaari, ijatzti maawoni atziriiti: “Tikaatsitya noñi oitya inkinakaashityaari jirika”. ⁵Ikiro ishintsitanakitzi jiwaripaini ikantzi: “Ojyiki ikaminaantaki jirika imaamanitanti atziriiti nampitsiki, jitanakawo Galilea-ki irojatzi iroñaaka jika Judea-ki”.

Jowawisaitakiri Jesús janta Herodes-ki

⁶Ikanta ikimawaki Pilato ikaminaantaki Galilea-ki, josampitakowintanakiri Jesús iriirika Galilea-jatzi. ⁷Ikimatzi ikantaitzi

iriitaki. Jowawisaakiri Herodes-ki ipoki irirori jariita Jerusalén-ki. ⁸ Ikanta Herodes jiñaawakiri Jesú, antawoiti ikimoshiritanaki, tima ojyiki ikowawitapiintaka jiñiiri, ojyiki ikimakowintakiri iijatzi okaatzi jantayitakiri, ikowapirotaki jiñiiri irirori intasonkawintanti. ⁹Ojyiki josampitawakiriri. Tii jakimaita Jesú. ¹⁰Ari isaikitakari ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotantaniriiti, ojyiki ikantakowitakariri. ¹¹Ikanta Herodes itsipatakari jowayiriti irirori, imanintashiritanakiri, ikawiyawaitanakiri. Ikithaatantakari iroopirori kithaarintsi, joipiyyairi isaiki Pilato. ¹²Aripaiti jaapatziyankari Herodes jirika Pilato, tima pairani owanaa ikisaniintawakaawitaka.

Jiyakowintitziri Jesú

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.38-19.16)

¹³Ipoña Pilato japatotakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipataakiri ikaatzi jiwtakaantatsiri nampsiki, iijatzi maawoni atziriiti.

¹⁴Ikantakiri: “Aña pamawitakinari jirika atziri owaaripirotironimi nampsiki, nosampisampiwitakari, tii noñiiro onkaaripiroti okaatzi jantakiri ikantakoyiitziriri. ¹⁵Ari ikimitaka iijatzi Herodes, tima notyaantawitakanari irirori. Tikaatsitya janti jirika atziri inkini owamaakaantiri. ¹⁶Apa nompajatakaantakiri naaka, nompakagairi”. ¹⁷Iro jamitapiintari Pilato joimishitowakaantzi apaani aakaantaari kituijyiriki joimoshirinkaita.

¹⁸Iro kantzimaitacha ikantaiyanakini atziriiti: “¡Tii nokowiri jirika! ¡Iri poimishitowakaanti Barrabás!” ¹⁹Jirika Barrabás iri jomontyaitziri okantakaantziro itsitokantaki imaamanitakiri pinkatharitsiri nampsiki. ²⁰Ipoña japiiwitakari Pilato tima ikowawitatya irirori impakaakaantirimi Jesú. ²¹Japiitzimaitanakawo atziriiti ikaimaiyini: “¡Pimpaikakotakaantiri, pimpaikakotakaantiri!” ²²Iro mawajatzí japiiwitakawo Pilato josampitantzi: “¿Litama kaaripirori jantakiri jirika? Tikaatsitya oitya jantiri, iiro okantzi owamaakaantashityaari. Apa nompajatakaantashityaari, jiyaataita”. ²³Ikiro ishintsitatzi atziriiti ikaimaiyini, ikowi impaikakoitiri Jesú. Iro japiipiintanakiri ikaimaiyini iijatzi ijiwari Ompiratasorintsitaari, jimatakari. ²⁴Irojatzi jantantakawori Pilato okaatzi ikowakiri. ²⁵Jomishitowakaantakiri tsitokantzinkari maamanitziriri jiwtakaantatsiri nampsiki, tima iri ikowaiyakirini atziriiti. Ishinitakiniri inkantawaitiri Jesú ikowakiri iriroriiti.

Ipaikakoitakiri Jesú

(Mt. 27.32-56; Mr. 15.21-41; Jn. 19.17-30)

²⁶Ikanta jagaitanakiri Jesú, itonkiyotaitakari iiachari Simón poñaachari Cirene, ari jarita irirori ipoñagaawo jowaniki, ishintsiwintaitakiri inatanakiro impaikakoitantlyaariri Jesú. ²⁷Ojyiki

atziri oyaatakowintanakiriri Jesús. Tzimatsi tsinani iraakotanakiriri.
 28 Ari jaminapaintziro Jesús okaatzi tsinani iraakotakariri, ikantziro:
 “Jerusalén-jato, iiro piraakowitzashitana naaka, aña piraakotaiya iiroka,
 iijatzi powaiyaniiti. 29 Tima irootaatsi piñiiro inkantayiitai: ‘Kimoshiri
 inatyi tsinani kaari owaiyantatsiri, othotaawaitashitantakari. 30 Impoña
 inkaimayiitai, inkantaiti: ‘Pintaankashitina otzishi, pinkitatinaata’.”
 31 Tima piñaakiro tsika ikantaitakiro inchato añainkawo, aña iro
 jowatsipiroti kaminkawo”.

32 Ari jagaitanaki iijatzi apiti kaaripiroshiriri itsipataitanakiri Jesús
 intsitokaitiri. 33 Ikanta jariilitakaitapaakari jiitatziro atziriltoni, ari
 ipaikakoitakiri. Jowatzikakoitaki apaani kaaripiroshiriri jampatiki,
 iriima pashini jakopiroriki. 34 Ari ikantzi Jesús: “Ashitanarí, tii jiyotzi
 oita jantziri kimaatsitakaakinari, pimpiyakotiri”. Ipoña jagaitakiro
 iithaari Jesús ipawakaakawo, ikimitakaantakiro jiñaaritaita. 35 Irojatzi
 jaminaiyakini atziriiti. Jimatsitakawo jiwatakaantatsiri nampsitsiki,
 joitsinampaawaitakiri Jesús, ikantziri: “Jowawisaakotziri pashini,
 ḥkaarima jimatantawo jowawisaakotya irirori? Aña iriimi Cristo
 jiyoshiitani Pawa, ari jimatakiromi”. 36 Ari jimatsitakawo iijatzi
 owayiriiti, ithainkakiri Jesús, jamakotakiniri kipijyaari. 37 Ikantapaakiri:
 “Incha powawisaakotya, imapirokira iiroka iwinkathariti Judá-
 mirinkaiti”. 38 Tzimatsi osankinarintsi ikintakoitakiri jiñokiini ipatziitoki,
 iñaaniki Judá-mirinka, iñaaniki Roma-jatzi, iñaaniki iijatzi Grecia-jatzi,
 okantzi: “IWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI”.

39 Ari jimatsitakawo iijatzi jiñaanaminthatziri apaani kaaripiroshiriri
 tsipatakariri ipaikakota, ikantziri: “Iirokatakirika Cristo,
 powawisaakotya, powawisaakotsitaina naaka iijatzi”. 40 Irojatzi
 jakantanakari pashini kaaripiroshiriri, ikisanakiri ūaanatakiriri Jesús,
 ikantziri: “Pimatsitawoma iiroka tii pipinkathatziri Pawa, ari akaatakiri
 jowasankitaayitai. 41 Tima tzimatsi antakiri aka añaantakawori
 jowasankitaayitai. Iriima jirika jowasankitaashiitakari, tikaatsi
 kaaripirori janti”. 42 Ipoña jaminanakiri Jesús, ikantziri: “Pinkatharí, iiro
 pimajantana paata aririka pimpiyi pimpinkathariwintantai”. 43 Jakanaki
 Jesús, ikantzi: “Imapiro nonkantimi, aritaki pintsipatapaiyaana iroñaaka
 iiroka janta tsika ikimoshiriitapai”.

44 Ikanta itampatzikatapaaki ooryaatsiri, omapokashitapaaka
 otsiniritanaki, irojatzi jyiitiini ithapirotanaka ooryaa.^c 45 Ari
 itsiwakanakiri ooryaatsiri. Okanta janta tasorintsipankoki,
 sagaanaki niyanki tontamawotatsiri ithatashiitzirori. 46 Irojatzi
 ikaimantanakari Jesús shintsiini, ikantzi: “Ashitanarí, paawakinawo

^c 23.44 Iro ikantaitziri pairani: jiwiyaanaka ooryaa 6, ari omapokapaaka otsiniritanaki
 irojatzi jiwiyaanaka ooryaa 9.

noshiri". Ithonka jiñaawaitanakiro jiroka, kamanaki.⁴⁷ Ikanta ijiwari owayiri katziyawintakariri jiñaakiro okaatzi awisaintsiri, antawoiti ithaamintawintanakari Pawa, ikantanaki: "Imapirotatyama ikamiithashiritzi jirika shirampari".⁴⁸ Iijatzi ikaatzi ñaayitakirori awisaintsiri, okatsitzimoniiintanakiri jiyaayitai.^d⁴⁹ Iriima ikaatzi ñaapiintakirori, iijatzi tsinanipaini, tsipatakariri ipoñaantakari Galilea-ki, intaina ikatziyaiyakani jaminakotakiri oita awisaintsiri.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea saikatsiri Judea-ki, kamiithashiri jinatzi jirika, iriitaki itsipatapiintari japatota jiwariiti Judá-mirinka,⁵¹ tiimaita inimotziri okaatzi ikantawaitaitakiri Jesús, tima ojyiki joyaawintakari irirori Pawa impinkathariwintantai.

⁵² Jiyaatashitakiri Pilato, ikantapaakiri: "Pishinitinari Jesús, nonkitatairi".⁵³ Ipoña ikintakoryaaakotairi, iponatantakari manthakintsi, ikitatakiri ikiyaitziro impiitanaki, kaari ikitantantaita kaminkari.

⁵⁴ Tima irootaki kitijiyiri jaminantapiintaitari joyaari oñaatamani kitijiyiri jimakoryaaantaitari.⁵⁵ Okanta tsinanipaini tsipatakariri ipoñaantakari Jesús Galilea-ki, oyaatakowintanakiri, oñaakiro tsika ikanta jomaryaitapaintziri ikitaitakiri.⁵⁶ Okanta opiyaiyapaakan iwitsikayitakiniri kasankaari. Imakoryiiyakini, tima iro kitijiyiri ikantakaantaitziri jimakoryaaantaitaawo.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 ¹Okanta okitijiyitamanai domingo, ananinkamanai tsinani iyaati impiitamooki tsika jomontyaakoitakiri Jesús, aanakiro kasankaari iwitsikakiri chapinki. Ari okaatakariri iijatzi pashinipaini tsinani. ²Okanta aminawitapaaka, oñaatzi otainkanaki mapi jashitantaitakawori omoona. ³Tyaapaaki inthomainta, tii oñaapairi tsika jowakowitakari. ⁴Ojyiki othaawanaki. Oñaashitakari ikatziyimotapaakawo apiti mainari, shipakiryaa okantaka iithaari. ⁵Tima othaawanakitzi, otzirowashitanakari. Ari ikantziro: "¿Litama paminaminatantaririañaagatsiri kaminkarimooki?⁶ Tii isaiki jaka, aritaki añagai. Pinkinkishiritiro okaatzi ikantakiri isaikantawitari Galilea-ki. ⁷Ikantziranki: 'Irootaintsi jaakaantaitiri Itomi Atziri,

^d **23.48** Kantakotachari jaka "okatsitzimoniiintanakiri", iro kantakotajaantachari jompojashipanitanakitya jirika atziri. Tima irootaki jamiyitari Judá-mirinkaiti aririka onkatsitzimoshiritiri tsikarika oitya. Inashita okaatzi amitarí aakapaini aririka ampojashipanitya, tima asagaawintawaitatyá.

impaikakotiri kaaripiroshiriri atziri. Awisawitaty a mawa kitijiyiri, aritaki jañagai iijatz'i".⁸ Ari okinkishiritaiyanakironi iroori okaatzi ikantakiri Jesú. ⁹Opiyapithatanakawo omoona, okamantapaakiri 11 jiyotaani Jesú iijatz'i pashinipaini. ¹⁰Jiroka okaatzi tsinani: María Magdala-jato, Juana, María inaanati Jacobo opona pashinipaini tsinani, irootaki kamantapaakiriri otyaantapiroriiti. ¹¹Iro kantzimaitacha ikaatzi okamantawitapaakari, tii ikimisantziro, jiñaajaantaki okantashiwaita jirokaiti tsinani. ¹²Ikanta Pedro, jatanaki omoonakiki irirori, ishiyapirotonakitya. Jaminawitapaaka inthomainta omoonaki, jiñaapaatziro omaryaaka manthakintsi iponataitantakariri. Iyokitzi ikanta jiñaapaakiro, piyaa pankotsiki.

Aatsi jatachari Emaús-ki
(Mr. 16.12-13)

¹³Tikira osamanitzi, janiitaiyini apiti jiyotaani Jesú jiyaatiro nampitsiki iitachari Emaús. Tii osamanipirotzi osaiki Jerusalén okaatzi 11 kilómetro.^e ¹⁴Iro ikinkithatakotaiyini janiitzi okaatzi awisaintsiri. ¹⁵Ikinkithawaiminthaitzi janiitaiyini, pokapaaki Jesú irirori itsipatapaakari janiitzi. ¹⁶Iro kantzimaitacha jirika jiyotaani, kimiwaitaka jotzimikaitatyirimi jokiki, iiro jiyotantawaari. ¹⁷Ikantapaakiri: "¿Itama pikinkithatakotziri paniitaiyini? ¿Itama powashiriniintantari?" ¹⁸Ari jakanaki apaani jiitatziri Cleofas, ikantanaki: "¿Iirokama apintzi kaari yotakotironi okaatzi awisaintsiri Jerusalén-ki?" ¹⁹Ikantzi: "¿Itama awisaintsiri?" Ari ikantaiyini jiyotaani: "Iri Jesú jiitatziri Nazaret-jatzi, tsika itzimi jotaantakiri Pawa, inkamantantaniriti, iri jiyotawaki atziriiti. Tima okaatzi jantayitakiri, okaatzi ikantayitakiri iijatz'i, ari joñaagantziro ishintsinka. ²⁰Iro kantzimaitacha jaakaantakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari pinkathariiti, jowamaakaantakiri janta ipaikakoitakiri. ²¹Aña noñaajaantawitaka naakaiti iri ookawintairini maawoni ajyininka. Irootaki mawatatsiri iroñaaka kitijiyiri jowamaantaitakariri. ²²Tzimayitatsi tsinani nokaatapiintziri omapokashitakinari, ananinkamanai omoonakiki. ²³Tii oñaapairi jowakowiitakari Jesú, opiyaa okamantantapai, okantzi: 'Noñaaki maninkari, ikantakina: "Añagai Jesú"?' ²⁴Ari jiyaataiyanakini nokaataiyini janta omoonaki, jiñaapaakiro okaatzi okantaiyakirini tsinani, tii jiñiimaitapaaari Jesú". ²⁵Ari jakanakiri irirori, ikantanakiri: "¡Tiitya piyotanitzi iirokaiti, ojyiki pitahrainkashiritakiro okaatzi ikamantantayitakiri Kamantantaniriiti!" ²⁶Aña iro kowapirotacha awijyimotiri Cristo jirokapaini, isaikai jowaniinkawoki". ²⁷Ari jitanakawo joñaayiniri okaatzi osankinayitainchari tsika ikinkithatakotziri Cristo, oponaanakawo josankinariki Moisés japirotaquiniri okaatzi josankinayitakiri maawoni Kamantantaniriiti.

^e **24.13** Iro ikantakoitziri jaka 11 kilómetro, ikantatziro pairani 60 estadio.

²⁸ Ariitaiyakani nampitsiki tsika joshiritawo. Ari ikowi Jesús jawisanakimi irirori kimiwaitaka jiyaatatyiimi intaina. ²⁹ Icantaiyirini jirika apiti: “Iiro pawijyi, ari pisakanaki. Tima tsiniriityaaki”. Irojatzi isaikantanakari Jesús pankotsiki isaikapaaki. ³⁰ Ipoñaashitaka isaikaiyini jowayaani, jaakiro Jesús tanta, ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri. ³¹ Aripaiti jiyotakaayitanairi iriitaki Jesús. Iro kantzimaitacha Jesús ipiyashitanaka, tii jiñaawairi tsika ikinaki. ³² Ikantawakaiyani: “¿Tiima thaamintashiri pikanta ikinkithawaitakai aatsiki, ikinkithatakotairo osankinarintsi ijatzi?” ³³ Tii isaikanaki, piyanaka Jerusalén-ki. Jiñaapaatziri ikaatzira 11 jiyotaani japatotalyani, itsipayitakari ikaatapiintaiyini. ³⁴ Ikantaiyini: “Imapiro jañagai Awinkathariti. Tima joñaagaari Simón”. ³⁵ Ikamantantapaakiro irirori okaatzti awijyimotakiriri aatsiki, tsika okanta jiyotantaariri ipaasoonkiwintapairo tanta.

Jesús joñaagari jiyotaani

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ikinkithawaiinthaitzi jiyotaani, osatikapaaka Jesús, jiwithatapaakari ikantziri: “Pisaikaita kamiitha”. ³⁷ Antawoitoi ithaawaiyanakini, jiñaajaantaki iri shiritsi ñaanatziriri. ³⁸ Ipoña ikantanakiri ijatzi: “¿Litama pithaawantari? ¿Litama pikososhiriwintantanari? ³⁹ Pamininawo nako, ijatzi noitzi, naakataki. Potirotina, pimpampoyiina. Tima shiritsi tii otzimi iwatha, tii otzimi itonki. Irooma naaka tzimatsi”. ⁴⁰ Joñaayimaitari jako ijatzi iitzi. ⁴¹ Okantakaakari ithaamintanaka tii ikinkishirita aña irriwitaka Jesús. Iikiro josampitanakitziri, ikantziri: “¿Tzimatsima oyaari?” ⁴² Ipatakiri tzimagaantatsiri shima itsipataitakiniri iyaaki pitsi. ⁴³ Jaawakiri Jesús, jiñaakiri ikaatzi jiyotaani jowakari.

⁴⁴ Ari ikantzi: “Irootaki nokantsitakimirí iiñiro notsipayitzimi. Ontzimatuyii imonkaayitya okaatzi josankinatakoyitakinari Moisés-ni, Kamantantaniriiti, ipoña Salmo”. ⁴⁵ Ikimathatakaakiri Jesús okaatzi osankinatakoyitainchari. ⁴⁶ Ikantziri: “Irootaki josankinaitakiri. Ontzimatuyii inkimaatsitakaityaari Cristo, iro awisawitatty mawa kitijyiri aritaki jañagai. ⁴⁷ Ontzimatuyii inkinkithatakotairo nowairo maawoniki kipatsi, ari jitaitanatyawo Jerusalén-ki. Ari onkantya jowajaantantaityawori kaaripirori jantaiiitziri, impiyakoitairi ijatzi. ⁴⁸ Iirokataki ñaayitironi jiroka. ⁴⁹ Ari piñaakiri notyaantimirí ikajyakaakimirí Ashitanari. Ari pisakaiyawakini jaka Jerusalén-ki, irojatzi ishintsitakaantimirí poñaachari inkitiki”.

Itzinaantanaari Jesús inkitiki

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ipoña Jesús jaanakiri jiyotaaniiti janta Betania-ki. Ari itzinaawakotanaka, itasonkawintanairi. ⁵¹ Ikanta itasonkawintakiri, jomapokashita itzinaana inkitiki. ⁵² Ikanta ipinkathataiyanakirini

jiyotaani, piyaiyaani Jerusalén-ki, antawoiti ikimoshiritaiyanakini. ⁵³Ari ikantaitanakityaani ithaamintawintanakari Pawa janta tasorintsipankoki. Ari onkantyaari.

KAMIITHARI ÑAANTSİ JOSANKINATAKIRI JUAN

Jatziritaki jiitaitziri “Ñaantsi”

1¹Owakiraa itantanakari jiwitsikantaitzi pairani, aritaki tzimaki jiitaitziri “Ñaantsi”. Ari itsipatari Pawa. Tima Pawa jinatzi irirori. ²Iriitaki itsipatakarai pairani Pawa owakiraa itantanakari.

³Iriitaki witsikajaantakirori maawoni tzimayitatsiri. Tikaatsi apaani tzimayitatsiri kaari jiwitsikajaanti irirori. ⁴Ikimitakowaitakari kitainkari ikitainkatakotairi atziriiti onkantya inkañaanitantaiyari.

⁵Ikimitakotapaakari kitijiyiinkatakotantatsiri otsinirikitzi. Tiimaita ikitsirinkiri joitsiwakawakiri kimitakotakawori tsinirikiri.

⁶Pairani jotyaantaki Pawa shirampari, jiita Juan. ⁷Iriitaki kinkithatakotapaakirini jiitaitziri “Kitainkari”, ari onkantya inkimisantaitantyaawori maawoni jiyotaantiri. ⁸Jirika Juan kaari jiitaitziri “Kitainkari”. Aña iriitaki pokaintsini ikinkithatakotakiri.

⁹Tima aritaki pokataiki jaka kipatsiki mapirotzirori ikimitakotari kitainkari, iriitaki kitijiyiinkatakotairini atziriiti. ¹⁰Isaikapaintzi kipatsiki. Tima iriitaki witsikakirori kipatsi. Iro kantzimaitacha tii jiyotawakiri atziriiti. ¹¹Isaikimowitapaintari ijyininkamirinkaiti. Iro kantacha tii jaawakiri kamiitha. ¹²Iriima ikaatzi aawakiriri kamiitha, paairyapiintanairiri ikimisantairi, iriitaki ishinitaki Pawa intomitaiyari. ¹³Itomi jowajaantairi Pawa. Tiimaita ojyawo itomitanapiinta atziriiti, inintakaanikiini, ikowi jowaiyantawaiti. Aña iri Pawa kowashitainchari intomitantya.

¹⁴Jirika jiitaitziri “Ñaantsi”, jatziritaki, isaikimotapaintai. Nishironkapirowaitantaniri jinatzi. Tyaryoori inatzi inaanitari. (Naakaiti ñaajaantakirori itasorinka, ari okimitajaantakawo itasorinka japintziti itomi Ashitariri.) ¹⁵Iriitaki ikaimakaimawintapaakiri pairani Juan, ikantapaaki: “Jirika nokinkithatakotakiri pairani, nokantaki: ‘Aatsikitaki poyaatapaakinani, janaakowaitakina naaka, tima iri itakawo pairani tikiraaminthia notzimi naaka’ ”. ¹⁶Tima kamiithapirowaitaki

irirori, irootaki añaantayitaawori maawoni inishironkapirowaitapiintai. ¹⁷Pairani, iri Moisés-ni josankinatakaawiitakari Ikantakaantaitani. Iriima Jesucristo iriitajaantaki nishironkayitairi, irijatzi ñaawaitapiintairori tyaaryoori. ¹⁸Tikaatsi matironi jiñiiri Pawa. Iriima japintziti itomi Ashitairi, sakimotajaantairiri, iriitaki kamantairi aakaiti ayotantaari tsika ikanta irirori.

Ikamantantakiri Juan owiinkaataantaniri

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹Ikanta Judá-mirinkaiti nampitawori Jerusalén-ki, jotaantaki Ompiratasorintsitaariiti itsipataakiri Leví-mirinkaiti, jiyaati josampitiri Juan, inkantapaakiri: “¿Tsika piitaka iiroka?” ²⁰Tii jimanakota Juan, ikamantantaki, ikantzi: “Tii naaka Cristo”. ²¹Ipoña japiitaitziri josampiitziri, ikantaitziri: “¿Tsikama piitatyaaka? ¿Iirokama Elías-ni?” Ikantzi Juan: “Tii naaka”. Iikiro ishintsitaitatzi josampiitziri: “¿Iirokama Kamantantaniri noyaakoniintani?” Ikantzi: “Tii”. ²²Ari ikantaitziri: “¿Tsikama piitaka iiroka? Pinkamantina, inkini nonkamantapairi otyaantakinari. Incha pinkinkithatakotya”. ²³Japiitanakiro Juan, ikantzi: “Naakataki kaima-kaimatapaintsiri otzishimashiki, nokantantaki: ‘Powamiithatainiri Awinkathariti tsika inkinapaaki, pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi’. Irootajaantaki ikinkithatakotsitakari pairani Kamantantaniri Isaías-ni”.

²⁴Ikanta jotaantaniiti Fariseo-paini, ²⁵iikiro josampitanakitziiri, ikantziri: “Tii Cristo pinatyi iiroka, tii iiroka Elías, tii Kamantantaniri pinatyi ijatzi. ¿Litama powiinkaatatantari?” ²⁶Ari ikantzi Juan: “Apa nowiinkaamachiiantawo naaka jiñaa. Iro kantzimaitacha tzimatsi pitsipatakari, kaari piyotaiyini, ²⁷iriitaki poyaatapaakinani. Tii okantaajaitzi inkimitakaantina jimpiratani nonothopaitantyaariri i-zapato-ti.” ²⁸maawoni jiroka, iro awijaintsiri pairani jiitaitziro Betábara, intatsikironta jiñaa Jordán jowiinkaataantzti pairani Juan.

Joiyyati Pawa

²⁹Okanta okitijiyitamanai jiñawairi Juan ikinapai Jesús, ikantzi: “Jirika joiyyati Pawa, iri piyakotaironi iyaaripironka atziriiti. ³⁰Iriitaki nokinkithatakotsitakari nokantaki: ‘Aatsikitaki shirampari poyaatinani, janaakowaitakina naaka, tima iri itataikawori pairani tikiraaminthia notzimi naaka’. ³¹Tii niyowitari naaka. Aña iro nopokantakari nowiinkaataanti, jiyotantyaariri Israel-mirinkaiti”. ³²Jiroka ikantanaki ijatzi Juan: “Noñaataikiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki jinoki ikimitapaakari shiro. Jookantapaakari. ³³Tii niyowitari naaka. Iro kantacha otyaantakinari nowiinkaataanti, ikantakina: ‘Aririka piñaaki ijyaawiinkashitakirini Tasorintsinkantsi jookantapaatyari iitoki,

iriitaki kimitakaantyaawoni jowiinkaatantatyaaarimi Tasorintsinkantsi'.
 34 Naakajaantaki ñaakiriri, iro nokinkithatakotantariri tima Itomi Pawa jinatz'i".

Itanakawori jiyotaani Jesús

35 Okanta okitijiyitamanai ari isaiki Juan itsipatakari apiti jiyotaani.
 36 Ikanta jiñaawairi Jesús ikinapai, ikantzi Juan: "Jirinta joijyati Pawa". 37 Ikimawaki apiti jiyotaani Juan, joyaatanakiri Jesús. 38 Ari ipithokanaka Jesús, jiñaatziiри joyaataiyakirini, ari ikantziri: "¿Tsika piyaatik?" Ikantaiyini irirori: "Rabí (Iro ikantaitziri 'Yotaanarí'), ¿tsika pinampitawoka?" 39 Ikantzi Jesús: "Pimpoki piñiiro". Ikanta joyaatanakiri, jiñaakiro tsika inampitawo. Ari jimayimotapaintziri tima aritaki tsiniriityaanaki.^a 40 Jirika kimakiriri Juan, oyaatanakiriri Jesús, iriitaki Andrés iririntzi Simón Pedro. 41 Ikanta Andrés, apatziro jiyaatashitanakiri iririntzi, jirika Simón, ikantapaakiri: "Noñaataikiri Mesías (iro ikantaitziri iijatzi, 'Cristo')." 42 Ipoña Andrés jaanakiri Simón isaikira Jesús. Ikanta Jesús jiñaawakiri iririntzi Andrés, ikantawakiri: "Iroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka piitaiya 'Cefas' ". (Iro ikantaitziri iijatzi, Pedro.)^b

Ikaimaitakiri Felipe ipoña Natanael

43 Okanta okitijiyitamanai, jataki Jesús Galilea-ki. Ari jiñaakiri Felipe, ikantapaakiri: "Poyaatina". 44 Jirika Felipe, Betsaida-jatzi jinatz'i, irojatzi inampi Andrés iijatzi Pedro. 45 Ikanta Felipe, jiyaatashitanakiri Natanael, ikantapaakiri: "Noñaataikiri josankinatakotakiri Moisés-ni janta Ikantakaantaitaniki, josankinatakotsitakari iijatzi Kamantantanirii. Iriitaki itomi José, Nazaret-jatzi". 46 Ari ikantzi Natanael: "¿Tzimatsima kamiithashiriri janta Nazaret-ki?" Ikantzi Felipe: "Pimpoki, piñiiri".
 47 Ikanta Jesús jiñaawakiri ipokaki Natanael, ikantzi: "Aatsikitataki jirika Israel-mirinkapirori, tii ithiiyanita". 48 Ari ikantzi Natanael: "¿Tsika janta piñaanaka piyotantakinari?" Ikantzi Jesús: "Noñaakimitya tikiraaminthia ikaimimi Felipe pisaiki pankirintsitapishiki".^c 49 Ikantanaki Natanael: "Rabí, ¡irokataki Itomi Pawa, iirokataki Iwinkathariti Israel-mirinkaiti!" 50 Ikantzi Jesús: "Iro pikimisantamachiitantanakari nokantakimi 'noñaakimi pisaiki pankirintsitapishiki'. Iro kantacha, arimaitaka piñaaki pashini anaironi jiroka".^d 51 Ilikiro ikantanakitzi Jesús: "Ari piñaakiro ashitaryagaiya inkiti. Ari impiyapiyataiyini maninkariiti jayitashitiri Itomi Atziri".^d

^a 1.39 Kantakotachari jaka "tsiniriityaanaki", irootaki ojyawori ikantaitziri pairani "jiwiyaaka ooryaatsiri 10". ^b 1.42 Ikantaitziri "Cefas" jiñaaniki Aram-jatziiti, irootaki "Mapi". ^c 1.48 Itachari jaka "pankirintsitapishi", irootaki ikantaitziri "higuera".

^d 1.51 Ojyakaawintachari jaka "ashitaryagaiya inkiti", tima aritaki onkantaki jiñaayiitairi inkitiwiiri, kaari kantawitachani jiñitapiintiri.

Aawakaantsi Caná-ki

2 ¹Okanta mawatapaintsiri kitijiyiri, ari jaawakaitari nampsitsiki iitachari Caná, saikatsiri Galilea-ki. Ari osaikakiri iijatzi inaanati Jesús janta. ² Ari ikaimakaantaitakiri iijatzi Jesús itsipatakari jiyotaanipaini. ³Ikanta joimoshirinkaiyani, thaatapaaka imiritaiyarini. Opoña inaanati Jesús, okantanakiri otomi: “Thaatapaaka amiri”.^e ⁴Ikantzi irirori: “Tsinaní, ¿litama pikantantanari naaka? Aña tikira imonkaapaita noñaagantantya”. ⁵ Okantanakiri iroori ikaatzi pakotantatsiri: “Pantiro onkaati inkantimiri notomi”. ⁶ Ari owaka janta 6 kowitzi mapinakitatsiri, iro jowantapiintari Judá-mirinkaiti jiñaa ikiwayitantari inkitiwathatantyaari. Jiroka kowitzi, tzimayitatsi antitachari 50 litro jiñaa, pashini 60 litro.^f ⁷Ikantanakiri Jesús ikaatzi pakotantatsiri: “Pijaikitiro jiñaa maawoni kowitziki”. Ijaikipiroytakiro kowitziki. ⁸Ipoña ikantzi Jesús: “Pinkitanaki kapichiini, paanakiniri aminakaantzirori oimoshirinkaantsi”. Ari ikantaiyakironi. ⁹Ikanta aminakaantzirori oimoshirinkaantsi jirawaki kapichiini jimiriitari piyanainchari ojíñaaawita, tii jiyotzi tsika okinapaaki iroopirori imiriitari. Apa jiyotaiyini pakotantatsiri, tima iriitaki jaikitakirori jiñaa. Ipoña aminakaantzirori oimoshirinkaantsi, ikaimakiri aawakaachari, ¹⁰ikantziri: “Iro jamitari atziriiti jitapiintawo ipakontaziro tontaari jimiriitari, aririka inkimaniintaiyatyaa oimoshirinkachari, ari ipakotantatziro jintaari. Irooma iiroka powaantakawo iroopirori jimiriitari irojatzi iroñaaka”. ¹¹Jiroka jantakiri Jesús nampsitsiki Caná saikatsiri Galilea-ki, iro itanakawori itasonkawintantzi ari joñaagantziro ishindsights. Ari ikimisantapirotanakiri jiyotaanipaini.

¹² Okanta okaatapaaki jiroka, jatanaki Capernaum, itsipatanakawo inaanati, iririntzipaini, iijatzi jiyotaanipaini. Tii osamani isaikapainti janta.

Jomishitowiri Jesús pimantayitatsiri tasorintsipankoki (Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Irootzimatai joimoshirinkapiintantawori Judá-mirinkaiti Anankoryaantsi. Jataki Jesús Jerusalén-ki. ¹⁴ Iñaaapaakiri tasorintsipankoki yomparitariri ipirapaini, iijatzi ishironipaini. Ari isaikayitakiri iijatzi yomparitariri kiriiki.^{g h} ¹⁵ Ikanta jiñaaapaakiri,

^e 2.3 Kantakotachari jaka jimiritaitari, irootaki “vino”. ^f 2.6 Kantakotachari jaka 50 litro pashini 60 litro jiñaa, irojatzi ojyawori ikantatziri pairani 2 cántaro pashini 3 cántaro. ^g 2.14 Kantakotachari jaka ipirapaini iritaki buey ipoña oijya. ^h 2.14 Ikaatzi pokayitatsiri Jerusalén-ki, jamayitzi iiriikitii ipoñaakaayitari inampiitiki irirori. Iro ikowantari jiyomparityaari iiriikitiki Jerusalén-ki, onkantya jamanantantyaari piratsipaini intainiriri Pawa.

jaminthataki Jesú斯 ipajaminto, jomishitowakiri maawoni yomparitachari tasorintsipankoki, itsipataakiri ipirapaini. Josokitakiri iiriikiti ikaatzti yomparitariri kiriiki, jotatsinkitsitakiri isaikamintopaini.

¹⁶ Ikantakiri Jesú斯 yomparitariri ishironi: “¡Paanairi pipira! ¡Tii okantzi pinkimitakaantiro ipanko Ashitanari iyomparintsipanko!” ¹⁷Ari ikinkithashiritanakiro jiyotaani okaatzi josankinaitakiri, kantsiri:

Antawoiti nonkisakowintyaawo pipanko.

¹⁸ Ikanta Judá-mirinkaiti ikantanakiri Jesú斯: “Incha poñaayina pintasonkawintanti noñaantimiri imapiro otzimi pishintsinka pimatantawori jiroka”. ¹⁹Ikantzi Jesú斯: “Pimpookiro jiroka tasorintsipanko, ari awijawitatya mawa kitijyiri, ari nontzinagairo iijatzi”. ²⁰Ikantaiyini Judá-mirinkaiti: “Aña okaatzi 46 osarintsi jantawaitaitzi jiwitsikaitantakawori jiroka tasorintsipanko, ¿ompoña pintzinagairo iiroka onkaati mawa kitijyiri?”

²¹ Jiroka “tasorintsipanko” ikinkithatakotakiri Jesú斯, iro ikantakotzi iwatha irirori. ²²Ikanta itzinagaa pairani Jesú斯, ikinkithashiritanairo jiyotaanii ikitakotakotsitakari. Irootaki ikimisantapirotantanakawori Osankinarintsipirori, iijatzi okaatzi ikantayitakiri Jesú斯.

maawoni jiyyoshiritziri Jesú斯

²³ Linta isaiki Jesú斯 Jerusalén-ki joimoshirinkaitziro Anankoryaantsi, ojyiki kimisantanakiriri jiñaayitakiri itasonkawintantaki. ²⁴ Iro kantacha Jesú斯, tii jawintaari jirikaiti, tima jiyyoshiritziri maawoni. ²⁵ Tii ikowaajaitzi Jesú斯 inkamantaitiri tsika ikantashiriyitzi atziriiti, aña jiyyoshiritziri irirori.

Jesú斯 ipoña Nicodemo

3 ¹Tzimatsi Fariseo jiita Nicodemo, iriipirori Judá-mirinka jinatzi.

² Ikanta jirika jataki tsiniri jiñiiri Jesú斯. Ikantapaakiri: “Rabí, niyotaiyini iri Pawa otyaantakimiriyotaayitina, tikaatsi kantironi jantiro poñaagantakiri iiroka, tiirika itsipashiritari Pawa”. ³ Ari jakanaki Jesú斯, ikantziri: “Incha pinkimisantawakina. Itzimirika kaari apiitironi intzimai, iiro jiñairo impinkathariwintantai Pawa. Imapiro”. ⁴ Ikantzi Nicodemo: “¿Kantatsima japiitairo intzimai shirampari antaripirotaintsiri? ¿Arima onkantaki intyagai omotzikri inaanati, inkini japiitairo intzimai?” ⁵ Ari jakanaki Jesú斯, ikantziri: “Itzimirika kaari tzimantaiyaawoni jiñaa, kaaririka intzimakaashiriyitairi Tasorintsinkantsi, iiro jiñairo ipinkathariwintantai Pawa.ⁱ ⁶ Ikaatzi jowaiyantziri atziriiti, atziri jinatzi. Iriima ikaatzi tzimantaariri

ⁱ **3.5** Okaatzi kinkithatakotachari jika “intzimantaiyaawo jiñaa”, tzimatsi ojyakaawintachari: Tzimatsi kantsiri iri kinkithatakotacha owiinkaatananachari jowajyaantanairo kaaripirori. (2) Tzimatsi kantsiri iro kinkithatakotacha itzimaa iinchaaniki. (3) Tzimatsi kantsiri iri kinkithatakotacha Tasorintsinkantsi, tima añaakotapiintakiri Tasorintsinkantsi jojyakaawintaitziri jiñaa.

Tasorintsinkantsi, tasorintsishiri ikantanaa. ⁷Iiro okompitzimotzimi nokantakimi: ‘Ontzimatyii papiitairo pintzimayitai’. ⁸Okimita tampiyainka otasonkantapiintzi tsika okowakaawo. Pikimawitawo oyamininka, tiimaita piyotzi tsikarika okinapaaki, tsikarika uyaatziro. Ari ikimiyitari iijatzi ikaatzititzimakaayitairi Tasorintsinkantsi”. ⁹Japiitanakiro Nicodemo josampitziru: “Tsikama okantakotaka jiroka?” ¹⁰Ikantzi Jesús: “¿Jiroka, yotaapiintziriri Israel-mirinkaiti, tiima piyotzi tsika okantakota jiroka? ¹¹Nokinkithatakotaiyimironi okaatzni niyotakotziri. Nokinkithatakotzimiro okaatzni nokitapiintaiyarini. Iro kantzimaitacha tii pikimisantaiyini iirokaiti nokantayitzimiri. Imapiro. ¹²Tii pikimisantana nokinkithatakotzimiro isaawijato, iro owatsipiro iiro pikimisantana aririka nonkinkithatakotimiro inkijato. ¹³Tikaatsi apaani jataintsini inkikitiki, apa jirika poñainchari inkikitiki. Iri akinkithatakotziri, Itomi Atziri.^j ¹⁴Tima pairani Moisés-ni jowatzikakotakiri maanki otzishimashiki, ari inkimitaitiri iijatzi Itomi Atziri, ontzimatyii jowatzikakoitoru irirori, ¹⁵inkañaanitantaiyaari inkaati kimisantairini”.

Jitakotaari Pawa maawoni isaawijatzi

¹⁶“Tima jitakopirotaari Pawa isaawijatzi, ishinitakiri japintziti Itomi inkamawintiri, iiro ikaamaniyitai inkaati kimisantairini, aña inkañaaniyitai. ¹⁷Tima Pawa tii iro jotaantantyaariri Itomi jaka kipatsiki jiyakawintairi isaawijatzi, aña jowawijaakoshiritaatyiiri. ¹⁸Ikaatzni kimisantairini Itomi Pawa, iiro jiyakawintaitziri. Iriima kaari kimisantayitaatsini, aritaki jiyakawintairi, okantakaantziro tii ikimisantairi japintziti Itomi Pawa. ¹⁹maawoni kaari kimisantatsini, aritaki jiyakawintairi, tima jantapiintatziiro kaaripirori. Tima ipokawitapainta pairani kipatsiki jiitatziri ‘Kitainkari’, iro ikowapirotajaantanakiri tsinirikiri, jimanintawakiri ‘Kitainkari’. ²⁰maawoni antayitzirori kaaripirori ikisaniintatziiri jiitatziri ‘Kitainkari’. Ikoimintawaita onkantya iiro jiyotakoyitantawo jantayitziro kaaripirori. ²¹Iriima matapiintanairori tyaaoryoori, jawintaapirota ‘Kitainkari’, iro jiñaitantyaawori jantawaapirotaatyiiniri Pawa”.

Jaapatziyaminthari iimintaitari

²²Ikanta okaatapaaki jiroka, jatanai Jesús Judea-ki itsipayitanaari jiyotaani, ari itsipatakari jowiinkaataztzi. ²³Iijatzi Juan jowiinkaataztzi irirori Enón-ki, okaakitapai Salim, tima janta ari otzimapirotsi jiñaa. Ikaatzni jatatsiri janta, jowiinkaayitawakiri. ²⁴Tima tikira jaakaantatziri Juan jomontyaitiri.

²⁵Ikanta kiyopayipaini jiyotaani Juan jiñaanaminthatakiri Judá-mirinka tsika onkantya inkitiwathatantyaari. ²⁶Ipoña jiyaataiyakini

---

j 3.13 Tzimatsi osankinarintsi kantatsiri Itomi Atziri saikatsiri inkikitiki.

isaiki Juan, ikantapaakiri: “Rabí, jirintaranki tsipatakimiri intatsikironta jiñaa Jordán, pikinkithatakotakinari, jowiinkaataztzi iroñaaka irirori, ojyiki atziriti pokashitziriri”.²⁷ Ari jakanaki Juan, ikantzi: “Tsika ikanta piñaakiri jirika, tii opoñaashiwaita, aña iri Pawa ñaapirotakaariri.

²⁸ Iirokayitaki kimajaantakinari nokantaki pairani: ‘Tii naaka Cristo, apa jotyaantaitakina niiwatapaakiri nonkinkithatakotiri’.²⁹ Thami nojyakaantimiro: aririka jaawakaitya, iri aapiintzirori tsinani iimintaitari. Iriima itsipaminthari, iiro jiñaapirowaita irirori, apa inkimoshiritanaki inkimaki jiñaawaitanaki jiimitaitari. Ari nokimitsikari naaka iroñaaka, tii noñaapirowaita, iro kantzimaitacha, antawo nokimoshiritaki.³⁰ Iikiro jiyaatatayi inkimakoitiri jirika, irooma naaka ari nosantzikoityaakoti”.

Poñainchari jinoki

³¹ “Janairi maawoni poñainchari jinoki. Iriima nampitawori kipatsiki, isaawijatzi jinatzi, ikinkithatakotashitapiintawo isaawijato. Iriima poñainchari inkitiki janairi maawoni,³² ikinkithatakotziro okaatzi jiñiiri, okaatzi ikimirri. Iro kantzimaitacha iiro ikimisantaitziro ikinkithatakotziri.³³ Iro kantacha inkaati kimisantanairini, ari jimatanatya irirori ikinkithatakotanairi Pawa tyaaryoori jinatzi.³⁴ Ikaatzi jotyaantziri Pawa, jiñaani Pawa ikinkithatakotzi. Tima Pawa jothotyiyo jinampishiritakaantantawo Itasorinka.³⁵ Jirika Ashitairi jitakotari Itomi, jimataakiri ipinkathariwintairo maawoni tzimayitatsiri.

³⁶ Inkaati kimisantanairini Itomi, ari inkañaanitai. Iriima kaari kimisantairini Itomi, iiro ikañaanitai, apa jatsipitaiyaawo jowasankitagairi Pawa”.

Jesús ipoña Samaria-jato

4 ¹ Ikanta Fariseo-paini ikimaiyakini, ikantaitzi: “Tzimaki ojyiki jiyotaani Jesús, jowiinkaataki ojyiki atziripaini, janaanakiri Juan”. Jiyotaki Jesús ikimaiyakini Fariseo. ² (Kaarimachiini Jesús owiinkaataztatsini, aña jiyotaani owiinkaataztatsiri.) ³ Irootaki Jesús ishitowanakari Judea-ki, ipiyaawo Galilea-ki. ⁴ Ari iiintathakitziri inkinanairo iipatsitiki Samaria-jatzi. ⁵ Irojatzti jariitantakari nampitsiki saikatsiri Samaria-ki oita Sicar, iro tsipanampitawori iipatsiti pairani Jacob-ni ipanairiri itomi, José. ⁶ Ari osaikakiri jiñaa iiyakotani Jacob-ni. Tima jimakotaki Jesús janiitaki, isaikimotapaakiro jiñaa, jiwiyaaka tampatzika ooryaa.^k

⁷ Ari opokaki Samaria-jato onkai jiñaa. Ikantziro Jesús: “Pimpina jiñaa nirawaki”.⁸ Tima jiyaataiyatziiini jiyotaani nampitsiki jamananti

^k 4.6 Ikantaitziri jaka “tampatzika ooryaa”, irojatzti ikantaitziri pairani jiwiyaaka ooryaatsiri 6.

owanawontsi. ⁹maawoni Judá-mirinkapiroriiti tii jaapatziyari kamiithaini Samaria-jatziiti. Ari akanakiri tsinani okantanakiri: “*¿Tsika pinkinakairoka iiroka, Judá-mirinka pinatzi, ipoña pikamitana naaka Samaria-jato nompimi jiñaa?*” ¹⁰Ari jakanakiro Jesú, ikantziro: “Arimi piyoti iita ipantziri Pawa, ari piyotirimi kamitakimiri jiñaa, iiroka kamitinanimi naaka. Aritaki nompakimiro jiñaa añaakaantatsiri”.

¹¹Okantanaki tsinani: “Pinkatharí, tikaatsi pinkitantlyaari jiñaa, inthomainta okantaka omoo, *¿tsikatyá payiroka pímpinari jiñaa añaakaantatsiri?* ¹²Iri achariniiti Jacob-ni panairori pairani jiroka jiñaa, irootaki jimiriyitajaantakari irirori, irojatzi jimiriyitaka itomipaini, jimiriyitsitakawo ijatzí ipiraiti. *¿Panairima iiroka?*” ¹³Jakanakiro Jesú, ikantanakiro: “maawoni miritawori jiroka jiñaa, iiro opiya imiri. ¹⁴Iriima miritatyawoni jiñaa nompiriri naaka, iiro jimiriyitai. Tima jiñaatatsiri nopantziri naaka ari oshitowaashiritantyaari onkimiwaityaawo oshitowaatantyaarimi jiñaa añaakaantatsiri”. ¹⁵Okantzi tsinani: “Pinkatharí, pímpinawo naaka jiroka jiñaatatsiri, iiro napiitantaawo nomiriyitai, iiro nopyiayiwaitanta jaka nonkai jiñaa”.

¹⁶Ari ikantziro Jesú: “Piyaati, pinkaimiri piimi, ompoña pímpiyaki jaka”. ¹⁷Okantzi tsinani: “Tikaatsi noimi”. Ikantziro Jesú: “Kamiitha pikantaki, tii itzimi piimi, ¹⁸tima tzimawitaka pairani ikaatzi 5 piimi. Iriima pitsipatakari ironaaka, kaari piimi. Imapiro okaatzi pikantakiri”. ¹⁹Okimawaki ikantakiro, okantanaki tsinani: “Pinkatharí, niyotanakimi naaka kamantantaniri pinatzi. ²⁰Pairani nochariniiti Samaria-jatziiti ipinkathatapiintziri Pawa jaka otzishiki. Iro kantzimaitacha iirokaiti Judá-mirinkapirori pikantaiyini janta Jerusalén-ki, ari ampinkathatapiintairi”. ²¹Ikantanakiro Jesú: “Pinkimisantawaki tsinani, irootaintsi pimpinkathatairai iirokaiti Ashitairi, iiro okowajaanta pimpoki jaka otzishiki, iiro okowajaanta piyati ijatzí Jerusalén-ki. ²²Imapirowitatya, tii piyotaiyirini iirokaiti iita pipinkathatapiintziri. Irooma naakaiti niyotziri itzimi nopinkathatziri. Tima jirika owawijaakotantsini, Judá-mirinka jinatyi. ²³Iro kantacha, irootzimataintsi. Iriitaki pinkathatajaantziriri Ashitairi pinkathashiritakairi. Tima iriyitaki ikowiri Ashitairi pinkathayitairini. ²⁴Pawa irijatzí Tasorintsinkantsi, kaari koñaatatsini. Inkaati pinkathayitairini, ontzimatyii impinkathashiritaitiri, tii okowajaanta jantayitairo koñaayitatsiri”. ²⁵Okantzi tsinani: “Niyotzi naaka, ari impokaki Mesías, jiitatziri Cristo. Aririka jariitatya irirori, ari inkamantapaakairo maawoni tsika okantakota”. ²⁶Ikantzi Jesú: “Naakataki, ñaanatajaantakimiri”.

²⁷Ari jariitaiyapaani jiyotaani. Iyokitzi jowapaakiri jiñaaapaakiri ikinkithawaitakairo tsinani. Iro kantzimaitacha tikaatsi osampitapaakirini oita okowiri tsinani, tsikarika oita

ikinkithawaitakairori. ²⁸Ari ookanakiro tsinani oyowitinaki, jataki nampitsiki, okantapaakiri atziriiti: ²⁹“Pimpokaiyini piñiiri shirampari yotakinawori maawoni nantayitakiri pairani. ¿Kaarima Cristo?” ³⁰Ikanta ishitowaiyanakini atziriiti nampitsiki, pokaiyanakini isaikinta Jesús.

³¹Ari ipankinataiyarini jiyotaani, ikantziri: “¡Rabí, poya!” ³²Ikantzi Jesús: “Tzimatsi iita nowari naaka, tii piñagaiyironi iiroka”. ³³Ari josampitawakaiyanakani jiyotaani: “¿Tzimatsima iita amakiniriri jowanawo?” ³⁴Iro kantacha Jesús, ikantanakiri: “Nokimitakaantawo nowanawo naaka nantziro ikowiri otyaantakinari, ontzimatyii nonthonkiro antawairintsi ipakinari. ³⁵Jiroka pikantapiintaiyini iiroka: ‘Yotapaaka 4 kashiri osampatanyaari pankirintsi’. Iro kantacha nonkantimi naaka pamini pankirintsimashiki, aritaki sampainkataki ontzimatyii oyipatya. ³⁶Inkaati antawaitatsini joyipatiro pankirintsi ari impinaiyitairi. Okaatzi pankirintsi joyipatiyitairi irriyitaki ojyakaawintacha inkaati kañaanitatsini. Iro inkimoshiritantaiyaari pankitakirori intsipataiyaari oyipatakirori. ³⁷Tima imapirotaty jiroka jojyakaawintaitakiri, ikantaitzi: ‘Tzimatsi apaani pankitakirori, tzimatsi pashini oyipatakironi’. ³⁸Notyaantakimi naaka piyati iirokaiti poyipayitairo kaari pipomirintsiwinta pantawaiwintiro. Tima tzimayitatsi pashini pankinatawori jantawaiwintakiro. Iirokayitaki nintagaiyaawoni jantawaitani jirikaiti”.

³⁹Tima ojyiki Samaria-jatzi saikaintsiri nampitsiki kimisantawakiriri Jesús okantakaantziro tsinani okantantapaaki: “Jiyotakinawo maawoni nantayitakiri pairani”. ⁴⁰Ikanta Samaria-jatzii, jariitaiyapaakan ipankinatapaakari Jesús isaikimotanakiri inampiki. Ari jimatakiro Jesús, apiti kitijyiri isaikanaki, ⁴¹ojyiki pashini kimisantanaantsiri ikimajaantakiri iriroriiti okaatzi ikantayitziri Jesús. ⁴²Ari ikantaitanakiro tsinani: “Kimisantayitaana naaka iroñaaka, tii iro nonkimisantantaiyaari pikamantapaakina, aña naaka kimajaantairi ikantayitziri. Niyotai ijijatzi imapirotaty jowawijaakoshiritantai kipatsiki, iriitaki Cristo”.

Joshinchagairi Jesús itomi jiware

⁴³Okanta imonkaataka apiti kitijyiri isaikapaaki Jesús Samaria-ki, awijanaki jiyatiro Galilea-ki. ⁴⁴Tima iri Jesús kantaintsiri: “Apaani kamantantaniri tii ipinkathaitziri inampipiroki”. ⁴⁵Ikanta jariitaa Galilea-ki, ojyiki aawairiri kamiitha janta, tima aritaki jiñiitsikari Jerusalén-ki okaatzi jantayitakiri Jesús joimoshirkiro Anankoryaantsi.

⁴⁶Ari jariitaari Jesús janta Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyakiro jiñaa okimiwaitanakawo jimiriitari. Tzimatsi janta iriipirori jiware, mantsiyataintsiri itomi janta Capernaum-ki. ⁴⁷Ikanta jirika jiware ikimakotakiri Jesús ari jariitaari Galilea-ki ipoñagaawo Judea-ki, jiyaatashitanakiri jiñiiri. Ipankinatapaakari, jiyati ipankoki,

joshinchagairi itomi, irootaintsi inkami. ⁴⁸ Ari ikantanaki Jesú: “¿Itama kaari pikimisantantana iirokaiti? Pikowajaantzi noñaayimiro kaari piñaapiintzi pairani, pikowajaantzi nontasonkawintantawaki”. ⁴⁹ Iro kantacha jiwari ikantanakiri: “Pinkatharí, thamiita iroñaaka, tikira ikamanakiita notomi”. ⁵⁰ Ipoña ikantzi Jesú: “Pimpiyi pipankoki. Shintsitai pitomi”. Ikimisantanaki shirampari okaatzi ikantakiriri Jesú, piyanaka. ⁵¹ Ipiyaminthaita ipankoki, itonkiyotawaari jompirataniiti, ikantawairi: “¡Shintsitai pitomi!” ⁵² Josampitanakiri tsika jiwiya ooryaatsiri ikantakoniintantanaari itomi, ikantaiyini jimpiratani: “Chapinki, itainkanaki ooryaatsiri, ari awijanaki isaawawaitzi”^l. ⁵³ Ari ikinkishiritanakiro ashitariri aritaki jiwiyaakari ooryaatsiri chapinki ikantakiri Jesú: “Shintsitai pitomi”. Iro ikimisantanakanari irirori, ari ikimitsitanakari iijatzi maawoni ijyininkamirinkaiti irirori ikimisantanakiri Jesú. ⁵⁴ Irootaki apititanaintsiri joñaagantziro Jesú itasonkawintantzi jariitaa Galilea-ki ipoñagaawo Judea-ki.

Kisopookiri Betesda-jatzi

- 5** ¹ Okanta othonkapaaka jiroka, japiitairo joimoshirinkaiyani Judá-mirinka Jerusalén-ki. Ari jiyaatsitakari iijatzi Jesú.
- ² Janta Jerusalén-ki, ari osaikiri ikaawoshiminto jiitatziri iñaaniki Heber-mirinka “Betesda”. Tzimatsi okaatzi 5 opankochaantiki. Ari otsipanampitawo ashitakowontsi jiitatziro “Oijya”. ³ Ari ipiyotakari ojyiki mantsiyari, kaari aminatsini, kisopookiri, thoriwaitatsiri jomaryaaityaka kipatsiki joyaawintawo ojyiaatya jiñaa. ⁴ Tima ikantaitzi: Jinatzi ipokapiintzi maninkariiti ijyiaatakairo jiñaa, intzimirika itanatyawoni impiinkaatantyawo jiñaa ojyiaata, aritaki ishintstanai imantsiyawaitzi. ⁵ Tzimatsi mantsiyari tzimakotaintsiri 38 osarintsi imantsiyawaitaki. ⁶ Ikanta Jesú jiñaapaakiri jomaryaaaka, jiyyotapaaki osamani jimantsiyawaitaki jirika, josampitapaakiri, ikantziri: “¿Pikowima pishintsitai?” ⁷ Ari jakanaki mantsiyari: “Pinkatharí, tii itzimi iitya owiinkaatinani aririka ojyiaapaaititya jiñaa. Tima nokowawitapiinta nompiinkaati naaka, janaakotana pashini ipiinkaataki irirori”.
- ⁸ Ari ikantzi Jesú: “Pintzinai, paanairo pomaryaaminto, piyatai”.
- ⁹ Apathakiro ishintstanai jirika, jaanairo jomaryaaminto, aniitanai. Iro kantacha, tima kitijyiri jimakoryaantaitari inatzi, ¹⁰ ikantakiri Judá-mirinkaiti jirika shirampari shintsitaatsiri: “Kitijyiri jimakoryaantaitari inatzi iroñaaka, tii oshinitaantsitzi paanairo pomaryaaminto”. ¹¹ Jakanaki jirika shirampari, ikantzi: “Ikantakina oshinchaganari: ‘Paanairo pomaryaaminto, piyatai’ ”. ¹² Ari ikantaiyanakini Judá-mirinka: “¿Itaka kantakimiri: ‘Paanairo pomaryaaminto, piyatai?’ ” ¹³ Iro kantacha

^l 4.52 Kantakotachari jaka “itainkanaki ooryaatsiri”, irootaki ikantatziri pairani “hora 7”.

jirika shirampari tii jiyyotziri iita oshinchagairiri, tii jiñaawairi Jesús tsika ikinanaki, ipiyotaiyakani atziriiti janta. ¹⁴Ipoña Jesús jiñagairi shirampari janta tasorintispankoki, ari ikantziri: “Pinkimi, aritaki shintsitaimi iroñaaka, iiro papiitairo pantairo kaaripirori, ari onkantya iiro awijiyimotantaimi kowiinkapirotatsiri”. ¹⁵Ikanta jirika shirampari jatanaki, ikamantakiri Judá-mirinkaiti iriitaki Jesús oshinchagairiri.

¹⁶Iro opoñaantari ikowi Judá-mirinkaiti intsitokiri Jesús, tima joshinchaantaki kitijiyiri jimakoryaantaitari. ¹⁷Iro kantzimaitacha, ikantanaki Jesús: “Ari ikantaitatyaa jantawaitzi Ashitanari, ari nokimitsitari iijatzi naaka nantawaitzi”. ¹⁸Irootaki, ikowapirotantanakari Judá-mirinkaiti intsitokiri Jesús, tima tii apa jantawaitantakawo kitijiyiri jimakoryaantaitari, aña joyyakotakari Pawa, ikantakira Jesús iriitaki Pawa iwaapatitajaantari irirori.

Ishintsinka Itomi Pawa

¹⁹Ipoña Jesús jakanakiri, ikantziri: “Jirika Itomitari Pawa tikaatsi jantashiwaitya ikowakaanikiini. Apa jantziro okaatzi jiñaakotziriri Ashitariri. Okaatzi jantziri Ashitariri, irojatzi jantziri Itomi. Imapiro.

²⁰Tima jitakotari Ashitariri jirika Itomitari, joñaayiri maawoni jantayitziri irirori. Iikiro joñaagatyiri oitarika antawoitittsiri, iyokitzi powiri iirokaiti. ²¹Tima ikimita Ashitariri jañaakaayitziri kaminkari, ikañaanitakairi, ari ikimitari iijatzi Itomitari, jañaakaayitiri inkowiri irirori. ²²Tii jiyakawintantzi Ashitariri, aña iri Itomi ishinitaki jiyakawintantai, ²³ari onkantya maawoni impinkathaitantyaariri Itomi ikimitaitziri Ashitariri. Kaari pinkathatairini Itomitari, tii ipinkathatsitari Ashitariri, otyaantakiriri.

²⁴Itzimirika owakimpitattyawoni nokantayitziri, impoña inkimisantanairi otyaantakinari, aritaki inkañaanishiriyitai. Iiro jowasankitaawaitaitziri, tima kaatapaaki ikaamaniwaitzi, kañaani ikantayitaa. Imapiro. ²⁵Irootzimataintsi imonkaatya, iroñaaka, inkimapaititairo kamashiririiti iñaani Itomi Pawa. Inkaati kimawironi, aritaki jañaashiriyitai. Imapiro. ²⁶Tima ikimita Ashitariri jañaakaantzi, iro ishinitakiniri iijatzi Itomi jañaakaanti irirori, ²⁷ishinitakiniri iijatzi jiyakawintantai, tima iriitaki Itomi Atziri. ²⁸Iiro piyokitziiwintashitawo jiroka. Tima irootzimataintsi imonkaataiya inkimantaiyaawori kaminkariiti iñaani, ²⁹ari impiriintayitanaki tsika ikitayitaka. Ikaatzi antayitakirori kamiithari, ari inkañaaniyitai. Iriima ikaatzi antapiintakirori kaaripirori, jañaawitaiya jowasankitaitiri”.

Ñaajaantakiriri Cristo

³⁰“Tii nantashiwaitawo nokowashitari, iri Ashitanari shinitanawori niyakawintantai. Okaatzi nokantakowintantziri tampatzika okantaka,

timi tii nantashiwitawo nokowiri naaka, aña iro ikowiri Ashitanari otyaantakinari.³¹ Naakami kinkithatakowaitashitachani apaniroini, tii opantawo nokinkithatakowaiwitaka.³² Iro kantzimaitacha tzimatsi kinkithatakotakinari, niyotzi irootaki tyaaryoopirotatsiri ikinkithatakotakinari irirori.³³ Imapirotatyā ikinkithatakotakina Juan potyaantantakari pairani josampitaitiri. Timi okaatzi ikinkithatakotawakinari imapirotatyā.³⁴ Iro kantacha tii iro nonkinkithatakomachiiti okaatzi ikinkithatakotakinari atziri kimitakariri Juan. Aña iro nokinkithatakotzi matzirori owawijaakoshiritaimi.³⁵ Timi Juan iri kimitakariri ootamintotsi kitijijiinkatapaintsiri. Iro pikowapaintziri iirokaiti pinintaawatyawo ikimitari kitainkari.³⁶ Iro kantacha tzimatsi kinkithatakotanari naaka, anairiri Juan. Okaatzi nantziri naaka, irootaki ikantanari Ashitanari nantiro, iro oñaagantzirori iri Ashitanari otyaantakinari.³⁷ Ari ikimitakari Ashitanari, otyaantakinari, ikinkithatakotakina irirori, tiimaita pikimisantziro iñaani. Tii piñaapootanitziri.³⁸ Tii otyaantaajaitzimi iñaani, tima tii pikimisantziri jotyaantani.³⁹ Amatsinka pikantawita piñaanatziro Osankinarintsipirori, poyaakoniintawo piñaayitairo pinkañaanitai. Aña naakawitaka okinkithatakotzi Osankinarintsipirori,⁴⁰ tiimaita pikowaiyini iiroka pawintaayitaina pinkañaanitaitiyaari.⁴¹ Tii naminaminatashitawo naaka inthaamintawaitina atziriiti.⁴² Aña niyotsitataikimi tsika pikantaiyani iiroka, niyotsitzimi iijatzti tii pitakotari Pawa.⁴³ Naakataki jowaki Ashitanari nopairyagairo iwairo. Tiimaita pagaiyawakinani kamiitha iirokaiti. Irooma aririka impoki pashini pairyashiwitapaatyawonoi iwairo irirori, iri paayitawakiri kamiitha.⁴⁴ ¿Tsikama pinkini pinkimisantaiyini, iiroka thaamintashiwitawakaacha, tii paminaminatziro pinthaamintawintaiyaari Pawapirotsiri?⁴⁵ Iiro pikinkishiriwaitashita naaka thawitakotimini Ashitanariki. Iri thawitakotajaantaimini Moisés-ni, pawintaapiintari iirokaiti.⁴⁶ Arimi pinkimisantaajaitakirimi Moisés-ni, ari pinkimisantawakinami naaka, tima naakataki josankinatakotaki Moisés-ni.⁴⁷ Irooma tii pikimisantziro okaatzi josankinatakiri, ¿tsikama pinkini pinkimisantiro nonkantayitimiri naaka?"

Jowakaari Jesús 5000 shirampariiti
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 ¹Ikanta othonkapaaka jiroka, montyaanaki Jesús intatsikironta inkaari saikatsiri Galilea-ki, irojatzi jiitatziri Tiberias. ²Ojyiki atziri oyaatakiriri, tima jiñaakitziiri itasonkawintantaki joshinchaayitairi mantsiyariiti. ³Ipoña itonkaanaki Jesús otzishiki, ari isaikapaaki itsipayitakari jiyotaani. ⁴Irootaki ariitzimataiya kitijiyiri Anankoryaantsi,

ari joimoshirinkapiintari Judá-mirinkaiti. ⁵ Ikanta jaminapaaki Jesú, jiñaatzi ojyiki atziri oyaatakiriri, ikantanakiri Felipe: “¿Tsikama amanantika owanawontsi owakaiyaariri maawoni jirika atziri?” ⁶ Aña josampitashitari Felipe jiñaantyaariri tsika inkanti, tima jiyotajaantaki Jesú oita jantiri. ⁷ Ari jakanaki Felipe, ikantanaki: “Iiro jantita 200 kiriiki amanantimi owanawontsi, aña iipichokiini jowamatsitya jirikaiti”.^m ⁸ Ipoña ikantanaki Andrés, iriitaki pashini jiyotaani, iririntzi Simón Pedro, ikantzi: ⁹ “Jirika jaka iintsi amaintsiri 5 tanta, apiti shima. Iro kantacha, ¿arima jantitatyaari ojyiki atziri?”ⁿ ¹⁰ Ari ikantzi Jesú: “Pinkantiri isaikaiyini maawoni”. Okatawoshimashitatzi janta, ari isaikaiyakini. Ikaataiyini 5000 shirampariiti. ¹¹ Ari jaakotanakiro Jesú tanta, ithonkakiro ipaasoonkitakiri Pawa, jinashiyitakari ikaatzsi saiyyitantsiri. Ari ikimitaakiri shima, ipayiitakiri maawoni kowatsiri. ¹² Ikanta ikimaniintaiyapaakani maawoni, ikantairi Jesú jiyotaani: “Paayitairo opitoki okaatzi tzimagaantapaintsiri, iiro apaawaitanta”. ¹³ Joyitairo jiyotaaniiti, ijaikiyitai 12 kantziri opitoki tzimagaantapaintsiri kaawitachari 5 tanta. ¹⁴ Jirikaiti atziri, jiñaakiro itasonkawintakiro Jesú owanawontsi, ikantaiyanakini: “Imapirotaty, iriitaki jirika Kamantantaniri ikajyaakagaitakiri impoki jaka kipatsiki”.

¹⁵ Iro kantacha Jesú jiyotaki ishintsiwintaitatyiiri jaayiitanakiri impinkathariwintiri atziriiti, iijatzi itonkaanai otzishiki, inkini isaikawayiti apaniroini.

Janiitantawo Jesú inkaari (Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ikanta otsiniriyaanaki, oirinkaiyaani inkaariki jiyotaani Jesú, ¹⁷ otitaiyapaani pitotsiki, montyaakotaiyaini jiyatairo Capernaum-ki. Aritaki tsiniripirotanaki, tikira ipiyaata irirori Jesú. ¹⁸ Ari otampiyatapaaki, antawoiti otamaryaakotanaki inkaari. ¹⁹ Aritaki santhataki jimontyaakotaiyini, jiñaatziiri Jesú ipokashitairi janiiitantaawo inkaari. Antawo ithaawaiyanakini jiyotaani.^o ²⁰ Ikantapai Jesú: “¡Naakataki, iiro pithaawaiyini!” ²¹ Kimoshiri ikantaiyanai jotitawairi pitotsiki, tikira osamanitzi, aatakotaiyapaakani tsika ikowiro jariitya.

Ojyiki atziriiti aminaminatakiriri Jesú

²² Okanta okitijiytamanai, irojatzi isaikaiyakini atziriiti intatsikironta, jiyotaiyakini apinto inatzi pitotsi jimontyaantanakari yotaariiti, tii

^m 6.8 Ikantakoitziri jaka “200 kiriiki” irijatzi ikantaitziri pairani “200 denario”.

ⁿ 6.9 Ikantaitziri jaka jiroka tanta, irootaki jiwitsikaitaki cebada. ^o 6.19 Kantakotachari jaka “santhataki jimontyaakotaiyan”, irojatzi ikantaitziri “5 tiirika 6 kilómetro”, ikantaitziri iijatzi pairani “25 tiirika 30 estadio”.

itsipatanaari Jesús. ²³Ariitakotantapaaka pashini pitotsi poñainchari Tiberias-ki, aataiyapaakanı okaakitzi jowaiyakani tanta chapinki ipaasonkiwintakiri Awinkathariti. ²⁴Ikanta jiñaakiri tii isaiki Jesús, iijatzi jiyotaaniiti, otitayananaki atziriiti pitotsiki, jataki Capernaum-ki jamina-minatairi.

Jiitaitziri Jesús “owanawontsiañaakaantaniri”

²⁵Ikanta jariitaiyapaakanı intatsikironta, jiñaapairi Jesús, josampitapaakiri: “Rabí, ¿tsikapaitima pipokaki iiroka jaka?”

²⁶Ikantanakiri Jesús: “Irootaki pamina-minatantanari iirokaiti tima pikimaniintaiyakani chapinki powaiyakani, aña tii iro pamina-minatantinari pikimathatanakiro notasonkawintantaki. Imapiro. ²⁷Tii opantawo piñaashintsiwintashiwaityawo owanawontsi thonkanitachari, aña iro piñaashintsiwintya initatsiri, kañaanitakaimini. Iro owanawontsi ipantziri Itomi Atziri, tima Pawa, Ashitariri, iriitaki jookotakiri”.

²⁸Ipoña josampiitanakiri, ikantaitziri: “¿Tskama nonkantyaaka noñaashintsiwintanyaawori ikowiri Pawa?” ²⁹Jakanaki Jesús: “Ikowiri Pawa pinkimisantairi jirika jotyaantakiri”. ³⁰Ipoña josampiitanakiri iijatzi: “¿Incha pintasonkawintanti nonkimisantimiri? ¿Itama pantayitakiri? ³¹Pairani achariniiti jowayitakawo otzishimashiki jiitaitziri ‘maná’, irootaki okantziri Osankinarintsi:

Pawa pakiri owanawontsi paryaintsiri inkitiki”.^p

³²Jakanaki Jesús, ikantzi: “Okaatzi owanawontsi pirotatsiri poñaachari inkitiki, kaari Moisés-ni pantironi. Aña iri Ashitanari payitimironi. Imapiro. ³³Tima jirika owanawontsi ipantziri Pawa, iriitaki poñaachari inkitiki, iri kañaanitakaayitairini isaawijatzii”. ³⁴Ari ikantaitanakiri: “Pinkatharí, pimpapiintinawo jiroka owanawontsi”.

³⁵Ikantzi Jesús: “Naakataki owanawontsi kañaanitakaantaniri. Inkaati tsipatainani naaka, iiro itajyaawaitai. Inkaati kimisantanainani, iiro jimiriwaitai. ³⁶Aritaki nokantaiyakimini, tiimaita pikimisantaiyanani okantawitaka piñaawitakina. ³⁷Ikaatzi itsipashiritakaakinari Ashitanari, iriiyitaki tsipashiripirotainani, iiro nomanintawakiri naaka. ³⁸Tima tii iro nompokantatyari nopoñaaka inkitiki nantayitiro nokowashiwitairi naaka, aña iro nantapiinti ikowiri Ashitanari, otyaantakinari. ³⁹Jiroka ikowiri Ashitanari otyaantakinari, iiro nopyakaantawaitzi apaani ikaatzi itsipashiritakaakinari, aña ontzimatyii nowiriintayitairi iwiyaantapaatyawoni kitijiyiri. ⁴⁰Tima ikowi Ashitanari iijatzi,

^p 6.31-58 Jaka kantakotacha “owanawontsi”, irootaki ikantaitziri pairani “tanta”. Ari okimitari iijatzi, ikinkithatakotiro pairani tanta, iro ikinkithatakotizti maawoni owanawontsi. Iro waitaki akantapiintaiyini aakaiti: “Poya kaniri”, tii apa ankinkithatakotiro kaniri, aña tzimatsi iijatzi wathatsi oyaari.

maawoni kowakowatairini Itomi Pawa, inkaati kimsantairini, aritaki inkañaanitakaayitairi. Naakajaantaki owiriintairini imonkaatapaatyarika kitijiyiri”.

⁴¹ Iro ipoñaantanakari Judá-mirinkaiti ikijyimawaitanakiri Jesú, tima ikimaki ikantaki: “Naakataki owanawontsi poñaachari inkitiki”.

⁴² Ari ikantawakaiyanakani: “¿Kaarima jirika Jesú, itomi José? Niyoñziri naaka ashitariri. ¿Litama ikantantari: ‘Nopoñaatya inkitiki?’

” ⁴³ Ikantanaki Jesú: “Aritapaaki pikijyimawaitana. ⁴⁴ Tikaatsi tsipashiriwaitinani, iilorika jamashiritairi Ashitanari otyaantakinari. Naakataki owiriintairini imonkaatapaatyarika kitijiyiri. ⁴⁵ Josankinariki Kamantantaniriiti, ikantaki:

Iri Pawa yotagairini maawoni.

maawoni kimairiri Ashitanari, yotairiri irirori, itsipashiritaana naaka.

⁴⁶ Tii nokantzi tzimatsi ñaaapootakirini Ashitanari, aña apaniroini jiñaapootziri poñaachari Pawaki. ⁴⁷ Itzimirika kimsantainani naaka, aritaki inkañaanitai. Imapiro. ⁴⁸ Naakataki owanawontsi añaakaantaniri.

⁴⁹ Jowawitakawo pichariniiti ‘maná’ otzishimashiki, kamayitzimaitaka.

⁵⁰ Iriima ojyakawori owanawontsi nokinkithatakotziri naaka ipoñaatya inkitiki. Itzimirika owaiyaarini jirika, iiro ikaamanitai. ⁵¹ Naakataki kañaaniri owanawontsi poñaachari inkitiki. Intzimirika owatyaawoni jiroka owanawontsi, ari inkañaanitai. Jiroka owanawontsi nopantziri naaka, nowathapiro inatz. Iri noshinitakowinta isaawijatziaa inkañaanitantaiyaari”.

⁵² Ari ikantawakaiyani Judá-mirinka: “¿Tsika inkinakairoka jirika jowakaantairori iwatha?” ⁵³ Ikantanaki Jesú: “Iilorika powawo iwatha Itomi Atziri, iilorika piriro iriraani, iiro pikañaanitai. Imapiro. ⁵⁴ Itzimirika owatyaawoni nowatha, irakironi niraani, ari inkañaanitai. Naakataki owiriintairini imonkaatapaatyarika kitijiyiri. ⁵⁵ Tima jiroka nowatha owanawontsipirori inatz, jiroka niraani iro imiripiroitari. ⁵⁶ Intzimirika owatyaawoni nowatha, irakironi niraani, itsipashiritaayaana naaka, iijatzi naaka notsipashirityaari irirori. ⁵⁷ Tima jirika Ashitanari otyaantakinari, kañaaniri jinatzi, iriitaki añaakaanari naaka. Ari okimitsitari iijatzi, intzimirika owaiyaanari naaka, iriitaki nañaakaayitairi.

⁵⁸ Nokinkithatakotatziro owanawontsi poñaachari inkitiki. Jiroka owanawontsi tii ojyawo ‘maná’ jowayitakari pairani pichariniiti iiroka, okantawitaka jowawitakawo, ikamayitaki. Iriima inkaati owatyaarini jirika ojyawori owanawontsi, ari inkañaanitai”. ⁵⁹ Irooyitaki jiyotaantakiri Jesú ipiyotaiyakanji janta japatapiintaita saikatsiri Capernaum-ki.

Ikinkithatakoitziro kañaanitaanti

⁶⁰ Ikanta ikimaitakiro jiroka yotaantsi, jirikaiti ikaatzi oyaatziriri Jesú, ikantaiyanakini: “Jiroka ikantayitakiri Jesú pomirintsi

akantyaawori. ¿Iitama kimisantamachiitirini?”⁶¹ Ikanta Jesús, jiyotaki okaatzi ikijyimawaitziriri, josampitanakiri: “¿Tiima inimotzimi jiroka? ⁶² ¿Iitama awijatsini, aririka piñiiri Itomi Atziri intzinagaiya ipoñaaka pairani? ⁶³ Okaatzi nokinkithatakotakimirí, iro kantakotacha añaashiritakaantatsiri, kaari awathapirori nokinkithatakotzi, tikaatsi oitapirotya awatha. Aña iro nokinkithatakotzi awintaashirinkantsi kaari koñaanitatsi, kañaanitakaantatsiri. ⁶⁴ Iro kantacha iinitatsi iirokaiti kaari kimisantatsini”. Tima jiyyosiritakiri Jesús kaari kimisantatsini, inkaati pithokashitirini. ⁶⁵ Ikiro ikantanakitzi Jesús: “Iro nokantsitakimirí: ‘tikaatsi tsipashiriwaitinani naaka: iirorika ishinishiritaanari Ashitanari’”.

⁶⁶ Aripaiti, ipiyapithatanakari Jesús ojyiki oyaawitapiintariri. ⁶⁷ Ipoña josampitanakiri Jesús 12 jiyotaani: “¿Pikowima iirokaiti piyaayitai?”

⁶⁸ Ari jakanaki Simón Pedro: “Pinkatharí, ¿Iitama niyaatashitiri? Aña iirokataki kinkithatakotakirori añaamintotsi. ⁶⁹ Aritaki nokimisantaiyakimini. Niyotaiyini iirokataki Cristo, Itomi Pawa Kañaaniri”. ⁷⁰ Jakanaki Jesús, ikantziri: “¿Kaarima naaka iyoshiitakimirí pikaataki 12? Iro kantzimaitacha, tzimatsi apaani pikaataki kamaarishiryaaki”. ⁷¹ Jiñaawaitakiro jiroka Jesús, ikinkithatakotatziri Judas, Itomi Simón Iscariote. Tima iriitaki Judas pithokashityaarini, irriwitaka itsipatapiintari 12 jiyotaani.

Iririntzipaini Jesús tii ikimisantaiyirini

7 ¹ Ikanta othonkapaka jirokapaini, jariitantawaita Jesús janta Galilea-ki. Tii ikowi isaikanai Judea-ki, tima jaminaminatatziri Judá-mirinkaiti intsitokiri. ² Iro kantacha monkaatzimataa kitijyiri ikimoshiriwintapiintziro Judá-mirinkaiti jiitatziri “pankojyitantsi”. ³ Ithainkitanakari, iririntzi okaakiini, ikantanakiri: “Iro pimanawaita jaka, piyaati Judea-ki jiñaantimirí piyotaaniiti onkaati pantayitiri. ⁴ Timi ikaatzi kowatsiri jasagaawintaityaari, tii imanakaawo jantayitziri. Pantayitziro iiroka oyitarika, poñaagantiro tsika ipiyotaiyani atziriiti”. ⁵ Tiitya ikimisantaajaitziri ijatzi iririntzipaini. ⁶ Ari ikantanaki Jesús: “Aña tikira imonkaapaititaata noñaagantantya naaka, irooma iirokaiti inimowitzimi maawoni kitijyiriki. ⁷ Tii ikisaniintzimi iirokaiti isaawijatzitti. Irooma naaka owanaa ikisaniintana, tima koñaawo nokantziro naaka, okaatzi jantayitziri kaaripirori inatzi. ⁸ Piyaataiyini iiroka joimoshirinkaita, iiro niyaatsita naaka, tima tikira imonkaapaitita noñaagantya”. ⁹ Ikantakiro jiroka, iroatzi isaikanaki Galilea-ki.

Joimoshirinkiro Jesús jiitatziri “pankojyitantsi”

¹⁰ Ari jataiyakini iririntzipaini, jatanaki ijatzi Jesús joimoshirinkaita tii joñaagantajaanta, imananikiini ikantaka. ¹¹ Jaminaminatakiri

Judá-mirinkaiti janta joimoshirinkaita, ikantaiyini: “¿Tsikama isaikaajaitzika shirampari?”¹² Ojyiki atziriiti kinkithatakotakiriri Jesú. Tzimatsi kantayitatsiri: “Kamiithari jinatzi shirampari”. Tzimatsi pashini kantatsiri: “Tii ikamiithatzi, aña jamatawitakiri atziriiti”.

¹³ Iro kantzimaitacha, manaantskiini ikinkithatakotakiriri Jesú, tima ithaawantatyaa Judá-mirinkaiti.

¹⁴ Okanta oniyankitaki joimoshirinkaita, tyapaaki Jesú tasorintsipankoki, jiyotaantapai. ¹⁵ Iyokitzi ikantawakaiyanakan Judá-mirinka, ikantaiyini: “¿Tsikama jiyotanitantari jirika, tii ityaapirowita tsika jiyotaantaitzi?”¹⁶ Ari jakanaki Jesú, ikantzi: “Okaatzni niyotaantziri tii naaka yotashityaaawoni, aña iri yotakaanawori otyaantakinari.

¹⁷ Inkaati kowapirotaironi ikowiri Pawa, ari jiyotairo iri Pawa yotakaanawori okaatzni niyotaantziri, tima tii naaka yotashiwaityaaawoni.

¹⁸ Tima ikaatzi yotaantzirori jiyotashiwaitari, jaminaminatatzí impinkathaitiri. Iriima kowakowatzirori ipinkathaitairi otyaantakiriri, iri ñaawaitzirori iroopirori. Tii itzipishiriwaitzi irirori. ¹⁹ ¿Tiima josankinawitakimi pairani Moisés-ni Ikantakaantaitani? Iro kantacha, tii pimonkaataiyironi. ¿Itama pasaryiimatantanari pintsitokina?”

²⁰ Ari ikantaiyanakini atziriiti: “¡Kamaar! ¿Itama asaryiimatizimiri intsitokimi?”²¹ Ikantzi Jesú: “maawoni iirokaiti owanaa iyokitzii pikantayitaka piñaakina nantakiri kitijiyiriki jimakoryaantaitari. ²² Iro kantzimaitacha, ikantakaantaki Moisés-ni pitomishitaanitapiintanti. (Okantawitaka kaari Moisés-ni poñaakaantyaawoni jiroka, aña iri poñaakaantanakawori achariniiti tikiraaminta itzimi Moisés-ni.) Iro opoñaantari pitomishitaptiintaki iirokaiti, kitijiyiri jimakoryaantaitari.

²³ Piñaakiro, pimonkaatantyaawori iirokaiti Ikantakaantani Moisés-ni pitomishitaptiintaki kitijiyiri jimakoryaantaitari. ¿Itama pikisanaintantanari naaka noshinchagairi atziri maawoni iwathaki kitijiyiriki jimakoryaantaitari?²⁴ Paamaakowintya owapiyimotzimikari aririka piyakawintanti. Aña tampatzikashiripiro pinkantya piyakawintanti”.

¿Iriitakima jirika Cristo?

²⁵ Tzimayitatsi Jerusalén-jatzi, osampitanaintsiri, ikantzi: “¿Kaarima jirika jaminaminaitziri intsitokaitiri?”²⁶ Jirinta isaikaki, maawoni jiñaitziri ikinkithawaitzi. Tikaatsitya akotashitirini. ¿Jiyotatziima jiwarriiti imapirotaty Cristo jinatzi jirika shirampari?²⁷ Iro kantacha ayotaiyirini jirika tsika ipoñaawo. Irooma paata aririka impokaki mapirotzirori jiita Cristo, tikaatsi yotatsini tsika ipoñaawo”.²⁸ Ikanta ikimaki Jesú, isaiki jiyotaantzi tasorintsipankoki, shinchiinka ikantanaki: “¡Arima, piyotaiyinima tsika nopoñaawo! Tii naaka nintakaashityaaawoni nompoki, aña jotyaantani ninatzi jawintaapiroitari. Kaari piyotaiyini iirokaiti.

²⁹Niyotziri naaka tima iri notsipatari, iriitaki otyaantakinari”. ³⁰Ari ikowawitanaka jaakaantirim, iro kantacha tikaatsi akotashitirini, tima tikira imonkaapaititaata. ³¹Ojyiki kimisantanakiriri Jesús, ikantaiyini: “Kaaririka jirika Cristo pokatsini, iirotya itasonkawintantzimi, ñaakiro”.

Jotyaantaki Fariseo oirikirini Jesús

³²Ikanta Fariseo-paini ikimakiri atziriiti ikinkithatakotziri Jesús, jaapatziyanakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, jotyaantaki aamaakowintawori tasorintsipango jotiyiri. ³³Ari ikantzi Jesús: “Kapichiini nosaikimotanaimi iirokaiti, irootaintsi niyaatai isaiki otyaantakinari. ³⁴Ojyiki paminawitaina, iiro piñagaana, iiro pitsipatana tsika nosaikapai naaka”. ³⁵Ari josampitawakaanaka Judá-mirinkaiti: “¿Tsika jiyaamachiitika jirika iiro añaantari? ¿Jiyaatatyima pashiniki nampitsi ikinayitaki ajyininkapaini, inkini jiyotaayitairi kaari ajyininkata? ³⁶¿Litama ikantakotziri: ‘Paminawitaina, iiromaita piñagaana, iiro pitsipataana tsika nosaikapai naaka?’ ”

Jiñaa kañaanitakaantatsiri

³⁷Ikanta iwiyaantapaakawori kitijyiri ari joimoshirinkapiroitari. Ari ikatziyanaka Jesús, shintsiini jiñaawaitanaki, ikantzi: “Itzimirika miriniintawaitatsini, intsipashiritaina naaka, jimiriwaitaiya. ³⁸Tima okantzi Osankinarintsipirori:

Inkaati kimisantainani naaka, onkimitaiyaawo
oshiyaashiritantyaarimi jiñaa kañaanitakaantatsiri”.

³⁹Iri jojyakaawintzi Jesús inkaati kimisantairini inampishiritantaiyaari Tasorintsinkantsi. Okantawitaka tikiraata jotyaantiriita Tasorintsinkantsi, tima tikiraata itzinaashitaawo Jesús jowaniinkawo.

Ipookaiyanakini atziriiti

⁴⁰Tzimatsi kimakiriri Jesús ikantaki, ikantaiyanakini: “Imapirotatziiri jirika shirampari Kamantantaniri jinatz”. ⁴¹Tzimatsi pashini kantanaantsiri: “Cristo jinatz jirika”. Ikantzi pashini: “Kaari, tima Cristo iiro ipoñaawo Galilea-ki. ⁴²Tima okantzi Osankinarintsipirori:

Impoñiiyaawo Cristo-tatsiri janta Belén-ki, inampiki pairani
pinkathari David-ni. Iriitaki icharini David-ni”.

⁴³Ari itzimawintawakaawintanakari atziriiti jirika Jesús. ⁴⁴Tzimatsi kowawitanainchari jaakaantirim, tikaatsimaita akotashitirini.

Tii jiñaitzi kimityaarini jiñaawaitzi

⁴⁵Ikanta aamaakowintawori tasorintsipango jataiyaini isaiki Fariseo-paini itsipayitakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, josampitawairi, ikantziri: “¿Litama kaari pamantakari?” ⁴⁶Ari ikantaiyini irirori:

“¡Tii jiñaitzi kimityaarini jirika jiñaawaitzi!”⁴⁷ Ikantanaki Fariseo: “¿Pimatsitakawoma jamatawiitakimi iirokaiti?⁴⁸ ¿Tzimatsima ajiwariti kimisantakiriri jirika shirampari? ¿Tzimatsima nokaatziri Fariseo kimisantakiriri?⁴⁹ Apa ikimisantamachiitzi atziriiti kaari yotakotironi Ikantakaantaitani, owasankitagaari jinayiti”.⁵⁰ Ikanta Nicodemo, Fariseo-tatsiri pokaintsiri pairani jiñiiri Jesús, ikantanaki:⁵¹ “Okantzi Ikantakaantaitani, tii oshinitaantsitzi ayakawintanti tiirika akimajaantzi oita jantakiri”.⁵² Ari ikantaiyanakini irirori: “¿Iirokatakima ijatzi Galilea-jatzi? Piñaanapirotiro Osankinarintsipirori, ari piñaakiro tikaatsi Kamantantaniri poñaachani Galilea-ki”.

Tsinani mayimpiro

⁵³ Ipoña jiyataiyaini ipankopainiki.

8 ¹ Ipoña irirori Jesús tonkaanaki otzishiki Olivo. ² Ikanta okitijiyitamanai, ipiyaa tasorintsipankoki. Ojyiki atziri piywintawaariri, saikapai Jesús jiyotaapairi atziriiti. ³ Ikanta Yotzinkariiti itsipayitakari Fariseo-paini jamakiniri tsinani jiñaitziri omayimpirotzi. Jowatziyapaakiro niyankiniki ipiyotaiyani. ⁴ Ikantapaakiri Jesús: “Yotaantanirí, jiroka tsinani jiñaitakiro omayimpirotzi. ⁵ Ikantakaantaki pairani Moisés-ni intsitokaitiro, mayimpirotatsiri tsinani. ¿Tsikama pikantzika iiroka?” ⁶ Iro josampitantariri ikowi inkompitakaiyaari, ontzimantyaari oita inkantakotiriri. Oiyotanaka Jesús kipatsiki josankinawaitantawo jako. ⁷ Iliko josampitaziiri, ari ikatziyanaka joiyotaka, ikantanakiri: “Tiirika pikaaripiroshiritaiyini iirokaiti, pitakaantyaawo pintsitokantyaawo mapi jiroka tsinani”. ⁸ Ijatzi joiyotanaa kipatsiki, japiitanairo josankinawaitzi. ⁹ Ikanta ikimawakiro ikantakiri Jesús, piyaiyanakan, ikinkishiritakotanaka tsika ikantayita iriroriiti. Iri itanakawo ipyananaka Antaripiroriiti. Ikanta isaikanaki Jesús itsipatakawo tsinani jamaitakiri, ¹⁰ ikatziyanaa joiyotaka, josampitziro ikantziro: “Tsinaní, ¿Tsika ikinaiyanakinika? ¿Tikaatsima yakawintimini?” ¹¹ Akanakiri iroori okantziri: “Tikaatsitya, Nowinkathariti”. Ikantzi Jesús: “Iijatzi naaka iiro niyakawintzimi. Piyaatai, iiro papiitairo pinkaaripiroshiriwaitai”.

Jesús ikitijiyinkatakatziri isaawijatzi

¹² Ipoña japiitanakiro Jesús jiyotairi atziriiti, ikantziri: “Naakataki kitijiyinkatakatziriri isaawijatziiti. Itzimirika tsipashiritaiyanan naaka, aritaki nonkitijiyinkatakotairi, onkimiwaityaawo tii ikinawaitzi otsinirikitaki”.¹³ Ari ikantaiyanakini Fariseo-paini: “Powakowintawaitashita pikinkithatakota apaniroini, tii opantawo pikinkithatakowitaka”.¹⁴ Ari jakanaki Jesús: “Kamiithataki okaatzi nokinkithatziri naaka, okantawitaka nokinkithatakowitaka apaniroini.

Tima niyotzi tsika nopoñaakawo, tsika janta nyaatai. Tii piyotaiyini iirokaiti.¹⁵ Iro pamitapiintaka pojyakotari atziriiti jiyakawintantzi. Irooma naaka tikaatsi niyakawinti.¹⁶ Irooma aririka niyakawintanti naaka, iroopirori inatzi noñaani, tima tii apaniroini niyakawintanti, ari notsipatari Ashitanari otyaantakinari.¹⁷ Jiroka okantzi Ikantakaantaitani ipaitakimiri iirokaiti:

Intzimirika apiti kinkithatakotantsini ari ojyawakaa
inkantayitakiri, imapirotatya ikinkithatziri.

¹⁸ Naakajaantaki kinkithatakotaincha. Iijatzi Ashitanari otyaantakinari irijatzi pashini kinkithatakotanari. Apiti nokaatzi nokinkithatakotaka".¹⁹ Ari josampitanakiri: "¿Tsikama isaikiri Ashitzimiri?" Ikantzi Jesús: "Tii piyotaiyinani iirokaiti, iijatzi pikimitaakiri Ashitanari. Ari piyotinami naaka, ari piyotakirimi iijatzi Ashitanari".²⁰ Ari ikinkithatakiro Jesús jirokapaini tasorintsipankoki, tsika jowaitapiintziri kiriiki jashitakaitariri Pawa. Tikaatsimaita aakaantirini, tima tikira imonkaapaitita.

Tsika nyaatai naaka, iiro pariyyitaa iirokaiti

²¹ Ipoña japiitanakiro Jesús ikantzi: "Aririka nyaatai, owanaa paminawitaina iirokaiti, iro kantzimaitacha ari pinkamakoyitairo piyaaripironka. Tima tsika nyaatai naaka, iiro pariyyitaa iirokaiti".²² Ari ikantaiyanakini Judá-mirinkaiti: "Ishiniwaitatya jirika. Iro ikantantari iiro ariita aakaiti tsika jiyaati irirori".²³ Ikantanaki Jesús: "Isaawijatzi pinayitzi iiroka, irooma naaka jinokijatzi ninatzi. Ari pinampitawo iirokaiti kipatsiki, irooma naaka tii nonampityaawo.²⁴ Irootaki nokantantzimiri: 'Ari pinkamakoyitairo piyaaripironka. Tima iirrika pikimisantairo nokinkithatakowitaka, ari pinkamakotairo piyaaripironka' ".²⁵ Ipoña josampitanakiri: "¿Itaka iiroka?" Ari jakanki Jesús: "Aritaki nokamantsitakimi owakiraini.²⁶ Tzimatsi ojyiki nonkantimiri, ari niyakawintaimi iijatzi. Tima okaatzi iñaawaitziri otyaantakinari iroopirori inatzi. Irootaki nokamantzimiri iirokaiti isaawijatziiti, okaatzi ikamantanari irirori".²⁷ Iro kantacha jirikaiti kimakiriri Jesús, tii ikimathatawakiri ikinkithatakotatziiri Ashitairi.²⁸ Irootaki ikantantanakari Jesús: "Aririka pimpaikakotakaantiri Itomi Atziri, aripaiti piyoti naakataki. Tii naaka antashiwaityaawoni nokowakaari. Apa niyotaantziro okaatzi jiyotaanari Ashitanari.²⁹ Itzimi otyaantakinari ari itsipashiritana naaka. Tii jookawintana Ashitanari, tima nantapiintziniri okaatzi kamiithatzimotziriri".³⁰ Ikanta ikinkithatakoyitakiro Jesús jiroka, ojyiki kimisantanakiriri.

Iroopirori inatzi isaikakaashiwaitaimi

³¹ Ipoña Jesús ikantanakiri Judá-mirinkaiti ikaatzi kimisantakiriri: "Aririka poisokirotanatyawo noñaani, iirokataki tyaaryoori niyotaani.³² Aritaki

piyotairo tyaaryoori, iro saikakaashiwaitaimini”. ³³ Jakaiyanakini jirikaiti: “Ichariniiti Abraham-ni ninayitzi naakaiti. Tikaatsi ompirawaityaanani. ¿Itama pikantantanari iiroka: ‘Ari pisakashiwaitaiya?’ ”

³⁴ Icantzi Jesús: “Ikaatzi antapiintzirori kaaripirori, kimiwaitaka ompiratatyaaarimi. Imapiro. ³⁵ Apaani ompirataari kantatsi jomishitowaitiri, iriima itomiiitari ikantaitatyaaani ijyininkamirinkaitari. ³⁶ Aririka isaikakaashiwaitaimi Itomiiitari, iiкиro pisakashipirowaitanaatyi. ³⁷ Niyotaiyimini ichariniiti Abraham-ni pinatzi. Iro kantzimaitacha pikowaiyakini pintsitokina, tima tii okamiithatzimotzimi noñaaniyitari. ³⁸ Iro nokinkithatakotzi naaka okaatzi joñaaganari Ashitanari. Irooma iirokaiti pantashitawo pikimakotairi ashitzimiri iiroka”.

Iri ashitariri kamaari

³⁹ Ari jakaiyanakini iriroriiti: “¡Aña iri Abraham-ni jiitatziri Ashitanari, iriitaki nochariniitil!” Ipoña ikantzi Jesús: “Irokami charinityaarinimi Abraham-ni, ari pantakiromi okaatzi jantayitakiri irirori. ⁴⁰ Iro kantacha, okantawitaka nokinkithatakaawitakimiro jiyotakaakinari Pawa, pikowaiyakini pintsitokina. ¡Tii jimataajaitziro Abraham-ni kantachari!

⁴¹ Iroatzi pantapiintakiri okaatzi jantakiri pairani pichariniiti”. Ari ikantaiyanakini iriroriiti: “¡Tii naaka jowaiyantani thainkatasarintsowaitaniri. Apaani ikanta Ashitanari, iriitaki Pawa!” ⁴² Ari jakanakiri Jesús: “Imapiromi iri Pawa ashitimini, ari pitakotatyaaanami, tima Pawaki nopoñaakawo naaka. Tii naaka pokawaitashitachani nomintakaaniikiini, aña iri Pawa otyaantakinari. ⁴³ ¿Oitama kaari pikimathatantana iirokaiti? Iro kantakaantzirori tii pikowaiyini pinkimisantiro noñaani. ⁴⁴ Iriitaki ashitakimiri kamaari, pantapiintakiniri okaatzi ikowiri. Ari jashi jowakiro kamaari owakiraa itantanakawori, jowamaashiritantzi. Thiiyinkari jinatzi, tii jiñaawaitziro tyaaryoori. Aririka inkowi jamatawitanti, jiñaawaitziro thiiyaantsi. Iwaapati thiiyinkari jinatzi. ⁴⁵ Irooma naaka noñaawaitziro tyaaryoori ñaantsi, tiimaita pikimisantaiyanani iirokaiti. ⁴⁶ ¿Tzimatsima apaani pikaataiyakini yopirotzirori ikantzi: ‘Kaaripiroshiriri jinatzi Jesús?’ Tima iroopirori inatzi okaatzi noñaawaitziri ¿oitama kaari pikimisantantana?

⁴⁷ Itzimirika jashitari Pawa, ikimisantziro ñaani Pawa. Irooma iirokaiti tii jashitzimi Pawa, tii pikowi pinkimisantaiyini”.

Itzimitaika Cristo

⁴⁸ Ikanta Judá-mirinkaiti ikantanakiri Jesús: “Imapirotaty nokantaiyakimini Samaria-jatzi pinatzi, tima kamaari pinatzi”. ⁴⁹ Ari

⁴ 8.41 Ikantakoitziri jaka “thainkatasarintsowaitaniri”, irijatzi ikantatziri mayimpiriiti. Tima jojyakaawintapiintakiri pairani Judá-mirinkaiti, tii ikinatanitari Pawa, jantayitziro kaaripirori.

jakanaki Jesús: “Tii nokamaaritzi, noppinkathatziri naaka Ashitanari. Irooma iirokaiti, tii pipinkathatana.⁵⁰ Tii naaka kowashitachani pimpinkathatina, aña tzimatsi pashini kowatsiri impinkathaitina, iriitaki yakawintantatsini.⁵¹ Itzimirika kimisantaironi noñaani, iiro ikaamanityitai. Imapiro”.⁵² Ari ikantaiyanakini Judá-mirinkaiti: “Ari niyotaiyini imapiro pikamaaritzi. Tima kamaki Abraham-ni, ari ikimitakari Kamantantaniriiti, kamayitaki maawoni. Opoña pikantzi iiroka: ‘Itzimirika kimisantaironi noñaani, iiro ikaamanitai’.⁵³ ¿Panairima iiroka nocharinini Abraham-ni? Kamaki irorori, ari ikimiyitakari Kamantantaniriti iijatzzi. ¿Tsikama plitamachiityaka iiroka?”⁵⁴ Jakanaki Jesús: “Naakami kowashitachani impinkathaitinami, tikaatsi opantyaawoni. Iri pinkathatakanari Ashitanari. Iriitaki pikantapiintawitari iirokaiti ‘Nowawani’.⁵⁵ Tiimaita piyotairi iirokaiti. Irooma naaka noñiiri. Aririkami nonkanti ‘tii noñiiri’, thiiyinkari ninaki nokimitakotakimiro iirokaiti. Aña imapiro noñiiri. Nokimisantziro iñaani.⁵⁶ Pairani Abraham-ni, picharinitanakari iirokaiti, ikimoshiritaki jiñiiro nompokapaititi. Aritaki jiñiimaitakina, antawoiti ikimoshiritaki”.⁵⁷ Ipoña Judá-mirinkaiti ikantanakiri Jesús: “Tikiraaminta otzimi iiroka 50 posarintsiti. ¿Ipoña pikantzi piñiiri Abraham-ni?”⁵⁸ Ari jakanaki Jesús: “Tikiraaminta itzimiita Abraham-ni. ‘Naakatsitaka’. Imapiro”.^r⁵⁹ Ikanta jirikaiti jaiyawitanakani mapi ikowi intsitokirimi. Iro kantzimaitacha Jesús, ipiyapithatanakari. Shitowanaki tasorintsipankoki.

Joshinchairi Jesús kaari okichaatatsini

9 ¹Ikanta ikinayitzi Jesús, jiñaaki kaari okichaatatsini, jashi jowatziro owakiraa itzimapaaki. ²Ikanta jiyotaani josampitakiri, ikantziri: “Rabí, ¿Oitama kaari jokichaatanta owakiraa itzimaki jirika shirampari? ¿Irooma kantakaantzirori iyaaripironka ashitariri? ¿Irooma kantakaantzirori iyaaripironka irorori?”³ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Tii iro kantakaantironi iyaaripironka, tii okantakaantziro iijatzzi iyaaripironka iwaapati. Iro imatantari jiroka, onkantya jiñaitantyaawori ishindsight Pawa. ⁴Iinta okitijiyitzi, ontzimatyii antiro jantawairi otyaantakinari. Tima aririka ontsiniritanaki, tikaatsi kantironi jantawaiti. ⁵Iinta nosaiki naaka jaka kipatsiki, naakataki kitijiyiinkatakotziriri isaawijatzi”.⁶ Ithonkakiro jiñaawaitaki Jesús, jiwatanaki kipatsiki, jamirokaki kapichiini kipatsipitha jakoki, itziriyookitakiri kaari okichaatatsini. ⁷Ipoña jiñaanatziri ikantziri: “Piyati pinkiwaakitya

^r **8.58** Ipairyaapiintaka Jesús ikantzi: “Naakatsitaka”, ari ojyakawo jiñaawaitaki Pawa pairani, jiñaanatantakariri Moisés-ni. Tima pairani Moisés-ni josampitakiri pairani Pawa, ikantziri: “Tsikama piitaka”. Ari jakanaki: “Naakatsitaka”. Iro jiyontaiyarini Judá-mirinkaiti jiñaawaitaki Jesús, ikowatzi jimonkaataiyaari Pawa.

owaankanaata jiititziri Siloé”. Ari ikinanaki kaari okichaatatsini, ikiwaakitapaaka. Ikanta ipiyapaaka, kantanai jamini kamiitha.^s ⁸ Ikanta ijyininkapaini, ikaatzí ñaayitapiintziriri ikamitanzi impashiityaari, josampitawakaayita, ikantzi: “¿Kaarima jirika saikapiintatsiri ikowakotantzi impashiityaari?” ⁹ Tzimatsi kantatsiri: “Iriitaki”. Pashini kantatsi: “Aña kaari, iriiwaiwitaka”. Iro kantzimaitacha, ikantzi irirori: “Naakataki”. ¹⁰ Ipoña josampitanakiri: “¿Tsikama pikantairoka paminantaari kamiitha?” ¹¹ Ari ikantanaki irirori: “Jirinta shirampari iitachari Jesús, iriitaki matakinaworí, tzimatsi itziritakinari nokiki, ipoña ikantakina: ‘Piyaati owaankanaataka Siloé. Ari pinkiwaakityaari’. Okanta niyaatanaki, ari nokiwaakitapaaka, aminaana kamiitha”. ¹² Ipoña josampitanakiri: “¿Tsikama iroñaaka jirika shirampari?” Ari ikantzi irirori: “Tii niyotzi”.

Fariseo-paini josampitziri kaari okichaawitacha

¹³ Ipoña jaayiitanakiri kaari okichaawitachari isaikayitzí Fariseo-paini. ¹⁴ Tima kitijyiri jimakoryaantaitari inatzi, itziriyookitantakariri Jesús kaari okichaawitachani, iro jaminantaari kamiitha. ¹⁵ Ari josampitakiri Fariseo-paini tsika okanta jaminantaari kamiitha. Ikantanaki irirori: “Itziriyookitantakinawo nokiki kapichiini kipatsi, opoña nokiwaakitaka. Aminaana iroñaaka kamiitha”. ¹⁶ Ari ikantayitzí Fariseo: “Itzimika antakirori jiroka kaari jashitari Pawa, tima tii ipinkathatziro kitijyiri jimakoryaantaitari”. Iro kantacha ikantaiyini pashini: “Kaariapiroshiriri jinatyiimi, iiro jantaaajaitziromi jiroka”. Tii jaapatziyawakaawintawo ikantaiyakirini Fariseo. ¹⁷ Ari japiitakiri josampitziri kaari okichaawitachani: “¿Oitama pikinkishiritari iiroka, iitaka aminakagaimiri kamiitha?” Ikantzi irirori: “Kamantantaniri jinatzi”.

¹⁸ Kantai iroñaaka jaminawaitai kamiitha, tii ikimisantzi Judá-mirinkaiti kaari okichaawitachani jirika. Irojatzi ikaimantakariri iwaapati, ¹⁹ josampitawakiri, ikantziri: “¿Iriima pitomi jirika? ¿Pinkantinatyá ari ikantaty tii jokichaatzí owakiraa itzimapaaaki? ¿Tsikama okantaka jaminantaari iroñaaka kamiitha?” ²⁰ Ikantanaki ashitariri: “Niyotaiyini iriitaki nowaiyani, ari ikantaty tii jokichaatzí owakiraa itzimapaaaki. ²¹ Iro kantacha tii niyotzi tsika okanta jaminantaari kamiitha iroñaaka, tii niyotzi iijatzi iita aminakagairiri kamiitha. Posampitiri irirori, antari jinaki, iriitaki kamantimini”. ²² Iro ikantantari iwaapati tima ithaawatzi, ikantaiyakini Judá-mirinkaiti: “Intzimirika kantantsini Cristo jinatzi jirika Jesús, iiro noshinitairi intyagai apatotapiintaiyani”. ²³ Irootaki ikantantakari iwaapati: “Posampitiri irirori, antari jinaki notomi”.

^s 9.7 Jiroka iitachari “Siloé”, irojatzi jiititziri: “Otyaantaari”.

²⁴ Japiitakiro Judá-mirinkaiti ikaimairi kaari okichaawitachani, ikantziri: “Pimpinkathatiri Pawa, pinkamantina tyaaryoopiroini, iiro pipinkathawaitashitari jirika shirampari kaaripiroshiriri jinatzi”. ²⁵ Ari ikantanaki irirori: “Tii niyotzi naaka kaaripiroshiriri jinatzi. Apa niyotzi naaka tii nokichaawita. Iro kantacha aminaana kamiitha”. ²⁶ Japiitakiro josampitziri: “¿Tsikatya ikantakimika? ¿Iita jantakiri jaminakaantaimiri?” ²⁷ Ari jakanairi: “Aritaki nokantakimi, iro kantacha tii pikimisantzi. ¿Oitama pikowantari napiitimiro? ¿Pikowatzima pinkimisantaiyirini iirokaiti?” ²⁸ Ari jitanakari ikawiyawaitanakiri, ikantaiyini: “Pinkimisantiri iiroka jirika shirampari, irooma naakaiti nonkimisantiro Ikantakaantani Moisés-ni. ²⁹ Niyotaiyini naakaiti jiñaanatakiri Pawa pairani Moisés-ni. Iriima jirika, tikaatsi yotirini tsika ipoñaaka”. ³⁰ Ari jakanaki okichaatastsiri, ikantzi: “¡Tsikama okantatyaaka jiroka! Aña jaminakagaana naaka kamiithaini, tii piyotziri iirokaiti tsika ipoñaaka. ³¹ Ayotaiyini maawoni tii ikimiri Pawa kaaripiroshiriri. Apa ikimiro jamanamanaatani pinkathatziriri, antanairori ikowakairiri. ³² Tikaatsi ankimakowintapiinti tzimatsi aminakagairini kaari okichaatatsini itzimapaaki. ³³ Iromi ipoñaakawo jirika shirampari janta Pawakinta, iirotya jimataajaitziromi jiroka”. ³⁴ Ari ikantanakiri: “Piyaaripironka pitzimakaaki iiroka. ¿Pikowima piyotaayitaina naaka?” Jomishitowakaantaitakiri.

Kaari okichaashiritatsini

³⁵ Yotaki Jesús jomishitowakaantaitakiri okichaatastsiri. Ikanta jiñagairi paata, josampitari: “¿Pikimisantzirima iiroka Itomi Atziri?” ³⁶ Ari ikantzi irirori: “Pinkatharí, pinkantina tsika itzimi, inkini nonkimisantiri”. ³⁷ Ikantzi Jesús: “Aritaki piñaakiri, naakataki pikinkithawaitakaaki”. ³⁸ Ikanta jirika okichaatastsiri jotzirowashitanakari Jesús ipinkathatanakiri, ikantziri: “Nokimisantzimi Pinkatharí”. ³⁹ Ipoña ikantzi Jesús: “Nopokaki naaka jakä kipatsiki niyakawintantai, ari onkantya jaminantaiyaari kaari okichaatatsini. Iriima ikaatzi aminawitachari, iiro jokichaatai irirori”. ⁴⁰ Tzimayitatsi Fariseo tsipatakari Jesús, ikimikiri ikantakiri, josampitanakiri: “¿Pikimitakaantatyaanarima naakaiti kaari okichaatatsini?” ⁴¹ Ikantanaki Jesús: “Imapiromi pinkimityaari kaari okichaashiritatsini iirokaiti, tikaatsi iyakawintimironi piyaaripiroshirinka. Irooma pikantaiyini tii pikimitari kaari okichaashiritatsini, irootaki piñaantaiyaawori jiyakawintaitimiro pipiyathatakina”.

Jojyakaawintaitziro oijyatanto

10 ¹ Ipoña ikantanaki Jesús: “Itzimirika kaari tyaaatsini omoopiroki oijyatanto, intyaashitatyaarika onaminatantoki,

koshintzi jinatzi, kaaripirori. Imapiro. ²Iriima tyaatsiri omoopiroki, iriitaki aamaakowintapiintariri oijya. ³Iriirika ashitaryaaajaantironi aamaakowintawori ashitakowontsi, impoña intyaapaaki, impairyayaayitapaakiri oijya inkaimayitapairi, ari jiyopaantitawairi. Iri omishitowajaantirini aamaakowintapiintari oijya. ⁴Aririka jomishitowakiri jikokiroki maawoni, iri iiwatirini aamaakowintariri, joyaatzimaityaari oijya tima jiyopaantitziri iri aamaakowintariri. ⁵Iro kantacha tii joyaatziri kaari jiñaapiintziri, owanaa ishiyapithatari, tima tii jiyopaantitziri”. ⁶Ari ikantaki Jesús jojoyakaawintziniri, timaita ikimathataiyrini jirikaiti iita ikantziri.

Ikimitari Jesús kamiithari aamaakowintantaniri

⁷Ipoña japiitanakiro Jesús ikantziri: “Naakatajaantaki ojyawori omoopiro oijyatanto. Imapiro. ⁸Ikaatzi kaaripiroriiti itakawori ipokaki tikiraaminta nopoki naaka, jojyashitakari koshintzi. Irootaki kaari ikimisantantaiyarini oijya. ⁹Naakatajaantaki ojyawori omoopiro. Intzimirika tyagaatsini nojyakawo omoopirori, aritaki jawijkoshiritai. Ari jojyakotaiyaari oijya ipiyapiyata ityaapiintzi, ishitowapiintzi ijatzti. Tii okowityiimotari jowanawo. ¹⁰Iriima koshintzi apa ipoki inkoshitti, intsitokanti, japirotanti. Irooma naaka nopokaki nañaakaapiroshiritantai. ¹¹Naakataki ojyari kamiithari aamaakowintariri oijya. Tima apaani kamiithari aamaakowintariri oijya, ishiniwintari joiyyati. ¹²Tima ikaatzi ipinaitziri jaamaakowintari oijyanintsi, aririka jiñaawakiri owaminthatariri, jookawintziri, jowaitapaatyari oijya ishiyanakara aamaakowintariri, tzimpooka inkantayitanatya pashini. ¹³Iro ishiyantari aamaakowintawitariri, tima apa ikowi impinaitiri. Tii iri oijya inkowapiroti jaamaakowintyaari. ¹⁴Naakataki kamiithari aamaakowintariri oijya. Niyoyitziri noiyyati. Jiyoyitana ijatzti irirori. ¹⁵Ikimita jiyopirotana Ashitanari, ari nokimitsitari ijatzti naaka niyopirotziri irirori, Noshiniwintakotari noiyyati. ¹⁶Initatsi ijatzti pashini noiyyati kaari saikatsini jaka. Ontzimatyii namayitairi jaka. Aritaki inkimisantayitaina irirori. Apaani inkantya impiyotaiya. Apaani inkantya aamaakowintaiyaarini. ¹⁷Jitakotana Ashitanari tima noshinitakiro nañaantari inkini nañagai ijatzti. ¹⁸Tikaatsi shintsiwintinani, aña naakataki shinitashitaincha. Otzimimotana noshintsinka noshinitantari, iro nañaantaari ijatzti. Irootaki ikowakiri Ashitanari nantiro”.

¹⁹Ikanta ikimawakiro Judá-mirinkaiti jiroka ñaantsi, japiitanakiro tii jaapatziyawakaanaa. ²⁰Tzimatsi ojyiki kantayitanaintsiri: “¿Litama pikimisantantariri? Ikamaaritatzi, iro ishinkiwintantakari”. ²¹Iro kantacha pashini kantatsi: “Tikaatsi kamaari matironi jiñaawaitiro jiroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari jaminakagairi kaari okichaawitachani?”

Ikisaniintanakiri Judá-mirinkaiti jirika Jesús

²²Aritaki tyaawontsipaititai. Okanta janta Jerusalén-ki, joimoshirinkaitziro tasorintsipanko. ²³Ari isaikitakari Jesús

tasorintsipankoki, janiiwaitzi awijatapishitzi jiitaitziro “Salomón-tapishi”.²⁴ Ipoña Judá-mirinkaiti ipiyowintapaakari, josampitziri: “¿Tsikapaitima onkaati pinkososhiritakaayitina? Iirokarika Cristo, incha pooñaaawontinawo”.²⁵ Jakanaki Jesús ikantzi: “Aritaki nokamantayitakimi, tiimaita pikimisantana. Okaatzi jimatakaayitakinari ishindsight Ashitanari, oñaagantapirowaitakiro kamiithaini.²⁶ Iro kantacha irokaiti tii pikimisantaiyini, tima tii pikimitakaanta iirokami noijyati.²⁷ Ikaatzi kimitakaantaachari noijyati jiyopaantitana, niyotsitari iijatzi naaka. Joyaayitana iriroriiti.²⁸ Naakataki kañaanitakaayitairini. Iiro ipiyawaita, tikaatsi aapithatinarini.²⁹ Ikaatzi jashitakaakinari Ashitanari, tikaatsi aapithatinarini, tima iri matzirori jantaritzi anaakopirotantatsiri maawoni.³⁰ Tima itsipashiritana Ashitanari, kimiwaitaka apaanimi nonkantya”.

³¹ Ikanta Judá-mirinkaiti jaawitanaa mapi ikowi intsitokirimi,
³² iro kantacha Jesús, ikantanakiri: “Iro ishindsight Ashitanari antakaayitakinawori kamiithayitatsiri okaatzi piñaakotakinari iirokaiti. ¿Oitama pintsitokawintinari?”³³ Ari ikantaiyanakini Judá-mirinka: “Tii iro nontsitokawintimi kamiithari okaatzi pantayitakiri, aña iro nontsitokawintimi pitahrainkasorintsitakiri Pawa. Tikaatsi piimachiitya iiroka, atziri pinatzi, iro kantacha pikimitakaantashiwaitaka Pawami pinatyi”.³⁴ Ikantzi Jesús: “Jiroka osankinata Ikantakaantaitani,

Naaka kantatsi: ‘Pawaiti pinaiyini iirokaiti’.

³⁵ Ari ayotaiyironi Osankinarintsipirori, iiro okantzi anthainkañaanitiro. Iriitajaantaki Pawa iitakiriri atziriiti ‘Pawaiti’ itzimi jiyotakaayitakiri iñaani.³⁶ ¿Itama pikijyimatantanari iirokaiti pikantaiyini nothainkasorintsitaki nokantaki: naaka Itomi Pawa? Aña naakatataiki jookotaki, jotaantakina nompoki kipatsiki.³⁷ Iiro nantziromi okaatzi jantziri Ashitanari, iirotya pikimisantaiyini.³⁸ Aña aritaki nantakiro. Onkantawitya iiro pikimisantana naaka, iro pinkimisanti okaatzi notasonkawintantayitaki, iro piyopirotantyaari ari notsipashiritari Ashitanari, itsipashiritana iijatzi irirori”.³⁹ Ari ikowawitaiyani jaakaantirimi iijatzi, iro kantacha Jesús ishiyapithatanakari.

⁴⁰ Piyanaa Jesús katonkaki jiñaa Jordán. Ari isaikapai tsika jowiinkaattantzi pairani Juan-ni.⁴¹ Ojyiki atziri jatashtakiriri jiñiiri Jesús. Ikantaiyini: “Tii itasonkawintantawita Juan-ni irirori, iro kantacha okaatzi ikinkithatakotakiriri jirika shirampari tyaaryoori inatzi”.⁴² Ojyiki kimisantanakiriri Jesús.

Ikamantakari Lázaro

11 ¹ Tzimatsi mantsiyari shirampari jiita Lázaro, Betania-jatzi jinatzi, ari onampitawori iijatzi María otsipatawo irinto Marta.
² (Jiroka María, iritsiro Lázaro, iro saitantakariri kasankaari iitziki

Awinkathariti ojyitantzimaitari oishi.)³ Okanta jiroka apiti iritsiro Lázaro, okaimakaantakiri Jesús, okantaki: “Pinkatharí, imantsiyatatz paapatziyani”.⁴ Ikanta ikimawaki Jesús, ikantzi: “Jiroka mantsiyarintsi tii owamaantzi, aña ari jiñaitiro ishintsinka Pawa, iijatzi ishintsinka Itomi”.

⁵ Owanaa jitakowitakawo Jesús jiroka Marta, iijatzi irinto, ipoña Lázaro,⁶ ikimawitaka ikamantaitakiri jimantsiyatatz Lázaro, iikiro isaikawaitanakitzi apiti kitijiyiri janta.⁷ Ipoña ikantanairi jiyotaani: “Thami ampiyi Judea-ki”.⁸ Ari ikantaiyini jiyotaani: “Rabí, owakiraa ikowaiyini Judá-mirinkaiti intsitokimi janta. ¿Iijatzima pikowi pimpiyanai?”⁹ Ikantzi Jesús: “¿Imapiroma osamanitzi apaani kitijiyiri? Itzimirika aniiatsiri kitijiyipaitiki, tii jantziwawaita, tima jiñaakiri kitijiyiinkari jaka kipatsiki.”¹⁰ Iriima aniiatsiri tsiniripaiti, jantziwawaita, tima ikowityaatya janta kitainkari”.

¹¹ Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Makoryaaki aapatziyani Lázaro, ontzimatyii niyaati nowiriintairi”.¹² Ari ikantaiyanakini jiyotaani: “Pinkatharí, kimitaka ari amataakoniinta, tima iro jimakoryaantari”.

¹³ Jiñaajaantaiyini jiyotaani Jesús iro ikinkithatakotzi makoryaantsi, ikantakira: “Jimakoryaatzi Lázaro”.¹⁴ Ipoña jooñaawontanakiniri, ikantziri: “Kamaki Lázaro”.¹⁵ Owanaa nokimoshiritaki tii nosaiki janta, iro pinkimisantapirotantyaari, thami aati aminiri”.¹⁶ Ikanta Tomás jiitaitziri “Tsipari”, ikantanakiri ikaataiyini jiyotaanitari: “Thami oyaawitanatyaaari, añaamachiiti iirorika jowamaayiitai aaka”.¹⁷

Iri Jesús, owiriintantaniri, añaakaantaniri

¹⁷ Ikanta jariitzimatapaaka Jesús, ikimapaaki tzimakotaki Lázaro⁴ kitijiyiri ikitaitantakariri.¹⁸ Tii intainapirotzi Betania osaiki Jerusalén,¹⁹ iro jiyaatashitantakawori Judá-mirinkaiti jiroka Marta otsipatakawo María, inkimoshiritakaantaiyaawori ikamaki iyaariri.²⁰ Okanta iyotaki Marta iro jariitzimatyá Jesús, jatanaki otonkiyotawatyaaari. Iro saikanaintsi María pankotsiki.²¹ Okantawakiri Jesús: “Pinkatharí, ari psaikimi iiroka jaka, iiro ikamimi niyaariri.²² Iro kantacha niyotzi

^t **11.9-10** Ojyakaawintachari jaka “apaani kitijiyiri”, jañaantari inatzi Jesús, iro kimitakawori kitijiyiri. Tima jiñaawaitakiro Jesús jiroka, jiyotzi tikira imonkaapaitit jowamaantaityaariri. Jiroka ikantakiri: “Pinkinkishiritakotiro oita awijatsiri aririka aniiti kitijiyipaiti. Tima aririka aniiti kitijiyipaiti, kamiitha okoñaatzi, iiro antziwawaita, añiilo tsika ankini iiro aminaashiwaita tsikarika aati. Irooma aniihirika tsiniripaiti, ojyiki antziwaty, aminaashitya tsikarika aati. Irootaki aniitantyaaari tsika inintakairo Pawa, iiro aminaashiwaita aati. Iirorika aatzi tsikarika ikowakairo Pawa, aritaki aminaashiwaitaty tsika aati. Tima iritaki Pawa ojyawori kitijiyiinkari, tsikarika aati, iiro aminashiwaita”.

^u **11.16** Ikantakoitziri jaka “Tsipari”, irijatzi jiitaitziri “Dídimo”. **v 11.18** Kantakotachari jaka “tii intainapirotzi”, iro ojyawori ikantaitzi 3 kilómetro, irojatzi ikantaitziri pairani 15 estadio.

naaka aririka pinkamitiri Pawa oitya rantimiri, aritaki jimatakimiro”. ²³Ari jakanakiro Jesús: “Aritaki jañagai piyaariri”. ²⁴Okantzi Marta: “Niyotzi aritaki impiriintai paata iwiyaantapaatyawoni kitiijyiri impiriintantaiyaari kamayitatsiri”. ²⁵Ipoña ikantanakiro Jesús: “Naakataki owiriintantatsiri, naakataki añaakaantaniri. Iitarika kimisantainani naaka, onkantawitatya inkami, ari jañagai. ²⁶Ikaatzi añaayitatsiri iroñaaka, kimisantainani, iiro ikaamaniyitai. ¿Pikimisantziorama jiroka?” ²⁷Okantzi iroori: “Nokimisantzimi Pinkathari, iirokataki Cristo Itomi Pawa ikajyaakaakiriri impoki jak akipatsiki”.

Jiraapaaka Jesús ikitaitakiri Lázaro

²⁸Ithonkakiro Jesús ikantayitakiro Marta, jatanaki okaimiro irinto María, okamantathatapaakiro, okantziro: “Ariitapaaka yotaantaniri, ikaimimi”. ²⁹Okanta okimawaki María, katziyanaka, jatanaki oñiiri Jesús. ³⁰Tikiraata jariita Jesús nampitsiki, irojatzi isaikaki otонkiyotawakari Marta. ³¹Ikanta Judá-mirinkaiti tsipatakawori opankoki joimoshirinkiro jiñaakiro oshiyanaka María, joyaatanakiro jiñaajaantaki iraawaitatyiiya kitataariki. ³²Okanta ariitapaaka María isaikaki Jesús, otzirowashitapaakari okantziri: “Pinkatharí, ari pisaikimi iiroka jaka, iiro ikamimi niyaariri”. ³³Ikanta Jesús, jiñaakiro María iraimotapaakari, ari ikimitapaakari iijatzi Judá-mirinkaiti oyaatapaakirori, antawoiti jowashiritanaka, okatsitzimoshiritanakiri, ³⁴josampitanakiro: “¿Tsikama janta pikitatakirika?” Ari ikantitanakiri: “Pimpoki Pinkatharí, piñiiri”. ³⁵Ari jiraapaakari irirori Jesús. ³⁶Ikantaiyini Judá-mirinka: “¡Paminiri antawoiti jitakotakari!” ³⁷Tzimimaitacha pashini kantanaintsiri: “Iriiwitaka jirika aminakairiri kaari okichaatatsini, ¿kaari jaminanta tsika inkinakairo iiro ikamanta Lázaro?”

Ipiriintaa Lázaro

³⁸Apiitanakiri Jesús okatsitzimoshiritanakiri, jiyaatashitanakiri okaakiini kitataari. Omoona inatzi, iro mapi jojyipiyiitantakari. ³⁹Ikantanaki Jesús: “Potainkiro mapi”. Ari okantanaki Marta iritsiro kamaintsiri: “Pinkatharí, kimitaka ari sankainkataki, tima tzimaki 4 kitiijyiri ikamantakari”. ⁴⁰Ari jakanaki Jesús: “¿Nokantakimi, pinkimisantinarika, ari piñaakiro ishintsinka Pawa?” ⁴¹Jotainkakiro mapi. Ipoña jaminanaki Jesús inkitiki, ikantanaki: “Ashitanarí, nopaasoonkitzimi iiroka, tima pikimana. ⁴²Niyotzi ari pinkantapiintatyta pikimana. Iro nokantantzimiri inkimantyaari atziriiti saikantsiri jaka, iro inkimisantantyaari iirokataki otyaantakinari”. ⁴³Ithonkakiro jiñaawaitakiro jiroka, ikaimanaki: “¡Lázaro, pishitowi!” ⁴⁴Shitowapai kaminkari, jankowitzakawo manthakintsi jakoki iijatzi iitziki,

irojatzi iponapootakawo jankowitantaitawakariri. Ari ikantzi Jesús: “Pankowiryaaakotiri, jiyaataita”.

Ikamantawakaita intsitokaitiri Jesús (Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵Irootaki ikimisantantanakari ojyiki Judá-mirinkaiti ikaatzi jataintsiri itsipatawo María, ikaatzi ūnakirori jantakiri Jesús. ⁴⁶Iro kantacha tzimatsi jatashitanakiriri Fariseo-paini. Ikamantapaakiri okaatzi jantakiri Jesús. ⁴⁷Ikanta Fariseo-paini itsipatakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, japatotakiri jiwaretti, ikantaiyini: “¿Oitama antiri? Jirika shirampari ojyiki itasonkawintantaki. ⁴⁸Aririka añaashiminthatyaari, maawoni inkimisantaitiri. Ari impokaki ijiwaripaini Roma-jatzi, impookakaantakiro tasorintsipango, japirotaantakiro anampitsiti”. ⁴⁹Iro kantacha, iiinitatsi itsipatakari, iitachari Caifás, iriitaki Ijiwaripiroriti Ompiratasorintsitaari, ikantanaki irirori: “Tii piyotaiyini iiroka. ⁵⁰Iro kamiithatatsi ashiniti apaani atziri inkamawintai, iiro japiroitantai anampiki”. ⁵¹Jirika Caifás, Ompiratasorintsipirori jini, jiňaawaitakaakiri Pawa. Okantawitaka tii jiyotzi, iri Jesús ikinkithatakotaki inkamawintiri ijyininkapaini. ⁵²Tii apa inkamawintiri ijyininkapaini, aña inkamawintairi maawoni itomiiti Pawa tzimpookaintsiri, jiwithaawakaantyaari jashitaari. ⁵³Aripaiti ikowaki ijiwari Judá-mirinkaiti jowamairi Jesús.

⁵⁴Irootaki kaari ikowantanaa Jesús intsipatanaiyaari Judá-mirinkaiti. Aña shitowanaki isaiki Judea-ki, jataki otzishimashiki osaiki nampsitsi iitachari Efraín. Ari isaikakaapairi jiyotaani.

⁵⁵Irootantsi joimoshirinkapaititairo Judá-mirinkaiti Anankoryaantsi, ojyiki atziri jatatsiri Jerusalén-ki jiwitsikashiriyitya. ⁵⁶Ari jaminaminaitakiri Jesús, josampitawakaiyani tasorintsipankoki: “¿Tsikama pikantaiyini iiroka? ¿Ari impokaki joimoshirinkaita?” ⁵⁷Ikanta Fariseo-paini itsipayitakari Ompiratasorintsipiroriiti, ikantantayitaki: “Iitarika yotaintsini tsika isaiki Jesús, inkamanti, naakaantiriita”.

Isaitantaitari Jesús kasankaari (Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 ¹Aritaki yotapaaka 6 kituijyiri joimoshirinkantyaawori Anankoryaantsi, jataki Jesús Betania-ki, inampiki Lázaro jowiriintairi pairani. ²Ari joimoshirinkaitakiri Jesús. Iro Marta oyiitantsi. Ari isaikitakari iijatzi Lázaro itsipatakari Jesús jowaiyani. ³Amakotapaaki María kasankaari. Ojyiki owinawoni jiroka. Osaitantapaakari iitziki Jesús. Ojyitantzimaitari oishi. Kasankainka okantanaka maawoni pankotsiki.^w ⁴Ikanta Judas Iscariote, jiyotaani Jesús pithokashityaarini paata, ikantanaki: ⁵“¿Itama

^w 12.3 Jiroka kasankaari kinkithatakotachari jaka, iro jiwitsikaitzi inchatiyaki iitachari “nardo”. Okaatzi otinatzi apaani libra, irojatzi ikantaitziri iijatzi 300 gramo.

kaari ipimantantitawo jiroka kasankaari? Ari aantatyami ojyiki kiriiki, iri anishironkatantyaaririmi ashironkainkari”.^x ⁶Tii iro ikantantakari Judas jitakotatyari ashironkaariiti, aña koshintzi jinatzi. Iritaki jowaitakiri inkimpoyiiri kiriiki, iro kantacha ikoshitapiintzi kapichiini. ⁷Ari ikantanaki Jesús. “Piñaashiminthatyaawo, aña iroowitzaka okajaakaakinari, inkitaikaninarika.” ⁸Iriima ashironkainkariiti ari inkantatityaani isaikimotimi, irooma naaka iiro nokantatityaani nosaikimotimi”.

Ikamantawakaita intsitokaitiri Lázaro

⁹Jiyotaiyakini Judá-mirinkaiti ari isaiki Jesús Betania-ki. Jiyaataiyakini janta, tii apa jaminiri Jesús aña iijatzi Lázaro, jowiriintairi pairani Jesús. ¹⁰Ikamantawakaayitaka Ompiratasorintsipiroriiti intsitokiri iijatzi Lázaro. ¹¹Tima iritaki Lázaro kantakaantakirori kaari jaapatziyaitantanaari Judá-mirinkaiti ikimisantitanakiri Jesús.

Ariitaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Ojyiki atziri jataintsiri Jerusalén-ki joimoshirinkiro Anankoryaantsi. Okanta okitijiyitamanai, ikimaiyakini ari impokiri Jesús nampitsiki.

¹³Ipoña ichikaiyanakini ojyawori kompiroshi. Jataiyanakini intonkiyotawatyari, ikaimaiyini ikantzi:

¡Aatsikitataiki awinkathariti!

Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkathari aitziri otyaantakiriri.

¡Iriitaki Awinkatharipirotitayaari aakaiti Israel-mirinkaiti!

¹⁴Ari jiñapaaki Jesús iwonkiri burro, ityakaanakari, tima okinkithatakotsitakari Osankinarintsipirori, ikantaitaki:

¹⁵Sion-jatoití, iiro pithaawaiyini,

Pokataiki Piwinkathariti,

Ityakaakari iwonkiri burro.

¹⁶Owakiraini, tii ikimathataiyironi jiyotaani jiroka. Iro kantacha itzinaashitaawo Jesús jowaniinkawo, aripaiti ikinkishiritanaka iritaki Jesús josankinatakoitzi. ¹⁷Tima ikaatzi tsipatakari Jesús jowiriintairi Lázaro, ikinkithatakoyitairo okaatzi jiñaakiri. ¹⁸Iro jiyaatantanakari atziriiti itonkiyotawakari Jesús, tima ikimakotakiri jowiriintantaki.

¹⁹Iriima Fariseo-paini ikantawakaiyani iriroriiti: “Piñaakiro, kimitaka iiro akitsirinkiri. Paminiri, iro jiyaatashitiri maawoni”.

^x **12.5** Kantakotachari jaka “ojyiki kiriiki”, irijatzi ikantitziri pairani “300 denario”.

Iri ipinaitziriri antawairyantzi, aririka jimonkaatakiro apaani osarintsi jantawaitaki.

^y **12.7** Tzimatsi jamititarai pairani. Aririka inkamakaantaiti, isaitantari kasankaari, inkini inkitaikaniria.

Jaminaminatziri Jesús Grecia-paantiri

²⁰Tzimayitatsi Grecia-paantiri tsipatakariri atziriiti jataintsiri joimoshirinkaiyani. ²¹Ikanta Felipe Betsaida-jatzi, ipokashitapaakiri Grecia-paantiri. (Jiroka Betsaida nampitsi inatzi saikatsiri Galilea-ki.) Ikantapaakiri: “Pinkatharí, nokowi noñiiri Jesús”. ²²Ari jiyaatanaki Felipe, ikamantapaakiri Andrés. Apitiroiti jiyaatayanakini, ikamantakiri Jesús. ²³Ari ikantanaki Jesús: “Monkaapaititapaaka itzinaashitantaiyaawori jowaniinkawo Itomi Atziri. ²⁴Apaani okithoki kaari ipankiitzi, ari ashi owamachiitiro onkantya apakithowoini. Irooma aririka ompathaakitanaki ojyookanaki ipankiitakiro, ari jiñaitakiro onkithokitai. Imapiro.” ²⁵Iitarika itakowitzashitachani jantayitziro inintashiyitari, ari impiyashitaiya. Iriima manintanakironi jantashiwayitari jaka kipatsiki, ikamawintanaatziro inkañaaniyitai. ²⁶Tzimatsirika kowatsiri nonkimitakaantiri nompiratani, inkimitakotinawo naaka. Tsikarika nosaikai naaka, ari isaikitaiya ijatzti nompiratani. Iitarika nokimitakaari nompiratani, iri Ashitanari kantakaiyaawoni impinkathaitantyaariri paata”.

Ikinkithatakota Jesús jowamaitiri

²⁷“¡Antawoiti okatsitzimoshiritakina iroñaaka! ¿Tsikama nonkantika? ¿Nonkantima: ‘Ashitanarí, powatsinaryaakoshiritaina?’ ¡Aña irootaki nopokantakari, nimonkaatairo! ²⁸Ashitanarí, poñaagantiro powaniinkawo”. Ikimaitatzi ñaawaitanaintsiri inkitiki, ikantaitzi: “Aritaki noñaagantakiro, iroñaaka napiitiro”. ²⁹Atziriiti piyotainchari ikaatzi kimawakirori, ikantaiyanakini: “Ookathawontsi inatzí”. Iro kantacha ikantayitzti pashini: “Maninkari ñaanatakiriri”. ³⁰Ari ikantanaki Jesús: “Tii apa naaka jiñaanayitzi, aña iirokaiti jiñaawawaiwintaki. ³¹Irootaintsi jiñaitiri jowasankitaitiri okantakaantziro iyaaripironka isaawijatziiti, joitsinampagaitairi ijatzti pinkathariwaitashitachari. ³²Iro kantacha aririka jowatzikakotakina jaka kipatsiki, aritaki nonkaimashiritanairi maawoni”. ³³Ari jooñaawontziro Jesús tsika onkantya aririka jowamaitakiri. ³⁴Ari jakaiyanakini atziriiti: “Ayotaiyini okantzi Ikantakaantaitani: ‘Kañaaniri jinatzi Cristo’. ¿Itama pikantantari iiroka ontzimatyii jowatzikakotaitiri Itomi Atziri? ¿Itakama Itomi Atziri?” ³⁵Ikantzi Jesús: “Iinta isaikimotanaimi jiitatziri ‘Kitainkari’, apa isaikanai kapichiini. Pinkimitakaantiro paniitatyiimi okitijiyiinkatzi, ari onkantya iiro omapokantzimi kimitawori tsinirikiri. Tima ikaatzi aniiatsiris otsinirikitzi, tii jiñiilo tsika ikini. ³⁶Pinkimisantairi jiitatziri ‘Kitainkari’ iinta isaikimoyitzimi, pinkimitakotaari irirori”.

^z **12.24** Kantakotachari jaka “okithoki”, trigo inatzi.

Tii ikimisantaiyini Judá-mirinkaiti

Ithonkanakiro jiñaawaitanakiro jiroka, shitowanaki Jesús. Tii joñaagantanaa.

³⁷Okantawitaka Jesús ojyiki itasonkawintantawitaka inampiitiki jirikaiti, tii ikimisantaiyini. ³⁸Ontzimatyi imonkaatyja josankinatakiri Kamantantaniri Isaías-ni, kantatsiri:

Pinkatharí, ¿litaka kimisantironi añaani?

¿litaka joñaagaitakiri ishintsinka Pinkathari?

³⁹Jiroka pashini josankinatakiri Isaías-ni, irootaki kaari ikimisantantaita, ikantaki pairani:

⁴⁰Iri Pawa kaari okichaatakairini,

Imasontzitakaayitakiri,

Ari onkantya iiro jokichaataanta

Iiro ikimathawainitanta.

Ari onkantya iiro ipiyashitantaana naaka,

Nowawijaakotantaiyaariri.

⁴¹Iro jiñaawaitantakawori jiroka Isaías-ni tima iñaampiyakityaawo jowaniinkawo Jesús, irootaki ikinkithatakotantakariri. ⁴²Iro kantacha, ojyiki Judá-mirinkaiti kimisantanairiri Jesús, ari jimatsitanakawo ñaapiroriiti. Iro kantacha tii joñaagantziro, tima ithaawantatyari Fariseo-paini, iiro ishinitairi intyaayitai japatotapiintaiyani. ⁴³Ari okantzimaitaka. Iri ikowapirotanaki Fariseo-paini jaapatziyaminthatyari, iriima Pawa, tii.

Jesús yakawintairini atziriiti

⁴⁴Ari jiñaawaitanaki shintsiini Jesús, ikantanaki: “Iitarika kimisantainani naaka, tii apaniroini ikimisantana, aña ikimisantsitakari otyaantakinari. ⁴⁵Ikaatzi okitaanari naaka, okimiwaitakawo iriimi jokityaami otyaantakinari. ⁴⁶Irootaki nopokantakari naaka, nonkimitaiyaari ‘Kitainkari’, ari onkantya nonkitiijiinkatakotantyaariri isaawijatzi. Iiro isaikayitai otsinirikitzi inkaati kimisantainani. ⁴⁷Tima tii iro nompokantyaari naaka kipatsiki nowasankitaanti, iro nopokantakari nowawijaakotanti. Ikaatzi kimayiwitawori noñaani, tiimaita ikimisantzi, kaari naaka owasankitairini. ⁴⁸Iitarika manintakinari, kaari kimisantaironi noñaani, tzimaki iitya owasankitairini. Kimiwaitaka jiroka ñaantsipaini okaatzi noñaawaitakiri atziri inatyiiimi, iro owasankitaantaatsini paata, ipiyathapaantiwaitakina. ⁴⁹Tima naaka tii noñaawaitashiwaita nonintakaanikiini. Ashitanari, itzimi otyaantakinari, iriitaki kantakinawori okaatzi nokantayitakiri, niyotaantayitakiri ijatzi. ⁵⁰Niyotzi naaka okaatzi ikantakaantziri Ashitanari iro kañaanitakaantatsiri. Ari okantari, okaatzi nokantayitakiri naaka, nothotyaatziiro okaatzi ikantajaantakinari Ashitanari”.

Jesús ikiwakiitziri jiyotaaniiti

13

¹Ari kaatapaaki kitijiyiri joimoshirinkaitawo Anankoryaantsi. Jiyotaki Jesús monkaatapaaka jookawintantyaawori kipatsi, iro jiyaatai intsipatapaiyaari Ashitariri. Antawoiti jitakoyitakari ikaatzi kimisantakiriri, ari ikantapiintatyatya jitakotari irojatzi iwiyaantapaakawori.

²Ikanta isaikaiyini jowaiyani, aritaki kamaarishiritanaki Judas Iscariote, itomi Simón, iri pithokashityaarini Jesús. ³Jiyotaki Jesús tima ipoñaatyaaawo irirori Pawaki, aritaki impiyi janta. Iriitaki shintsitakaapirotakiriri Ashitariri. ⁴Ari ikatziyanaka isaikaki jowaiyani, jaatonkoryaanakiro iwiwiryaaakowo, jowathakitanakawo manthakintsi. ⁵Jaakiro jiñaa isakiro kiwaakomintotsiki. Ikiwakiyyitakiri jiyotaani, jojyikiitantari manthakintsi jowathakitakari.^a ⁶Iro inkiwakiitantlyaaririmi Simón Pedro, ikantanaki irirori: “Pinkatharí, ¿iirokama kiwakiitinani naaka?” ⁷Ari ikantzi Jesús: “Tii pikimathatziro okaatzi nantiri, irooma paata, ari pinkimathatairo”. ⁸Ikantanaki Pedro: “¡Iiro noshinitzimi pojyaari ompirataari pinkiwakiitina!” Jakanaki Jesús: “iirorika nokiwakiitzimi, tii paapatziyana”. ⁹Ikantzi Simón Pedro: “¡Pinkatharí, iirotya pikiwakiitashitana, aña pinkiwina maawoni nakoki ijijatzi noitoki!” ¹⁰Iro kantacha Jesús, jakanairi: “Owakiraa kaawoshitainchari, apa okowajaanta inkiwakiitya tima kititaki maawoni. Ari kititayakimini iirokaiti, okantawitaka tii maawoni pinkitishiritaiyini”. ¹¹Tima jiyotakiri Jesús itzimi pithokashityaarini, irootaki ikantantakari: “Tii maawoni pinkitishiritaiyini”.

¹²Aritaki ithonkakiro ikiwakiitakiri, ikithaatanaawo Jesús iwiwiryaaakowo, saikanai ijijatzi tsika jowaiyani, ari ikantzi: “¿Pikimathatakirona okaatzi nantakiri? ¹³Pikantapiintaiyakinii iirokaiti ‘Yotaanarí, Pinkatharí’ Imapirowitatyatya pikantanari, tima naakataki. ¹⁴Naaka ‘Yotaaniri’, naaka ‘Jiwari’. Iro kantacha, nojyakotakari ompirataari nokiwakiyyitakimi, ari pinkimityaari iirokaiti pinkiwakiitawakaayitya. ¹⁵Naakataki oñaagakimirori, pinkimitakotatinari iirokaiti tsika nokantakimi. ¹⁶Tii ipinkathaitziri ompirataari janaakotziri ompiratariri. Tikaatsi ijijatzi apaani otyaantaari anaakotirini otyaantakiriri. Imapiro. ¹⁷Aririka pinkimathatanairo jiroka, pantanairo ijijatzi, aritaki pinkimoshiritai. ¹⁸Jiroka nonkantimiri, tii maawoni nonkinkithatakotaiyimini. Niyotziri naaka ikaatzi niyoshiitakiri. Ari imonkaatyaaari Osankinarintsipirori, kantatsiri:

^a **13.5-17** Iro jamiyatari Judá-mirinkaiti ikiwakiitapiinta intyaapiintantyaari ipankoki. Jiroka antawairintsi, apa jantapiintziro ompirataari. Tima apaani ñaapirori atziri, iiro okantzi inkiwakiyyitanti. Irootaki kaari okamithatzimotantari ikiwakiyyitakiri pairani Jesús jiyotaani. Iro jantantakawori jiroka Jesús, onkantya jiyotaantyaariri jiyotaani, onkantawitya jiwariimi jinatayti atziri, ontzimatyi jaapatziyaari pashini, inkimitakotyaari ikanta ompiratariri, tsinampashiri inkantya.

Tzimatsi atyootakinari, iriitaki pithokashityaanani.

¹⁹Aririka imonkaataty jiroka, iro pinkimisantapirotaotantyaanari ‘Naakatsitaka’. Irootaki nitantawori nokamantzimiro.^b ²⁰Iitarika aapatziyaaarini notyaantani, naakatajaantaki jaapatziyaka ijatzi. Iitarika aapatziyinani naaka, iri jaapatziyaka otyaantakinari”.

**Ikamantzi Jesúس iri pithokashitirini Judas
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)**

²¹Ari ithonkanakiro jiñaawaitakiro jiroka, antawoiti okatsitzimoshiritanakiri Jesúś. Iikiro jónaagantanakitziiro ikinkithatakotakiri, ikantzi: “Pikaataki iirokaiti jaka tzimatsi apaani pithokashitinani. Imapiro”. ²²Ari jaminawakaanaka jiyotaani, tii jiyotzi iita ikinkithatakotziri. ²³Ikanta apaani jiyotaani, jitakopirotani Jesúś, saikimotakiriri okaakiini jowaiyani, ²⁴jiñaakiri Simón Pedro jiñaanachiratziri, ikantziri: “Posampitiri iita ikinkithatakotziri”. ²⁵Ikanta irirori, jontsitokanakari okaakiini, josampitakiri: “Pinkatharí, ¿Itaka?” ²⁶Ari ikantzi Jesúś: “Piñiina najyiti kapichiini tanta, iitarika nompaki, iriitaki”. Jajyitaki kapichiini tanta, ipakiri Judas Iscariote, itomi Simón. ²⁷Ikanta jowawakawo Judas tanta. Aripaiti ikamaaritanaki. Ari ikantziri Jesúś: “Pantiroota thaankiini pikinkishiritapiintakari”.^c ²⁸Ikanta ikaatzi jowaiyani tikaatsi kimathatawakironi oita ikantantariri. ²⁹Tima Judas iriitaki kimpoyiiriri kiriiki, jiñaajaantzi ikantzaa Jesúś jiyaatiita jamananti tsika oitya joimoshirintyaari, jiñaajaantaki ijatzi jamanantatyi impayitiriri ashironkainkariiti. ³⁰Aritaki jowawakawo Judas tanta, jatanaki. Aritaki tsiniritanaki.

Owakiraari Ikantakaantitani

³¹Ari jatanaki Judas, ikantzi Jesúś: “Monkaatapaaka itzinaashitantlyawori jowaniinkawo Itomi Atziri. Iro jiñaitantyaawori jowaniinkawo Pawa. ³²Tima ari okantari, iriitaki Pawa oñaagantironi jowaniinkawo. Iroñaaka jantiro. ³³Notomiiti, kapichitapaaki nosaikimotanaimi. Ojyiki paminaminawitaina iirokaiti, iro kantacha iiro piñagaana. Irojatzi nokantsitakariri ajyininkapaini Judá-mirinka, irojatzi napiitsitzimiri nokamantzimiro iirokaiti, tima iiro pitsipataana tsika nosaikapai naaka. ³⁴Jiroka owakiraari nokantakaantani: Ontzimatyii pitakotawakaiya. Nokimita naaka nitakoyitzimi, ari pinkimitanaiyaari iirokaiti, pitakotawakaanaiya. ³⁵Aririka pitakotawakaanaiya iirokaiti, ari jiyoyitaimi maawoni iirokataki niyotaani”.

---

^b **13.19** Jiitapiintaka Jesúś ikantzi “Naakatsitaka”, ari ojyakawo jiñaawaitaki Pawa pairani. Paminiro ijatzi Jn. 8.58. ^c **13.27** Kantakotachari jika “aripaiti ikamaaritanaki”, tii iro kantakaantironi jowawakawo Judas tanta, okanta ikamaaritantanakari, aña iri kantakaashitakawori ikamaaritantanakari.

**Ikinkithatakotziro Jesús jookawintanti Pedro
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)**

³⁶ Ikanta Simón Pedro josampitanakiri Jesús: “Pinkatharí, ¿tsikama piyaatika?” Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Tsika janta niyaati naaka, iiro okantzi poyaatina iirokaiti, irooma paata ari onkantaki poyaatina”.

³⁷ Ikantanaki Pedro: “Pinkatharí, ¿iitama iiro okantanta noyaatimi? ¡Aritaki noshiniwintakimi!” ³⁸ Jakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Imapiroma pishiniwintina? Aña tikiraaminta iñiita tyoopi, mawajatzí pinkanti: ‘Tii niyotziri Jesús’. Imapiro”.

Iri Jesús ojyawori aatsi jariitantaitari Ashitairiki

14 ¹“Iiro powashiriwaitaa. Pawintaiyaari Pawa, pawintaiyaana iijatzi naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari tzimatsi ojiki anampitapaiyaawo. Iromi otzimi, iiro nokantzimi niyaatai niwitsikapaimi tsika pinampitapaiyaawo. ³ Aririka niyaatai, niwitsikayitai tsika pisaikai, ompoña nompiyahitaimi naayitaimi, ari pintsipatapaina iirokaiti tsika nosaikai naaka. ⁴ Piyotaiyironi iirokaiti aatsi jiyaatantaitari tsika nosaikai”. ⁵ Ari ikantanaki Tomás: “Pinkatharí, tii niyotzi tsika piyaati. ¿Tsikama nonkantyaaka niyotantyaawori aatsi?” ⁶ Jakanakiri Jesús, ikantzi: “Naaka ‘Aatsi’, ‘Tyaryoori’, ‘Añaamintotsi’. Apa impampithawokitaitina naaka, ari jariitaiya Ashitanariki. ⁷ Arimi piyopirotainami, ari piyotairimi iijatzi Ashitanari. Ari piyotakiri iroñaaka, iriitaki piñaapiintakiri”.

⁸ Ikantanaki Felipe: “Pinkatharí, incha poñaayinari Ashitzimiri, tikaatsi pashini nonkowiri”. ⁹ Ari ikantanaki Jesús: “Felipe, osamanitaki notsipatakimi iirokaiti, ¿tikiraama piyotana? Ikaatzi ñakinari naaka, jiñaakiri Ashitanari. ¿Iitama pikantantari? ¹⁰ ¿Tiima pikimisantana ari nokaatziri Ashitanari, ari ikaatana irirori? Okaatzi nokantayitziri, tii naaka nintakaashiwaityawoni nonkinkithatakotimiro. Iri Ashitanari tsipashiritanari, iriitaki antakaanawori jantawaitani. ¹¹ Pinkimisantana ari nokaatziri Ashitanari, ari ikaatana irirori. Okompitizimotzimirika jiroka, iiro pikimisantaa jaitziro nontasonkawintanti.

¹² Inkaati kimisantainani naaka, ari intasonkawintantai irirori. Ari Jimapirotanakiro intasonkawintanti, anaanakiro okaatzi jiñaakoitakinari, tima iro niyaatzimatai naaka nontsipatapaiyaari Ashitanari. Imapiro. ¹³ Maawoni pairyagainani naaka inkowakotina jamanamanaatina, aritaki nimatakiniri. Ari onkantya inthaamintantyaariri Ashitanari, okantakaantziro jantzimotantakiri Itomi. ¹⁴ Iitarika pinkowakotainari pimpairyagaina naaka, aritaki nimatakimiro”.

Ikajyaakagaitakiriri Tasorintsinkantsi

¹⁵ “Aririka pitakotaina, aritaki pinkimisantairo nokantakaantani. ¹⁶ Ari nonkamitairi Ashitanari jotyaantimi pashini Ookaakowintimini,

¹⁷Tasorintsipirori jinatyi, iriitaki tsipashiritapiintaimini. Iriima isaawijatziti iiro isaikimotziri, tima tii okantzi jiñiiri tii jiyotziri ijatzi. Irooma iirokaiti piyotaiyirini, tima isaikimotakimi, iri nampishiritantaimini.

¹⁸Iiro pikimitari miritzi jookawintaitziri, ari nompiyashitaimi.

¹⁹Irootaintsi, iiro jiñaayitaana isaawijatziti. Irooma iirokaiti ari piñaayitaina, kañaaniri pinkantaiya tima kañaaniri ninatz naaka.

²⁰Aripaiti piyoyitai notsipashiritari Ashitanari, ijatzi iirokaiti pitsipashiritana, ari nokimitari naaka notsipashiritaimi iirokaiti.

²¹Inkaati kimisantapaantitainani, joñaagantziro tyaaryoopiroini jitakotana. Irootaki jitakotantaiyaariri Ashitanari, ijatzi naaka ari nitakotaiyaari, ari noñaagaiyaari". ²²Ikanta Judas (kaari Iscariote) josampitanakiri: "Pinkatharí, ¿litama poñaagantaiyaanari naakaiti, iiro poñaagaari pashiniiti?" ²³Jakanaki Jesús: "Ikaatzi itakotanari naaka, ikimisantapaantitana. Irootaki jitakotantaiyaariri Ashitanari. Ari nokaatair Ashitanari nontsipashiritaiyaari jirikaiti. ²⁴Iriima kaari itakotinani, ipiyathapaantitakina. Tii naaka yotashiwaityaawoni okaatzi nokantakimiri, aña Ashitanari otyaatankinari iri yotakaanawori.

²⁵Nokamantatziimiro maawoni jirokapaini iinta nosaikimotzimi.

²⁶Iriima Tasorintsinkantsi, Ookaakowintimini, jotaantimiri Ashitanari poyaatinani, iri yotaapaakimironi maawoni, inkinkishiritakaimiro okaatzi nokantayitakimiri. ²⁷Kamiitha pisakayitai. Tii iro nonkinkithatakotashitya tsika okanta isaikakaantzi isaawijatziti. Aña naaka matzirori pisakantaiyaari kamiithapiroini. Iiro powashiriwaitashita, iiro pithaawawaitashita ijatzi. ²⁸Aritaki pikimakina nokantaki: 'Iro niyaatai, ompoña nompiyi ari ankaatai asaikayitai'. Ari pitakopirotainami, iiro powashiriwaitami nookayitanaimi, aña pinkimoshiriwintinami piyotaki niyaataty Ashitanariki, anaataikinari natziritapaintzi. ²⁹Nokamantatziimiro jiroka, pinkinkishiritantyaari paata, imonkaatapaatyaarika. ³⁰Iiro nokinkithawaitsitakaimi, tima aatsikitaki pinkathariwintantawitachari kipatsiki. Okantawitaka tii ipinkathariwintana naaka. ³¹Aritaki onkantya, iro jiyotantyaari isaawijatziti nitakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaatzi ikantanari irirori. Pinkatziyaiyini. Thami aati".

Ikimitawo Jesús oponkitzitha pankirintsi

15 ¹Iikiro ikantanakitzi Jesús: "Naaka kimitawori oponkitzithapiro pankirintsi. Iriima Ashitanari iri kimitakariri pankitzirori. ²Ilorika okithokitzi nochiwatha, ichikachiwathatziro ashitawori. Irooma otzimi kithokitatsiri, jowamiihachiwatziro, jowaankiityaakotziro onkini onkithokipiroti. ³Kimitaka aritaki kaankiityaakotakimi iirokaiti, okantakaimi ñaantsipaini nokamantayitakimiri. ⁴Apaani ochiwatha

pankirintsi chootaryaathataintsiri iiro okithokitai, aña ontzimatyii ojyookantyaawo oponkitzitha. Ari okimitari iijatzi iilorika poisokirotana, iiro okantzi pantairo kamiithari. ⁵Naakataki kimitakawori oponkitzitha pankirintsi, irooma iirokaiti pikimitakawo nochiwatha pinayitz. Ikaatz ioisokirotanari naaka ari nokimitsitakari irirori, kimiwaitaka ojyikimi inkithokipirotai. Iilorika pitsipashiriyitana, tikaatsi pantayitai. ⁶Ikaatz kaari oisokirotinari naaka, ari nookawintairi. Ari inkimitaiyaawo okamachiwathatzi pankirintsi, jagaitziro intagaitiro. ⁷Oisokirorika powayitaina, pintyaaryoowintairo okaatz niyotaakimiri, pinkowakotairi Ashitanari oitarika pikowiri, aritaki jimatakimiro. ⁸Aririka pimatanairo jojyakaawintaitakiri kithokipirotatsiri pankirintsi, aritaki jiyotaimi imapiro niyotaanitaimi. Iro impinkathaitantyaariri Ashitanari.

⁹Antawoiti nitakotaimi, nojyakari Ashitanari jitakotana naaka. Pinintaawaityaawo nitakotaimi. ¹⁰Iikirorika pinkimisantanakityiilo nokantakaantani, ari pinintaawaitayaawo nitakotanka, nokimitairo naaka nokimisantapaantitziri Ashitanari nomintaawaitawo jitakotanka. ¹¹Iro nokamantantzimirorjiroka inkini ankimoshiriti, irootaki pinkimoshiripirotantyaari iiroka.

¹²Jiroka nokantakaantani: Pitakotawakaiya nokimitairo naaka nitakotaimi iirokaiti. ¹³Iitarika shiniwintariri inkamawintiri jaapatziyani, joñaagantatziiro jitakopirotanka. ¹⁴Naapatziyani pinatzi iirokaiti aririka pantanairo nokantzimiri. ¹⁵Aritapaaki nokimitakaantzimi ompirataari, tima apaani ompirataari tii jiyotzi okaatz jantayitziri ompiratariri. Aña nokimitakaantzimi naapatziyani, tima nokamantaimiro maawoni ikantanari Ashitanari. ¹⁶Tii iiroka iyoshiitakinani, aña naaka yoshiitaimi iirokaiti. Naakataki otyaantimini piyati tsikarika, pinkimitakotaiyaawo pankirintsi kithokipirotatsiri, ari pinkantapiintanakitya. Ari onkantya jimatantaimironi Ashitanari otyaarika pinkowakotiririimpairyaayitaina. ¹⁷Jirokataki nokantakaantzimiri: Pitakotawakaiya”.

Inkisaniintimi isaawijatzii

¹⁸“Aririka piñaakiro inkisaniintanakimi isaawijatzii, pinkinkishiritiro ari ikantaitakina naaka ikisaniintaitakina. ¹⁹Irojatzi pojyakotyaarimiisaawijatzii, ari jitakotakimimi, ikimitawakaa irirori jitakotawakaiyani. Irooma niyoshiitaimi naaka, pitsipawitari isaawijatzii, irootaki ikisaniintantzimiri. Kimiwaitaka kaarimi iiroka isaawijatzii.

²⁰Pinkinkishiritiro nokantsitakimiri: Tii ipinkathaitziri ompirataari janaakotiri ompiratariri. Ari inkimitaitimiri iirokaiti inkowaiti intsitokaitimi, inkimitaitina naaka. Iitarika kimisantapaantitakinani naaka, aritaki inkimisantaitakimi iirokaiti. ²¹Iro inkowaitantyaari intsitokaitimi, naakataki intsitokawintaiti, okantakaantziro tii jiyotaina iri Pawa otyaantakinari. ²²Iiro otzimaajitzimi ikinakaashitani,

iiromi nopoki niyotaayitairi. Iro kantacha iiro okantai jimanakotairo iyaaripironka. ²³Ikaatzi kisanaintakinari naaka, ikisanaintakiri ijatzti Ashitanari. ²⁴Iiro otzimaajaitzimi ikinakaashitani, iiromi notasonkawintaki jiñaantakawori kaari jiñaapiintaitzi. Okantawitaka jiñaayitakiro jirokapaini, iikiro ikisaniintatyaaana, ikisaniintsitakari ijatzti Ashitanari. ²⁵Ari okantzimaita, tima ontzimatyii imonkaatya osankinarintsi, kantatsiri:

Ikisanaintashiwaitakina.

²⁶Aririka impokaki ‘Ookaakowintaniri’, Tasorintsipirotatsiri, notyaantapaimiri nontsipatyaaari Ashitanari, iriitaki yotashiritakaimini piyotantinari naaka. ²⁷Impoña pinkinkithatakotaina iirokaiti, aritaki pitsipatsitakina owakiraini atantanakawori”.

16 ¹“Iro nokantantzimiori jirokapaini, iiro powajyaantantawo pawintaashiritaina. ²Ari piñaakiro iiro ishinitaimi pintyagai tsika japatotapiintaita. Ari piñaakiro ijatzti intsitokaitimi, jiñaajaantaiti jantatziiiniri Pawa kamiithari. ³Iro jimatantyaawori jiroka, tima tii jiyotziri Ashitanari, tii jiyotana ijatzti naaka. ⁴Aririka imonkaatatyaa jiroka, iro pinkinkishiritantyaawori nokantakimiri. Irootaki nitantzimiori nokamantzimiro”.

Jantakaantziri Tasorintsinkantsi

“Tii nokamantsitzimiro owakiraini jiroka, tima irojatzi notsipayitzimi. ⁵Irootaintsi nyaatai nontsipatapaiyaari otyaantakinari. Tikaatsimaita osampitakowintironi tsika nyaatai, ⁶apa powashiritaiyani pikimakina nokantakimiro jirokapaini. ⁷Pinkimi nonkantimiro tyaryoori. Iro kamiithatzimotimini iirokaiti nyaatai. Tima iirorika nyaatai, iiro ipoki iitachari ‘Ookaakowintaniri’ intsipashiritaimi. Irooma aririka nyaatai, naaka otyaantapairini. ⁸Aririka impokapaaki Tasorintsinkantsi, iri ooñaawontapaakinirini ikinkishiriwaitari isaawijatziti, tima ikinakaashiwitakawo ikinkishiritakotiro kaaripirokantsi, kamiithashirkantsi, yakawintaantsi. ⁹Ari jiyotakaayitairi iro kaaripirokantsi iirorika ikimisantaitana naaka. ¹⁰Ari jiyotakaayitairi iro kamiithashirkantsi, nimatziro naaka nowamiithashiritantzi, tima nyaatairika Ashitanariki iiro jokitaitaana. ¹¹Ari jiyotakaayitairi iita jiyakawintaitakiri, iriitaki pinkathariwintakiriri isaawijatziti.

¹²Iinirotatsi ojyiki nonkantimiri, kimitaka aritaki anaanakimi nokantakimiri. ¹³Aririka impokaki Tasorintsipirotori, iriitaki yotaapaakimironi maawoni tyaryoori. Tima iiro jiñaawaitashitawo ikowashitari irirori, aña inkamantantiro ikimakiri. Ari jiyotakaimiro onkaati awijatsini paata. ¹⁴Iri kimainani noñaawaitiro, jowawijañaanitimiro iirokaiti, ari onkantya jiyotantaityaaawori nowaniinkawo. ¹⁵Tima okaatzi jiyotanitari Ashitanari, irojatzi

niyotanitari naaka. Irootaki nokantantakari: ‘Iri kimainani noñaawaitiro, jowawijaañaanitimiro iirokaiti’ ”.

Onkantawitya powashiritya, aritaki pinkimoshiritai

¹⁶ “Kapichitapaaki iiro piñaana, iro osamaniwitaty ari piñiina iijatzi. Tima niyaataaty Ashitanariki”. ¹⁷ Ikanta jiyotaani josampitawakaanaka: “¿Itama ikantakotziri? Ikantakai kapichitapaaki iiro añaayitairi, iro osamaniwitaty ari añagairi iijatzi, tima jiyaataty Ashitaririki. ¹⁸ ¿Itama ikantakotziri ‘kapichitapaaki?’ Tii akimathatziro iita ikinkithatakotziri”. ¹⁹ Ari jiyotaki Jesús ikowaiyatziini josampitiri, ikantanakiri: “Nokantaiyakimini: ‘Kapichitapaaki, iiro piñaana, iro osamaniwitaty ari piñiina iijatzi’. ¿Irooma posampitawakaari? ²⁰ Ari piñairo piraawaitaiya, owashiri pinkantaiya, piñaamminthatiri isaawijatzii ikiimoshiritaiyini. Onkantawitya powashiriwaitya, aritaki piñiiro pinkimoshiriti. Imapiro. ²¹ Aririka ontzimaaniti tsinani, okimaatsiwaita. Aririka intzimaki owaiyani, ompiyakotanakiro okimaatsiwaitaka okimoshiriwintanakitziiri iinchaanikit. ²² Ari onkimityaari iijatzi, ontzimatyii powashiriwaitya iirokaiti. Aririka piñaawaina, ojyiki pinkimoshiritanai, tikaatsi owashiritakaimini. ²³ Paata tikaatsi posampitainari. Iri Ashitanari mataimironi oitarika pinkowakotinari pimpairyaaytaina. ²⁴ Pamanapiintari Ashitanari pikowakotziri oitarika, pikamiminthawaitashitari. Irooma aririka pinkowakotairi, ontzimatyii pimpairyaaapiintaina naaka. Aririka pinkantya pinkowakotapiintairi, aritaki jimatakimiro, irootaki pinkimoshiritantaiyaari”.

Noitsinampaakiro naaka isaawijato

²⁵ “Nojyakaawintatziimiro maawoni nokinkithatakotakimiri. Iro kantacha irootaintsi imonkaaty iiro nojyakaawintaimiro, aña koñaawoini nonkinkithatakotaimiri Ashitairi. ²⁶ Paata, ari piñaayitairo iirokaiti pimpairyagaina pinkowakotairi Ashitanari. Tii naaka kamitakowintaimini. ²⁷ Iriitaki Ashitairi itakoyitaimiri iirokaiti. Iro jitakotantzimiri, tima pitakoyitana naaka, pikimisantakina nopoñaakawo naaka Pawaki. ²⁸ Nopoñaanaka Ashitaririki nopolantakari jak akipatsiki. Iro nookawintanairo kipatsi iro nompiyi Ashitaririki”.

²⁹ Ipoña ikantanaki jiyotaani: “Koñaatanaki piñaawaitziri, tii pojyakaawintawaitziro. ³⁰ Noñaakimi piyotziro maawoni tsikarika oiyita, tii okowajaanta intzimi osampitimini, aña piyotziro iitarika ikinkishiritari. Irootaki nokimisantantari imapiro pipoñaaka Pawaki”.

³¹ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “¿Arima, kimisantaimi iroñaaka?

³² Monkaatapaaka. Irootaintsi, piñaayitiro pintzimpooki pinkinayiti tsikarika, ari pookawintanakina apaniroini. Iro kantacha tiimaita nosaiki apaniroini, aña Ashitanari tsipatananari. ³³ Nokamantayitzimiro maawoni

jiroka onkantya piñaantyaawori kamiitha pisaiki pintsipatina naaka. Jaka isaawiki, ojyiki piñaashiwaityaawo. Iro kantacha, pishintsishiriyiti. Tima noitsinampaakiro naaka isaawijato”.

Jesús jamanakotari jiyotaani

17 ¹Ikanta ithonkakiro ikantakiro jirokapaini, aminanaki Jesúis inkitiki, ikantanaki: “Ashitanarí, monkaapaititapaaka. Poñaagantairo jowaniinkawo pitomi, iroñaagantsityaawo ijatzi pitomi powaniinkawo iiroka. ²Iirokataki owakiriri ipinkathariwintantariri maawoni atziri, inkañaanitakaantyaariri ikaatzi pashitakaakariri. ³Aririka jyoitaimi apaniroini Pipawapirotdzi iiroka, jyoitairi Jesucristo potyaantakiri, ari inkañaanitakairi. ⁴Noñaagantakimiro powaniinkawo jakä kipatsiki, nothotyaakimiro pikantakinari nantiro. ⁵Pishinitina nontsipataimi, Ashitanarí, ari ankaati añaayitairo owaniinkawo akimita kitziroini tikiraaminthä awitsikiro kipatsi.

⁶Jirikaiti piyoshiitairi pashitakaanari, niyotaayitairi iitarika iiroka. Iirokataki ashitsitariri, ipoña pashitakaayitanaari naaka. Nokimisantakaayitaimiri piñaani. ⁷Ikinkishirita, okaatzi niyotanitari naaka, iirokataki yotakaanawori. ⁸Niyotaayitairi okaatzi piyotakaanari, ikimisantanakiro jirikaiti. Ikinkishiritanaa tyaaryoo nokatzimi iiroka, ikimisantanai iirokataki otyaantakinari. ⁹Naakataki kamitakowintziriri jirikaiti. Tii iri nonkamitakowinti nampitashiwitawori kipatsiki, aña nokamitakowintatziiri pashitakaanari. ¹⁰maawoni nashitari naaka irijatzi pashitari iiroka. Ikaatzi pashitari iiroka irijatzi nashitari naaka. Tima iriitaki oñaagantaironi nowaniinkawo. ¹¹Iiro nosaikanai jakä isaawiki, niyaatai nontsipatapaimi iiroka, irooma jirikaiti iikiro isaikanakityi. Ashitanarí Tasorintsi, pinkimpoyaawintiri impairyaaapiintantimini, iro jiwithaawakaantyaari, akimitawakaa aaka. ¹²Linta notsipayitari jakä isaawiki, naamaakowintari, nokimpoyaawintziri ipairyaaapiintantzimiri. Iiro itzimayitai piyashiwitaachani, apatziro inkantakaiyaawo jiitatziri ‘Otomi piyashiwitaantsi’, ari imonkaatyaaari okinkithatakotakiri Osankinarintsipirori. ¹³Iro niyaatai pisaikinta iiroka. Irootaki nokantantawori jirokapaini iinta nosaiki isaawiki, inkimitantyaanari naaka inkimoshiritaiyini kamiithaini jirikaiti. ¹⁴Niyotaakiri piñaani, owanaa ikisanaintitanakiri, tima tii ikimitanaari isaawijatziiti, nokimita naaka tii isaawijatzi ninatyi. ¹⁵Tii nokowakotzimi paayitairi isaiki jakä isaawiki, apa pinkimpoyaawintairi ikaaripirotakatzirkari. ¹⁶Nokimita naaka tii isaawijatzi ninatyi, ijatzi jirikaiti tii jojyanaari isaawijatziiti. ¹⁷Pintasorintshiritatikairi jaakowintanaiyaawo tyaaryoori. Tima tyaaryoori inatzi piñaanitari iiroka. ¹⁸Pikimitaakina naaka potyaantakina nosaikimotiri isaawijatziiti, ari nonkimitairi ijatzi iriroriiti notyaantairi isaikimotairi. ¹⁹Okowapirota nontasorintshiritatii

noshiniwintaiyaari jirikaiti, onkantya intasorintsishiritantaiyaari iijatzi irirori.

²⁰Tii apa nonkamitakowintiri jirikaiti, aña nokamitakowintsitari inkaati kimirisantainani aririka inkinkithatakaayitairi jirikaiti.

²¹Namanakowintari maawoni jirikaiti onkantya jiwithaawakaantaiyaari, apaani inkantaiya jiwithaanaimi iiroka. Ashitanarí, akimita aaka awithaawakaa, ari inkimitaiyaari iijatzi iriroriiti jiwithaawakaapirotaiya, onkantya inkimisantantaiyaari isaawijatzii iirokatakai otyaantakinari.

²²Jiroka nowaniinkawo, okaatzi poñaagakinari, irojatzi nimatairi naaka noñaagairi iriroriiti. Ari onkantya jiwithaawakaantyaari, akimitawakaa aaka. ²³Tima pitsipashirirtana iiroka, ari nokimitsitari iijatzi naaka notsipashiritarri iriroriiti, ari onkantya jiwithaawakaantyaari. Iro inkinkishiritantyaari isaawijatzii iirokatakai otyaantakinari, antawoiti pitakotakari pikimitaakina naaka antawoiti pitakotakina. ²⁴Ashitanarí, iirokatakai ashitakaakinariri jirikaiti, nokowi intsipataina tsika nosaikai naaka, jiñaantaiyaawori nowaniinkawo. Iirokatakai owaniinkatakaakinari, tima pitakotsitakina kitziroini tikiraaminta iwitsikaata kipatsi.

²⁵Ashitanarí tampatzikashiriri, tii jiyotaimi isaawijatzii. Iro kantacha naaka niyotzimi, iijatzi jirikaiti jiyotzi iirokatakai otyaantakinari.

²⁶Niyotaayitairi iitarika iiroka, iikiro niyaatakaatyiro niyotairi, tima notsipashiritaari, nitakoyitaari pikimitaakina naaka pitakotakina”.

Jagaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 ¹Aritaki ithonkanakiro ikantayitakiro jiroka, shitowanaki Jesús itsipatanaari jiyotaani jiyaatiro intatsikironta owarylinkariti jiitaitziro “Cedrón”. Ari otzimiri pankirintsimashi, tsika janta isaikapaaki Jesús itsipayitakari jiyotaani. ²Jiñiitawo iijatzi Judas jirika pithokashitantanachani, tima ari isaikakaapiintziri Jesús jiyotaani janta. ³Ari jariitapaaka Judas itsipatapaakari owayiriiti, itsipatakari aamaakowintawori tasorintsipango jotyaantakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, jotyaantani iijatzi Fariseo-paini. Joirikayitapaakiro itsitokaminto, jamaki iijatzi jootaminto. ⁴Iro kantacha Jesús jiyotsitakawo maawoni awijiyimotirini, ishitowashitanakiri, josampitawakiri: “¿Litama paminaminatziri?” ⁵Ikantaiyini jirikaiti: “Naminaminatzaa Jesús Nazaret-jatzi”. Ari ikantzi Jesús: “Naakataki”. Jirika Judas pithokashitaniri ari itsipatakari jirikaiti. ⁶Jiñaawaitanaki Jesús, ipiyaponthotaiyanakanitaapiiki, tyagaiyanakini. ⁷Japiitanakiri Jesús, josampitziri: “¿Litama paminaminatziri?” Japiitanakiro irirori, ikantzi: “Naminaminatzaa Jesús Nazaret-jatzi”. ⁸Ari japiitanakiri Jesús, ikantziri: “Aritaki nokantakimi naakataki. Naakarika paminaminatzii, potyaantairi notsipayitakari, jiyaataita”. ⁹Ari

imonkaatari ikantsitakari Jesús: “Ashitanarí, ikaatzi pashitakaakinari, iiro ipiyakaantawaita apaani”. ¹⁰Ikanta Simón Pedro, otzimimotziri irirori josataaminto, jinoshikanakiro, itotsitakiri ikimpitapironampi iitachari Malco, jotsikatani Ompiratasorintsipirori. ¹¹Ipoña Jesús, ikantanakiri Pedro: “Powairo posataaminto. Iri Ashitanari shinitakinari nonkimaatsiwaityaawo jiroka, ¿iiroma okantzi nimonkaatiniri?”^d

Jaitanakiri Jesús Ompiratasorintsipiroriki
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹²Ikanta owayiriiti itsipatakari ijiwari, iijatzi ijiwari aamaakowintawori tasorintsipanko jotaantani Judá-mirinkaiti, joirikanakiri Jesús, joojotanakiri. ¹³Ari jitapaintawo ikinakaanakiri ipankoki Anás. Iriitaki rikonkiri Caifás Ompiratasorintsiprotatsiri. ¹⁴Jirika Caifás iriitaki kantakiriri kitziroini Judá-mirinkaiti: “Iro kamiithatatsi ashiniti apaani atziri inkamawintai”.

Ityaaki Pedro iniyankiitiritiki Anás
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashini jiyotaani Jesús, joyaatakowintanakiri Jesús. Jirika pashini yotaari, iñaapiintani jinatzi Ompiratasorintsipirori, irootaki ityaantapaakari joyaatakowintakiri Jesús. ¹⁶Iriima Pedro ari ikatziyapaakari jantakironta otantotsiki. Jirika yotaari iñaapiintani Ompiratasorintsipirori, ikinkithawaitakaakiro aamaakowintawori ashitakowontsi, iro omontyaantakariri iijatzi Pedro. ¹⁷Okanta aamaakowintawori ashitakowontsi, osampitakiri Pedro: “¿Kaarima iiroka jiyotaani jirika atziri?” Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Tii naaka”. ¹⁸Tima okatsinkaityaatzi, jirikaiti ompirataari itsipatakari aamaakowintawori tasorintsipanko jowaampataiyakini paampari. Ari isaiki jakitsitaiyani. Ari itsipatakari iijatzi Pedro jakitsitaiyani paampariki.

Anás josampitziri Jesús
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹Ikanta Ompiratasorintsipirori jitanakari Jesús josampikowintziri jiyotaanipaini, iijatzi okaatzi jiyotaantakiri. ²⁰Ari ikantanaki Jesús: “Nokinkithatakaapiintakiri maawoni atziriiti. Niyotaantapiintaki japatotapiintaita iijatzi tasorintsipankoki, japatotaiyani maawoni

^d **18.11** Jiroka ikantakotakiri jaka Jesús: “Iri Ashitanari shinitakinawori nonkimaatsiwaityaawo jiroka”. Irojatzi ojyawori inkantimi: “Iri Ashitanari shinitakinawori nomirityaawo kipijyaari”. Iro ojyakaawintacha aririka inkimaatsiwaitaiya, okimiwaitawo jimiriyiitawo kipijyaari.

Judá-mirinkaiti. Tii nimanakaawo okaatzi nokinkithayitziri. ²¹ ¿Itama posampitananari naaka? Posampitiri ikaatzi kimayitakinari. Iriiyitaki yotzirori okaatzi nokantayitakiriri". ²² Jakakiri Jesús, apaani aamaakowintawori tasorintsipango ipajapootanakiri, ikantziri: "¿Arima pinkantiri pakiri Ompiratasorintsipirori?" ²³ Jakanaki Jesús, ikantanakiri: "Tzimatsirika kaaripirori noñaawaitakiri, pinkantinawo tsika otzimi. Aña okaatzi noñaawaitakiri kamiitha inatzi. ¿Itama pipajapootantanari?" ²⁴ Ikanta Anás jotaantakiri isaiki Caifás Ompiratasorintsipirotatsiri, joojotaka.

Ikantzi Pedro: Tii noñiiri naaka Jesús
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Irojatzi ikatziyaka Pedro jakitsiwaita paampariki. Ari josampiitakiri: "¿Kaarima iiroka jiyotaani jirika atziri?" Ari jotikanakiro Pedro, ikantanaki: "Tii naaka". ²⁶ Ikanta osamaniityaaki josampitairi iijatzi jompiratani Ompiratasorintsipirori, iriitaki ijyininkathori itotsitakiri inkaanki ikimpita, ikantziri: "¿Kaarima iiroka noñaaki itsipatzimi pankirintsimashiki?" ²⁷ Ari japiitanakiro Pedro jotikañaanitantzi, aripaiti jiñaanaki tyoopi.

Jaitanakiri Jesús Pilato-ki
(Mt. 27.1-2, 11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5, 13-25)

²⁸ Aritaki kitijiyyitzimatanaki, jomishitowaitanairi Jesús ipankoki Caifás, jaitanakiri isaikinta Pilato ijiwariti Roma-jatzi. Tii ityaiyapaakini Judá-mirinka ipankoki Pilato, tima aririka intyaapankotakiri ipiyathatakawo Ikantakaantaitani ikitiwathatantaitari, iiro okantzi joimoshirinkiro kitijiyyiri Anankoryaantsi. ²⁹ Irootaki ishitowantapaakari Pilato, ikinkithawaitakairi, ikantziri: "¿Itama jantakiri jirika atziri?" ³⁰ Ikantaiyini irirori: "Iromi ikaaripirotzimi jirika, iirotya namirim iaka". ³¹ Ikantzi Pilato: "Paanairi iirokaiti, powasankitairi tsika okantzi ikantakaantaitzimiri". Ikantaiyanakini Judá-mirinkaiti: "Aña tii pishinitapiintina nashiryaantya naaka". ³² Ari imonkaatakarik ikantsitakari Jesús tsika onkantya jowamaitiri.

³³ Ipoña ipiyanaka Pilato ityaapaintzi inthomainta ipankoki, ikaimapaakiri Jesús, josampitakiri: "¿Iirokatakima Iwinkathariti Judá-mirinkaiti?" ³⁴ Ari ikantzi Jesús: "¿Piyotashitawoma posampitanari? Kimitaka tzimatsi iita kantakimiri iitarika naaka". ³⁵ Jakanaki Pilato: "¿Naakama Judá-mirinka? Aña iri piyyininkaiti amakimiri iaka itsipayitakari ijiwari Ompiratasorintsitaari. ¿Itama pantakiri?" ³⁶ Ari ikantzi Jesús: "Tii nopinkathariwintantzi naaka iaka isaawiki. Ari onkantyaami, aritakimi piñaakimi ojyiki nowayiriti piyakowintinani, iiro jaakaantantana Judá-mirinkaiti. Tii ari nompinkathariwintanti iaka".

³⁷Japiitanakiri Pilato josampitanakiri: “¿Arima, iirokataki Pinkathari?” Ari ikantzi Jesús: “Iirokataki kantaitsiri. Irootaki notzimantakari, irootaki nopolantakari jaka kipatsiki nokinkithatakotairo tyaaryoori. Tima ikaatzi kamaitanaawori tyaaryoori, ikimisantapaantitana”. ³⁸Ari ikantzi Pilato: “Irojatzitawiitacha, tyaaryoori”. Ikantanakiri, shitowanaki ipiyotaiyakani Judá-mirinkaiti, ikantapairi: “Tiitya noñiiro iitya inkinkaashityaari jirika atziri.

³⁹Poimoshirinkapiintziro Anankoryaantsi, pamitaiyawoni nomishitowi apaani jaakaantaitziri. ¿Nomishitowakaantairima jiititziri ‘Piwinkathariti?’” ⁴⁰Ari ikaimaiyanakini maawoni, ikantaiyini: “¡Iro pomishitowiri jirika! ¡Iri pomishitowi Barrabás!” Jirika Barrabás, koshintzi jinatzi.

19 ¹Ikanta Pilato ipajatakaantakiri Jesús. ²Ikanta owayiriiti jimpitatapotaki kitochii ikimitakaantakiro amathairintsi, jamathaitakiri Jesús. Ipoña ikithaatantakari pitzirishimawotatsiri kithaarintsi.^e ³Ari ipiyowintapaakari, ishirontaminthawaitari ikantaiyirini: “¡Jirikatá Iwinkathariti Judá-mirinkaiti!” Ipajapootzimaitari. ⁴Iijatzi ishitowapai Pilato, ikantapairi Judá-mirinkaiti: “Paminiri, jirika nomishitowakiri piyotantyaari tii noñi oita inkinkaashitakari jirika”. ⁵Ishitowapaaki Jesús jamathaitakawo kitochiitapo, ikithaatakawo iijatzi pitzirishimawotatsiri kithaarintsi. Ikantzi Pilato: “¡Jirika atziri!” ⁶Ikanta ijwari Ompiratasorintsitaari iijatzi aamaakowintawori tasorintsipanko, ikaimaiyanakini, ikantaiyini: “¡Pimpaikakotakaantiri! ¡Pimpaikakotakaantiri!” Ikantzi Pilato: “Jirika paanakiri iirokaiti pimpaikakotiri, tii noñi naaka oita inkinkaashityaari jirika”. ⁷Jakaiyanakini Judá-mirinkaiti: “Tzimatsi Ikantakaantaitanari, ontzimatyii jowamagaitiri jirika, ikimitakaantashiwaitaka Itomi Pawa”. ⁸Ikimawaki Pilato ikantaiyakini ikimitakaanta Itomi Pawa jinatzi, owanaa ithawanaki. ⁹Iijatzi ipiyanaa inthomainta ipankoki, josampitapaakiri Jesús: “¿Tsikama pipónaaka iiroka?” Tiimaita jaki Jesús. ¹⁰Ikantzi Pilato: “¿Iiroma pakana? ¿Tiima piyotzi pinkatharipirori ninatzi naaka, ari onkantaki nompaikakotakaantimi, ari onkantaki iijatzi nomishitowakaantimi?” ¹¹Ipoña jakanaki Jesús, ikantzi: “Iiromi ikantakaawo Jinokijatzi, iirotya pipinkathariprotzimi. Iroowa nonkantimiri naaka, iri mapirotakirori ikaaripirotzi amakinari jaka, anaanakiro piyaaripironka iiroka”.

¹²Ari ikowitanaka Pilato jomishitowakaantairimi Jesús, iro kantacha iikiro ikaimotaiyatziirini Judá-mirinkaiti ikantaiyini: “¡Aririka pomishitowakaantairi jirika, tii paapatziyari piwinkathapiroriti

^e **19.2** Tima irootaki jamitapiintari pinkathariiti jamathaiyitawo poriryaatatsiri, ikithaayitawo iijatzi kithaarintsi pitzirishimawotatsiri.

César! ¡litarika ojyakotyaarini jirika atziri, ikimitakaantawaita pinkatharimi jinatyi, ikisaniintatziri César!”¹³ Ikanta ikimawaki Pilato, jamakaantakiri Jesús, jagaitanairi ipiyowintaitakari, joosaikapaakiri tsika jaminakoitapiintziri iyakawintaari, jiititziro “Mapipankaa”, iro jiititziri iijatzi iñaaniki Heber-paantiri “Gabata”.

¹⁴ Ikanta jiwitsikawintaitawo Anankoryaantsi joimoshirinkaitiro, ari tampatzikatapaaki ooryaatsiri. Ikantziri Pilato jirikaiti Judá-mirinka: “¡Jirika Piwinkathariti!”¹⁵ Iliko ikaimaiyatziini jirikaiti, ikantzi: “¡Inkami! ¡Inkami! ¡Pimpaiakotakaantiri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Kantatsima nompaikakotakaantiri piwinkathariti?” Ari jakaiyanakini ijiwari Ompiratasorintsitaari, ikantaiyini: “¡Iri César nowinkathariti, tikaatsi pashini!”¹⁶ Ikanta Pilato, joipiyyairi Jesús jaanairi Judá-mirinkaiti impaikakotiri. Ari jaanakiri.

**Ipaikakoitakiri Jesús irojatzi ikamantakari
(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)**

¹⁷ Iritaki natanakirori Jesús inchakota impaikakoitanyaariri, jataki jiititziro “Atziriiton”, irojatzi jiititziri iñaaniki Heber-paantiri “Gólgota”.¹⁸ Ari ipaikakoitakiri, itsipatsitakiri apiti atziri, apaani jowatzikakoitaki jakopiroriki, jowatzikakoitakiri pashini jampatiki.

¹⁹ Ikanta Pilato jontarikakaantaki ipaikakoitakiri Jesús osankinarintsi, kantatsiri: “JESÚS NAZARET-JATZI, IWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI”.²⁰ Ojyiki Judá-mirinkaiti ñaanatakirori osankinarintsi, tima tii intainapirotsi osaiki nampitsi, tsika ipaikakoitakiri Jesús. Tima josankinaitakiro jiroka osankinarintsi iñaaniki Heber-paantiri, iñaaniki Grecia-paantiri, iñaaniki Roma-jatzi.²¹ Irootaki jiyaatantakari ijiwari Ompiratasorintsitaari jiñiiri Pilato, ikantakiri: “Iiro posankinatziro: ‘Iwinkathariti Judá-mirinkaiti’. Aña onkantatyimi posankinatakaanti: ‘Kimitakaantashiwitachari iwinkathariti Judá-mirinkaiti’ ”.²² Iro kantacha Pilato, ikantanakiri: “Okaatzi nosankinatakiri, ari ashi owatyiyo osankinataka”.

²³ Ikanta jimatakiro owayiriiti ipaikakotakiri Jesús, jaitsitakiri imanthaki, tii apintakotata itotakiro, ipawakaayitakawo ikaataiyni. Ipoña jaitsitakiri iijatzi iithaari, tii owawikotatya, apaani okanta jontyagaitziro irojatzi isaawiki.²⁴ Ari ikantawakaiyani owayiriiti: “Iiro asagaawaitziro jiroka, apaañaariwintuyaawo, ari añiyo iita ayironi”. Ari imonkaatari Osankinarintsipirori, kantatsiri:

Ipawakaayiitakawo nomanthaki.

Iñaaariwintaitakawo noithaari.

Irootaki jantakiri owayiriiti.²⁵ Okanta janta ipaikakoitakiri Jesús ari osaikitakari inaanati otsipatakawo irinto, María iina Cleofas, iijatzi María Magdala-jato.²⁶ Ikanta Jesús jiñaakiro inaanati, otsipatakari jiyyotaani

jitakopirotari, ikantanakiro inaanati: “Tsinaní, iriitaki pintomitaiyaari jirika”.²⁷ Ipoña ikantanakiri jiyotaani: “Irootaki pinaanatitaiyaari jiroka”. Aripaiti osaikapankotanakiri jirika iyotaari.

²⁸ Okanta awijayitaki maawoni jiroka, yotaki Jesús aritaki jimonkaatakiro, ikaimanaki: “¡Nomiriwí!” Ari imonkaatari okinkithatakotakiriri Osankinarintsipirori. ²⁹ Ari osaikakotakiri kipijyaari janta kowitziki. Jaanaki inchashithaki, jankowitaki manthakintsi, jomitsitsiyakiro kipijyaariki, jowaankakotakiniri ipaantiki Jesús.^f ³⁰ Jatsimiyawakiro Jesús jiroka kipijyaari, ipoña ikantanaki: “Othotyaapaaka maawoni”. Ari ithaminkotanaka, jatashirinkatanaki.

Josataamirikitaitakiri Jesús

³¹ Ari monkaatapaaka jiwitsikawintapiintawo kitijiyiri jimakoryaantaitari. Tii ikowi Judá-mirinkaiti inkatziyakoti ipaikakoitziri kitijiyiriki jimakoryaantaitari, tima jiroka kitijiyiri iro ipinkathapiroitziri. Irootaki ikowakotantariri Pilato intzinkaaporitaitiri paikakotaari inkamantanatyaaari thaankiini, jowatzikaryaakotiriita ijatzi. ³² Ikanta jiyaatanaki owayiriiti, itzinkaaporitapaakiri apaani itsipatakari Jesús ipaikakoitziri, jimatakiri ijatzi pashini. ³³ Ari ipithokashiwitanakari Jesús, jiñaatziiri kamaki. Irootaki kaari itzinkaaporitantari irirori. ³⁴ Josataamirikitashitanakari, yowanaki iriraani otsipatakawo jiñaa. ³⁵ Jirika kinkithatzirori jiroka, iriitaki ñaakirori rokiki. Imaprotatya ikamantzimiri ari onkantya pinkimisantatyaaari ijatzi iirokaiti. ³⁶ Iro awijantakari jirokapaini imonkaatantyaari Osankinarintsipirori, ikantaitaki:

Iiro itzinkaawaitaitziro itonki irirori.

³⁷ Ikantsitaitaka ijatzi:

Ari jaminakoitakiri josataamirikitaitiri.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta okaatapaaki jiroka, José Arimatea-jatzi, ikamitairi Pilato, ikantziri: “Pishinitinari naanairi Jesús”. Jirika José irijatzi kimisantziriri Jesús, tiimaita jiyoitziri tima ithaawantatyaaari Judá-mirinkaiti. Ikanta Pilato ishinitakiniri. Jataki José, jaanairi. ³⁹ Ari ipokitsitapaaka ijatzi Nicodemo, jatashitakiriri pairani Jesús tsiniripaiti, jamakotapaaki kasankaari, ojyiki otinanka jiroka.^g ⁴⁰ Ikanta José itsipatakari Nicodemo jaanairi Jesús, iponatantakari manthakintsi itziritantakari kasankaari.

^f 19.29 Kantakotachari jika “inchashithaki”, irojatzi ikantayiitziri pairani “isopo”.

^g 19.39 Jiroka kasankaari, itsipataayiitakiro mirra, owaaki inchashi jitaitziri áloe. Ojyiki otinanka okaatzi 100 libra, irojatzi ikantaitatziri 30 kilo.

Iro jamitaiyarini Judá-mirinkaiti ikitatapiintziri kaminkari. ⁴¹ Janta ipaikakotakiri Jesús, ari otzimiri pankirintsimashi, ari otzimi owakiraari omoo tikira ikitaitantawoota. ⁴² Ari jowaitakiri Jesús, tima irootzimatapaaki kitijyiri jimakoryaantapiintari Judá-mirinkaiti.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20

¹ Okanta awijanaki kitijyiri jimakoryaantaitari, ananinkanaki María Magdala-jato amaityaaki iyaati omoonakiki jowaitakiri Jesús. Onaapaatziiro otainkaki mapi jashitantaitakawori omoona. ² Opoña opiyanaaka iroori oshiyapirotnakitya iyaatashitiri Simón Pedro itsipatakari pashini yotaari, jitakopirotni Jesús, okantapaakiri: “¡Jagaitakiri Awinkathariti, tii ayotzi tsikarika jowaitairi!” ³ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashini jiyyotaani Jesús, jatanaki kitataariki. ⁴ Ishiyanyakitya jiyaatanaki apitiroti. Iro kantacha pashini ishiyapirotnakitya jookanakiri Pedro, iri itapaakawori jariitaka kitataariki. ⁵ Initapitaaki omooki, jiñaapaakitziiro omaryaamawotaka iponaitantakariri, tiimaita ityaapaaki inthomainta. ⁶ Ari jariitapaaka Simón Pedro, ityaapaaki inthomainta, jiñaapaakiro ijatzti omaryaamawotaka iponaitantakariri. ⁷ Jiñiitapaakawo manthakintsi joojoyinaitantakari iitoki, inashita jowitanakiro tii otsipatawo iponaitantakariri, kamiitha jotzipiyaitanairo. ⁸ Ipoña ityaapaaki ijatzti pashini yotaari itapaakawori jariitaka kitataariki. Jiñaapaakiro kantainchari, ari ikimisantapirotnak. ⁹ Tikira ikimathatziro Osankinarintsipirori, aritaki jañagai Jesús. ¹⁰ Ipoña ipiyaiyaani ipankoki apiti yotaari.

Joñaagaawo Jesús María Magdala-jato

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ari osaiki María opatzimooki iraawaitaka. Okanta iraawaitaka, ari onitapitzi inthomainta omooki, ¹² oñaatziiiri apiti maninkari okitamaanikitaki iithaari, isaikaki tsika jomaryaawiitakari Jesús. Apaani isaikaki iitowiitakari, isaikaki pashini iitziwiitakari. ¹³ Ikanta maninkariiti, josampitakiro ikantziro: “Tsinaní, ¿iitama piraantari?” Akanakiri iroori, okantzi: “Tima jaitsiitakinari Nowinkathariti, tii niyotzi tsika jowaitairi”. ¹⁴ Iro okantakitziini, ari opithokanaka, oñaatziiiri Jesús, tiimaita iyotawairi iriitaki. ¹⁵ Ari josampitanakiro Jesús, ikantziro: “¿Iitama piraantari tsinaní? ¿Iitama paminiri?” Oñaajaantzi iroori iri ñaanatzirori aamaakowintawori pankirintsimashi, okantanakiri: “Pinkatharí, iirokarika aakiriri, pinkamantina tsika powakiri, niyaatiita naminairi”. ¹⁶ Ari jiñaanatanakiro Jesús, ikantziro: “¡María!” Ari aminanakiri iroori, okantzi: “¡Raboni!” (iro ikantaitziri

añaaniki aaka: “Yotaanarí”.)¹⁷Ikantziro Jesús: “Aritaki potiyana, tima tikira niyaataita nontsipatapaiyaari Ashitanari. Iro kantacha piyati pinkamantinari iyikiiti, iro niyaatai nontsipatapaiyaari Ashitanari tsika itzimi Ashitsitzimiri ijatzti iirokaiti. Iri Nowawanitari naaka, irijatzti Piwawanitsitari iirokaiti”.¹⁸ Okanta iyaatanaki María Magdala-jato, okamantapaakiri maawoni yotaari oñagairi Awinkathariti, okamantapairi ijatzti okaatzi ikantakirori.

Joñaagaari Jesúsjiyotaaniiti (Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Okanta otsiniritanaki awijanaki kitiijyiri jimakoryaantaitari, apatotaiyakani iyotaari jashitakotaiyakani shintsiini ithaawantari Judá-mirinkaiti. Ari ityapaakiri Jesús, ikatziyimotapaakari, jiwithatapaari ikantapairi: “¡Pisaikayitai kamiitha iirokaiti!”²⁰ Ikanta jiwithatapaari, joñaagapairi jako, ijatzti imiriki. Ikimoshiriyitaiyanakini jirkaiti jiñaawairi Awinkathariti.²¹ Ipoña japiitanakiro Jesús, ikantziri: “¡Pisaikayitai kamiitha iirokaiti! Ikimitaakina jotsyaantakina naaka Ashitanari, ari nonkimitsitaimiri ijatzti iirokaiti notyaantayitaimi”.²² Ari itasonkiri yotaariiti, ikantziri: “Isaikashiritantaimi Tasorintsinkantsi. ²³ Iitarika pimpiyakotairi iiroka jaka, aritaki ipiyakoitairi janta. Iriima kaari pimpiyakotai iiroka jaka, tii ipiyakoitairi ijatzti janta”.

Iisoshirinka Tomás

²⁴ Ikanta Tomás itsipatapiintari 12 iyotaari, jiitatziri “Tcipari”, tii isaiki irirori jariitantapaari Jesús.^h²⁵ Ikanta pashinipaini iyotaari ikamantairi, ikantziri: “Noñiiri Awinkathariti”. Ari jakanaki Tomás, ikantziri: “Irrorika noñiiri tsika ipaikawakoitakiri, iirorika notyaantari jakoki, iirorika notyaantamirikitari ijatzti, iiro nokimisantzi”.

²⁶ Okanta awijanaki 8 kitiijyiri, japiitairo yotaari japatotaiyani. Ari isaikitakari ijatzti Tomás irirori. Jashitakiro shintsiini ashitakowontsi, iro kantacha Jesús tyapaaki, ikatziyimotapaari, jiwithatapaari ikantapairi: “¡Kamiitha pisaikayitai iirokaiti!”²⁷ Ikantapairi Tomás: “Jiroka nako, pintyaantawakotina, pintyaantamirikitina ijatzti. Iiro pikoshiriwaitzi, ¡Pinkimisanti!”²⁸ Ari ikaimanaki Tomás, ikantanaki: “¡Nowinkatharití, Nowawaní!”²⁹ Ikantzi Jesús: “Iro pikimisantantamachiitanakari piñaakina. ¡Kimoshiri inkantaiya kimisantaatsini kaari ñaaajaitinan!”

Iita josankinaitantawori jiroka

³⁰ Ojyiki japiitakiro Jesús joñaagari jiyotaani itasonkawintantaki, tiimaita osankinatakoyita maawoni jaka. ³¹ Iro osankinatantakari

---

^h **20.24** Ikantakoitziri jaka “Tcipari”, irijatzti jiitatziri pairani “Dídimo”.

jirokapaini onkantya pinkimisantantaiyaari, jirika Jesús iriitaki Cristo, Itomi Pawa. Aririka pimpairyaaapiintairi pikimisantairi, aritaki inkañaanitakaimi.

Joñaagari Jesús 7 Jiyotaani

21 ¹Ikanta okaatapaaki jiroka, japiitakiro Jesús joñaagari jiyotaani, inkaarithapiyaaki jiitaitziri Tiberias. Jiroka okantaka. ²Ari itsipatthewakaiyani isaiki Simón Pedro, Tomás jiitaitziri iijatzi “Tsipari”, Natanael poñaachari Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, itomipaini Zebedeo, ipoña apiti pashini iyotaari.ⁱ ³Ipoña ikantzi Simón Pedro: “Niyaataty noshiryaaati”. Ikantaiyini pashini: “Ari akaataiyanakini”. Jataiyanakini, otitaiyapaakani pitotsiki. Tiimaita jayi ishryaataiyyakini tsiniri.

⁴Okanta okitiijyitzimataki, katziyapaaka Jesús opaayaaki inkaari. Tii jiyotawairi jiyotaani iriitaki. ⁵Ikaimotapaakiri, ikantziri: “Mainariiti, ¿Tikaatsima pagaiyini?” Ari jakaiyanakini iriroriiti: “¡Tiitaawí!”

⁶Ikantzi Jesús: “Powiinkiro pakopiroriki pishiryaaaminto, ari paaki”. Ari jimataiyakironi ikantaitakiriri. Jaaki ojyiki shima, tii jaawiyagairo jinoshikairo ishryaaminto. ⁷Ikanta yotaari jitakopirotanai Jesús, ikantanakiri Pedro: “¡Iriitaki Awinkathariti jirinta!” Ikimawaki Simón Pedro, ikithaananaka, mitaanaki inkaariki. ⁸Iriima pashinipaini yotaari pitotsiki ikinakoyitanai jinoshikaatakotairi ishimani, iroatzi jaatakotantapaari opaayaaki. Tima isaikakotakitzi niyantyaaniki.^j

⁹Ikanta jayiitaiyapaakini, jiñaapaakitzi oijaka paampari, ari itashitakari shima, itsipataitakiri tanta. ¹⁰Ari ikantzi Jesús: “Pamaki shima owakiraa paakiri”. ¹¹Ikanta Simón Pedro, joojoryaakotakiri ishimani, jinoshikakotakiri iroatzi opaayaaki. Antaripaini shima, ikaatzi 153. Tiimaita otzimpiji ishryaaminto. ¹²Ari ikantzi Jesús: “Thami oya”. Tikaatsi apaani yotaari osampitirini iitakarika, tima jiyopirotaiyakirini iriitaki Awinkathariti. ¹³Japaakiro Jesús tanta, ipayitakiri apaanipaini, ari ikimitaakiri iijatzi shima. ¹⁴Irootaki mawatanaintsiri joñaagari Jesús jiyotaani jañagai.

Paamaakowintinari noijyati

¹⁵Ithonkanakiro jowaiyani, josampitanakiri Jesús jirika Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Pitakopirotanama iiroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi iiroka Pinkathari, naapatziyimi”. Ikantzi Jesús: “Paamaakowintinari nokimitakaantziri noijyati”. ¹⁶Japiitakiri josampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿pitakotanama?” Ikantzi Pedro:

ⁱ **21.2** Ikantakoitziri jaka “Tcipari”, irijatzi jiitaitziri kitziroini “Dídimo”.

^j **21.8** Kantakotachari “niyantyaaniki”, okaatzi osanthatzi “200 akonaki”, iroatzi ikantaitziri “100 metro”.

“Piyotzi iiroka naapatziyimi”. Ikantzi Jesús: “Paamaakowintainari nokimitakaantairi noijyati”. ¹⁷Iro mawatanaintsiri josampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿paapatziyanaama?” Ari jowashiritanaka Pedro, tima mawajatzi josampiminthatakiri, ari jakanakiri: “Pinkatharí, iirokataki yotzirori maawoni, piyotzi iiroka naapatziyimi”. Ikantzi Jesús: “Paamaakowintinari nokimitakaantairi noijyati. ¹⁸Tima iinta pimainaritzi, pikithaatapiintayita onkini piyaayiti tsika pinintakaawo. Irooma aririka pantaripirotapaaki, poyaawintari pashini kithaataimini, jaayiitaimi tsika tii pikowawitawo piyaati. Imapiro”. ¹⁹Ikantantakawori Jesús jiroka, ikowatzi inkimathaitiro tsika inkantya inkamai paata Pedro impinkathataitantlyaariri Pawa. Ipoña ikantanakiri iijatzi: “¡Poyaatina!”

Yotaari jitakopirotani

²⁰Ikanta ipithokanaka Pedro, jiñaatziiri joyaatakiri yotaari jitakopirotani Jesús, irijatzi apititakariri Jesús jowaiyani pairani, osampitakiriri, ikantziri: “¿Pinkatharí, itzimikama pithokashitimini?” ²¹Ikanta jiñaawakiri Pedro jirika pokapaintsiri, josampitanakiri Jesús: “Pinkatharí, jirika, ¿titama awijyimotirini?” ²²Ikantzi Jesús: “Arimi nonkowimi aritaki onkantaki jañi jirika, iroatzi nompiyantaiyaari paata, ¿okowajaantzima piyotiro jiroka? Poshiritina iiroka”. ²³Okanta paata ithonka ikimakoitakiro jiroka ikantakiriri Jesús, ikimayitakiro maawoni iyikiiti, jiñaajaantzi iiro ikamita jirika yotaari. Tii ikantatyi: “Ari nokowi...” aña ikantatzi: “Arimi nonkowimi, aritakimi onkantaki jañi jirika, iroatzi nompiyantapaatyari, ¿okowajaantzima piyotiro jiroka?”

²⁴Naakataki kinkithatakotacha nokantaki “jirika yotaari”, tima naaka osankinatakirori jiroka osankinarintsi. Irootaki ayopirotantaari imapirotatya jiroka.

²⁵Tii nokinkithatakotziro maawoni jantayitakiri Jesús, tima ojyiki inatzi. Arimi osankinatakotyaami maawoni, kimiwaitaka arimi anaanakiro maawoni kipatsi ompiyotya osankinarintsipaini. Ari onkantyaari.

JANTAYITAKIRI OTYAANTAPIRORIITI

Ikajyaakagaitziriri Tasorintsinkantsi

1 ¹Teófilo, pairani owakiraa nitantanakawori notyaantzimiro nosankinari, ari nokinkithatakotakimiro maawoni jantayitakiri Jesús, nokinkithatakotsitakimiro iijatzi okaatzi jitanakari jiyotaantziri, ²irojatzi imonkaatantapaakari itzinagaa inkitiki. Tikira itzinagaata, jiyoshiitakiri Jotyaantapiroriti, ikantakaakari Tasorintsinkantsi, jiyotakaakiri oitya jantayitiri. ³Ikanta ikamawitaka, jiñaitawairi koñaawoini, ari jiyotaiyini jiyotaani añagai. Okaatzi 40 kitiiyiri joñaagapanaaatari jiyotaani, jiyotaapanaatziri tsika ikanta ipinkathariwintantzi Pawa. ⁴Iiniro itsipayitari Jotyaantapiroriiti, ikantsitakari irojatziita isaikayitawaki Jerusalén-ki, ikantakiri: “Ari poyaawintawatyawo imonkaatyta ikajyaakaakimiri Ashitanari, nokinkithatakotsitakimiri. ⁵Tima imapiro Juan jowiinkaatantakawo jiñaa, iro kantacha iiro osamanitzimaita piñaayitantlyaariri Tasorintsinkantsi inampishiriyitantimi kimiwaitakimi jowiinkaatantatyimirimi”.

Itzinaantaari Jesús

⁶Ikanta jirikaiti tsipatakariri Jesús, josampitakiri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿Irootaintsima pookakaawintairi nojyininkapaini Israel-mirinkaiti?” ⁷Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Tii okowajaantzi piyotiro iirokaiti tsikapaiti, apaniroini jiyotzi Ashitanari tsikapaitirika, iriitajaantaki otzimimotzi ishintsinka jantantyaawori. ⁸Iro kantacha aririka impokaki Tasorintsinkantsi inampishiritantimi iirokaiti, iriitaki aawiyashiritakaimini, ompoña piyaayitanaki pikinkithatakotaina naaka, Jerusalén-ki, maawoni janta Judea-ki, Samaria-ki, irojatzi intaina tsika iwiyaapaa kipatsi”. ⁹Ithonka jiñaawaitakiro jiroka, jaminaminthaitziri jiyotaani, itzinaayiitairi Jesús, irojatzi ipiyantapaakari minkoriki, tii jiñaitanairi. ¹⁰Jaminaminthaitziri Jesús itzinagaitairi inkitikinta,

apiti shirampari katziyimotapaakariri okitamaanikitaki iithaari,
 11 ikantapaakiri: “Galilea-jatzi, ¿litama pikimpoyiiri inkitiki? Piñaakiri
 Jesús itzinagaa jiyaatai, ari inkantajaantaiya iijatzi paata aririka
 impiyi”.

Jiyyoiiitaki pashini poyaataiyaarini Judas

12 Ikanta ipiyaiyaani yotaari janta Jerusalén-ki ipoñagaawo otzishiki
 jiitaitziri Olivo, tii intainatajaantzi, oshinitaantsitzi janiiyiti kitijiayiriki
 jimakoryaantaitari. 13 Ikanta jariitaiyaani nampsiki, atiitaiyapaakini
 jinokinta pankotsi jimaapiintaiyini. Jirika ikaataiyini: Pedro, Jacobo,
 Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo,
 Simón jiitaitziri “Kisakowintantaniri”, ipoñaapaaka Judas iririntzi
 Jacobo. 14 maawoni jirikaiti ari ikantapiintatyja japatotapiintaiyani
 jamanamanaataiyani itsipayitakari iririntzi Jesús, itsipatawo María
 inaanati, iijatzi pashinipaini tsinaniiti.

15 Ikanta japatotaiyani kimisantzinkariiti, ikaataiyini 120 atziriiti.
 Ari jiñaawaitanakiri Pedro, ikantanaki:^a 16 “Iyikiiti, monkaataka
 okaatzi josankinatakakiriri Tasorintsinkantsi pairani David-ni,
 ikinkithatakotakiri Judas jiwatapaintsiri jaakaantiri Jesús. 17 Jirika
 Judas iri atsipatapiintakari, ari akaawitari antawairiki. 18 Iro kantacha
 jaakiri kiriiki ipinawiitakariri iyaaripironka, jamanantantaka kipatsi.
 Ari iparyakiri janta Judas, jowatziitotanaka, ithonka itankawaitapaaki,
 ookaporinthakiwaitapaaka ijyito. 19 Ikanta ikimaiyakini Jerusalén-jatzi,
 jiitakiro kipatsi ‘Iraantsipatha’, ikantziro iñaaniki jirikaiti ‘Acéldama’.
 20 Tima osankinarintsiki Salmo-ki, ikantaitaki:

Onkaankithaantiwitya ipanko,

Tikaatsi nampitaiyaawoni.

Ikantaitaki iijatzi:

Intzimi pashini poyaataiyaarini jantawairiki.

21 Tzimatsi jaka shirampariiti tsipatapiintakairi iiniro itsipawitai
 Awinkathariti Jesús, 22 itzimi akaatsitakari owakiraa jowiinkaataka Jesús
 irojatzi itzinaantaari inkitiki. Akowatzi aminai akaataairi ñiitakariri
 Jesús jañagai”. 23 Ipoña jookoitaki apiti: José, jiitaitziri Barsabás, irijatzi
 jiitsitairi Justo, ipoñaapaaka Matías. 24 Ari jamanakowintanakari,
 ikantzi: “Pinkatharí, iiroka yotashiritziriri maawoni, jirika apiti
 nookotakiri, poñaayinari tsika itzimi piyoshiitakiri iiroka, 25 iriitaki
 nonkaatairu notyaantapiroritzi nantawaiaimi, poyaataiyaarini Judas-ni
 opiyaakaashiwaitakari iyaaripironka irirori. Tima Judas, jataki irirori
 tsika jiyaati”. 26 Ikimitakaantakawo jirikaiti jiñaaritaita, jiñaatzi iriitaki
 Matías. Iriira tsipatapaariri jirikaiti 11 Otyaantapiroriiti.

^a 1.15 Ikantayiitziri jaka kimisantzinkariiti, irijatzi jiitaitziri “iyikiiti”.

Ipokantakari Tasorintsinkantsi

2 ¹Okanta imonkaatapaaka joimoshirinkaitziro kituijyiri
 “Oyiipataantsi”. Japatotaiyaani maawoni jiyotaani Jesús.^b ²Ari
 omapokashitakari antawoiti poimatapaintsiri ojyawitapaakawo
 antawo tampiya, okinapaaki jinoki inkitiki, ookantapaakawo pankotsi
 japatotaiyakani. ³Jiñaashitataika paampashithakiirikitapaintsiri,
 jookantapaakari apaanipaini ikaatzi apatotainchari. ⁴maawoni
 jinampishiritantapaakari Tasorintsinkantsi. Ari jitanakawo
 jiñaawaiyitanakiro pashiniyitatsiri ñaantsi, iriitaki Tasorintsinkantsi
 ñaawaitakaakiriri.

⁵ Okanta janta Jerusalén-ki, ari isaikayitziri Judá-mirinkaiti
 poñaayitachari intaina pashiniki nampitsi. Iriiyitaki pinkathatasorintsiiti.
⁶ Ikanta ikimaitakiro poimatapaintsiri, ipokaiyapaakini ojyiki atziri, tii
 jiyotawakiro oita kantachari, tima ikimathatakiro apaanipaini ñaantsi
 okaatzi jiñaawaiyiitziri, irootaki iñaani. ⁷Iyokitzi ikantawakaanaka,
 josampitawakaiyani: “¿Tíima Galilea-jatzi jinatzi ñaawaiyitakirori
 pashiniyitatsiri ñaantsi? ⁸¿Itama akimantariri jiñaawaiyiitziro
 añaanipaini aaka? ⁹Tíma akaayitakiri jaká Parto-jatzi, Medo-jatzi,
 Elam-jatzi, Mesopotamia-jatzi, Judea-jatzi, Capadocia-jatzi, Ponto-
 jatzi, Asia-jatzi, ¹⁰Frigia-jatzi, Panfilia-jatzi, Egipto-jatzi, Africa-jatzi
 okaakitapai Cirene. Tíma akaatakiri iijatzi poñaayitachari Roma, Judá-
 mirinkatatsiri, kaari Judá-mirinkawitachari pairani. ¹¹Iijatzi Creta-jatzi,
 Arabia-jatzi. Ari akaatakiri maawoni akimayitakiri jiñaawaiyitantawo
 añaanipaini, ikinkithatakotziri Pawa itasonkawintantzí”. ¹²Iyokitzi
 ikantawakaanaka atziripaini, tii jiyotzi iita jiñiiri. Ikantawakaiyani:
 “¿Oítama jiroka?” ¹³Iro kantacha tzimatsi iijatzi atziri thainkantaniri,
 ikantayitzi irirori: “¡Ishinkitaiyatyaani jirikaiti!”

Itanakawori ikinkithatanakiri Pedro

¹⁴ Ipoña ikatziyanaka Pedro irirori, itsipatakari ¹¹Otyaantapiroriiti,
 jiñaawaitanaki shintsiini, ikantzi: “¡Ajininká! ¡Jerusalén-jatziiti!
 Pinkimisantawakina onkantya piyantasyaari. ¹⁵Piñaajaantakima iirokaiti
 ishinkitatya jirikapaini. Tii, tima owakiraa ijinokitapaaki ooryaatsiri.^c
¹⁶ Imonkaatatyá josankinatakiri pairani kamantantaniri, Joel-ni, ikantaki:

¹⁷ Ikantzi Pawa:

Tzimatsi awisatsini iwiyaantapaatyawoni kituijyiri.

^b **2.1** Kantakotachari jaka “Oyiipataantsi”, iroatzi ikantaiiitsitari “Pentecostés”.

^c **2.15** Kantakotachari jaka “ijinokitapaaki ooryaatsiri”, irootaki ikantaitziri pairani
 “ooryaatsiri 3”. Okaatzi jamitari Judá-mirinkaiti irirori, tii ishinkitanita owakiraa
 onkituijyitamanai.

Ari notyaantakiniri atziriiti Notasorinka okimiwaitakawo
isakopiroitattyiinirimi.

Ari inkinkithatakoyitanaina itomiiti iijatzi irishintoiti.

Ari jiñaawiyayitatya mainariiti,

Ari imishiyitaki antariyitapaintsiri.

¹⁸ Ari nonkimitaakiri mainaripaini jompirayiitari, iijatzi mainawopaini.
Notyaantainiri Notasorinka paata, ari inkinkithayitai.

¹⁹ Ari jiñiitaki inkitiki kaari jiñiitapiintzi.

Jiñaitiro kipatsiki iraantsi, paampari, antawo kachaaryiinka.

²⁰ Impoña jiñaitiri ooryaatsiri intsiwakimati,
Jiñaitiri iijatzi kashiri inkimityaawo iraantsi,
Irootaintsi imonkaataiya kitijyiri impiyantaiyaari Pinkathari.
Tima antawo jowaniinkawo onkantaiya.

²¹ Inkaati pairyaanairini Pinkathari, jawintaayitaari, iriiyitaki
awisakoshiritaatsini.

²² ¡Shirampariiti! ¡Israel-mirinkaiti! Pinkimaiyini nonkanti.

Piñagaiyakirini iiroka, jirikaranki Jesús Nazaret-jatzi, iriitaki
jotyaantakimiri Pawa. Itasonkawintayitakimi, joñaagayitakimiro okaatzi
kaari piñaawitaiyani pairani. ²³ Iro kantzimaitacha, jamayiitapaakimiri
pairani jirika, powamaakaantakiri iirokaiti ipaikakotantakariri
kaaripiroshiririiti, ari imonkaatakar onkaati awijyimotirini, tima
irootaki ikinkishiritsitakari Pawa. ²⁴ Ikanta jowiriintairi pairani Pawa
ikamawitaka, tii ishinitanairi inkimaatsiwaitaiya. Tima tii aawiyaajaitziri
kaamanitaantsi. ²⁵ Tima iri josankinatakakiri iijatzi pairani David-ni,
ikantaki:

Noñaapiintziri Nowinkathariti itsipatana.

Tima isaiki irirori nakopiroriki, tikaatsi iitya kitsirinkinani.

²⁶ Irootaki nokimoshiritantari,

Kaminiwaanti nokanta nothaaminta.

Iriitaki noyaakopirotairi, nawintagaiyaari.

²⁷ Tima iiro pookawintanawo noshiri sarinkawiniki aririka
nonkamawitaya.

Iiro pishinitziro iijatzi nowatha ompathai, pitasorintsiti ninatzi.

²⁸ Piyotaakinawo tsika nonkantya nañaashirital.

Ojyiki poimoshirinkaina aririka nontsipataimi.

²⁹ Iyikiiti, ayotaiyini aaka tii iri achariniiti David-ni kinkithatakotachani
jaka, aña kamataaki pairani irirori, ikitaitakiri, irojatzi isaiki iroñaaka.

³⁰ Tima Kamantantaniri jinatzi irirori, jiyotsitaka pairani tzimatsi
ikajyaakaakiniriri Pawa, ari impinkatharitakairi incharinityaari.^d

^d **2.30** Tzimatsi osankinarintsi pairyiiriri Cristo isaikimotairi Pawa tsika
ipinkathariwintantzi irirori.

³¹ Tima okimiwaitakawo jiñaakityiromi David-ni, ikinkithatakotakiro jañagai Cristo, ikinkithatakotakiri iiro isaiki Sarinkawiniki, iiro opathai ijatzi iwatha. ³² Iritaki jañaakagairi Pawa jirika Jesús. Imapirotatyá, maawoni noñagaiyairini naaka. ³³ Aritaki tzinagaa, isaikimotapairi jakopiroriki Pawa ipinkathariwintantapai. Ari imonkaatari okaatzi ikajyaakaitsitakariri pairani Ashitariri, aritaki jotaantakiniri Tasorintsinkantsi okimiwaitakawo isakopirotaitatyiinirimí. Irootajaantaki piñaayitakiri ironaaka. ³⁴ Tima kaari David-ni tzinagaachani inkitiki, aña iriitaki ñaawaitakirori pairani jiroka, ikantaki:

Jiñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi Nowinkathariti: Pisaikapai nakopiroriki ampinkathariwintanti.

³⁵ Irojatzi paata nowasankitaantaiyaariri kisanaintzimiri, ari paatzikairi pinkimitakaantairi pimakoryaakiiminto.

³⁶ ¡Ajininká! iro kamiithatatsiri ayotaiyironi jiroka maawoni aakaiti ichariniytai Israel-ni. Jirika Jesús pipaikakotakaantakiri iirokaiti, iri Ipinkatharitakaakiri Pawa, irijatziitá Cristo”.

³⁷ Okanta ikimaiyawakini ikaatzi apatotainchari, antawoiti jowashiritakoniintaiyanakani, josampitanakiri Pedro, ijatzi pashinipaini Otyaantapirori, ikantitanakiri: “Iyikiiti, ¿tsikaty nonkantaiyaaka naaka?” ³⁸ Ari jakanakiri Pedro: “Pimpiyashiriyitai, powiinkaawintaiyaari Jesucristo, pimpairyayitanairi. Iro jiyotantaityaari ipiyakotaimiro Pawa pikaaripirowitaka, ari inampishiritantaimi Tasorintsinkantsi. ³⁹ Irootaki ikajyaakaitsitakimiri ijatzi iiroka, irojatzi ikajyaakaitsitakariri pitomipaini, ikaatzi nampiyitawori intaina. Tima maawoni ikaimashiriyitairi, irijatzi ikajyaakaitsitakariri ijatzi irirori”. ⁴⁰ Ojyiki okaatzi ikinkithatanakiri Pedro, ishntsithatanakiri ijatzi, ikantanakiri: “¡Powawisaakoshiritalia! ¡Pintainaryiiyaari atziriiti kinashiwaiyitainchari!” ⁴¹ Irojatzi ikimisantantanakari ojyiki atziri, owiinkaayitanaka, ikaatzi 3,000 kimisantanaatsiri. ⁴² Oisokiro jowanakiro okaatzi jiyotaayitakiriri Otyaantapirori, kamiitha jaapatziyawakaanaa. Ari ipitoryaapiintaiyironi tanta, jaakowintanakawo ijatzi jamanamanaiyani.^e

Jañaantari itayitanakawori ikimisantzinkaritzi

⁴³ Iyokitzi ikantawintaiyakawoni jiñaakiro itasonkawintantayitaki Otyaantapiroriiti, jantayitakiro kaari jiñiitapiintzi. ⁴⁴ Ojyiki

^e 2.42 Kantakotachari jika “ipitoryiirori tanta”, iro jantayitanairi kimisantzinkariiti aririka inkinkishirikitakotiri Jesucristo ikamimotantaki. Ari ikantziro jatyootawakaiyani, ipitoryiiro tanta, jowaiyani, jiraiyini ijatzi imiri. Tima jimatakotaatziiiri Jesús tsika ikantanairo jiwiyaantanaawo jowakaanaari jiyotaanipaini. Irootaki ikinkithatakotapiintaitakiri, ikantaitzi “Pimpiitoryo tanta”.

jaapatziyawakaanaka ikaatzi kimsantanaatsiri, jantitaawakaanaawo okaatzi tzimimoyitziriri.⁴⁵ Ipimantayitziro tzimimoyitziriri. Jayi kiriiki ipayitziri kimsantanaatsiri ikaatzi ashironkaayitachari.⁴⁶ Ari ikantaitanakitya kitijiyiriki jaapatziyawakaanaa japatotaiyani tasorintsipankoki. Tii jowajyaantanakiro ikaimawakaiyani ipankoki jatyootawakaiyani, ari ipitoryiyo tanta. Kimoshiri ikanta itsipatawakaiyani, itsinampashiriyitanai.⁴⁷ Ithaamintapiintanakari Pawa. Iro inimoyitakiriri atziriiti jiñaayitakiro tsika ikantayitanaa. Ari okantaitanaatya kitijiyiriki jojyiñaanairi Awinkathariti kimsantzinkariiti inkaati awisakoshiriyitaatsini.

Joshinchagaitziri kisopookiri

3 ¹Okanta pashini kitijiyiri, aritaki tsiniriityaanaki jamanapiintaitantari. Ari itonkaanakiri Pedro itsipatanakari Juan, jyaatiro tasorintsipankoki.^f ²Ari itonkiyotakotantaka jamaitziri shirampari kisopookitatsiri. Ari ikantsitatya owakiraa itzimapaaki. maawonii kitijiyiri jamaitapiintziri omooki tasorintsipanko jiitaitziro “Owaniinkaanto”. Ari isaikapiintziri impashitantaityaariri kiriiki ikamiyitziri tyaatyatsiri. ³Ikanta jirika jiñaawakiri Pedro itsipatakari Juan, iro intyaantapaatyaawomi tasorintsipankoki, ikamitawakiri impashitanatyaa kiriiki. ⁴Ari ikimpoyaanakiri. Ikantziri: “¡Paminina!” ⁵Ikimisantatzi shirampari, jiñaajaantaki impatyiiri tsika oitya. ⁶Iro kantacha Pedro, ikantanakiri: “Tii itzimi noiriikit, tii itzimi iijatzi oro, iro kantacha tzimatsi nantzimotimiri. ¡Pinkatziyi! ¡Paniitai! Nompairyiimirí Jesucristo Nazaret-jatzi, iriitaki matimironi”. ⁷Jakotashitanakiri, ikathatakiri, jowatziyakiri. Omapokashitanaka ishinsitanai iitziki iijatzi ijyoonkitziki. ⁸Ari jomiyanaka ikatzianaka, aniitanaki. Ari itsipatanakari jirikaiti ityaapaaki tasorintsipankoki, anii-aniiwaitanai, mitaamitaawaitanai, ithaamintanaari Pawa. ⁹Ithonka jiñaitakiri janiitanai, ikimakiri iijatzi ithaamintanaa. ¹⁰Iyokitzi ikantaitanakiri jiñaitakiri, tii ikompiitawakari jirika shirampari, iriitaki kamitantapiintatsiri impashitaityaa omooki tasorintsipanko, jiitaitziri “Owaniinkaanto”.

Ikinkithatakaantzi Pedro ityaapiintaitzi tasorintsipankoki

¹¹ Ikanta kisopookiwitachari, tii jookani jowanakiri Pedro itsipatakari Juan. Iyokitzi jowanakiri atziriiti, thaankipiroini ipiyowintapaakari awisatapishitzi tasorintsipankoki jiitaitziro “Jashi Salomón”. ¹²Ikanta jiñaawakiri Pedro, ikantawakiri: “¡Shirampariiti! ¡Israel-mirinkaiti! ¡Litama piyokitziiwintantanari naaka? Iiro pikinkishiriwaitashita naaka ashitawo

^f **3.1** Kantakotachari jaka “tsiniriityaanaki”, irootaki ikantaitziri pairani “ooryaatsiri 9”.

noshintsinka, naaka tesorintsi nimatantariri naniitakagairi jirika.¹³ Aña Iwawani Abraham-ni, Isaac-ni, Jacob-ni, iwawanitanakari iijatzi achariniiti, iriitaki matakirori jiroka, impinkathaitantyaariri Itomi Jesú, paakaantakiri iirokaiti janta jiwareitiki. Ikowawitaka Pilato jomishitowakaantairimi, tii pikowimaita iirokaiti.¹⁴ Iriitakimi pomishitowakaantaimi Tasorintsitsatsiri, matzirori itampatzikashiritzi, aña pomishitowantashitaari tsitokantzinkari.¹⁵ Ari okanta pipiyakaantakariri añaakaashiritantatsiri. Iro kantacha Pawa jañaakagairi. Noñagaiyakirini naakaiti jañagai.¹⁶ Okaatzi oshinchagairiri jirika shirampari piñaapiintziri iirokaiti, iro matakaakiriri jawintaashiritanaawo nopairyakirira Jesú. Irootaki piñaanttariri iroñaaka ishimitsitai tyaaryoopiroini.¹⁷ Iyikiiti, niyotzi naaka, tii piyopirotziro okaatzi pantayitakiri, ari ikimitakari iijatzi pijiwaripaini.¹⁸ Iro kantacha Pawa, ari ikinakairo jimonkaatziro okaatzi ikinkithatakaayitakiriri maawoni Kamantantaniriiti, ikantaki: 'Aritaki inkimaatsitakaitatyari Cristo paata'.¹⁹ Irootaki, pimpiyashitantaiyaariri iirokaiti Pawa, powajyaantayitairo piyaaripironka, onkimiwaityaawomi jojyitakotaatyiiromi pikaaripirowitaka. Ari piñagairo intsipashiritaimi Awinkathariti, ijamparyaakokytaimi.²⁰ Aritaki jotaantairi Pawa iijatzi Jesucristo, tima ikajyaakaitsitakimiro pairani aritaki impiyi.²¹ Onkantawitatya iroñaaka, ontzimatyyii isaiki Jesucristo inkitiki irojatzi inintapaititantlyaari Pawa jowakiraatakagairo maawoni okimiyiwita pairani. Tima iro ikinkithatakaayitakiriri Tasorintshiriri Kamantantaniriiti.²² Irootaki ikinkithatakotakiri pairani Moisés-ni, ikantaki:

Ari jotaantaki paata Pawa pashini Kamantantaniri, ari
jojyakotapaatyaaanawo naaka jotaantakina. Ajyininka jinatyi.
maawoni inkamantapaakairi, ontzimatyyii ankimisantiro.

²³ Tima maawoni kaari kimisantirini Kamantantaniri, ari japirooyitairi,
iiro jiñairi ijjyininkapaini.

²⁴ Ari ikimitsitakari iijatzi Samuel-ni, ikinkithatakotakiro okaatzi
añaayitakiri iroñaaka, irojatzi ikinkithatakoyitakiri iijatzi maawoni
pashinipaini Kamantantaniriiti.²⁵ Iirokayitaki ñiironi okaatzi
ikajyaakaantakiri Pawa ikinkithatakoyitakiri Kamantantaniriiti.
Iirokayitaki ñiironi iijatzi okaatzi ikajyaakaawakaakari pairani Pawa
itsipatakari achariniiti. Tima Pawa ikantakiri Abraham-ni:

Iri piccharini tasonkawintairini maawoni jyininkatawakaachari
tsikarikapaini janta kipatsikinta.

²⁶ Ikanta jañaakagairi Pawa itomi, ari jitakari jotaantakimiri iirokaitiki,
intasonkawintantimini, maawoni iirokaiti powajyaantayitairo piyaaripir
onka".

Pedro itsipatakari Juan jaayiitakiri jiwareitiki

4 ¹Iinirotatsi Pedro itsipatakari Juan ikinkithatakaayitziri atziriiti,
ariitaiyapaakani Ompiratasorintsitaari, itsipatapaakari ijiwari

aamaakowintawori tasorintsipango, Saduceo-paini. ² Ikitayita yaani, tima Pedro itsipatakari Juan jiyotaatziiri atziripaini, ikantayitziri: “Imapiro jañaayitai kamawitachari, iriitaki Jesús oñaagantapaintzirori”. ³ Joirikaitapaakiri, jomontyakaantakiri irojatzi oñaatamanai, tima aritaki tsiniriityaaki. ⁴ Iro kantacha ojyiki ikaatzki kimayitawakirori kinkitharintsi, ikimisantayanakini. Jiroka ikaatzki tzimanaintsiri kimisantzinkariiti, ikaataiyini 5000 shirampariiti.

⁵ Okanta oñaatamanai, japatotaiyakaní Jerusalén-ki maawoni ijiwariti Judá-mirinkaiti, Antaripiroriiti, Yotzinkariiti. ⁶ Ari isaikakiri iijatzi Anás Ompiratasorintsipirori, Caifás, Juan, Alejandro, iijatzi ijyininkamirinkaiti Ompiratasorintsipiroriiti. ⁷ Ikaimakaantakiri jamaitiri Pedro itsipatakari Juan. Josatikaitawakiri niyanki japatotaiyakaní, josampitakiri: “Litakama shintsitakaimiri pimatantawori jiroka? ¿Litaka pipairyaaakiri?” ⁸ Jakanaki Pedro, ñaapiro ikantakaanakari Tasorintsinkantsi, ikantanaki: “Pinkathariiti, Antaripiroriiti. ⁹ ¿Iriima piñaantsikowintanari mantsiyari noshinchagairi? ¿Pikowatziima piyotaiyini tsika ikanta ishointsantaari? ¹⁰ Ari nonkamantaiyakimironi, jiyotantyaari maawoni Israel-mirinkaiti. Jirika shirampari atsipataiyakarini jaka, iri Jesucristo oshinchaakiriri, jiitatziri Nazaret-jatzi. Iriitaki nopairyaaakiri, irijatzi pipaikakotakaantakiri iirokaiti. Iro kantzimaitacha jañaakagairi Pawa. ¹¹ Jirika Jesús iri ojyakawori mapi pimanintakiri iirokaiti, pikimitakowaitakari witsikirori pankotsi. Iro kantacha jowatzikaitairi pankotsinampiki ikimitaawo iroorikami tzinkamitsi.⁸ ¹² Tii itzimi pashini kimityaarini Jesús jowawisaakotantzi. Tikaatsi ampairyagai jaka isaawiki kipatsi, apaniroini ikantakaawo Jesús”.

¹³ Iyokitzi jowaitanakiri Pedro, iijatzi Juan, ikantaiyanakini piywintakariri: “Piñiiri jirika, tii jiyotaapirowiitari, iro kantzimaitacha pinkathañaani jowayiitziri. ¿Iriima yotaakiriri Jesús itsipatakari pairani?” ¹⁴ Irojatzi itsipatakari Pedro, Juan jirika atziri joshinchagairi. Tii otzimi oitya inkantakotanakiriri. ¹⁵ Ipoña jomishitowakaantairi japatotaiyani, ari isaikaiyanakini irirori jiñaanatawakaiyani. ¹⁶ Ikantzi: “¿Tsikama ankantirika jirikaiti shirampari? maawoni Jerusalén-jatzi jiyotaiyakini itasonkawintantaki. Iiro amatairo amanakotiri. ¹⁷ Thami asaryiimatashityaari, ari onkantya iiro jiyaatakaantawo inkinkithatakotiri Jesucristo, impairyaaapiintairi”. ¹⁸ Ipoña ikaimairi iijatzi. Ikantaiyakirini: “Aritapaaki pikinkithatakotakiri Jesús, iiro papiitairo pinkinkithatakotairi, pimpairyaaayitairi”. ¹⁹ Iro kantacha jakanakiri Pedro ipoña Juan, ikantanakiri: “¿Kamiithatatsima nompiyathatyaaari Pawa, nonkimisantantimiri iirokaiti? Incha pinkantina. ²⁰ Iiro okantzi nowajyaantairo nonkinkithatakoyitiro noñaajaantakiri,

⁸ 4.11 Paminiro Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8.

nokimajaantakiri iijatzí".²¹ Ikanta jasaryiimawaitakari jiwariiti, ipakagairi. Tima maawoni atziriiti ithaamintanakari Pawa jiñaayitakiro awisayitaantsiri, tii ontzimatyyi oitya jowasankitaawintiriri.²² Jirika shirampari joshinchaakiri, anaaniintantanakiro 40 tzimatsiri josarintsiti.

**Jamanaiyani kimisantzinkariiti
jawintaashiripirotantyaari iiro ithaawantaiyani**

²³ Ikanta Pedro ipoña Juan, aritaki ipakagaitairi, jataki japatotaiyani ikaataiyini, ikamantakiri okaatzi ikantakiriri ijiwari Ompratasorintsitaari ipoña Antaripiroriiti.²⁴ Aritaki ikimaiyakironi, maawoni jamanamanaataiyanakarini Pawa, ikantziri: "Pinkatharipirorí, iirokataki witsikakiro inkiti, kipatsi, inkaari, opoña okaatzi tzimantayitawori.²⁵ Iirokataki kinkithatakaakiri pairani pinampiri David-ni, ikantaki:

¿Itama ikiñaaniwintaiyirini atziriiti?

¿Itama ikinkishiriwaitashitantakari?

²⁶ Apatotaiyakaní pinkathariwintantatsiri jaka kipatsiki,
Ipiyoyitaka jiwariiti,

Imaamanitantlyaariri Pinkathari, iijatzi Cristo jiyošiitakiri.

²⁷ Aritzimaitaka jimatakiro Herodes ipoña Poncio Pilato japatotaiyakaní nampitsiki, iijatzi Israel-mirinkaiti ipiyotaiyakaní itsipatakari pashinijatzi atziriiti, imaamanitakiri Jesú, pitasorintsiti Pitomi, piyoshiitani.

²⁸ Ari okantaka, jimatakiro jirikaiti okaatzi pikinkishiritakari tsika onkantya.²⁹ Iroñaaka, Pinkathari, paminiro iiroka jasaryiimatakina, pishinitainawo pompirayitaana iiro nothaawantawaita nonkamantantairo piñaani.³⁰ Iro pishintsinka poshinchantaariri mantsiyayitatsiri. Iro pintasonkawintantyaanari nompairyiiri Tasorintsí Pitomi Jesú".

³¹ Ikanta ithonkakiro jamanamanaataiyakaní, ontziñaanaka janta tsika japatotaiyakaní. Shintsi ikantakaanakari Tasorintsinkantsi ikinkithatakotanakiro iñaani Pawa, tikaatsi inthaawantanatya.

maawoni tzimimoyitziriri ari ikaatzi jashitaiyawoni

³² Jyikitanaki kimisantanaatsiri. Apaani okantanaa ikinkishiritanaari. Tii ithañaapithatawakaawo oitarika, ipayitawakaawo kowityiimoyitariri.

³³ Jirikaiti Otyaantapiroriiti iikiro jiyaatatzi ikinkithatakotziro tsika okanta jañaantaari Pinkathari Jesú. Antawoiti inishironkayitairi Pawa maawoni.³⁴ Tii itzimawaitzi apaani kowityaaniintawaitatsiri, itzimirika tzimatsini iipatsiti, ipanko, ipimantayitziro. Jayiri kiriiki,³⁵ ipakiri Otyaantapirori, iriitaki antitaariri maawoni jaantayitari apaanipaini oita ikowiri.³⁶ Iro jimatakiri Leví-mirinka jiitatziri José, Chipre-jatzi jinatzi, iri jiitakiri Otyaantapiroriiti irirori, Bernabé. Ojyakaawintachari jiroka wairontsi Bernabé: "Itomi oimoshirinkantaniri".³⁷ Jirika shirampari

tzimatsi iipatsiti, ipoña ipimantakiro. Jaanakiri owinawo iipatsiti, ipapaakiri Otyaantapiroriiti.

Ananías itsipatawo Safira

5 ¹Iro kantacha tzimatsi pashini atziri jiita Ananías, itsipatakawo iina oita Safira, ipimantakiro irirori iipatsiti. ²Jirika shirampari jaapatziyakawo iina, jimanagaantaki owinawo iipatsiti. Jamakiri tzimagaantapaintsiri, ipapaakiri Otyaantapiroriiti. ³Ikantawakiri Pedro: “Ananías, ¿jítama pishinitantakariri Satanás inthiiyakaimi, iro pikowantari pamatawitiri Tasorintsinkantsi, pimanagaantaki owinawo piipatsiti?” ⁴“¿Kaarima iiroka ashityaawoni kipatsi? ¿Kaarima iiroka ashityaarini owinawo? ¿Jítama pikinkishiritantakawori pantiro jiroka? Tii iri atziriiti pamatawiti,aña iri Pawa pikowawitakari pamatawitirim”. ⁵Ikanta ikimawaki Ananías, tyaanaki, kamanaki. Antawoiti ithaawaiyanakini ikaatzi kimayitaintsiri. ⁶Ipoñaanaka mainariiti, iponatapaakiri, jaanakiri, ikitatakiri.

⁷Tikira osamanitzi, ari otyaapaaki iina Ananías, tii iyotzi iroori oita awisaintsiri.^h ⁸Josampitawakiro Pedro, ikantziro: “Pinkantina, ¿Arima ikaatzi owinawo?” Akanaki iroori: “Jii, ari ikaatzi”. ⁹Ikantziro Pedro: “¿Jítama paapatziyawakaantakari pikowi piñaantyaari Itasorinka Pinkathari? Jirika ipiyaiyaani aanakiriri piimi ikitatziri, iroñaaka jaitsitanakimi ijatzi iiroka”. ¹⁰Apathakiro okantanaka Safira tyaanaki ikatziyaka Pedro, kamanaki. Ikanta ityagaiyapaakini mainariiti, jiñaapaatziiro kamaki. Jaanakiro, itsipatagairo oimi ikitataka irirori. ¹¹Ikanta jiñaitakiro awisaintsiri, antawoiti ithaawaiyanakini kimisantzinkariiti, ijatzi ikimitsitakari ikaatzi kimakoyitakirori awisaintsiri.

Ojyiki itasonkawintantayitaki

¹²Iikiro jiyaatakaanakitziilo Otyaantapiroriiti japatotapiintaiyanakanji awisatapishitaki tasorintsipango jiitatziro “Jashi Salomón”. Iikiro itasonkawintantanakitzi atziriitiki. ¹³Ipinkani jowayitanakiri pashiniiti, tii ikowayitanai intsipatanaiyaari. Iro kantzimaitachari tzimataitatsi ojyiki thaamintapirowintanakariri. ¹⁴Iikiro ipokanakitzi shirampariiti ijatzi tsinaniiti, ojyikanaki ikaatzi kimisantanairiri Pinkathari. ¹⁵Jamakotapaakiri atziri imantsiyariti jomaryakoyitapaakiri ishitashiki tsika inkinapaaki Pedro. Ikantayitzi: “Inkinapaakirika Pedro jaka, aririka intsimankantanatyaaari kapichiini jaampari, aritaki ishindsightai”. ¹⁶Ari ikimiyitapaakari atziriiti poñaayitainchari nampitsiki saikanampitzirori Jerusalén, jamayitaki ojyiki mantsiyariiti ijatzi ojyiki piyarishiritatsiri, joshinchaayitawakiri maawoni.

^h 5.7 Kantakotachari jaka “tikira osamanitzi”, iro ikantayiitsitari ijatzi “3 horas”.

Ikisaniintitanakiri Pedro itsipatakari Juan

¹⁷Ikanta Ompiratasorintsipirori, itsipatakari ikaatzi aapatziyakariri, jirikaiti Saduceo-paini, ikisaniintaiyakani. ¹⁸Jaakaantakiri Otyaantapiroriiti, jomontyaakaantakiri. ¹⁹Iro kantacha otsiniriwitanaka, pokaki imaninkariti Pinkathari, ishiryakotairi, jomishitowayitairi, ikantawairi: ²⁰“Piyaati tasorintsipankoki, pinkinkithatakotainiri atziriiti tsika okantakota owakiraari añaamintotsi”. ²¹Okanta kapichikitijyiri, ariitaiyapaakan i tasorintsipankoki, jitapaawo ikinkithatakantapaaki. Tiitya jiyotaiyini Ompiratasorintsipirori, apatotaiyachani itsipayitakari jaapatziyani, iijatzi maawoni jantaripiroriiti Israel-mirinkaiti. Ipoña jotyaantaki jamayiitakiri Otyaantapiroriiti jomontyaawiitakari.

²²Ikanta jiyaatashiwitanaakari jomontyaani, tii jiñaapairi. Piyapaaka, ²³ikantapaakiri: “Tii añaagairi. Irojatzi okanta noñaawitapaakawo ashita kamiithaini, irojatzi ikatziyawita aamaakowintariri. Iro kantacha nashitoryaakowitapaakari, tii noñaapairi”. ²⁴Ikanta ikimawaki Ompiratasorintsipirori, ijiwari aamaakowintawori tasorintsipanko, ijiwari Ompiratasorintsitaari, josampitawakagaiyanakan oityaarika awisatsini. ²⁵Ari jariitapaakari kamantapaakiriri: “Jirikaiti pomontyaakaantawitakari iirokaiti, isaikaiyini tasorintsipankoki ikinkithatakayitziri atziriiti”. ²⁶Irojatzi jiyaatantanakari ijiwari aamaakowintaniriiti, jaanaki ojyiki jatziriti, jamairi iijatzi. Iro kantacha tii jakotashiwitziri. Tima ithaawantatyaari atziriiti intsitokantyaari mapi.

²⁷Ikanta jariitakaapaakari, jowawisaapaakiri tsika japatotaiyakani jiwariiti. Ikanta Ompiratasorintsipirori josampitawakiri, ²⁸ikantziri: “¿Tiima pikimi nokantzi chapinki: ‘Aritapaaki pikinkithatakotakiri Jesús?’ Iikiro piyotaatziiri maawoni Jerusalén-jatzi. Pikantakotakina iijatzi naaka, pikantzi: ‘Iri owamaakaantakiriri Jesús’ ”. ²⁹Ari jakanaki Pedro itsipatakari pashini Otyaantapirori, ikantanaki: “Iri Pawa nonkimisantapiro, iiro nokimisantashiwaitari atziri. ³⁰Tima imapiro powamaakaantakiri iiroka Jesús, pipaikakotakaantakiri. Iro kantacha jañaakagairi Pawa itzimajaantzi ikimisantakiri pairani acharinini. ³¹Itzinagairi Pawa, joosaikairi jakopiroriki, itsipataari ipinkathariwintantzi. Iri owawisaakotaini iijatzi. Ikowaki ampiyashiriyitai maawoni aakaiti Israel-mirinkaiti, impiyakotantairori akaariapiroshiriwitaka. ³²Naaka ñaakiro okaatzi jantayitakiri Jesús, ontzimatyii nonkinkithatakotiro. Irijatzi Tasorintsinkantsi matakainawoni, tima iriitaki jotyaantakinari Pawa inampishiritantaiyaana naakaiti nokimisantairi”.

³³Ikanta ikimaiyakini, antawo ikisanaka, ikowanaki intsitokirimi. ³⁴Iro kantacha ari ikatziyanaka apaani janta, iitachari Gamaliel. Fariseo jinatzi

irirori, irijatzi yotaantzirori Ikantakaantaitani. Pinkatha jowiri maawoni atziri. Ikantanaki: “Ajininká, incha omishitowawakiri kapichiini jirikaiti”.³⁵ Ipoña ikantzi: “¡Shirampariti! ¡Israel-mirinkaiti! ontzimatyi pinkinkishiritawatyá kamiitha tsikarika pinkantiri jirika shirampariti. ³⁶ Pinkinkishiritakotiri iitachari Teudas, ikantakaapirowaitaka irirori. Japatotaki pairani 400 atziri. Iro kantzimaitachari itsitokamachiitaitakiri Teudas, ithonka itzimpookayitanaki maawoni tsipawitakariri, ari ipiyakari.³⁷ Iijatzi okimitaka pairani josankinatakotantari maawoni atziri, itzimawita pashini iitachari Judas, Galilea-jatzi jinatzi. Japatotaki atziri. Iro kantacha itsitokamachiitaitakiri iijatzi irirori. Ipoña itzimpookayitanaki maawoni tsipawitakariri, ari ipiyakari.³⁸ Pinkimi nonkantimi naaka: Iiro pimaamanitziri jirika, piñaashiminthatawatyáari. Iriirika antashiwaitawori inintakaaniikiini, ari impiyashitaiya apaniroini, inkimityáari apitiroiti nokinkithatakotakiri.³⁹ Iro kantzimaitacha, iriirika Pawa matakaayitziriri okaatzi jantayitziri, iiro pimatzi iirokaiti poitsinampairi. Paamaakowintya pimaamanitzirkari Pawa”.

⁴⁰ Inimotanakiri maawoni kimaintsiri. Ikaimairi iijatzi Otyaantapirori, ipajatakanakiri, ikantakiri: “Aritapaaki pikinkithatakotziri Jesús”. Irojatzi ipakaantaariri.⁴¹ Ipoña ishitowaiyanaini Otyaantapirori japatowintaitakari. Thaaminta ikantaiyanakani, ikantaiyini: “Piñaataitiro ikimitakaantakai aakami iriipirori jowasankitaawintakairi Jesús, apairyiiri”.⁴² Ari ikantapiintanaatyá jiyyotaantzi maawoni kitijyiri, ikinkithatakantzi tasorintsipankoki, ikantzi: “Cristo jinatzi jirikaranki Jesús”. Ari ikimitaakirori iijatzi pankotsipainiki.

Jiyyoiitaki 7 mitakotantaniri

6 ¹Ikanta ijyikiprotanaki jiyyotaani, ñaawaiyanaki Grecia-paanteri, ikantzi: “Paminiri jantapiintayitakiri Heber-paanteri, ipapiintayitziro owanawontsi kamatsiri oimi, imanintanakiro kaari ijyininkatayita iriroriiti”.² Ipoñaashitaka 12 Otyaantapiroriiti, japatotakiri maawoni jiyyotaani, ikantakiri: “Tii okantzi nookiro nokinkithatakotanairi Pawa naaka, nompapiintantimiri poyaari. ³ Iyikiiti ontzimatyi pamini jaka akaataiyini, inkaati 7 atziri, iriitaki aminakaantapiintironi jiroka. Pamini kamiithashiritzimotakimiri, yotanitatsiri, inampishiripirotantari Tasorintsinkantsi. ⁴ Ari onkantya naakowintantyaawori naakaiti namanamanaayitya, nonkinkithatakantzi, niyyotaantayiti iijatzi”.⁵ Ikanta maawoni apatotainchari, inimotanakiri okaatzi ikantakiriri. Ari jiyyosiiitakiri Esteban, awintaariri kamiitha Pawa, inampishiripirotantari Tasorintsinkantsi. Jiyyosiiitakiri iijatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás Antioquía-jatzi kimitakotaariri Judá-mirinkaiti, tima jirika kaari ijyininka Judá-mirinka pairani.⁶ Ipoña jaayiitanakiri jirika 7 isaikaki Otyaantapirori, ari

jamanamanaatakotawakari, itasonkawintakiri jotsimikapatziitontakari jako.

⁷Iikiro iyaatakotanakitzi iñaani Pawa. Iikiro ijyikipirotanakitzi iijatzi jiyyotaani janta Jerusalén-ki. Ari jimatsitanakawo ikimisantayitanaki ojyiki Ompiratasorintsitaariiti.

Jaakaantaitakiri Esteban

⁸Ikanta Esteban ojyiki itasonkawintantayitaki atziriitiki, tima Pawa nishironkatakiriri, ipakiri ishindsighta, tzimayitatsi Judá-mirinka ikaatzti apatotapiintachari jiitatziri “Jompirawilitari”. Iriiyitaki poñaayitainchari Cirene-ki, Alejandría-ki, Cilicia-ki, Asia-ki. Jiñaanaminthatakiri Esteban. ¹⁰Tii ikitsirinkaitziri Esteban, tima imapiro jiyanitakaakiri Tasorintsinkantsi. ¹¹Irootaki ikantantakariri ijyininka iwitsikakotiri kaaripirori ñaantsi, inkanti: “Nokimakiri Esteban ithainkimawaitziri Moisés-ni, ari ikimitakiriri Pawa iijatzi”. ¹²Iro owatsimaapirotanakiriri atziriiti ikisanaintanakiri Esteban, ari ikimitsitanakari Antaripiropiiti, iijatzi Yotzinkariiti. Jaakaantaitakiri, jaayiitanakiri japatotaiyani jiwaretti. ¹³Ari jamaitapaakiri thiiyakotakariri Esteban, ikantapaaki: “Jirika shirampari ojyiki ithainkakiro tasorintsipanko, ithainkakiro Ikantakaantaitani iijatzi. ¹⁴Nokimakiri ikantaki: ‘Jirika Jesús jiitatziri Nazaret-jatzi impookakiro tasorintsipanko, impoña jowashiñaayitairo amiyitari aakaiti jiyyotaayitairo Moisés-ni’”. ¹⁵Ikanta jiwaretti apatotainchari, ikimpoyaanakiri Esteban, jiñaatziiri ipooki ikimitanakari maninkari.

Joipiyankiniri ñaantsi Esteban irojatzi itsitokantaitakariri

7 ¹Ikanta Ompiratasorintsipirori josampitakiri Esteban, ikantziri: “¡Imapiroma ikantakoitzimiri?” ²Ari jakanañi irirori, ikantzti: “¡Iyikiiti! ¡Iwaapatiitarí! Pinkimi nonkantimi. Pairani isaikawitantakari acharini Abraham-ni janta Mesopotamia-ki, joñaagakari owaniinkatachari Pawa, tikiraaminta jiyaatanakiita inampityaawo Harán-ki. ³Ikantakiri: ‘Pookanairo pinampsitsi, pookanairi pijyininkamirinkaiti, piyati pashiniki kipatsi noñaayimiri naaka’. ⁴Ikanta Abraham-ni, jookanairo inampsitsi iitachari Caldea. Irojatzi ipokantaari inampitaawo Harán-ki. Ikanta ikamai iwaapati, irojatzi jotsyantantakariri Pawa jaka, tsika anampitawo iroñaaka aakapaini. ⁵Iro kantzimaitacha, tii jashitakaapirotari, tikaachaajaini jashitakaiyaari kapichiini. Ika jashitakaiyaari impiri paata, aririka inkamaki. Iri ashitaiyaawoni inkaati charinitaiyaarini. Irootaki ikantakiriri okantawitaka Abraham-ni tikiraaminta itzimi jowaiyani. ⁶Iro kantacha ikantakiri iijatzi: ‘Jiñiiro pinchariniytyaari inampityaawo iipatsitiki pashini atziri. Onkaati 400 osarintsi inkimaatsiwaitya’

jompirawaitaityaari janta. ⁷Ipoña nowasankitaakiri naaka inkaati ompirawaitaityaarini. Iriima pinchariniyyaari namairi maawoni jakä nampitsiki, ari jantawaitainari naaka'. ⁸Ipoña ikantakiri Pawa iijatzi pairani Abraham-ni: ‘Ontzimatyii pintomishitaanitya, tima tzimatsi ankajyaakaawakaiyaari’. Jimatakiro pairani Abraham-ni. Iijatzi ikimitaakiriri itomi irirori, iro jimaakotapaakitziini ⁸ kitijiyiri, itomishitaanitakiri. Ari ikimitaakiro Isaac itzimaki pairani Jacob-ni. Ari ikimitaakiri iijatzi Jacob-ni 12 itomipaini, achariniyitanakari aakaiti. ⁹Ikanta jirikaiti, achariniyitaari aakaiti, ikisaniintakiri iririntzi José, ipimantakiri. Ari okanta jariitantakari inampiki Egipto-jatzi. Iro kantacha, ari itsipatapiintakari Pawa, ¹⁰jowawisaakotairi okaatzi ikimaatsiwaiwitaka. Ipakiri yotanitaantsi, irootaki jaapatziyantakariri iwinkathariti Egipto-jatzi iitachari Faraón. Irojatzi ipinkatharitantakari irirori Egipto-ki, ipinkathawintakiri ijyininkamirinkaiti Faraón.

¹¹Ipoña ariitaka antawo tajyitsi janta. Owanaa ikowityaaniintaiyakini Egipto-jatzi. Ari okimitakari iijatzi inampiki Canaán-jatzi. Tii jiñiro pairani acharinini oitya jowayitayaari. ¹²Ari ikimakiri Jacob iiinitatsi owanawontsi Egipto-ki. Jotyaantakiri itomiiti ramanantakiti.ⁱ ¹³Ikanta japiitakiro jiyaataiyini, ari jiyyotairi José iririntzipaini. Ari okanta jiyyotantakari Faraón ijyininkamirinkaititari José. ¹⁴Ipoña José, ikaimakaantairi iwaapati Jacob, iijatzi maawoni ijyininka, ikaatzi 75 atziri jataintsiri Egipto-ki. ¹⁵Ari okanta jariitantakari Jacob Egipto-ki. Ari ikamairi irirori janta. Ari ikimitakari iijatzi ikaatzi achariniyitanakari. ¹⁶Ipoñaashitaka jaatonkiyyitanairi Siquem-ki, ikitatairai janta, jamanantakiniriri pairani Abraham-ni itomipaini Hamor.

¹⁷Okanta imonkaatzimataka okaatzi ikantakiriri pairani Pawa acharini Abraham-ni. Tzimanaki ojyiki iriinttsiti ajyininkapaini janta Egipto-ki, ¹⁸irojatzi itzimantakari pashini pinkathari janta Egipto-ki, kaari yotakotirini José. ¹⁹Ikanta jirika pinkathari, ojyiki jamatawitakiri ajyininka, jowashironkaawaitakiri. Ishintsiwintakiri jookayitiri iinchaaniki, inkamantyaari, iiro ijyikitanta. ²⁰Aripaiti itzimakiri Moisés irirori. Iriitaki jirika iintsi kamiithatzimotakiriri Pawa. Ikaatzi mawa kashiri jimanawitakari ipankoki ashitariri. ²¹Okanta imonkaapaititapaaka jookawintantyaariri inkamimi, oñaakiri irishinto Faraón, aakiri, otzikatakari okimitakaantakiri iriitakimi owaiyani iroori. ²²Ari ikantakari Moisés-ni jiyyotantakawori okaatzi jiyyotanitari Egipto-jatzi. Ñaapirori shirampari jinaki, iroopiro okantaka jantayitakiri.

²³Ikanta otzimaki 40 josarintsiti Moisés-ni, ikowaki jariityaari ijyininkapaini, Israel-mirinkaiti. ²⁴Iro kantacha jiñaapaaki Egipto-jatzi jowasankitairi ijyininka. Ipiyakowintapaakari Moisés

ⁱ 7.12 Kantakotachari jaka “owanawontsi”, irootaki ikantayitziri iijatzi “trigo”.

ijyininka, itsitokakiri Egipto-jatzi. ²⁵ Jiñaajaantaki Moisés-ni ari inkinkishiritaiyataani ijyininkapaini, iriitaki jotaantakiri Pawa jookakaawintairi. Iro kantzimaitacha jirikaiti tii jiyotakotaiyirini.

²⁶ Okanta okitijitamanai, jiñaaki jantawakaiyani ijyininka.

Ari ikowawitaka Moisés jookakairimi, ikantawitapaakari: ‘Iiro powashironkaawakaiyani pantawakaa, pijyininka powawakaiyani’.

²⁷ Ikanta ijyininka Moisés, jotatsinkawakiri. Ikantziri: ‘¿Litaka kantakimiri iiroka nowinkathariti? ¿Pikowatziiima iiroka piyakawintina?

²⁸ ¿Pikowatziiima pitsitokina pikimitaakiri chapinki Egipto-jatzi?’

²⁹ Ikimawaki Moisés ikantakiriri ijyininka, shiyanaka. Jataki iipatsitiki Madián-jatzi. Ari isaikakiri nampitsinintsi, irojatzi itzimantakari apiti itomi.

³⁰ Okanta awisaki okaatzi 40 osarintsi. Janta otzishimashiki, okaakitapai otzishi iitachari Sinaí, ari joñaagakari imaninkariti Pawa, ipaampatakairo kitochiimaishi. ³¹ Iyokitzi jowanakiro Moisés jiñaakiri. Ikowajaantzi jaminiro okaakiini, ari ikimakiri Pinkathari jiñaanatziri, ikantziri: ³² ‘Pawa ninatzi naaka, naakataki ipinkathataki piccharini, Abraham, Isaac, iijatzi Jacob’. Ari ithawanakiri Moisés, okawaitanaka, tii ikowi jaminanairo. ³³ Ipoña ikantanakiri iijatzi: ‘Pinothopairi pi-zapato-ti, tima pikatziyantatyawo kipatsi notasorintsipathatakakiri. ³⁴ Noñaakiri janta Egipto-ki niyoshiitakiri pijyininkapaini, ojyiki jashironkaawaitaka. Nokimakiri jatikashiriwaitaiyakan. Irootaki nopolcantakari nookakaawintairi. Iirokataki notyaanti janta Egipto-ki pantiro’.

³⁵ Tima pairani jimanintawiitakari Moisés-ni, ikantaitakiri: ‘¿Litaka kantakimiri iiroka nowinkathariti?’ Aña iriitajaantaki jotaantakiri Pawa impinkathariwintairi ijyininkapaini, iri ookakaawintairini iijatzi. Iriira matakairini imaninkariti Pawa jiñaakiri ipaampatakairo kitochiimaishi.

³⁶ Irijatzi Moisés-ni omishitowairiri pairani ajyininkapaini Egipto-ki, ojyiki itasonkawintantzi janta. Ari ikimitaakiro iijatzi inkaariki jiitatziri ‘Kityonkaari’, iijatzi okimitaka isaikawaiwitantakari okaatzi 40 osarintsi otzishimashiki. ³⁷ Irijatzi Moisés-ni kantakiriri pairani ajyininkapaini: ‘Ari jotaantaki paata Pawa pashini Kamantantaniri, ari jojakotapaatyaanawo naaka jotaantakina. Ajyininka jinaty’.

³⁸ Irijatzi Moisés-ni apatotakiriri pairani ajyininkapaini janta otzishimashiki, ikinkithawaitakaakiri maninkari otzishiki Sinaí, itsipayitakari ajyininkapaini. Iriitaki aajaantakiro añaakaantanirii ñaantsi, irojatzi jowawsaantakairori aakaiti. ³⁹ Iro kantacha tii ikowi achariniitti inkimisantiri Moisés-ni, ojyiki ipiyathatakari. Iro ikowaiyakini impiyaimi inampiki Egipto-jatzi. ⁴⁰ Iro ikantantakariri Aarón-ni: ‘Iriiwitaka Moisés owawsaakowintanari Egipto-ki. Iro kantacha tii ayotzi iita awijyimotakiriri kaari ipokanta jiyaatzi chapinki

otzishiki Sinaí. Piwitsikina nowawanitaiyaari'. ⁴¹ Ari jiwitsikaitakiniri kimiwityaarini iwankiri vaca. Ikowaiyakini inkimitakaantiri Pawa. Jowamaakiniri ipirapaini joimoshirinkantyaariri iwawani. Aña irriwitaka witsikakiriri. ⁴² Irootaki, jintainaryaantanakariri Pawa jirikaiti, ishinitanakiri impinkathatairi oorintayitachari inkitiki, tima iriitaki josankinatakotsitakari Kamantantaniriti, ikantaki:

¡Israel-mirinkaiti! ¿Naakama pipinkathatantaka pipirapaini pitaapiintziri?

Tima iro pantapiintakiri okaatzi 40 osarintsi janta otzishimashiki.

⁴³ Aña iri Moloc pipinkathatashitapiintakari, pikinakinataapiintakiri ipankojyitaitziri.

Ari pikimitapiintakiri jiwananitashiitari kimirariri impokiro jiitaitziri Renfán,

Pipinkathatashiwitakari piwitsikayitani iirokaiti.

Irootaki noshinitantimiri jaayiitimi intaina panaanakiro Babilonia.

⁴⁴ Isaikawaitantakari pairani achariniiti otzishimashiki, otzimimotziri tasorintsithaanti. Ari jowakoitziro josankinari Moisés-ni. Jiroka tasorintsithaanti, irootajaantaki jiwitsikakaantakiri Moisés-ni tsika okantajaanta joñaagakiri Pawa. ⁴⁵ Irootaki jiroka jaajaapiintakiri pairani achariniiti, irojatzji jariitantakari kipatsiki ontzimi jashitaiyaari. Iro jamayitairi ijiwatantakariri Josué, joitsinampaantakariri ashiwitawori iipatsiti, ikantakaari Pawa. Ari ikantaitatziro joisokirotakawo tasorintsithaanti, irojatzji itzimantakari pairani David-ni. ⁴⁶ Ikanta pinkathari David, oyiki jaapatziyakari Pawa, ikantaki irirori: 'Tima iiroka Pawa ipinkathataki pairani Jacob-ni, pishinitina naaka niwitsikimi pankotsi pisakantyaari'. ⁴⁷ Iriitzimaitaka Salomón witsikakiniriri tasorintsipango. ⁴⁸ Iro kantzimaitacha Pawa, Jinokijatzi tii inampitantawo pankotsi jiwitsikani atziri. Iro ikinkithatakotakiri Kamantantaniri, ikantaki:

⁴⁹ Jiroka ikantakiri Pawa:

Irootaki inkiti nosaikantakari nopinkathariwintantzi.

Irooma kipatsi nimakoryaakiiminto inatzi.

¿Tsikama onkaatika pankotsi jiwitsikayiitinari?

Iiro nimonkaatawo nimakoryaantyaawo.

⁵⁰ ¿Kaarima naaka witsikayitakiro maawoni tzimayitatsiri?

⁵¹ Iikiro ikantatzi Esteban: 'Iro kantacha iirokaiti, ari pinkantapiintatyá pikisoshiritzi, tii pikimisananitzi, pikimitakari pashinijatzi atziri kaari ajyininkayita. Pashi powapiintakiro pipiyathatakari Tasorintsinkantsi pikimitakoyitaari pichariniiti'. ⁵² ¿Tzimaajaitatsima apaani Kamantantaniri kaari inkimaatsitakaawaitaitya pairani pichariniiti? Jowamaayitakiri ikaatzi kinkithataintsiri, ikantaki: 'Aatsikitaki matzirori itampatzikatzi'. Aritaki pokaki iroñaaka matzirori, iriitaki

pipithokashitakari iirokaiti, pitsitokakiri. ⁵³Tima iirokaiti yoyiwitawori Ikantakaantaitani okaatzi jiyotaawitakairi maninkari, iro kantacha owanaa pipiyathataka”.

⁵⁴Ikanta ikaimaiyawakini apatotainchari, antawo ikisanakiri Esteban, jatsikaikitashitanakari. ⁵⁵Iriima Esteban inampishiritantanakari Tasorintsinkantsi, jaminanaki inkitiki, jiñaakiro jowaniinkawo Pawa, jiñaakiri iijatzi Jesús ikatziyaka jakopiroki Pawa. ⁵⁶Ipoña ikantanaki: “¡Pamini! Noñaakiro inkiti ashitaryaanaka, noñaakiri Itomi Atziri ikatziyaka jakopiroki Pawa”. ⁵⁷Ari jojyipikanakiro ikimpita jirikaiti. Ikaimaiyanakini shintsiini, ishiyashitapaakari Esteban. Joirikapaakiri. ⁵⁸Jaayiitanakiri othapitapaa nampitsi. Ari jitapaakari itsitokantari mapi, jaatonkoryaiyanakironi iithaari, jookanakiniri mainari iitachari Saulo, ikantanakiri: “Paminawakinawo noithaari, nontsitokawakiriita”. ⁵⁹Ikanta itsitokaitziri Esteban, jamanamanaatanakari irirori Pawa, ikantziri: “Nowinkathariti Jesús, jatashirinkatakina noñaapaimi”. ⁶⁰Ari jotzirowanakari, jiñaawaitanaki shintsiini, ikantanaki: “Nowinkatharití, iiro poipiyyiniri jiroka kaaripironkantsi”. Ithonkakiro jiñaawaitaki jiroka, makoryaanaki.

Ipatzimaminthatziri Saulo kimisantzinkariiti

8 ¹Ikanta Saulo jaminakotakiri Esteban itsitokaitziri, ikantanaki irirori: “Ariwí, kamaki Esteban”. Aripaiti jitaitanakawo ipatzimaminthataitziri kimisantzinkariiti Jerusalén-ki. Irootaki ishiyantanakari maawoni Judea-ki, ikinanaki iijatzi nampitsiki Samaria. Iiniromaita isaikanaki Otyaantapiroriiti. ²Ikanta pinkathatasorintsitaniri ikitatakiri Esteban, antawoiti jiraakowitzakari. ³Iriima Saulo ikowanaki irirori japirotrimi kimisantanaatsiri. Jiyaatashitapiintakiri ipankoki, jinoshikayitziri shirampari, tsinani, maawoni. Jomontyaakaantayitakiri.

Ikinkithaitziro Kamiithari Ņaantsi nampitsiki Samaria

⁴Ikanta maawoni shiyayitanainchari, jatayitanaki pashiniki nampitsi. Ikinkithatakoyitakiro Kamiithari Ņaantsi janta. ⁵Ikanta Felipe, iriitaki shiyanaainchari iijatzi, ariitaka nampitsiki Samaria. Ikinkithatakotapaakiri Cristo. ⁶Ari japatotapaaka maawoni atziripaini, jowakimpitatakawo ikinkithatziri Felipe, tima jiñaayitakiro itasonkawintantapaaki iijatzi. ⁷Joshinchaayitai ojyiki atziri piyarishiritatsiri. Antawo ikaimayitzi piyari ishiyayita. Ojyiki atziri kisopookiwitachari, kaari kamiithawitachani iitzi, joshinchaayitairi maawoni. ⁸Irootaki ikimoshiritantakari maawoni nampitawori janta nampitsiki.

⁹Iro kantacha tzimatsi janta iitachari Simón. Jyiripiyaari jinawitaka pairani. Jamatawitaki ojyiki atziri nampitawori Samaria-ki. Owanaa ikantakaapirowaitaka. ¹⁰Jawintaapiintawitakari atziriiti, jiwariiti,

maawoni, ikantayitzi: “Thami ankimisantiri, tima jirika Simón jimatakiro jiñaawiyatari Pawa”.¹¹ Ikimisantitziri Simón maawoni ikantayitziri. Ojyiki osarintsi jiyokitziwintaitakiri jantawiyarinkakiini.¹² Iro kantacha jariitapaaka Felipe, jiyotaantapaakiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesucristo, kinkithatakotziri iijatzi Pawa impinkathariwintantai. Jowiinkaayitanaka shirampariiti, iijatzi tsinanipaini.¹³ Ari jimatsitanakawo iijatzi Simón irirori, ikimisantawitanaa, owiinkaawitaka iijatzi. Joyaatyaatani jowanakiri Felipe, jiñaakiri itasonkawintantayitzi. Iyokitzi jowakiri.

¹⁴ Ikanta Otyaantapiroriti saikatsiri Jerusalén-ki, ikimakotakiri Samaria-jatzi ikimisantayitairo iñaani Pawa. Irootaki jotyaantantakariri Pedro itsipatanakari Juan. ¹⁵ Ikanta jariitaiyakani Samaria-ki, jamanamanaatakotapaakari kimsantzinkariiti, inampishiritantyaariri Tasorintsinkantsi. ¹⁶ Apa ipairyakiri Awinkathariti Jesús jowiinkaayitakiri. Tikiraaminta inampishiritantyaari Tasorintsinkantsi. ¹⁷ Ikanta Pedro itsipatakari Juan, jotzimikapatziitotantakari jako apaanipaini. Ari inampishiritantanakari Tasorintsinkantsi. ¹⁸ Jiñaakiri Simón jantakiri Otyaantapirori, jotzimikapatziitotantakari jako atziri, jinampishiritantaari Tasorintsinkantsi, ipinawitanakari irirori Otyaantapirori, ¹⁹ ikantanakiri: “Jirika kiriiki, pimpina naaka pishintsinka, nonkimitantimiri iiroka, nonampishiritakaantyaariri Tasorintsinkantsi nojyininka, notzimikapatziitotantyaari nako”. ²⁰ Ari jakanakiri Pedro, ikantziri: “¡Ari pintsipatawiitayaari piiriikití pimpiyashitaiya! ¿Piñaajaantakima ari pamanantantatyaawo piiriikití ipashitantari Pawa? ²¹ Iiro pimamachiitziro pinkimitakotyaanawo naaka, jiñaakimi Pawa tii pitampatzikashiritzi. ²² Powajaantairo piyaaripironka, pinkowakotairi Pawa, añaawakiro aririka impiyakotaimiro pikinkishiriwitakari. ²³ Niyotakimi naaka, ojyiki pikisashiriwaitaka. Ari pikantapiintatya pikaaripiroshiriwaitzzi”. ²⁴ Ipoña jakanaki Simón, ikantanaki: “Pamanakotaina Pinkathariki, iiro awijyimotantana pikantakinari”.

²⁵ Ikanta Pedro itsipatakari Juan, ithonkakiro ikinkithatakotakiri Pawa. Ipoña ikinayitanaki pashiniki nampitsi okaatzi saikatsiri Samaria-ki, ikinkithatakiro Kamiithari Ñaantsi. Ari ipiyaiyaani Jerusalén-ki.

Felipe iijatzi Etiopía-jatzi

²⁶ Ikanta imaninkariti Pawa, jiñaanatakiri Felipe, ikantziri: “Piyaati nampitsiki iitachari Gaza, pimpampithatanakiro aatsi poñaachari Jerusalén-ki irojatzi janta”. Tima jiroka aatsi irootaki kinachari otzishimashiki. ²⁷ Jataki Felipe. Okanta niyanki aatsi, itonkiyotakari Etiopía-jatzi. Jiwari jinatzi. Iriitaki kimpoyiiri kiriiki janta Etiopía-ki opinkathariwintantzi tsinani iitachari Candace. Ipoñagaatyaaawo irirori

Jerusalén-ki ipinkathatziri Pawa.^j ²⁸Iro jiyaatairo irirori inampiki, isaikantakawo ishiyakominto, jiñaanatziro josankinari Kamantantaniri Isaías-ni. ²⁹Jiñaanashiritanakiri Tasorintsinkantsi jirika Felipe, ikantziri: “Piyaati, pontsitotyaari shiyakotainchari”. ³⁰Ikanta ipokashitapaakiri Felipe, ikimatziiri Etiopía-jatzi jiñaanatziro josankinari Isaías-ni. Ari ikantziri: “¿Pikimathatziro piñaanatziri?” ³¹Ari ikantziri Etiopía-jatzi: “¿Tsika onkini nonkimathatiro, tii itzimi iitya yotainawoni? Pimpoki iiroka, pintsipatina”. ³²Jiroka Osankinarintsi jiñaanatziri:

Ikimitakaitakiri jaayiitziri oijya jowamaitiri.

Ikimitakari oijya tii ikaimawaiatzi jamiilyitiri,

Ari ikimitakari iijatzi irirori, mairi ikantaka.

³³Tsinampashiri ikantakaitakari, tii otampatzikatzi okaatzi ikantakoitakiriri.

Ari jowamaitakiri, tiimaita itzimi jowaiyanipaini irirori.

³⁴Ikanta jirika jiware Etiopía-jatzi, josampitanakiri Felipe:

“Pinkantina. ¿Litaka ikinkithatakotziri Kamantantaniri?

¿Irijatzima kinkithatakotacha? ¿Pashinima ikinkithatakotzi?”

³⁵Ari jitanakawo Felipe ikinkithatakotanakiniri josankinari Isaías-ni, ikinkithatakotanakiniri Kamiithari Ņaantsi kinkithatakotziriri Jesús.

³⁶Okanta osamaniityaaki, ikinimotapaakiro jiñaa, ikantziri Etiopía-jatzi: “Jiroka jiñaa. ¿Iroma okantzi nowiinkaatyá naaka?” ³⁷Jakanakiri Felipe, ikantziri: “Pinkimisantapirotanakirika, ari onkantaki”. Ikantziri Etiopía-jatzi: “Nokimisantzi, iriitaki Jesucristo Itomi Pawa”. ³⁸Ari jowatziyakaantapaakiro ishiyakominto Etiopía-jatzi. Ayiitanaki apitiroiti, jatanaki jiñaa. Ari jowiinkaatakari. ³⁹Ikanta itonkaanai jiñaa, jaanairi Felipe Tasorintsinkantsi. Jirika jiware Etiopía-jatzi, tii jiñaanairi tsika ikinanaki. Iro kantacha jirika atziri kimoshiri ikanta jiyaatai irirori.

⁴⁰Iriima Felipe jiñaashitaawo isaikapai Azoto-ki. Ipoña jawisaki pashiniki nampitsi ikamantantziro Kamiithari Ņaantsi, irojatzi jariitantaari Cesarea-ki.

Pashinishiritai Saulo (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Ikanta Saulo, tii jowajyaantziro jasaryiimayitari jowamairi jiyotaani Pinkathari. Irootaki jiyaatashitantakariri ijiwari Ompiratasorintsitaniri Judá-mirinka, ²ikantapaakiri: “Posankinatiniri Ompiratasorintsitaari saikatsiri nampitsiki Damasco, pinkantiri: ‘Pishinitiri Saulo jaayitiri tsipatanaariri jiitaitziri “Aatsi”. Intyaayiti japatoyiitapiinta,

^j **8.27** Kantakotachari jaka “Jiwari jinatzi”, totaanikiri inatzi. Tima iro jamitaiyarini pairani ikaatzi saikapankoyitziriri pinkathari, itotaanikiyiitziri, onkantya iiro jowaiyantakaantantayita ipankoki pinkathari.

joojoyitiri shirampari iijatzi tsinani, jamakiri jaka Jerusalén-ki”.³ Iro jariitzimataka nampsiki Damasco, ari jomapokakiri morikanaintsiri inkitiki, joorintapaaka ikatziyaka Saulo.⁴ Tyaanaki Saulo. Ikimatzi ñaantsi inkitiki, ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Litama pipatzimaminthatantanari?”⁵ Jakanaki Saulo, ikantzi: “¿Litama iiroka Pinkathari?” Ari ikantaitanakiri: “Naakataki Jesúz pipatzimaminthatakiri. Iirokataki owasankitaawaitacha apaniroini, okimiwaitakawo pimpaikatyiiyaawomi thoyimpithowari”.⁶ Ikanta Saulo, ompitawaitanaka ithaawanaki, ikantanaki: “Pinkathari, iita pikowiri nantairi naaka”. Ari ikantanakiri Awinkathariti: “Pinkatziyi, piyati nampsiki. Ari inkamantaitimiro oitya pantiri”.⁷ Owanaa ithaawanaki ikaatzi oyaatakiriri Saulo, tima ikimawakiro iijatzi irirori ñaantsi, tii jíniimaitarí ñaawaitatsiri.⁸ Ipoña ikatziyawitanaa Saulo. Ikwawita jokiryiima, tii okantzi jaminanai. Irootaki ikathatantanaariri itsipayitakari, jaanakiri nampsiki Damasco.⁹ Ari isaikakiri janta okaatzí mawa kitijyiri, tii okantzi jaminawaitai, tii jowaiya, tii jirai iijatzi imiri.

¹⁰ Okanta janta Damasco-ki, ari isaiki apaani yotaari jiita Ananías. Iriitaki jínaanatakiri Awinkathariti imishiniki, ikantziri: “¡Ananías!” Ari jakanakiri irirori: “¿Litaka, Pinkathari? Jaka nosaiki”.¹¹ Ikantziri: “Piyaati janta aatsiki jiitatziri ‘Tampatzikari’. Ari osaiki ipanco iitachari Judas, posampikowintiri shirampari jiita Saulo, iri poñaachari nampsiki Tarso. Ari isaikiri irirori jamanamanaata.¹² Nomishitakaakiri irirori. Jiñaakimi pityaashitapaakiri, potzimikapatziitontakari pako, iroatzi jaminawaitantanaari”.

¹³ Ikanta ikimawaki Ananías, ikantanaki: “Pinkathari, ojyiki nokimi ikinkithatakoitziri jirika shirampari, kowiinka okanta jantayitakiri Jerusalén-ki jowasankitaayitziri pikitishiritakaani”.¹⁴ “Iro ipokantari iroñaka jaka, tima jotaantatziri ijiwari Ompiratasorintsitaniri jaayitiri pairyiimiri jawintaashiritaimi”.¹⁵ Ikantzi Pinkathari: “Piyaati. Tima jirika shirampari iriitaki niyoshiitakiri naaka inkinkithatakotaina maawoni nampsiki. Inkinkithatakairi Israel-mirinkaiti ijyininkatari irirori, iijatzi pashinijatzi atziri kaari ijyininkata, iijatzi iwinkathariti.¹⁶ Ari noñaagakiri iijatzi tsika onkaati inkimaatsiwintina naaka”.¹⁷ Ipoña jiyaataki Ananías pankotsiki isaikaki Saulo. Tyapaaki, jotsimikapatziitontapaaakari jako. Ikantziri: “Iyiki, jotaantakina Awinkathariti Jesúz, oñaagakimiri aatsiki pikinapaaki pairani. Iro jotaantantanari pokiryaantaiyaari, inampishiritantaimiri iijatzi Tasorintsinkantsi”.¹⁸ Ari oparyaanaki jokiki kimiwitariri shimapintaki, aminanai kamiitha. Ipoña ikatziyanaka, jatanaki jowiinkaataitiri.¹⁹ Ari jowawaitanaa, iroatzi ishintsitaari kamiitha. Kapichi isaikimowaitapaintziri kimisantzinkariiti nampitawori Damasco-ki.

Ikinkithatzi Saulo Damasco-ki

²⁰ Ari jitanakawo Saulo ikinkithatakanaki japatotapiintayita Judá-mirinkaiti, ikantzi: “Iriitaki Itomi Pawa iitachari Jesúz”.²¹ Iyokitzi

jowanakiri ikaatzi kimiriri, ikantawakaa: “¿Tiima iriitaki jirika kisaniintziriri Jerusalén-ki ikaatzi pairyiiriri Jesús? ¿Tiima irijatzi pokaintsiri jayiri kimisantzinkari ijwariki Ompiratasorintsitaari?”²² Iro kantacha Saulo iikiro ishintsitatzi ikinkithatakaantzi tikaatsi inthaawantanaty. Tii jiyotzi iita inkantayitiri Judá-mirinkaiti nampitawori Damasco-ki, ikimiri Saulo ikantzi: “Jirikaranki Jesús Cristo jinatzi”.

Saulo ishiyapithatari Judá-mirinkaiti

²³ Okanta awisanaki ojyiki kitijiyiri, ikantawakaanaka Judá-mirinkaiti: “Thami antsitokiri Saulo”. ²⁴ Tima kitijiyiriki iijatzti tsiniripaiti joyaaawintakari ishitowapiintaitzi inampiki, inkini intsitokiri. Iro kantacha Saulo jiyotaki ikowaitatzi jowamaitiri. ²⁵ Ikanta kimisantzinkariiti, jotitakiri antawoki kantziri, jowayiitakotairi tsiniripaiti jikokiroki jotantotaitziro nampitsi. Ari okanta ishiyantakari Saulo.

Ariitaa Saulo Jerusalén-ki

²⁶ Ikanta jariitaa Saulo Jerusalén-ki, ikowawitaka intsipatapaiyaarimi jiyyotaani Pinkathari. Iro kantacha owanaa ithaawantakari, jiñaaajaantzi tii ikimisantapirotai irirori. ²⁷ Iro kantacha tzimatsi kimisantzinkari iitachari Bernabé, jaapatziyanakari Saulo, jataki joñaagantairi ipiyota Otyaantapirori. Ikantapaakiri: “Jirika Saulo jiñagairi Awinkathariti janta aatsiki jatachari Damasco-ki, ikinkithawaitakaakiri. Ari jitanaawori Saulo janta nampitsiki Damasco ikinkithatakotanairi Jesús. Tikaatsi inthaawantanaty”. ²⁸ Ari okantari isaikantapaari Saulo Jerusalén-ki, itsipayitapaari Otyaantapirori. ²⁹ Ikinkithatakotakiro iwairo Pinkathari Jesús, tikaatsi inthaawantya. Ikinkithatakaayitziri Judá-mirinkaiti Grecia-paanitiri. Iro kantacha ikowaki intsitokiri jirikapaini. ³⁰ Ikanta jiyotaiyakini kimisantzinkariiti, jaanakiri Saulo janta Cesarea-ki. Jotyaantairi Tarso-ki.

³¹ Ikanta kimisantzinkariiti, nampiyitawori Judea-ki, Galilea-ki, Samaria-ki, kamiitha ikanta isaikawaityini, iikiro jantakishirirotanakitzi, pinkatha jowapiintanakiri Pinkathari, jaamaakowintari Tasorintsinkantsi. Iikiro jiyaatatzsi ijyikipirotanaki.

Joshinchagaitairi Eneas

³² Ikanta jariitantayitaka Pedro nampitsiitiki, irojatzi jariitantaka Lida-ki inampiyitawo oitishiritaari. ³³ Ari jiñaapaakiri iitachari Eneas, kisopookiri jinatzi, tzimakotaki 8 osarintsi jomaryaawaitaka. ³⁴ Jiñaanatapaakiri, ikantziri: “[Eneas, joshinchagaimi Jesucristo. Pinkatziyi, paanairo pomaryaaaminto!]” Ari ikatziyanakari Eneas.

³⁵ Ikaatzi nampitawori Lida-ki iijatzi Sarón-ki, jiñaayitairi ikatziyawaita Eneas, iro ikimisantantanakariri Awinkathariti.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Jope, tzimatsi apaani yotaawo oita Tabita, jiñaaniki Grecia-paantiri jiitaitziro “Dorcas”. Jiroka tsinani itakotantapiintaka, onishironkatantapiintaki iijatzi. ³⁷ Okanta apaani kitiiyyiri, omantsiyataki Dorcas, kamaki. Jaayiitakiro, ikaawoshiitakiro, jomaryaitapaintziro jinoki opankoki. ³⁸ Okanta janta Jope-ki tii intainapirotzi osaiki nampitsi Lida, tsika jariitaka Pedro. Ikanta ikimaiyakini yotaariiti ari isaikiri Pedro janta, jotyaantaki apiti shirampari inkamantiri, inkantiri: “Pimpokanaki thaankipiroini Jope-ki”. ³⁹ Jatanaki Pedro. Ikanta jariitapaaka janta, jaayiitanakiri jinoki tsika jomaryaitakiro. Opiowintapaakari maawoni kamatsiri oimi, iragaiyapaakani, oñaagapaakiri kithaarintsi oshirikapiintani Dorcas. ⁴⁰ Ipoña Pedro jomishitowakiro maawoni, ari jotzirowanaka, amanamanaatanaka. Ipoña ipithokashitanaawo kaminkawo, ikantzi: “Tabita, pintzinai!” Ari okiryaanai iroori, oñaatziri Pedro, isaikaki. ⁴¹ Iri thawakotanaintsiri Pedro, jowatziyakiro. Ipoña ikaimayitakiro kamayitatsiri oimi iijatzi ikaatzi oitishiritaari, jiñaayitakiro añagai. ⁴² Ikanta ikimakoitakiro nampitsiki Jope, ojyiki kimisantantanakiriri Pinkathari. ⁴³ Ojyiki kitiiyyiri isaikawaitanaki Pedro nampitsiki, iri isaikimotaki shirampari iitachari Simón “Mishinantsipakori”.

Pedro iijatzi Cornelio

10 ¹ Tzimatsi Cesarea-ki shirampari iitachari Cornelio, iriitaki ijiwariti owayiriiti Roma-jatzi jiititziri “Italia-jatziiti”. ² Jirika shirampari pinkathatasorintsiwaitaniri jinatzi, ari ikaatziri ijyininkamirinkaiti ipinkathatziri Pawa. Ipapiintziri ashironkainkari ojyiki iiriikiti okantawitaka tii ijyininkatari. Jamanamanaatapiintakari Pawa irirori. ³ Okanta apaani kitiiyyiri, itainkanaki ooryaatsiri, ari jomapokakiri imaninkariti Pawa ityaashitapaakiri isaikaki, jiñaawakiri koñaawoini, ikantapaakiri: “¡Cornelio!”^k ⁴ Iyokitzi ikantanaka Cornelio, ithaawankakiini josampitanakiri, ikantziri: “¿Pinkathari, iitama pikowakotanari?” Ikantanakiri maninkari: “Ikimakimiro Pawa pamanamanaatanani, jiñaakimi pinishironkatantapiintaki. ⁵ Potyaanti pompiratani nampitsiki Jope jamantyaariri Simón, jiititziri iijatzi Pedro. ⁶ Ari jimayimotziri ijyamitzi jiititziri Simón, ‘Mishinantsipakori’ saikathapiyaatzirori inkaari. Iri kamantimini oita pantairi”. ⁷ Ikanta

^k 10.3 Kantakotachari jaka “tainkanaki ooryaatsiri”, irootaki ikantitziri pairani “ooryaatsiri 9”.

ishitowanai maninkari, ikaimaki Cornelio apiti jotsikatani. Ikaimaki iijatzi jowayiriti, jawintaari irirori, pinkathatasorintsiwaitaniri jinayitatzi jirikaiti.⁸ Ikamantakiri okaatzi ikantaitakiriri. Jotyaantakiri Jope-ki.

⁹ Okanta okitijiyitamanai, jiwiyaaka tampatzika ooryaatsiri, irootaintsi jariitzimataiyaani Jope-ki jotyaantakiri. Ari jatiitanaki irirori Pedro jamanamanaaty a jinoki pankotsipankaki.¹⁰ Ikimaminthatakiro itajyi, ikowaki joya, iro kantacha owakiraa jonkotsiyiitzi joyaari, ari jiñaawiyatakari.¹¹ Jiñaakiro ashitaryaanaka inkiti, jowayiitaitakiro kimiwitawori antawo manthakintsimanka, ithatoyiitakiro opatziki.

¹² Okanta janta manthakintsimanka tzmatsi ojyiki kantashiwaitachari piratsi, ikaatzi konthayitatsiri kipatsiki, iijatzi tsimiripaini.¹³ Ikimatz iñaanatakiriri, ikantitziri: “Pedro, pintzinai, powamairi jirikapaini, poyaari”.¹⁴ Ari jakanaki Pedro: “Iiro Pinkatharí. Tii nowapiintari naaka jirikapaini ipinkaitziri”.¹⁵ Japiitatanakiri Pedro jiñaanatziri, ikantitziri: “Tima jirikapaini ishinitaantziri Pawa, iiro piitashiwaitari iiroka ‘Ipinkaitziri’ ”.¹⁶ Mawajatzi apiitaka jiroka. Ipoñaashitaka jaayiitanairo manthakintsimanka inkitiki.

¹⁷ Antawo okantzimoshiriwaitanakari Pedro, ikinkishiriwaita oita ojyakaawintachari okaatzi jiñaakiri. Ari jariitaiyapaakanji jotyaantani Cornelio, josampikowintapaakiro ipanko Simón.¹⁸ Jariitapaakawo pankotsi, ikaimayapaakini shintsiini josampitantaapaki, ikantzi: “Ari jimayiri jaka Simón, jiitatziri iijatzi Pedro?”

¹⁹ Ikinkishiritakominthaitziro Pedro jiñaakiri, jiñaanashiritakiri Tasorintsinkantsi, ikantziri: “Pamini, ariitapaaka mawa shirampari aminaminatzimiri.²⁰ Pinkatziyi, payiiti. Iro pikisoshiriwaitzi, pintsipatyari, tima naakataki otyaantakiriri”.²¹ Ari jayiitapaaki Pedro, ikantapaakiri shirampariiti: “Naakataki paminaminatzni. ¿Iita pipokantari?”²² Ikantaiyanakini irirori: “Nopoki jotyaantana Cornelio, ijiwari owayiriiti. Tampatzikashiriri jinatzi, pinkathatasorintsiwaitaniri jinatzi, iri jaapatziyapiintari pijyininkapaini Judá-mirinka. Tima chapinki ipokashitakiri imaninkariti Pawa, ikantakiri: ‘Pinkaimakaantiri Pedro, impokantyaari pipankoki, ari pinkimiro inkamantimiri’ ”.²³ Ikanta Pedro ityaakaanakiri pankotsiki, ari jimagaiyapaakini. Okanta okitijiyitamanai, jataki Pedro joyaatanakiri pokashitakiriri, ari itsipatanakari iijatzi Jope-jatzi, “iyikiiti” jinatzi.

²⁴ Okanta pashini kitiji yiri ariitaiyakani Cesarea-ki. Ari joyaawintakari Cornelio itsipayitakari ijyininkamirinkaiti, iijatzi jaapatziyaminthatani ikaimayitakiri irirori.²⁵ Jariitapaaka Pedro pankotsiki, ishitowashitanakiri Cornelio, jotsirowashitawakari, impinkathatawakirimi.²⁶ Iro kantacha Pedro jowatziyakiri, ikantziri: “Pinkatziyi, atziri ninatzi iijatzi naaka, ari nokimitzimi iiroka”.²⁷ Ikanta jiñaanatziri Cornelio, ityaakaapaakiri, jiñaapaakitzi ojyiki atziri

apatotainchari.²⁸ Ikantanaki Pedro: “Piyotaiyini iiroka, naakaiti Judá-mirinkaiti tii ishinitaitana nontsipatimi iirokaiti kaari nojyininkata, tii okantaaajitzi nontyaapankotimi. Iro kantacha owakiraini jiyotaakina Pawa, tii okantzi nonkantayitimi: ‘Nowinkani pinatzi’.²⁹ Irootaki kaari nojyinkaantanaka nopokanaki pikaimakaantakina. Iroñaaka nokowi niyoti iita pikaimakaantantanari”.

³⁰ Ikantanaki Cornelio: “Chapinki, aritaki tzimaki 4 kitijiyyiri, ari ikaatajaantaki iroñaaka ooryaatsiri, ithatanaka. Nosaiki naaka jaka nopankoki notziwintawaita, namanamanaata otsiniriityaaki, ari ikoñaaatzimotakina shirampari, shipakiryaa okantapaaka iithaari.^l

³¹ Ikantapaakina: ‘Cornelio, ikimakimi Pawa pamanamanaatari, ikinkishiritakiro pinishironkatantapiintaki. ³² Potyaanti nampsitsiki Jope amirini Simón, jiititziri ijatzi Pedro. Ari jimayimotziri ijyamitzi jiititziri Simón, mishinantsipakori nampitawori inkaarithapiyaaki?’.

³³ Ari notyaantakiri thaankipiroitiini ñaakitiminí, pimatakiro pipokanaki thaankipiroitiini. Jirika ipiyotakina Pawa. Incha pinkantinawo ikantakimirí Awinkathariti”.

³⁴ Ikantanaki Pedro: “Ari niyotziri iroñaaka imapirotatyá Pawa tii jimanintanitziri atziriiti,³⁵ jaapatziyyayitari pinkathatanairiri, tampatzikashiritatsiri, okantawitaka tsikarika inampiyitawo, kaari nojyininkawita.³⁶ Tima jiroka Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesucristo, jatakotauntsiri nojyininkaki Israel-mirinkaiti, iriitaki Pawa kantakaawori nokinkithatakontaariri. Iriitaki pinkathariwintaini maawoni, iriitaki saikakaayitaini ijatzi kamiitha.³⁷ Piyotaiyini iirokaiti okaatzi awisaintsiri noipatsitiki. Tima pikimakowintakiro ikinkithatakotakiri pairani Juan-ni okantakota owiinkaataantsi. Irojatzi ipoñaantanakari Galileaki,³⁸ jiñaitakiri Jesús Nazaret-jatzi. Iri Pawa ipakiri ishintsinka ijatzi Itasorinka. Ikinayitanaki irirori inishironkatantayitzi, jowawisaakoyitaki ojyiki piyarishiritatsiri. Iro jimatantakawori jiroka tima Pawa tsipatakariri.³⁹ Naakayitaki ñaayitajaantakiri maawoni jantayitakiri Jesús janta Judea-ki ipoña Jerusalén-ki. Ipoñaashitaka jowamaitakiri, ipaikakoitakiri.⁴⁰ Iro kantacha imonkaataka mawa kitijiyyiri jañaakagairi Pawa, ikantakaakawo irirori noñaayitairi naakaiti.⁴¹ Tii joñaagapanaatari maawoni atziri, apa naakaiti, jiyoshiitakiri pairani Pawa jiñaayitairi. Aritaki jañagai, notsipatawaari nowaiyani ijatzi nirawaitaiyini.

⁴² Iriitaki otyaantaiyakinariní nonkamantayitairi atziriiti, nonkantairi: ‘Iri Jesús jowakiri Pawa jiyakawintairi maawoni añaayitatsiri, ikaatzi kamayitaintsiri ijatzi’.⁴³ Irijatzi Jesús ikinkithatakotsitakari pairani Kamantantaniriiti, ikantaki: ‘Inkaati kimisantairini jirika impairyaaayitairi, aritaki impiyakotainiri iyaaripironka’ ”.

¹ 10.30 Kantakotachari jika “ithatanaka”, irootaki ikantayiitziri pairani “ooryaatsiri 9”.

⁴⁴ Jiñaawaiminthaitzi Pedro, ari inampishiritantapaakari Tasorintsinkantsi maawoni kimisantakiriri ikinkithatzi.

⁴⁵ Iyokitzi jowanakiri ikaatzi oyaatakiriri Pedro, jiñaakiro inampishiriryitantapaakari Tasorintsinkantsi kaari ijyininkata, okimiwaitakawo isakopiroitatyinirimi,^m ⁴⁶ ikimaiyakirini jiñaawaitantanakawo pashiniyitatsiri ñaantsi, ithaamintanakari Pawa.

⁴⁷ Ikantanaki Pedro: “¿Kantatsima ompitapithatyaa jowiinkayitya jirikaiti atziri, kimiyitanakairi aakaiti inampishirityaari Tasorintsinkantsi?” ⁴⁸ Ari jotyaantaki jowiinkaayiitiri jirikaiti impairyaitiri Jesucristo. Ipoñaashitaka jirikaiti ikantanakiri Pedro: “Pisai kimowaitanakina”.

Ikamantapairiri Pedro kimisantzinkariiti Jerusalén-ki

11 ¹ Ipoña ikimaiyakini pashini Otyaantapiroriiti iijatzí iyikiiti nampitawori Judea-ki, ikantaitzi: “Ikimayitairo Iñaani Pawa kaari ajyininkata, ikimisantayitai irirori”. ² Iro jariiwitaa Pedro Jerusalén-ki, jiñaanaminthatawairi Judá-mirinka kimisantayitaatsiri.ⁿ ³ Ikantawairi: “¿Itama pariitantariri kaari ajyininkata, patyooyitakiri iijatzí?”^o ⁴ Ari ikamantanakiri Pedro tsika okanta opoñaantakari. Ikantanakiri: ⁵ “Nosaiki naaka nampsitsiki Jope, namanamanaaminthata, ari noñaawiyatakar. Noñaaki kimitawitakawori antawoiti manthakintsimanka, ithatoyiitakiro opatziki, jowayitakoitakiro okinapaakiro inkikitiki iroatjati tsika nosaikaki naaka. ⁶ Ari naminapirotanakiro, noñaaki ojyiki katsimari piratsi, noñaaki ikaatzi kamathayitatsiri kipatsiki, ipoña tsimiripaini. ⁷ Ipoña nokimaki ñaanatakinari, ikantana: ‘Pedro, pinkatziyi, powamairi jirikapaini, poyaari’. ⁸ Ari nakanaki: ‘Iiro Pinkatharí, tima tii namonkomachiitziri naaka jirikapaini ipinkaitziri’. ⁹ Japiitaitanakina jiñaanaitana, ikantaitzi: ‘Tima jirikapaini ishinitaantziri Pawa, iiro piitashiwaitari “Ipinkaitziri”’. ¹⁰ Mawajatzi apiitaka jiroka. Ipoña jaayiitanairo inkikitiki okaatzi noñaakiri. ¹¹ Ari jariitayapaakani mawa shirampari aminaminatanari, jotyaantaitakiri ipoñaakawo Cesarea-ki. ¹² Jiñaanashiritanakina Tasorintsinkantsi, ikantakina: ‘Poyaatanakiri jirikaiti, iiro pikisoshiriwaitanaki’. Irootaki nimatakiri. Jirika 6 iyikiiti notsipatanakari. Iri notsipatakari notyaapankotakiri shirampari kaari ajyininkata. ¹³ Ikamantawakina, ikantana: ‘Chapinki, noñaaki maninkari ikatziyapaaka jika nopankoki, ikantakina: “Potyaanti jatatsini nampsitsiki

^m **10.45** Jirikaiti “oyaatakiriri Pedro”, irijatzi jiitaitsitari “Totamishitaaniri”.

ⁿ **11.2** Kantakotachari jika “Judá-mirinka”, irijatzi jiitaitsitari “Totamishitaaniri”.

^o **11.3** Kantakotachari jika “kaari ajyininkata”, irijatzi jiitaitsitari “kaari totamishitaaniri”.

Jope onkantya jamantyaariri Simón, jiititziri ijatzi Pedro.¹⁴ Iriitaki kamantimironi tsika pinkantya pawisakoshiritantaiyaari, pintsipataiyaari maawoni pijyininkamirinkaiti”¹⁵ Ikanta nokinkithawaitakaapaakiri, ari omapokashitakinari inampishiritantapaakari Tasorintsinkantsi iriroriiti, iroowaitaki inampishiritantakairi aakaiti owakiraini.¹⁶ Ari nokinkishiritanakiro ikantakiri pairani Awinkathariti: ‘Imapiro Juan jowiinkaata ntawo jiñaa, iro kantacha ari piñaayitakiro iirokaiti inampishiritantaimi Tasorintsinkantsi kimiwaitakimi jowiinkaata ntatyiiimirimi’.¹⁷ Iriitajaantaki Pawa nishironkatakiriri ijatzi iriroriiti ikimitaayitai aakaiti akimisantairi Pinkathari Jesucristo. ¿Itama nonkowantyaari naaka nomaamanitiri Pawa?”¹⁸ Ikanta ikimaiyawakini iyikiiti nampitawori Jerusalén-ki, tikaatsi inkantaiyanakini. Ithaamintaiyanakarini Pawa, ikantaiyanakini: “¡Ari okantari! ¡Inishironkatairi Pawa kaari ajyininkata! ¡Kantatsi jowajyaantairo iyaaripironka, onkantya jañaashiritantaiyaari!”

Kimisantaatsiri Antioquía-ki

¹⁹ Aritaki jowamaitakiri Esteban, jitaitantanakawori ipatzimaminthaitziri kimisantzinkariiti. Iro ipoñaantanakari ishiyayitanaka kimisantzinkariiti Fenicia-ki, Chipre-ki, Antioquía-ki. Ari ikinkithatakaayitakiri Judá-mirinkaiti tsika okantakota Kamiithari Ñaantsi, tiimaita ikinkithatakairi kaari ijyininkata.²⁰ Iro kantzimaitachari, ari jariitaiyakani Antioquía-ki, kimisantaatsiri poñaachari Chipre-ki ipoña Cirene-ki. Ikinkithatakaapaakiri ijatzi kaari ijyininkata, ikinkithatakotakiniri Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, Awinkathariti.²¹ Okantakaapirowaitakari ishindsighta Awinkathariti jirikaiti, jowajyaantakaakiri pashinijatzí atziri jamitashiwaiwitakari. Ojyiki kimisantanairiri Awinkathariti.²² Ikanta kimisantanaatsiri Jerusalén-ki, ikimakotakiri, jotaantakiri Bernabé Antioquía-ki.²³ Ikanta jariitaka Bernabé, jiñaapaakiri tsika ikanta Pawa jinishironkatairi jirikaiti, antawoiti ikimoshiritapaaki. Ikaminaapaakiri maawoni joisokiroshiritantyaariri Awinkathariti.²⁴ Tima jirika Bernabé nishironkataniri jinatzi, jawintaashiripirotari Awinkathariti, inampishirirowaitantari Tasorintsinkantsi. Irootaki ijyikipirotanakari kimisantanairiri Awinkathariti.²⁵ Ipoña Bernabé, jataki Tarso-ki jiñiiri Saulo.²⁶ Ikanta jiñaapairi, jamairi Antioquía-ki. Ari isaikimowaitakiri jiyotaaniiti apaani osarintsi, jiyotaayitaki ojyiki atziri. Ari jitanakawo Antioquía-ki jiititziri “Cristo-wiriiti”.

²⁷ Okanta apaani kitiiyiri, jariitaiyakani Antioquía-ki kamantantaniriiti ipoñaanakawo Jerusalén-ki.²⁸ Ipoñaashitaka, apaani kamantantaniri iitachari Agabo, ikatzianaka japatotaiyani, ikantanaki: “Ari jiñaitaki antawoiti tajyitsi maawoni nampsitsiki”. Iri Tasorintsinkantsi

ñaanashiritakiriri jiyotantakawori. Irootaki monkaatainchari ipinkathariwintantari Claudio.²⁹ Irootaki ikinkishiritantaiyakarini Antioquía-jatzi inishironkatyaari Judea-jatzi jotaantiniri iyikiiti ikaatzi jinintakairiri.³⁰ Iro jimataiyakirini, jowaitakiri Bernabé itsipatakari Saulo iri aminakaantironi. Jotaantakiniri antaripiroriiti janta Judea-ki.

Jowamaitantakariri Jacobo, ipoña jomontyaitakiri Pedro

12 ¹Ikanta pinkathari Herodes ipatzimaminthatakiri kimisantzinkari. ²Ikantakaantaki inthatzinkaitiri Jacobo, iririntzi Juan. ³Ikanta jiñaakiro Herodes iwitsikimotakari kamiitha Judá-mirinkaiti, joirikakaantakiri ijatzi Pedro. Ari awisayitakiri jiroka joimoshirinkayiita jowantapiintaitawori tantaponka. ⁴Ari joirikakaantakiri Pedro, jomontyaakaantakiri. Jowayitaki ikaatzi 16 owayiriiti aamaakowintyaarini. Ikinkishiriwitaka Herodes joñaagantirimi atziriitiki jaminakotirimi ikinakaashitakari, onkaatakirika joimoshirinkaitawo kitiiyiri Anankoryaantsi. ⁵Jomontyaamminthaitziri Pedro, amanamanaataiyachani kimisantzinkariiti japatowintakari Pawa.

Jomishitowaitairi Pedro

⁶Okanta imonkaatzimataapaaka jaantyaariri Herodes jirika Pedro joñaagantiri atziriitiki. Jimayi Pedro tsiniripaiti josatikakiri apiti owayiri, joojoitantakari apiti ashirotha. Saikayitatsi pashini owayiriiti ityaapiintaitzti jaamaakowintari. ⁷Ari jomapokashitakari ipokaki imaninkariti Awinkathariti, ikitainkatakotapaakiri. Jotsinkamirikitapaakiri Pedro, jowakiryaakiri, ikantziri: “¡Pinkatziyi!” Oparyaashiwaitanaka ashirotha joojoitantakariri jakoki. ⁸Japiitakiri maninkari, ikantziri: “Pinkithaatya, pi-zapato-tya”. Ari ikantakiro Pedro. Ilikiro ikantatzi maninkari: “Pintyaantyaawo pipiwiryaakominto, poyaatina”. ⁹Shitowanaki Pedro joyaatanakiri maninkari. Tii jiyotzi imapirotika okaatzi jantziri maninkari. Okimitzimowaitakari jiñaawiyatatyarimi. ¹⁰Ikanta jawisanaki apaani aamaakowintariri, jawisanakiri pashini. Iro ishitowimati, jariitapaakawo ashirotatsiri ashitakowontsi, ishiryaashiwaitanaka apaniroini. Shitowaiyanakini. Ikanta janitaki, iro itaponiintanakityaami, ari jookanairi maninkari apaniroini. ¹¹Ari ikinkishiranaka Pedro, ikantanaki: “Ari niyotzi imapirotaty jotaantakiri Pinkathari imaninkariti, jowawisaakowintaana Herodes-ki, jowawisaakowintaana tsika inkantawaitinami Judá-mirinkaiti”.

¹²Ikanta jiyotanakiro Pedro jiroka, jatanaki opankoki María, inaanati Juan, jiitatziri ijatzi Marcos, tsika japatotaita jamanamanaataita. ¹³Kaimapaaki ityaapiintaitzi. Okanta mainawo iitachari Rode, jatanaki aminiri iitakarika. ¹⁴Ari iyopaantitawairi Pedro jinatzi,

antawoiti okimoshiritanaki, tii ashitaryaanakiniri intyaantapaatyari, opiyitsitanaka inthomainta okamantantzi, okantapaaki: “Pedro jinatzi kaimatsiri”. ¹⁵ Ari ikantaitawakiro: “¡Tii pishinkiwintatya!” Iikiro oshintsitatz iroori, okantzi: “Imapirotatya” Ikantaiyini irirori: “Aamashitya imaninkariti Pedro”. ¹⁶ Iikiro ikaimatz Pedro. Ikanta jashitoryaitakiniri, jiñaatziiri Pedro, jiyokitzitaiyanakini. ¹⁷ Ari jowaankanakiro jako Pedro jimairitantaatyari. Ipoña ikinkithatakotanakiro tsika ikantakiro Awinkathariti jomishitowantaariri. Iikiro ikantanakitzi Pedro: “Pinkamantiri Jacobo ijijatzi pashini iyikiiti”. Ari ishitowanai, jatanaki pashiniki nampitsi.

¹⁸ Okanta okitijiyitamanai, ojyiki okantzimoshiriwaitakari aamaakowintariri, tima tii jiyotaiyini tsika ikinaki Pedro.

¹⁹ Ikantakaantaki Herodes jaminaminayiitairi, tiimaita jiñiitairi. Irootaki jookoitantanakariri aamaakowintawitakariri, jowamaakaantaitakiri. Ikanta awisaki jiroka, ari ishitowairi Herodes Judea-ki, jataki inampitapaintyaawo Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

²⁰ Ari ikantapiintatya Herodes imaamaniwaitakiri nampitawori Tiro-ki ijijatzi Sidón-ki. Ikanta ikinkishiritaiyakan imaamanitani jaapatziyayaari, tima ari jiyomparitapiintaiyani. Jotaantaitaki jatashitirini Herodes jaapatziyayaari. Ikanta saikapankotziriri Herodes, jawintaapirotani, iitachari Blasto, jaawakiri kamiitha pokashitakiriri. Ikantakowintakiri Herodes-ki tsikapaiti inkinkithatakaantyaariri.

²¹ Monkaatapaaka kitijiyiri ikaimakaantakiri Herodes inkinkithatakairi. Ari ityaantanakawo owaniinkatachari iithaari ikinkithatakaantapiintantari, saikapaki isaikamintoki japatotaiyakan, kinkithatanaki. ²² Ari ikaimotaiyirini atziriiti, ikantzi: “¡Jirinta ñaawaitantsiri, Pawa jinatzi, kaari atziri!” ²³ Tii okantzimotari Herodes ikimitakaantaitakari Pawa ithaamintaitakari. Irootaki omapokantanakari jomantsiyaakiri imaninkariti Awinkathariti, ikiniwaitanaki, kamaki.

²⁴ Iro kantacha, iikiro iyaatakotanakitzi iñaani Awinkathariti, iikiro ijyikiprotanakitzi kimisantzinkariiti.

²⁵ Ikanta Bernabé ipoña Saulo jimonkaatakiro jantakiro jotaantantaitakariri Jerusalén-ki, piyaiyaani Antioquía-ki, ari itsipataari Juan jiitaitziri ijijatzi Marcos.

Jitanakawo ikinkithatakaantzi Bernabé itsipatari Saulo

13 ¹ Tzimatsi kamantantaniriiti janta Antioquía-ki japatotapiintaiyani kimisantzinkariiti, tzimatsi ijijatzi yotaantaniriiti. Jirika ikaataiyini: Bernabé, Simón jiitaitziri ijijatzi Kisaakiri, Lucio poñaachari Cirene-ki, Manaén itsipatakari pairani

Herodes jantaritaiyakini, iijatzi Saulo.^p ² Okanta japatowintaiyarini Awinkathariti, itziwintaiyarini, jiñaanashiritakiri Tasorintsinkantsi, ikantziri: “Powinari Bernabé pintsipataakinari Saulo nantawaitakairi”.

³ Ikanta ithubonkatakiro jamanamanaataiyakani, itziwintaiyani, jotzimikapatzitotantakari jako, jotaantaiyakirini.

Ikinkithataiyini Otyaantapirori Chipre-ki

⁴ Ikanta jotaantani Tasorintsinkantsi, jataiyankini Seleucia-ki, ari jötitaiyanakanji jiyaatiro Chipre-ki. ⁵ Aatakoiyapaakani Salamina-ki. Jitapaakawo ikamantantapaakiro iñaani Pawa japatotapiintaiyani Judá-mirinkaiti. Ari jiyaatsitanakari iijatzi Juan jimitakowitziri.

⁶ Jaathakiryaanakiro othampipiyyaaki, irojatzi jariitaktakari Pafos-ki. Ari jiñaakiri jyiripiyyaari Judá-mirinka, thiiyinkari jinatzi, jiita Barjesús. ⁷ Jirika jyiripiyyaari jaapatziyani jinatzi pinkathari Sergio Paulo. Yotaniri jinatzi jirika pinkathari, ikaimakaantakiri Bernabé itsipatakari Saulo, ikowatzi inkimiro iñaani Pawa. ⁸ Iro kantacha jirika jyiripiyyaari iitachari iñaaniki Grecia-jatzi Elimas, jotzikatzikatiri pinkathari iiro ikimisantanta. ⁹ Ikanta Saulo, jiitatziri iijatzi Pablo, ikimpoyaanakiri jirika, ishuntsitakaapirotanakiri Tasorintsinkantsi, ¹⁰ ikantanakiri: “Thiiyinkar! Kaaripirori pinatzi. Itomi kamaari pinatzi. Pimanintakiro kamiithari. ¿Iiroma powajayaantziro potzikatzikatziro tampatzikatzimotirini Nowinkathariti? ¹¹ Iroñaaka jowasankitaitimi, osamani pinkantya pinkamampotaakiti”. Apathakiro ikantanaka, tii jokichaatanai. Ikowakowawaitzi kathawakotairini. ¹² Ikanta jiñaakiro pinkathari awisaintsiri, ikimisantanaki. Iyokitzi jowakiro ikinkithatakoitziri Awinkathariti.

Ariitaka Pablo itsipatakari Bernabé Antioquía-ki saikatsiri Pisidia-ki

¹³ Ikanta ishitowanai Pablo janta Pafos-ki itsipayitakari ikaataiyini otitanaka jiyaatiro Perge-ki saikatsiri janta Panfilia-ki. Iro kantacha Juan, tii joyaatanairi, piyanaka irirori Jerusalén-ki. ¹⁴ Ikanta jariitaka Perge-ki awisanaki pashiniki nampitsi Antioquía saikatsiri janta Pisidia-ki. Ikanta janta, ityagaiyini japatotapiinta Judá-mirinkaiti kitiiyiriki jimakoryaantitari, saikaiyapaakini. ¹⁵ Aritaki ithubonkatakiro jiñaanayiitziro josankinari Kamantantaniriiti, Ikantakaantaitani iijatzi, ikantaki jiwtakaantatsiri japatotapiintaita: “Iyikiiti, kimitaka tzimatsi pinkantiri iiroka onkantya inthaamintantayityaari atziriiti”. ¹⁶ Ipoña ikatziyanaka Pablo, jakowakotanaki imairitantayityaari, ikantanaki: “¡Shirampariiti! ¡Israel-mirinkaiti! ¡maawoni iirokaiti ikaatzi pinkathatahairiri Pawa!

^p 13.1 Jirika “Herodes”, iriitaki pinkathariwintantatsiri pairani Galilea-ki.

¹⁷Iriitaki Pawa iyoshiitakiriri pairani achariniiti, Israel-mirinkaiti. Iriitaki ojyināakiriri. Ipoña joñagantakiro ishintsinka jowawisaakoyitairi Egipio-ki. ¹⁸Ipoña ipiyathawaitakari Pawa otzishimashiki okaatzi 40 osarintsi. Iro kantacha Pawa jamawitakiro ipiyathayitakari. ¹⁹Ipoña japirotakiri Pawa ikaatzi 7 jyininkamirinkatawakaachari janta Canaán-ki, irootaki jashitakagaariri achariniiti jiroka kipatsi. ²⁰maawoni jiroka nokinkithatakoyitakimiri awisaki 450 osarintsi okaatzi osamanitaki. Ipoña jowakiniri jiwareiti aminakoyitirini, irojatzi jiwiyaantantapaakawori Samuel-ni, Kamantantaniri. ²¹Iro kantzimaitacha ikowawitaka apaani iwinkatharipirotityaari. Irootaki Pawa jowantakanariri Saúl-ni, itomi Cis, ijyininkamirinkaiti Benjamín. Iri pinkathariwintakiriri okaatzi 40 osarintsi. ²²Iro kantacha Pawa jaapithatairai ipinkathariminto Saúl-ni, ipoyaatanaari David-ni. Tima iri David-ni ikinkithatakotaki pairani Pawa, ikantzi:

Jinimotakina noñaakiri David, itomi Isaí,

Iriitaki matironi jantiro nokowiri naaka.

²³Ikanta itzimaki Jesús, icharinimirinkatakari David-ni. Iriitaki ikajyaakaakiri Pawa jotaantiri jowawisaakoyitai aakaiti Israel-mirinkaiti. ²⁴Tikiraata impokiita Jesús, ikinkithatakotsitakari Juan-ni, ikantaki: ‘Ontzimatyii pimpiyashiriyitai, powiinkaawintaiyaari Pawa’. ²⁵Ikanta Juan-ni jimonkaatzimatakiro jantawaitani, ikantanaki: ‘¿Piñaajaantakima naakataki jirika? Tii naaka. Aña aatsikitaki nopinkathapirotsitakari naaka, tii okantaaajitzi inkimitakaantina jimpiratani onkantya nonothopaitantyaariri i-zapato-ti?’.

²⁶¡Iyikiit! ¡Abraham-mirinkaiti! ¡maawoni iirokaiti ikaatzi pinkathatairir Pawa! Aakatajaantaki jotaantayitakai jiroka Ñaantsi awisakoyitantaiyaari. ²⁷Tima ikaatzi nampitawori Jerusalén-ki ijatzti ijiwaripaini, tii jiyotaiyawakirini Jesús, jiyakawintaiyakirini. Kaari jiyotantaajitawakawo, jimonkaatatziiro josankinatakoyitakiriri Kamantantaniriiti, okantawita japiipiintawitakawo jiñaanatapiintakiro japatotapiintaiyani kitijiyiriki jimakoryaantitari. ²⁸Ipoña ikowakotakiri Pilato intsitokakaantiri Jesús, okantawitaka tikaatsi inkinakaashitapaintya irirori. ²⁹Okanta jimonkaatakiro jantayitakiro okaatzi josankinatakoitakiriri pairani, jowatzikaryaakotakiri ipaikakoitakiri, ikitaitakiri. ³⁰Iro kantacha Pawa jowiriintairi. ³¹Ari jitanakawo Jesús joñaagapanaatari ikaatzi tsipatakariri pairani ipoñaantakari Galilea-ki irojatzi Jerusalén-ki. Ojyiki okaatzi kitijiyiri joñaagapanaatari. Iriitajaantaki kinkithatakoyitairiri iroñaaka tsikarikapaini isaikayitzi atziri. ³²Irijatziita nokinkithatakotzimiri iroñaaka iirokaiti, nokinkithatakotzimiro Kamiithari Ñaantsi okantakota ikajyaakaakiniriri Pawa achariniiti. ³³Ari jimonkaatakiro Pawa okaatzi ikajyaakaakiniriri, tima jowiriintairi Jesús joñaagayitairi aakaiti, tima ichariniiti anaiyatziini. Irootaki osankinatakotachari Salmo-ki, okantzi:

Notomi nowimi iiroka.

Naakataki piwaapatitanaa iroñaaka.⁴

³⁴ Aritaki ikinkithatakotsitakari Pawa jowiriintairi Jesú, iiro oshitziwaitanta iwatha. Ikantaki jiñaawaitaki:

Ari nimonkaatainiri David-ni okaatajaantzi nokajaakaakiniriri.

³⁵ Tzimatsi pashini Salmo okoñaatakopirotzi jiroka, okantzi:

Iiro pishinitziri oshitziwaiti iwatha pitasorintsiti.

³⁶ Imapiro, kaari David-ni onkinkithatakoti jaka, tima jañaakaapaintziri Pawa jirika David-ni, ipoña jimakoryaaki, itsipataari ichariniiti ikitayitaa, ari oshitzitairi iwatha. ³⁷ Irooma iwatha jirika jowiriintairi Pawa, tii jiñiiro oshitziwaiti iwatha irirori. ³⁸ Iyikiiti, ontzimatyii piyoyitai iirokaiti, iri nokinkithatakotzi Jesú, tima iri matairori ipiyakotaimiro piyaaripironka. ³⁹ Iikirorika paakowintatyiiyawo Ikantakaantani Moisés-ni, iiro ipiyakoitzimiro piyaaripironka. Irooma aririka pinkimisantanairi Jesú, ari impiyakotaimiro irirori. ⁴⁰ Paamaakowintaiya iirokaiti, pipishitaawokari josankinatakotakiri Kamantantaniriiti, ikantaki:

⁴¹ Pinkimaiyini manintzirori tyaryoori,

Ari piyokitzitapainti, irojatzi pimpiyatatyari.

Tima ontzimawitatya paata oitya nantzimotaimiri,

Iirotzimaita pikimisantziro, intzimawitatya ooñaawontimironi”.

⁴² Ikanta ishitowimatanai Pablo japatotapiintaita, ikowakotaiyakirini kaari ijyininkata, ikantziri: “Pimpiyai pashiniki kitijiyiri jimakoryaantaitari, papiitiro pinkinkithatakainawo jiroka ñaantsi”.

⁴³ Ikanta jiyaataiyaini Judá-mirinkaiti ijatzi kaari ijyininkata japatotaiyani, tzimatsi ojyiki oyaatanakiriri Pablo itsipatakari Bernabé. Ari ikaminaathayitakiri onkantya joisokirotantyaawori inishironkayitairi Pawa.

⁴⁴ Okanta ariitaa pashini kitijiyiri jimakoryaantapiintaitari, ipiyotaiyakani ojyiki atziri ikimisantziro iñaani Pawa. ⁴⁵ Iro kantacha jiñaakiri Judá-mirinkaiti ipiyotaiyapaakani atziriiti, ikisashiritaiyanakani, jitanakawo jimaamaniwaitanakiri Pablo, ithainkimawitanakiri. ⁴⁶ Tii ithaawanaki Pablo itsipatakari Bernabé, ikantakiri irirori: “Iro kamiithawitachari nitawakimi nonkamantayitimori iirokaiti iñaani Pawa, tima Judá-mirinka pinayitzi. Irooma pimanintaiyakironi, iiro piñiiro jañaashiritakaitaimi. Irootaki nonkinkithatakaantyaariri kaari ajyininkata. ⁴⁷ Tima ari okanta jotaantakina Nowinkathariti, ikantakina:

Iiroka nowaki pinkitijiinkatakotiri kaari pijyininkata,

Ari onkantya pinkinkithatakotantaiyaanariri awisakotaantsi.

⁴ 13.33 Kantakotachari jaka “Salmo”, irojatzi ikantayiitsitari ijatzi “Salmo 2”. Tima pampithagaantsi inayatatz ikanatiziri Salmo. Ojyiki okaatzi, iro josankinatakiri pairan.

Pothotyiilo maawoni kipatsi”.

⁴⁸ Ikanta ikimaiyawakini kaari ijyininkawita, ikimoshiritaiyanakini, ikantaiyanakini: “Owa okamithatataitzi iñaani Pinkathari”. Tima ithonka ikimisantaiyanakini ikaatzi jiyoshiitaitakiri jañaashiriyitai. ⁴⁹ Ithonka ikinkithatakotanakiro iñaani Awinkathariti nampitsipainiki. ⁵⁰ Iro kantacha Judá-mirinkaiti, ikinkithawaitakaaki ñaapiroriiti jiwtatacantatsiri nampitsiki, tsinaniiti pinkathataawo, tsipatapiintawitakariri Judá-mirinkaiti japatotaiyani, jashiminthatakaanakari impatzimaminthatiri Pablo itsipatakari Bernabé, jomishitowairi inampitsitiki. ⁵¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé jotikanairo iipatsikiiti jyoitantlyaari tii ikimisantaitziri Pawa janta. Ari jawisaiyanakini pashiniki nampitsi Iconio-ki. ⁵² Iro kantacha kimoshiri ikantaiyakani jiyotaaniiti, inampishiripirowaitantanakari Tasorintsinkan tsi.

Jiyaataki Pablo itsipatakari Bernabé Iconio-ki

14 ¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé, ityagaiyakini japataptiintaiyani Judá-mirinka janta Iconio-ki. Ikinkithatakapaakiri, ari ikimisantaiyanakini ojyiki Judá-mirinkaiti ipoña kaari ijyininkata. ² Iro kantzimaitacha, tzimayitatsi kisoshiriri Judá-mirinka, ikaminaakiri kaari ijyininkata imaamanitiri kimisantakaantapaintsiri. ³ Irootaki, isaikantapaakari osamani janta. Iikiro ikinkithatakotanakitziiri Awinkathariti tii ithaawayiyini. Itasonkawintayitakiri, ari okanta jiyoyiitantari imapirotaty ikinkithatakotziro inishironka Awinkathariti. ⁴ Iro kantacha jimaamanitawakaanaka ikaatzi nampitawori janta. Tzimatsi aapatziyanakariri Judá-mirinkaiti, tzimatsi pashinipaini aapatziyanakariri Otyaantapirooriiti. ⁵ Ipoñaashitaka Judá-mirinkaiti itsipayitakari kaari ijyininkata, ikinkithawaitakaakiri jiwaretti jowasankitaawaitiri impoña intsitokakaantantyaariri mapi. ⁶ Iro kantacha iriroriiti, jiyotaki okaatzi jantaitiri, shiyaka ikinaiyanakini Listra-ki jawisaki irojatzi Derbe-ki, irootaki nampitsiiti saikatsiri janta Licaonia-ki. Ipoña jiyayitanaki iijatzi pashiniki nampitsi okaatzi tzimayitatsiri janta. ⁷ Ari ikinkithayitakiro iijatzi Kamiithari Ñaantsi janta.

Itsitokawiitakari Pablo Listra-ki

⁸ Okanta janta Listra-ki tzimatsi shirampari kisopookiri, tii janiiwainitzi, tima ari ikantaty owakiraa itzimapaaki. Ari isaikaki jirika shirampari, ⁹ ikimisantziri Pablo. Ipoñaashitaka Pablo ikimpoyaanakiri shirampari, jiyotakiri owanaa jawintaashiripirowaitaka, kantatsi joshinchagairi. ¹⁰ Jiñaanatanakiri shintsii, ikantanakiri: “¡Pinkatziyi, pintampatzikatiro piitzi!” Apathakiro jimitaanaki

shirampari katziyanaka, aniitanai. ¹¹ Ikanta jiñaitakiro jantakiri Pablo, ikaimaiyanakini atziriiti iñaaniki Licaonia-jatzi, ikantaiyini: “¡Jayitzimotakai pawa joyjakari atziriwí!” ¹² Ikimitakaanakiri Bernabé iriimi iwawani itachari “Júpiter”, iriima Pablo ikimitakaanakiri iriimi iwawani itachari “Mercurio”, tima iriitaki ñaawaitatsiri. ¹³ Ikanta ijyiripiyaariti Júpiter, saikatsiri uyaapapankotiki ipiyotapiintaiyani, jamaki ipirapaini, inchatiyapaini. Itsipayitakari atziriiti ikowawitaiyani impinkathatiri Otyaantapiroriiti, jowamainiri ipiraiti, intainiri.^r ¹⁴ Iro kantacha Bernabé itsipatakar Pablo jiyotaki irirori ikowiri jantaiyirini, isagaanakiro iithaari, josatikantanakari atziriiti, ikaimanaki, ¹⁵ ikantzi: “¿Itama pantantyaawori jiroka? Atziri ninayitatzi naaka, ari nokimitzimi iirokaiti. Irootaki nopolantakari nonkamantayitaimi powajyaantayitairo pamitashitapiintakari. Ontzimatyii pinkimisantairi Pawa Kañaanitatsiri, witsikakirori inkiti, kipatsi, inkaari, iijatzi maawoni tzimayitantawori.

¹⁶ Irijatzi shiniyyitakiriri pairani pichariniiti jantapiintayitakawori inintashiyitari iriroriiti. ¹⁷ Iro kantzimaitacha tii jimanapithapirotziri iiro jiyotantaajaita añaatsi irirori. Tima iri Pawa nishironkatapiintakairi aakaiti, jowaryiyo inkani, okithokitantayitari awankiripaini, iri payitairori maawoni owayitari, ari okanta akimoshiriyitantari”.

¹⁸ Okantawitaka ikantayiwitakari atziriiti jiroka, ojyiki opomirintsitaka jowajyaantakaantyaariri jowamainiri ipirapaini intainiri.

¹⁹ Ari jariitaiyapaakan Judá-mirinka poñainchari Antioquía-ki iijatzi Iconio-ki. Ikaminaayitapaakiri atziriiti. Irootaki itsitokantawitakariri Pablo. Jinoshikanakiri jookakiri nampitsithapiki, jiñaajaantaki aritaki jowamaakiri. ²⁰ Ipoña jiyotaaniiti Pablo japatowintapaakari, ari ipiriintanaari iijatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitijiyitamanaki jataki Derbe-ki itsipatanaari Bernabé. ²¹ Ikanta ikamantantapaakiro Kamiithari Ñaantsi janta Derbe-ki, ikimisantakaaki ojyiki atziri. Ipoñaashitaka ipiyaawo Listra-ki, Iconio-ki irojatzzi Antioquía-ki.

²² Ari ikinkithatakaayitanairi jiyotaaniiti, ikaminaayitanairi onkantya joisokiroyitantlyaariri jawintaashiritanakari, ikantayitziri: “Ontzimatyii añairo ankimaatsiwaityaari antyaantaiyaari ipinkathariwintantai Pawa”. ²³ Jowanaki antaripiroriiti jiwatirini kimisantzinkariiti japatotapiintaiyani. Ipoña jamanamanaatakowintakari, itziwintayitakari, ikantapiintaki: “Nowinkatharití, paamaakowintaiyaari jirikaiti awintaayitanaimiri”.

Piyaa janta Antioquía-ki saikatsiri Siria-ki

²⁴ Ipoña ikinapairo Pablo janta Pisidia-ki, irojatzzi Panfilia-ki. ²⁵ Ikinkithatakaantanaki janta Perge-ki, ipoña jawisanaki

^r 14.13 Kantakotachari jika “ipirapaini”, iri toro-paini.

irojatzi janta Atalia-ki. ²⁶Ari jotitanaa irojatzi Antioquía-ki, tsika jowaitakiri pairani jiyaatantyaari inkamantantiro inishironkatantai Pawa. Irootaki jimonkaatakiri jantayitakiro. ²⁷Ikanta jariitaa Antioquía-ki, japatoyitapairi kimisantzinkariiti, ikamantapairi okaatzi jantakaayitakiriri Pawa, tsika ikanta Awinkathariti jawintaashiritakaayitaari kaari ijyininkata. ²⁸Ari isaikapairi Pablo itsipatakari Bernabé itsipayitapaari jiyotaaniiti.

Japatoyiita Jerusalén-ki

15 ¹Ipoña jariitaka Antioquía-ki, shirampariiti ipoñaayitakawo Judea-ki, jiyotaantayitapaaki, ikantantapaaki: “Iyikiiti, iirorika pimonkaayitziro Ikantakaantani Moisés-ni, pintomishitaanitaiya, iiro pawisakoshiriyitai”. ²Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé owanaa jiñaanaminthatakiri jirikaiti ariitapainchari. Irootaki ikowaiiitantakari jotaantaitiri Pablo, Bernabé ipoña pashinipaini, jiyaati Jerusalén-ki jiñiiri Otyaantapirooriiti ipoña antaripiroriiti, inkinkithawaitakotiro kantainchari. ³Ipoña jotaantakiri ikinanaki Fenicia-ki irojatzi Samaria-ki, ikamantantayitanaki tsika ikantayitaa ikimisantayitai kaari ijyininkata. Ikimoshiritaiyanakini iyikiiti ikimawaki. ⁴Ipoña jariitaiyakani Jerusalén-ki. Kamiitha jaawakiri kimisantzinkariiti, Otyaantapirooriiti ipoña antaripiroriiti. Ikamantapaakiri jantakaayitakiriri Pawa. ⁵Iro kantacha kiyopayipaini Fariseo kimisantaatsiri, ikatziyanaka iriroriiti, ikantanaki: “Ikaatzi kimisantayitaatsiri kaari ajyininkata, okowapirotya jimonkaayitairo Ikantakaantani Moisés-ni, intomishitaanitaiya”.

⁶Ari japatotaiyakani Otyaantapirooriiti itsipayitakari antaripiroriiti jiñaanatakotziro tsika okantakota jiroka. ⁷Ikanta osamanitaki jiñaanatawakaawintakawo, ikatziyanaka Pedro, ikantanaki: “Iyikiiti, pinkinkishiritaiyironi iirokaiti tzimatsi jantzimoyitakairi Pawa pairani. Jotaantakina naaka nokinkithatakaayitairi Kamiithari Ņaantsi kaari ajyininkata, ari okanta ikimisantantayitaari iriroriiti. ⁸Tima Pawa jiyotziri ishiriki, ari joñaagayitairo ikowi irirori inampishiritantaiyaari Tasorintsinkantsi kaari ajyininkata ikimitaayitakai pairani aakaiti. ⁹Tima jaapatziyayitaari Pawa jirikaiti ikimitakai iijatzi aakaiti, joitintashiriyitairi jawintaashiritaari. ¹⁰¿Kamiithatatsima piñaantawaityaari Pawa? ¿Itama piñaatinatakanantaariri jiyotaani? Tima pishintsiwintawaitakiri jimonkaatiro kaari aawiyaajaitzi aakaiti, kaari jaawiyaajaitzi achariiti. ¹¹Irootaki inishironka Awinkathariti Jesús owawisaakoshiriyitairi aakaiti. Ari inkimitsitaiyaari iijatzi iriroriiti”.

¹²Ari jimairitaiyanakini maawoni, ikimisantanakiri Bernabé itsipatakari Pablo ikinkithatakotziro jantakaayitakiriri Pawa pashinijatziki atziriiti, itasonkawintakaayitakiri. ¹³Ikanta ithonkakiro

ikamantantaki, ikantanaki Jacobo: “Iyikiiti, pinkimisantawakina:

¹⁴ Ikamantakairo Simón tsika ikanta Pawa jitantanakawori jiyoshiiyitaki pashinijatzi atziriiti, inkimisantantaiyaariri, impairyaaayitairi. ¹⁵ Ari imonkaatari josankinatakotakiri pairani Kamantantanirii, ikantaki:

¹⁶ Aririka onkaatapaaki jiroka, ari nompiyi.

Nowatziyairo ipanko David tyagaintsiri.

Nompinkatharitakairi incharinityaari inkimitaiyaari ikanta irirori nopolinkatharitakaakiri.

¹⁷ Jaminaminataina pashinijatzi atziri, inkantayitaina:

‘Nowinkathariti’,

Ari onkantya nashitantaiyaariri kaari pijyininkata, impairyaaayitaina.

¹⁸ Ari ikantaki jiñaawaitaki Awinkathariti, oñaagantzirori ikinkishiritsitakari owakiraini jitantanakawori.

¹⁹ Irootaki nonkantantyaari naaka, iiro okantzi añaakaawaitiri kaari ajyininkata ikaatzi kimisantayitairi Pawa. ²⁰ Apa otyaantiniri osankinarintsi ashintsiwintiri iiro jowayitantari wathatsi jashitakaayitariri iwawaniwaitashitari, iiro jimayimpiriwaiyitanta, iiro jowakoyitantawo iriraani piratsipaini. ²¹ Tima irooyitaki josankinari Moisés-ni ikinkithatakotapiintaitziri tsikarikapaini japatotapiinta Judá-mirinka kitijiyiriki jimakoryaantitari. Irootaki jitanakari pairani. Irootaki jowajyaantantyaawori jirokapaini iiro ikantzimoshiritakaantari ajyininkapaini”.

²² Ikanta Otyaantapiroriiti itsipatakari antaripiroriiti, kimisantzinkariiti, jowaki jotaantiri Antioquía-ki intsipatyari Pablo iijatzi Bernabé. Jirika ikaatzi jowakiri: Judas jiitatziri iijatzi Barsabás, ipoñaapaaka Silas. Iriiyitaki jiwtatakaayitirini iyikiiti janta. ²³ Iriiyitaki aanakironi osankinarintsi. Jiroka okantzi osankinata: “Iyikiiti, naakaiti Otyaantapiroriiti, antaripiroriiti. Niwithataiyimini iirokaiti kaari nojyininkamirinkata nampiyitawori Antioquía, Siria, ipoña Cilicia-ki. ²⁴ Niyotaiyakini tzimatsi poñaayitanainchari jaka, iri oñaashirinkakimiri janta, ikowi pimonkaayitairo Ikantakaantitani, pintomishitaanitaya. Kaari notyaantani naakaiti. ²⁵ Irootaki nokinkithawaitantari jaka, nowaki akaataiyrini, jiyaatantyaari jiñimi intsipatanatyari itakokitani Pablo intsipatanatyari Bernabé. ²⁶ Iriiyitaki atsipiowntakariri Awinkathariti Jesucristo. ²⁷ Jirika notyaantakimiri iroñaaka: Judas intspatakari Silas. Iriitaki kinkithawaitakaapaakimini janta inkamantapaakimiro maawoni jiroka. ²⁸ Tii okantzi noñaakaawaitimi iirokaiti, tima iro kamiithatzimotakiriri Tasorintsinkantsi, iijatzi naakaiti. Apa pimayitanairo kowajaantachari. Jiroka: ²⁹ Iiro powayitari wathatsi jashitakitariri iwawanitashiitari. Iiro powakoyitawo iriraani piratsi. Iiro pimayimpiriwaitzi. Aririka pimonkaayitanakiro jiroka, kamiithataki. Ari okaatzzi”.

³⁰Ikanta jotyaantaitakiri, jataki Antioquía-ki. Ari japatotapaakiri kimisantzinkariiti, ipapaakiri osankinarintsi. ³¹Ikanta jiñaanatawakiro, ikimoshiripirotaiyanakini. ³²Tima kamantantaniri jinayitzi Judas ipoña Silas, ithaamintakaapaakari iyikiiti joisokirotyaari Pawa, ikinkithawaitakaapaakiri. ³³Okanta osamanitaki isaikimowaitakiri kamiitha, jotyaantairi ipoñaakawo pairani. ³⁴Iro kantacha Silas okamiithatzimotakiri irirori isaikanaki. ³⁵Iijatzi Pablo itsipatakari Bernabé irojatzi isaikanaki iriroriti Antioquía-ki, itsipayitakari ojyiki pashnipaini, iikiro jiyotaantanakitzi, ikamantantziro iñaani Awinkathariti.

Jookawintairi Pablo jirika Bernabé, japiitakiro jiyaatzi ikinkithatz

³⁶Ikanta osamanitaki, ikantairi Pablo jirika Bernabé: “Thami apiitiro ariityaari inampiitiki iyikiiti tsika akamantantakiro iñaani Awinkathariti. Aminairi tsika ikantayitaka”. ³⁷Ari ikowawitaka Bernabé jaanakirimi Juan, jiitatziri iijatzi Marcos. ³⁸Iro kantacha tii inimotziri Pablo jaanairi, tima Marcos jookawintakiri pairani Panfilia-ki, tii jothotyriiro intsipatyaaari ikinayitaki ikinkithatakanantzi. ³⁹Ari jiñaanaminthatawakayakan. Aripaiti jookawintawakaanaka. Jaanakir Bernabé jirika Marcos, otitanaka ikinanaki Chipre-ki. ⁴⁰Iriima Pablo, jaanakiri Silas. Ipoña jamanamanaatakotawakari iyikiiti, ikantaiyini: “Nowinkatharití, nawintaimi iiroka, aritaki pinishironkatakiri jirika”. Ari jiyaataiyanakini. ⁴¹Ikanta ikinanaki Siria-ki, Cilicia-ki, jominthashiritakaayitaari ikaatzi kimisantayitaatsiri.

Timoteo itsipatari Pablo iijatzi Silas

16 ¹Ikanta jariitaka Pablo janta Derbe-ki itsipatakari Silas irojatzi jariitantakari Listra-ki. Ari jiñaaki jiyotaani Awinkathariti jiita Timoteo, otomi Judá-mirinka kimisantatsiri, Grecia-paaniri jinatzi iwaapatitari. ²Ikanta jirika Timoteo kamiitha ikinkithatakotaiyirini kimisantzinkariiti nampitawori Listra-ki iijatzi Iconio-ki. ³Ari ikowakiri Pablo intsipatyaaari Timoteo. Iro kantacha jitawakari itomishitaanitakiri iiro ikisawaitanta Judá-mirinkaiti nampitawori janta, tima jiyotaiyini maawoni Grecia-paaniri jinatzi iwaapatitari Timoteo. ⁴Ikanta ikinayitanaki nampsiiitiki, ikamantayanakiri kimisantzinkariiti jimonkaayitairo josankinatakiri pairani Otyaantapiroriiti itsipatakari antaripiroriiti janta Jerusalén-ki. ⁵Ari okanta ityaaryooxitantanakari kimisantzinkariiti jawintaayitanaka, iikiro jiyaatanakitzi kitiiyyiriki ijyikiprotanaki.

Jomishimpiyaakiri Pablo Macedonia-jatzi

⁶Ikanta Pablo joshinampitanakiro Frigia iijatzi Galacia, tima tii ishinitairi Tasorintsinkantsi inkinkithatakaanti janta Asia-ki. ⁷Irojatzi

jariitantakari Misia-ki. Ari ikinkishiriwitakari jiyaatiro Bitinia-ki, iro kantacha tii ishinitairi Itasorinka Jesús.⁸ Awisanaki janta Misia-ki, oirinkaiyapaakanı nampitsiki Troas.⁹ Ari janta imishiwaitakiri Pablo tsiniripaitiki, imishitaki Macedonia-jatzi, ikantziri: “Pariitina nonampiki, pinishironkayitaina naakaiti”.¹⁰ Ikanta imishiwaitaki Pablo, ari niwitsikaiyanakani nyaataiyini Macedonia-ki, tima niyotanaki iri Pawa kaimashiritakinari janta nonkinkithatakotiro Kamiithari Ņaantsi.

Jomontyaitakiri Filipos-ki

¹¹ Ari notitaiyanakani Troas-ki, apatziro nowanakiro nyaatiro Samotracia-ki. Okanta okitijiyitamanaki irojatzi naatakotantapaakari nampitsiki Neápolis.¹² Opoña nawisanaki irojatzi Filipos-ki, jinampiyitawo poñaayitainchari Roma-ki, otzinkami nampitsi inatzi janta Macedonia-ki. Ari nosaikawaitapaakiri janta.¹³ Okanta kitijiyiri jimakoryaantapiintari Judá-mirinkaiti, nyaataki jiñaathapiyaaki, tima nokinkishiritaiyakani ari jamanamanaatapiintaiyani. Ari noñaapaaki tsinani apatotaiyakani, nosaikaiyapaakini nokinkithatakotziniro Kamiithari Ņaantsi.¹⁴ Okanta tsinani apatotainchari oita Lidia, opoñaawo iroori nampitsiki Tiatira. Opoki iyompariwaita manthakintsi pitzirimawoyitatsiri. Tima opinkathatapiintakiri Pawa jiroka tsinani, okimaminthatakiri ikinkithatzı Pablo, jiminthashiritakaanakawo Awinkathariti.¹⁵ Owiinkaataka, otsipatakari ikaatzi saikapankotzirori. Ipoñaashita okantaiyanakinani: “Piyotzirika iirokaiti notyaaryooowintairi Awinkathariti, pimpokaiyini pimayi nopankoki”. Ari nimataiyakironi, tima irootaki shintsiwintakinari.

¹⁶ Opoñaashitaka apaani kitijiyiri, nyaataiyini namanamanaaty, notonkiyotaka mainawo ompirataawo. Piyarishiritatsiri, jiyotakaayitziro iitarika awijyimotirini atziri. Irootaki ipinaitantariri ojyiki ompiratawori.¹⁷ Jiroka mainawo itanakawo oyaatanakiri Pablo, oyaataiyanakinani ijatzi naakaiti, okantzi okaimi: “Jirika shirampariiti jompiratani jinatzi Pawa Jinokijatzi, iriitaki kamantimironi pawisakoshiritantaiyari!”¹⁸ Ari okantapiintaty jiroka kitijiyiriki, irojatzi owatsimashiritantakariri Pablo, ipithokashitanakawo, jiñaanatanakiri piyari aagashiritakirori, ikantziri: “Piyaapithatairo mainawo, iri Jesucristo matakaimironi nopairyaaakiri”. Apathakiro ikantanaka piyari jiyaapithatairo.

¹⁹ Ikanta jiñaakiro ompiratawori, jiyotanaki iiro jaantaawo ojyiki kiriiki. Joirikakiri Pablo itsipataakiri Silas, jaanakiri jiwariitiki, irojatzi janta ipiyowintantapiintaita.²⁰ Ikantapaakiri pinkathariiti aminakotantaniri: “Jirikaiti Judá-mirinka jinatzi. Ichapishiryaayitakiri atziriiti jika anampiki,²¹ jiyotaayitakiri kaari ashiniyitzi jantaitiro, tima aakaiti ijyininkamirinkaiti Roma-jatzi”.²² Ari ipithokashitaitanakari Pablo itsipatakari Silas, ikantaki pinkathariiti aminakotantaniri:

“Paatonkoryaayitiri, pimpajawaitiri”. ²³ Aritaki ipajawaitakiri ojyiki, jomontyaakaantakiri. Ikantanaki: “Paamaakowintapirotyaari”. ²⁴ Ikimaki aamaakowintantaniri ikantaitakiri, jomontyaapirotakiri inthomainta, jawitsinaakiitantakari inchakota.

²⁵ Okanta niyankiiti tsiniripaiti, jamanamanaata ipoña ipampithagaiyini Pablo itsipatakari Silas, kimaiyatsini pashini omontyaari. ²⁶ Omapokashitanaka ontziñaanaka, iiwokapaakiro jomontyaitakiri. Apathakiro ashitaryaayitanaka ashitakowontsi, ishiryaakowaitashitanaka omontyaari ithatakowiitantakari ashirotha. ²⁷ Ipoña ikakitanaki aamaakowintantaniri, jiñaatziro ashitaryaaka jomontyaawiitakari, ari jinoshikanakiro jowathaaminto ikowi josataiya, jiñaajaantaki shiyayitaka omontyaariiti. ²⁸ Iro kantacha Pablo ikaimotanakiri, ikantziri: “¡Iro powashironkaawaitashita, iinitatsi nosaikaiyini maawoni jaka!” ²⁹ Ipoñaashitaka jirika aamaakowintantaniri ikaimakaantaki ootamintotsi, ishiyapirotnakitya ityaapaaki, okawaitanaka ithaawanaki, jotziirwashitapaakari Pablo itsipatakari Silas. ³⁰ Ipoña jomishitowanakiri, josampitakiri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿litama nantiri naaka nawisakoshiritantaiyaari?” ³¹ Ikantanakiri irirori: “Pinkimisantairi Pinkathari Jesú, aritaki pawisakoshiritai iiroka ijatzí ikaatzi saikapankotzimiri”. ³² Ikinkithatakotanakiniri tsika ikantakota Awinkathariti ijatzí ikaatzi saikapankotakiriri. ³³ Ipoñaashitaka iinta oniyankiititzi tsiniriri jirika aamaakotantaniri ikiwanakiniri jaawayaitakiri ipajaitakiri. Ipoña jowiinkaayitaka jirika itsipatakari ijyininkamirinkatari. ³⁴ Ari jaanakiri ipankoki, ipapaakiri jowanawo. Kimoshiri ikantanaka jirika ikimisantairi Pawa itsipayitaari ikaatzi saikapankotakiriri.

³⁵ Okanta okitijiyitamanai, jirikaiti pinkathari aminakotantaniri ikaimakaantakiri kimpoyaakotaniri, ikantakiri: “Pomishitowakaantairi jirikaiti”. ³⁶ Ikanta aamaakotantaniri, ikantakiri Pablo: “Ikantakaantakina pinkathari nomishitowayitaimi. Kantatsi iroñaaka piyaaytai kamiitha”. ³⁷ Iro kantacha Pablo ikantanaki irirori: “Josankinatakotakaantani Roma-jatzi ninatzi naaka, iro kantacha ipajawaitakina japatotapiintaita, tii jaminawakiro tzimatsirika nokinakaashitani. Jomontyaakaantakina. ¿Iroñaakama ikowi jimanakaina jomishitowayitaina? ¡Tii nokowirol! Pinkantiri impokanaki irirori jomishitowayitaina”. ³⁸ Ikanta jirika aamaakotantaniri, ikamantakiri pinkathari. Ikimawaki josankinatakotani jinatzi Roma-jatzi, antawoiti ithaawaiyanakini. ³⁹ Jatanaki pinkathariiti, ikantapaakiri Pablo itsipatakari Silas: “Pimpiyakotina nowasankitaakaantawaitakimi”. Ari jomishitowakaantairi, ikantawairi: “Piyaataityaami”. ⁴⁰ Ari jiyaataiyaini opankoki Lidia. Ikinkithatakayitanaairi kimisantzinkariiti, ithaamintashirritakaayitanairi, jataiyaini.

Imaamaniitantaki Tesalónica-ki

17 ¹Ikanta jariitantayita Pablo itsipatakari Silas ikinayitanaki Anfípolis-ki, Apolonia-ki irojatzi jariitantakari Tesalónica-ki, otzimi janta japatotapiintaiyani Judá-mirinkaiti. ² Tima iro jamitapiintakari Pablo aririka jariitya pashiniki nampitsi, ityaapiintzi tsikarika japatotapiinta Judá-mirinkaiti, ikinkithatzhi. Irootaki jimatapaakiri ironaaka. Ipoña japiitairo pashiniki kitijiyiri jimakoryaantaitari, japiitairo iijatzi. Ari jiñaanaminthatapiintakiri Judá-mirinka. ³ Jookoyitatziniri Osankinarintsipirori tsika ikinkithatakota Cristo inkamimotanti, impoñaashitaiya jañagai iijatzi. Ikantayitziri: “Jirika Jesús nokinkithatakotakimirí, iriitaki Cristo”. ⁴ Ari ikimisantanaki tsika ikaatzi Judá-mirinka, itsipatanakari Pablo iijatzi Silas. Ikimisantaiyanakini iijatzi ojyiki Grecia-paantriri pinkathatasorintsitaniri, ari okimitsitakari iijatzi pinkathataawo tsinaniiti. ⁵ Iro kantacha Judá-mirinkaiti kaari kimisantatsini, tii inimoshiritanakiri. Japatotaki kaariapiroshiririiti. Jotyaantakiri imaamanitanti nampitsiki. Imaamanipankotakiri iijatzi Jasón, jaminaminatziri Pablo itsipatakari Silas. ⁶ Tii jiñaashitari janta, jinoshikanakiri Jasón itsipataanakiri pashini kimisantzinkariiti, jaanakiri isaiki jiwtataantzirori nampitsi, ikantaiyapaakini: “Tzimatsi shirampariiti ochapishiryaaantaintsiri nampitsiitiki, pokaki ironaaka jaka. ⁷ Jirika Jasón oosaikawakiriri ipankoki! Ithainkayitakiro jirikaiti ikantakaantani pinkatharitatsiri Roma-ki, ikantaiyakini: ‘Tzimatsi pashini pinkathari, jiita Jesús’ ”. ⁸ Ikanta ikimaiyawakironi jiroka, tii inimotaiyanakirini atziriiti iijatzi jiwariiti. ⁹ Ikowakoitakiri Jasón impinawintya itsipayitakari pashnipaini, ari onkantya impakaantaiyaariri.

Jataki Pablo itsipatanaari Silas Berea-ki

¹⁰ Ikanta kimisantzinkariiti, jotyaantairi tsiniripaiti Pablo itsipatanaari Silas, jiyaatai Berea-ki. Ikanta jariitayakani janta, jataiyakini japatotapiintaiyani Judá-mirinka. ¹¹ Jirikaiti Judá-mirinka, nishironkatantaniri jinaiyatziini tii ikimitari Tesalónica-jatzi, kamiitha ikimisantawakiro ñaantsi. Jaakowintanakawo kitijiyiriki jiñaanatanakiro Osankinarintsipirori jiñaantyaawori imapirotayaarika ikamantaitziriri. ¹² Ojyiki Judá-mirinkaiti kimisantanaantsiri, ari ikimitsitakari iijatzi Grecia-paantriri pinkathataari, iijatzi tsinaniiti. ¹³ Iro kantacha Judá-mirinkaiti nampitawori Tesalónica-ki, ikimakotakiri ikinkithatakantatzi Pablo janta Berea-ki, pokaiyanakini, imaamaniminthatwaitapaakiri atziriiti. ¹⁴ Iro kantacha kimisantzinkariiti jaanakiri Pablo inkaarithapiyaaki. Iriima Silas itsipatakari Timoteo ari isaikanaki irirori. ¹⁵ Ipoña jawisakagaitanakiri Pablo irojatzi jariitantakari Atenas-

ki. Ikanta ipiyaiyaani Berea-ki, ikantapairi Silas itsipatakari Timoteo: “Ikaimakaantaimi Pablo, piyatai thaankipiroini”.

Isaiki Pablo Atenas-ki

¹⁶ Ikanta Pablo joyaawintari Atenas-ki Silas itsipatakari Timoteo, ojyiki oñaashirinkakiri jiñaayitziri Atenas-jatzi jamanamanaatari ojyakaantsipaini.^s ¹⁷Irootaki ikinkithawaitakaantakariri Judá-mirinkaiti, iijatzi pashinipaini pinkathatasorintsitaniri janta japatotapiintaiyani. Ojyiki ikinkithawaitakaapiintaki iijatzi kitiiyyiriki tsikarika ipiyotapiintaiyani atziriiti janta nampitsiki. ¹⁸Jiñaanaminthayitziri iijatzi yotaniriiti janta nampitsiki. Tzimatsi kantayitatsiri: “¿litalamachiitaka ikinkithatakotziri jirika kiñaaniri?” Ikantaiyini pashini: “Kimitaka ikinkithatakotatziri pashinitatsiri pawa”. Iro ikantayitantakari tima Pablo ikamantantatziro Kamiithari Ņaantsi tsika ikantakota Jesúس, jañaantaari iijatzi.^t ¹⁹Ipoña jomiyaanakiri otzishiki iitachari “Areópago”, tsika japatotapiintaiyani. Josampitakiri: “Incha pinkinkithatakotinawo owakiraatatsiri piyotaantziri jaka nonampiki. ²⁰Tima pikinkithatakotakinawo kaari nokimapiintzi. Nokowaiyini niyoti iita kantakotachari”. ²¹(Tima okaatzi itzimawintziri Atenas-jatziiti itsipatakari ariitzinkariiti janta, ikimisantayitziro owakiraatatsiri Ņaantsi, jowawisaimaityaawo.)

²² Ikatziyanaka Pablo ipiyowintaitakari, ikantanaki: “Atenas-jatziiti, noñaakimi naaka, tzimatsi ojyiki piwawaniyitari, pamanamanaatashitapiintari. ²³Nokinayitzi pinampiki, noñaayitakiro pitaapiriminto. Tzimatsi apaani osankinataka, okantzi: ‘PAWA KAARI JIYOYIITZI’. Irijatzita nokinkithatakotzimiri naaka. ²⁴Iri witsikakirori kipatsi maawoni tzimantayitawori, irijatzi Pinkathariwintzirori inkiti iijatzi kipatsi. Tii isaikantawo tasorintsipango jiwitsikani atziriiti. ²⁵Tii ikowiro irirori jiwitsikaitiniri tsikarika oitya. Tima iriitaki añaakaayitairi maawoni aakaiti, irijatzi añainkatakaayitairi, ipayitairo maawoni tsikarika oitarika. ²⁶Iriitaki witsikakiriri itawori shirampari, jojoyiñaakiri, itzimpookakiri inampitantyaawori maawoni kipatsiki. Ikinkishiritsaka tsika onkaati osamaniti jinampitayaawo tsikarikapaini. ²⁷Iro jantantakawori jiroka, onkantya jaminaminaitantyaariri. Kimiwaitaka ipampipampiwaitatyili jaminaminaitziri. Ari jiniiri.

^s **17.16** Jiroka nampsisi Atenas otzinkami inatzi nampsisi, ari jinampitawori ojyiki yotaniriiti Grecia-jatzi. ^t **17.18** Jiitaitziri jako “yotaniriiti”, iriiyitaki kimirontzirori jiyotaantziri iitachari “Epicuro”, ikantzi: “Iro kowapirotachari ankimoshiriwaiti”. Tzimatsi iijatzi pashini jiitaitziri jako “yotaniriiti”, jiita “Stoa-jatziiti”. Ikimisantaiyironi iriroriiti okaatzi jiyotaantziri pairani iitachari “Zenón”, ikantaki: “Ontzimatyii añaakopirotanitya”. Iro jiitaitantariri “Stoa-jatziiti”, tima japatotapiintaiyani jiitaitziro iñaaniki iriroriiti “Stoa”, owaankiityaani inatzi, pothopooki ikantayitziro.

Tima tii intaina isaiki Pawa ari itsipayitai maawoni aakaiti.²⁸ Iriitaki añaakaayitairi iroñaaka, ijywatakaayitai, iri tzimakaayitairi. Irojatzi ikantsitakari piyyininkaiti iiropa, kinkitharyaantzi, ikantaki: ‘Jashiyitai Pawa’.²⁹ Tima jashiyitai Pawa, tii okantzi ankinkishiritakowaityaari ikimitatyari ojyakaantsi jiwiitsikani atziriiti, jiwiitsikayitziri oro, kiriiki, mapi.³⁰ Tima pairani ojyiki jamawitakiro Pawa okaatzi jantashiwitakari imasontzinkakiini. Iro kantacha ikantayitairi maawoni tsikarika inampiyitawo, ikantairi: ‘Powajyaantairo kaaripirori pamitashiyitari’.³¹ Tima Pawa jiyošiitaki apaani shirampari, iriitaki jotyaantairi jaminakoyitairo okaatzi antayitakiro. Aritaki jiyočaantakiro irirori Pawa tsikapaitirika jimatairo. Tima joňaagantakiri shirampari jowiriintairi ikamawitaka”.

³² Ikanta ikimawaki ikinkithatakotakiri kaminkari ipiriintaa, ishirontaminthatanakari. Tzimatsi pashini kantanakiriri: “Ari apiitiro paata nonkimimi pinkinkithatakotiro jiroka”.³³ Jiyaapithatanairi Pablo.³⁴ Iro kantacha joyaatanakiri tsikarika ikaatzi, kimsantai irirori. Jirika ikaatzi kimsantaatsiri: Dionisio, irijatzi apaani tsipawitariri ipiyotapiinta Areópago-ki. Opoňaapaaka tsinani iitachari Dámaris, tzimayitatsi pashini.

Ariitaka Pablo Corinto-ki

18 ¹Ikanta okaatapaaki jiroka, ishitowanaki Pablo Atenas-ki, jataki Corinto-ki. ²Ari jiňaakiri Judá-mirinka iitachari Aquila, Ponto-jatzi jinatzí jirika. Owakiraa jariitaka Aquila itsipatakawo iina Priscila ipoňaakawo Italia-ki, tima pinkathari Claudio ikantakaantaki janta Roma-ki ishitowayiti maawoni Judá-mirinkaiti. Jataki Pablo jariitari Aquila. ³Ari isaikapaaki Pablo intsipatyari. Tima okaatzi jantawaititakari jirika, ishirikayitziro tontamawotatsiri manthakintsi, ipankoitawo. Irojatzi jantawaitsitari pairani Pablo irirori. ⁴Ari ikantapiintatyá Pablo jiyaatzi japatotapiintaita kitijyiriki jimakoryaantaitari, ikinkithatakantayitaki inkitsirinkantyaariri Judá-mirinkaiti inkimisantakaayitairi, iijatzi Grecia-paanteri.

⁵Ikanta Silas itsipatakari Timoteo ariitaiyapaakaní ipoňagaawo Macedonia-ki. Ari jaakowintanakawo Pablo ikinkithatakantakaní. Ikantakiri Judá-mirinkaiti: “Jirika Jesú, Cristo jinatzí”. ⁶Iro kantacha tii inimotziri Judá-mirinkaiti, ikisanaintanaka, ikawiyawaitanakiri. Ari jotikanairo iithaari Pablo jiyočaantyari tii ikimisantaiyini, ikantanakiri: “Iirokayitaki kantashityaawoni pimpiyashitantyari, tii naaka kantashityaawoni. Iroňaaka nompithokashityaari kaari ajyininkata”. ⁷Shitowanaki japatotapiintaita. Jataki ipankoki atziri iitachari Justo, pinkathatasorintsitaniri jinatzí. Isaikanampitziro irirori japatotapiintaiyani Judá-mirinkaiti. ⁸Ikanta Crispó, jiwatatsiri

japatotapiinta Judá-mirinka, ikimisantanakiri Awinkathariti, ari ikimitaakiro iijatzi ikaatzi saikapankotziriri. Iijatzi ikimitanakari ojyiki Corinto-jatzi, ikimayitakiro ñaantsi, kimisantayitanaki, jowiinkaayitakiri. ⁹Ikanta Pablo, jomishimpiyaakiri Awinkathariti tsiniripaiti, ikantakiri: “Iiro pithaawi. Piyaatakairo pinkamantantiro ñaantsi jaka, iiro pimairitzi”. ¹⁰“Tima ari notsipatzimi naaka, iiro jowatsinawaitaitzimi jaka, tima tzimatsi ojyiki nashiyitaari naaka jaka nampitsiki”. ¹¹Iro isaikantanakari Pablo Corinto-ki, awisanaki apaani osarintsi niyankitapai pashini. Jiyotaantayitziro iñaani Pawa.

¹²Okanta ijiwatantari Galión janta Acaya-ki, jitanakawo Judá-mirinkaiti imaamanitanakiri Pablo. Ipoña jaanakiri janta jiwariki.

¹³Ikantapaakiri: “Jirika shirampari ikinakaashitakawo jiyotaayiitziri atziriiti ipinkathatairia Pawa, ipiyathatakawo ikantakaantaitziri”.

¹⁴Iro jiñaawaitanakimi Pablo, ikantanaki Galión jiñaanatanakiri Judá-mirinkaiti: “Iroorika pikinkithatakotzi ikinakaashitakari jirika shirampari, itsitokantaki, aritaki nonkimakimi pinkantayitina.

¹⁵Aña pikantawakaawintashitawo piñaawaiminthashitari, pipairyaminthashitari, piitashiwaitari: ‘Ikantakaantaitani’. Piyotaiyironi iirokaiti tsika pinkantiro, tii nomiraawintawaitawo naaka”.

¹⁶Jomishitowayakirini. ¹⁷Ikanta Grecia-paantiri, joirikanakiri iitachari Sóstenes, iri jiwartsitacha japatotapiinta Judá-mirinka. Ipajawaitanakiri. Iro kantzimaitachari Galión, tii jimatzimaitawo irirori.

¹⁸Ojyiki kituijyiri isaikawaytanai Pablo janta Corinto-ki. Ari jiyaatai itsipatanaawo Priscila iijatzi Aquila, jiyaatairo Siria-ki. Ikanta janta Cencrea-ki, tikira jotitanaata, jamiitanakiro iishi, ari jimonkaatziro okaatzi ikantantakiri. ¹⁹Ikanta jariitaka Efeso-ki, jataki Pablo japatotapiintaita, ikinkithatakaayitapaakiri Judá-mirinkaiti. Ari jookanairi Aquila itsipatakawo Priscila. ²⁰Ikowakowitzawaari Judá-mirinkaiti osamani isaikanaki, tiimaita ikowi Pablo. ²¹Ikantanairi jiyaatzimatanai: “Ontzimatyii nariitaiya Jerusalén-ki joimoshirinkaita. Iriirika Pawa kowatsini, ari nompiyi noñaayitaatimi”. Ipoñaashitaka jotitanaa Pablo, jatai.

Piyaa Pablo Antioquía-ki, ipiyanaawo iijatzi ikinkithatzi

²²Ikanta jariita Cesarea-ki, awisapai Jerusalén-ki jiwithatapaiyaari kimisantzinkariiti. Ipoña jawisanai Antioquía-ki. ²³Ikanta osamanitaki, japiitairo iijatzi jariitantayita nampitsi tzimatsiri janta Galacia-ki iijatzi Frigia-ki, jominthashiritakaayitari jiyotaani.

Ikinkithatzi Apolos janta Efeso-ki

²⁴Okanta janta Efeso-ki, ariitaka Judá-mirinka iitachari Apolos, Alejandría-jatzi jinatzi. Kamiitha ikinkithatzi, jiyotakopirotziro

Osankinarintsipirori. ²⁵ Tzimatsi kinkithatakotsitakariri Juan-ni owiinkaataantaniri, ikinkithatakotsitakawo iijatzi okaatzi ikamantantakiri Juan-ni ikantakota Jesú. Ari iwiyaa jiyotakotziro irirori. Iro kantacha, kamiitha ikanta joñaagantawitawo ikinkithatakotziri Jesú. ²⁶ Ari ikinkithatakantapaaki Apolos japatotapiintaita. Ikanta okimakiri Priscila otsipatakari Aquila, jaanakiri Apolos, jiyotaakiri tsika ikantakotajaanta Jesú. ²⁷ Ikowaki Apolos jawijyi Acaya-ki. Ari ipawakiri kimisantzinkariiti Efeso-jatzi apaani osankinarintsi jaapatziyantawatyaaariri Acaya-jatzi. Ikanta jariitaka Acaya-ki, ojyiki ithaamintakaapaakari kimisantzinkariiti inishironkayitairi Pawa. ²⁸ Jimatatziro Apolos ikitsirkayitakiri Judá-mirinkaiti, joñaagayitziri Osankinarintsipirori ikinkithatakotziri Cristo, ari okanta jiyotakontaitakariri Jesú, iriitaki Cristo.

Ariitaa Pablo Efeso-ki

19

¹ Ikanta Apolos isaiki Corinto-ki, anonkanaki Pablo otzishimashiki, ariitaka Efeso-ki. Jiñaapaakiri kimisantawitachari.

² Josampitapaakir: “¿Inampishiritantakimima Tasorintsinkantsi owakiraa ikimisantakaitakimi?” Ikantaiyanakini iriroriiti: “Tiitya. ¿Oitama kantakotachari jiroka? ¿Itama ikantaitziri Tasorintsinkantsi?”

³ Ari ikantzi Pablo: “¿Itaka powiinkaawintakari pikimisantawitaa?” Ikantaiyini iriroriiti: “Iro nowiinkaawinta jiyotaantakiri Juan-ni”. ⁴ Ipoña Pablo jiyotaanakiri, ikantayitziri: “Jowiinkaataantzira Juan-ni, ojyakaawintamachiitatya jowajyaantaitiro kaaripirori. Iro kantzimaitacha ikantsitaka Juan-ni: ‘Pinkimisantairi aatsikitaintsiri, iri poyaatapaatyaanani’. Iriitaki Jesucristo ikinkithatakotakiri jako”.

⁵ Ikanta ikimaiyawakini jirikaiti, jowiinkaawintanakari Awinkathariti Jesú, ipairyayitainiri irirori. ⁶ Ipoña Pablo jotsimikapatziiotyitantakari jako, ari inampishiritantanakari iriroriiti Tasorintsinkantsi. Jiñaawaiyitantanakawo pashiniyitatsiri ñaantsi. Ikamantantayitanakiro ñaantsi jiyotakaayitanairiri Pawa. ⁷ Ikaataiyini 12 atziriiti.

⁸ Ipoña jawisaki Pablo japatotapiintaiyani Judá-mirinka, ari ikinkithatakantapaaki ikaatzi mawa kashiri. Tikaatsi inthaawakaiya, ikowi jiyotakaayitairi atziriiti tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai.

⁹ Iro kantacha tzimatsi tsika ikaatzi kisoshiriwaitatsiri, tii ikowi inkimisantaiyini, ikijyimawaitakiri tsipatanaariri jiitaitziri “Aatsi”. Ikanta Pablo, jintainaryaanakari jirikaiti. Ikaminaayitanairi jiyotaanii janta iyaapapankotiki jiitaitziro “Tiranno”. Ari jiyotapiintakiri maawoni kitijyiriki. ¹⁰ Ari ikantapiintanakity, tzimakotaki apiti osarintsi. Ikimakoyitairo ñaani Pawa nampiyitawori Asia-ki, Judá-mirinkaiti, Grecia-paantiripaini, maawoni.

¹¹ Ojyiki itasonkawintantaki Pablo janta ikantakaakari Pawa.

¹² Matataitachaka iijatzi oshinchaantanaki imanthakipaini Pablo.

Aririka jaayiitiro tsikarikapaini, intirotaityaari mantsiyari, aritaki ishintsitanai. Aritaki onkantaki iijatzi ishintsiyitai piyarishiriyitatsiri.

¹³ Ikanta tsikarika ikaatzi Judá-mirinka kinakinawaitatsiri janta joshinchaayitziri piyarishiriyatatsiri, ikowawitaiyakani iriroriiti joshinchaanti impairyiiri Jesús. Ikantawitari piyariiti jiñaanatziri: “¡Piyaapithatiri, nompairyiimiri Jesús, ikinkithatakotziri Pablo!”

¹⁴ Irootaki jimawitaiyakarini 7 itomiiti Judá-mirinka iitachari Esceva, jiwawitariri ompiratasorintsitaniriiti janta. ¹⁵ Iro kantacha jakakiri piyariiti, ikantakiri: “Noñiiri Jesús, niyotakotziri Pablo. Irooma iirokaiti, tii niyotzimi”. ¹⁶ Ikanta piyarishiriyatatsiri joirikanakiri jirikaiti, antawoiti jomankiyananakari, joitsinampaakiri maawoni, jomishiyairi ipankoki jaatonkoryaamirikitakiri, antawo jowatsinawaitakiri iwathaki. ¹⁷ Ikimaiyakini nampitawori Efeso-ki, Judá-mirinkaiti iijatzi Grecia-paantiri, maawoni. Owanaa ithaawaiyanakini. Ari okanta ipinkathaitantanakariri Awinkathariti Jesús. ¹⁸ Ari ipokayitanaki iijatzi ojyiki kimisantayitaatsini, ithawitakoyitapaakiro iyaaripironka. ¹⁹ Jamayitapaakiro jyiripiyaariwitachari tsika jiñaanatakotapiintziro ijyiripiyaaritantari, itaayitapaakiro. Ikanta jaminaitakiro tsikarika okaatzi opinatari itaayiitakiri, ariitaka ikaatzi: 50,000 ikithoki kiriiki.

²⁰ Iikiro ikimakopiroitanakitziri Awinkathariti.

²¹ Okanta okaatapaaki jirokapaini, jominthatakawo Pablo jariitantlya Macedonia-ki iijatzi Acaya-ki. Impoña jawisanaki irojatzi Jerusalén-ki. Ikantsitaka iijatzi: “Aririka niyaataki Jerusalén-ki, ari nawisaki niyaati Roma-ki”. ²² Ipoña jotaantaki Macedonia-ki apiti imitakotapiintirini, Timoteo itsipatakari Erasto, iinirotatsi isaikanaki irirori Asia-ki.

Imaamanitaitzi Efeso-ki

²³ Okanta janta Efeso-ki antawoiti ikisawakaawintakari tsipatanaariri jiitaitziri “Aatsi”. ²⁴ Iri poñaakaantakawori iitachari Demetrio, ashiropakori. Tzimayitatsi iijatzi kimitakariri irirori jiwitsikayitziro oryaani ojyakaawo oyaapapankoti iwawanitashitari jiititziri “Diana”. Iri jaantayitari ojyiki kiriiki. ²⁵ Japatotaiyakani maawoni ashiropakoriiti. Ikantaki Demetrio: “¡Shirampariiti! Tima iro añaantari aakaiti jiroka antawairi. ²⁶ Iro kantacha, aritaki pikimakotakiri jiititziri Pablo, ikitsirinkaki ojyiki atziriiti, ikantayitziri: ‘Jiwitsikani atziriiti tii impawati’. Tii apa ikantakiro anampsitiki Efeso, aña jimatsitakawo maawoni jakä Asia-ki. ²⁷ Tii apa onkantzimotai iiro jamanantapiroitanairi awitsikani, iro kantzimopirotairi, ompiyakotya inkimakoitiro antawoiti awawani Diana maawoni jakä Asia-ki, ari jowajaantaitanakiro impokaiti oyaapapankotiki”.

²⁸ Ikanta ikimaiyakini, antawo ikisaiyanakanaki, ikaimaiyanakini: “¡Antawoiti inatzi Diana awawanitari jakä Efeso-ki!” ²⁹ Iikiro

ikamiñiinkatanakitzi jiñaawaitaiyini jirikaiti. Ipoña joirkaitanakiri Gayo itsipataitanakiri Aristarco, jaitanakiri japatotaiyapiintani atziriiti. Jirika jaitanakiri iriitaki itsipatapiintari Pablo jariitantayita, Macedonia-jatzi jinaiyini.³⁰ Ikowawitaka Pablo intyaapaakimi irirori, tiimaita ishinitziri jiyotaaniiti.³¹ Ari ikimitsitakari jiwaretti jaapatziyani Pablo, ikantakaantakiri: “Iiro pimatsitawo iiroka janta”.³² Ikanta janta japatotaiyakani, iikiro ichiraachiraataiyatziini, tii ojyawakaa okaatzi ichiraawintaiyirini. Tima jirikaiti atziriiti tii jiyopirotaiyini oita japatowintaiyarini, ikaimakaimawaitashitaiyani.³³ Iro kantacha tsikarika ikaatzi Judá-mirinka, jiñaakiri Alejandro josatikaka janta ipiyotaiyakani, ishintsiwintanakiri inkinkithatakotiri. Ikanta Alejandro jakotanaki jimiritantawatyari, ikinkithawaitakaawitakari.³⁴ Iro kantacha jiyotaiyakini atziriiti Judá-mirinka jinatzi jirika Alejandro, iikiro japiitanakitzi iro ikaimaiyini, osamani ikantaka ikaimi, ikantaiyini: “¡Antawoiti inatzi Diana awawanitari jaka Efeso-ki!”³⁵ Ipoña ikatziyanaka osankinaryaantzi, jomairintakiri, ikantakiri: “Efeso-jatzi, jiyotaitzi maawoni, aakaiti kimpostaawintawori oyaapapankoti awawani Diana, iijatzi ojyakaani poñainchari inkitiki.³⁶ Irootaki pinkinkishiritantawatyari kamiitha, iiro pimaamanitantashiwaita. ³⁷Tima jirikaiti shirampari pamayitakiri, tii jowaaripirotziro kaapapanko, tii ikijyimatziro iijatzi awawani.³⁸ Ikowirika jiyakawintanti Demetrio itsipayitakari ikaayitziri, jaanakiri ajiwariki jaminakotiniri, iri witsikiniriri okaatzi kantzimotariri.³⁹ Okowatyaraika ayotakotiro maawoni aakaiti, kimitaka kantatsi apatotiri maawoni jiwaretti, jaminakotantyaawori.⁴⁰ Okaatzi awisaintsiri iroñaaka, aritaki jowasankitaawintaitakairo amaamanitantaki. Iiro otzimi ankantiri ampiyakowintantyaari”.⁴¹ Ikanta ithonkakiro jiñaawaitakiro jiroka, jotyaantairi atziriiti.

Ipiyaawo Pablo Macedonia-ki iijatzi Grecia-ki

20 ¹Ikanta ithonkaka ikamiñiinkataki jiñaawaitaiyini, japatotakiri Pablo jiyotaani ikaminaayitanairi. Ipoñaashitaka jiwithayitanaari, jataki Macedonia-ki. ²Ari jariiyitanaawo maawoni nampitsi tsika isaikayitzi iyikiiti, ikaminaayitanairi. Irojatzi jariitantakari Grecia-ki. ³Ari isaikawaitapaakiri ikaatzi mawa kashiri. Iro jotitanaiyaami jiyaatantyaari Siria-ki, ari ikimakiri jowamaatyiri Judá-mirinkaiti jariitatanyaari janta. Irootaki ipiyantanaari Macedonia-ki. ⁴Ari itsipatanaari Sópater Bereajatzi jinatzi itomi Pirro. Ipoñaapaaka Aristarco, ipoñaapaaka Segundo, Tesalónica-jatzi jinatzi. Ipoñaapaaka Gayo, Derbe-jatzi jinatzi. Ipoñaapaaka Timoteo, Tíquico iijatzi Trófimo, Asia-jatzi jinayitzi jirika. ⁵Ari

^u 19.34 Kantakotachari jaka “osamani ikantaka ikaimi”, apiti ikanta hora osamanitaki.

jiiwataiyanakini jirikaiti iyikiiti, joyaawintapaakina Troas-ki notsipatakari Pablo. ⁶ Okanta awisanaki kitiiyiri jowantapiintaitantawori tantaponka, ari notitanaari Filipos-ki. Awisaki 5 kitiiyiri, noñaayitapairi iriroriiti janta Troas-ki, ari nosaikaiyapaakini okaatzi 7 kitiiyiri.

Ariita Pablo Troas-ki

⁷ Okanta ariitapaa kitiiyiri japatotapiintaita, ari napatotaka nompitoryiro tanta, ikinkithatakaantaki Pablo. Tima nawisatyi oñaatamanai, iikiro jiyaatakaanakitziro ikinkithatzsi, niyankiititakotakina.^{v w} ⁸ Ari napatotaiyani jinoki pankotsi, ojyiki ootamintotsi joisaitaki. ⁹ Ikanta mainari iitachari Eutico isaiki opatzimooki pankotsi. Tima osamanitaki ikinkithataki Pablo, ayimatakiri iwochokini mainari, paryaanaki isaawiki, kamapaaki.^x ¹⁰ Ipoña jayitapaaaki Pablo, joiyotashitapaakari mainari, jawithakitapaakiri. Ikantanaki: “Iiro pithaawaiyini, añaagai”. ¹¹ Ipoña ipiyanaa Pablo jinoki, ipitoryaapaakiro tanta, owaiyakan. Iikiro ikinkithatanakitzsi, irojatzi okitiiyitantanakari. Ipoña nawisaiyanakini. ¹² Iriima mainari, jaayiitanairi jañaagai. Irootaki ithaamintashiripiroitantanakari.

Jawisanaki Troas-ki irojatzi Mileto-ki

¹³ Ari niiwataiyanakini naakaiti, notitaiyanakani irojatzi Asón-ki, ari nokinkishiritakari naanairi Pablo, tima ikowakitzi irirori inkinanaki kipatsiki. ¹⁴ Ikanta noñaapairi Pablo janta Asón-ki, ari jotitanaari, jataiyakinani Mitilene-ki. ¹⁵ Opoña nawisaiyakini janta, nokitiiyitakotapaaki Quí-ki, opoña namaatakotanai apaani kitiiyiri ariitakina Samos-ki, ari naatakotapainta Trogilio-ki. Ipoña nawisanaki pashini kitiiyiri, ariitaiyakinani Mileto-ki. ¹⁶ Ari okanta nawisantanakawori Efeso tii naatakotapainta, tima Pablo tii ikowi jiyaatapainti janta, iiro josamanipirowaitanta Asia-ki. Ikowatzi jariitsitaiya Jerusalén-ki, tikira joimoshirinkaitanakiro kitiiyiri “Oyiipataantsi”.^y

Inkinkithatakairi Pablo jantaripiroriiti Efeso-jatzi

¹⁷ Ikanta nariitaka Mileto-ki, ikaimakaantapaakiri Pablo jantaripiroriiti kimisantzinkariiti Efeso-jatzi. ¹⁸ Ikanta ipokaiyakini, ikantawakiri:

^v **20.7** Kantakotachari jika “japatotantiintaitari”, irojatzi ikantaitsitari “itapiintawori kitiiyiri pashiniki domingo”. ^{w 20.7,11} Kantakotachari jika “impitoryiirori tanta”, iro jantayitanairi kimisantzinkariiti aririka inkinkishiritakotiri Jesucristo ikamimotantaki. Ari ikantziro jatyootawakaiyani, ipitoryiiro tanta, jowaiyani, jirawaitaiyini imiri. Tima jimatakotaziiri Jesús jiwyaantanaawo jowakaanaari jiyotaanipaini. Irootaki ikinkithatakotapiintakiri, ikantaitzi “impitoryaitiro tanta”. ^{x 20.9} Kantakotachari jika “paryaanaki isaawiki”, irootaki ikantakoitziri pankotsi, mawa okanta opiwryaa jiwitsikayiitziro. Ari ipoñaakari iparyaaki mainari irojatzi isaawiki. ^{y 20.16} Kantakotachari jika “Oyiipataantsi”, irojatzi ikantaitsitari “Pentecostés”.

“Piyotaiyini iirokaiti tsika nokanta nosaikimotakimi owakiraa nariitantakari Asia-ki. ¹⁹ Ari nokantapiintatyá nantawaitziniri Awinkathariti, tsinampashiri nokanta, owanaa niraawaitaka noñaakiro ikowaiyakini Judá-mirinkaiti imaamanitina. ²⁰ Iro kantacha tii nowajyaantanakiro nokinkithatakaimiro onkaati pinintaawaitaiyaari, niyotaapiintakimi pipankoitiki, iijatzi janta ipiyotapiintaiyani atziriiti. ²¹ Nokinkithatakakiri nojyininkapaini Judá-mirinka iijatzi Grecia-paantiri, nokantayitziri: Pimpiyashitairi Pawa, pawintagaiyaari Awinkathariti Jesucristo. ²² Iroñaaka niyaati Jerusalén-ki, Tasorintsinkantsi minthashiritakaakinari, tii niyotzimaita oityaarika awijiyimotinani janta. ²³ Iro kantacha tsikarika niyaayitzi, jiyyoshiritakaakina Tasorintsinkantsi, ikantashiritana: ‘Ojyiki piñaashiwaityaawo jomontyaawaitaitimi’. ²⁴ Iro kantzimaitachá naaka, tii onkantzimowaitina onkaati nonkimaatsityaari, tii nonishironkapirowaitanaka. Iro kowapirotacha nonkimoshiriwintiro nonkimitakaantiro irootaintsimi nimatiro nonkitsirinkanti nariitya tsika iwiyaa noshiyi. Tima irootaintsi nothotyiyo ikantakinari Awinkathariti Jesús nonkamantantiro Kamiithari Ñaantsi okantakota inishironkayitai Pawa. ²⁵ Nokinkithatakakimi iijatzi iirokaiti tsika okantakota ipinkathariwintantai Pawa. Iiromaita papiitairo piñaayitaina. ²⁶ Irootaki nokowantari nonkantimi tii naaka kantakaashityaawoni intzimantaiyaari piyashitaachani, ²⁷ tima nokinkithatakakimi maawoni ikinkishiritakari kitziroini Pawa jantiri, tikaatsi nimanimotimi. ²⁸ Pinkimpoyaayitaiyá, ari pinkimitakaayitaiyaari piyotapiintachari tsika jowayitakiri Tasorintsinkantsi. Pinkimitaiyá aamaakowintaniri paamaakowintaiyaari kimisantairiri Awinkathariti, iriitaki ikapathainkawintairi ipinawintayitairi. ²⁹ Niyotzi naaka aririka niyaatai ari impokapaaki pashiniiti, inkimitapaatyá ari katsimari piratsi, inkowapaaki japirotili kimisantzinkariiti. ³⁰ Ari intzinaayitanatyá pikaataiyakini jamatawitaki kimisantzinkariiti, jowajyaantakaakiri ikimisantawitari. ³¹ Pinkinkishiritiro iirokaiti, mawa osarintsi nosaikimowaitakimi, tii nowajyaantapaintziro nokaminaayitzimi, niraakowaitakimi. ³² Nawintaari Pawa naaka, iyikiiti. Iriitaki aamaakowintimini, iriitaki nishironkatimini tima irootaki ikantayitakairi. Ari inthaamintashiritakaimi, aritaki jiñaakaayitaimiro okaatzi ikajyaakaayitakiriri maawoni oitishiritaari. ³³ Tii noñiilo naaka nonintakotantiri, kiriiki, oro, ikithaataitari. ³⁴ Piyotaiyini iirokaiti, naakataki antawaiwintaincha naantari kowityiimoyitanari, ari nokimitaakiro nantawaiwintakiniri iijatzi ikaatzi tsipayitakinari. ³⁵ Ari nokinakairo niyotaantakimirori tsika ankantiro antawaipirotapiintai, anishironkatantyaariri kowityaanaintawaitatsiri. Ari nokinkishiritakaimiro ikinkithatakotapaintziri Awinkathariti Jesús,

ikantaki: ‘Kimoshiripiowintaari jinatzi nishironkatantaniri, tii ari inkantajaantaitiri ipashitaitari’ ”.

³⁶ Ikanta ithonkanakiro Pablo ikantakiro jiroka, jotziirowanaka jamanamanaatakanakari maawoni piyotainchari. ³⁷maawoni jiragaiyakan, jawithakitawakaayitaka, ari jiwithatawaari Pablo jiyaatai. ³⁸ Owashiri ikantaiyanakan, tima ikimakiri ikantaki iiro piñagaana. Ari joyaataiyanakirini irojatzi jotitantanaari Pablo.

Jiyaatantaari Pablo Jerusalén-ki

21 ¹Ikanta nookanairi iyikiiti, otitaiyanaanani, tampatzika nowanakiro niyaati Cos-ki, okitijiyitamanai ariitakina Roda-ki, opoña nawisanaki irojatzi Pátara-ki. ² Ari noñaapaaki antawo pitotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notitaiyanakan. ³ Ikanta namaatakotzi, naminakotanakiro nampatiki othampijyaa jiititziri Chipre, nokinakotanaki nakopiroiniki irojatzi Siria-ki. Tima tzimatsi ayaagawontsi jookaitanakiri Tiro-ki, ari naatakotaiyapaakani. ⁴Noñaapairi kimisantzinkarii, ari nosaikimowaitanakiri okaatzi 7 kitijyiri. Ikantawakiri Pablo: “Iiro piyatzi Jerusalén-ki”. Iro ikantantakari, jiyoshiritakaakitziri Tasorintsinkantsi. ⁵ Okanta awisanaki 7 kitijyiri, iro nawijyimatantyaari. Ari joyaatanakina maawoni iyikiiti, itsipayitakawo iinaiti, iijatzi jowaiyaniiti. Irojatzi othapikitapaa nampitsi, ari notziirowaiyapaakani impanikiitiki, namanamanaataiyakani. ⁶Ipoña niwirthatawakaayitanaa, otitanaana naakaiti, piyaiyanaani iriroriiti ipankoitiki.

⁷Ipoña namaatakotanai irojatzi Tolemaida-ki, ari niwirthayitapaari iyikiiti, apaani kitijyiri nosaikimowaitanakiri iriroriiti. ⁸ Okanta okitijiyitamanai awisakotanakina, ariitakina Cesarea-ki. Opoña nokinanaki ipankoki Felipe kinkithatakaniri, ari nosaikapaakiri. Jirika Felipe iriitaki kaatatsi pairani 7 jowaitakiri jimitakoyitiri Otyaantapiroriiti. ⁹Tzimatsi Felipe 4 mainawo irishinto, kamantantaniro inayitatzi. ¹⁰Aritaki ojyikitaki kitijyiri nosaikapaaki janta, ari jariitakari apaani kamantantaniri ipoñaakawo Judea-ki, jiita Agabo. ¹¹Ikanta jiñaapaakina naakaiti jaapaakiri jowathakiro Pablo, joojotakari jakoki iijatzi iitziki jiñaawaitanaki, ikantzi: “Ari inkantyaari ashitarakiri jirika owathakirontsi joojotiri Judá-mirinkaiti janta Jerusalén-ki, jaakaantakiri janta kaari ajyininkata. Irootaki jiyotakaakinari naaka Tasorintsinkantsi”. ¹²Ikanta nokimaiyawakini, nokantakantawitanakari Pablo: “Iiro piyatzi Jerusalén-ki”. Ari ikantsitawitakari iijatzi Cesarea-jatziiti. ¹³Iro kantacha ikantanaki irirori: “¿Litama piraantaiyarini, owanaa powashiritakaakina? Aña minthatakina naaka. Aririka onkantya joojoyiitina nonkamawintantyaariri Awinkathariti Jesú Jerusalén-ki, imawaityaata”. ¹⁴Tii nokitsirinkashitari, nokantanakiri: “Imatyataa ikowiri Awinkathariti”.

¹⁵ Ikanta okaatapaaki jiroka, witsikaiyanaanani, jataiyakinani Jerusalén-ki. ¹⁶ Ari joyaatanakina tsika ikaatzi Cesarea-jatzi iyotaariiti jinatzi. Iriitaki aanakinari ipankoki shirampari Chipre-jatzi iitachari Mnasón, pairanitaki jiyotaaritzi jirika, iriitaki nomayimotaiyirini.

Joirkaitakiri Pablo tasorintsipankoki

¹⁷ Okanta nariitayapaakani Jerusalén-ki, kimoshiri ikantaiyani iyikiiti jiñaawakina. ¹⁸ Okanta okitijiyitamanai, jaanakina Pablo nariityaari Jacobo, ari isaikakiri iijatzi maawoni antaripiroriiti. ¹⁹ Jiwithatapaakari Pablo, ikamantapaakiri maawoni oyita jantakaayitakiriri Pawa janta inampiitiki pashinijatzi atziriiti. ²⁰ Ikanta ikimaiyawakini, ithaamintanakari Pawa. Ipoña ikantaitanakiri Pablo: “Iyikí, imapiro ijyikitaki ajyininkapaini Judá-mirinka kimisantanaistsiri iijatzi, iinirotzimaita ishntsiwintatziri kimisantzinkariiti jimonkaayitiro Ikantakaantani Moisés-ni. ²¹ Ikimakowintakimi piyotaakiri ajyininka nampitawori pashiniki nampsitsi, pinkantayitirimi: ‘Tii okowapirota pinkimisantairo Ikantakaantani Moisés-ni, tii okowapirota pintomishitaanitairi pitomiiti, tii okowapirota iijatzi antayitairo okaatzi amiyitari pairani’. ²² ¿Tsikama ankantyaaka? Iyoyitaki iroñaaka ajyininka, ariitaimi jaka. ²³ Iro kamiithatatsi pantiro jiroka: Tzimatsi akaataiyini jaka, ikaatzi 4 shirampari monkaatironi ikajyaakaantziri. ²⁴ Pintsipatanatyaaari jirikaiti, pantiro onkaati kitiwathatakagaimini. Iiroka pinakowintirini inkaati intaayitiri, aririka jamiitaitakiniri iishi. Ari jiyoyiiti thiiyaantsi inatzi okaatzi ikantakoitakimir iiroka, aña pimatsitataitawo iiroka pimonkaatziro Ikantakaantaitani. ²⁵ Irooma naakaiti, niyotaiyini ikinakaashitakawo ajyininkapaini shintsishintsiwaiwitachari jimonkaatakantriom iKantakaantaitani. Tima ikaatzi kaari ajyininkata kimisantayitaatsiri, notyaantakiniri pairani osankinarintsi nokinkishiritayakarini jaka, nokantaki: ‘Iiro powayitari wathatsi itagaitziniriri iwawanitashiitari. Iiro powakoyitawo iriraani piratsi. Iiro pimayimpiriwaitzi’. Apamachiini jantayitairo jiroka”. ²⁶ Jaanakiri Pablo 4 shirampari. Okanta okitijiyitamanai itsipayitakari inkitiwathatakaitairi, ityaaki tasorintsipankoki inkamantanti tsika onkaati kitijiyiri onthonkantyaari ikajyaakaantakiri, ikinkithatakotakiro tsikapaiti jamayitantyaariri jashitakaiyaariri Pawa.

²⁷ Monkaatzimatapaaka 7 kitijiyiri, tsikarika ikaatzi Judá-mirinka poñaayitachari Asia-ki, jiñaakiri Pablo tasorintsipankoki. Japatotaki atziri, impokashitiri Pablo joirkiri, ²⁸ ikaimaiyini, ikantzi: “¡Shirampariiti! ¡Israel-mirinkaiti! ¡Pimitakotina! Iriitaki jirika shirampari kinakinayitatsiri tsikarikapaini jiyotaayitziri atziriiti pithokashitariri ajyininkapaini, pithokashitawori Ikantakaantani Moisés-ni, pithokashitawori tasorintsipanko. Iro owatsipirotainchari,

ityaakaakiri iroñaaka kaari ajyininkata tasorintsipankoki, ithainkatasorintsiwaitakiro".²⁹ Iro ikantantawori jiroka tima jiñaakitziiri Pablo janta Jerusalén-ki itsipatakari Trófimo poñaachari Efeso-ki, jiñaajaantzi ityaakaakitziiri tasorintsipankoki.³⁰ Apatotapaaka ojyiki atziriiti, shiyapaaka joirikakiri Pablo, jinoshikanakiri jomishitowakiri jikokiroki tasorintsipankoki, jashititanakiro.³¹ Iroowitaincha intsitokirimi, ari ikamantaitakiri ijiwari owayiriiti poñaachari Roma-ki, ikantaitakiri: "Imaamanitawakaatyá janta".³² Ikanta jiwari japatotanakiri jowayiriti, ishiyapaaka ipiyotaiyakani atziri. Ikanta jiñagaiyawakirini ipokaki, jowajyaantanakiri ipajawitziri Pablo.³³ Joirikaitapaakiri Pablo, ikantanakiri jowayiriti: "Poojotantyaari apiti ashirotha". Ipoña josampitanakiri atziriiti: "¿Itaka jirika, iita jantakiri?"³⁴ Tzimatsi chiraachiraatanaaintsiri, tiimaita ojyawakaa okaatzi ichiraawintaiyarini. Tii jiyotiro jiwari oita awisatsiri. Jotaantakiri jowayiriti jaanakiri Pablo jimaapiintaiyini.³⁵ Ikanta joirinkakaawitari Pablo, iiкиro ishinsitatzi atziriiti ikowi impajawitiri, irootaki inatantatanakariri owayiriiti inkini jotszikaawintiri.³⁶ Tima maawoni joyaatakowintananakiri, ikaimaiyini: "¡Powamairiwi!"

Ikinkithatakota Pablo

³⁷Irootaintsi jomontyiitiri imaapiintzi owayiriiti, josampitanakiri Pablo jiwari, ikantziri: "¿Kantatsima nonkinkithawaitakaimi kapichiini?" Ari ikantanaki jiwari: "¡Tsika piyotziroka noñaani!³⁸ Tima iiroka Egipto-jatzi poñaakaantakawori chapinkipaiti maamanitaantsi, kinapaintsiri otzishimashiki, jamaki 4000 owayiriiti".³⁹ Ikantzi Pablo: "Judá-mirinka ninatzi naaka, nopoñaawo Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami inatzi nonampi, nokowi pishinitina nokinkithawaitakairi nojyininka".⁴⁰ Ishinitakiri. Katziyanaka Pablo pawitsiki, itzinaawakotanaka jimairitantawatyári ijyininkapaini. Ari jimairitaiyanakini. Kinkithawaitanaki Heber-paantiki iñaaniki iriroriiti, ikantanakiri:

22 ¹"Iyikiiti, iwaapatiitarí, pinkimi nonkinkithatakotya".
²Ikanta ikimaitawakiri iñaaniki iriroriiti, ari

jimairipirotaiyanakini. Iikiro ikantanakitzi Pablo:

³"Judá-mirinka ninatzi naaka. Notzimaki Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki, iro kantacha jaka Jerusalén-ki nokimotataki, jiyotaani ninatzi Gamaliel, niyopirotziro Ikantakaantani achariniiti. Nokowapiintawitaka noshiripirotayaari Pawa, pikimitaka irokaiti iroñaaka.⁴ Pairani nopatzimawaiwitakari tsipatanaariri jiititziri 'Aatsi' nowamaayitaki. Ojyiki nonoshikayitaki shirampari, tsinani, maawoni, nomontyaakaantakiri.⁵ Jiñaayitakina nantayitakiro jiroka maawoni ijiwari Ompiratasorintsitaari iijatzi Antaripiroriiti. Iriiyitaki payitakinari osankinarintsi ipakaantziri ajyininka Judá-mirinka janta Damasco-ki.

Ipoña niyaataki naminaminayitziri jirikaiti, namayitiri jaka Jerusalén-ki jowasankitaitiri”.

**Ikinkithatakota Pablo ikimisantantaari
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)**

⁶“Okanta naniitzi aatsiki, irootaintsi nariitya Damasco-ki, jiwiyaaka tampatzika ooryaatsiri, ari jomapokakinari morikanaintsiri inkitiki, joorintakotapaakina nokatziyaka, ⁷ari notyaanakiri kipatsiki. Nokimatzi ñaanatanari, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Itama pipatzimaminthatantanari?’ ⁸Nosampitanakiri naaka: ¿Itaka iiroka Pinkatharí? Ari jakaitanakina: ‘Naakataki Jesúz Nazaret-jatzi pipatzimaminthawaitakiri’. ⁹Ikaatzi tsipatakinari jiñaakiri oorintapainchari, antawoiti ithaawaiyanakini, tiimaita ikimathataiironi iriroriiti jiñaanataitakina. ¹⁰Ipoña nosampitanakiri, nokantziri: ‘Pinkatharí. ¿Itama pikowiri nantairi naaka?’ Ari ikantanakina Pinkathari: ‘Pintzinai, piyati nampsitsiki Damasco. Ari inkamantayiitimiro oitya pantayitiri’. ¹¹Tima kamampotaaki jowanakina oorintakinari, ikathatashitaana notsipayitakari irojatzi Damasco-ki.

¹²Ari isaikiri janta shirampari jiita Ananías, pinkathatasorintsitaniri jinatzi, jimonkaayitziro Ikantakaantani Moisés-ni. Pinkatha jowiri maawoni Judá-mirinka nampiyitawori Damasco-ki. ¹³Pokaki Ananías jiñiina. Ikanta jariitapaaka, ikantapaakina: ‘Iyiki Saulo, pokiryagai’. Apathakiro nokantanaka nokiryaanai, aminawaitanaana. ¹⁴Iikiro ikantanakityaana Ananías: ‘Iiroka jiyoshiitani Iwawani achariniiiti. Jiyoshiitakimi piyotantaiyaawori ikowakaimiri irirori, ari piñaakiri Cristo tampatzikatatsiri, ari pinkimañaanitakiri ijijatzi. ¹⁵Iirokataki kinkithatakotairini maawoni atziriki. Pikinkithatakoyitairo okaatzi piñaakiri, okaatzi pikimakiri. ¹⁶Iroñaakataki, tikaatsi poyaawintanaki. Pinkatziyi, powiinkaatyá, pimpairyagairi Awinkathariti pinkowakotairi onkantya impiyakontaimirori piyaripironka’ ”.

**Ikamantantziro Pablo jotyaantaitziri
inkinkithatakairi pashinijatzi atziri**

¹⁷“Ikanta nopyiyapaaka Jerusalén-ki, niyaataki tasorintsipankoki namanamanaatyá, ari noñaawiyawaitakari. ¹⁸Noñaakiri Awinkathariti, ikantakina: ‘Pishintsitanaki, pishitowi Jerusalén-ki, tima iiro ikimisantitzimi pinkinkithatakotina jaka’. ¹⁹Ari nokantanakiri naaka: ‘Pinkatharí, jiyotiyini maawoni niyaatapiintaki japatotapiintaita, nomontyaakaantakiri kimisantaimiri iiroka, owanaa nopajatakaantawaitakiri. ²⁰Tima jowamaitakiri pairani potzikatani Esteban, kinkithatakotzimiri iiroka, ari nokaatakiri ijijatzi naaka janta, naapatziyakari owamaakiriri, naamaakowintakanari iithaaripaini’. ²¹Iro

kantacha ikantanakina Pawa: ‘Piyaati, tima naakataki otyaantimini intaina isaikayitzi kaari piyyininkata’ ”.

Isaikimotakiri Pablo ijiwariti owayiriiti

²²Ikanta ikimawakiro atziriiti jiroka, japiitanairo ikaimaiyini ikantzi: “¡Jirika shirampari tii okantzi jañi! ¡Pashiryiyyaari!” ²³Iikiro ishintsitatzu ikaimaiyini, jotikakotaiyani iithhaariki.^z ²⁴Ikanta jiwarí, ikantakiri jowayiriiti: “Paanakiri inthomainta jirika, ampajatawakiri onkantya inkamantantairori oita jiñaawaitakiri jowatsimaantakariri ijyininkapaini”. ²⁵Aritaki joojoiytakiri impajawaitantyaariri, ikantakiri Pablo pashini jiwarí, ikantziri: “Josankinatakotani Roma-jatzi naaka. ¿Shinitaantsitatsima impajaitina, tii jaminakoitawakinawo oita nokinakaashitakari?” ²⁶Ikanta ikimawaki jirika, ipiyashitanakari ijiwaripirori, ikantapairi: “Nowinkatharití, ¿Piyotakima iita antakiri? Iriitaki jirika, josankinatakotani awinkatharipiroriti saikatsiri Roma-ki”. ²⁷Ikanta ikimawaki, ipokashitanakari Pablo, josampitapaakiri: “¿Imapiroma posankinatakota iiroka?” Ari jakanaki Pablo, ikantzi: “Jii”. ²⁸Ikantzi jiwarí: “Ojyiki nopolakowintaka naaka onkantya nosankinatakantyaari”. Ikantzi Pablo: “Tiitya naaka, josankinatakotakina kitziroini owa notzimapaaki”. ²⁹Ikimawaki ikantaki, apa joojoryaakotanakiri. Ithaawanaki jiwarí, joojotakaantakiri osankinatakotachari Roma-ki.

Jaitanairi Pablo japatotapiintaiyani ijiwari Judá-mirinkaiti

³⁰Okanta okitijiyitamanai, ikowi jiyopiroti jiwarí oita jimaamanitantariri Judá-mirinkaiti jirika Pablo. Japatotakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, ijiwaripirori Judá-mirinkaiti. Jomishitowaitairi Pablo, joosaikakiri japatotaiyani.

23 ¹Jaminapaakiri Pablo jiwaripiroriiti apatotainchari, ikantanakiri: “Iyikiiti, naamaakowinta naaka iiro otzimanta nantzimotiriri Pawa”. ²Ikanta Ananías, Ompiratasorintsipirori, ipajatanakiri ipaantiki Pablo. ³Iro kantacha Pablo, ikantanakiri: “¡Thiiyinkarí, Pawa pajatimini iiroka! Saikawitakimi jakä piyakawintantinawomi Ikantakaantaitani, ¿Pipiyathatawo iiroka pipajatakina nopaantiki?”^a ⁴Ikanta apatotainchari, ikantanakiri Pablo: “¿Arima pinkantiri pinkawiyiri jompiratasorintsitarí Pawa?” ⁵Ikantzi Pablo: “Iyikiiti, tii niyowita naaka ompiratasorintsji jinatzi, okantzi Osankinarintsipiroriki: ‘Iiro pikawiyiri jiwtakaantatsiri’ ”.

^z **22.23** Ikantaitzi ijijatzi, jookawanitsitaka kipatsi tsika ipiyotaiyakaní, tima ikisaiyataani.

^a **23.3** Kantakotachari jakä thiiyinkarí, iriitaki Ompiratasorintsitaniri, kimitawori okitamaawita jowantaitariri kaminkari. Paminiro Mt. 23.27.

⁶ Jiyotziri Pablo ijiwaripiroriti apatotainchari, Saduceo jinatzi, iriima pashinipaini Fariseo jinatzi, ikantanaki: “Iyikiiti, Fariseo ninatzi naaka, iijatzi nojyininkapaini. Iro jiyakawintaitanari tii nokimisantairo jañaayitai kamayitatsiri”. ⁷Ikantaki Pablo, ojyki jiñaanatawakaanaka Fariseo-paini itsipatakari Saduceo-paini. ⁸ Tima ikantaiyini Saduceo-paini: “Iiro jañaayitai kamayitatsiri, tikaatsi maninkariiti, tikaatsi iijatzi shiritsi”. Iriima Fariseo-paini, ikimisantayitzi irirori imapirotaty jirokapaini. ⁹ Ari ichiraiyanakini maawoni. Ikanta yotzinkari Fariseo, ikatziyanaka, ikantzi: “Jirika shirampari tikaatsi ikinakaashitani. Kimitaka maninkariiti ñaanashiritakiriri, aamaashityaari shiritsi”. ¹⁰ Iikiro ishintsitatzu ichiraiyini, ithaawanaki ijwari owayiriiti jowatsinaawaitanakiri Pablo, ikaimaki jowayiriti jomishitowairi, jaanairi jimaapiintaiyini.

¹¹ Okanta otsiniritanai, joñaagaari iijatzi Awinkathariti, ikantairi: “Pablo, iiro pithaawi, ari pinkinkithatakotakina Roma-ki pikimitaakiro jaka Jerusalén-ki”.

Ikinkishiritaita intsitokaitiri Pablo

¹² Okanta okitijiyitamanai, ikamantawakaaka tsikarika ikaazzi Judá-mirinka, ikantawakaa: “Thami amajyikawintiri Pablo iroatzi antsitokantantyaariri”. ¹³ Tima janaakiro 40 ikaataiyini shirampariiti kantaintsiri. ¹⁴ Ipoña jiyaatashitakiri ijwari Ompiratosorintsitaari, iijatzi Antaripiroriiti, ikantakiri: “Nokantaiyakini nomajyikawintiri Pablo iroatzi nontsitokantyaariri. ¹⁵ Incha pintsipatawakaiya iirokaiti pikaatzi papatotapiinta, pinkamitiri ijwari owayiriiti, pinkantiri: ‘Pamainari Pablo onkitijiyitamanai naminakotairo ikinakaashitakari’. Impoña naakaiti aamaakowinta nonkantya nowawakiri tikira jariitapaa jaka”.

¹⁶ Kimaki itziniri Pablo, jatanaki imaapiintzi owayiriiti inkamantapaakiri. ¹⁷ Ikaimaki Pablo apaani owayiri, ikantakiri: “Paanakiri jirika mainari pijiwaritiki, tzimatsi oita inkantiriri”. ¹⁸ Ikanta owayiri jaanakiri ijiwaritiki, ikantapaakiri: “Jiwarí, ikowakotakina Pablo namakimiri jirika mainari, tzimatsi ikowiri inkantimiri”. ¹⁹ Ipoña jiwari, jaanakiri mainari jantyaatsikiini, josampitakiri: “¿Oita pinkantinari?” ²⁰ Ikantanaki mainari: “Ikinkishiritaka Judá-mirinkaiti inkowakotimi onkitijiyitamanai paanairi Pablo japatotapiinta jiwariiti, jaminakotairo ikinakaashitani. ²¹ Iiro pikimisantziri, tima manaiyakan 40 shirampariiti. Ikantaiyakini: ‘Thami amajyikawintiri Pablo iroatzi antsitokantyaariri’. Aritaki witsikaiyakani iroñaaka, joyaawinta tsika pinkanti iiroka”. ²² Jotyaantairi jirika mainari, ikantawairi: “Iiro pikamantantziro jiroka”.

Jowawisaitakiri Pablo pinkathariki Félix

²³ Ikanta jiwari ikaimaki apiti pashini ijwari owayiriiti, ikantakiri: “Papatoti 200 powayiriti, pintsipataakiri 70 owayiriiti tyaakotachani

moraki, iijatzi pashini 200 aatsini jowathaaminto. Paanakiri tsiniripaiti Cesarea-ki.²⁴ Piwitsikiniri mora intyaakaanatyaaari Pablo, paamaakowintyaari kamiitha. Paanakiri pinkathariki Félix".²⁵ Ari josankinataki jotyaantiniriri pinkathari, okantzi:

²⁶ "Josankinari Claudio Lisias jotyaantziniri pinkathari Félix: Ojyiki niwitthatzimi.²⁷ Jirika shirampari notyaantimirri, joirkakaantani Judá-mirinkaiti jaka, iroowitainchami intsitokirimi. Ikanta niyotaki josankinatakotani ajiwaripiroriti saikatsiri Roma-ki, naanaki nowayiriti, nookakaawintakiri.²⁸ Nokowaki niyoti iita ikinakaashitakari jirika imaamanitantitariri, naanakiri japatotaiyani ijiwaripiroriti,²⁹ noñaatzi jimaamaniwintashitari Ikantakaantaitani jashitari iriroriiti. Tikaatsi oitya intsitokantyaariri, tii okantzi iijatzi jomontyaawaaitaitiri.³⁰ Nokimaki ikowaiyakini Judá-mirinkaiti intsitokiri, irootaki notyaantantzimirri iiroka. Nokantakiri jirikaiti maamaniwaitziriri inkamantimiro oita itzimawintantariri jirika".

³¹ Jimatakiro owayiriiti. Jaanakiri tsiniripaiti Pablo janta Antípatris-ki.³² Okanta okitijiyitamanai, piyiliyaani owayiriiti aniiashitanainchari. Iriima tyakotanainchari iikiro joyaatananakitziiri Pablo. ³³ Ikanta jariitaka Cesarea-ki, ipapaakiri osankinarintsi pinkathari, ikantapaakiri: "Pinkatharí, jirika Pablo".³⁴ Ari ithonkakiro pinkathari jiñaanatawakiro osankinarintsi, josampitanakiri Pablo, ikantziri: "¿Tsika pipoñaaka?" Ikantzi Pablo: "Nopoñaawo Cilicia-ki".³⁵ Ikantanaki: "Ari nonkimakimi paata jariitapaatya maamanitzimirri". Ipoña ikantakaantaki jaayiitanakiri ipankoki Herodes, ari jaamaakowintaityaari.

Ikinkithatakota Pablo janta Félix

24 ¹Okanta awisanaki 5 kitijiyiri, ariitapaaka Cesarea-ki, Ananías Ompiratasorintsitaniri itsipatakari Antaripiroriiti yakawintantaniri jiita Tértulo. Jawisashitapaakiri pinkathari imaamanitiri Pablo.² Ikanta jamaitapaakiri Pablo, ñaawanitanaki Tértulo, ikantanakiri Félix: "Paasoonki pinkathari, noñiiro kamiitha nosaiki, paasoonki piyotanitzi ojyiki pantakiniri kamiithatatsiri nojyininka.³ Okaataki jiroka kamiichaanikiri nowinkatharipiroti Félix, owanaa ipaasoonkitapiintakimi maawomi nojyininka.⁴ Iro kantacha iiro osamanitanta, nokowatzi pinkimisantawakina kapichiini nonkantimirri.⁵ Noñaakiri naaka, jirika shirampari owaaripirotantanirri jinatzi. Ithonka ikinakinayitaki nampsitsiki, tii apa jimaamanitakiri nojyininka nokaatzti no-Judá-mirinkatzi, irijatzi jiwtakaanairiri iitashiwaitachari 'Oshiritanaariri Nazaret-jatzi'.⁶ Ikowaki iijatzi jowaaripirotiromi notasorintsipankoti, irootaki noirkakaantakariri, nokowawitaka naminakotantirimi Ikantakaantitanari naakaiti.⁷ Iro kantacha, ipokapaaki jiwari Lisias, shintsiini jaapithatakinari,

jowatsinaawaitanakina.⁸ Ikantanakina: ‘Ontzimatyii piyataiinyi pinkathariki jiwitsikimiro kantainchari’. Incha posampitiri iiroka ayotantyaawori tyaaaryoorika nomaamanitakariri”.

⁹Irojatzi ikantsitakari iijatzi Judá-mirinkaiti ikaatzi pokaintsiri.

¹⁰Ari itzinaawakotanaka pinkathari jiñaawaitantyaari Pablo.

Ikantanaki Pablo: “Ojyiki nokimoshiritaki iirokataki kiminani nonkinkithatakota, tima niyotzi iirokataki witsikapiintziniriri nojyininkapaini imaamanitawaka.

¹¹Kantatsi posampitakowintiro iiroka, owakira nariitaa naaka Jerusalén-ki okaatzi 12 kitijyiri, nokowawita nopinkathatapairimi Pawa. ¹²Tii noñaananatantawaitzi, tii nomaamanitziri atziripaini tasorintsipankoki, ari nokimitaakiro nampsiki, tikaatsi nomaamaniti japatotapiintaita. ¹³Jirikaiti kinkithatakotakinari jaka, iiro jiñaitziro imapiro ikantakotanari. ¹⁴Ari okantaka, notsipataari naaka jiitaitziri ‘Aatsi’. Irootaki ikantakiri iroñaaka jirikaiti yakawintanari nokimisantashiwaitani jinatzi. Ari nokinakairo nopinkathatziri Pawa ikimisantziri pairani nochariniiti. Nokimisantziro Ikantakaantani, iijatzi josankinaripaini Kamantantaniriiti. ¹⁵Ari nojyari iriroriiti, joyaawintari Pawa jañaakaayitairi kamayitaintsiri, tii apa jañaayitai kamiithashiriri aña jimatsitaiyaawo kaariapiroshiriri. ¹⁶Irootaki nokowakiri iiro otzimi oitya nantzimotiriri Pawa, iijatzi atziriiti.

¹⁷Awisaki ojyiki osarintsi nokinawaitaki, nopiyaa nonampiki namai nompashitatapaiyaariri nojyininka kowityaawaitatsiri, nokowawitapaa iijatzi nontaapainirimi Pawa. ¹⁸Irootaki nantziri tasorintsipankoki, aritaki namiitakiro noishi onkantya nonkitiwthatantyaari, tiitya ojyiki nonkaataiyini, tikaatsi nomaamaniwaiti janta. Aripaiti jiñaapaakina tsikarika ikaatzi Judá-mirinka poñainchari Asia-ki. ¹⁹Iritakimi pokatsi jaka inkinkithatakotina iitarika jiñaakotakinari. ²⁰Tii ipokaiyini irirori. Jirikatzimaitaka pokaintsiri jaka apatowintakinari, incha inkantimi oitarika jiñaakotakinari nokinakaashitakari. ²¹Aamaa iro ikantakotanari nokantakiri chapinkipaiti: ‘Iro jiyakawintaitanari tii nokimisantairo jañaayitai kamayitatsiri’”.

²²Tima pinkathari Félix jiyopirotziro jiitaitziri “Aatsiwiri”, irootaki jowajyaantantanariri, ikantanakiri: “Aririka impokaki jiwari Lisias, ari inkamantapaakinawo jiroka”. ²³Ipoña ikantakiri ijiwari owayiriiti: “Paamaakowintinari Pablo, pishinitiniri jariityaari jaapatziyani impantyaariri kowityiimotziriri”.

²⁴Okanta pashini kitijyiri, piyaa Félix, itsipatakawo iina Drusila, Judá-mirinka inatzi iroori. Ikaimakaantapairi Pablo inkimawakiri inkinkithatakairi tsika okantakota jawintaashiritantaariri Jesucristo. ²⁵Iro kantacha Pablo jitanakawo ikinkithatakaanakiri tampatzikashiritaantsi, ñiaakoshiritaantsi, jowasankitaantaiti paata.

Ari ithaawanakiri Félix, ikantanakiri: “¡Aritapaaki, piyatai! Ari napiitairo nonkaimakaantaimi paata nosaikashiwaityaarika”.

²⁶Tima joyawintawitatyá Félix impinatirimí Pablo, onkantya jomishitowakaantaiyaariri. Irootaki japiitantawitakariri ikaimakaantziri inkinkithawaitakairi. ²⁷Awisaki okaatzi apiti osarintsi. Ari okaatapaaki ipinkatharitzí Félix. Ikowatzi jaapatziyapiintyaari Judá-mirinkaiti, jomontyaakaantanakiri Pablo. Ari ipoyaataariri pashini pinkathari iitachari Porcio Festo.

Ikowaki Pablo iriitajaantaki César aminakotirini ikinakaashitani

25 ¹Aritaki jowaitakiri Festo impinkathariwintanti. Iro awisanaki mawa kituijyiri jataki Jerusalén-ki ipoñaanakawo Cesarea-ki. ²Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari ñaapiroriiti Judá-mirinkaiti, ikinkithatakotakiri Pablo. ³Ikowaki jotañaantairi Pablo Jerusalén-ki. Ikinkishiritayani intsitokakaantiri niyankithaki aatsi. ⁴Ari ikantanakiri Festo: “Aritaki jomontyaitakiri Pablo janta Cesarea-ki, irootaintsi niyatai janta. ⁵Incha joyaatanakina pijiwariti, tzimatsirika ikinakaashitani jirika shirampari, ari piyakawintiri janta”.

⁶Tii osamanipirotzi isaikawaitapaintzi Festo janta Jerusalén-ki, ipiyaa Cesarea-ki. Okanta okituijyitamanai, isaikapai isaikamintoki ipinkathariwintantzí, ikaimakaantakiri Pablo.^b ⁷Ikanta ityaapaaki Pablo, ari ipokaiyapaakini Judá-mirinkaiti poñaayitainchari Jerusalén-ki, ikantakowitzapakiri ojyiki kaaripirori, okantawita tii jiñaawitawo imapirotatyáarika okaatzi ikantakoitziriri. ⁸Kinkithatakotanaka Pablo, ikantaki: “Tikaatsi kaaripirori nanti naaka, tii nopyiyathatawo Ikantakaantani nojyininkapaini, tii nowaaripirotziro tasorintsipanko, tii nokawiyawaitziri iijatzi César ijiwaripirori Roma-jatzi”. ⁹Iro kantacha pinkathari Festo ikowi jaapatziyapiintyaari Judá-mirinkaiti, josampitanakiri Pablo: “¿Pikowatzíima piyati Jerusalén-ki, niyakawintimi janta?” ¹⁰Ikantanakiri Pablo: “Iro tampatzikatatsi nosaiki jaka paminakotina, iirokataki jowaki César ijiwaripirori Roma-jatzi. Aritaki piyotaiyakini tikaatsi kaaripirori nantzimotiriri nojyininkapaini Judá-mirinka. ¹¹Ontzimatiyíimi nokinakaashipirotoni, kamiithatatsimi jowamaitina. Irooma tikaatsi nonkinakaashitatyá, iiro okantzi potyaantina janta. Nokowatzi iriitajaantaki pinkathari César aminakotinani”. ¹²Ipoña Festo ikinkithawaitakaakiri ikaataiyini ipinkatharitzí. Ari ikantanakiri: “Pikowirika jaminakotimi César, ari piyatirí janta”.

^b 25.6 Kantakotachari jaka “tii osamanipirotzi”, irojatzi ikantakoitziri 8 tirika 10 kituijyiri isaikawaitapaintzi.

Jaitanakiri Pablo pinkathariki Agripa

¹³Ipoña pinkathari Agripa itsipatakawo iina Berenice ipokaiyakini Cesarea-ki, jiwithatyari Festo.^c ¹⁴Ikanta isaikawaitapaintzi janta, ikinkithawaitakaakiri Festo ikantakota Pablo, ikantziri: “Tzimatsi jaka shirampari jookanairi pinkathari Félix jomontyaitakiri. ¹⁵Tima niyaataki chapinki Jerusalén-ki, ojyiki ikantakoitawakiri ijiwari Ompiratasorintsitaariiti itsipatakari Antaripiroriiti, ikowakotakina nontsitokakaantiri. ¹⁶Ari nokantanakiri naaka: ‘Jiroka namitaiyarini naakaiti Roma-jatzi: Ontzimatyii japatotaiyaani maamanitawakaachari, inkinkithatakotantyaariri iyakawintaari. Imapirorika otzimi ikinakaashitani, aritaki onkantaki intsitokaitiri’. ¹⁷Irootaki nimatakiri ipokaiyakini iriroriiti, tii nojyinkaapaaki, jatakina nosaikamintoki, nokaimakaantakiri shirampari. ¹⁸Iro kantzimaitacha okaatzi ikantawitapaakari iyakawintakiriri, tii noñiilo onkantapirotya nokinkishiriwitakari. ¹⁹Apa ikinkithatakotakiro ikimisantashitari, ikinkithatakotakiri iijatzi jiititziri Jesúس jowamaitakiri, iriitaki ikantziri Pablo iiniro jañi. ²⁰Tiimaita niyotziro tsika nonkantiro jiroka, nosampitakiri Pablo ikowirika jiyati Jerusalén-ki jaminakoitantyaariri janta. ²¹Iriima Pablo ikowaki iriitajaantaki aminakotirini César Augusto awinkatharipiroti Roma-ki. Irootaki nokantantakari jomontyaitawakiri irojatzti notyaantantyaariri”. ²²Ipoña Agripa, ikantanakiri Festo: “Nokowi nonkimiri naaka jirika shirampari”. Ari ikantzi Festo: “Ari pinkimajaantakiri onkitiijyitamanai”.

²³Okanta okitijyitamanai, ityaaki janta Agripa itsipatakawo Berenice owaniinka ikantaka. Itsipatakari ijiwari owayiriiti, jiwaretti saikatsiri janta. Ikantakaantaki Festo jamaitiri Pablo. ²⁴Ari jiñaaawaitanaki Festo, ikantzi: “Pinkathari Agripa, pinkathariiti ikaatzi apatotainchari jaka, jirika shirampari. Owanaa jiyakawintakiri Judá-mirinkaiti janta Jerusalén-ki iijatzi jaka Cesarea-ki. Ichiraapiintaki ikowi jowamairi. ²⁵Noñiimaitakawo naaka tikaatsi ikinakaashitani jirika jowamaitantyaariri. Iro kantzimaitacha, iriitajaantaki kowaintsiri jaminakotiri Augusto, irootaki notyaantantyaariri janta. ²⁶Iro kantacha tii noñi naaka oitya nosankinatiniriri pinkatharipirori tsika ikantakota jirika, irootaki namantakariri piñiiri iirokaiti, iiroka pinkathari Agripa namakiniri, onkantya pinthonkakiro posampitiri, tzimatsi nosankinatiri. ²⁷Tima tii okamiithatzimotana notyaanti apaani omontyaari, iirorika otzimi tsika osankinatakota okaatzi ikinakaashitakari”.

Ikinkithatakota Pablo Agripa-ki

26 ¹Ipoña Agripa ikantanakiri Pablo: “Kantatsi piñaawaiti iiroka”. Ari itzinaawakotanaka Pablo, ñaawaitanaki, ikantzi:

^c 25.13 Jirika Agripa, jiititziri iijatzi Herodes.

² “Pinkatharí Agripa, owanaa nokimoshiritaki nonkinkithawaitakaimi iroñaaka, nokowi nonkinkithatiro okaatzi ikantakotanari Judá-mirinkaiti. ³ Tima piyopirotziro iiroka okaatzi jamitari ajyininkapaini Judá-mirinka. Irootaki nokowantari pinkimisantawakina nonkantimiri”.

Jañaantari Pablo tikira ikimisantanakiita

⁴ “Iyotaiyini nojyininkapaini Judá-mirinka tsika nokanta iinirnomainaritapaaki, nosaikimotantakariri Jerusalén-ki, ⁵ naakatapiintaki Fariseo monkaawaitaniri, tii nopyathanitawo Ikantakaantaitani. Ikowirika, kantatsi inkinkithatakotina. ⁶ Irootaki nosaikantari iroñaaka jaka, tima nokinkithatakotazziro ikajyaakaakiniriri Pawa pairani achariniiti, oyaakoniintayakirini aakaiti. ⁷ Pinkatharí Agripa, irojatzi noyaakoniintsitakari naaka, irootaki ikantakotakinari iroñaaka ajyininkapaini. Irojatzi joyaakoniintsitakari maawoni ajyininkaiti ichariniyitaari 12 itomiitini Israel-ni. Irootaki jiñaashintsitapiintakari jantainiri Pawa jiñaantaiyaawori. ⁸ ¿Itama kaari pikimisantanta iiroka jañaakairi Pawa kamawitainchari?”

Ipatzimawitakari Pablo kimisantzinkariiti

⁹ “Nimawitakawo naaka pairani noñaashintsiwaitaka, nokinkishiriwitaka nantayitimi ojyiki nomamanitiri ikaatzi pairyaanairiri Jesús Nazaret-jatzi. ¹⁰ Irootaki nantakiri Jerusalén-ki. Ishinitakinawo ijwari Ompiratasorintsitaari, ojyiki nomontyaakaantakiri otishiritaari. Ikanta noñiiri jowamaitziri inimotana. ¹¹ Tzimatsi ojyiki nowasankitaaki onkantya jowajyaantantyaawori ikimisantzi. Ari nokantapiintakiri tsika japatotapiintaita. Owanaa nokisaniiintakiri jirikaiti, nopatzimawitakiri, nimatsitakari saikatsiri pashiniki nampitsi”.

Japiitziro Pablo ikinkithatakota ikimisantai

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Iro niyaatantakari nampitsiki Damasco, jotyaantakina ijiwari Ompiratasorintsitaari. ¹³ Iro kantacha niyankithaki aatsi, jiwiyaaka tampatzika ooryaatsiri noñaaki oorintanainchari inkitiki, janaanakiri ishipakiryaa ooryaatsiri, joorintapaakina nokatziyaka naaka, nokaatakiri tsipatakinari. ¹⁴ Tyiyanakinani maawoni. Nokimatzi jiñaanaitakina noñaaniki Heber-paantiki, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Itama pipatzimatantanari? Iirokataki owasankitaacha apaniroini, okimiwaitakawo pimpatzitatyiyaawomi thoyimpithowari’. ¹⁵ Ipoña nakanakiri naaka: ‘¿Itaka Pinkathari?’ Ari jakanañina Nowinkathariti: ‘Naakataki Jesús, pipatzimatakiri. ¹⁶ ¡Pinkatziyi! Iro noñaagantzimiri iroñaaka pantawaiataina. Pinkinkithatairo okaatzi piñaakiri, onkaati piñiri paata nantakaimiri. ¹⁷ Aritaki piñiro nowawisaakotaimi pijyininkaki, iijatzi janta kaari

pijyininkata tsika notyaantimi.¹⁸ Onkimityaawo pokiryaakairimi. Aritapaaki ikinashiwaitaka otsinirikitzi, aña janiiyitai kitainkariki. Aritapaaki ipinkathatakiri Satanás, aña Pawa pinkathariwintairini. Ari nompiyakotainiri iyaaripironka, nontasorintsishiritakairi awintaashiritaanari naaka. Tima irootaki ikajyaakagaitakinari”.

Tii ipiyathawaitanaka Pablo joñaagaitakari

¹⁹“Pinkatharí Agripa, tii nopiyathathanaka joñaagaitakinawo inkitiki,²⁰aña nitanakawo nokinkithatanakiniri Damasco-jatzi, Jerusalén-jatzi, maawoni nampiyitawori Judea-ki iijatzi ikaatzi kaari ajyininkata, nokantayitziri: ‘Pimpiyashitairi Pawa, pantairo oñaagantironi powajyaantairo piyaaripironka’.²¹ Irootaki kantakaawori, joirkantakinari nojyininkapaini tasorintsipankoki, ikowawitaka intsitokina. ²²Iro kantacha inishironkatakina Pawa iikiro niyaatatzinokinkithatakotziri iroñaaka. Nokinkithatakini maawoni, ñaapiroriiti kaari ñaapirotachani. Okaatzi nokinkithatapiintaki, tii notikapaintziro josankinatakiri Moisés-ni, ipoña Kamantaniriiti. Tima josankinaitakiro onkaati awisatsini, ikantaitaki pairani:²³ Ontzimatyii inkami Cristo, aririka inkamawitatya iri itakaantyaawoni jañagai iijatzi. Ari onkantya inkinkithatakotantyaanariri awisakotaantsi ajyininkapaini, inkinkithatakotiniri iijatzi kaari ajyininkata”.

Ikowi Pablo inkimisantakairi Agripa

²⁴Ikantakiro Pablo jiroka, ikaimanaki Festo: “¡Pablo, pishinkiwintatya! Okantakaimi paakowintawo piñaanawaitzi”.²⁵ Ari jakanaakiri Pablo: “Pinkatharí Festo. Tii noshinkiwinta, okaatzi nokantakiri imapirotatya.²⁶ Jiyopirotzi pinkathari Agripa, irootaki nokantantawori jirokapaini. Niyotzi naaka jiyotakotziro maawoni, tii jimanaakota.²⁷ Pinkatharí Agripa, ¿pinkimisantiro josankinari Kamantaniriiti? Niyotzi naaka pikimisantziro”.²⁸ Ari jakanaakiri Agripa: “¿Piñaamachiitaki pikantakina kapichiini ari pinkimisantakaakina, nonkimitantaiyaariri ‘Cristo-wiriiti?’”²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantawitaka kapichiini nokantakimiri, tiirika, ojyiki nokantakimiri, onkaminta iri Pawa kantakaiyaawoni, tii apa iiroka pinkatharí, aña iijatzi maawoni pikimaiyakini iroñaaka, pinkimitaina nokantaka naaka, okantawitaka iiro joojoitantzimiro ashirotha”.

³⁰Ipoña ikatziyanaka pinkathari Agripa itsipatakawo Berenice, pinkathari Festo, maawoni ikaatzi saikauntsiri,³¹jataiyakini jantyaatsikiini ikinkithatakotziro jiroka. Ikamantawakaiyakan: “Iromi jomontyaawaitaitzirim jirika shirampari, tikaatsi inkinakaashitya onkantya jowamaitantyaariri”.³² Ipoña Agripa ikantanakiri Festo: “Ari ampakagairimi jirika shirampari, iromi ikowakimi irirori jaminakotiri César awinkatharipiroriti”.

Jotyaantaitakiri Pablo Roma-ki

27 ¹Ikanta ikowaki jotyaantiri Pablo janta Italia-ki, itsipataakiri pashinipaini omontyaari, ari niyaatsitanakari iijatzi naaka. Iri aanakiri iitachari Julio jiwtziriri jowayiriti pinkathapirori Augusto. ²Ari notitakotanakari Adramitio-jatzi niyaatiro Asia-ki. Notsipatanakari Aristarco Tesalónica-jatzi poñaachari Macedonia-ki. ³Okanta okitijiyitamanai ariitakina Sidón-ki, ari jaapatziyanakari Julio jirika Pablo, ishinitakiri jariitapaintyaari jaapatziyanipaini impantawatyaaariri kowitylimotariri. ⁴Ipoña nawisanakiro Sidón, otonkiyotakina tampiya, tii okantzi namaatakoti, iro nokinakotantanakari othampijyaaki Chipre. ⁵Naathakiryaanakiro inkaari irojatzi Cilicia-ki, iijatzi Panfilia-ki. Ariitakina Mira-ki, nampsitsi saikatsiri Licia-ki. ⁶Ari jiñaitapaaki pashini notitantanaiyaari poñaachari Alejandría-ki iyaatiro Italia-ki, ari jotitaiyakinani jiwari. ⁷Ojyiki kitijiyiri namatsinkakota namaatakotzi. Owanaa nopomirintsiwaitaka nariitantakari Gnido-ki. Ilikiro otonkiyotakotataana tampiya, nomontyaakotaki Salmón-ki, noshinampitanakiro othampijyaa Creta. ⁸Owanaa opomirintsitaka namaatakotzi, irojatzi nariitantakari nampsitsi ikantaitziro “Aachaaki” okaakitapai nampsitsi Lasea.

⁹Awisaki ojyiki kitijiyiri namaatakotaki, aritaki tyawontsitzimatapai, kowiinkatanaki namaatakoti. Irootaki ikantantakari Pablo:^d ¹⁰“Pinkimisantawakina, kimitaka akowiinkatakotatzi amaatakoti, ari ampiyakiro amaatakominotsi, iijatzi pajyaagawopaini, aritaki ankamagaantaki iijatzi”. ¹¹Iro kantacha ijiwari owayiriiti tii ikimisantziri Pablo, iri ikimisantaki ashitawori amaatakominotsi itsipatakari antakotzirori. ¹²Tii okamiithatatz iowawisairo tyawontsi tsika jaatakowitzaka, ikowaiyini jiyaaniinti Fenice-ki saikitachari janta Cretaki, iiro oñaashirinkantari tampiya kinatsiri kirinka iijatzi katonka. Ari ikowaki jowawisairo tyawontsi.

Itampiyatakotzi inkaariki

¹³Ikinkishirita ari onkantaki jamaatakoti tima owakiraa itapaakawo otampiyatzi kapichiini. Ari namaatakoni othapiyaaki Creta. ¹⁴Iro osamanitaki kapichiini antawotapaaki tampiya, jiitziro iriroriiti “Euroclidón”, ookantapaakawo amaatakominotsi, ¹⁵onoshikakotanakina. Tii jiñi tsika inkantairo jamaatakomin, ishinitakiro onoshikakotina tampiya. ¹⁶Owanaa nopomirintsitakawo pitotsi thatainchari amaatakominotsiki. Nokinakotaki othampijyaaki iitachari Claudia tii

---

^d 27.9 Kantakotachari jaka “tyawontsitzimatapai”, irojatzi ikantakoitziri “ikaatapaintakiro itziwintaiyani”.

otampiyapiroti janta.¹⁷ Ari notiyitakiro pitotsi amaatakomintotsiki. Tima ithawantatyawo jaintakotya iintatzi inkaari jitaitziro “Sirte”, joojotakiro onaminaki amaatakomintotsi iiro okotaanta. Ishinitanakiro onoshikakotina tampiya.¹⁸ Okanta okitiiyitamanai, iikiro oshintsitatzi otampiyatzi, ari jitanakawo jowiinkagaantaki jajyaagawo.¹⁹ Okanta pashini kitiiyiri, jowiinkanakiro iijatzi okaatzi ashitari amaatakomintotsi.²⁰ Ojyiki kitiiyiri awisaintsiri tii noñaayitairi ooryaatsiri iijatzi impokiro. Antawoiti notampiyatakotaki tii niyoti aririka nawisakotai.

²¹ Tima awisaki ojyiki kitiiyiri tii nowaiya, ikantanaki Pablo: “Pinkimisantawakina, okamiithawita pinkimisantinami irojatzi asaikakimi Creta-ki. Iiro añaíromi okaatzi owaaripirotakairi.

²² Iro kantzimaitacha iroñaaka, iiro okantzimowaitzimi, tima iiro pikamagaantzi apaani, onkantawitattyat ompiya amaatakomintotsi.

²³ Inkaanki tsiniripaiti, noñaaki maninkari, jotaantani Pawa Ashitanari, nantawaitziniri,²⁴ ikantakina: ‘Pablo, iiro pithaawi, ontzimatyii pariitya jiñimi César pinkatharipirori Roma-ki. Inishironkatimi Pawa pawisakotakaantyaariri pikaataki jakä amaatakomintotsiki’.²⁵ Ari ikantakina. Irootaki pinthaamintantyaari, tima nawintaashiritakari naaka Pawa, niyotaki aritaki imatatyat ikamantakinari maninkari.²⁶ Iro kantacha ontzimatyii ompojakotya othampijyaaki”.

²⁷ Okanta tsiniri, aritaki awisaki 14 kitiiyiri, ariitakina inkaariki Adriático onoshikakotakina tampiya. Niyankiiti tsiniri, ari ikaimanaki antakotzirori amaatakomintotsi ikinkishiritaiyani iro nariitaiya kipatsiki.²⁸ Ari jimonkaatakiro tsika iwiyaa ochiinkaatz, jiñaatziro tii ochiinkaapirotzi, ipoña japiitiro iijatzi, jiñaatzi kapichiini ochiinkaatapai.^e ²⁹ Ithaawanaki nompojakotya, jowiinkaki 4 againtironi amaatakomintotsi opataki, ari jamanaianakan onkitiiyitantlyaari thaankipiroini.³⁰ Iro kantacha ikaatz antakotzirori ikinkishiritaka ishiyi, jotitanantatyawo pitotsi thayitainchari, jamawinatawo jowiinkayitiro ayiintironi othowaki amaatakomintotsi.³¹ Iro kantacha Pablo ikamantakiri jiwari, iijatzi jowayiriti, ikantziri: “Aririka ishiyaki jirikaiti, iiro pawisakotai iirokaiti”.³² Ari itotakotanakiro owayiriiti pitotsi, joimaatakiro.

³³ Irootaintsi onkitiiyitzimati, ikantanaki Pablo: “Aritaki awisaki 14 kitiiyiri oyaawinta oitya awisatsini, tii powaiya iirokaiti.³⁴ Okowapirota iroñaaka poya pañaantyaari, tima tikaatsi kamagaantatsini apaani”.^f

^e **27.28** Kantakotachari jakä “tii ochiinkaapirotzi”, irojatzi ikantaitziri pairani okaatzi 20 jimonkaatantawo ikonaki, ikantaitziro iroñaaka 36 metro. Kantakotachari iijatzi “kapichiini ochiinkaatapai”, irojatzi ikantaitziri pairani okaatzi 15 jimonkaatantawo ikonaki, ikantaitziro iroñaaka 27 metro. ^f **27.34** Kantakotachari jakä “tikaatsi kamagaantatsini”, iro ojyawori ikantaitzi “iiro opiyakaantawaita kishichaaniki”.

³⁵ Aritaki ikantaki Pablo, jaaki tanta, ipaasoonkitakiri Pawa. Ipitoryaakiro, owanaka. ³⁶ Ipoña jominthatanaka maawoni, owaiyakani iijatzi. ³⁷ Jiroka nokaataiyini notitaiyani 276 atziri. ³⁸ Aritaki ithonkakiro jowaiyakani, jowiinkayitaki owanawontsi othomakantyaari tinari.

Otsitsiyaki

³⁹ Okanta okitijitamanai, jirikaiti antakotzirori, okompitzimotakari kipatsi, jiñaapaaki opaaya. Ari ikowi jaatakotaami janta. ⁴⁰ Itotakoyitakiro oojotantari ayiintzirori amaatakomintotsi, jookakiro, itzinaakoyitanairo antawoiti manthakintsi, jiwitsikanairo iyomawo inkomatantyaari inkini jaatakoiyani opaayaaki.^g ⁴¹ Iro kantacha aintakotapaaka othowaki iintaatzin inkaari, tii okantanai nojyiwatakoti. Tankanaki opataki ookantapaakawo otamaryaani inkaari. ⁴² Ari ikowanaki owayiriiti intsitokanakirimi omontyaariiti, iiro jamaatanta ishiyayiti. ⁴³ Iro kantacha ijiwari owayiriiti, ikowaki jowawisaakotiri Pablo, tii ishinitziri jowamaitiri, apa ikantanakiri: “Ikaatzin yotzirori jamaatza, jamaati jiyaati kipatsiki. ⁴⁴ Iriima pashinipaini jontarikayitya inchakotaki inkini jamaati”. Ari okantari nawisakotantaari maawoni.

Isaikaki Pablo othampijyaaki iitachari Malta

28 ¹ Ikanta nawisakotai maawoni, ari niyotaki jiroka othampijyaa oita Malta. ² Ari jaawakina kamiitha maawoni nampitawori janta. Tima oparyaatzi inkani, katsinkaiti okantaka, jowaampataki paampari, ari ikaimakina. ³ Ari jiyaatanaki iijatzi Pablo jayi tsitsi, iro ipiyawitapaaka jowapairo itsima, shitowanaki maanki, jatsikakiri jakoki. ⁴ Ikanta jiñaakiri nampitawori janta jowikantapaakari, ikantaiyanakini: “Jirika shirampari owamaantzinkari jinatzi, okantawitaka jawisakowitaka impiinkimi, tiimaita ishinitaitziri jañi”.^h ⁵ Iro kantacha Pablo jotikanakiri maanki paampariki. Tikaatsi awijyimotirini. ⁶ Joyaawintaiyani jaawaakairimi irojatzi inkamantatyari. Ikanta osamanitaki jiñaatzi tikaatsi awijyimotirini, ikantaiyini: “Pawa jinatzi jirika shirampari”.

⁷ Tzimatsi janta jiware nampitawori othampijyaaki iitachari Publio. Otzimimotziri okaakiini jowani. Jaawakina kamiitha maawoni jaanakina. Mawa kitijyiri nosaikimowaitakiri. ⁸ Ari nokimakotakiri iwaapati Publio ikatsinkaakitatzin, ishiwaiwaita. Ityaashitanakiri Pablo. Ikanta jamanakowintakari, jotirotantakari jako, apathakiro ishintsitanai. ⁹ Jantakiro jiroka, pokayitanaki maawoni mantsiyari nampitawori janta

^g **27.40** Kantakotachari jika “itzinaakoyitanairo antawoiti manthakintsi”, irootaki okantari tampiya inkini ishiyakoti otitantawori amaatakomintotsi. ^h **28.4** Irootaki ikantakiri, tima jiñaajaantzi atziriiti iri Pawa otyaantakiniriri maanki, jowasankitairi.

othampijyaaki, joshinchaayitakiri. ¹⁰ Ari ipashitanakari ojyiki tsikarika oiyita. Ikanta notitanaa niyatantaiyaari, ipayitawaana naayitanairi.

Ariitaka Pablo Roma-ki

¹¹ Ikanta nosaikaki mawa kashiri janta othampijyaaki, ari notitanaari pashiniki amaatakomintotsi, owawisaakirori iijatzi janta tyawontsi. Opoñaawo jiroka amaatakomintotsi Alejandría-ki. Jiwitsikaitakiro opataki jojyakaantawo “Tsipari” iwawanitashiitari.ⁱ ¹² Ari nariitaka janta Siracusa-ki, mawa kitijiyiri nosaikanaki janta. ¹³ Ipoña nawisanai irojatzi nariitantakari Regio-ki. Ikanta okitijiyitamanai, okaminta otasonkakotakina tampiya kinatsiri katonkanta, irojatzi nariitantakari Puteoli-ki pashini kitijiyiri. ¹⁴ Ari noñaapaaki tsikarika ikaatzi iyikiiti, ikantawakina nosaikanaki. Iro nosaikantanakari okaatzi 7 kitijiyiri. Ari nopoñaanaari irojatzi nariitantakari Roma-ki. ¹⁵ Ikanta ikimakotakina iyikiiti nampitawori Roma-ki, itonkiyotawakina aatsiki jiitaitziro “Apio” tsika jiyomparitapiinta. Okanta janta jiitaitziro “Mawapanko”, ari joyaawintakina pashini. Ikanta Pablo jiñaapaakiri iyikiiti, ipaasoonkitanakiri Pawa, thaamintashiri ikantanaka. ¹⁶ Ari nariitapaaka Roma-ki. Ikanta ijiwari owayiriiti jowawisaapaakiniri omontyaariiti pashini jiwari. Iriima Pablo ishinitakiri isaikawaitapaaki tsikarika ikowiro, apaani owayiri aamaakowintariri.

Ikinkithatakanzi Pablo janta Roma-ki

¹⁷ Ikanta awisanaki mawa kitijiyiri nariitaka, japatotakiri Pablo ñaapiroriiti Judá-mirinkaiti nampitawori Roma-ki. Ikantakiri: “Iyikiiti, pairanitaki jaakaantakina ajyininkapaini janta Jerusalén-ki, ipoña jowawisaakina ijiwariki Roma-jatziti. Irootaki jantakiri, okantawitaka tikaatsi nantzimotiriri, tii nomaamanitziro okaatzi jamitari pairani achariniiti. ¹⁸ Ojyiki josampiwitakina Roma-jatzi janta, tii jiñaashita nonkinakaashityaari intsitokantinari, ikowawitaka impakaakaantainami. ¹⁹ Iro kantacha ajyininkapaini Judá-mirinka tii ikowi, ontzimatyii nonkowakotiri iriitaki aminakotinani César, okantawitaka tikaatsi niyakawinti naaka ajyininkapaini. ²⁰ Irootaki napatotanzimiri iroñaaka nonkamantimiro. Nokinkithatakotairi oyaakoniintari maawoni Israel-mirinkaiti, irootaki piñaantanari jakoojoitantanawo ashirotha”. ²¹ Ari ikantanaki iriroriiti: “Tii noñi naaka josankinatakotina poñaachani Judea-ki. Tikaatsi nonkimakotimiri iijatzi jariita ajyininkapaini jaká. ²² Apa nokimakowintzimi ikinkithatakoitakiri kimisantashiwitachari. Nokowaki nonkimimi tsika pikantzi iiroka”.

ⁱ 28.11 Jiitaitziri jaka “Tsipari”, iriitaki apiti itomi “Júpiter”, iwawanitashiitari jiitaitziri Cástor ipoña Pólux.

²³ Ikinkishiritaka japatotya pashini kitiiyiri. Ari japatowintakari ojyiki atziri jimaapiintzi Pablo. Ikinkithatakiniri tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai, joñaagakiri tsika josankinatakoitsitakari Jesús, jitanakawo josankinariki Moisés-ni irojatzi josankinatakiri Kamantaniriiti. Tima jitanakawo okitijiyitamanai irojatzi jyiitiini.

²⁴ Tzimatsi tsika ikaatzti kimisantawakiriri, iriima pashinipaini tiimachiini. ²⁵ Tiira jaapatziyawaa, apaanipaini jiyaayitai. Jiwiyaantawaari Pablo ikantawairi: “Jiroka ikantsitakari pairani picchariniiti, jiñaawaitakairi Tasorintsinkantsi Kamantantaniri Isaías-ni, ikantaki:

²⁶ Piyaati, pinkantiri jirika atziriiti:
Pinkimawitatya, iiromaita pikimathatziro.
Paminawitya, iiromaita piñagaiyironi.

²⁷ Tima kisoshiri ikantaka jirikaiti.
Ashikimpita jinaki.
Tii jokichaatai iijatzi.
Irootaki kaari jiñaantawo.
Kaari ikimanta,
Kaari ikinkishiritanta,
Tii ikimisantzi, iiro nowawisaakotairi.

²⁸ Piyotaiyini iirokaiti, aritaki jowawisaakotairi Pawa kaari ajyininkata. Aritaki inkimisantai iriroriiti”. ²⁹ Ikantakiro Pablo jiroka ñaantsi, jatanai Judá-mirinkaiti, ojyiki jiñaanatawakaanaka.

³⁰ Ari isaikapairi Pablo okaatzi apiti osarintsi. Jaapiintakiri kamiitha ikaatzi ariiyitariri. ³¹ Ari ikinkithatakiniri ipinkathariwintantai Pawa, ikinkithatakotsitakari iijatzi Awinkathariti Jesucristo jiyoitantyaariri. Tikaatsi oñaashirinkawaitirini.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI ROMA-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo osankinatzimirori, jompiratani Jesucristo ninatzi, tima iriitaki kaimashiritakinari Notyaantapiroriti, irijatzi owakinari nonkamantantiro Kamiithari Ņaantsi kinkithatakotziriri Pawa. ²Jiroka Kamiithari Ņaantsi ikajyaakaakiriri Pawa, iro ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri Osankinarintsi Tasorintsitsatsiri, ³ikantakota Itomi Awinkathariti Jesucristo, iintsitapaintsiri itzimaki, icharinitawakari David-ni. ⁴Ikanta jañagai pairani, aripaiti joñaagantaka Itomi Pawa jinatzi, otzimimotziri ishindsights, tasorintsishiriri jinatzi ijatzi. ⁵Ikaminta Cristo iro jinishironkatantakinari Pawa. Iri owakinari Notyaantapiroritai, nonkamantayitairi pashinijatzi atziri kaari ajyininkata, inkimisantayitaita iriroriiti. ⁶Iijatzi iirokaiti Roma-jatzi ari akaatsitaka ikaimashiritai Jesucristo. ⁷Ikaimashiritaimi pinkitishiritai pikaatzi pinampitawo Roma-ki. Jitakotani Pawa pinayitzi. Onkaminta inishironkawaitaimi Ashitairi Pawa, iijatzi inkimitaimi Awinkathariti Jesucristo, piñaayitiro kamiitha pisaikayiti.

Ikowi Pablo jariityaari Roma-jatzi

⁸Jiroka nitawatyaaari nonkanti: Nopaasoonkitziri Pawa, okantakaantziro jantziri Jesucristo. Nopaasoonkitakowintzimi iirokaiti, tima ithonka ikimakoitakimi tsikarikapaini tsika pikantayitanaa pikimisantayitai. ⁹Ari nokantapiintanakitya namanakowintzimi. Iri Pawa yotsati, nantawaishintsitainiri nokinkithatakotanairo Kamiithari Ņaantsi tsika ikinkithatakota Itomi. ¹⁰Aririka namañaari, nokowakotziri ishinitainaata niyaati pisaikaiyini iirokaiti, iroorika inkowakaakinari naaka. ¹¹Tima nokowapirotaki noñaayitimi. Nokowi nonishironkashiriyitimi onkantya paawiyashiriwaitantyaari. ¹²Ari

onkantya nonthaamintakaantimiri iiroka, piñaakinarika naaka tsika nokanta nawintaashiritakari Cristo. Ari pinthaamintakaina naaka, noñaakimirika iirokaiti tsika pikanta pawintaashiritari.

¹³ Iyikiiti, nokowi piyoti, iro noshiritapiintaka niyaati pisaikeiyini noñaantimiri powapiyashiriyitaiya, nokimitaakiri pashinijatziiti atziri. Iro kantacha, ojyiki otzikapiintakinari. ¹⁴ Iro kantacha ontzimatuyii niyaatashitiri Grecia-paantiri, kaari Grecia-paantitatsini, yowaitanaatsiri, ijatzi kaari yowaitatsini. ¹⁵ Irootaki, nokowantari nokinkithatakotairo ijatzi Kamiithari Ņaantsi janta pinampitawo iirokaiti Roma-jatziiti.

Itasorinka Pawa owawijaakotantatsiri

¹⁶ Tii nokaaniwintziro naaka nonkinkithatakotiro Kamiithari Ņaantsi. Tima iro ojyakawori iroomi itasorinka Pawa, iro owawijaakoshiritairini maawoni kimisantaatsini. Nokimitaakiro naakaiti no-Judá-mirinkatzi, naakataki itanakawo nokimisantanaki, jimpoitapaaki Grecia-paantiriiti. ¹⁷ Tima iro Kamiithari Ņaantsi kinkithatakotziriri Pawa tsika ikanta itampatzikashiritakagairi atziriiti. Ari ikantakaanta irirori jawintaashiritaayaari. Tima irootaki josankinaitantakawori, kantsiri:

Tampatzikashiri jinayitai awintaashiriri, ari jiñiilo jañaantaiyaawo.

Kaaripiroshiriri jinatzi atziriiti

¹⁸ Iriima atziriiti kaari tampatzikashiritatsini, thainkatasorintsitsatsiri, ikisaniiintapirotakiri Pawa, joñaagantakiro iyatsimanka janta inkitiki. Tima jirikaiti kaaripiroshiririapiintatsiri, kimiwaitaka jotzikayitatyiromi tyaaryoori iiro jiyotakoitantawo. ¹⁹ Tima jiyotakowitari iriroriiti Pawa. Iri Pawa kantakaawori jiyotakowitantakariri. ²⁰ Tima owakiraa jitanakawo Pawa jiwiitsikakiro kipatsi, ari jiyotimi atziriiti tzimatsi Pawa, jiñaayitakiro jiwiitsikani. Ari onkantya inkinkishiritantyaarimi otzimimotziri Pawa ishindsighta, kañaaniri jinatzi irirori. Tikaatsi otikañaanitachani, inkantawitaiya: “Tii niyotziro”. ²¹ Aña jiyotakowitari Pawa, tiimaita impinkathatapiintairi, tii ipaasonkitapiintairi iijatzi. Apa ikinkishiritatowo kaaripirotatsiri, iro kaari ikinkishiritantanaa kamiitha. ²² Ikantaiyawitani: “Yotaniri ninatzi”, aña masontzishiriri jinayitaki. ²³ Iro jowajyaantantawori ipinkathawitari Pawa kañaaniri. Ari jitayitanakawo ipinkathayitziro witsikaantsi jojyakaawo atziri, tsimiri, piratsi, iijatzi ikaatzti kamathayitatsiri kipatsiki.

²⁴ Irootaki ishinitantakariri Pawa jirikaiti ayimaniintiri iyaaripironka. Irootaki jantapiintantawori onkaati inkaaniwintirim. ²⁵ Jowajyaantanakiro ikimisantañaanitziri Pawa tyaaryootatsiri, apa ikimisantanakiro thiyaantsi. Ipinkathatanakiro jiwiitsikaitziri, ojyawaitanakawo iroomi ompirawaityaariniimi. Tiimaita ipinkathatanairi Pawa witsikakirori kitziroini maawoni jiroka, apinkathatapiintziri aakaiti. Ari onkantyaari.

²⁶ Irootaki ishinitantakariri Pawa jirikaiti ayimaniintiri inintashiwaitari. Irootaki jantantawori okaatzi inkaaniwintirimi. Ari itanakawo opaantawakaawaita kiyopayipaini tsinaniiti. ²⁷ Ari ikimitanakari iijatzi kiyopayipaini shirampariti, ipaantawakaawaitanaka, iro ikowapirotanaki impaantawakaiya ishiramparinkakiini, jantanakiro inkaaniwintirimi. Iriimaitaka owasankitaawaitaincha okantakaantziro ikinakaashiwaitakari.

²⁸ Iro opoñaantari ishinitziri Pawa jirikaiti ayimaniintiri iyaaripironka, iro jantantakawori kaari kamiithatatsini. Tima tii ikinkishiritakotanairi Pawa. ²⁹ Iro jantapiintanaki kaari tampatzikatatsini, imayimpiriwaitzti, ipaantawakaawaita, ikowapirowaitziri kiriiki, jantayitziro kamaawoyitatsiri, inintakotantawaitzti, itsitokantawaitzti, imaanamanitawakaawaita, jamatawitantawaitzti, ikawiyantawaitzti, ³⁰ ikijyimatantawaitzti, ithiiyakotawakaawaita, ikijyimawaitziri Pawa, ikawiyapootantawaitzti, ikantakaapirowaita, iñaapirowaita, jiyotashiwaitawo kaaripirotatsiri, ipiyathawaitari ashitariri, ³¹ imasontzishiriwaitaki, tii imonkaawainitzi, tii inithaantawaitzti, tii inishironkatantzi. ³² Jiyowitaiyawoni jirikaiti okaatzi ikantakaantziri Pawa, ikantaki: “Ikaatzi matakironi jiroka inkamayitai”. Iro kantacha, iiкиro jantapiintatziiro, jominthatakaari pashinipaini jimayitiro.

Tampatzika ikanta Pawa aririka jiyakawintanti

2 ¹Kimitaka pikantashiriwaitzi iiroka, “Ontzimatyii jowasankitaitiri jirikaiti ikaaripirotaki”. Iiro pikantawaitziro jiroka. Tima aririka piyakawintiri pashini atziri, iirokataki iyakawintainchari. ¿Tima pantapiintziro iiroka kaaripirori? ²Ayatayini tampatzikashiriri jinatzi Pawa aririka jiyakawintanti. Iri owasankitairini ikaatzi antayitakirori jiroka. ³Irokaiti patzirinkakiini, pikantapiintayini, “Ontzimatyii jowasankitaitiri jirikaiti ikaaripirotaki”, ¿Piñaajaantakima iiro jowasankitaimi iiroka Pawa? ⁴¿Pimanintatziirma nishironkapirowaitakimir, oyaakoniintzimir, amatsinkawintzimir iijatzi? ¿Tima piyotakotziro iro jamatsinkawintantakimir jowajyaantakaantimirori piyaripironka? ⁵Iromi powajyaantairo piyaripironka, ari piñiromi patsipitayaawo iyatsimanka Pawa. Tima paata, aririka joñaagantapaititairo iyatsimanka, jaminakoyitairo maawoni, tampatzika inkantya jowasankitaantayitai. ⁶Onkimiwaityaawo impinayitairimi apaanipaini okaatzi jantakiri. ⁷Iri Pawa añaakaayitairini ikaatzi kamaitanakawori kamiithari, irootaki jiñaampiyantakawori jowaniinkawo, jiñaampiyakawo ipinkathaitairi, jiñaampiyakawo inkantaitatyaaani jañaayitai. ⁸Iro kantacha, katsimaki inkantaiya Pawa jowasankitaayitairi ikaatzi kamaitapiintanakawori inintashiwaitari, piyathawaitakariri, imanintawaitakiro

tyaaryootatsiri. ⁹Inkimaatsiwaitaiya, jowashiripirowaitaiya maawoni kamaitapiintakawori kaaripirori. Iriira itanatyaaawoni nojyininkapaini Judá-mirinka, impoña jimpoitapaaki Grecia-paantiri. ¹⁰Iriima kamaitapiintakawori kamiithari, ari jowaniinkataiya, impinkathaitairi, kamiitha isaikayitai. Iriira itanatyaaawoni nojyininkapaini Judá-mirinka, impoña jimpoitapaaki Grecia-paantiri. ¹¹Tima tikaatsi atziri jimaakitiri Pawa.

¹²maawoni kaari kimakotironi Ikantakaantaitani, ompiyyakaashitaiyaari iyaaripironka, tima iiro jaminakoitairi imonkaatakirorika Ikantakaantaitani. Iriima ikaatzi kimakowitzakawori, ari jaminakoitairi imonkaatakirorika. ¹³Tima kaari tampatzikashiritzimotirini Pawa ikaatzi kimakowitzakawori Ikantakaantaitani, aña iri tampatzikashiritzimotakiriri Pawa monkaayitakirori. ¹⁴Jirikaiti kaari nojyininkayita, kaari kimakowityaawoni Ikantakaantani Moisés-ni, kaari ñaawityaawoni tsika osankinata, jimonkaaminthawaitashitakawo. Okimiwaitakawo ontzimaatyíimi pashini ikantakaantaitani jashitaiyaarimi iriroriiti. ¹⁵Okimiwaitakawo jiroka Ikantakaantaitani osankinashiritantyaarimi, tima jiyotziro oita jantiri. Aririka jimonkaatairo, kimoshiri inkantya. Iirorika jimonkaayitziro, okimiwaitakawo apaniroinimi jiyakawintawaitaka, tima jiyotakiro ikaaripirowaitaki. ¹⁶Irootaki jantaitiri paata aririka inkantairi Pawa jirika Jesucristo: “Paminakotairo maawoni jantakiri jimananiikiini atziriiti”. Irootaki nokantapiintakiri nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi.

Judá-mirinkaiti ipoña Ikantakaantaitani

¹⁷Iroñaaka nonkantayitimi iirokaiti Judá-mirinka nojyininkatari. Kimitaka pikantaiyakini iirokaiti: “Aña niyotakotaitziro naaka Ikantakaantaitani. Niyotziri Pawa. ¹⁸Niyotziro okaatzi ikowiri. Niyotziro tampatzikatatsiri, tima jiyotaakinawo Ikantakaantaitani. ¹⁹Ari onkantaki niyotairi kaari yotironi, kimitakariri amajyookitachari, nonkimitakaantiro nonkitijyiinkatakotairimi saikatsiri otsinirikitzi. ²⁰Ari niyotaayitairi masontzishiriri. Kantatsi niyotairi kaari yowaitatsini, kimiwaitariri iinchaaniki. Tima otzimimotana naaka Ikantakaantaitani. Irootaki matzirori iyotanipirotaantzi”. ²¹Aririka okantaka piñaawaitakiri piyotaayitiri pashini, ¿Iyomachiitakimima iiroka? Tima pikantapiintzi iiroka: “Iiro pikoshitzi”. ¿Tiima pikoshinitzi iiroka? ²²Pikantapiintzi: “Iiro pimayimpiritzi”. ¿Tiima pimayimpiritzi iiroka? Pikantapiintzi: “Iiro pipinkathatziri ojyakaawontsi”. ¿Tiima pikoshitanitziro iiroka tasorintsitsatsiri? ²³Pikantakaapirowaitaka iiroka piyotakotziro Ikantakaantaitani. ¿Tiima pipiyathawaitawo iiroka, pitainkakiri Pawa? ²⁴Tima ari okanta josankinaitakiro, kantatsiri:

Iirokaiti kantakaantakirori, iro ithainkatasorintsitantakari
pashinijatzi atziri ipairyaminthawaitashitakari Pawa.

²⁵ Ikaatzzi monkaatzirori Ikantakaantaitani, kamiithawitaka itomishitaanita, tima irootaki ojyakaawintacha jashitari Pawa. Iro kantacha tirika jothotyiilo jimonkaatiro maawoni Ikantakaantaitani, aminaashiwaitaka itomishitaanita. ²⁶ Iriima pashinijatzi kaari ajyininkata, kaari totamishitaanitachani, aririka jimonkaaminthatashityaawo Ikantakaantaitani, iriitaki kimipirowaitakariri totamishitaaniri, tima jashipirotaari Pawa. ²⁷ Jirikaiti kaari totamishitaaniri monkaaminthatashitawori Ikantakaantaitani, iri aminakotaimini iirokaiti paata tyaryoorika pimonkaatziro piyotakotziri, pipiyathatakaworika, iri iyakawintimini, jowasankitagaitimi, okantawitaka totamishitaaniri pinawitaka iirokaiti. ²⁸ Tsika akantayita koñaawoini awathaki, tiira iro jiitaitantairi “Judá-mirinka”. Ari okimitari atominthawaitashitaka awathaki, tiira iro jiitaitantairi “totamishitaari”. ²⁹ Aña opoñaantari a-Judá-mirinkatzi iro kantakaantzirori tsika akantashiriyita. Ari okimitsitari iijatzi añaantakawori atomishitaa, iro kantakaantakirori oshiritakari. Tii iro amonkaatashitanyaawori osankinatachari, inthaamintawintantairi ajyininkapaini, aña oshiritakagaari Pawa, ari inthaamintawintai irirori.

3 ¹Kimitaka pikantaki iirokaiti: “¿Tikaatsima opantaini a-Judá-mirinkatzi? ¿Iitama atomishitaaritantari?” ²Nokantzi naaka: “Ojyiki opantairi aakaiti. Jiroka itanakawori, iriira achariniiti aaka itakawori jiñaanatakiri Pawa. ³Tzimatsi achariniiti kaari oisokirotyaarini Pawa, ¿Irooma ompoñaantyaari Pawa jowajyaantiro joisokiroytanta? ⁴Tii ari onkantya. Okantawitaka ithiiyanitawitaka maawoni atziriiti, tii ithiiyanita Pawa irirori. Ari okantzi josankinatakiri, kantatsiri:

Ari pikantatyta iiroka, tampatzikañaaniri pinatzi,
Irokami jaminakoitami, ari panaakotantakimi”.

⁵ Tima antapiintzirowa kaaripironkantsi, oñaagantziro tampatzikashiriri jinatzi Pawa. Kimiwaitaka ari ankantakimi: “Iro noyaariapiroshirinka oñaagantzirori owanaa ikamiithapirotzi Pawa, ¿Iitama jowasankitaawintantinawori okaatzi oñaagantzirori ikamiithapirotzi irirori? Kaarira tampatzikashiriri”. (Ari okanta akinkishiriwaitari aakaiti atzirkankiini.) ⁶Tii ari onkantzimaitya. Kaarimi tampatzikashiriri Pawa, iirotya jaminakotairimi isaawijatziiti, jowasankitaawaitairi. ⁷Kimitaka ankantimi iijatzi: “¿Iitama jowasankitaantyaanari Pawa nothiiyaka, tima nothiiyapiintaka iro kantakaantakirori jiñaapinkathaitantariri Pawa tii ithiiyanita irirori?” ⁸Kimitaka ankantimi iijatzi: “¡Thami ankaariapiro! tima iro oñaagantironi kamiithari”. (Iroatzi jiyakowintaitakinari naaka nokinkithatakotakiro kimitakawori jiroka, imapirotatya.) Iro kantzimaitacha irootaki kamiithatatsi jowasankitaitiri ikaatzti ñaawaitzirori jiroka.

Tikaatsi tampatzikashiriri

⁹ ¿Irooma kantakotacha jaka, a-Judá-mirinkatzi tii opantapirota akaiti? ¿Iroma okantzi anaakoyitairi pashinijatzi? Iiro okantzi, tima aritaki nokantsitaka maawoni akaataiyakini, kimiwaitakimi ompiyakaashiwitaimi ayaaripironka, okantawitaka a-Judá-mirinkatzi iijatzi kaari Judá-mirinkatatsini. ¹⁰ Tima aritaki osankinatakotaka, kantatsiri:

Tikaatsi tampatzikashiriri, tii itzimaajaitzi apaani.

¹¹ Tii itzimi kimathawaitaniri.

Tikaatsi oshiritaイヤarini Pawa jiyotakotairi.

¹² Ithonka ipiyashiritaiyakan, tii opantaari.

Tii itzimi iitya mataironi inkamiithashiriti.

Tii itzimaajaitzi apaani.

¹³ Kaaripiroñaaniwaitaki, okimiwaitakawo ithano iroomi omoona ikitaitantariri kaminkari.

Amininitaka ithiiya,

Kipiyapaantiwaitaki jojyakari ikanta maanki.

¹⁴ Tima ikijyimawaitantapiintaki, ikawayantayitzi.

¹⁵ Amikiitaka jiyaayitzi jowamaanti, ikowi inkaphainkatakaanti.

¹⁶ Ipampithawookitapiintakiro ikinaitzi japirotantaitzi, ikowi inkimaatsitakaantawaitya.

¹⁷ Tii ipampithawookitapiintairo jatachari isaikaitai kamiitha.

¹⁸ Tii ipinkathaakitairi Pawa.

¹⁹ Ayotzimaita jiywakawintairi Pawa maawoni pankinawaitakawori jimonnaatairomi Ikantakaantaitani. Iiro okantai jotikañaanitaiya inkanti: “Tiitya nomaakiwaitziro”. ²⁰ Tima tikaatsi matakironi jimonnaatiro Ikantakaantaitani, ari onkantya inkantantyaariri Pawa: “Tampatzikashiri ninatzi”. Aña aririka ayotakopirotanairo Ikantakaantaitani, ari ayopirotziri owanaa akaaripirotaki.

Pawa otampatzikashiritairi, aririka awintaashiritanaiyaari

²¹ Iro kantzimaitacha, owakiraa joñaagairo Pawa tsika okanta antampatzikashiritantaiyari. Tii ojyawo pairani, apankinawaitashitawo Ikantakaantaitani antampatzikashiritantaiyawomi. Irootaki josankinatakotakiri Kamantantaniriiti, irojatzi josankinatakotakotakiri Ikantakaantaitaniki. ²² Iriira Pawa otampatzikashiritaini, aririka awintaashiritanaiyaari Jesucristo, ankimisantanairi irirori. Tii anashitaiya tsika ikantayita pashiniiti, ²³ maawoni akaaripiroshiritaki. Irootaki iiro okantanta añaayitairo jowaniinkawo Pawa. ²⁴ Iro kantzimaitacha, Pawa, jotampatzikashiritai, inishironkapirotanta irirori jotaantairi Cristo Jesús ipinawintai aakaiti. ²⁵ Irootaki

jotyaantantakariri Pawa inkaphathainkawintai Cristo jowamaitakiri, ari jotsimaryaagari Pawa awintaashiritaiyaaririka Cristo. Iro jimataktakawori Pawa jiroka, jiñaantaityaariri ikantaitani itampatzikashiritzi irirori. Pairani Pawa owanaa ikisashiwitakawo iyaaripironka atziriiti, amawi ikantapiintakiro.²⁶ Irooma iroñaaka, okimiwaitaawo jojyipithatakairomi ayaaripironka, jotampatzikashiritai. Tampatzikashiri ikanta irirori, itampatzikashiritakairi ijatzi awintaashiritanaariri Jesús.

²⁷ ¿Tzimatsima ankantakaapirowintaiyaari? Tikaatsi. ¿Itakama? ¿Irooma kantakaantawori tii itzimi iita monkaataironi Ikantakaantaitani? Kaari, aña iro kantakaantzirori awintaashirinka.²⁸ Iiro okantz inkantakaapirowaitya tampatzikashiriri, tima tii ikitsirinkiro jimonkaatairoi Ikantakaantaitani. Apa jimatairo jawintaashiritaari Cristo.²⁹ ¿Apaanima aakaiti a-Judá-mirinkatzi jantzimotairo Pawa? Tii. Ari akaatairia kaari ajyininkayita, jantzimotairo maawoni.³⁰ Apaani ikanta Pawa. Tsika ikantakaayitai aakaiti jotampatzikashiritai, ari inkimitagairi ijatzi kaari totamishitaaritachani.³¹ ¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaantaitani nokinkithatakotakiro awintaashirinkantsi? ¡Tii ari onkantya! Aña kamiithatsitacha jiroka.

Jojoyakaawintantzi Abraham

4 ¹ Thami oshiritakotyari Abraham-ni acharinitanakari. ¿Tsikama ikantaitakirika irirori itampatzikashiritantaari?² Iroomi ipankinatani Abraham-ni tampatzikashiritakagairinimi, aritaki inkantakaapirowaitatyam iirorori. Iiro ikantakaapirowintaarimi Pawa.
³ Jiroka okantziri Osankinarintsipirori:

Jawintaakari Pawa jirika Abraham, irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani.

⁴ Thami ojyakaawintawakiro: Aririka jantawaiti atziri, ipinaitziri. Tii inishironkatashitaitari, aña ipinaitatziri jiriwitaitakiri jantawaitaki.

⁵ Iriima atziri kaari antawaitatsini, jiñiorika impinatashitaityari, inishironkaitatziri jirika. Ari ikantsitari atziri thainkatasarintsiwaitatsiri pairani, jawintaashiritaari Pawa, aritaki jotampatzikashiritairi. Ari inishironkatairi jawintaashiritaari, tii ipankinawaitawo jimataantaawori.

⁶ Iijatzi David-ni ikinkithatakotsitakawo inkimoshiritakagairi Pawa itampatzikashiritani, kaari ñagaironi iñaashintsiwintaiyaawo, ikantaki:

⁷ Kimoshiri inkantaiya atziri ipiyakoitairi ikaaripirovitaka, Okimiwaitaawo jimanakoitaatyiinirim iyaaripironka.

⁸ Kimoshiri inkantaiya atziri, ipiyakopirotainiri Pawa iyaaripironka.

⁹ Jirikaiti kimoshiritaatsini, ¿Apama aakaiti jiitaitai “totamishitaari?” Kimitaka tii, ari jojoyayitai kaari totamishitaachani. Pinkinkishiritiro akantakiri:

Jawintaanaka Abraham, irootaki ikimitakaantaitaariri
tampatzikashiritaniri.

¹⁰ ¿Tsikapaitima Pawa ikimitakaantaari Abraham-ni itampatzikashiritani?
¿Aripaitima jimatakiro itomishitaaritaki? ¡Tiira! ¹¹ Iro jimpoitai
Abraham-ni itomishitaaritá. Jiroka totamishitaaritaantsi aririka
omatatakotanaki iro jyooitantari jawintaari Pawa. Iriima Abraham-
ni jawintaitisitakari kitziroini Pawa, ari jotampatzikashiritaitakiri
tikiraaminta itomishitaanita. Ari ikantaka Abraham-ni jitantakawori
itampatzikashiritakaitziri. Irootaki ikimitakaantakariri iriitakimi
charinityaaririmí maawoni tampatzikashiririiti, tii okowaajaita
intomishitaaritai. ¹² Imapirowitatya aakaiti jiitayiitai “totamishitaari”
aakataki ichariniprotani Abraham-ni, akaatziri ijatzí atomishitaaritai.
Tiiimaita ankimitakotyaari ikanta irirori itomishitaarita, aña
awintaashiritanari Pawa, ikimitaakiro irirori Abraham-ni,
jawintaashiritsitakari kitziroini tikiraaminta itomishitaarita.

Iro awintaashirinka añaantaiyaawori ikajyaakaakairi

¹³ Tima ikajyaakaitsakanari Pawa jirika Abraham-ni itsipataakiri
charinityaarini, ikajyaakaakiniri kitziroini tikiraaminta osankinata
Ikantakaantaitani. Apa jawintaashiritanaka Abraham-ni. ¹⁴ Tima inkaati
ñaayitaironi ikajyaakaani Pawa, kaarira jirikaiti pankinawaitashitawori
Ikantakaantaitani. Arimi onkantyaami, aminaashiwaityaami
awintaashiritarí Pawa, tii opantawo ikajyaakaakairi. ¹⁵ Iitarika
pankinawaitawori Ikantakaantaitani, apa jowatsimairi Pawa iiro
ikitsirinkiro. Iiromi otzimaki Ikantakaantaitani, iiro otzimimi ijatzí
ikinakaashiiitani.

¹⁶ Iitarika ñaayitaironi ikajyaakaani Pawa, iriitaki awintaashiritaariri
inishironkapirotani irirori. Ari jiñaayitairo maawoni ichariniyitaari,
tii apa añaayitairo aakaiti Judá-mirinka, jashitakaitakari kitziroini
Ikantakaantaitani, aña maawoni awintaashirityaarini Pawa, ojykotaariri
Abraham-ni. Ari ojyawo incharinitaimi Abraham-ni maawoni aakaiti.
¹⁷ Irootaki josankinaitantakawori, kantatsiri:

Aritaki nojyiñagaimiri chariniyitimini, iiro okantaajaitzi
ijyininkamirinkatawakaiya.

Iro jiroka ikajyaakaani Pawa. Irootaki jawintaashiritantanakariri
Abraham-ni. Imapirotatya jimonkaatairo Pawa jiroka, tima
kantatsi jañaakaayitairi kamayitatsiri, irijatzi witsikairori kaari
tzimawitachani pairani. ¹⁸ Jiroka ikantakiriri Abraham-ni: “Aritaki
nojyiñagaimiri charinitimini”. Iro ikimisantantakari Abraham-
ni, owanaa opomirintsitzimowitakari inkimisantantyaariri.
¹⁹ Tii jowajaantapaintziro kapichiini jawintaashiritanaka.
Iikiro joshiritakopiintanakityaawo jiroka, ikantzi: “¿Tsikama

onkantyaaka jiroka? Aña tzimataiki naaka 100 nosarintsiti.

Irootaintsi nonkami. Jiroka noina Sara, tii owaiyantanitzi”.

²⁰ Ari okanta ikinkishiriwaitaka, tii ikisoshiriwintziro okaatzi ikajyaakaakiniriri Pawa, tii okantzimoniiintawaitari jawintaakari. Iikiro jimapirotanakitziro jawintaashiritanakari, ari ikantapiintanaatyta ithaamintapiintanakari. ²¹ Jiyotaki Abraham-ni ari jimatakiro Pawa okaatzi ikajyaakaakiniriri. ²² Irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani. ²³ Josankinatakanakiro Pawa tsika okantakota jiroka. Tii josankinaminthatakanashitawo ampinkathatantyaariri Abraham-ni. ²⁴ Iro josankinatakanantakawori onkantya ayotantaiyaari inkimitakaantai itampatzikashiritani iijatzi aakaiti, aririka awintaashiritanaiyaari añaakagairiri Awinkathariti Jesucristo ikamawitaka. ²⁵ Tima iri Cristo kamawintairi aakaiti, okantakaantziro akaaripirowaitaki. Irijatzi Cristo añaagaatsi okanta itampatzikashiritakaa ntairi.

Opoñaantari itampatzikashiritakai

5 ¹Jiroka okantakari. Iro awintaashirinka tampatzikashiritakairi. Irootaki aripirotantaariri Pawa. Iriitaki Jesucristo matakagaironi jiroka. ²Tima awintaashiritaari Jesucristo, jiyotakaayitairo inishironkatani Pawa anayitai. Kimoshiri akantayitaa añaayitairo paata jowaniinkawo Pawa. ³Iro kantzimaitacha tii apa ankimoshiriwintiro jiroka, aña ankimoshiriwintityaawo iijatzi awijiyimotainiri. Tima ayotaiyini aririka añaayitiro ankimaatsiwaitya, iro ompoñaantyaari ankamaitanitya. ⁴Aririka ankamaitapiintanatyta, ari aawiyashiritanitai. Aririka aawiyashiritapiintanaki, ari añaayitakiro awintaapirotanaiyaari oyaakoniintani. ⁵Iiro jaminaakaashitai oyaakoniintani. Tima aritaki añaayitakiro jitakopirotakai Pawa, jotaantakairi Itasorinka okimiwaitakawo isakopiroitayiinrimi.

⁶ Okanta ikowapaititaki Pawa, aripaiti ikamawintayitakai Cristo, okantawitaka athainkatasorintsiwitaka, tii aawiyawainitzi. ⁷Tikaatsi matapiintaironi inkamawintiri pashini atziri. Tzimimaitaka kamawintirini atziri kamiiithashiriri. ⁸Iro kantzimaitacha aakaiti kaariapiroshiriri anawitaka, ikamawintakai Cristo. Owanaa jitakopirotakai Pawa, jotaantakiri Cristo inkamawintai. ⁹Jotaantakiri Cristo inkapathainkawintai onkantya jotampatzikashiritantairi. Ari jimatatakiro jiroka iinirio akaariapiroshiriwaitzi, „Kamiithatatsima anthaawantawaityaari japiroitai jotampatzikashiritai? ¹⁰Tima pairani iinirio akisaniintawaitziri Pawa, jotaantakainiri Itomi inkamawintai, ari okanta aripirotantaariri. Ari okanta iijatzi ayopirotantaari aritaki awijakoshiritai, tima jañaawintai Cristo. ¹¹Ari ikimoshiritakaapirowaitai Pawa, tima iri Awinkathariti Jesucristo aripirotakagairiri.

Adán ipoña Cristo

¹² Apaanimachiini ikantaka pairani shirampari kantakaantanakirori ikaaripirotaki. Iro owasankitaantsi jiñaaki, ikaamaniyitai. Iro antitanaincha maawoni ikaatzsi charinitanaariri, ikaaripirotanaki maawoni isaawijatzsi, ikaamaniyitanaki. ¹³ Iro awijaintsiri tikiraaminta josankinaitziro Ikantakaantaitani. Tima jirikaiti añaayitaantsiri pairani tikiraaminta josankinaitziro Ikantakaantaitani, inashitaiya jiyakawintaitiriri. Iriima jirikaiti impoiyitaatsiri itzimayitai piyathatakawori Ikantakaantaitani inashitaiya ijatzi jiyakawintaitiri.

¹⁴ Icamaki Adán, ikamitaka ijatzi charinitanakariri irirori okantawitaka inashitaka iyaaripironka. Iro jatakotanantsi irojatzsi itzimantakari pairani Moisés-ni. Iriira Adán ojyakaawintakariri pashini shirampari pokaintsiri, ¹⁵ iriitakira Jesucristo jirika. Jiroka okanta jojyakaawintaitakiri: Atzirimachiini jinaki Adán, ikaaripirowaitaki, iriitaki kantakaantakawori ikamayitantakari ojyiki atziriiti. Ari ikimitsitakari Jesucristo, atziri jinaki irirori, ikamawintantaki, iri kantakaantakirori jañaashiritantaari ojyiki pashini atziriiti, ikantakaantakiro Pawa inishironkatantzi. ¹⁶ Iro kantacha Pawa jinashitakawo inishironkatantzi irirori, tii jojyakotari itanakawori ikaaripirowaitzi. Tima iyaaripironka apaani atziri, irootaki kantakaantakirori jowasankitaitantariri ojyiki atziriiti. Irooma inishironka Pawa irootaki kantakaantakirori jotampatzikashiritantaari ojyiki kaaripirowaiwitachari. ¹⁷ Tima ikaaripirotaki pairani Adán, kimiwaitanaka atziritanakityiimi “Kaamanitaantsi” iro ompirawaityaarinimi atziriiti. Irooma inishironkatani Jesucristo, okimiwaitanakawo atziritanakityiimi “Añaamintotsi”, iro ompiratanatyaarinimi tampatzikashiriiti.

¹⁸ Jiroka okaatzi jojyakaawintakoitziri: Apaani shirampari kaaripirotantsiri, iri kantakaantakirori jowasankitaantaitakari ojyiki atziriiti. Iriima pashini kamiithashiriri shirampari, iri kantakaantakirori jawijakoshiritantayaari ojyiki atziriiti, jañaashiriyitai. ¹⁹ Apaani atziri piyathari, iri kantakaantakirori ikaaripirotakari ojyiki atziriiti. Iriima pashini atziri kimiisantaniri, iri kantakaantakirori itampatzikashiritantaari ojyiki atziriiti. ²⁰ Iro opoñaantari josankinatakanaitziro Ikantakaantaitani, jiyotantaiyaari atziriiti kaaripiro jinayitzi. Okantawitaka antawoiti ipiyathawitaka, antawoiti inishironkataairi Pawa. ²¹ Pairani kimiwaitaka atzirityiimi “Kaaripironkantsi”, iro ompirawaityaarinimi atziriiti, irojatzsi owamaantakariri. Iro kantacha kimiwaitaka atzirityiimi “Nishironkataantsi”, iro pinkathariwintantaatsinimi. Tima aritaki inishironkayitai Awinkathariti Jesucristo, itampatzikashiritakaayitai ankantaitatyaañi añaayitai.

Ikamapithaitakiro kaaripironkantsi

6 ¹¿Kamiithatatsima ankanti: Thami ankaaripirowaiti inishironkapirotantairi Pawa? ²¿Tii ari onkantya! Aña okimiwaitanaawo ankamapithatatyiiromi ayaaripironka. ¿Kantatsima kaminkari inkaaripiroti iyaamaninkakiini? ³Aamaashitya pipiyakotakiro iirokaiti owiinkaawintakari Cristo Jesú, akimitakowaitaari tsika ikanta jowamaitakiri irirori. ⁴Iro ojyakaawintacha ankamayitaimi koñaawoini tsika akantawita pairani. Ikitaitakai. Ipoñaashitaka apiriintaa ijatzzi, akimitakotaari Cristo. Tima jowaniinkawo Pawa owiriintairiri Cristo, ari okanta ikimitakaantairi aakaiti owakiraarimi atziri añaayitaimi.

⁵Tima ojyakotaari irirori, kimiwaitaka ankamayitaimi, aritaki ijatzzi ampiriintayitai ikimitaakiro irirori. ⁶Kimiwaitaka koñaawoini tsika akantayita pairani, ari intsipataitakairimi Cristo impaikakoitaimi. Ari okanta akamapithatantakwori akaaripirowaitaki. Irootaki kaari ojyantaari ompirayitari “Kaaripironkantsi”. ⁷Tima apaani kaminkari tikaatsi jantayitai iyaamaninkakiini, tii ikaaripirotai. ⁸Tima ari atsipataari Cristo jowamaayiitai, awintaashiri antispataiyyari jañaashiritai ijatzzi. ⁹Tima ayotaiyaini iiro japiitairo Cristo inkamawintantai. Apawojatzi okanta ikamaki, añagai. Okimiwaitaawo tii ompirawaitaari “Kaamanitaantsi”. ¹⁰Apawojatzi ikamawintakiri kaaripiroshiririiti. Irooma iroñaaka jañaawintairi Pawa. ¹¹Ari pinkimitaiyaari iirokaiti, pinkimitakaantaiya pinkamapithatatyiiromi piyaaripironka, iri Cristo Jesú kantakaantakirori pañaawintantaariri Pawa.

¹²Irootaki, iiro pishinitanta ompiyakaashiwaitaimi piyaaripironka. Poitsinampairo pikowashitziri. ¹³Kimitawaitakimi pinkamakityiimi, piriintaimi ijatzzi, pinkimitakaantiro aritakimi jatakimi Pawaki, pinkantapairimi: “Jiroka nowatha, nantantapiintaawori kamiithatatsiri”. Aritapaaki pikimitakaantawo piwatha iro pinkaripirowaitantapiintya. ¹⁴Aritapaaki pikimitakaantawo “Kaaripironkantsi” atziritatyiimi, irootaki ompirawaitimini. Tii pañiimotairo Ikantakaantaitani, aña iro pañiimotai nishironkataantsi.

Ompirataari tampatzikashiritaantsi

¹⁵¿Kamiithatatsima ankantayiti iroñaaka: “Thami ankaaripireshiriti, iiro añaimotantaawo Ikantakaantaitani, iro añaimotai nishironkataantsi?” ¹⁶¿Tii ari onkantya! ¹⁶¿Tiima piyotzi aririka jompirataitimi, ontzimatyii pinkimisantapiintiri ompiratzimirí? Pikimitakaantakiro atziritatyiimi piyaaripironka, iro ompirawaitimini. Aririka pikantaka kamashiritakimi. Irooma pinkimitakaantanairo iri Pawa pinkimisantapiintai, aritaki pintampatzikashiritai. ¹⁷Pairani pikimitakaantakawo iroomi

“Piyaaripironka” ompirawaitakimini. Irooma iroñaaka poisokirotaawo pikimisantanairo jirotaitakimiri.¹⁸ Tii ompirataimi “Piyaaripironka”, aña “Tampatzikashirinkantsi” ompirataimiri.¹⁹ Nojyakaawintatziimiro tsika okanta ayotakotapiintziro aririka jompiraitai, ari onkantya ankimatthatantyaawori okaatzi kompitzimowaitairi aakaiti. Tima pairani pikimitakaantawaitakawo atziratyiimi “Kamaawotatsiri” iro ompirawaitakimini, ari okimitaakimiri iijatzi “Piyathataantsi”, tima ojyiki pipiyathatapiintaka. Irooma iroñaaka ompirataimi “Tampatzikashiritaantsi”, ari onkantya piñaantaiyaawori pinkitishiritai.

²⁰ Iñiro ompiratzimi “Kamaawotatsiri”, pisaikaminthawaitashitaka, tikaatsi shintsiwintimini pintampatzikashiriti. ²¹ Iro kantacha piyotai tikaatsi opantawo jiroka. Aña iro kamiithatatsi pinkaniwintakotairo tsika pikantawita pairani. Piyotai iijatzi iitarika antayitzirori jirokapaini aritaki inkamashiriyitai. ²² Tiira okimitakaantaimi iirokami ompiratani “Piyaaripironka”. Aña iri Pawa ompirataimiri. Irootaki kamiithatzimotaimiri. Tima pimatairo pinkitishiritai, ari pinkantaitaatiyo pañaanitai. ²³ Jiroka “Kaamanitaantsi” iro kimiwaitakawori impinaitirimi antawaitapiintakironi kaaripirotsatsi, kimitawaitaka iriimi ompiratani. Irooma “Kañaanitaantsi” iro kimiwaitakawori inishironkatani Pawa ipashitaariri ikaatzi tsipashiritaariri Jesucristo, Awinkathariti.

Jojyakaawintatziro aawakaantsi

7 ¹Iyikiiti, irokaiti noñaanatzi pikaatzi piyotakotziro ikantakaantaitani. ¿Tiima piyotaiyini aririka inkami atziri, ikamapithatakiro Ikantakaantaitani? ²Ikimiwaitakawo tsinani tzimatsiri oimi. Linta jañiimotziro oimi, ontzimatyii ontsipatapiintyaari. Irooma aririka inkamapithatakiro, aripaiti osaikashiwaitaiya. ³Irooma oñaaki pashini shirampari iinta jañiimotziro oimi, omayimpirotaki. Irooma inkamakirika, ari osaikashiwaitaari, kantatsi oimintaiya pashini, iiro ikimitakaantaitawo mayimpido.

⁴Iyikiiti, okaatzi ojyakaawintachari jaka kimiwaitaka atzirityiimi “Ikantakaantaitani”, iro piimintyaarimi pairani. Aritaki pikamapithatakiro jiroka, pitsipataari Cristo jowamaitakiri pairani. Okimiwaitaawo saikashiwaitaimi iroñaaka piimintaari pashini, jañaakaitairi pairani. Iro pantawaitantaanariri irokaiti Pawa. ⁵Tikira añiilo ojyakaawintainchari “Kaamanitaantsi”, owanaa apiyathatakawo Ikantakaantaitani, amatapiintakiro kamaawotatsiri. Irootaki owamaashiritakairi. ⁶Okimiwaitaawo iroñaaka akamapithatairo, asaikashiwaitaa. Añagairi owakiraari, iriitaki Tasorintsinkantsi, kantakaawori antawaitantaanariri Pawa. Tii okimitaawo pairani, apankinawaitawo amonkaatiro pajatori josankinaitakiri.

Kaaripironkantsi saikashiritantatsiri

⁷ ¿Kamiithatatsima ankanti: “Tii opantawo Ikantakaantaitani?”
¡Tii! Aña irootaki yotakaanawori nokaaripirotaapiintzi. Tima jiroka
Ikantakaantaitani, kantatsiri:

Iiro pinintakotantawaitzi.

Iro kantzimaitacha iiromi niyotakotairomi jiroka, iirotya niyotaajaitzimi
tzimataitatsi nokinakaashitakari nonintakowaitantapiintaki. ⁸ Irooma
niyotakotairo jiroka Ikantakaantaitani, tii okantai namawiwainitai,
owanaa nonintakowaitantapiintaki. IIromi niyotakotairomi jiroka
ikantakaantaitani, iirotyaami okaaripirowaitzimi nantayitziri.
⁹ Pairani tii niyowita kaaripirori ninatzi aririka nonintakowaitanti
nokinkishiritaniki. Nosaikashiwaitapiinta, tikaatsi shintsiwintinani.
Irooma niyotakotairo Ikantakaantaitani, ari niyotanaki
nokaaripirowaitaki. Niyanai ijatzti aritaki nonkamashiritai. ¹⁰ Irootaki
owamaashiritanari jiroka ikantakaantaitani. Aña irootawitaka
Ikantakaantaitani, inkañaanitantaityaarimi. ¹¹ Nokimitakaantakiro naaka
atziratyiimi “noyaaripironka”, iro amashiwaitakinari niyotakotairo
Ikantakaantaitani. Amatawiwaitakina, irojatzi owamaantakinari. ¹² Iro
kantzimaitachari jiroka Ikantakaantaitani tasorintsi inatzi, tampatzika
inatzi, kamiithari.

¹³ ¿Irooma owamiithanka, kantakaawori nonkamantaiyaari?
¡Tii ari onkantya! Kaari Ikantakaantaitani owamainani, aña
noyaaripironka owamainani. Apa iyotakaakinawo noyaaripironka
jiroka Ikantakaantaitani. ¹⁴ Ayotai iro ashiri okinkithatakotzi
Ikantakaantaitani. Okimiwaitaawo impimantaitiromi awatha
jompirawaitaityaawo, iroomi “Kaaripironkantsi” kimitaiyaawoni
ompiratantaniri. ¹⁵ Iro kaari niyotanta iita nokaaripiroshiritantari.
Tii naaka kowaminthawaitashitachani. Owatsimaashiriwaitina. ¹⁶ Tii
inimowaitaajaitina okaatzi nimatapiintakiri, ari niyotziri kamiithari
inatzi Ikantakaantaitani. ¹⁷ Irootaki okimitantakawori tii naaka
antashiwaityaawoni, aña “Kaaripironkantsi” inatzi otzirintakinari,
iro shintsiwintanari nimatantawori. ¹⁸ Okantawitaka nokowi nantiro
kamiithari, tii nimatziro. Okimiwaitakawo irootakimi nowatha kaari
kamiithatatsini. ¹⁹ Tii nokitsirinkiro nimatiro kamiithari nokowawitakari.
Iro nimatapiintaki kaaripirori kaari nonintziri. ²⁰ Irootaki
okimiwaitantakawori atziratyiimi “Kaaripironkantsi” otzirintakinaria,
irootaki antakaapiintakinawori kaaripirori.

²¹ Iro shintsiwintapiintakinari nonkaaripiroshiriwaiti, okantawitaka
naaka kowawitacha nantiromi kamiithari. ²² Aña noshiriki,
nokantashiritzi: “Imapiro Ikantakaantani Pawa”. ²³ Irooma nowathaki
koñaawoini, okimiwaitakawo oñaashintsiwaitaawomi noshiri.

Okimiwaitakawo iijatzi nowatha omontyaakaantairomi noshiri, ari oshintsiwintawaitiro onkaaripiroshiriwaiti. ²⁴ ¡Kantamachiitana! ¿Itama mataironi jomishitowakaantairo noshiri omontyaakaantawaitakiro nowatha? ²⁵ Iriitaki Awinkathariti Jesucristo matairori. Nopaasoonkitairi Pawa otyaantakiriri jimatantaawori. Iro noshiri nothotaantawori nokimisantziro Ikantakaantani Pawa. Irooma koñaawoini nowatha iro nimatantapiintantari okantakaantani “Kaaripironkantsi”.

Joshiritapiintaitari Tasorintsinkantsi

8 ¹Aritaki atsipashiritaari Cristo Jesús, iiro añaíiro jowasankitaayiitai.

²Tima tii añaímotairo Ikantakaantaitani kinkithatakotzirori kaaripironkantsi, kantakaantzirori akamashiritantaari. Aña añaímotairo pashini ikantakaantaitani kinkithatakotzirori añaashiriyitai atsipashiritaari Cristo Jesús. ³Tikaatsi kitsirinkironi intampatzikashiritanyaawo Ikantakaantaitani, tima maawoni aakaiti atzirinkakiini otzimimotai awatha kaari aawiyawaitatsini. Iriima Pawa iri kitsirinkairori itampatzikashiritairi atziriiti, jotaantapaititakiri Itomipirori jatziritzimotanti, otzimimowitakari iijatzi irirori iwatha okimitawo awatha aaka. Iriitaki jowasankitaawintaki uyaaripironka atziriiti. ⁴Irootaki aawiyantaawori atampatzikashiriyitai, tima iroopiro inatzi ikantakaantaitakiri. Irootaki amatapiintai jimatakaayitairi Tasorintsinkantsi. Iiro antapiintashitaawo anintashiwaitari aakaiti. ⁵Ikaatzi oshiriwaitawori jantiro inintashiwaitari, okimiwaitakawo atziritatimi “Nintashiwaitaantsi”, iro ompiratantyaarimi. Iriima oshiritakotaawori inkimisantiri Tasorintsinkantsi, iriitaki ijiwatairi. ⁶Ikaatzi oshiritakowitzawori jantiro inintashiwaitari, iiro ijyinkaa iñaantyaawori inkamashiriti. Iriima oshiritapiintanakariri Tasorintsinkantsi, kamiitha jañaayitai. ⁷Ikaatzi oshiriwaitawori jantiro inintashiwaitari, iiro ijyinkaa iñaantyaawori inkisaniintiri Pawa, tii ikimisantairo ikantakaantziri Pawa, iiro ikitsirinkairo inkimisantairi. ⁸Ikaatzi matakironi jiroka iiro jinimotakairi Pawa.

⁹Irooma iirokaiti tii pimatairo jiroka, aña poshiritapiintaawo ikowakaimiri Tasorintsinkantsi, tima iri saikashiritantzimiri. Iriima kaari yotairini Itasorinka Cristo, tiimachiini jashitaari Cristo. ¹⁰Okantawitaka pikamaniwathawitaka, okantakaantziro piyaripironka, aritaki isaikashiritantaimi Cristo, ari pañaashiritanai, okantakaantakiro jotampatzikashiritaimi. ¹¹Aritaki isaikashiritantaimi Tasorintsinkantsi, irijatzi añaawathatakagaimini iijatzi, ari ikimitaakiri Cristo Jesús, jañaakaawathataairi.

¹²Ari okantari iyikiiti, tii opantawo antapiintashiyityaawo anintashiwaitari. ¹³Iroorika pantapiintanairi, aritaki pinkamashiritai. Irooma poshiritapiintanaiyaaworika ikowakaimiri Tasorintsinkantsi,

ojyawaitanaawo atziritatyiimi “Pinintashiwaitani”, iro powamaakimi, aritaki pañaashiritai. ¹⁴Ikaatzi antanairori ikowiri Tasorintsinkantsi, aritaki intomitaiyaari Pawa. ¹⁵Tima jirika Tasorintsinkantsi jotaantakiri Pawa, iiro jookawintaimi iiro papiitantaawo pinkimitaiyaari ompirataariwo ithaawawaitzi. Iriitaki kantakaantironi intomitantairi Pawa. Aripirotaiyaari Pawa, ankantairi: “Paapá, Ashitanarí”. ¹⁶Iri Tasorintsinkantsi yotakaironi aakaiti itomi Pawa. ¹⁷Tima itomi Pawa anayitai, ari atsipataari Cristo ashitaawo maawoni jashitari irirori. Tima atsipatakari Cristo akimaatsiwaitaka, ari antsipataiyaari iijatzi tsika otzimapai jowaniinkawo.

¹⁸Nokinkishirita naaka kapichiini inatzi akimaatsiwaita, tikaatsi oitzimaitya jiroka aririka añaagairo paata jowaniinkawo. ¹⁹maawoni jiwitsikani Pawa joyaaniintairi japatopaititairi itomiiti Pawa.

²⁰Jaminaashiwaitaka jiwitsikani, tii jaawiyiro ikowawitari, tima Pawa kantakaawori okantantapaintari. Iro kantacha jirikaiti oyaawintacha ²¹jiñaayitairo jowaniinkawo, aririka isaikashiwaitaiya itomitaari Pawa. Ari okaatapaaki akimitakaantawo atziritatyiimi “Shitzitaantsi”, iro ompiratantachanimi. ²²Kimiwaitaka maawoni jiwitsikaitakiri jatikawaiityaani, ikimitakawo tsinani ontzimaaniti. ²³Iijatzi aakaiti, okantawita añaawitakari Tasorintsinkantsi itsipashiriyitai, kimiwaitaka iiniro atikawaiti akowi awijakoti iiro akimaatsiwaitanta, akowapirotaki tsikapaiti intomitai koñaawoini Pawa. ²⁴Iro oyaakoniintani kantakaawori awijakoshiritantaiyaari, okantawitaka tikira añaayitziro jiroka. Arimi añaayitakiromi, ¿Ikiroma oyaakoniintatyiro? ²⁵Ari okantari oyaakoniintani, ontzimatyii amatsinkashirity, oyaakotairo kaari añairi.

²⁶Tima tii aawiyashiritanitzi, Tasorintsinkantsi nishironkatair. Tii ayotzi tsika ankantya amaña. Iro kantacha iri Tasorintsinkantsi amanakowintairi, okimiwaitakawo jatikawintatyiimi. ²⁷Ikimathatziri Pawa jirika Tasorintsinkantsi jamanakowintai. Tima iriitaki iyotakopirotziriri Pawa iita ikowakairiri oitishiritaari.

Aritaki ankitsirinkairo maawoni

²⁸Ayotirika oitya awijiyimotaini, aritaki inkantakaatyawo Pawa onkamiithatzimoyitai. Tima iro ikaimashiritantairi antiniri ikowakaakairi. ²⁹Ikaatzi jiyotsitakari Pawa aritaki inkimisantairi, iriitaki inkimitakaantairi itomipirori. Jirika Itomi, iri kimitanakawori itzinkami itomitari, ari jimpoiyitapaaki pashini ojyiki iyikiiti. ³⁰Jirikaiti itomitaari Pawa, iriitaki ikaimashiritairi, jotampatzikashiritairi, ari onkantya iñaantaiyaawori jowaniinkawo.

³¹¿Tsikama ankantakotiroka jiroka? Aña jinithaapirowaitakai Pawa, ¿arima intzimai iitya kitsirinkaini? ³²Pawa tii ithañaaniintari itomipirori, aña ishinitakiri intsitokaitiri ikamawintantakairi aakaiti.

Aritaki jantzimotakairo Pawa jiroka, ¿iiroma jantzimotai pashini kowityiimotaini? ³³ Aritaki añaayitakiro jotampatzikashiritai, ¿arima intzimaki iitya yakawintaini, jiyoshiitaira Pawa? ³⁴ Iriitaki Jesucristo kamawintairi, ipiriintaa ijatzi, isaikapai jakopiroriki Pawa itsipataari ipinkathariwintantai, iriitaki kantakowintairi aakaiti. Aritaki okanta, ¿arima intzimai iitya owasankitaawaitaini? ³⁵ ¿Jitama mataironi jaapithatairi Cristo, jowajyaantantairi jitakotai? Onkantawitatya ompomirintsitzimowaitai, ikiro jiyaatatyi jitakotai. Ari inkimitairori intzimirika owashironkaawitaini, inkowi imaamaniwaitai, antajyaaniintawaiti, onkowitylimowaitai ankithaatyaari, ankowiinkatakowaiti, jopathakiroryaitai. ³⁶ Ari osankinatakotaka, kantatsiri:

Ari okantaitatyaaani jowamaakaantaitina nawintaamachiitaimi iiroka.

Ikimitakaantaitakinari piratsi jowamaitziri.^a

³⁷ Okantawitaka añaayitiro jirokapaini, aritaki ankitsirinkairo maawoni jiroka, tima jitakoyitai Pawa, ari jimatakaakairo ankitsirinkiro.

³⁸ Jiroka nawintaakari naaka: Onkantawitya añaawityaawo tsika oita: kaamanitaantsi, añaamintotsi, maninkariiti, pinkathariiti,

awijyimotantatsiri iroñaka iijatzi paata, tzimatsiri ishindsightsinka,

³⁹ tsikarika oita jiwitsikaitziri, saikatsiri jinoki, iijatzi saikatsiri isaawiki. Tikaatsi owajyaantakairini Pawa iiro añaantaawo jitakotai okantakaantakiro jantzimotakairi Awinkathariti Jesucristo.

Jiyoshiitaitakiri Israel-mirinkaiti

9 ¹Jiyotzi Cristo tyaryoori inatzi nonkantimiri. Tima iriitaki Tasorintsinkantsi pinkathariwintashiritanari, iri yotakaanari tii nothiiyawaita, nonkantimiro jiroka:
² Owanaa nowashiritakotakari nojyininkapaini Judá-mirinka kaari kimisantatsini, ojyiki okatsitzimoshiritakina. ³ Owanaa nonkowataikimi jawijkoshiritaimi nojyininkamirinkaiti, nonkowataikimi nonkamawintairi jawijkoshiritaimi. Ari onkantaajitakimi iijatzi jowajyaantainami Cristo, ari niyotakimi iro jawijkoshiritantaiyaarimi nojyininkamirinkaiti, ⁴ icharinitari Israel-ni. Tima iriitaki itomiwitakari Pawa jirikaiti, joñaagawitakari jowaniinkawo, tzimatsi ikajyaakaawakaakari, josankinawitakanari Ikantakaantaitani, jinintaawawaiwitaka ithaamintapiintakari, tzimatsi ikajyaakaakiniriri. ⁵ Iriitaki ijyininkamirinkaititakari achariniiti. Irijatzi ijyininkamirinkaititakari Cristo, Pawatatsiri anaayitziriri maawoni, ari inkantaitatyaaani inthaamintaityaari. Ari okantari.

---

^a 8.36 Ikantakoitziri jaka “piratsi”, iri kantakotacha “oijya”.

⁶ Okantawitaka jirikaiti tii ikimisantanitzi, ¿kamiithatatsima ankanti: “Iiro imonkaata ikajyaakaantakiri Pawa?” ⁷Tii! Tima inkaati impaitaitiri iroñaaka “Israel-mirinkaiti”, pashinijatzti jinatyi, kaari icharinipirori Israel-ni. ⁸Ari okimitaawo awijiyimotakiriri Abraham-ni. Tii ikimitakaantaitziri ijyininkamirinka apititatsiri jowaiyani, aña apaani. Iriitaki ikinkithatakotziri jaka, ikantaitaki:

Iri Isaac jowaiyanipirori.

⁸ Ari ikimitsitakari Pawa tii ikimitakaantairi iriimi itomipirori maawoni jowaiyantakaantakiri Abraham-ni, apa itomitakari ikajyaakaakiniriri incharinimirinkatyari. ⁹Jiroka ikajyaakaakiniriri, ikantakiri:

Paata pashini osarintsi onkimipaititaiyaawo iroñaaka, ari napiitiro nariitaimi, intzimaki otomi Sara.

¹⁰ Ari okimitakari awijiyimotakirori Rebeca, itsipaanitakaakawori acharinini Isaac. ¹¹Tikira intzimiita jirikaiti, tikira jantayitzi kamiithari iijatzi kaaripirori, aritaki tzimaki ikowakiri Pawa oitya jantiri. Ari imonkaatari jantayitiri. Tii iri kowashiwaityaaawoni jantiro, aña Pawa kantakaawori jantantawori oitarika, ikaimashiritairi. ¹²Jiroka ikantaitakirori Rebeca:

Iri iyaapitsi omnipiratyaaarini jantariti.

¹³ Jiroka josankinaitakiri iijatzi:

Nitakotakari naaka Jacob, iriima Esaú nokisanaintakiri.

¹⁴ ¿Irooma ankantantyaari: “Tii itampatzikashiritzi Pawa, apaani jitakotaka, iriima pashini ikisaniintakiri? ¹⁵Tii ari onkantya!” ¹⁵Tima Pawa ikantakiri Moisés-ni:

Iitarika nokowiri nonishironkatiri, aritaki nonishironkatatyari.

Iitarika nokowiri nitakotyaari, aritaki nitakotatyari.

¹⁶ Ñaakiro, kaari atziri kowashiwaityaaawoni jantayitiro iitarika, aña iri Pawa kantakaawori jantitantawori iitarika inishironkatairi irirori. ¹⁷Ari ikantaitakiri iijatzi Faraón, jiroka josankinatakitiriri, ikantakiri:

Irootajaantaki nopinkatharitakaantakimiri jiñaantaityaaowori

noshintsinka natsipitakaimiri iiroka. Irootaki

inkinkithatakotantinari maawoni kipatsiki impairyaitaina.

¹⁸ Ari ikantari Pawa, inishironkatziri ikowiri irirori. Irijatzi kantakaawori ikisoshiritantari ikowiri irirori.

¹⁹ Kimitaka ari pinkantakina: ¿Itama jowasankitaantariri Pawa ikaariprotakaayitziri, iiroma okantaajaitzi jowashiñagairo ikowakiri Pawa jantiri? ²⁰Iro kantacha, nonkanti naaka: Tikaatsi piyomachiiti iiroka patzirinkakiini pinkantantyaari. Tii pipinkathatziri Pawa. Incha poshiritakotyaari witsikayitzirori kowitzi. ¿Kantatsima oñaanatiri iyowiti, onkantiri: Tii opantaaajitana piwitsikakina? ²¹¿Iiroma jiwitsiki apaani owaniinkatachani, jiwitsikaki pashini kaari opantapirotawo? Aña kantatsi, tima iriitaki ashitawori iyowiti. ²²Ari ikimitsitari iijatzi

Pawa, jiwitsikayitakiri ojyawitakawori kowitzi. Tzimatsi jiwitsikakiri jiñaayitairo jatsipitaiyaawo iyatsimanka, jatsipitaiyaawo ishintsinka japirotantaiyaari. Iro kantzimaitacha Pawa, amawi ikantawintapaintakari jirikaiti.²³ Opoñaantari jiwitsikiri Pawa kaari opantari, ikowatzi imonkatziyantaiyaariri pashini jiwitsikani ikowiri inishironkatairri, jiyoshiitakiri pairani jiñaayitairo jowaniinkawo.²⁴ Aakayitaki jiyoshiiyitairi ikaimashiriyitai. Tii apa aakaiti a-Judá-mirinkatzi, ari akaayitairi pashinijatzi kaari ajyininkata.²⁵ Iro jiñaawaitakaakiriri Pawa pairani Oseas-ni, ikantaki:

Jirika atziri kaari nojyininkawita, nonkimitakaantairi, “Nojyininka”.
Ikaatzi kaari nitakowita pairani, nonkimitakaantairi, “Nitakotani”.

²⁶ Irooma janta tsika ikantaiwitaka, “Tii pijyininkatyaaana iirokaiti”,
Ari inkantayiitai, “Itomiiti pinatzi Pawa, Kañaaniri”.

²⁷ Jiroka ikantsitakari Isaías-ni ikinkithatakotziri incharinityaari Israel-ni:

Onkantawitya ojyiki incharinityaari, inkimiwaitaiyaawo ojyikitzi
impaniki jiñaathapiyaaki,
Kapichiini awijakotaatsini.

²⁸ Tima jomapokairi Pinkathari maawoni kipatsijatziiti, tampatzika
inkantya jowasankitaakaantairi.

²⁹ Ikantaki iijatzi Isaías-ni:

Iromi ityaaryootakimi achariniiti, ikimpoyaawintakiri Pinkathari
Shintsipirori,
Ari añaayitairomi jiñaakiri pairani Sodoma-jatzi, iijatzi
Gomorra-jatzi.

Jotampatzikashiritairi jawintaamachiitantaita

³⁰ ¿Irooma ankantantyaari: “Iro jotampatzikashiritantitariri kaari
ajyininkata jawintaamatsita irirori? ³¹ Irooma aakaiti icharinipirotari
Israel-ni, tii akitsirinkiro añaayitiro, okantawitaka apankinawaitawo
Ikantakaantaitani”. ³² ¿Litama kaari ikitsirinkantawo? Iro kaari
ikitsirinkantawo tima joshiritakowaitatyaaawo ipankinatashitari
irirori. Tii joshiritakotaawo ikowakairiri Pawa jawintaashiritari.
Okimiwaitakawo jantziwatakyiyyawomi mapi. ³³ Ari ojyawaitakawo
okaatzi josankinaitsitakari, kantatsiri:

Nowakiro mapi ikowapiroitani janta otzishiki Sion. Owaryaantzi
jiroka mapi aririka jantziwaityaawo.

Inkaati awintaashiritaiyaarini kimitakawori mapi, iiro
jaminaashiwaitaa paata.

10 ¹Iyikiiti, nokowi naaka jawijakoshiritai nojyininkapaini
Israel-mirinka. Irootaki namanantariri Pawa. ²Niyotzi
naaka ithaamintashiwaitari Pawa jirikaiti, jantashiwaitawo

tti ikimathatzimaitawo. ³Tii jiyotaiyini ikowatzi Pawa jotampatzikashiritairi, tii ikimisantzi ikowashitawo intampatzikashiritantyaawo ipankinawaitari apaniroini. ⁴Iri Cristo othotyaakirori okantakota Ikantakaantaitani, iri tampatzikashiritakairi awintaashiritanaariri.

⁵Jiroka okaatzi josankinawitakari Moisés-ni okantakota Ikantakaantaitani intampatzikashiritantyaarimi, ikantaki:

Inkaati monkaataironi, iriitaki añaashiritaatsini.

⁶Tii imonkatziyawo okantakota awintaashirinkantsi otampatzikashiritantatsiri. Tii okowapirota jimonkaataitiro tsikarika oitya. ¿Kantatsima monkaawaitzirori Ikantakaantaitani jiyaati inkikit ishintsiwintairi Cristo jowawijaakoshiritanti? ⁷¿Kantatsima jiyaati ijijatzi sarinkawiniki jowiriintairi Cristo ikamawitapainta? ⁸Aña jiroka ikantaitaki:

Aritaki piyoshiritairo ñaantsi, aritaki piyothatairo ijijatzi.

Okaatzi kantakotachari jaká “ñaaantsi”, irootaki nokinkithatakapiaintakimirí awintaashiritaari Cristo. Jiroka okanta: ⁹Aririka piñaanitaiyaawo pinkanti, “Nowinkathariti jinatzi Jesú”, aririka pawintaashiritanaiyaari Pawa iri owiriintairi ikamawitaka, aritaki pawijakoshiritai. ¹⁰Aritaki pawintaashiritaari irootaki jotampatzikashiritantaimiri. Aritaki añaanitaawo jiroka, irootaki jowawijaakoshiritantairi. ¹¹Tima ari okantzi Osankinarintsipirori:

Inkaati awintaashiritaayaarini, iiro jaminaashiwaitaa.

¹²Onkantawitya aakarika Judá-mirinka, aakarika Grecia-paanteri, irootaki Cristo Awinkatharitita maawoni. Iitarika amanaiyaarini aritaki inishironkatairí. ¹³Tima jiroka ikantaitaki:

Iitarika amanaiyaarini Pinkathari, impairyagaagairi, aritaki jawijakotai.

¹⁴¿Kantatsima jamanaitiri Pawa tii jawintaashiritaitari? ¿Kantatsima jawintaashiritaayaari Pawa, tii ikimakoitziri? ¿Kantatsima inkimakotaitiri tii ikinkithatakoitziri? ¹⁵¿Kantatsima inkinkithatakoitiri, tii itzimi otyaantantatsini? Iroowa josankinaitantakawori, kantatsiri:

¡Owanaa inkamiithakiitataiki amironi kamiithari ñaantsi isaikantaitari kamiitha!

¹⁶Iro kantzimaitacha, tii maawoni inkimisantaitiro Kamiithari Ñaantsi. Irootaki ikantantakari Isaías-ni:

Pinkatharí, kimitaka tii ikimisantaitziro nokinkithatziri.

¹⁷Okowatyá jitaityaawo inkimaitawakiro iñaani Pawa jawintaashiritaitantyaariri. ¹⁸Nokantzi naaka, “¿Aritakima ikimaitakiro?” Aritaki, jiroka josankinaitakiri kantatsiri:

Ikinkithatakoyiitakiro nampsisiitiki,
Ikimaitakiro tsikarika isaikayitai jaka kipatsikika.

¹⁹Napiitiro nonkanti, “Jirikaiti icharinitakari Israel-ni, ¿Ikimathapirotakiroma?” Iriitaki Moisés-ni oñaagantakirori josankinariki, ikantaki:

Ari nonkantakaiyaawo pisamaniintaiyaari pashinijatzi atziriiti kaari jyininkatawakaachani.

Owanaa pinkisashiritiri ikaatzi piitziri “masontzishiririiti”.

²⁰Irojatzni ikantakiri Isaías-ni irirori:

Jiñaayitaana kaari kowakowatinani.

Noñaagayitaari kaari aminaminatinani.

²¹Iro kantacha jiroka ikinkithatakotakiri Isaías-ni ikantakota Israel-mirinkaiti, ikantaki:

Nakotashitapiintawitakari, iro kantzimaitacha tii ikimisantaiyinani, piyatha ikantaiyakani.

Tzimayitatsi Israel-mirinka kitsirinkakirori

11 ¹¿Nokantatziima imanintziri Pawa jirika Israel-jatzi jashitari?
¹Tii ari nonkanti! Tima naakatsitaka kaatziriri Israel-mirinkaiti, icharini Abraham-ni ninatzi, icharini ninatzi iijatzi Benjamín-ni.

²Tima tii imanintana Pawa, iriitaki yoshiitakinari. Pinkinkishiriritiro Osankinarintsipirori, tsika ikinkithatakota Elías-ni jamanakowintari ijyininkapaini, ikantaki:

³Pinkatharí, jowamaitakiri Kamantaniriiti,
 Ipookaitakiro taapirimintotsi.

Naaka yotapainchari, ikowitzatzi iijatzi jowamagaitina naaka.

⁴Jiroka ikantzi Pawa jakanakiri:

Tii iiroka yotapainchani. Aña nokimpoyaawintaki pashini ikaatzi 7,000 shirampariiti kaari otzirowachani impinkathatairi Baal.

⁵Ari okantakari iijatzi, tzimatsi kapichiini nojyininka jiyoshiitakiri Pawa inishironkatairi. ⁶Kaarimachiini ipankinatani jinishironkatantaariri Pawa, aña jinishironkatashitaari. Ari okantakotari nishironkataantsi.

⁷Ari okanta, tii ikitsirinkiro maawoni Israel-mirinkaiti ikowawitaiyarini. Iro kantacha tzimayitatsi kiyopayipaini kitsirinkakirori, ari ikimiyitakari jiyoshiitakiri Pawa. Iriima pashiniiti ikisoshiritakaayitairi Pawa. ⁸Irootaki josankinaitantakawori jiroka, kantatsiri:

Iri Pawa kantakaawori ijampashiritantitari.

Tzimawitacha irooki tiimaita iñaantzi.

Tzimawitacha ikimpita tiimaita ikimayitzi.

Irojatzni ikantzimaitawo iroñaaka.

⁹Jiroka josankinatakotakiri iijatzi David-ni, ikantaki:

¡Onkaminta jaitairi tsika joriyiitakiri!

¡Onkaminta jantziwatataitya!

¡Onkaminta jowasankitaitiri!
¹⁰ ¡Onkaminta iiro jokichaakitzi!
 ¡Onkaminta intsiyamitsitakairi!

Jawijakoshiritai pashinijatzi atziri

¹¹ Tima ikantai: “Onkaminta jantziwatataitya nojyininkapaini”. ¿Irooma ojyakaawintachari japiroitairi? ¡Kaari! Iro ojyakaawintacha ikinakaashitapaintari, jowawijaakominthatairi Pawa pashinijatzi atziri, iro jimamatantakawori Pawa jiroka onkantya iñaantyaariri nojyininkapaini jirikaiti, iro inkowantapirotiyaari irirori jawijakoyitai. ¹² Tima ikinashiwaiwitaka okantakaantakiro inishironkaitantyaariri pashinijatzi atziri nampitawori maawoni kipatsiki. Iro kamiithapirotatsiri aririka japiitairo inishironkaitairi paata nojyininkapaini.

¹³ Iroñaaka nonkantimi iirokaiti kaari nojyininkayita. Naakataki jowaitaki Notyaantapiroriti nonkinkithatakaayitaimi kaari nojyininkata pashinijatzi pini. Shiritha nonkantawintyaawo nantawairi. ¹⁴ Iro nokowapirotairi ikowashiryaakotakinawo nojyininkapaini okaatzi nimatziri, ari jawijakoshiritantyaari kiyopayipaini irirori. ¹⁵ Tima imanintakiri iriroriiti Pawa, iro opoñaantari raapatziyaiyaari Pawa maawoni isaawijatzi. Irooma paata raapatziyaiyaari Pawa nojyininkapaini, onkimiwaityaawo impiriintaatyiimi ikamawitaka.

¹⁶ Incha nojyakaawintawakimiro: Tima tsika okanta oyi naariyintsi, ari okantsitari iijatzi ojyipatha. Jiroka ojyakaawintachari: Tima iriiywitaka itayitakawori nochariniiti itasorintshiritaki, ari inkimitaiyaari paata inkaati incharinitaiyaari. Inkimitaiyaawo iijatzi okanta inchaparitha, ari okantsitari iijatzi otiva.

¹⁷ Jiroka ojyakaawintari inchaparitha, iriiytaki nochariniiti itayitakawori pairani. Ojyakaawintachari otiva, iriitaki nojyininkapaini Judá-mirinka tzimayitaatsiri iroñaaka. Kimiwaitaka inchikaitakiromi jiroka otiva, ojyookatiwatantyaari pashini otiva jontsirkaitakiri, kamiitha onkantya ojyooki okantakaawo operitha. Ikaatzi ojyakaawintziri otiva jontarikaitakiri, iriitaki atziriiti kaari nojyininkata.^b ¹⁸ Irootaki iiro okantanta pasagaawintawaitya. Pinkinkishiritiro, iirokataki otiva inchato, iirotaki añaakaayitziri operitha. ¹⁹ Kimitaka ari pakakimi iirokaiti, pinkantaiyini: “Aña ichikaitakiromi otiva nojyookatiwatantaari naaka”. ²⁰ Ari okantawitari, iro kantzimaitachari pinkinkishiritiro kimiwaitaka iriimi nojyininkapaini Judá-mirinka inchikatiwaitakimi okantakaantziro tii ikimisantzi. Irooma iirokaiti kaari nojyininkata, iirokataki poyaatapaakariri

^b **11,17,22** Kinkithatakotachari jika pankirintsi ashitawori operitha, ashitawori otiva, irootaki ikantaitsitari “Olivo”.

okantakaantziro pawintaashirita. Tii okantzi piñaapirowaitashitya, aña pimpinkathatiri Pawa. ²¹ Tima Pawa iri chikakirori itakawori otiwa, paamaakowintya jimataimikari iijatzi iirokaiti. ²² Ari piñiiro katsima jinatzi Pawa, iro kantacha nishironkataniri jinatzi iijatzi. Ikaatzi antziwashiritainchari iñaayitakiro owanaa ikatsimatzi Pawa. Irooma iirokaiti, ari piñaapiintairo inishironkayitimi iikirorika poisokirotyaari Pawa. Irooma iirorika poisokirotari, ari inkimitakaantakimi otiwa ichikaitakiri. ²³ Ikaatzi ichikatiwaitakiri pairani, aritaki jontsirkaitairi iijatzi, aririka jowajyaantairo ithainkawaitziri Pawa. Tima Pawa kantatsi jimatiro. ²⁴ Iirokaiti kimitakawori otiwa pankirintsiniro jontarikaitakiri pankirintsipiroriki. Owanaa onkamiithapiroti irorika jontsirkaitai otiwapirori oponkitzipiroriki iroori.

Impiyashiritakaitairi Israel-mirinkaiti

²⁵ Iyikiiti, nokowi piyotiro kaari ikimathaitzi pairani onkaati jantiri Pawa. Iiro poshiriwaitashita aritaki piyotakiro maawoni. Añaayitakiri jirikaiti nojyininka Israel-mirinkaiti, tzimatsi kisoshiritakaakiriri. Iro kantacha, inapaintatzi jiroka irojatzi imonkaatantatyaaari inkaati awijakoshiritaatsini kaari nojyininkata. ²⁶ Impoña, jawijakoshiritai iijatzi Israel-mirinkaiti. Ari okanta josankinatakoitakiri, kantatsiri:

Ari impoñiiya Sion-ki ookaakowintaniri,

Iri kantakaiyaawoni jowajyaantantyaawori ichariniiti Jacob
ithainkatasorintsiwaitzi.

²⁷ Ari onkantya othotaanyaari okaatzi kajyaakaawakaantsi,
Naakataki apirotaironi iyaaripironka.

²⁸ Tima jirikaiti nojyininka Judá-mirinka imanintakiro Kamiithari Ñaantsi, ikimitakaantari Pawa iri iisanintani, ari okanta inishironkatantaimiri Pawa iirokaiti. Iro kantacha Pawa, aña jiyoishiitsitataikari nojyininkapaini, iikiro jiyaatatyi jitakotyaaari, ari onkantya iñaantyaawori tsika okanta ikajyaakaakiniriri itanakawori nochariniiti. ²⁹ Tima aririka inkaimashiritanti Pawa, inishironkayitantzi. Iiro jowajyaantziro. ³⁰ Pipiyathatsitakari pairani iirokaiti Pawa. Ipoñaanaka nojyininkapaini ipiyathatanakari, iro opoñaantakari inishironkayitaimi iirokaiti. ³¹ Jirikaiti piyathawaiwitachari iroñaaka, aritaki iñaayitairo paata inishironkaitairi ikimitatzimi iirokaiti iroñaaka. ³² Ari okantakari, joñaagantakiro Pawa maawoni apiyathawaitaka, ari ikinakaakiro joñaagantantawori inishironkayitakai maawoni.

³³ Iyokitzii nowataikiri Pawa jiyotanipirowaita, ikimathatziro maawoni. Tikaatsi yopirotoni jantiri irirori, tsikarika inkantairo. ³⁴ Jiroka josankinatakoitakiri, ikantaitaki:

¿Itama yotzirori ikinkishiritari Pinkathari?

¿Itama matironi inkaminairi?

³⁵ ḡKantatsima jomapokaitiri impashitaityaarimi irirori? Aña iriitataiki itakawori ipashitantaka.

³⁶ Iriitaki Pawa kantakaantawori otzimantari tsikarika oitarika, iriitaki poñaakaantawori, iriitaki ashitawori. Ari jashi jowatyiiro ipinkathaitairi. Ari onkantyaari.

Onkaati jantayitiri kimisantzinkariiti

12 ¹Iyikiiti, aritaki inishironkatakimi Pawa, nokowakotzimi pishiniwintaiyaari iiroka, pinkimitaiyaarimi piratsi itagaitziniriri Pawa. Tii pojyakotajaantari piratsi, aña pañaayitai iirokaiti pinkitishiriyitai, irootaki inimotziriri Pawa. Ari okanta ikowiri Pawa apinkathayitairi. ²Iro pikimitakowitzashitari issaawijatzi. Iri Pawa pishiniti jowakiraashiritaimi. Ari onkantya piyotantyaawori ikowakaimiri, kamiithatatsini, inimotirini, matzirori okamiithatzi.

³Iri Pawa nishironkataanari naaka okanta niyotaayitaintaimiri, irootaki nokantantzimiri: Iro pikimitakaantashiwita iirokataki ñaapirori. Pinkinkishiritatoya kamiiitha iiroka, pimatantyaawori ikowakaimiri Pawa iikiro piyaatatyi pawintaanatyari. ⁴Poshiritakotiro tsika akantayita awathaki. Tima tsika akantawathayita, iro antakaayitairori oyitarika.^c

⁵Aaka jojyakaawintaitzi awintaashiritaari Cristo. Akimiwaitaa aakami iwatha Cristo. Okantawitaka apashiniwaiwita, iro kantacha apaani akantaa, kimiwaitaka ayontaawathawakaatyiiyaami. ⁶maawoni aakaiti itasonkawintayitakai amonkaatantyaawori antayitairi. Tzimatsirika kamantantaniritsiri, jantiro ikowakairiri Pawa, iikiro jawintaatyiiyaari. ⁷Tzimatsirika amitakonitantsiri, jimonkaatiro irirori. Tzimatsirika yotaantatsiri, jimonkaatiro irirori. ⁸Tzimatsirika minthatanitakaantachari, jimonkaatiro irirori. Tzimatsirika pashitantanitachari, impantapirota oyiki. Tzimatsirika jiwtakaantaniritsiri, ishirithawintyaawo jantawairi. Tzimatsirika nishironkatantatsiri, kimoshiri inkantya jimonkaatairo.

⁹Ontzimatyii pitakotantaiya kamiitha, iiro pamawinawaita. Samaniinta powairo kaaripirori, irooma kamiihari kiso powanairo. ¹⁰Pinkamaityaawo pitakoyitanya, pinkimitakaantiro pitakotyaarimi pirintzi okaakiini. Pimpinkathatiri pashinipaini. ¹¹Shiritha pinkantya, iiro pipirawaita pantawaitainiri Awinkathariti. ¹²Kimoshiri pinkantya poyaakoniintiri Cristo. Amawiwaini pinkantya aririka piñaayitiro pomirintsitzimotimini. Pamanapiintaiya. ¹³Ontzimatyii pimpashitaiyaari okowityiimowaitari oitishiritaari. Poimaantapiinti pipankoki.

^c 12.4 Kantakotachari jika “tsika akantayita awathaki”, iro oyjyakaawintachari okantayita: oki iro jaminaitantari, irooma kimpitansi irootaki ikimaitantari, irooma paantintsi irootaki jowaitantari, irooma akotsi irootaki joirkaitantari, irooma iitzintsi irootaki janiitaitantari.

¹⁴ Pamanakotaari owatsinawaitzimiri inishironkaitantyaariri irirori. Iiro pipiyatari. ¹⁵ Pintsipatyari pinkimoshiriti ikaatzi kimoshiriwaitatsiri. Pintsipatyari piraawaitya ikaatzi iraawaitachari. ¹⁶ Aapatziya pinkantawakaiya. Iiro pimanintantawaitzi, pintsipatyari kowityaawaitatsiri. Iiro pikimitakaantashiwita yotaniri pinatzi. ¹⁷ Tzimatsirika owaaripirowaitimini, iiro pipiyatari. Poñaagantiro, tampatzika pikantzimotari atziriiti. ¹⁸ Pintaaryoowintairo pisakantaiyaari kamiitha. ¹⁹ Nitakotaní, iiro piyakowintawaita iiroka, pashitakaiyaari Pawa iri piyakowintimini. Tima jiroka josankinaitakiri, ikantaitaki:

Ikantzi Awinkathariti:

Naakataki owasankitaantatsini,
Naakataki piyakowintantachani.

²⁰ Aririka intajaaniinti piisaniintani, pimpiri jowanawo. Aririka imiriniinti, pimpiri imiri. Aririka pimatanairo jiroka, ari inkiraanikiwaitanaki jirika jiñaakirorika pantakiri.^d ²¹ Paamaakowintya oitsinampaimikari kaaripironkantsi. Iro kamiithatatsi pimatapiintanairo kamiithari pinkitsirinkantyaawori kaaripirori.

13 ¹ Ontzimatyii pinkimisantairi pinkathariwintzimiri pinampiki.

Tii ipinkatharintsiwaitashita irirori, aña Pawa kantakaawori ipinkatharintsitantari. ² Iitarika kowatsini jimaamaniwaitiri pinkatharintsi, okimiwaitakawo iriimi Pawa jimaamaniwaitakiri, irootaki jowasankitaantaityaariri. ³ Ikaatzi antayitzirori kamiithari, iiro ithaawantawaitari pinkatharintsi. Iriima antayitzirori kaaripirori, iri thaawantawaityaarini. Ari okantari, pantzirorika iiroka kamiithari, iiro pithaawantawaitashitari pinkatharintsi, iriitaki thaamintaimiri.

⁴ Tima iri Pawa kantakaawori ipinkathariwintantari jirikaiti onkantya inkimpoyaawintantimiri. Aririka pantiro iiroka kaaripirori, ontzimatyii pinthaawi, tima tii aminaashiwaita otzimimotziri josataaminto. Tima iriitaki Pawa kantakaawori ipinkatharitantari jirikaiti, irijatzi Pawa kantakaiyaawoni jowasankitaakaantantyaariri kaaripiroshiririiti.

⁵ Irootaki pinkimisantanyaariri jirikaiti. Tii apa pinthaawantaiyaawo jimashirinka. Aña irootaki tampatzikatatsiri pimatairo jiroka. ⁶ Irootaki pimpinatantyaariri ikowakoyitzimiri jiawawintzimiri pinampiki, iro jañaantyaari irirori, tima jimonkaatzaa iro ikowiri Pawa. ⁷ Ontzimatyii pimpinayitairi maawoni pinkatharipirorintsi, iijatzi ikaatzi kimpoyaawintantatsiri nampitsi. Ontzimatyii pinkimisantiri, pinkatha powiri.

⁸ Iiro piñaashintsiwaitawo piriwitanti, aña piñaashintsiwaitaiyaawo pitakotawakaayitaiya. Iitarika itakotantachari,

^d **12.20** Kantakotachari jaka, “ari inkiraanikiwaitanaki”, iro ojyawori ikantaitzi iijatzi “powaampatiniri iitoki ojyiki paampari”.

jimonkaatatziro Ikantakaantaitani. ⁹Jiroka josankinaitakiri Ikantakaantani, kantatsiri:

Iiro pimayimpiritzi.
Iiro pitsitokantzi.
Iiro pikoshitzi.
Iiro pithiiyakotanta.
Iiro pinintakotantawaitzi.

Tzimatsi iijatzi ojyiki pashini ikantakaantaitakiri. Iro kantzimaitachari jiroka iroopirotatsiri ikantakaantaitakiri, kantatsiri:

Pitakotaiyaari pijyininka pinkimitakaantyaari pitakotapiinta iiroka. ¹⁰Opoñaantari iroopirotatsiri jiroka ikantakaantaitani, irootaki apatotzirori maawoni ikantakaantaitakiri. Iitarika itakotaariri ijyininka, tii jowaaripirowaitairi.

¹¹Ontzimatyii amatapiintairo jiroka, tima irootaatsi awijakoshiriyitai. Okimiwaitakawo amagaatyiimi, iro kantacha ontzimatyii ankakiyitai.

¹²Tima irootaintsi onthonkaiya tsiniriri, iro onkitijyiinkatai. Irootaki owajyaantantyaawori antayitziro kaaripirori, jantapiintziri tsinirikiri. Iro kamiithatatsi ankimitakaantairo ankithaatatakotyaawomi ampiyakowintantyaari, ¹³onkantya antantyaawori kamiithari jantapiintaitziri okitijyiinkatzi. Ari onkantya iiro aniyawaitanta, iiro ashinkiwitanta, iiro amayimpiriwaitanta, iiro antantaawo kamaawotatsiri, iiro amaamanitawakaanta, iiro asamawakaanta.

¹⁴Pojakotaiyaari Awinkathariti Jesucristo, pinkimitakaantiri iriimi pinkithaatatakotyaari. Iiro pantashiwaitawo okaatzi pinintashiwaitari.

Shipitashiritaniri

14 ¹Ontzimatyii paapatziyaari shipitashiritsiri. Iiro pamawinawaitawo jiroka piñaanaminthawaitantyaari. ²Tima tzimatsi kimisantzinkari oshiritachari kantatsi jowayityaawo oitarika. Iro kantacha tzimatsi pashini shipitashiriri, apa jowayitawo pankirintsi. ³Jirika kimisantzinkari owawori oitarika, iiro imanintawaitziri pashini kaari oyaawoni. Ari inkimitsityaari kaari owayitawori iiro imanintziri pashini owayitawori, tima Pawa tii jimanintziri irirori. ⁴¿Kantatsima ishinstithataitiri ompiratanintsi? Iiro, iri shintsithatirini ompiratariri, irijatzi thaamintawintirini. Ari okantari, iri Pawa otzikayitariri maawoni owayitawori oitarika, irijatzi thaamintawintirini.

⁵Tzimatsi kimisantzinkari omairintantawori kitijyiri. Tzimatsi pashini kaari opashinitzimotzi kitijyiri. Ontzimatyii inkinkishiritakotaiya maawoni, tii okantzi jotzikayitiri pashini oitarika ikinkishiritari.

⁶Itzimi pinkathatzirori kitijyiri, iri Awinkathariti ipinkathatzi. Ari okimitsitari iijatzi, iitarika owayitawori maawoni oitarika, iri Awinkathariti ipinkathatzti jowayitantawori, tima ipaasoonkitapiintziri.

Ari ikimitari pinkayitzirori owanawontsi, iri Awinkathariti ipinkathatsita ipaasoonkitapiintziri. ⁷Tii añaashiwaita aakaiti, tii akamawaitashita iijatzi. ⁸Inta añaayitzi, iriitaki Awinkathariti añiimotairi. Aririka ankamaki, irijatzi Awinkathariti akamimotzi. Ari okantari, iriitaki Awinkathariti ashitairi iinta añaayitzi, ari okimitsitari iijatzi aririka ankamayitaki. ⁹Tima irootaki itzimantakari Cristo, ikamimotantaki, iro jashipirotantairi iinta añaayitzi, iijatzi aririka ankamayitaki.

¹⁰ ¿Litama pikijyimatantariri pijyininka? ¿Litama pimanintantariri iiroka? Aña iri yakawintantaatsini Cristo maawoni paata. ¹¹Tima iro josankinatakoitakiri, kantsirsri:

Jiroka ikantakiri Awinkathariti: “Jotzirowaitai ipinkathaitaina maawoni. Imapiro”.

Aritaki inthaamintaiyaari maawoni Pawa.

¹² Aripaiti anthawitakotaiya maawoni aakaiti Pawaki.

¹³ Irootaki owajyaantantyaawori akijyimatatakayaayita.

Ontzimatyii ankantashiriti: “Iiro nokantzimoniintakaari pashini ‘nirintzitari’, notzikashiriwaitzirikari”. ¹⁴Niyotzi naaka tii ithañaapithatantawo Pawa owayityaawo oitarika. Iro kantacha, tzimatsirika kinkishiriwaitachani kamiiithatatsi impinkaitiri, jimatiro impinkawaiiti irirori. ¹⁵Aririka poñaagatyaaari pashini kimisantzinkari powayityaawo ipinkiri irirori, tii pitakoshiritari. ¿Kamiithatatsima pinkantzimoniintakaiyaari pashini okantakaantziro powamachiitawo owanawontsi? ¿Pikowatziiima powaaripiroshiritairi jirika? Irrijatzi jirika kimisantzinkari, ikamawintakiri Cristo iijatzi. ¹⁶Ari okantari, tii okantzi poñaagayitiri powayitari pikinkishiritari iiroka kamiithari inatzi, impoña inkantaitimi: “Jantakiro jirika kaaripirori”. ¹⁷Aakaiti ipinkathariwintai Pawa, tii okowapirota okaatzi awayitari, okaatzi amiriyitari. Aña iro kowapirotacha antampatzikashiriyitai, asaikayitai kamiitha, ankimoshiritai, tima iriitaki kantakaawori Tasorintsinkantsi.

¹⁸Iitarika matanakironi jiroka jantawaitainiri Cristo, aritaki jinimotakaakiri Pawa, ari inkimitairi iijatzi atziriiti jaapatzyaari. ¹⁹Ari okantari, ontzimatyii pantapiintairo kantakaantzirori isaikantaitari kamiitha, kantakaantironi inthaamintashiritawakaantyaari.

²⁰Aririka powayityaawo oitarika, paamaakowintya papaaatzirokari imonkaatakiniriri Pawa pashini kimisantzinkari. Tii othañaantsita owayitari. Iro kantacha, itzimirika owayitawori oyitarika impoña inkantzimoniintyaari pashini, jantakiro kaaripirori jirika. ²¹Tii opantawo pinkantzimoniintakaiyaari “pirintzitari”, okantakaantziro powayitari wathatsi, pimiritawo kachori, pantayitiro oitarika. ²²Iro kamiithatatsi piyotakoshiritairi iiroka, iri Pawa yotakotaimironi jiroka. Tzimatsirika kaari shipitashiriwintironi jiroka, aritaki jimatairo inkimoshiritai. ²³Iro kantacha iitarika shipitashiriwaitatsini, aririka jowatyawo oitarika,

ari onkimitzimotaiyaari jantakiro kaaripirori. Tii jantairo okaatzi jiyotakoshiriwitari, kaaripirori inatz iroka.

15 ¹Aakaiti kimisantzinkari aawiyashiritaniriiti, ontzimatyii antsinampashiritzimotairi shipitashiritatsiri, tii apa antayitiro inimoyitairi aakaiti. ²Ontzimatyii antairo inimotirini ajyininka, onkaati minthashiritakaiyaarini jantairo kamiithari. ³Irootaki jantakiri Cristo, tii ikowi inimotirini apaniroini irirori. Tima josankinaitakiro, kantatsiri:

Ikaatzi kawiyawaitimini iiroka, irijatzi kawiyakinari naaka.

⁴maawoni osankinatainchari pairani, kimitakawori jiroka, josankinaitakiro jiyotaitiro. Jiroka Osankinarintsipirori, iroowa añaantawori atsinampashiriwaitzi, iro thaamintashiritakairi oyaakoniintantari. ⁵Iriitaki Pawa kantakaawori atsinampashiriwaitzi, irijatzi thaamintashiritakairi. Owanaa nokowakotapiintakiri inkantakaiyaawo paapatziyawakaiya, maawoni pinkimitakotaiyaari ikanta Cristo Jesús. ⁶Onkimiwaityaawo ari pintsipatawakaiya maawoni pimpampithaawintiri Pawa, ashitariri Awinkathariti Jesucristo.

Ikinkithaitainiri Kamiithari Ņaantsi kaari Judá-mirinkatatsni

⁷Owanaa jaapatziyakai Cristo aakaiti, iijatzi pinkimitiya iirokaiti, paapatziyari pashini atziri, irootaki impinkathaitantyaariri Pawa.

⁸Irootaki nokantapiintakiri: Iri Cristo jotaantaitaki jantawaiwintiri nojyininkapaini Judá-mirinka. Iro jimataktakawori jiroka jiňaantaityaawori imapirotaty ikajyaakaakiriri Pawa pairani achariniiti. ^e
⁹Ari ikantakiniri kaari nojyininkata, iro ipinkathayitantaariri iriroriiti, inishironkatairi Pawa. Jiroka josankinaitakiri, kantatsiri:

Nothaamintawintaimi janta isaikayitzi kaari nojyininkata.

Nompairyagaimi nompampithaawintaimi.

¹⁰Jiroka ikantsitaitakari iijatzi:

Pashinijatziiti, pinthaamintaina iirokaiti pintsipataiyaari jashitaari Pawa.

¹¹Ikantaitaki iijatzi:

Pashinijatziiti, pinthaamintiyaari Awinkathariti.

¡maawoni atziriiti pinthaamintiyaari!

¹²Ipoña ikantaki iijatzi Isaías-ni:

Ari intzimaki incharinityaari Isaí.

Iriitaki pinkathariwintairini pashinijatzi atziriiti.

Irijatzi joyaakoniintairi kaari ajyininkata.

¹³¡Iri Pawa thaamintakaimini, iri saikakaimini kamiitha pikimisantairi! Tima iri kantakaiyaawoni oyaakoniintantyaariri. ¡Iri Tasorintsinkantsi kantakaiyaawoni poyaakopirotantyaariri!

e 15.8 Iri ikantakoitzi jaka “Judá-mirinkaiti” jiitaitzi “totamishitaari”.

¹⁴Iyikiiti. Niyotzi naaka imapiro pinishironkatawakaa iirokaiti, yotanipirori pinatzi, pimatakiro piyotaawakaayitaka. ¹⁵Iro kantacha, nosankinatzimiro jiroka noshintsithatzimiro iiro pimajitantawo. Tima inishironkapirotaimi Pawa, ¹⁶jotaantaana nokinkithatakotainiri Jesucristo kaari nojyininkata. Nokinkithatainiri Kamiithari Ņaantsi kinkithatakotziriri Pawa, okimiwaitaawo naakami Ompiratasorintsitaari. Iriima kaari nojyininkata, iriitaki kimiwaitakawori jashitakitariri Pawa, namayitainiri Pawa iro kamiihatzimotairiri. Iriitaki Tasorintsinkantsi matironi jotampatzikashiritairi. ¹⁷Okaatzi jantakaanari Cristo Jesús, kantawitacha nasagaawintyaawomi naaka, nonkinkithatakotiro nantawaitainiri Pawa. ¹⁸Apa nokinkithatakotairo jimatakaakinari Cristo. Tima noñaayitakiri kaari nojyininkata ikimisantairo nokinkithatakotakiniriri, okaatzi nantawaitzimotakiri. ¹⁹Iri Tasorintsinkantsi pakinawori shintsinkantsi notasonkawintantakari, iro nimatantakawori kaari jiñiitapiintzi pairani. Nimatairo nokinkithatairo Kamiithari Ņaantsi kinkithatakotziriri Cristo nitanakawo Jerusalén-ki, nokinayitanaki iroatjati Ilírico-ki. ²⁰Ari okanta nokowantakari nonkinkithatakotiro Kamiithari Ņaantsi tsika tii ikimakoitziro iwairo Cristo. Tii apa nokowi nyaati tsika ikinkithatakaantaitaki. ²¹Jiroka josankinaitakiri, ikantaitaki:

Ari jiñiiri nampitawori tsika tii ikinkithatakotziri jirika.
Ikaatzi kaari kimakotirini, ari inkimathatakotairi.

Ikowaki Pablo jiyaatiro Roma-ki

²²Iro kaari okantanta nyaati pisaikeiyini iirokaiti, okantawitaka ojyiki nokowapiintawitaka. ²³Iro kantacha aritaki nimatakiro, tima tikaatsi nantanairi jaka nampsiki, aritaki ojyikitaki osarintsi nokowapiintawita nariitimi. ²⁴Aririka nimatakiro nyaati España-ki, ari nokowi nariitanakimi pinampiki. Aririka nosaikimowaitanakimi janta, nokowi pimitakotina potyaantina España-ki. ²⁵Iro kantacha, nitapaintyaawo nyaati Jerusalén-ki nimitakoyitiri oitishiritaari. ²⁶Tima jirikaiti Macedonia-jatzi, iijatzi Acaya-jatzi, jotaantaayakinani irirori kiriiki nompartyaariri ashironkainkari kimisantzinkariiti nampitawori Jerusalén-ki. ²⁷Iriitaki kowashitaincha impashitantayiti, tikaatsi shintsiwintirini. Okimiwaitakawo impinakowintatyammi ikimisantakaakiri kaari ijyininkata. ²⁸Aririka nimonkaatakiro nompayitiri Jerusalén-jatzi jotaantaikiniriri, aripaiti nawijanaki pinampitawo iirokaiti nyaati janta España-ki. ²⁹Niyotzi iri Cristo tasonkawintapirotinani aririka nariitakimi janta.

³⁰Iyikiiti, nokowakotzimi pamanakotapiintaina iirokaiti, pojyakotaanawo nokantapiintziro naaka. Iro nokowakotzimiri, niyotzi pipinkathatziri iirokaiti Awinkathariti Jesucristo, iri

Tasorintsinkantsi kantakaimirori pitakotantakinari.³¹ Pamanakotina iiro jaakaantantana thainkashiriri nampiyitawori Judea-ki. Pamanakotina jaawakoitantinawori kamiithaini ipakaantitziriri oitishiritaari Jerusalén-jatzi, iro inimotantyaariri iriroriiti.³² Iro nonkimoshiritantyaari niyaati pisaikeyini irokaiti, iriirika Pawa kowakainawoni. Ari nimakoryiimowaitimi irokaiti.³³ ;Onkaminta iri Pawa tsipashiritimini, kamiitha isaikakaayitimini! Ari onkantyaari.

Jiwithaitari atziriiti

16

¹Iroowa Febe aanakironi jiroka osankinarintsi. Iro nokimitakaantaa iroomi notsiro. Ojyiki antawaitaki iroori japatotapiintaitaka Cencrea-ki. ²Paawakiro kamiitha iroori, irootaki jashitaari ijijatzi Awinkathariti, kantatsi Paawakiro kamiitha pikimitaapiintziri pashini oitishiritaari. Pimitakoyitiro iitarika okowayitziri. Tima ojyiki imitakoyitaki iroori. Ari okimitakinari naaka ojyiki imitakotakina.

³Piwithatyaaanawo Priscila ijijatzi Aquila. Irootaki tsipayitakinari nantawaitziniri Cristo Jesús, ⁴irootaki shiniwintakinari owawaakotakina. Owanaa nopaasoonkitakiro jirokaiti, ari ikimitaakiro pashinijatzzi kaari nojyininkata apatotapiintachari pashiniki nampsitsi. ⁵Piwithatinari ijijatzi apatotapiintachari opankoki. Piwithatinari ijijatzi nitakotani Epeneto, iri itanakawori nokimisantakairi Cristo janta Acaya-ki. ⁶Piwithatinawo María, antawaiwintakimiri ojyiki irokaiti. ⁷Piwithatinari Andrónico, ijijatzi Junias nojyininkapaini jinatzi, iri tsipatakinari jomontyaitakina. Iriitaki itakawori ikimisantaki tikiraaminta naaka, irijatzi ipinkathatakiri Otyaantapirooriiti. ⁸Piwithatinari nitakotani Amplias, jashitaari Awinkathariti. ⁹Piwithatinari Urbano, tsipatapiintakinari nantawaitziniri Cristo Jesús. Piwithatinari nitakotani Estaquis. ¹⁰Piwithatinari Apeles, jaapatziyakari Cristo. Piwithatinari maawoni saikapankotziriri Aristóbulo. ¹¹Piwithatinari nojyininka Herodión. Piwithatinari saikapankotziriri Narciso, inampishiritantaari Awinkathariti. ¹²Piwithatinawo Trifena, ijijatzi Trifosa. Irootaki tsipatakinari nantawaitziniri Awinkathariti. Piwithatinawo nitakotani Pérsida. Irojatzi notsipatakarri nantawaitziniri Awinkathariti. ¹³Piwithatinari Rufo, jiyoshiitairi Awinkathariti. Piwithatinawo ijijatzi inaanati, nokimitakaantari naaka iroomi nonaanati. ¹⁴Piwithatinari Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, itsipatapiintari ijijatzi iriroriiti, jiitaitziri iyikiiti. ¹⁵Piwithatinari Filólogo, Julia, Nereo ijijatzi jitsiro, Olimpas, maawoni tsipatariri iriroriiti jiitaitziri oitishiritaari. ¹⁶Itako pinkantya piwithatawakaanaiya. Jiwithayitzimi irokaiti maawoni apatowintapiintakariri Cristo jaka.

¹⁷Iyikiiti, jiroka nokowakotzimiri: Paamawintyaari ñaanaminthatawakaachari otzikaminthatawakaawori jiyotaitakimiri

pairani. Iiro pitsipayitari iirokaiti. ¹⁸Aña okimiwaitakawo atziritanakityiimi “Inintashiwaitani”, iro ompiratanatyaaarini. Kaari Awinkathariti Jesucristo ompiratyaarini. Iriitaki nintathawaitziriri shipitashiriri jamatawiwaitiri. ¹⁹Nokimaki naaka kamiitha pikantaiyani iirokaiti, tii pipiyathawaita, irootaki oimoshirinkakinari. Nokowi naaka pinkamiithashiripiroti, onkimiwaityaaawo tii piyotaajatiromi kaaripirori. ²⁰Iri Pawa saikakaimini kamiitha, irootaintsi inkantakaiayaawo pinkitsirinkantyaariri Satanás, onkimiwaityaaawo powithoryaakityiirimpaatzikakiri. ¡Onkaminta inishironkataimi Awinkathariti Jesucristo!

²¹Jiwithatzimi Timoteo, tsipatanari nantawaitzi, iijatzi nojyininkapaini Lucio, Jasón, iijatzi Sosípater.

²²Naaka Tercio osankinatziniriri Pablo. Naakataki withatzimiri iijatzi, naaka jashita Awinkathariti.

²³Jiwithatzimi Gayo. Ari nosaikiri ipankoki. Jiwithatzimi iijatzi nampitawori jaka. Jiwithatzimi Erasto, owiriri kiriiki ashitari nampitsi. Jiwithatzimi iijatzi Cuarto, jiitatziri iyiki.

²⁴¡Onkaminta inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo! Ari onkantyaari.

Iwiyaantawori thaamintaantsi

²⁵Thami anthaamintyaari kimpoyaawintaimiri, pimatantyaawori Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesucristo, kaari ikimathawiita pairani. ²⁶Iro kantacha, joñaaganta irirori, jiyotaantayitaki maawoni nampitsiki, inkimisantakaantyaariri iijatzi janta. Irootaki josankinataakiriri Kamantananiiti jirika Pawa, Kañaaniri. ²⁷Thami anthaamintaiyaari apaanitatsiri Pawa. Yotaniri jinatzi. Tima iri Jesucristo kantakaiyaawoni aakowintantyaawori anthaamintaiyaari. ¡Ari onkantyaari!

JITAKARI JOSANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo otyaantzimirojiroka osankinarintsi.
Jotyaantapiroriti Jesucristo ninatzi, tima iri Pawa kowakaakinawori, ikaimashiritakina. Ari notsipatakari Sóstenes nosankinatzimiro. Iriitaki nokimitakaantairi iyiki. ²Iiroka nosankinayitzini pikaatzi papatowintaari Pawa janta Corinto-ki, pikaatzi jotampatzikashiriyitaimi Cristo Jesús. Iri kaimashiriyitaimiri pikitishiriyitantaari, pikimitaari pashiniiti nampiyitawori tsikarika janta, pairyaapiintairiri Awinkathariti Jesucristo, tima irijatzi Pinkathariwintairiri iijatzi irirori. ³Onkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitaimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Ipaasoonkitakagitziri Pablo itasonkawintantaitzi

⁴Nopaasoonkitapiintziri naaka Pawa, tima antawoiti inishironkayitaimi, itsipashiritakaimiri Cristo. ⁵Irijatzi kantakaawori pikinkithatakotapiintantaariri, piyotakopirotantaariri iijatzi. ⁶Irootaki poisokirotantawori okaatzi nitakari nokinkithatakotakimiri Cristo. ⁷Pikanta poyaawintari impiyi Awinkathariti Jesucristo, tikaatsi kowityiimotimini itasonkawintzimi pantawaitantaiyaanariri irirori. ⁸Iri kantakaiyaawoni pintyaaryoowintantyaariri irojatzi impiyantaiyaari, ari onkantya iiro otzimanta oitya jiyakawintapaimiri irirori. ⁹Oisokiro jowimi Pawa, iriitaki kaimashiriyitaimini okanta paapatziyantaariri Itomi, Awinkathariti Jesucristo.

¿Ijyinitatzima pairani irirori Cristo?

¹⁰Iyikiiti, noshintsithatzimi nompairyiiri Awinkathariti Jesucristo. Nokowakotzimi paapatziyawakaiya, onkimiwaityaawo apaanimi

onkantya pikinkishiritaniiti, iiro pikantawakaawintawo oityaarika. ¹¹ Tima nokimakiri ijyininkamirinkaiti Cloé ikantapaakina tii paapatziyawakaan kameera. ¹² Tzimatsi pitsipayitari janta kantatsiri: "Nokimisantziri Pablo". Pashini kantayitatsi: "Nokimisantziri naaka Apolos". Pashini kantatsi: "Nokimisantziri naaka Pedro". Tzimatsi pashini kantayitanaintsiri: "Nokimisantziri naaka Cristo". ¹³ ¿Ijyinitatzima pairani Cristo? ¿Naakama paikakowintzimiri? Tima powiinkaayitaka pairani iirokaiti, ¿Naakama ipairyaitaki, inkantaiti: "Powiinkaawintyaari Pablo?" ¹⁴ Iro nopaasoonkitantariri Pawa okamintha tii naaka owiinkaayitimini. Apa nowiinkaamachiitakiri pairani Crispo, itsipatakari Gayo. ¹⁵ Iro iiro itzimanta janta kantashiwaitachani ironaaka: "Nowiinkaawintakari Pablo". ¹⁶ ¡Jaa! Irijatzi nowiinkaatsitakari pairani Estéfanas, notsipataakiri ijyininkamirinkaiti. Tii nokinkishritziro tzimatsirika pashini nowiinkaatakiri janta. ¹⁷ Tii iro jotaantantyaanari Cristo nowiinkaataanti, aña jotaantakina nonkamantantairo Kamiithari Ñaantsi. Tii nokimitakotapaakari yotaniri nokinkithatakoyitziro. Tima tii nokowi aminaashiwaitya iroopirotatsiri ipaikakoitakiri Cristo.

Iri Cristo, ishintsinka Pawa, jiyotani iijatzi

¹⁸ Tima aririka ankinkithatakawityaari kaari oshiritachani ipaikakoitakiri Cristo, ikimitakaantai masontzishiri anatyumi. Irooma aakaiti awijakoshiritaari anai, ayoyitai imapirotaty joñaagantakiro ishintsinka. ¹⁹ Tima josankinatakoitsitakari kaari oshiritachani, ikantaitaki:

Naapithatiri jiyotani yotaniwitachari.

Nompiyapithatiri ikinkishiritani kinkishiriwaiwitachari.

²⁰ ¿Tsikama inkantaiyaarika yotaniri? ¿Tsikama inkantaiyaarika yotzinkari ikaatzi yotaantashiwaitawori iroopirotzimotziriri iriroriiti? Aña Pawa jomasontyaayitairi jirikaiti isaawijatzii, yotaniwitachari pairani. ²¹ Tima jirikaiti yotaniwaitashitachari, tii imatanitziro jiyotairi Pawa. Iriima Pawa matzirori jiyotanitzi, inimotakiri irirori jowawijaakoshiriyitairi ikaatzi kimisantañaanitairiri, okantawitaka itzimayitzi okimitzimowitari masontzishirinkantsi inatz iñaani Pawa. ²² Aririka jiñiilo nojyininkapaini Judá-mirinka intasonkawintantaiti, iro inkimisantantyaari iriroriiti. Iriima Grecia-paanitiri, aririka inkimayitiri ikimitakaantari iriroriiti yotaniri jinatzi, iriitaki inkimisantiri. ²³ Irooma naaka, nokinkithatakotanairi Cristo ipaikakowintantaka. Irootaki okompitzimotantakariri nojyininkapaini. Iriima Grecia-paanitiri ikimitakaantakina nomasontzishiriwaitatyumi. ²⁴ Iro kantzimaitacha aakaiti, ayotaiyini joñaagantairo Cristo Itasorinka Pawa, iijatzi jiyotani. Irojatzi jiyoyitairi maawoni ikaimashiriyitairi Pawa, onkantawitatty Judá-mirinkarika jinatzi, kaaririka Judá-mirinka, maawoni. ²⁵ Tima

Pawa janairi jiyotaniwaitashitari atziriiti, okantawitaka jirika atziriiti okimitzimowitakari masontzinkantsi inatzi ikantayitakiri Pawa. Tima Pawa janairi atziriiti otzimimotziri ishintsinka, okantawitaka jirika atziriiti okimitzimotakari tii aawiyantanitzi okaatzi ikantawitakari Pawa.

²⁶Iyikiiti, ontzimatyii pinkinkishiryakotawakiro tsikarika pikantaiyani iiroka pairani tikira ikaimashiritaitzimiita. Tii itzimapirotsi yotaniri pikaataiyini, tii itzimapirotsi pijiwariti, tii itzimapirotsi ñaapirori pinkathariwintzimiri. ²⁷Iro kantacha Pawa jiyoshiitairi ikimitakaantawitakari atziriiti masontzi jinatzi, ari onkantya jowaañaantyaariri paata yotaniwaitashitachari. Jiyoshiiyitairi ijatzti ikimitakaantaiwitakari kaari aawiyawaitaniri, ari onkantya jowaañaantaityaariri paata ñaapiroriiti. ²⁸Ari ikinakaakiro Pawa jiyoshiiyitantaariri imanintaminthatani atziriiti kaari ñaapirotzimoyitirini. Ari okanta opoñaantaari inintayitairo okaatzi jimanintawiitakari. ²⁹Ari ikinakairo Pawa iiro itzimanta iitya asagaawintawaitachani. ³⁰Iri Pawa tsipashiritakagaimiriri Cristo Jesú, jotyaantairi irirori jiyotanitakaayitaimi, jotampatzikashiriyitaimi, jowamiithashiriyitaimi. Iri pinatakowintaimiri pisakashiwaiyitantaari. ³¹Irootaki josankinayiitantakawori pairani, kantatsiri:

Tii opantawo jasagaawintashiwaitaitya apaniroini. Iro kamiithatatsiri asagaawintaiyaawo jantayitairi Awinkathariti.

Ikinkithatakoitairi Cristo ipaikakoitakiri

2 ¹Iyikiiti, niyaapaititaki naaka nariitimi nonkinkithatakotantimiriri Pawa, tii nokimitakotapaakari yotaniwaitashitaniri, tii no nintaaminthawaitashitapaakimi. ²Apa nokowapirotaainakiro nonkinkithatakotapiintanaimiri Jesucristo, ipaikakoitakiri. ³Tii noñiiro inimotina kamiitha nosaikimoyitakimi, aña thaawashiri nokantaka. ⁴Ari okanta kaari okitsrinkapirotantzimi noñaaniyitakari, tii ojyawo jiñaani yotaniwaitashitaniri. Iro kantacha okaatzi noñaaniyitakari, imatakiro oñaagantakiri Tasorintsinkantsi, oñaagantakiro ishintsinka. ⁵Ari okantakari, iro ishintsinka Pawa kimisantakaakimiri, kaari jiyotani atziriiti matakaimironi.

Itasorinka Pawa oñaagantayitzirori

⁶Iro kantzimaitacha, aririka ankinkithatakairi antapashiritaniri, okamiithatzi ankinkithatakotiniri yotanitaantsi. Iro kantacha jiroka yotanitaantsi, tii ojyawo okaatzi jiyotaniwaitashitari isaawijatzi, jiyotaniwaitashitari pinkathariyitachari iroñaaka. Tima iiro ikantaitatyaani jirkaiti. ⁷Aña jiroka yotanitaantsi nokinkithatakotziri naaka, tii jiyotakopirotziro pairani. Okimiwaitakawo jimanaitatyiiromi. Irootaki ikowitzataikari Pawa, ari onkantya añaantaiyaawori paata

jowaniinkawo. ⁸ Jirikaiti pinkathariwitachari iroñaaka, tikaatsi apaani yotakopirotironi jiroka yotanitaantsi. Ari jiyotakiromi, iiromi ipaikakotakaantzirim Awinkathariti, otzimimopirotziri jowaniinkawo. ⁹ Iro kantzimaitacha, iro josankinatakoitsitakari pairani, ikantaitaki:

Okaatzi ikajaakaakiniriri Pawa itakoyitaariri irirori,
Anaapirotziro jokitapiintaitari, ikimapiintaitziri,
Anaapirotziro okaatzi añaampiyakari.

¹⁰ Irooma aakaiti, jotaantakairi Itasorinka Pawa jiyotakaantairori. Ari ikantari Tasorintsinkantsi, jiyotakaapirotairi Pawa. ¹¹ Tima tikaatsi matironi jiyotiniri ikinkishiritani pashini atziri, apaniroini jiyotziro ishiriki irirori. Ari ikimitari ijatzti Pawa, tikaatsi yotinirini ikinkishiritani, aña apaniroini jiyotziro irirori ishiriki. Jirika Tasorintsinkantsi, ishiri Pawa jinatz. ¹² Irootaki Pawa inampishiritakaantairiri Itasorinka ashiriki, ayopirotantaiyaawori ikajaakaakairi aakaiti akimisantairi. Iro kaari kantaajaitatsini jiyotairo isaawijatziti, ¹³ yotaantapiintakirori jiyotashiwaitari irirori. Aña okaatzi akinkithatakotairi aakaiti iro jiyotakairi Tasorintsinkantsi. Irootaki akinkithatakotairi antapashiritaniri okantakotajaanta ashiri.

¹⁴ Iriima kaari antapashiritaniri, tii ikimisantziro iriroriiti jiyotakaantawitakari Tasorintsinkantsi, aña okimitzimowaitakari masontzishirinkantsi. Tii okantaajitzi jiyotakotairo irirori, tiira inampishiritantari Tasorintsinkantsi yotakaantatsiri. ¹⁵ Irooma aakaiti antapashiritaniri, aritaki ayotajaantairo maawoni oyitarika. Ari okantari, okantawitaka tii ikimathayitai isaawijatziti tsika akantayitanaa: aakaiti. ¹⁶ Irootaki josankinatakotsitaikari jaka, kantatsiri:

¿Tzimatsima iitya yotakopirotairini ikinkishiritani Awinkathariti?
¿Tzimatsima iitya matirini jiyotairi?

Irooma aakaiti, jiyotakaayitairo okantakota ikinkishiritani Cristo.

Antawaitanainiriri Pawa

3 ¹ Iyikiiti, tiitya nimataajaitiro nonkinkithatakayaayitim i nokimitairi nokinkithatakairi antapashiritaniri. Aña kimiwaitakimi owakiraa pitanatyawo pawintaiyaari Cristo. Kimiwaitakimi iinirio piinchaanikiti, ² iiniromi ithotaayiitzimi, tikira ipaitzimiroota tatsinaayitatsiri owanawontsi. Tima tii okantzi pinkimathatairo niyotaawitzimiri, iinirio pikantayita irojatzzi iroñaaka. ³ Tikiraata pantapashiritziita. Piñaanaminthatawakaayita pikisakoniintawaita. ¿Kaarima jiroka imayitapiintakiri isaawijatziti? ⁴ Tima tzimayitatsi janta, kantatsiri: “Nokimisantziri Pablo”. Pashini kantayitatsi: “Nokimisantziri naaka Apolos”. ¿Kaarima jiroka kimitakawori iñaanaminthatawaka isaawijatziti?

⁵ ¿Litama naaka? ¿Litama Apolos? Naakamachiini apitiroiti jompiratani Pawa, jotaantakina nonkinkithatakayaayitaimi pinkimisantantaiyaari

iirokaiti. ⁶Tima naaka jojyakaawintaitaki pankitaintsiri. Iriima Apolos iri jojyakaawintaitakiri oyaatapaakinari ithamaitakotziro nopankitakiri. Iriima Pawa iri matajaantakirori jantapataakaapaakiro pankirints. ⁷Tii jiñaapirotajaanta pankitakirori, ari ikimitari thamaitakotakirori. Aña iri ñaapirotajaantachari Pawa, antapashiritakaayitaimiri. ⁸Kimiwaitaka intzimirika jantawaitakaitani. Jotyaantaitakiri impankiwaiti, jotyaantaitaki pashini inthamaitakotiro. Apa impinamachiitairi okaatzi jantawai machiitaki, joipiyyaitairi inampiki, tima tii ikowapirotajaanta iriroriiti. ⁹Ari nokanta naakaiti, kimitawaitaka naakami antawaitziniriri Pawa. Irooma iirokaiti, pikimiwaitakawo iiroka pankirintsimashi. Pikimiwaitakawo iijatzi iirokaiti, iirokami pankotsi.

¹⁰Naaka kimiwaitakariri yotzirori jiwitsikiro. Naaka itakaantanakawori niwitsikakiro pankotsi, iri Pawa nishironkatakinari nitantanakawori niwitsikiro. Ipoñia ipokapaaki pashini thonkatironi jiwitsikiro. Iro

kantacha ontzimattyii jamatsinkawintyaawo inthonkantyaawori kamiitha. ¹¹Iriitaki Jesucristo ojyakawori itapiintawori jaayiitziri jiwitsikaitantawori pankotsi. Iiro okantzi ontzimi poyaatyaaarini.

¹²Aririka jowaitakiro itapiintawori, kantatsi iroñaaka inthonkaitairo pankotsi. Jiwitsikaitantyaawo oro, kiriiki, mapipaini poriryayitatsiri. Ari onkantaki iijatzi jiwitsikaitantyaawo inchakota, tsipanapaini.

¹³Iro kantacha, aririka ontaiya pankotsitatsiri, ari jiñaitiro iitarika jiwitsikantitakawori pankotsiyitatsiri. ¹⁴Okimitaty, iroomi jiwitsikaitantya mapipaini, iiro apirota ontaaitya, imapiro okisonitaki okaatzi jiwitsikaitantakari. Ojyiki ipinapiroitakiri witsikakirori pankotsi. Ari inkimitaitiri iijatzi jojyakaawintaitakiri witsikiro pankotsi, impinapiroitairi iijatzi. ¹⁵Irooma, tzimatsirika witsikantakawori pankotsi kaari jyinkaatsini ontaiya, kapichi ipinaitairi jirika. Ari inkimitaitiri iijatzi jojyakaawintaitakiri witsikakirori jiroka pankotsi, kapichi inkantaiya jawijakoshiritantaiyaari, jojyakotaiyaari awijakotatsiri intaaityaami.

¹⁶¿Tima piyotaiyini iirokaiti, iirokataki ojyakaawintari pankotsi? Kimiwaitakimi iiroka itasorintsipankoti Pawa, iirokataki inampishiritanta Tasorintsinkantsi. ¹⁷Aririka intzimi owaaripirotirini ojyakaawintari itasorintsipankoti Pawa, ari jowaaripirotairi Pawa irirori, tima tasorintsi inatzi ipango. Ari okanta jojyakaawintatzimi iijatzi iirokaiti.

¹⁸Paamaiya jamatawiitzimikari. Kimitaka tzimayitatsi janta kantatsiri: “Yotaniri ninatzi”. Aña iro kamiithawitachari inkinkishiritakopirotaiomni okaatzi kimitzimowitakiriri isaawijatzi masontzishirinkantsi inatzi. Tima jiroka, irootaki kantakaiyaawoni jiyotanitantaiyaari. ¹⁹Tima Pawa tii opantzimotari okaatzi ikimitakaantakiri isaawijatziiti yotanitaantsi inatzi. Irootaki josankinatakitakiri pairani, ikantaitaki:

Iri Pawa oirikayitakiriri yotaniwaitashitachari, jiyoshirinkakiini.

20 Josankinaitaki iijatzi kantatsiri:

Jiyotsitakawo Pawa ikinkishiriwaitari yotaniwaitaniri.

21 Irootaki, iiro jasagaawintantawo atziriiti okaatzji jiyomachiiwitari iriroriiti. Irooma iirokaiti, aritaki onkantaki piyotakoyitairo maawoni: **22** Okaatzji niyotaayitakimiri naaka, jiyotaayitakimiri Apolos, jiyotaayitakimiri Pedro, okantakota kipatsijato, añaamintotsi, kaamanitaantsi, awijayitatsiri iroñaaka, awijayitatsini paata. Aritaki onkantaki piyotakoyitairo iirokaiti maawoni jiroka, kimiwaitaka iirokami ashityaawonimi maawoni,^a **23** tima iirokaiti jashiyitaa Cristo, iriima Cristo jashitari irirori Pawa.

Jantawairi Otyaantapiroriiti

4 **1** Ari okantari, ontzimatyi inkimitakaantaitina jompiratani Cristo, naakaiti jowaki niyotaantairo kaari jiyotakowiita pairani. **2** Iro kantacha itzimirika jowaitakiri jantayitairo oityaarika, ontzimatyi intyaaryooowntairo jimatantaiyaawori kamiithaini. **3** Niyotzi naaka pimonkatziyayaanari nokaataiyini. Tikaatsi oitzimotina pikowirika paminakotinawo nantakirorika kamiithaini. Tikaatsi oitzimotaajaitina inkowirika jaminakotinawo jiwayitatsiri nampitsiki. Tima tii nokinkishiratiintawo naaka nimonkatziyaari nokaataiyini. **4** Aririka niyakawintyaami naaka, kimitakaty tii otzimotaajaitana nokinakaashitani. Iro kantacha tii naaka yakawintawaitachani, aña iriitaki Awinkathariti aminakopirotainani tzimatsirika. **5** Irootaki iiro pimatantawo iirokaiti pimonkatziyayitairi iityaarika. Aña iri Awinkathariti aminakoyitairini maawoni impiyapaititakirika. Iriitaki oñaagantapaironi okaatzji antayitakiri manaantsikiini. Ari joñaagantapairo iijatzi okaatzji akinkishiriwitari antayitirim. Ari inkantaiyaari Awinkathariti thaamintawintaini paata.

6 Okaatzji nokinkithatakotakimiri jaka, nojyakaawintatya naaka notsipatakari Apolos. Iro nokantantzimiori onkantya poisokirotantyaawori Osankinarintsipirori, tima irootaki ikantaitapiintakiri: "Iiro powanaapirotsiro osankinatainchari". Aritaima powajyaantairo pimonkatziyapiintakina, pasagaawintapiintakina pinkantaiyini, "Iri anairiri pashini". **7** Pikantayitaki ¿Piñaajaantakima panaakoyitairi pashiniiti? ¿Piyotashitakawoma apaniroini kaari jiyotaitzimi? ¿Itakama pasagaawintantari pikimitakaanta apaniroini piyotanitashita?

8 Pasagaawintaiyakan iirokaiti pikimitakotakari pinkathariiti, ajaagantaniristi, aashiryaaantiawaitziri jowanawo. Kimiwaitakimi tii niyotaayitzimi naakaiti. Onkaminta pimpinkatharipirowintantimi, ari onkantya

---

^a **3.22** Jiitaitziri jaka "Pedro", irijatzi jiitaitziri "Cefas".

nontsipatantimini tsika pipinkathariwintantzi. ⁹Otyaantapirori ninatzni naakaiti tii nokimitaajaitari pinkathariiti, tii noñaapirotaiya. Aña ikimiwaitakawo iroñaaka jowamaakaantakinami Pawa, maawoni jaminakowintaitakina tsika ikantaitakina jowamaitana, jaminakoyitakina atziriiti ijatzni maninkariiti.

¹⁰Ikinkishiritakoitakina tii opantina nokinkithatakotziri Cristo. Irooma iirokaiti pikinkishiritakota yotaniri pinayitatzi pikinkithatakotairi irirori. Irooma naakaiti ikinkishiritakoitakina tii naawiyashiripirowainitzi. Irooma iirokaiti ikinkishiritakoitzimi aawiyashiriwaitaniri pinatzni. Owanaa ipinkathaitakimi iirokaiti, irooma naakaiti, tiimachiini. ¹¹Ilikiro niyaatatzni noñaashiwaitakawo, irojatzi nokantziro iroñaaka, notajyaaniintawaitzni, nomiriniintawaitzni, thonkatakotakina, jowatsinaawaitaitakina, tii ontzimimotina nopanko, ¹²ojyiki nantawaitaki, naakajaantaki antawaiwintacha. Itzimirika kisaniintawaitanari, nonishironkayitziri naakaiti. Aririka jowatsinawaitakina, amawi nokantaiyani. ¹³Aririka inkawiyawaitaitina, naminaminayitziro notsimaryaakaayitairi. Ikimitakaantakina tii opantana, kaagashimi ninayiti. Iliniro ikantaitana irojatzi iroñaaka.

¹⁴Tii iro nosankinatantawori jiroka nokowi nowaañaayitimi, aña nokowatzni nonkaminaayitimi, nokimitakotari iwaapatiitari ikaminairi jitakotani itomi. ¹⁵Kimitaka tzimawitaka ojyikipiroriiti kowawitainchari jiyotaimi iirokaiti, iro kantacha tii niyotzi tzimawitakarika kowawitainchani jaapatziyaimi jojariri iwaapatiitari. Irootaki nojyakaawintakiri naaka, kimiwaitaka iriimi Jesucristo matakaakinawoni nojyakotaari naakami piwaapatitari, nokinkithatakapaakimiro pairani Kamiithari Ñaantsi.^b

¹⁶Irootaki nosankinatantzimirojiroka: Pinkimitakotaiyaanawo naaka. ¹⁷Irootaki notyaantantakimiriri iroñaaka Timoteo, nokimitakaantziri ijatzni iriimi nitakotani notomi, iriitaki tyaaryoowintakiriri Awinkathariti. Iriitaki kinkishiritakaapaimironi tsika ikantakaakina Cristo, tsika nokanta niyotaayitairi kimisantzinkariiti tsikarika isaikayitzi. ¹⁸Tzimatsi pikaataiyirini janta ñaapirowaitachari, ikowaiyini pinkimisantiri irirori. Inaajaantzi iiro napiitairo nariitaimi. ¹⁹Iro kantacha thaankipaiti nompiytapaaty, iriirika Pawa kowaintsini. Ari onkantya noñaantyaawori imapirokira jaawiyashiriwainitzi ikaatzi ñaapirowaitainchari janta. Aamaashitya jiñaawaiminthawaitashitaka. ²⁰Ikaatzi ipinkatharipirotakairi Pawa, iriitaki oñaagantironi jaawiyashiriwainitzi. Tii jiñaawaiminthatashita. ²¹Arima inimotakimi nariitaimi nowasankitaawaitapaakimi? Aña iro pinkowataiki nonishironkatapaimi, iiro noshintsiwintawaitapaakimi.

Jiyakawintaitziri antayitzirori kaaripiroytatsiri

5 ¹Tima nokimakowintaki tzimatsi janta pikaatziri, imayimpiriwaitaki. Jimatataikiro kaaripirokitatsiri kaari ikimakoitzi

^b 4.15 Kantakotachari jika “ojyikipiroriiti”, ikaatzi 10,000.

jantayitiro kaari kimisantatsini. Tima ipaantawaitawo inaanathoriti, iinantari iwaapati. ² ¿Litama piñaashitantariri pikaatziri janta matakirori jiroka? Tiitya powashiritakotyari piñaakiri jantakiro. Aña iro kamiithawitacha pomishitowakaantirimi jirika shirampari.

³ Okantawitaka tii nosaikimotzimi pinampiki, iro kantacha nokinkishiritakotapiintakimi kimiwaitaka ari ankaatimi asaiki janta. Irootaki pinkimitakaantantyaawori iroñaaka ari ankaati janta, niyakawintakiri jirika shirampari. ⁴ Ontzimatyii papatotaiya, pimpairyiiri Awinkathariti Jesú, pinkimitakaantiromi aririka nonkaatajaantimi janta. Pimatiro iroñaaka okaatzi ikantakimiri Awinkathariti, ⁵ pomishitowiri shirampari, jowasankitaawaitiriita Satanás. Aamaashitya aritaki onkantai jawijkoshiritai paata impiyairika Awinkathariti Jesú.

⁶ Tii opantawo pasagaawintawaitya. ¿Tiiima piyotziro okaatzi ikantaitakiri: “Kapichiini inawitaka shiniyakairori tanta, iro kantacha oshiniyakairo maawoni tantapatha?” ⁷ Pinkimitakaantairo iiroka posokatyiiromi shiniyapathatakairori tanta, pojiyitairo kamiitha. Irootaki pimayitiri, pomishitowiri matapiintakirori kaaripiroytatsiri, iiro jantitaantawo. Aña ontzimatyii pinkimitaiyaawo tanta kaari shiniyatsini, jowapiintaitari joimoshirinkaitziro kitijyiri “Anankoryaantsi”. Tima ikamawintayitakai Cristo jojyakaawintari oijya jowaitari joimoshirinkaitziro Anankoryaantsi. ⁸ Iro amatantaiyaawori okaatzi jojyakaawintayitakiri. Ontzimatyii owajyaantairo kowiinkatatsiri, kaaripirotatsiri, ojyakaawintakari shiniyakairori tanta. Aña ontzimatyii ankamiithashiritai, añaawaitairo tyaryootatsiri, ojyakaawintakari tanta kaari shiniyatsini.

⁹ Aritaki nosankinatsitakimi pairani, nokantakimi: “Iro paapatziyaminthatari matapiintakirori kaaripiroytatsiri”. ¹⁰ Nokantayitakimiro jiroka, tii iri nonkantakoti kaari kimisantayitatsini, antayitzirori kaaripiroytatsiri, jyampitsiwaitaniri, amatawitaniri, pinkathatashiwitariri ojyakaawontsi. Iri nonkantakoyitimi, iirotya okantajaitaimi pisaikayiti kipatsiki. ¹¹ Iri nokantakotzi iitashiminthawaitachari “Iyikiiti”. Iriiyitaki iiro paapatziyaminthatari, iririka matapiintakironi kaaripiroytatsiri, jyampitsiwaitaniri, ipinkathatashiwitariri ojyakaawontsi, ikawiyantawaitaki, ishinkiwaitapiinta, jamatawitaptiintaki. Tii aritaajaitzi patyooyitairi jirikaiti. ¹² Tikaatsi owayitaini aakaiti iyakawintairi kaari kimisantatsini. Iro kamiithatatsi iyakawintairi akaatapiintairi akimisantzi, jantayitirorika kaaripiroytatsiri. ¹³ Irootaki pookantyaariri jirika shirampari matapiintakirori jiroka kaaripirori. Iriima Pawa iri aminakoyitairini kaari kimisantayitatsini.

Tii okamiithatzi jaminakotairo amaamanitawakaani kaari kimisantatsini

6 ¹ Aririka pimaamanitawakaiya pikaatzi pikimisantzi, tii okamiithatzi piyati jaminakotimiro jiwayitatsiri nampsiki, kaari kimisantatsini.

Aña iro kamiithatatsi piyaatashitawakaiya pikaataiyini pikitishiritai.

² ¿Tiima piyotaiyini iirokataki aminakoyitairini paata maawoni isaawijatzii? ¿Iroma pimatziro piwitsikayitiro pomirintsitzimoyitzimiri kapichiini iirokaiti? ³ Tima aakataki aminakoyitairini ijatzti maninkariiti. ¿Iroma okantzi aminakotantiro okaatzti añaakotantayitziri iroñaaka?

⁴ ¿Itama pishinitantariri jaminakoyitaimi kaari pikaatapiintziri papatowintari Pawa? ⁵ Aña ontzimatyii pinkaaniwintakotyaawo jiroka. ¿Tikaatsima yotaniri pikaataiyini, witsikimironi? ⁶ Aña jiroka pikantapiintaka, piyaatashiyitakiri jiware kaari kimisantatsini, pikowakotakiri jiwitsikayitimiro pimaamanitawakaa, okantawitaka pikantawakaapiinta “iyikiiti”.

⁷ Iro oñaagantzirori iinirotatsi pikinashiwaita, piyakawintawaitakiri pikaataiyini janta. ¿Itama kaari pamawitantawo inkawiyawaitaitimi, jamatawiwaitaitimi? ⁸ Iro pimayitirim iiroka. Aña iirokataiyakini kantzimoniintawakaacha, pamatawitawakaiyani pikantawakaawita “iyikiiti”.

⁹ ¿Tiima piyotaiyini, iiro jiñaitairo paata impinkathariwintairi Pawa ikaatzi kaaripiroytatsiri? Paamaakowintaiya, otzimikari pikinakaashitani. Ari inkantaitiri antapiintakirori kaaripiroytatsiri, pinkathayitakiriri ojyakaawontsi, mayimpiriiti, paantawakaayitachari ishiramparikiiniki, ¹⁰ koshintzipaini, jyampitsiwaitaniri, shinkiryaantzi, kawiyantaniri, amatawitantaniri. Iro jiñaayitairo impinkathariwintairi Pawa jirikaiti. ¹¹ Pairani, ari pikantawitakari iirokaiti. Irooma iroñaaka okimiwaitakawo inkiwayiitaimi, ikitishiritakaitaimi, jotampatzikashiriyiitaimi, tima pipairyaaapiintairi Awinkathariti Jesucristo. Iritaki Tasorintsinkantsi kantakaayitaimini.

Pimpinkathatantaiyaari Pawa, tsikarika oiyita pantayitairi

¹² Tzimatsi kantayitatsiri: “Ishinitaitanawo nantayitiro tsikarika oitya”. Iro kantacha tii opantawo maawoni jantayitiro. Aritaki okantawita, ishiniyiitairo antayitiro tsikarika oitya. Iro kantacha tii akowataitziro aakowintyaawo oityaarika ishiniyiitairi. ¹³ Tzimatsi kantayitatsiri ijatzti: “Iro otzimantari owanawontsi inimoniintawaitantairi amotziki. Iro otzimantari amotzi, ankimanintapirowaityaawo owanawontsi”. Ari okantawitari, iro kantacha Pawa japitiroryaayitairo jiroka, japirotairo. Irootaki iiro pikantawitashitanta iiroka: “Iro otzimantari awatha añaathatawakaantyaari”. Tii ari onkantya. Aña iro otzimantari awatha ampinkathatantaiyaari Awinkathariti. Iro itzimantari Awinkathariti animotakaantaiyaariri awatha. ¹⁴ Tima Pawa, iiro japirotajaantairo awatha, aña ari jowiriintai, joñaagantayitairo ishintsinka, ankimitaiyaari ipiriintaa pairani irirori Awinkathariti. ¹⁵ ¿Tiima piyotaiyini iri Cristo ashitaawori piwatha? ¿Kantatsima aapithatairai jashitaari irirori,

ashiniwaitairo awatha amayimpiriwaitantyaawo? ¡Tii ari onkantya!
 16 ¿Tiima piyotaiyini ikaatzi mayimpiriwaitatsiri, kimiwaitaka
 iwathatanaatyawomi jiroka, apaani ikantanaa iwathaki? Iro okantziri
 josankinaitakiri:

Apaani inkantaiya iwathaki jaawakaanaa.

17 Iriima tsipatanaariri Awinkathariti, iwathashiritanaatyari,
 kimitawaitaka apaani ikantakaanaari. 18 Ontzimatyii pishiyapithatiro
 mayimpiraantsi. Okaatzi kantashiwitachari kaaripirori jantitziri, kaari
 atziri owashironkaachani irirori, pashini atziri jowashironkaawaitaki.
 Irooma jimayimpiritaki, iri owashironkaawaitaincha apaniroini iwathaki.
 19 ¿Tiima piyotaiyini iro piwatha ojyakawori pankotsi isaikantari
 Tasorintsinkantsi? Iri Pawa ompirayitzimiri. Tii iiroka añaashiwaitachani
 apaniroini, 20 aña iri Pawa pinakowintapirotaimiri okantantaari
 jashitaimi. Irootaki pimpinkathatantaiyaariri Pawa ontzimirika
 pantayitairi, pikinkishiritairi iijatzi.

Imaamanitawakaiya aawakaachari

7 ¹Iroñaaka nakimiro okaatzi posampitanari posankinariki: Iro
 kamiithawitacha iiro otzimimi iina shirampari. ²Iro kantacha,
 ontzimatyii piinayitaiya, pimayimpritzikari. Ari onkimitaiyaari
 iijatzi tsinaniiti, ontzimatyii oimintayitaiya. ³Ari okamiithatziri
 piñaawakaapiintaiya paawakaayita. ⁴Okaatzi iinantitari, tii
 apaniroini ashitaawo owatha, aña irijatzi ashitaawo oimintari.
 Ari okimitari iijatzi, ikaatzi jiimintitari, tii apaniroini jashitaawo
 iwatha, aña irojatzi ashitaawo iinantakari. ⁵Irootaki, tii okantanta
 poshitaawintyaawo piñaawakaapiintaiya paawakaayita. Iro
 kantacha, kantatsi pinkinkithawitawakaiya pintziwintantyaawori
 pamanamanaatani. Impoña pitanaoyaawo piñaawakaanaiya, ari
 onkantya iiro jowapithaantzimi Satanás, tima tii piñaakotanita irokaiti.
⁶Irootaki jiroka noshinitantziri, tiimaita noshintsiwintantzi maawoni
 jimonkaataitiro jirokapaini. ⁷Aña nokowawitatty naaka maawoni
 shirampariiti inkimitakotaiyaanawomi tsika nokanta naaka. Iro kantacha
 iiro imata jiroka. Tima Pawa jinashitakawo itasonkawintayitakai
 maawoni aakaiti. Ari ikanta Pawa itasonkawintakiri ikaatzi kaari
 tzimatsini itsipatari, iriima pashinipaini ontzimayiti itsipatari.

⁸Nokantziri mainariiti: Iro kamiithatatsipisaikashiwitaiya iiro otzimi
 pitsipatari, nokimita naaka. Irojatzi nokantsitariri ikaatzi kamayitatsiri
 itsipatari. ⁹Irooma tiirika pimatziro piñaakotanitya, ontzimatyii
 pintsipayitaiya. Tima iro kamiithatatsi pintsipataiya, ari onkantya iiro
 piñaantawo ayimawaitimi.

¹⁰Okaatzi jiinantitakari, aawakagainchari, nokantziro: Tii
 okamiithatziri pookawakaiya. Tii naaka kantironi jiroka, aña iriitaki

Awinkathariti. ¹¹ Aririka pookawakaiya, iro kamiithatatsipisaikawaiti apaniroini iiro pitsipataa. Irooma iirorika, kantatsi pimpiyashitairi piimpipori. Iirokaiti jiimitaitari, tii okantzi pookayitiro piinatakari.

¹² Nokantziri pashiniiti: Iyikiiti, tzimatsirika piinantari kaari kimisantsatsini, ontzimatyiipoisokirotyaawo, aapatziyakotimirorka iroori. Ari nokantziri naaka, tii iri Awinkathariti shintsiwintimini.

¹³ Ari okimitsitaritsinani oimintariri kaari kimisantsatsini, ontzimatyiipoisokirotyaari irirori, jaapatziyakotaworika. ¹⁴ Okantawitaka tii ikimisantzinkaritzioimi, itasorintsishiritakaitairi irirori, okantakaantakiro iina. Ari ikimitsitarishirampari kimisantaniri, iinantawori kaari kimisantsatsini, itasorintsishiritakaitairo iroori, ikantakaantakiro oimi. Irooma aririka jookawakaaty, kimitaka iiro jawijakoshiritai jowaiyani. Irooma itsipatawakaa, itasorintsishiritakairi iijatzi jowaiyani. ¹⁵ Iro kantzimaitacha, inkowirika jookawakaiya kaari kimisantsatsini, kantatsi jimatiro. Tikaatsimaita shintsiwintirini iiro jookawakaa, akantayitairi "Iyikiiti", iijatzi "Chookiiti", aayitziriri kaari kimisantsatsini. Irooma kantatsirika aapatziyawakaiya kamiithaini, iro ikowiri Pawa. ¹⁶ Iiroka iinantaitari, tii piyotzi iirokataki kantakaantironi jawijakoshiritantaiyaari piimi. Iiroka jiimintaitari, tii piyotzi iirokataki kantakaantironi awijakoshiritantaiyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Tsika akanta asaikayitzi, iiro athaatyaawintziro owashiñairo tsika akantapiinta. Iro ikowakairi Awinkathariti, tima ari akantayitsitari ikaimashiritantairi Pawa. Irootaki nokantantapiintakiri naaka jantaitiro nariitari kimisantzinkariiti tsikarika japatotaiyani. ¹⁸ Thami ojyakaawintawakiri shirampari totamishitainchari, jashi jowatyiro tsika ikantaka. Tiirika itomishitaanita jitantanakawori ikimisantantaari, tikaatsi oitya intomishitaanitanyaari iroñaaka. ¹⁹ Tikaatsi oitya aakarika totamishitaaniri, tiirika atomishitaanita. Iro kowapirotachari antayitairo ikantairi Pawa amayitairo. ²⁰ Ari ankantaiyaari maawoni, iiro athaatyaawintashitawo owashiñairo tsikarika akantayita owakiraa ikaimashiriyitantairi Pawa. ²¹ Ari okimitari iijatzi. Iirokarika ompirataari ikaimashiritantakimiri Pawa, iiro okantzimoshiriwaitzimi. Irooma aririka jowapithaashitimi ompiratzimiri pishitowai, pimatiro. ²² Ikaatzi ompirataari ikaimashiritairi Awinkathariti, inkinkishirityisaikakaashiwaitaari. Ikaatzi kaari jompiraitari ikaimashiritantaariri, okimiwaitaawojompiratanimi Cristo jinatzi. ²³ Tima Pawa pinakowintapirotaimiri jashitantaimiri, iro kamiithatatsi iiro pikimitakotari ompirataari, ishintsiwintawaitaitziri jimonkaatiro ikowakaashitariri pashini atziri. ²⁴ Iyikiiti, ontzimatyiimaaawoni iiro athaatyaawaitzitsika akantayita ikaimashiritantairi Pawa atsipashiritantaariri.

²⁵ Iroñaaka nakayitiri osampitakowintzirori mainawoiti. Tii otzimi ikantakaantairi Awinkathariti okantakota jiroka, iro

kantacha nonkantimiro nokinkishiritari naaka. Iri Awinkathariti nishironkatakinari okanta pawintaantanari naaka. ²⁶Jiroka okaatzi nokinkishiritari: Tima asaikimotatziiro jashironkaapaititaita, pashi powayitairo tsika pikantayita pisai kai iroñaaka. ²⁷Thami ojyakaawintawakiro, otzimirika iiroka piina, iiro okantzi pookiro. Tiirika otzimi piina, iiro paminaminatzsi pintsipatya. ²⁸Irooma aririka pintsipatya, tii pantziro kaaripirori. Ari okimitsitari aririka ontsipatya mainawo ikamitantaitakiri aantyaariri shirampari, tii antziro kaaripirori. Iro kantacha ikaatzi aawakaayitachari, aritaki jiñaayitaki pomirintsitzimotaarini. Apa nokantashitzimi naaka onkantya iiro piñaantayitawo pomirintsitzimowaitimini iirokaiti. ²⁹Iyikiiti, kimitaka irootaintsi imonkaapaititya. Itanatyawa wo iroñaaka, ikaatzi tzimatsiri iinaiti, ontzimatyi inkimitakaantairo tiirkami otzimayitzi. ³⁰Ikaatzi iraawayitachari, ontzimatyi inkimitakaantairo tikaatsi oitya jiraawaitantyaari. Ikaatzi kimoshiriwaiyitatsiri, ontzimatyi inkimitakaantairo tikaatsi oitya inkimoshiriwaiyitantsyari. Ikaatzi amanantayitatsiri oyitarika, ontzimatyi inkimitakaantairo tii iri ashiyityaawoni. ³¹Itzimirika otzimimoyitziri oyitarika jak, ontzimatyi inkimitakaantairo, tii opantapirota wo. Tim a irootaintsi ompiyashiwaitaiya okaatzi tzimayitatsiri kipatsiki, okaatzi antapiintayiwitakari.

³²Irootaki nokowakotaimiri iirokaiti iiro pikinkishiritakowitzantawo maawoni jiroka. Ikaatzi kaari tsipayitachani, inkamaityawa jantanairo ikowiri Awinkathariti, jinimotakaantyaariri. ³³Iriima ikaatzi aawakagainchari, ontzimatyi jinimotakaayitairo itsipatari, ontzimatyi inkinkishiritakotapiintairo tzimayitatsiri jika kipatsiki. ³⁴Ñaakiro, apiti onkantya joshiritakotapiintaiyaari. Ari okimitsitari iijatzi tsinani kaari tsipatachani, iijatzi mainawo, kantatsi onkamaityawa ikowiri Awinkathariti, tsikarika oyitari antayitziri iijatzi okinkishiriyitari. Irooma okaatzi tsipayitainchari, ontzimatyi inimotakairi oimi, onkinkishiritakotairo iijatzi tzimayitatsiri jika kipatsiki. ³⁵Tii noshintsiwintatyimi nokantayitzimirori jiroka. Añna iro kamiithatatsi nonkantayitimiro nominthatakaantimiri pantayitairo kamiithatzimotimini, ari onkantya pinkamaipirotantyaariri Awinkathariti.

³⁶Tzimatsirika ashityaawoni mainawo antawokitaintsiri, jiñaakirorika kamiithatatsi ontsipatya, kantatsi jimatiro, tii okaaripiroti. Aawakaawaitya.^c ³⁷Iriima ashitawori mainawo, kaari kowatsini ontsipatya, kamiithataki iijatzi okaatzi jantakiri, iro

^c 7.36-38 Kantakotachari jika “ashitawori mainawo”, irijatzi kantakotachari kamitantakirori iinatyawa wo mainawo.

ikowakiri jantiri irirori. ³⁸ Ari okantari. Aririka aawakaaty mainawo, jantakiro kamiithari jirika. Irooma iirorika itsipatakaawo, jantakiro kamiithapirotatsiri.

³⁹ Jinantitarí, okowapirotya ontsipatapiintyaari oimi iinta aawaka. Irooma aririka inkamimotakiro, osaikashiwaitaa iroori, kantatsi agai pashini oimi, iro kantacha ontzimatyii inkimisantzinkariti ijatzijiror. ⁴⁰ Iro kantacha tzimatsi nokinkishiritari naaka, ari onkimoshiripirotiri jiroka osaikashiwaitaiya, iirorika agai pashini. Kimitaka Itasorinka Pawa ñaawaitakaanawori jiroka.

Owanawontsi jashitakagaitariri ojyakaawontsi

8 ¹Iroñaaka nakayitiri osampitakowintzirori owanawontsi jashitakaitariri ojyakaawontsi. Tzimatsi oyita ayotakotzirori jirokapaini, kaari jiyoyitzi pashini kimisantzinkariiti, ari onkantakimi asagaawintzimotaari. Iiro amatziro jiroka, aña iro kamiithatatsi atakoyitaiyaari jirikaiti, aminaminayitairo anthaamintashiritakaiyaari. ²Ari okanta, tzimatsi asagaawintawaitachari, kantatsiri: “Naaka yopirotaniri”. Tikiraamaita jiyotanita ikaatzi kantayitatsiri. ³Iriima Pawa jiyoyitziri irirori ikaatzi itakotaariri.

⁴Nakawakiri osampitakowintzirori owanawontsi jashitakaitariri ojyakaawontsi. Tima ayotaiyini aakaiti iitarika ikantaitziri ojyakaawontsi, tii otzimaajaitzi jañaantari. Tii itzimayitzi pashini pawatatsini, aña apaani ikanta Pawapirori. ⁵Niyotzi tzimayitatsi jika kipatsiki ojyakaawontsi iwawanitashiitari, ikaatzi tzimayitatsiri ijatzijikitiki iwawaniwaitashitakari. Iriitaki jiitashiwaitapiintakari: “pawa”, ikantziri pashini: “nowinkathariti”. ⁶Irooma aakaiti, apaani ikanta aitziri “Pawa”. Iriitaki ashitairi, witsikayitakirori maawoni. Iri kantakaawori atzimayitantari. Ari ikimitari ijatzzi, apaani aitziri “Nowinkathariti”. Iriitaki Jesucristo, itzimi jiwitsikakaitakiri maawoni. Iri kantakaawori okanta añaantayitaari.

⁷Iro kantacha tzimatsi ojyiki kaari yotakotironi jiroka. Irootaki itzimayitantari amitapiintakawori jashitakaari owanawontsi ojyakaawontsi, jowimaityaawo owanawontsi. Jirikaiti atziriiti, ikaatzi matapiintawitakawori, okantawitaa ikimisantayitai, shipitashiriri ikantayitaka iroñaaka. Aririka jowayitaiyaawo owanawontsi onkimitzimotaari jantakiro kaaripirori. ⁸Iro kantacha tii iro owanawontsi matakironi jaapatziyantairi Pawa. Ontzimirika owanawontsi apinkapiintani, tii antziro kaaripirori. Aririka antziwaityaawomi jiroka, tii owamiithashiritai ijatzzi. ⁹Iro kantacha ontzimatyii paamaakowintaiya, potzikashiritzirkari shipitashiririiti, pinkantayiti: “Nosaikashiwaita naaka, kantatsi nowayityaari iitarika”. ¹⁰Pinkinkishiritakotiro iita awijatsini jaminimi jirikaiti shipitashiritaniri.

Okimitatya jiñiimi poyaawo owanawontsi jashitakitariri ojyakaawontsi. Okantawitaka pikantapiintawitaka iirokaiti: “Niyotzi naaka, tii otzimi jañaantari ojyakaawontsi”, aamaashitya kantatsi jimatanakiro joyaari irirori.¹¹ Ari onkantya jirika shipitashiriri, jantantanatyaaawori irirori kaaripirotzimotziriri. Iirokataki kantakaashitatyaawoni. ¿Tiima pikantawitaari “Iyikiiti?” ¿Tiima ikamawintairi irirori Cristo?¹² Ari pikinakaakiro iiroka pikaaripirotakaakiri jirikaiti. Powatsipirotakiri, pishipitashiripirotakairi. Aña pikaaripirotzimotakiri iijatzi iiroka Cristo.¹³ Irootaki nowantapiintariri naaka wathatsi, ari onkantya iiro noitzipinashiritantari ikaatzi nokantayitairi “Iyikiiti”.

Jimonkaataitininiriri Otyaantapiroriiti

9 ¹¿Iroma okantzi nosaikashiwaitya naaka? ¿Kaarima naaka Otyaantapirori ñaajaantakiriri Jesú, Awinkathariti? ¿Kaarima naaka kimisantakagaimiriri Awinkathariti? ²Kimitaka tzimayitatsi kaari yotinani naaka Otyaantapirori. Irooma iirokaiti piyotaiyini, tima iiroka ikimisantakaayitai Awinkathariti nokinkithatakoyitaimiri, iro ñañaagantzirori naakataki Otyaantapirori.

³Jiroka nonkantiriri ikaatzi kinkithatakowaitanari: ⁴¿Iroma okantzi intziyatina naakaiti? ⁵¿Iroma okantzi ontzimi notsipatari naaka? ¿Iroma okantzi ontzimi itsipatari kimisantsatsiri iijatzi? Aririka ontzimi, ¿iroma okantzi nontsipatanatyaaawo janta pisaikeyini iirokaiti? Iro jimatapiintakiri pashini Otyaantapiroriiti, iro jimatapiintsitari ikaatzi jirintzitari Awinkathariti, iijatzi Cefas.⁶ Piyotzi iirokaiti iikiro nantawaitatzi naaka, naantyaari nañaantyaari, irojatzi jantziri Bernabé. ¿Apama nokantakaawo naakaiti tii ishiniitina nowajayaantiro nantawairi nonkinkithatakantayitzi? ⁷Pinkkishiritakotiri tsika ikanta owayiri tzimatsiri ijwari. ¿Kamiithatatsima impinatiri ijwari impantyaariri jowanawo? Ari ikimitsitari pankiwaitatsiri, ¿iroma okantzi jowaiyaawo iwankiri? Iijatzi ikimitsitari pirawaitachari, ¿iroma okantzi inintaiyaari ipira?^e

⁸¿Pikkishiritama iirokaiti okaatzi nokantayitakimiri iro jamitamachiitari atziriiti? Aña irojatzi okinkithatakotsitakari Ikantakaantaitani. ⁹Tima josankinatsitaka pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka pantawaitakairi piratsi, iiro itajyaaniintawaitzi.

¿Pikkishiritama apa piratsi joshiritakotari Pawa ikantantakari? ¹⁰¡Tii! Aña aakaiti jojyakaawintaki. Irojatzi jojyakaawintositakari ikantaitaki:

Tzimatsirika pankiwaitaniri, otikakiwaitaniri, iro jimatantawori jiroka onkantya jowantaiyaawori.

^d 9.5 Ikantayiitziri jaka “Cefas”, iritaki Pedro. ^e 9.7 Kantakotachari jaka “ipira”, iri cabra-paini, jiraitapiintziri itini.

¹¹ Ari okimitsitari, naakaiti awintaashiritakaimiri, ¿Iiroma okantzi pimpayitaina nañaantyaari? ¹² Iro pantapiintainiriri pashinipaini janta. ¿Iiroma okantzi pimatainawo naakaiti? Tiimaita noshintsiwintapiintzimi nonkantimiro jiroka. Amawi nokantakiro. Tii nokowaiyini nomanonkimi pitanakawo pikimisantairo Kamiithari Ñaantsi nokinkithatakotaimiri Cristo.

¹³ ¿Tiima piyotaiyini, jowapiintawo Ompiratasorintsitaari tzimagaantatsiri jashitakaitawori tasorintsipankoki? ¿Tiima piyotaiyini ikaatzi piratsi jashitakaitariri Pawa taapirimintotsiki, oshinitaantsitzi jowayityaari Ompiratasorintsitaari? ¹⁴ Ari okimitsitari iijatzi okaatzi ikantakaantanari Awinkathariti nokinkithayitairo Kamiithari Ñaantsi, ontzimatyii impinayiitaina nantantyaawori.

¹⁵ Tii noshintsiwintzimi pairani nosaikimotantzimiri pimayitinaawo. Tii noshintsiwintzimi iijatzi nosankinatantzimiri. Aña iro nokowataiki nonkamimi naaka, tikira itzimanakiita iitya kantatsini: “Tii tyaaaryoo inatzi okaatzi jasagaawintawaitakari Pablo”. ¹⁶ Tii nasagaawintawaitawo nokinkithatakayitaimiro Kamiithari Ñaantsi. Aña kimiwaitaka iri Pawa shintsiwintanari nantairo, okantawitaka tii naaka minthatashiwaityaawoni. Iilorika nimatairo jiroka. ¡Inkantamachiiitina naaka!

¹⁷ Naakami kowashiwaityaawoni nimatiro, ari naminaminatakiromi impinaitina. Aña Pawa owataikinari nimayitairo jiroka. ¹⁸ Ari okantaka, tikaatsi iitya noyaawintantyaari pimpinataina iirokaiti. Tima nokimitakaantawo iroomi impinaitinarimi noñiilo nokimoshiritai. Iro nokimoshiritantari iroñaaka tii nokowakotaimiro pimpinatinia nokinkithatakaimiro Kamiithari Ñaantsi. ¹⁹ Ari nokinakairo nosaikashiwaitantaari, tikaatsi shintsiwintawaitinari impinatina. Naakatajaantaki kimitakaantacha ompirataari. Ari onkantya jawijakoshiritantaiyaari ojyiki atziri. ²⁰ Ari nokantsitawo iijatzi nontsipatyaaririka nojyininkapaini Judá-mirinka, nimatsitawo okaatzi jamiyitari iriroriiti, ari onkantya jawijakoshiritantaiyaari. Irojatzi nimatsitari nontsipataari pankinatawori Ikantakaantaitani, nimonkaatziro iijatzi, niyowitzaka tikaatsi shintsiwintinani nompankinatyawo, onkantya jawijakoshiritantaiyaari. ²¹ Ari okantsitari, aririka nontsipatyaaari kaari kimakotaajaitironi Ikantakaantaitani, nokimitakotari iriroriiti, onkantya jawijakoshiritantaiyaari. Tiimaita nopyathatajaantari Pawa, tima ontzimatyii nimonkaatiro ikantanari Cristo nantiro. ²² Ari okimitsitari, aririka nontsipatyaaari shipitashiriwaitaniri, nokimitakotari jantayitziri iriroriiti, onkantya jawijakoshiritantaiyaari. Ari nokimtziri maawoni nashiyitachari atziriiti, onkantya jawijakoshiritantaiyaari iriroriiti. ²³ Iro nimayitantawori maawoni jiroka onkantya nonkinkithantyaawori Kamiithari Ñaantsi, onkantya nontsipatantaiyaariri iijatzi naaka, itasonkawintaitakina.

²⁴ ḡTiima pikinkishiritakotziri monkatziyawakaachari ishiyaiyani onkantya jiñaitantyaariri intzimi ityaawoni jariitya? Apaani inkantya ityaawoni jariitya, iritaki impinaitairi. Pinkimitaiyaari iirokaiti.

²⁵ Ikaatzi ñaantapiintawori imonkatziyawakaiya, ikimpoyaawainita, jiñaashiwaitawo intzityaawo inintayitziri. Iro jimatantyaawori jiroka onkantya impinaitantyaariri, jamathaitantaityaari shiwithatapo. Iro kantacha sampiyanitatsi jiroka. Irooma aakaiti, okaatzi ojyakaawintachari impinaitairi, iiro othonkanita. ²⁶ Irootaki nojyakaawintantapiintawori okimiwaitawo nojyatyiimi, tii notimpaaawaitzi. Nokimitakaantawo noñaashintsiwaityaawo nonkajopjanti, aña tii nokapojawaitashitawo tampiyainka. ²⁷ Okaatzi noñaashiwaitakawo notziwintawaitaka, nokimitakaantakawo nompiratatyiyyawomi nowatha. Irootaki nimatantakawori, iiro ikimitakaantitantanari jimatikiri janaitziri, iiro aminaashiwaitanta nokinkithatakaantapiintaki.

Ikinkithatakoitziro okaatzi ipinkathatashiitari

10 ¹Iyikiiti, iiro apiyakotziro tsika okanta jiñaayitakiri achariniiti. Iro ipampithatakiri minkori otzishimashiki. Jimontyaayitakawo inkaari, jowiryaaataitapaintziniri. ²Ari joñaagantakiro jawintaashiritakari Moisés-ni, ipampithatakiro minkori, jimontyaakiro inkaari.^f

³Jowaiyakawoni ijatzi achariniiti okaatzi itasonkawintaitakiri.

⁴Imiritaiyakawoni jiñaa itasonkawintaitakiri oshitowaatzimotakiri shirantaaki. Tima iriitajaantaki Cristo tsipashiritakariri, iri oñaagakiriri jiñaa shirantaaki. Iri Cristo kimiwaitakawori jiroka shirantaa. ⁵Iro kantacha, tzimatsi ojyiki iriroriiti kaari jinimotakai Pawa, irootaki ikamagaantantakari otzishimashiki.

⁶Okaatzi awijantsiri, tzimatsi ojyakaawintakairi, ari onkantya iiro akimitantari iriroriiti, antiro kaaripirori. ⁷Iro iiro okantanta antsipatyaari pashiniiti thaamintashiwaitariri ojyakaawontsi. Tima irootaki jimatikiri achariniiti pairani, jiroka ikinkithatakoitakiri:

Isaikaiyini atziri, jowawaitaiyani, jirawaitaiyini.

Ari ikatziyanaka ithaamintashiwaitaiyani.^g

⁸Ari okimitari ijatzi, tii okantzi antayitiro kaaripirotsiri. Irojatzi jantayitakiri achariniiti, irootaki jiñaantakawori ikamayitaki kitijiyiriki 23,000 atziri.^h ⁹Ari okimitsitakari ijatzi tii okantzi

^f **10.2** Iro jimatikiri kimitakawori owiinkaataantsi, aririka jowiinkaataitya, joñaagantatziro tzimatsi jawintaashiritanaari. ^g **10.7** Okaatzi ikantakoitziri jaka “ithaamintashiwaita”, iro jantakiri pairani ichariniiti Judá-mirinkaiti jiwitsikaki ojyakaawontsi kimiwaitariri iryani vaca, iri joimoshirinkawintaiyarini, ipinkathawaitziri ojyakaawontsi. Paminiro ijatzi “Tsika Ikantatziro Ñaantsipaini” tsika okantakota “Ikantakaantaitan”. ^h **10.8** Paminiro ijatzi “Tsika Ikantatziro Ñaantsipaini” ikantakota “Balaam”.

owatsimairi Pawa. Irojatzi jimayitakiri pairani iriroriiti, irootaki jatsikayitantakariri maanki.ⁱ ¹⁰ Ari okimitsitari ijatzi, tii okamiithatzi asamaniintantawaiti. Irojatzi jimatsitakari. Iro jiñaantayitakawori japirotakiri jiitatziri “Aprirotantaniri”.^j ¹¹ maawoni awijayitaantsiri, irootaki jojyakaawintaitakairi, josankinatakoitakiro onkantya jiyotaantairori iroñaaka aakaiti, tima asaikantaawo othonkimapaititaa kipatsi. ¹² Paamaakowintaiya iirokaiti. Iiro pikantawaitzti, “Iiro nimatziro naaka jiroka”, omapokashitzimikari pimatanakiro jiroka. ¹³ Iro kantacha pinintashiriwaitirorika, pinkinkishiritya tii apaniroini pikantaka iiroka, aña ikitsirinkayitakiro pashini atziriiti. Kinataniri inatzi Pawa, iiro ishinitzimi inintashiritakaapirotimiro kaari pinkitsirinki. Aririka pinintashiriwaiti, iriitajaantaki Pawa oñaayimironi pinkitsirinkantyaawori, onkimiwaitanatyaaawo pishiyapithatatyiiromi.

¹⁴ Nitakotaniiti, pinkimitakaantiro pishiyapithatatyiiromi, piñaayitiririka pashiniiti ipinkathawaitziri ojyakaawontsi. ¹⁵ Iroñaaka tzimatsi nonkantimiri, nonkimitakaantatyiimi yotaniri pinatyiimi nonkantimiro. Pinkinkishiritakotiro. ¹⁶ Tima apatotapiintaiyaní arawaitaiyini, akinkithashiritakotziro jamanamanaawintakari pairani Cristo, jimiritayakarini jiyotaaniiti, ¿Kaarima jiroka withaawakagaantsi, oimoshirinkiri Cristo ikapathainkawintakai? Aririka ampitoryiro tanta, ¿Kaarima jiroka withaawakagaantsi, oimoshirinkiro iwatha Cristo, akinkishiritakotziro ikamawintakai? ¹⁷ Ari okanta, aririka owayityaawo, intzimayiwitatya ojyiki akaataiyini apatotaiyani, maawoni owaiyawoni tanta jiwitsikaitakiri apapathawoini. Ari akantayitaari aakaiti, akimitaawo apapathatatsiri. ¹⁸ Ari ikimiyitari ijatzi nojyininkapaini Israel-mirinkaiti, jiwithaawakaayita ijatzi iriroriiti, itaayitairo jashitakaariri Pawa taapirimintotsiki. ¹⁹ Irootaki kimiwaitakawori okaatzi jantapiintakiri pashinijatzi atziriiti itaayitziniri iwawaniwaitashitari. ¿Piñaajaantakima nokantatzi añaanitatsi ikaatzi iwawaniwaitashitakari? ²⁰ ⁱTii! Iro kantzimaitacha tzimataitatsi piyari amawinawaitachari, iri ikimitakaantakiri iwawani, iriitaki jashitakaapiintakari owanawontsi. Aña kaari Pawa jashitakaiya owanawontsi. Iro kaari nokowakaayitzimi iirokaiti pintsipatyaari powayitaiyaawo okaatzi jashitakitariri piyariiti, piwithagaarikari iriroriti. ²¹ Aririka pimiritapiintyaawo jashitakitariri piyari, tii onkamiithati pimirityaawo amiritapiintari akinkishiritakotziri Awinkathariti. Ari okimitsitari, powapiintyaaworika jashitakitariri piyari, tii okamiithatzi poyaawo owapiintari akinkishiritakotziri Awinkathariti. ²² ¿Akowatziima owatsimairi Awinkathariti? ¿Anairima otzimi irirori ishintsinka?

ⁱ 10.9 Paminiro ijatzi “Tsika Ikantaitziro Ņaantsipaini” tsika ikantakota “Moisés”.

^j 10.10 Paminiro ijatzi “Tsika Ikantaitziro Ņaantsipaini” tsika ikantakota “Coré”.

¿Notzikashiriwaitantima ipinkathataitziri Pawa?

²³ Jiroka ikantaitzi: “Ishiniitanawo nantayitiro oiyitarika”. Iro kantacha tii opantawo jantaitiro maawoni. Aritaki okantawitaka, ishiniitairo antayitiro oiyitarika. Iro kantacha tzimayitatsi antayitziri kaari minthatakaiyaarini pashinipaini jantayitairo kamiithhari. ²⁴ Tii okamiithatzi iro ankinkishiritakowaiti akowayitziri aakaiti, aña iro kamiithatatsi añaashintsiwintaiyaawo kamiithatzimotirini pashinipaini. ²⁵ Aririka pamananti wathatsi, iiro posampitakowintawaitziri, pinkanti: “¿Ipoñaatyama wathatsi itagaitziniri ojyakaawontsi?” Aña pamanantiri, poyaari. ²⁶ Tima iri Awinkathariti, ashitari tzimayitatsiri kipatsiki. ²⁷ Ari okimitsitari, aririka inkaimimi patyootiri kaari kimisantatsini, patyootiri pikowirika. Iiro posampitakowintziri pinkanti: “¿Ipoñaatyama jirika wathatsi janta itagaitziniri ojyakaawontsi?” Aña poyaari. ²⁸ Irooma tzimatsirika kamantimini, inkantimi: “Jirika wathatsi itagaitziniri ojyakaawontsi”, iiro powari. Iro pimatantakawori jiroka pikinkishiritakotanakiri kantakimiri, pikinkishiritanaka ijatzi kantatsi jowaariapiroshiritanti. ²⁹ Tima nokantakimi “kantatsi jowaariapiroshiritanti”, tii iro nonkantakoti jowaariapiroshiritimi iiroka, aña iri nokantakotzi kamantakimiri, kantatsi jowaariapiroshiritiri irirori. Kimitaka ari posampitanakina naaka, pinkanti: “¿Litama nontzitantawaityaariri apamachiini ikinkishiritakotana pashini atziri? ³⁰ Tima nopaasoonkitziri Pawa noñaayitziro nowari, ¿litama nonkinkishiritakotantyaawori onkaati inkijymataitina?”

³¹ Jiroka nakimiro: Aririka powawaitya, pinkinkishiritakotiro, pinkantashiriti: “Tzimatsirika ñaayitinani nowawaitya, ¿arima notzikashiritakiri jirika? ¿arima ipinkathashiritairi Pawa?” Ari pinkimitsityaawo pimiriwaitya, ijatzi pantayitairo oiyitarika.

³² Ontzimatyii paamaakowintaiya iiro poitzipinashiritantari Judá-mirinkayitatsiri, kaari Judá-mirinkayitatsini, ikaatzi pikaatapiintziri papatowintari Pawa, maawoni. ³³ Irootaki nantziri naaka, nopankinatawo ninimotakaantaiyaari maawoni atziriiti okaatzi nantayitziri. Tii apa nantiro kamiithatzimotanari naaka, aña iro nantzi onkaati kamiithatzimotirini pashinipaini, ari onkantya jawijkoshiritan taiyaari.

11 ¹Pinkimitakotaiyaanawo naaka. Iro nimatsitari naaka, nokimitakotari Cristo.

Osawoinawo tsinaniiti

²Nothaamintaimi iroñaaka, tima pikamaitakawo namitakaakimiri, okaatzi niyotaakimiri. ³Iro kantacha, jiroka nokowiri piyotiro: Iri Cristo ijiwaritari shirampariiti. Iriima shirampariiti iri ojiwaritari

tsinaniiti. Iriima Pawa iri ijiwaritari Cristo.^k ⁴Okaatzi amitapiintakari ashiramparitzi, tii asawoinayita amanamanaatyta, aririka ankinkithatakaanti. Aririkami asawoinatzimotanti, owinkatharyaakiro aito.^l ⁵Irooma tsinaniiti kaari sawoinatachani amanamanaayita, okinkithatakaantayitzi, owinkatharyaantaki. Okimitakowaitakawo tsinanipaini amiitzirori oishi. ⁶Tsinani kaari kowatsini osawoinatyta, amiipirotataitirotya oishi. Tima maawoni jioyitsi kaaniwintaantsi inatzi, ontzimatyii osawoinatyta. ⁷Iriima shirampariiti iiro isawoinawaita irirori, ikimitakotari Pawa, iri Pawa owaniinkatakariri. Irooma tsinani, iri shirampari owaniinkatakawori. ⁸Tima pairani owakiraa jiwitsikantawori Pawa itanakawori tsinani, iro jaaki iwatha shirampari jiwitsikantakawori. Irooma owakiraa jiwitsikantakariri Pawa itanakawori shirampari, tii iro jayi owatha tsinani. ⁹Ari okimitsitakari, owakiraa Pawa jiwitsikantawori tsinani iri jiwitsikajaantakini shirampari, tikaatsi intsipawaitya. Iriima shirampari, tii iro jiwitsikaitini tsinani. ¹⁰Irootaki osawoinatantyaari tsinani onkantya oñaagantantyaawori tzimatsi opinkathatani iroori, ari onkantya inimotakaantyaariri iijatzi maninkariiti. ¹¹Tii otzimashita tsinani, tii itzimashita shirampari, aña apitiroiti jashitari Awinkathariti, ikowityaawakaa apitiroiti. ¹²Tima itanakawori tsinani iwatha shirampari jiwitsikaitaki. Iro kantacha iijatzi, ikaatzi shiramparitaatsiri iroñaaka, iro tsinani owaiyantayitairiri. Tima iri Pawa kantakaawori apitiroki itzimayitantari. ¹³¿Litama pikinkishiritakotawori okaatzi nokantayitakimir? ¿Kamiithatatsima tsinanipaini amanamanaatytaari Pawa iiro osawoinayita? ¹⁴Aakaiti ashiramparitzika, tii amitawo osanthairo aishi, aritaki ankaaniwintatyta. ¹⁵Irooma tsinaniiti, iro owaniinkatakawori oishi. Kimiwaitaka iroomi oishi ojyanatyawoni osawoinawo. ¹⁶Tzimatsirika janta kowatsiri inkisakoshirityawo, nonkantiriri: Irootajaantaki namitapiintakari naaka niyotaantziro. Irojatzi ikantapiintziri apatowintariri Pawa tsikarikapaini janta.

Aminaashiwaita joimoshirinkaitziro jatyootani Awinkathariti

¹⁷Iro kantzimaitacha, tzimatsi pashini nonkamantimiri, iiro nothaamintakotzimiro. Tima tii onkamiithatzimotina pantapiintakiri

^k **11.3** Kantakotachari jak “ijiwaritari”, irojatzi kantakotachari “iitoitari”. Tima iroowaitaki okaatzi saikantairi aitoki otzimi kinkishiritakairi, akowantayitari antayitiro akowayitziri, kimitawaitaka iroomi aito jiwatainimi antayitiro oitarika. Kantatsi ankanti: “Aitotari Cristo”. Irojatzi kimitakawori ankanti: “Ijiwatai Cristo”. ^l **11.4** Kantakotachari jak “owinkatharyaakiro aito”. Tii ayotakopirotziro iita kantakotachari “aito”. Tima tzimayitatsi kantayitatsiri iri Cristo ojyakaawintari “aito”. Tzimatsi pashini kantayitatsiri iro kantakotachari “aitopirori”. Tima aririka asawoinatyta amanamanaatyta, akimitakotakawo tsinani. Owinkatharyaakiri pashinipaini.

papatotaiyani. Onkaatimi kamiithatzimotimini, irootataiki jowasankitaawintaitimiri. ¹⁸ Tima nokimaki ikamantaitakina pinashitawakaaka janta papatapiintaiyani. Iro nonkimissantirimi, ¹⁹ tima iro awijapiintatsini jiroka. Kimitaka tzimayitatssi kowashiwitachani inkantakoitiri “Ñaapirori jirika”. ²⁰ Ari okimitapiintari papatotaiyani iirokaiti patyootawakaiyani, aminaashiwaita poimoshirinkiro jiititziri “Jatyootani Awinkathariti”. ²¹ Tima powapiintakawo thaankipiroini pashitari. Tajaaniinta ikantayita pashinipaini. Tzimatsi pashini shinkiwaiyitachari. ²² ¿Arima onkantyaari? ¿Tikaatsima pipankopaini tsika powapiintyaawo pashitari, tsika pirawaitapiinti? ¿Pithainkawaitatziiroma ikaatzi apatotapiintachari ipinkathaitziri Pawa? ¿Pimanintatziiroma kowityaawaitatsiri? ¿Pikinkishiritama ari nonthaamintakotapaakimiro? Iiro.

Itantanakawori jatyootani Awinkathariti
(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaatzi niyotaakimiri pairani okantakota itantanakawori “Jatyootani Awinkathariti”, iriitaki Awinkathariti yotaakinawori. Jirokataki: Okanta pairani tsiniripaiti tikira ipithokashitaitari Awinkathariti Jesú, jaakiro tanta, ²⁴ ipaasonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipoña ikantaki: “Poyaawo, nowatha inatzi, iro kamawintimini. Irootaki pinkinkishiritapiintant yaanari”. ²⁵ Ari ikimitaakiro iijatzi ipakaakiro jowaiyani, jaakotakiro jimiritaitari, ikantzi: “Niraani inatzi, irootaki shitowaatatsini onkantya jawijakoshiritantaiyaari ojyiki atziri. Irootaki pimatapiintairi aririka pimirityaawo, aririka pinkinkishiritapiintaina”. ²⁶ Ari powapiintaiyaawo, pimiritapiintaiyaawo iiroka, onkantya piyotakaantaiyaariri atziriiti ikamawintayitai Awinkathariti. Irootaki pimatapiintairi irojatzi impiyantaiyaari Awinkathariti.

Owaminthawaitashityaawo jatyootani Awinkathariti

²⁷ Tzimatsirika owaminthawaitashityaawoni, iraminthawaitashityaawoni, kimiwaitaka iriitajaantakimi Awinkathariti inthainkawathataki, ithainkakiro iijatzi iriraani. ²⁸ Aña iro kamiithatatsi, tikira oyaawo, tikira ariro, ontzimattyii ankinkishiritakotawatya kamiithashiritakairika.

²⁹ Tzimatsirika owashiwaityaawoni, irashiwaityaawoni kaari kinkishiritakopirotoni ojyakaawintachari “iwatha”, ari jowasankitaitakiri.

³⁰ Irootaki itzimantayitari shipitawaitatsiri, mantsiyawaitatsiri, tzimayitatssi makoryaayitantsiri. ³¹ Irooma akinkishiripirotanakarika tikira owanakawo, iiro añaajaantziro jowasankitai Pawa. ³² Iro kantacha aririka jowasankitaawaitakai, jiñaantakaawaitaty ikitakantai aakatakimi itomipirori. Ari onkantya iiro jowasankitaapirotantai paata, inkimitakaantayitairi tsika inkantayitairi isaawijatziji.

³³Iyikiiti, irootaki okowantari poyaakotawakaayitaiya iirokaiti, iiro posatikasatikawaaita aririka papatotaiyani patyootawakaiya.

³⁴Pitajyaatziirika, powanatya pipankoki tikira piyaatanakiita, ari onkantya iiro jiñaakaantaitzimi papatotya. Aririka nariitimi, ari nothotyaakimiro niyotaayitimiro jirokapaini.

Tasonkawintashiritaantsi

12

¹Iroñaaka nonkantimiro tsika okantakota tasonkawintashiritaantsi. Iyikiiti, tii nokowi onkompitzimotimi.

²Piyotalyini iiroka, pairani tikira pikimisantanaki, tzimapiintatsi pikinakaashitani, thaamintashiri piyaatashitziri ojyakaawontsi kaari ñaawaitaajaitatsini. ³Irootaki nonkantantimirori jiroka: Itzimirika janta kinkithatakanashitachani, inkantapaaki “¡Kamaari jinatzi Jesúš!” kaari Tasorinka Pawa ñaawaitakairini jirika. Irooma aririka inkanti, “Awinkathariti jinatzi Jesúš”, iri Tasorintsinkantsi ñaawaitakairiri.

⁴Apaani jinatzi Tasorintsinkantsi, tzimatsi ojyiki tsika ikinakairo itasonkawintayitai amatantayitawori. ⁵Apaani jinatzi Awinkathariti, tzimatsi ojyiki tsika ankinakairo antawaitainiri irirori. ⁶Apaani ikanta Pawa, tzimatsi ojyiki tsika okanta jimatakaayitairo oiyitarika. ⁷maawoni aakaiti, tzimatsi oiyita jimatakaayitairo Tasorintsinkantsi ari onkantya aminthashiritakaantyaariri pashini kimisantzinkariiti jantayitairo kamiithari. Ari ikinakairo Tasorintsinkantsi joñaaganta, jimatakaayitairo oiyitarika. ⁸Thami ojyakaawintawakiro, tzimayitatsi itasonkawintaki Tasorintsinkantsi ari okanta jiyotanitantari. Tzimatsi pashini itasonkawintaki Tasorintsinkantsi ari okanta ikinkithatakotantawori ikinkishiritanaari. ⁹Tzimatsi pashini itasonkawintajaantakiri Tasorintsinkantsi ari okanta jawintaashiripirotantaari. Tzimatsi pashini itasonkawintakiri Tasorintsinkantsi ari okanta joshinchaaantantari.

¹⁰Tzimatsi pashini jimatakaakiri intasonkawintanti, pashini inkamantantaniriti, pashini japiitakotairo ikamantantakiri kamantantaniri, onkantya jiñaantaityaawori imapirokira

Tasorintsinkantsi matakaakiriri inkamantantiro. Tzimatsi pashini jimatakaakiri jiñaawaiyitiro pashiniyitatsiri ñaantsi, tzimatsi pashini jimatakaaki jowawijaayitiro okaatzi ikinkithatakotakiri.

¹¹maawoni jiroka irootaki itasonkawintantayitakiri Tasorintsinkantsi, imatakaantakiro tsikarika oiyitarika. Apaani ikanta Tasorintsinkantsi. Iriitajaantaki matzirori itasonkawintayitai aakaiti, imatakaayitairo okaatzi ikowiri irirori.

¹²Ari okanta awithaawakaantaari, jojyakaantai aakami iwatha Cristo. Tsika akantayitanaa awathaki, iro matakaayitairo oiyitarika. Ari akimitsitaari aakaiti, inashiyita amayitairo oiyitarika. ¹³Tima apaani ikanta Tasorintsinkantsi owiinkaatakaayitairi, ari okanta

awithaawakaantaari, okantawitaka aakarika Judá-mirinkaiti, Grecia-paantiri, ompirataari, saikashiwitaari, maawoni. Okimiwaitaawo maawoni antsipatawakaiya aakaiti arapiintayitairo jiñaa añaakaashiritantatsiri, ojyakaawintakiri Tasorintsinkantsi.

¹⁴Pinkinkishiritakotiro tsika okanta awatha. Apaani akanta awathaki, iro kantacha tzimatsi ojyiki inashiyita oyitarika amayitiri. ¹⁵¿Kantatsima oñaawaiti aitz, oñaanatiro ako, onkantiro: “Tii niroopirotzi naaka, tii nokimitzimi iiroka pimatziro poirikayitziro oyitarika?” ¿Tiima iroopirotzi aitz? ¹⁶¿Kantatsima oñaawaiti akimpita, oñaanatiro oki, onkantiro: “Tii niroopirotzi naaka, tii nokimitzimi iiroka piñaayitziro oyitarika?” ¿Tiima iroopirotzi akimpita? ¹⁷Iroomi yoshiitachani oki awathaki, ¿arima onkantakimi ankimi? Iroomi yoshiitachani akimpita, ¿arima onkantaki ankimanntyawomi sankaatsini? ¹⁸Ari okantari awatha. Tima iri Pawa matakirori jiwitsikiro, tsika okantajaanta ikowaki jiwitsikiro, ari onkantya inashiyitantlyaari oityaarika omayitiri. ¹⁹Arimi ojyawakaiyaami maawoni tsika okantayita awatha, iirotya awathatawomi. ²⁰Ari okantari, apaani inawita awatha, iro kantacha tzimatsi ojyiki inashiyita oyitarika amatayitantlyawori. ²¹¿Kantatsima oñaawaiti oki, oñaanatiro ako, onkantiro: “Naaka kowapirotajaantacha, irooma iiroka, tii?” ¿Kantatsima oñaawaiti aito, onkimitakotyawo okaatzi oñaawaitakiri aitz? ²²¡Iro imatziro! Aña okaatzi tzimatsiri awathaki kaari iroopirotzimotaini, irootaki kowapirotachari. ²³Iro akithaatantapiintari, amanairo awathapaini, akimitakaantawo pinkatharintsi inawita janta. Okaatzi amanakoyitziri awathaki, akimitakaantawo iroopiromi inayiti. ²⁴Irooma okaatzi kaari amanayitapiintziri awathaki jiñaayiitapiintziri, tikaatsi oitya antayitironi iroori. Ari ikimitsitari Pawa jiwitsikiro awatha, ontzimatyii anithaayitairo kimitzimowitakairi tii okowapirotajaanta. ²⁵Iro okantzi ampitharyiiro awathatari. Aña iro kamiiithatatsi, anithaapirowaitairo maawoni awathatari. ²⁶Aririka owatsinawaitya kapichiini awathaki, kimiwaitaka owatsinaatyammi maawoni awathaki. Aririka owaniinkawaitya kapichiini awathaki, kimoshiri ankantya maawoni awathaki.

²⁷Ari akantayitaari aakaiti awintaashiriyitaari Cristo, kimitawitaka aakaiti iwathami anayitaimi Cristo. ²⁸Jiroka ikantakaayitaari Pawa ikaatzi kimsantaatsiri: Itanakawo, tzimatsi Otyaantapirori. Apititanaintsiri, tzimatsi kamantantaniriiti. Mawatanaintsiri, tzimatsi yotaaniriiti. Ipoñaapaaka itzimayitanaki tasonkawintantaniri, oshinchaantaniri, mitakotantaniri, jiwatakaantaniri, ñaawaiyitzirori pashiniyitatsiri ñaantsi. ²⁹¿maawonima Otyaantapiroritzi? ¿maawonima akamantantaniritzi? ¿maawonima ayotaantaniritzi? ¿maawonima atasonkawintantaniritzi? ³⁰¿maawonima oshinchaantaniritzi?

¿maawonima añaawaiyitziro pashiniyitatsiri ñaantsi? ¿maawonima owawijaañaanitziro pashini ñaantsi? ³¹Aña iro kamiithatatsi, pinkowapiroyitairo intasonkawintayiitaimi pimatantyaawori kowapirotachari. Iro kantzimaitacha, tzimatsi oita anairori jiroka. Aritaki nonkamantakimiro.

Iro kowapirotajaantachari atakonka

13 ¹Thami ankantashitawaty a kantatsi noñaawaitiro naaka pashiniyitatsiri ñaantsi jiñaawaiyitziri pashini atziri, nimatsityawaom i okaatz jiñaawaitziri maninkariiti. ²Tiima kamiithawaiwitaka jiroka? Iro kantacha tiirika nimatziro nitakotantya nantantawori jiroka, nokaminiinkawaitashitaka. ³Ari okimitsitari ijatz, thami ankantashitawaty a kamantantaniri ninatz naaka, niyotakotziro kaari jiyotakowiita pairani, nawintaapirowaitari Pawa ari onkantakimi joshirinkinawo otzishi jowatziyairo tsikarika janta. ⁴Tiima kamiithawaiwitaka jiroka? Iro kantacha tiirika nitakotanta nantantawori jiroka, tikaatsimachiini nimonkaati. ⁵Ijatz okimitari, thami ankantashitawaty a arimi nompashtantyaawo maawoni tzimimotanari ontzimantyaari joyaari kowityaawaitatsiri. Ankantashitawaty a ojyiki natsipiwiintakari iityaarika, notaawintawaikari. ⁶Tiima kamiithawaiwitaka jiroka? Iro kantacha tiirika nitakotanta nimatantawori jiroka, tikaatsi nonintagaiya.

⁷Itzimi itakotantachari, tsinampa ikanta, nishironkatantaniri, tii isamaniintawainitz, tii jasagaawainita, tii jiñaapirowainita. ⁸Itzimi itakotantachari tii ikaaripirowaantinitz, tii ithañaawainita, tii ikisanita, tii jothataashiwaitawo inkisaniintanti. ⁹Itzimi itakotantachari tii ikimoshiriwintziro jantirorika kaaripirori, aña iro ikimoshiriwintz jiyotakoyiitairo tyaaryoori. ¹⁰Itzimi itakotantachari amawiwaitapiintaniri jinatz, ikimisantapiintanitz, oyaakotani ikanta, joisokirotpiintanita.

¹¹Iiro othonkanita atakontantya. Irooma pashinipaini aritaki onthonkanitaiya, okimitaty jiroka: kamantantaantsi, jiñaawaitantaitawo pashinitatsiri ñaantsi, jiyoyiitairo oyitarika. ¹²Tima tikira jiyoyiitziro maawoni, tikira ikamantantatziro okantakoyita maawoni tzimayitatsiri. ¹³Irooma aririka onkaatapaaki monkaatachani, iiro akowanairo maawoni onkaati piyayitaachani. ¹⁴Iroowaitaki akimiyita atziritzi. Iinirorika aryaanitz, akimiyitari iinchaani, tsika ikantziro jiñaawaitz, tsika ikantziro ikinkishiriyita, tsika okanta jiyotayitanairi. Irooma antaritapaaki, iiro akimitakotanaari tsika ikantayita irirori. ¹⁵Kantatsi ojyakaantiro ijatz tsika akanta aminaatyawo ashirortaki. Iiro akoñaatzi kamiithapiroini, iiro ayotajaantzi tsika akantawaita. Irooma paata ari ayotakopiroytairo tsika ikanta Pawa, ari ankimitaiyaari irirori jiyoyitai aakaiti. ¹⁶Jiroka kaatatsiri mawa kantaitachani osaiki, iiro othonkanitaa:

awintaashirinka, oyaakowintanka, atakonka. Iro kowapirotajaantachari jiroka atakonka.

Jiñaawaitantaitawo pashinitatsiri ñaantsi

14

¹Pintyaaryooti pitakoyitantantyaari. Paminaminapirotairo iijatzi intasonkawintayiitaimi pimatantyaawori oyitarika. Okimitatyaawo jiroka pinkamantantaniriti. ²Aririka apatotaiyaani antsipatyaaari kimisantzinkariiti, tzimatsirika intasonkawintaitaki jiñaawaitantanatyaawo pashinipaantitatsiri ñaantsi, iiro akimathatziri, iiro ayotziro oita ikantziri. Tii iro jiñaawaitantari jirika ankimathatantyaariri aakaiti, aña iri Pawa kimathatirini. ³Irooma intzimirika itasonkawintaitakiri inkamantanti, iri kinkithatakaini maawoni aakaiti, jiwitsikashiritakaantairi, inthaamintakaantairi, inkimoshiritakaantairi. ⁴Ikaatzi ñaawaitzirori pashinipaantitatsiri ñaantsi, apaniroini ithaamintashiriwaita. Iriima kamantantaniritsiri, iri thaamintashiritakaariri maawoni kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitachari. ⁵Owanaa inimowitinami maawonirika iirokaiti pimatiro piñaawaitantyaawomi pashinipaantitatsiri ñaantsi. Iro inimopirotainari maawonimi iirokaiti pimatiromi pinkamantantaniriti. Irootaki anairori pashini. Iro kantacha tzimatsirika matironi jowawijaañaanitini ñaawaitzirori pashinitatsiri ñaantsi, iritaki thaamintakaayityaarini kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitachari.

⁶Iyikiiti, thami ankantashitawaty, nyaataki nariitzimi janta, apa noñaawaitantapaakawo pashinipaantitatsiri ñaantsi. ¿Nothaamintashiritakaakimima? Thami ankantashitawaty iijatzi nyaataki janta, nokinkithatakotakimiro ikimathatakaakinari Pawa, nokinkishiritakaimi, nokamantayitaimiro, niyotaayitaimiro iijatzi. Iro opoñaantakari pithaamintashiritanaa. ⁷Incha nojyakaawintawakimiro iijatzi, okimitakawo aririka ajyowiwaiti, aririka ampiyompiwaiti. Iirorika anashitawo oyamininka, irojatzi apiipiinti, tikaatsi yotironi iitarika akowiri ampampithairi. ⁸Ari okimitari iijatzi aririka antyooti. Iirorika okaminiinkatzi kamiitha, tikaatsi yotatsini akaimatziri owayiritya. ⁹Ari pinkimityaari iijatzi iirokaiti. Iirorika piñaawaipaantitanto wo ikimathaitziri, piñaawaitashiwaitaka. ¹⁰Kimitaka jaka kipatsiki ojyiki nashiyitachari ñaantsi jiñaawaiyiitziri. Tzimayitatsi ojyiki oyitarika ikantayiitziri jiñaawaiyiitzi. ¹¹Tzimatsirika ñaanatantanawori pashinitatsiri ñaantsi kaari nokimathatziri, nokimitakaantari pashinijatzi jinatzi, ari ikimitsitanari iijatzi irirori. Tii nojyininkamirinkatari kamiithaini. ¹²Niyotzi naaka, pikowapirotatzi iirokaiti intasonkawintaitimi janta. Iro kantacha ontzimatyii paminaminapirotairo pinthaamintashiritakaiyaari maawoni apatotapiintachari janta.

¹³ Tzimatsirika ñaawaitzirori pashinipaantitatsiri ñaantsi, ontzimatyii inkowakotairi Pawa onkantya jimatakaantyaariri jowawijaañaanitairo jiñaaawaititziri. ¹⁴ Aririka namanamanaatantyaawo pashinipaantitatsiri ñaantsi kaari nokimathatzzi noñaawaitziro, nothaamintashitakawo, okantawitaka tii nokimathatziro okaatzi namanamanaatari. ¹⁵ Aña iro kamiithatatsi namanamanaatantyaawo ñaantsi nokimathatziri, thaamintakaiyanari ijatzi. Ari nonkantiro ijatzi nompampithaawintirika Pawa. ¹⁶ Thami ankantashitawatya, tzimatsi piyotainchari japatotaiyani, ari pitanakawo pipaasoonkitziri Pawa, apaniroini pithaamintawaitaka iiroka, iriima pikaataiyakini tii itasonkawintaitziri inkimathatantyaawori piñaawaitakiri. ¿Arima inintaawaitatyawo pinkantayitakiri? Tii jiyotaajaitzi kamiitharika inkantaiyini “¡Ari onkantyaari!” ¹⁷ Ariwitaka pipaasoonkitaki iiroka. Iriima pashinipaini tiimachiini piwitsikashiritakaari. ¹⁸ Owanaa nopaasoonkitapiintakiri naaka Pawa jamanamanaatatakaanawo pashinipaantitatsiri ñaantsi, kimiwaitaka nanaakimi pimatapiintziro iirokaiti. ¹⁹ Irooma aririka nontsipatyaari napatotya pashinipaini kimisantzinkariiti tii nimatziro. Irootya nokowapirotataiki noñaawaitimi kapichiini onkantyaari inkimathatantyaanari, tiitya nokowaajaitziro noñaawaipirotiro kaari inkimathataitinar. Irootaki nimatairi niyotaantantaari kamiithaini.^m

²⁰ Iyikiiti, iiro pojyari ikinkishiryaa iinchaaniki, aña iro kamiithatatsi pojyari ikinkishiryaa antari. Ariwitaka pinkimitakotyaari iinchaaniki iiro pantantawo kaaripirori. ²¹ Pinkinkishiryaaakotiro Ikantakaantaitani osankinatakotachari, kantatsiri:

Jiroka ikantakiri Awinkathariti:

Nokowi nonkantiri atziriiti,

Inkaati notyaantiri, pashinijatzi jinatyi ñaawaitzirori
pashinipaantitatsiri ñaantsi, iri kamantantaironi jirika.

Iro kantacha iiro ikimisantawakiri.

²² Jiroka ojyakaawintachari. Ari mataka itasonkawintaitakai añaawaitantyaawo pashinitatsiri ñaantsi, iro joñaagaitziriri kaari kimisantsatsini. Iro imatantakari itasonkawintaitakai ankamantantantyaari, iro joñaagaitairi aakaiti akimisantzinkaritzi. ²³ Akantashitawatya, ari papatotaiyani maawoni iiroka, maawoni pamanamanaatantyaawo pashinipaantitatsiri ñaantsi. Impoña intyaapaaki kaari kimisantsatsini, kaari itasonkawintaitzi. ¿Iroma ikantapaaki: “¡Ishinkiwintatya jirika!”? ²⁴ Incha ankantashitawatya papatotaiyani iirokaiti janta pikamantantzi. Impoña

^m 14.19 Ikantakotakiri jika Pablo “noñaawaitimi kapichiini”, iro ojywori inkanti “nokowataiki noñaawaiti 5 ñaanchaaniki inkimathaitiri, tii nokowaajaitziro noñaawaiti 10,000 ñaantsi kaari inkimathataitinar”.

intyaapaaki kaari itasonkawintaitzi, kaari kimisantatsini. Ari poñaagakiniri ikinkishiriwaitashitari irirori, iro inkinkishiritakotantanatyaaari,²⁵ iro ompoñaantyaaari inkamantantairo ikinkishiriwaitashitakari jimanani, impoña jotzirowanai impinkathathanairi Pawa, inkanti: “Imapirotya itsipashiritaimi Pawa iirokaiti jaka”.

²⁶Iyikiiti, jiroka onkaati pantayitairi aririka papatotapiintaiya. Kantatsi impampithaayiitairo Salmo, jiotaantayiitai, kinkithatakoyitaironi okaatzi ikimathatakagairiri Pawa, jiñaawaitakaayitairi pashinitatsiri ñaantsi, intzimayitai owawijaañaanitaironi. Tima maawoni pantayitairi ontzimatyii piwitsikashiritakaantaiyaari pashinipaini.²⁷Tzimatsirika ñaawaitantawori pashinipaantittsiri ñaantsi, iiro itzimapirotyo ojyiki, apa inkantya apiti, tirika ikaatzi mawa. Iiro inkamiñiinkatawakaiyaani jirikaiti, aña joyaawintya jimatantyaawori pashini. Ontzimatyii intzimi iitya owawijaañaanitirini.²⁸Tikaatsirika owawijaañaanitirini, ontzimatyii jimairiti tsika papatotaiyani. Apa jamanamanaashirityaari Pawa, ari onkaati.²⁹Oshinitaantsitzi inkamantanti apiti, tirika mawa. Iriima pashinipaini inkinkishiritakotiro kamiitharika okaatzi ikamantantziri.³⁰Irooma intzimirika inkimathatakanairi Pawa, iinirorika ikamantantzi pashini, kamiithatatsi jimairitawaki onkantya inkamantantatyaaari pashini.³¹Tima tii okantzi jiñaawaitaiyini apiti, aña jitawatyaawo apaani impoña pashini. Ari onkantya jirotantaiyaari maawoni, thaamintashiri inkantayitaiya.³²Itzimirika matakirori ikamantantapirotonai, iriitaki matakironi jiñaakotanitya inkamantanti.³³Aririka inkamiñiinkatashiwaitya kaari Pawa kantakaantironi. Aña iri Pawa santzikoityaakaantatsiri.

Iroñaaka nonkamantimiro pashini jamitapiintari ikaatzi oitishiritaari japatotaiyaani tsikarikapaini:³⁴Mairi okantapiintaiya tsinaniiti, tii oshinitaantsitzi oñaawaiyiti. Aña iro kamiithatatsi onkimisantayiti, tima iro Ikantakaantaitani.³⁵Tzimatsirika oitya onkowiri iyotiri, osampitiri oimi janta opankoki. Tii okantzi oñaawaiti aririka japatotitya.³⁶¿Iirokaitima kinkithatakanakirori iñaani Pawa? ¿Irooma inimotzimi pimayitapiintairo jimayitziri pashini kimisantzinkariiti tsikarikapaini?

³⁷Tzimatsirika janta kantatsiri “Naaka kamantantaniri, antapashiri nokanta”, ontzimatyii jirotaitimi iri Awinkathariti kantakaawori nosankinatantamirori jiroka.³⁸Tirika ikimisantayitzi jirika, iirotya pikimisantsitari iiroka.³⁹Iyikiiti, ontzimatyii paminaminapirotairo pinkamantantayitai. Iiromaita pimapirotyo potzikatzikatairi ñaawaitzirori pashinipaantittsiri ñaantsi.⁴⁰Irooma pimatairo jirokapaini, ñaakotani pinkantawintyaawo, santzikoitiini pinkantya.

Jañaantaiyaari kamayitatsiri

15 ¹Iyikiiti, nokowi nonkinkishiritakaimiro tsika okantakowita Kamiithari Ñaantsi okaatzi nokinkithatakotakimiri,

poisokirotanaari pikimisantai. ²Iro owawijaakoshiritaimini, iikirorika
poisokirotanatyawo nokinkithatakoyitakimir. ³Aminaashiwitama
pikimisantayitanai?

³Jiroka kowapirotachari, iro ikamantaitakinari naaka,
nokamantakimiro iijatzi iirokaiti: Ikamawintakai Cristo
okantakaantziro akaaripirowaitaki, jimonkaataajaantakiro okaatz
ikinkithatakotakiriri Osankinarintsipiroriki. ⁴Ipoña ikitaitakiri, iro
awijawitaka mawa kitijiyiri, jowiriintaitairi. Irojatzi ikinkithatakotakiriri
Osankinarintsipiroriki. ⁵Ipoña joñaagaari Cefas, joñaagaari iijatzi
maawoni 12 jiyotaani.⁶ ⁶Ipoña joñaagapanaatari iijatzi ojyiki jiititziri
iroñaaka “Iyikiiti”, 500 ikaataiinyi. Iinirotatsi jañaayitzi ojyiki jirkaiti,
ari makoryaayitaki tsikarika ikaatz. ⁷Ipoña joñaagaari Jacobo, ipoña
joñaagaari iijatzi maawoni Otyaantapirori.⁸ Naaka iwiyaantapaakawo
joñaagaana, kimiwaitaka naakami impoiwaitatsinimi nontzimaki.

⁹Tima naaka iijatzi Otyaantapirori, janaayitana maawoni pashini. Tiitya
opantaajitawo noitya “Otyaantapirori”, tima nowasankitaawaitakiri
kimisantanairiri Pawa, apatowintanaariri tsikarikapaini. ¹⁰Iro
kantzimaitacha, tii aminaawaitashita jinishironkapirowaitaana Pawa,
tima irriitaki kantakaakawori Notyaantapirotantaari. Naakatzimaitaka
antawaapirotaatsiri nanairi pashinipaini, okantakaantziro
nantashiwaiwitakari pairani. Tii naaka matashityaawoni apaniroini
jirokapaini, aña Pawa nishironkataanari nimatantaawori. ¹¹Irootaki
nosankinatantzimirori okaatz nokinkithatapiintakiri, irojatzi
ikinkithatapiintakiri iijatzi pashini Otyaantapiroriiti. Irootaki
pikimisantayitairi iirokaiti.

¹²Aritaki nokinkithayitaimiro jowiriintaitairi Cristo, jowamaawiitakari,
¹³¿Itama pikantantari: “Iro añaayitai ankamakirika?” ¹³¿Pikinkishiritama
tii jowiriintaitairi Cristo? ¹⁴Ari onkantyaami, naminaashiwitaka
nokinkithataki, paminaashiwitaka iirokaiti pikimisantaiyakini.

¹⁵Kimiwaitaka nothiiyatyammi nokinkithatakotapiintakiri Pawa,
nokantantapiintaki: “Pawa owiriintairi Cristo, ari inkimiyitairi aakaiti”.
¹⁶Ari onkantyaami, iiro ipiriintayitaami kamayitaintsiri, tii ipiriinttsita
ijatzi Cristo irirori. ¹⁷Tiirika jowiriintaitairi Cristo, paminaashiwaiwitaka
pikimisantayitai. Iikiro pinkaaripiroyitayiimi tikaatsi
piyakotaiminimi. ¹⁸Aña piyapirowaitakami ikaatz makoryaayitaintsiri,
aminaashiwaiwitaka jawintaanaari Cristo. ¹⁹¡Inkantamachiitaimi
aakaiti! Aminaashiwitakami awintaanakari Cristo, aminaashiwitakami
oyaakoniintawitaari, añaaminthawaitashitaka kapichiini iroñaaka.
Mapirowaitakaimi.

ⁿ **15.5** Icantitziri “Cefas”, irootaki pashini iwairo Pedro. ^o **15.7** Icantitziri “Jacobo”,
irootaki pashini iwairo Santiago, iririntzi Jesú.

²⁰Iro kantacha tii ari onkantya. Jowiriintayiitairi Cristo ikamawitaka. Iriitaki itakaantaawori jañagai tsika inkantayitaiya paata ikaatzi makoryaayitaintsiri. ²¹Jiroka okantakota: Pairani, okaatzi jantakiri atziri iro poñaakaantakawori akaamaniyitzi maawoni. Iro kantacha iri ijatzi atziri poñaakaantaawori ampiiriintayitai maawoni akamawitaka. ²²Iro akaamanitantaari maawoni okantakaantziro ajyininkamirinkaititari Adán-ni. Iro kantacha ari añaayitai maawoni okantakaantziro ajyininkashiritaari Cristo. ²³Jiroka tsika okantakota: Iri Cristo itaawori ipiriintaa. Impiyairika paata, ari jowiriintayitapairi jashiyitaari irirori. ²⁴Ompoñaashitatya onthonkailya maawoni, japirotairi Cristo pinkathariwintashiwaitachari, otzimimowaitashitari ishindsighta. Iri Cristo matakagaironi aakaiti jashitantairi Pawa, matzirori Ipinkatharipiroritzi. ²⁵Tima aritaki jitaniintakawo Cristo ipinkathariwintantzi, irojatzi paata imonkaatantapaatyaaari inkitsirinkairi iisaniintani, jaatzikantaiyaari iitzi. ²⁶Iwiyaantapaatyaaawoni iisaniintani inkitsirinkairi irootaki “Kaamanitaantsi”, inkimitakaantairo atzirim jinatyi japirotairo. ²⁷Tima aritaki ikinkithatakoitsitakari Cristo, ikantaitaki:

Itzimi matakirori ikitsirinkairi maawoni, jimatakiri jaatzikantaari iitzi.

Ikantakoitziri jaká “maawoni”, tii inkantaitatyi iri Pawa inkitsirinkaitairi, aña iri Pawa kantakaiyaawoni jimaitantyaawori maawoni. ²⁸Aririka impinkathariwintairo Itomi maawoni, iri Pawa pinkathariwintairini ijatzi irirori, tima ari ikinakairo Pawa impinkathariwintantaiyaawori maawoni tzimayitatsiri.

²⁹Ilorika jañaayitaimi kamayitaintsiri, ¿iitama jowiinkaawintitantariri kamaintsiri? ³⁰Ijatzi okimitsitari, iilorika ipiriintyiitaami, ¿iitama añaantapiintakawori aakaiti ipatzimaminthawaitaitai? ³¹Iyikiiti, ¿Pithainkanama? ¿Kaarima naaka thaamintawintaimiri nokimisantakaayitaimiri Awinkathariti Jesucristo? Aña imapirotaty jiroka, okantaitatyaaani kitiiyiriki ikowayiitzi jowamaitina. ³²Ari okimitsitakari ijatzi jaká nosaiki Efesoki, jimaamaniwaitakina katsimashiriiti. Ilorika apiriintayitaami, nontsipatataityaarima iriroriiti, nonkantawaitashitimi:

Thami anintaawaitawaty, owawaitya, arawaiti,
oimoshirinkawaitya. Aamaashitya iro ankami.

³³Irootaki paamaakowintantyaawori jiroka otzimikari pikinakaashitani. “Iiro pitsipaminthatari kaaripirori, pimatzirokari iiroka”.

³⁴Pinkinkishiritaiya kamiithaini. Iiro pitzipinawaitashita. Kimitaka tzimayitatsi iirokaiti tii piyotakopirotairi Pawa. ¡Kaaniwintaantsiwaitaki!

³⁵Kimitaka tzimayitatsi kantashiritatsini janta: “¿Tsikama inkantyaaka ampiiriintai tonkitsipooki? ¿Tsikama onkantya jiñaitairo iwatha?”

³⁶ ¡Masontz! Ojyakaantawakiro okanta okithoki pankirintsi. Iimpowakitzi okithoki, akitakitziro, ari ojyookai. ³⁷ Jiroka okithoki pipankitapiintziri apakithowoini okantawita, iro kantacha ojyookanakirika pashini onkantawaitanatya. Tima tii pipankitapiintziro ojyookimataki pankirintsi.^P ³⁸ Aña iri Pawa jyookakaayitzirori otzimayitantari owatha ikowiri irirori. Iritaki nashitakaayitawori ijyookakaayitziro, pashiniyitatsiri pankirintsi. ³⁹ maawoni otzimayitzi owatha, tii ari ojyawakaiyani. Thami ojyakaantawakiro, aakaiti atziritzi anashiyita awathaki, inashiyita iwatha piratsiiti, tsimiriiti, iijatzi shimapaini. ⁴⁰ Iijatzi ikimiyita inkitiwiri tii joyyayitai akantayita aakaiti isaawiwiri. Otzimimotziri jowaniinkawo, tii okimitawo owaniinkawo aakaiti. ⁴¹ Tima inashita iijatzi jowaniinkawo ooryaa, jowaniinkawo kashiri, iijatzi jashi impokiro paini. Tzimayitatsi impokiro paini kaari kimiyyitaarini pashini.

⁴² Ari ankantaiyaari aakaiti ampiriintayitairika. Tima ikitaitapiintziro awatha, ari oshitzitziri, iro kantacha aririka jowiriintayitairo, pashini onkantayitanaiya iiro oshitziwatasi. ⁴³ Aririka inkitaatiro awatha manintaawo inatzi, iro kantacha ari jowiriintayitairo onkantya owaniinkatantaiyaari. Tii aawiyawainitzi iroñaaka awatha, aritzimaitaka jowiriintayitairo ontzimantaiyaari oshintsinka. ⁴⁴ Okaatzi ikitaitziri awatha tzimawitacha oshiri. Iro kantacha aririka jowiriintayitairo awatha, ari ontzimayitai atasorinka. Ari ikantayitari añaayitziri iroñaaka otzimi ishiri, iro ayotantayitari tzimatsi iijatzi pashini awatha tzimaatsini atasorinka. ⁴⁵ Ari okanta josankinatakoitakiri itanakawori shirampari, Adán, ikantaitzi:

Iri itanakawori jañaanaki, opoña otzimanaki ishiri.

Iriima jirika kimitapaatyaaarini, otzimimotziri itasorinka, iriitaki añaashiritakaantatsini. ⁴⁶ Ari akantayitari. Tii otzimimowitai atasorinka kitziroini. Aña iro itanakawo otzimawitaka ashiri, opoña ontzimayitai atasorinka. ⁴⁷ Tima jirika itanakawori shirampari, kipatsi jaayiitaki, jiwiitsikapithayiitakiri. Iriima apititanaintsiri shirampari, inkikitiki ipoñaakawo irirori. ⁴⁸ Tsika ikantajaanta jiwiitsikayiitakiri kipatsipitha jirika itakawori, iri akimiyitakari aakaiti. Iriima inkitiwiriiti, iri kimitakariri poñainchari inkikitiki. ⁴⁹ Ari ankantayitaiyaari iijatzi aakaiti. Tima ojyawitakari atzimayitaki jiwiitsikapithayiitakiri kipatsi, aritaki ojyayitaiyaari iijatzi jirika poñainchari inkikitiki. ⁵⁰ Iyikiiti, jiroka okantakota okaatzi nokantakiri: Iiro okantzi isaikayitai ipinkathariwintantzi Pawa tzimayitatsiri iwatha, iriraani, shitzitaatsini iwatha. Aña iriiyitaki saikayitaatsini inkaati kaari shitziyitaatsini iwatha.

⁵¹ Pinkimi, nonkamantimiro kaari jiyotakoitzi pairani. Jiroka: Ari jañaakaayitai maawoni aakaiti. Iiromaita añaayitziro

^P 15.37 Kantakotachari jika “pankirintsi”, iro trigo, okaayitzi ojyayitawori.

maawoni amakoryaayiti. ⁵² Paata iwiyaantapaatyaaawoni kitijyiri, omapokashitaiya intyooyiitai. Apathakiro onkantapaintya iroowaitaki amachookapainti. Ari jowiriintayiitairi kamayitaantsiri, jañaantaiyaawo wathatsi kaari shitzinitatsini. Irooma maawoni aakaiti añaayitatsiri impashinitakaayitai. ⁵³ Okaatzi awathatari iroñaaka shitzinitatsiri, impashinitakaayiitairo iiro oshitziwitai. Akaatzi akaamaniwainitzi iroñaaka ari impashinitakaayiitai, kañaaniri ankantayitaiya. ⁵⁴ Aririka imonkaapaitaiya jiroka, ari imonkaataiyaari jojyakaawintaitakiro “Kaamanitaantsi”, okimitakotari atziri, ikantaitaki:

Jirika jiitaitakiri “Kitsirinkantaniri”, japirotairo jiitatziri
“Kaamanitaantsi”.

⁵⁵ ¡Kaamanitaantsí! ¿Kantatsima pinkitsirinkantai iroñaaka?
¡Kaamanitaantsí! ¿Inirotatsima pithoyini?

⁵⁶ Okaatzi ojyakaawintachari jaka othoyini, irootaki kaaripironkantsi. Irootaki Ikantakaantaitani yotakairi tzimataitatsi akinakaashitani.

⁵⁷ Iro kantacha nopaasoonkitziri Pawa, tima iri matakagairori aakaiti oitsinampaantaawori, jotaantakairi Jesucristo ikitsirinkantaawori “Kaamanitaantsi”.

⁵⁸ Iyikiiti, ontzimatyi pintyaaryootapiintai, pantawaitapiintainiri Awinkathariti. Tima aritaki piyoyitai tii paminaawaitashita, iriitaki Awinkathariti matakaimironi.

Kiriiki jotaantaitziniriri oitishiritaari

16 ¹ Iroñaaka nosankinatakotiri apiyotziri kiriiki otyaantiniriri oitishiritaari. Nonkantayitaimiro okaatzi nokantayitakiriri Galacia-jatzi. ² Aririka papatotapiintiya, ontzimatyi pookayiti kapichi tzimimotzimiri. Ari onkantya iiro nopomirintsitapaaakawo naaka, nariitapaakimirika janta.^q ³ Aririka nariitakimi kantatsi powi aanakirini kiriiki janta Jerusalén-ki intsipataanakiro nosankinaripaini. ⁴ Ari nonkaatanakiri nyaati janta, añaamachiitawakiro ari nonkantakiro.

Ikinkishiritari jantiri Pablo

⁵ Iiro nariitsitzimi thaankiini, aña nitapaintyaawo nyaati Macedonia-ki, impoña nimpotapaakiro janta pinampiki. ⁶ Aririka nariitapaakimi, aamaashitya osamani nosaikimotanakimi, kimitaka ari nontyaawontsitakotiri. Ompoñaashitatya potyaantaina tsikarika nokowiro nyaatai. ⁷ Tii nokowiro naaka kapichiini onkantya nariitapaintimi. Aña nokowatzi osamani nosaikimowaitapaintimi, iriirika Awinkathariti shinitainawoni. ⁸ Irojatziita nosaikawaki

^q 16.2 Kantakotachari jaka “papatotapiintiyaani”, irojatzi ikantaitsitari “itapiintawori kitijyiri pashiniki domingo”.

jaka Efeso-ki, irojatzi ariitantatyari kitiiyyiri joimoshirinkaitziro “Oyiipataantsi”.^r ⁹Iro nimatantyaawori jiroka iinirotatsi jaka ojyiki nantawaitawainiri Awinkathariti, kamiitha okanta noñaakiro. Tzimaki ojyiki maamaniminthatakinari.

¹⁰Aririka jariitakimi Timoteo, paawakiri kamiitha, tima irijatzi antawaitainiriri Awinkathariti, ari jojyana naaka. ¹¹Tii okantzi intzimayiti janta manintawaitirini. Iro kamiithatatsi paapatziyawataari, irojatzi jawijantatyari impiyai naakaki. Tima oyaawinta nowakiri impoki intsipatatyari pashinipaini iyikiiti.

¹²Iriima Iyiki Apolos, nokantakiri intsipatyanatyari ikaatzi notyaantaimiri iirokaiti. Iro kantacha tii ikowi jiyaati irirori. Añaamachiitawakiri ari jimatakiro paata.

Iwiyaantawori withataantsi

¹³Paamaakowintaiya iirokaiti, poisokirotyaawo pikimisantanakiri, shirampari pinkantanaty, pishintsishiriyiti. ¹⁴Itakotani pinkantawakaayitaiya, pantzimotawakaiyaarika oiyitarika.

¹⁵Iyikiiti, piyotaiyirini iirokaiti saikapankotziriri Estéfanas, iriiyitaki itanakawori ikimisantayitanaki pinampiki Acaya. Ikamaiyitanaawo iriroriiti jantawaiwintanairo oitishiritaari. ¹⁶Noshintsithatimi iirokaiti pinkimisantairi iriroriiti, ari pinkimitsityaari ikaataiyini jantawaitzi, kamaitanaawori. ¹⁷Owanaa nokimoshiritaki noñaakiro jariitakina Estéfanas, itsipatapaakari Fortunato, ijatzi Acaico. Iriitaki owakowintapaakimiri iirokaiti tii okantawita pariitina jaka, ¹⁸potapishiritantyaanari. Iriiyitaki otapishiriyitapaimiri ijatzi iirokaiti janta. Pimpinkathatawairi.

¹⁹Jiwithayitzimi apatowintapiintakariri Pawa jaka Asia-ki. Jiwithatzimi ijatzi Aquila opoña Priscila. Ari ikimitsitakimiri ijatzi apatowintapiintakariri Pawa ipankoki. ²⁰Jiwithatzimi ijatzi pashini iyikiiti. Itako pinkantya piwithatawakaanaiya.

²¹Irooma jiroka, iroowa nosankinatajantzimiri nakoki naaka, niwithatzimi. Naakataki Pablo. ²²Jowasankitaawiitapairi kaari itakotaiyaarini Awinkathariti. Impiyitaajaitaiya thaankipiroini Awinkathariti. ²³;Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo! ²⁴Nitakotzimi maawoni iirokaiti, iri Cristo Jesús matakainawoni. Ari onkantyaari.

^r **16.8** Kantakotachari jaka “Oyiipataantsi”, irojatzi ikantaitsitari “Pentecostés”.

APITITANAINTSIRI JOSANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo osankinatzimirojiroka, Jotyaantapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakaakinari Pawa. Ari nokaatziri iyiki Timoteo nosankinatzimiro. Iirokataki nosankinatziniri pikaatzzi papatowintaari Pawa janta nampitsiki Corinto, irijatzi nosankinayitziniri oitishiritaari janta nampitsiki Acaya. ²Inkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitaimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Ikimaatsitakari Pablo

³Thami anthaamintaiyaaari Pawa, iwaaparatari Awinkathariti Jesucristo. Iriitaki Ashitairi, nishironkatantaniri. Iriitaki Pawa, oimoshirinkantaniri jinatzi. ⁴Aririka ontzimi pomirintsitzimotaini, iri Pawa oimoshirinkairi, iro amatantyaawori akaa oimoshirinkiri pashinipaini opomirintsitzimotari. Irojatzi amatiri aakaiti okaatzi jantzimotakairi Pawa. ⁵Irojatzi matachani, aririka añaayitiro ankimaatsipirowaitya ikimitapaintziro Cristo, ari añaityaawo iijatzi inkimoshiripirotakaayitai. ⁶Aritaki okantakari, irootaki nokimaatsiwaitantakari naaka, iro niyotantyaawori tsika nonkantya noimoshirinkayitaimi iirokaiti, ari onkantya pawijakoshiriyitantaiyaaari. Irootaki ikimoshiritakaantakinari iijatzi naaka, ari onkantya niyotantyaawori tsika nonkantiro nonkimoshiritakaayitaimi iirokaiti aririka piñaayitairo okaatzi nokimaatsiwaitakari naaka. ⁷Iro niyopirotantakari aritaki inkimoshiritakaayitaimi iirokaiti ikimitaitakina naaka, aririka pimatanairo pinkimaatsiwaitya nokimitaakiro naaka.

⁸Iyikiiti, nokowi piyoyitairo okaatzi noñaakiri naaka pomirintsitzimoyitakinari nosaikantapaintari Asia-ki. Owanaa

jowatsinaawaitaitakina noñaajaantaki ari nonkamakimi.

⁹Nokinkishiryawo iroñaaka, iro ishinitantakinawori Pawa noñaakiro nokamawitaka, onkantya nawintaashiripirotantyaariri, tii okantzimaita nawintaapirowaitya naaka. ¹⁰Iro kantacha Pawa jimatakiro jowawijaakotaana nonkamimi, iikiro jiyaatakaatyiyo. Awintaashiri nowakiri iikiro inkimpoyaawintatyiina paata. ¹¹Iijatz pinkimitanaiyaari iirokaiti pintsipataina naaka, pamanamanaataiyaari Pawa inkimpoyaawintantinari. Ari onkantya impaasoonkipirotantaiyaari Pawa inkaati kimakoyitainani Jimapirotakiro Pawa ikimpoyaawintaana.

Opoñaantakari Pablo jariityaari Corinto-jatzi

¹²Niyotzi naaka tampatzika nokantaka tsikarika nosaikimoyitantaki. Iri Pawa yotatsi tikaatsi namatawiti, tikaatsi oitya nonkaanikowintyaari. Tsika nokantaka niyotaayitakimi iirokaiti, tii nokinkithatakotapaintziro kapichiini ikimitakaantawitari isaawijatz yotanitaantsi inatzi, aña apa nokinkithatakopiintakiro tsika ikanta Pawa inishironkatantz.

¹³Tima okaatzi nosankinayitakimiri tikaatsi nimanapithatimi, onkaati pomirintsiwaitachani inkimathaitairo. Onkamintha pinkimathatapiintairo okaatzi nosankinatzimiri. ¹⁴Kimitaka aritaki pikimathatakina kapichiini, kantatsi pinkimoshiriwintaina paata impiyairika Awinkathariti Jesú. Ari nonkimitsityaari iijatz naaka, kimoshiri nonkantawintaimi iirokaiti paata.

¹⁵Irootaki nashiminthatantakawori napiitairo nariitaimi janta, onkantya pinkimoshiriwintaintainari nariitaimira. ¹⁶Ari nokowawitakari nariitanakimimi niyaatantyaarimi Macedonia-ki, omponia napiitanairomi iijatz nompiyairikami. Ari onkantyaami pimitakotantawainarimi potyaantaina Judea-ki. ¹⁷Iro kantacha noipithokakiro nokinkishiriwitakari nantirim. ¿Piñaajaantakima iirokaiti owanaa namatawiointakimi? ¿Pikinkishiritama noñaawaitashitaka nonintakaanikiini, nokantapiintaki “¡Ari! Nariitakimi?” ¿Piñaajaantakima niyotaawitakawo iiro nimatziro nariitimi? ¹⁸Tima Pawa kaari thiiyinkari, jiyotzi irirori tii nothiiyawaita naaka nokantzi “¡Ari!” ¹⁹Ari ikimitsitari iijatz Itomi, Jesucristo, tsika itzimi nitapaakari nokinkithatakotapaakimiri notsipatantakariri Silvano ipoña Timoteo. Tima Jesucristo tii ikantanitzi irirori “¡Ari!” jiyotakirika iiro jantziro oityaari. Tima okaatzi jantapiintakiri Jesucristo okimiwaitakawo iriimi Pawa kantapiintaintsini “¡Ari!” ²⁰Iri Jesucristo yotakaapirotairi ari imonkaataiya okaatzi ikajyaakaantziri Pawa. Irootaki ankantantayitayaari aakaiti awintaashiriyitaari “¡Ariw!” Irootaki impinkathayiitantaiyaari Pawa. ²¹Okimiwaitakawo iri Pawa withaakaayitakarimi Cristo, irijatz siapatziiyotitainimi, ²²okimiwaitakawo impothoyitatyiimi jashiyitaira. Tima añiilo jotaantakairi Tasorintsinkantsi inampishiritantai, ari ayotziri imapiro Pawa jothotyiyo okaatzi ikajyaakaakairi.

²³Imapirotaty, jiyotzi Pawa tii namatawitzimi nokantzimiri: Kantakaantzirori kaari nariitantzimi Corinto-ki, iiro nokisantapaakimi.

²⁴Tiira naaka ompiratimini onkantya pinkimisantantyaanari.

Aña oisokiro pikantawintanakawo okaatzi pikimisantanairi. Apa nonkaminaayitaimi naaka pantantaiyaawori oimoshirinkaimini.

2 ¹Jiroka nokinkishiritakari: Iiro napiitairo nariitimi, ²irorika owashiritakaawaitimini nariitzimi. ²Aririkami nowashiritakaawaitimi janta, ³¿jita thaamintashiritakaiyaanani naaka? ³Irootaki notyaantantakimirori pairani nosankinari, iiro niyaatashitantzimi powashiritakaawaitina. Aña iirokawitaiyakan thaamintashiritakainanimi. Irootaki nokantashiriwitantakari: “Iiro niyaatsita, nonkimaita tzimatsirika thaamintashiritakainani. Ari onkantya nonkimoshiritakaantawaityaariri iriroriti”. ⁴Tima pairani notyaantakimiro nosankinari, nowashiriwaitatya nosankinatzimiro. Tii iro notyaantantzimiro onkantya nonkantzimoniintakaantimiri. Aña nokowawitatya piyoti owanaa nitakopirotataikimi.

Ipiyakotziri Pablo kantzimoniintakaantachari

⁵Nokowi nonkinkithatakotiri shirampari owashiritakaawaitakinari janta. Tiira naaka inkantzimoniintakaawaitya, kimitaka maawoni iirokaiti ikantzimoniintakaayitakimi. (Nokantantawori “kimitaka”, tii nokowi nowanaapirowaitiro.) ⁶Ojyiki pikaataiyakini iirokaiti, aritaki powasankitaawaitakiri. Iro kantacha aritapaaki powasankitaakiri.

⁷Pimpiyakotiri, pinkimoshiritakairi, ayimawaitzirkari jowashiritani.

⁸Nokowakotzimi pinkantairi jirika shirampari: “Nitakotaimi”. ⁹Pairani, nosankinatakimi nokantaki: “Powasankitairi”. Noñaantashitzimi noñaantimiri imapirokira pikimisantana. ¹⁰Iro kantacha ikowi Cristo pimpiyakotairi jirika shirampari. Irootaki nantairi naaka tima iro kamiithatzimotaimini maawoni iiroka. Inkaati pimpiyakoyitairi iirokaiti, aritaki nompiyakotairi ijatzi naaka.

¹¹Irootaki antayitairi onkantya iiro ikitsirinkantai Satanás. Tima ayotaipyironi okaatzi ikowiri jantiri irirori Satanás.

Kantzimoshiritakaariri Pablo janta Troas-ki

¹²Chapinki, ariitakina naaka nampitsiki Troas niyaatantakari nokinkithatakantziro Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. Ari nimatataikiro nokimisantakaantaki ikantakaantakiro Awinkathariti.

¹³Iro kantacha tii inimotina janta, tiira noñaapaakiri iyiki Tito. Irootaki nawijantanakari Macedonia-ki.

Iri Cristo oitsinampaakaantatsiri

¹⁴Iro kantacha, onkantawitya tsikarika ankinayiti, kantatsi ampaasoonkitiri Pawa. Tima okimiwaitakawo oyaatzishitatyiirimi Cristo,

ipiyaawo irirori nampitsiki joitsinampaantaki jowayirita. Ojyakotatyaaawo iijatzi iyainkatzi kasankari maawoniki nampitsi. Ari ankantayityaari aaka aayiti tsikarikapaini ankamantayitairi atziri tsika ikantakota Cristo. ¹⁵ Akimiwaitakawo kasankainkari itayiri Cristo jinimotakaantyaariri Pawa. Jiroka kasankainkari, ari inkimainkayitairo awijakoshiritaatsini, iijatzi inkaati piyashiriwaiataachani. ¹⁶ Tzimayitatsi, okimitzimowaitari jiroka kasankainkari owamaantaniromi inatyi. Iriima pashinipaini okimitzimowaitari iro añaakaashiritairini. ¿Itama jojyakaawintaitziri jiroka kasankainkari? ¹⁷ Kaarira jirkaiti kinkithashiwaiwaitawori iñaani Pawa ikowi jaantashiwaityaaawo kiriki. Aña iriitataikira mapirotanairori ikinkitharyaantsitzi. Irootaki nimatanairi naaka iijatzi. Iri Pawa otyaantakinari nonkinkithatakaanti, nantawaitainiri Cristo, iri Pawa kimpoyaanari nantayitziro.

Antawaiwintzirori owakiraari kajyaakaawakaantsi

3 ¹¿Pikinkishiritama nasagaawintawaitatya naaka?
 ¿Nojyakotatyaarima amayitzimirori josankinari, ikantzimaitzimi: “Paawakina kamiitha?” ¿Nojyakotatyaarima kowirori posankinatiniri osankinarintsi, jayimaityaaawo tsika ikinayitzi? ²Aña iirokaiti kimiwaitakawori osankinarintsimi jaapatziyantaitinari, iro josankinashiritantakinari naaka. Tima aririka jiñaayitaimi atziriiti tsika pikantayitanaa, ari jiyoyitairo okaatzi nantzimoyitakimiri, okimiwaitanakawo jiñaanayitatyiromi okaatzi josankinatakoyiitakinari. ³ Ari añaırori iirokataki oyawaitakawori osankinarintsimi josankinatajantakiri Cristo. Iro kantacha tiira iro nonkinkithatakotiri osankinarintsi koñaatatsiri, kimitawori aririka josankinayiitiro mapikota, aña nokinkithatakotatziiro ipashinishiritakaayitaimi Itasorinka Pawa Kañaaniri.

⁴ Nokinkithatakotantawori jiroka, tima iri Cristo kantakaakawori awintaashiriyitantaariri Pawa. ⁵Tii aaka aawiyashityaaawoni apaniroini, aña iri Pawa matakaayitairori. ⁶Iritaki Pawa matakaakinawori nokinkithatakotairo owakiraari kajyaakaawakaantsi. Jiroka owakiraari kajyaakaawakaantsi kaarimachiini osankinarintsi kimityaawoni itanakawori kajyaakaawakaantsi kaamanitakaantatsiri. Aña iri kantakotachari Tasorintsinkantsi añaashiritakaantatsiri.

⁷Pairani josankinatantakawori Ikantakaantaitani mapikotaki, okoñaatapaintzi jowaniinkawo Pawa, opoña opiyana. Ikanta jiñaakiro Moisés-ni, shipakiryapoo ikantanaka, tii okantaajaitzji jaminapootairi Israel-mirinkaiti. Iro kantzimaitachari jiroka Osankinarintsi owanaa okaamanitakaantaki, okantawitaka otzimimotziro owaniinkawo.

⁸Irooma okaatzi jimayitairi Tasorintsinkantsi iroñaaka, iro owaniinkapirotataitachari. ⁹Tima owaniinka okantawitaka okaatzi

owasankitaakaantantsiri, iro mapirotataitironi owaniinkatyatampatzikashiritakaantatsiri.¹⁰ Jiroka owaniinkapirotaachari iroñaaka anaapirowaitakiro tzimawitachari pairani owaniinkawo.¹¹ Ari okaatapaaki owaniinkawitapainchari kitziroini. Irooma owaniinkapirotaachaniri iro kantaitaachani iroñaaka.

¹² Tzimataiki iroñaaka minthashiritakainani, tontashiri nonkantanaiya nonkinkithatakanai. ¹³ Tii nonkimitawityaari Moisés-ni ipashikapootaka iiro jiñaantari Israel-mirinkaiti opiya ishipakiryaaopoowitaka. ¹⁴ Tima kisoshiri jinaiyakini pairani Israel-mirinkaiti, irojatzi ikantayita iroñaaka ikaatzti icharinilyitaari. Tima aririka inkimiro jiñaanayiitiro itanakawori kajyaakaawakaantsi, iiro ikimathatziro kimiwaitaka impashikaitatyinirimi ikinkishiryaamintoki, apa Cristo mataironi inkimathatakairi kimiwaitaka impashikaryaakotairomi ikinkishiryaaminto. ¹⁵ Iinitatsi iroñaaka, aririka inkimiro jiñaanayiitiro Ikantakaantani Moisés-ni, pashikashiri ikantayitaka. ¹⁶ Irooma intzimirika piyashiritairini Awinkathariti, aritaki impashikaryaakoshiritai. ¹⁷ Icantakoyiitzi jakä “Awinkathariti” irijatzi Tasorintsinkantsi, itzimi saikakaantashiwitaachani. ¹⁸ Irooma aakaiti awintaashiritaari Cristo, ojyanaari Awinkathariti. Tima okimiwaitaawo iroñaaka aminaatyirimi Awinkathariti jaamparyaaakawo ashrotaki. Tima aminapooyitziri ashrotakiki iroñaaka, tii akimitari Moisés-ni ipashikapoowaitaka pairani irirori. Irooma paata aririka añaapirotajaantairo jowaniinkawo, aripaiti ankimitagaiyaari irirori. Iriitaki matakaironi jirika Awinkathariti, Tasorintsinkantsi.

4 ¹ Iri Pawa nishironkataanari okanta nantawaitantaanariri irirori. ² Irootaki kaari okantzimoniintawaitantana. ³ Nowajyaantairo owwaañaawaitinanimi, tiimachiini nomanakaawaitawo niyotaantzi onkantya namatawaitantanyaari, tiimachiini nothiiyakowitzawo iñaani Pawa. Aña okaatzzi nokinkithatakotanairi tyaaryoori inatzi, ari okanta jiñaantawori Pawa kamiitha okantzimoyitaari atziri okaatzzi nokinkithatakantayitairi. ³ Tzimatsirika kaari kimathatironi tsika okantakota Kamiithari Ņaantsi nokinkithatziri, tiira naaka imanapithawaitirini, aña tzimatsi kantakaawori kaari ikimathatantawo okimiwaitakawo impashikapithatyirimi ikinkishiryaaminto, iriitaki piyashiwitaachani. ⁴ Okimiwaitakawo osoryaakitatyimi irooki jirikaiti kisoshiriri. Iriira kamaari jiitatziri “iwawani isaawijatzii”, osoryaakitirini, ari okanta kaari ikimathatantawo Kamiithari Ņaantsi. Kimiwaitaka tii jiñaayitairomi kitijjiyiinkari ojyakaawintachari jowaniinkawo Cristo, ojyajaantakariri Pawa. ⁵ Iriitaki Jesucristo nokinkithatakotairi, nokantzi: “Awinkathariti jinatzi”. Tii naaka kinkithatakowaitachani. Apa jowamachitakina naaka Jesús pompirawaitaina iirokaiti. ⁶ Tima ikantaki Pawa: “Onkitijjiyiinkatai

tsinirikiri". Irootaki ojyakaawintacha ikitijjiinkashiritakaana naaka, ari okanta nonkitijjiinkatakotantaiyaariri ijatzi pashinipaini niyotakaayitairi Pawa, onkimitzimotantaiyaariri iriroriti jiñagaatyiromi jowaniinkawo Pawa oshipakiryaki ipooki Cristo.

Awintaashiri ankantayitaiya

⁷Okimiwaitakawo iityaami owaantyaawonimi pinapirotachari kowitziki. Iri ojyakaawintachari jakা Pawa ipasapiyaayitairo itasorinka awathaki, iro awatha ojyakaawintakari kowitzi. Iro jantantawori onkantya jiñaitanyaawori iriitaki otzimimopirotziri itasorinka, tiimachiini otzimimotai aakaiti. ⁸Tima nokimaatsiwaiwitaka, tiitzimaita nowashiriniinta. Notajyaaniintawawaiwitaka, tiitzimaita ayimawaitina. ⁹Ipatzimaminthawaitaitakina, tiitzimaita jookawintaitina. Jowatsinawaitaitakina, tiitzimaita impiyakaashiitina. ¹⁰Ojyiki jowamaimawaitaitakina ikimitaitakiriranki Jesúś, ari jiñaayiitairo jañaantari Jesúś. ¹¹Jiroka kantakotachari, owanaa noñaapiintawitakawo nonkamimowintiromi nokinkithatakotairi Jesúś, ari onkantya jiñaantinari atziri, ari jiyoyitai tsika ikanta Jesúś jañi irirori. ¹²Iro nokamimatantakari naaka, onkantya pañaashiritantaiyaari iirokaiti.

¹³Iro nimatakiri naaka okaatzi josankinatakoyiitakiri pairani, kantsatsiri:

Nokimisantanai naaka, irootaki noñaawaitantari.

Irootaki nimatanairi naaka, nokimisantanai, irootaki noñaawaitantari.

¹⁴Tima niyotzi naaka jowiriintairi Pawa jirika Awinkathariti Jesúś, aritaki jowiriintaina ijatzi naaka, intsipatakagagainari Jesúś, ari pintsipataina ijatzi iirokaiti. ¹⁵Nimatantawori nokinkithayitai ari onkantya pintaaawaitantaiyaari iirokaiti. Tima iikirorika pijyikipirotanakity iirokaiti inishironkayitairi Pawa, ari ijyikipirotai paasoونkipiintairini, ipinkathatairai.

¹⁶Irootaki kaari okantzimoniintawaitantana naaka, okantawitaka jowamaimawaitaitakina. Aña thaamintashiri nokantapiintanaa. ¹⁷Okaatzi nokimaatsiwaiwaitaka iroñaaka kapichiini inatzi, iiro okantaitatyaaani. Irootaki noñaantaiyaawori paata antawoiti owaniinkatachari kaari thonkanitachani. Iro anagaironi okaatzi nokimaatsiwaiwitakari, iiro okantaaajitai nimonkaataiyaawo oitarika. ¹⁸Tima noñaampiyatyawo naaka kaari jiñaayiitzi iroñaaka, iiromaita othonkanitaa jiroka. Tii okowapirotajaanta okaatzi koñaayitatsiri iroñaaka kaari kisonitatsini.

5 ¹Inkantawitya jowaariipirowiityawo apanko jakা kipatsiki, iro kantacha ayotzi tzimatsi pashini apanko kaari thonkanitachani janta inkitiki, iri Pawa witsikakiro, kaari atziri witsikironi. ²Ari okimitsitari ijatzi awatha, owanaa okimaatsitakaawaitakai. Akowataiki ontzimimotai pashini awatha añaantaiyaari inkitiki. ³Aritaki onkantyaari, jiroka

ashiri iroñaaka ari ontzimai paata owakiraari awatha. ⁴Iiniro añaantayitawo awathatari iroñaaka, atikawaita akimaatsiwaita. Tiimaita akowajaantataitziro ampiyashiwaitaiya. Aña iro akowataitzi ontzimimoyitai pashinitatsiri awatha, akowairo kantaitachani añaamintotsi poyaataiyyawoni jiroka añaaminto kaari kañaanitatsini. ⁵Iriitaki Pawa matakaayitaironi tsika ankantayitaiya. Tima añiilo jotaayantakairi Tasorintsinkantsi inampishiritantai, ari ayotziri imapiro jimonkaatairo Pawa okaatzi ikajyaakaakairi.

⁶Iriitaki shintsishirikitakairi. Ayotaiyini iinirotatsi añaayitzi iroñaaka awathaki, tikiraata atsipataariita Awinkathariti. ⁷Awintaashiri owiri iiniro añaika, okantawitaka tii añaawitari. ⁸Aritaki nokantaki, shintsishiri akantaka, akowayitaki ookawintairo awatha, antsipatantaiyaariri Awinkathariti. ⁹Akowapiintakiro antayitiro okaatzi inimotziriri irirori, atanatyawo iroñaaka, ari onkimitsitaiyaari paata aririka antsipatajaantaiyaari. ¹⁰maawoni aakaiti ari ankatziyimotairi paata, aririka jaminakoyitairi maawoni, jiñaantaiyaawori ikaatzi antayitakirori kaaripirori iiniro jañaawita, iriitaki jowasankitaayitairi. Jaminakoyitairi ijijatzi ikaatzi antayitakirori kamiithari, iriitaki inkimitakaantairi impinataatyiirim.

Amatakaayitairi pashinipaini raapatziyaiyaari Pawa

¹¹Nokinkithatakaantapiintzi naaka, ari nokinakairo jiñaantayiityawori imapiro nopinkathatairi Pawa. Jiyotziro irirori, onkaminthapiyotaiyironi ijijatzi iirokaiti. ¹²¿Pikinkishiritalma nasagaawintawaitatya napiipiintantawori? Tii ari onkantya. Aña nokowatzi piyoti tsika nokantataika naaka, ari onkantya piyotantyaawori iiroka tsika pinkantiri pakayitiri kamiithaini ikaatzi asagaawintawaitachari janta, kantashiwaitachari: “Kamiithari ninatzi naaka”, tiimaita ikowaajaitzi inkamiithashiritaiyini. ¹³¿Nokimitakotzimirima shinkiwintawaitachari nokantayitantzimiri? Tikaatsi oitya, aña nokamaapirowintanaatyari Pawa. Irooma nokimitzimotzimirika atziri shintsitsatsiri, nokowatziira nonintaashiritakaayitaimi nokantayitantzimiri. ¹⁴Okaatzi nantayitziri, iroora nantantayitaawori jitakotaana Cristo. Tima ikamawintayitai maawoni aaka, okimiwaitanakawo maawonimi aakaiti ankamayitakimi ijijatzi. ¹⁵Jiroka ipoñaantari ikamawintantakairi maawoni ipoña jañagai ijijatzi, ari onkantya antapiintantaiyaawori ikowiri irirori, iiro antashiwaitawo okaatzi anintashiwaitari aakaiti.

¹⁶Irootaki, iiro okantzimowaitantari atziri tsika ikanta jiñaitziri iwathaki. Tima imapirotaty otzimimotakiri iwatha ijijatzi Cristo isaikimotantapaintairi. Iro kantacha tii añaayitzimaitaa wo iroñaaka. ¹⁷Irootaki nokantantzimiri, ikaatzi wathatakoshiritanaariri Cristo, owakiraashiri ikantayitanaa, tii ikimitanaa tsika ikantawita pairani,

othonka owakiraatzimotanairi maawoni.¹⁸ Iriitaki Pawa matakaantzirori maawoni jiroka. Irrijatzi kantakaakawori okanta aripirotantaariri irirori okantakaantakiro jantzimoyitakairi Cristo. Ikantayitai irojatzi antayitairi aakaiti, amatakaayitairi iijatzi pashinipaini raapatziyantaiyaariri Pawa.¹⁹ Irootajaantaki jotaayantantakariri Pawa jaka kipatsiki jirika Cristo, onkantya raapatziyantaiyaariri isaawijatziiti, iiro jowasankitaawintantaari iyaaripironka. Irojatzi jotaayantantakinari naakaiti nonkinkithatakaayitairi atziriiti raapatziyantaiyaariri Pawa.²⁰ Iro nimatanairi naaka, jotaayantaitakina nonkinkithatakotairi Cristo. Okimiwaitakawo iriitajaantakimi Pawa apitiataapiintakinawori, nokantzi: “Paripirotaiyaari Pawa. Irootaki ikowairi Cristo”.²¹ Tii jantanitziro Cristo kaaripirori. Iro kantzimaitacha Pawa ikimaatsitakaawaitakari okimiwaitakawo jantatyiromi kaaripirori. Ari ikinakaakiro Cristo, jotampatzikashiriyitantairi, ikimitakaayitai ikanta irirori.

6 ¹Naakataki tsipataimiri antawaitainiri Pawa, noshintsithatzimi iiro pimanintawitziro okaatzji jinishironkataimi Pawa, aminaashiwaitakari. ²Jiroka ikantakiri irirori:

Niyotaki kamiitha imatya, aripaiti nokimakimiro pikowakotanari. Imonkaapaititapaaka “Kitijiyiri Awijakotaantsi”, nonishironkataimi. Iro apiapaititachari iroñaaka, jiroka “Kitijiyiri Awijakotaantsi”.³ Tii nokowiro iitya otzikatzikawaitirini jawijakoshiritai, ari onkantya iiro ithainkimawaitantaitanawo nantawaitani.⁴ Aña nokowatzi noñaagantairo kamiitha jompiratani Pawa ninatzi, oisokiro nonkantanitya, aririka awijyimotina oityaarika: inkimaatsitakaawiitina, impomirintsitakaawiitina, jowasankitaawiitina,⁵ impajawiitina, jomontyaitina, jowatsinaawaitaitina, nantawaipirowitatya, ayimawaiwitina nowochokino, owamaimawaiwitina notajyi,⁶ kitishiri nonkantaiya, yotani nonkantaiya, aapatziya nonkantantai, itakotani nonkantantai, nampishiri jowaina Tasorintsinkantsi, nishironka nonkantantai,⁷ noñaawaitapiintairo tyaaryoori, intasonkawintakaantaina Pawa, nantapiintairo tampatzikashiritakainani nonkimitakaantananakiro nowayirityaami, notzikaawintaka ipoña nopiyakowintaka.⁸ Inkantawitatya inthainkimawaitaitina, impoña impinkathitanakina naaka. Onkantawitatya inkawiyawaitaitina, impoña inthaamintawaitaitina. Onkantawitya noñaawitapiintyaawo tyaaryoori, jiitapiintaitakina “thiiyinkari”.⁹ Onkantawitatya iiro itzimawita kaari ñaayitinani naaka, tzimimaitacha yopirotinani. Nonkamimawaiwitya, iiniromaita nañi. Jowasankitaawiitakina, tiimaita jowamaayiitana.¹⁰ Owashiri nonkantawitatya, iikiromaitacha nonthaamintayitya. Nonkowityaaniintawaiwitya naaka, iro kantacha nonintaakaayitaiyaari pashinipaini. Tikaatsi tzimimowaiwityaanani naaka, iro kantacha nonintaawo kowapirotaantachari.

¹¹ Corinto-jatziiti, nokantapirotaziimiro jirokapaini, tikaatsi nimanimowaitimiri. ¹² Tikiraatarika awintaashiritawakaayita, iirokaitira kantashitawori, tiira naaka. ¹³ Incha paapatziyaina naaka nokimitaakimi iiroka, tikaatsi nimanimowaitimi. (Nokantzimirowa jiroka, kimitawaitaka iintsimi noñaanatz.)

Akimitaawo itasorintsipankoti Pawa Kañaaniri

¹⁴ Iiro piwathatakotanaari kaari kimisantatsini. ¿Kantatsima kamiithashiriri jaapatziyaari jantawaiti kaaripiroshiriri? ¿Kantatsima ontsinirikti tsika okitijiyiinkatzi? ¹⁵ ¿Kantatsima Cristo jakakotiniri ikowiri kamaari? ¿Kantatsima kimisantzinkari intsipatyaaari kaari kimisantatsini jashityaawo tsikarika oitya?^a ¹⁶ ¿Kantatsima ankimitakaantiro itasorintsipankoti Pawa tsika ipinkathataitziri ojyakaawontsi? Irooma aakaiti akimisantayitai akimiyitaawo aakami tasorintsipanko tsika inampitawo Pawa Kañaaniri. Jiroka ikantaki Pawa:

Ari nonampishiritantaiyaari, notsipataari naniiyitai.

Naakataki inkimitakaantai Iwawani,

Iriiyitaki nashitaari Naaka.

¹⁷ Iro ikantantari ijatzi Awinkathariti:

Pintainaryaapithatairi pashinijatzi atziri, iiro pitsipaminthatari jirikaiti.
Iiro pantapiintanairo nopinkakaimiri.

Ari naapatziyaimi,

¹⁸ Pinkimitakaantaina naakami piwaapati,

Nonkimitakaantaimi naaka iirokayitakimi notomiiti, iirokayitakimi nishintoiti.

Ari ikantziri Awinkathariti, Shintsipirotatsiri.

7 ¹ Nitakotaní, aritaki ikajyaakaakairo Pawa, ontzimatyii ankitishiritai, owajaantairo maawoni kaaripirori, okaatzi antayitziri, okaatzi akinkishiriyitari ijatzi. Aña ontzimatyii oñaagantairo apinkathatziri Pawa, ikitishiritakai.

Ikimoshiritzi Pablo jowajaantairo Corinto-jatzi kaaripirori

² Paapatziyaina naaka. Tii nokantzimoniintakaawaitzimi iirokaiti, tii nowaaripirotakaantawaitzimi, tii nathaagawaitzimi ijatzi. ³ Tii iro nokantantawori jiroka nothawitakotaziimi. Aña napiitawaimiro nokantsitakimiri: "Nitakopirotataikimi". Irootaki nonkantapirotaziimiri iinta atsipatawakaa añaika iroñaaka, ari nonkimitsyaawori ijatzi akaatairika ankamawitya. ⁴ Ojyiki nawintaashiriyitakimi iirokaiti. Nasagaawintakimi. Aririka nonkinkishiritakoyitimi, pithaamintakaana, kimoshiri nokanta, okantawitaka owanaa jimaamaniwaitaitakina jaka.

^a **6.15** Jiroka pashini iwairo kamaari ikantayiitziri "Belial".

⁵Tima nariitaka Macedonia-ki tii okantzi nimakoryaapaaki tima ojyiki pomirintsitzimotakinari. Tzimayitatsi ñaanaminthawaitashitakinari, irootaki kantzimoshiriwaitakinari.

⁶Iro kantacha Pawa ikimoshiritakaapiintairi ikaatzi okantzimoniintawaiyitari, ari ikimitsitakinari naaka, jariitapaaka Tito nosaikira. ⁷Ojyiki nothaamintashiritanaka noñaawakiri.

Iro nothaamintashiripirotantanakari ikamantapaakina tsika pikantaiyani iirokaiti. Ikantapaakina: “Jaawakina kamiitha Corinto-jatziiti, ikowaiyakini jiñiimi, owanaa okatsitzimoshiritakiri okaatzi jantzimotakimiru, antawoiti jitakoyitaimi”. Ari ikantapaakinari, iro oimoshirinkapirotakinari. ⁸Pairani, nosankinatsitantakimirori, noñaajaantawitaka owanaa owashiritakaawaitimi okaatzi nokantayitakimiru. Ikanta notyaantataikimirowanki, nokantashiriwaitanaki: “Iirotya notyaantaajatzinirimu”.

Niyotzimaitaka iroñaaka kapichiini powashiriwaitapainta iirokaiti. ⁹Irootaki nokimoshiriwintantawori notyaantakimiro. Tii nokantatyti iro nokimoshiriwintzi nowashiritakaawaitakimi. Aña iro nokimoshiriwintairi powayaantayitairo kaaripirori. Ari pikinakaakiro iirokaiti pinimotakaantaariri Pawa poitsinampaayitairo powashiritani, tii nowaaripirowaitajaantzimi naaka. ¹⁰Tima aririka jowashiritakaantya Pawa, ikowatzi jowayaantakaayitairo kaaripirori, onkantya awijakoshiritantaiyaari. Irootaki iiro okantzimoshiriwaitantai jiroka. Irooma jowashiritakaantashiwaityaarika isaawijatziti, ari jiñaitakiro inkamashiriyiti. ¹¹Opoñaantari jowashiritakaawaitakimi Pawa, irootaki kinkishiritakaanaimiri kamiithapiroini, pipiyakowintaana, owatsimaanakimi, thaawashiri pikantanaka, pitakopirotaana, powasankitaakiri kantakaantzirori. Ari pikinakaakirori poñaagantantakawori kitishiri pikantayitanaa. ¹²Jiroka opoñaantanakari kitziroini nosankinatantakimirori pairani, iro jiyotakaantaimiri Pawa tsika pinkantya piñaashintsiwintaiyaana naaka. Tii iro nosankinamachiiitantyaawori jowasankitaantaityaariri kantakaashitakawori, tiimachiini nopyakowintantawo jathaagawiitakina.

¹³Iro nothaamintashiritantari. Owanaa okimoshiritakaakina ijatzi nokimawaki paawakiri kamiitha Tito, powawijaakiniri okantzimoshiriwitakari irirori. ¹⁴Tima aritaki nokamantsitakari naaka Tito tsika pikantaiyani iirokaiti, nokantakiri: “Kamiitha jinaiyatziini Corinto-jatziiti”. Tii powaañaantanawo okaatzi pantayitakiri, tima imapirotaty okaatzi nokantsitakariri Tito. Ari okimitsitakari ijatzi okaatzi nokantzimiri iiroka. ¹⁵Jitakopirowaitaimi Tito, aririka inkinkishiritakoyitaimi tsika pikantaiyakaní paawakiri kamiitha, pikimisantawakiri, pipinkathatawakiri. ¹⁶Antawoiti nokimoshiritsitaka naaka kantatsi nawintaashiripiroyitaimi iroñaaka.

Kiriiki impashiyiityaariri oitishiritaari

8 ¹Iyikiiti, nokowi piyotakotairi ikaatzi apatowintaariri Pawa jakia Macedonia-ki, inishironkayitairi. ²Okantawitaka jiñaaawitakawo owanaa pomirintsitzimowaitakariri, kimoshiri ikantaiyani. Okantawitaka ikowityaanintawawaiwitaka, ojyiki kiriiki ipashitantayitakari. ³Ikowakaanikiini jantayitakiro irirori jiroka, ipantayitaki okaatzi jaawiyayitziri, janaantaki ipashitanta. ⁴Ikantakina naaka: “Thami ampashiyiityaariri kiriiki pashini kimirisantzinkariiti, ikaatzi kowityaanintawaitatsiri”. ⁵Jimapirowaitakiro okaatzi jantakiri anaawaitanakiro nokinkishiritakowitakariri. Iri jaakowintajaantanaka Awinkathariti, ari ikimitaakinari iijatzi naakaiti. Tima irootaki ikowakaakiriri Pawa. ⁶Irootaki noshintsithatantakariri Tito impiyanai onkantya iminthalashiritaantimiri pantayitairo iijatzi iirokaiti. Iriitaki tsipatapaakimiri pitantanakawori pipashitantayitaka. ⁷Iirokaiti anaantayitanaatsiri pantayitanakiro ojyiki oiyitarika. Kamiitha pikimisantayitanai, kamiitha pikinkithatakanayitanai, kamiitha piyoyitanai, thaaminta pikantayita, antawoiti pitakotakina. Nokowi panaayitantai pimpashitantayitaya.

⁸ Iro noshintsiwintzimi pimayitantlyaawori. Apa nonkinkithatakoyitimiri tsika ikantayitaka jakia jiminthalayitaa inishironkatantzi. Onkamiithawaitimi poñaagantairo pitakopirowaitantayita. ⁹Kamiithawaitaki pimayitairomi jantapaintziri Awinkathariti Jesucristo, inishironkapirowaitantapaintzi. Otzimimowitari irirori maawoni, ikimitawitakari ajyaagantzinkari, iro kantacha ikimitakotapaintari kowityaanintaniri. Iro jimantantakawori jiroka onkantya pinintaawaitantaiyaari onkimiwiityaawomi pajyaagantaiyaami inkitiki. ¹⁰Jiroka okaatzi nokinkishiritari naaka: Iro kamiithatatsi pothotyiyo okaatzi pitanakari. Iirokaiti itayitanakawori awijanaintsiri osarintsi pikinkishiritaka pimpashitantayitya. Pimatakiro pitanakawo. ¹¹Incha pothotyiyo. Pinkimitakaantairo owakiraa pithaamintaiyanakaniranki pitantanakawori. Incha pothotyaantyaawo okaatzi tzimimotzimiri. ¹²Tii ikowakotajaantai Pawa anaakairo ampashitantyaawo okaatzi tzimimotakairi. Apa ampashitantaiyaawo okaatzi aawiyiri. Aritaki inimotakiri Pawa. ¹³Tii nokowakotzimi pimpashitantya inintaawaitantyaari pipashitakari, iro ompoñaantyaari pinkowityaawaiti iirokaiti okantakaantziro pipashitanta. ¹⁴Aña iro kamiithatatsi, pimpashityaari okowityiimowaitari iroñaaka, aritaki impashitaimi iiroka paata aririka onkowityiimowaitimi. Ari onkantya pimonkaatawakaantyaari. ¹⁵Irootaki josankinatakotsitaitakari, kantatsiri:

Ikaatzi aapirotantsiri, tii otzimagaantawaitzi.

Iriima agantsiri kapichiini, tii okowityiimowaitari.

¹⁶ Nopaasoonkitziri Pawa, tima iriitaki kantakaakawori okanta jitakotantzimiri Tito, ari ikimitaana naaka nitakotzimi. ¹⁷ Tima nokantakiri: “Tito, pimpiyanai Corinto-ki”. Aña minthatsiwaitaka. Iro jiyaati iroñaaka. ¹⁸ Nontsipataimiri Tito pashini iyiki. Kamiitha kinkitharyaantzi jinatzi. Pinkatha jowayitziri pashini kimisantzinkariiti tsikarikapaini, ikimayitakiri ikinkithatakotairo Kamiithari Ñaantsi. ¹⁹ Irijatzti iyoshiitakiriri jakä kimisantzinkariiti, jowakiri intsipatanatyana paata naanakiniri kiriiki pashini kimisantzinkariiti kowityaawaitatsiri. Irootaki oñaagantironi imapirotatyä jitakoyitakari, iro ompoñaantyaari ipinkathayiitairi Pawa. ²⁰ Ari onkantya iiro ikinkithatakowaitaitantana tsika nonkantya nantitaantiri kiriiki ipashitantayiitari. ²¹ Tima nokowatzi onkamiihatzimotiri atziri nantayitiri, ari onkimitzimotaari iijatzi Pawa. ²² Notyaantiri iijatzi pashini iyiki intsipayanatyaaari. Iriitaki nokitapiintakari, jominthakitakawo jimitakonti. Nokinkithatakotakiniri tsika pikantaiyani iirokaiti, iro jiminthapirotantanakari jimitakoyitimi, tima jawintaapirotani jowayitanakimi. ²³ Jirika Tito, notsipaminthari jinatzi, iri nokaatapiintakiri nantawaiwintakimi. Irima pashini apiti iyiki itzimi intsipatanatyaaari, jotaantani jinatzi kimisantzinkariiti saikayitatsiri jakä, ipinkathapirotziri Cristo. ²⁴ Ontzimatyii paawakiri kamiitha aririka jariitatya janta. Iro jiyotantyaari iyikiiti kimisantatsiri jakä imapirotatyä okaatzi nokinkithatakotakimi iirokaiti jaka.

9 ¹Niyotzi naaka tii okowajaantzi nosankinatakotimiri piirikiti inkaati potyaantiniriri pashinijatzi oitishiritaari. ²Tima niyotaki ayimatapiintakimi iirokaiti pantiro. Aritaki nokinkithatakotakimi jakä Macedonia-jatziki, nokantayitakiri: “Ikowitzataika Acaya-jatzi impashitantayitya chapinki awijanaantsiri osarintsi”. Nokinkithatakotakimi iirokaiti nominthatakayitanakari iijatzi iriroriiti.^b ³Iro kantzimaitacha, iro notyaantantimiriri iyikiiti onkantya inkamantantimiriri, iri itapaatyaawoni joyiyyitiri kiriiki. Tima tii nokowi aminaashiwaitya okaatzi nokinkithatakotakimiri iirokaiti jaka. ⁴Tima nokowatzi kapichiini nariitanakimi nawijanakirika janta. Kimitaka ari joyaatanakina tsika inkaati Macedonia-jatzi. Aririka noñaapaakiro tikiraaminta poyiyyitzi kiriiki, owanaa nonkaaniwintawaitya, tima aritaki nokinkithatakotsitakimi jaka. Ari pinkimitsatyaaari iijatzi iirokaiti pinkaaniwintawaitya. ⁵Irootaki notyaantsitantimiriri jirika iyikiiti, iri itapaatyaawoni jariityaami janta tikiraaminta niyaatiita naaka. Iriiyitaki oyii takotapaakimirini kiriiki ikaatzi pikajyaakaantakiri iirokaiti. Witsika pinkantakiri maawoni kiriiki aririka nariitapaatyaa. Ari onkantya iiro noshintsiwintantapaakimi pantayitiro.

^b 9.2 Jiitayiitziri jakä “Acaya”, iro kipatsi tsika janta osaiki nampitsi Corinto.

⁶ Apa pinkinkishiritiro jiroka:

Ikaatzi pankitatsiri kapichiini, iipichokiini joyiitzi.

Iriima ikaatzi pankipirotaantsiri, ojyiki joyiiti.

⁷ maawoni iirokaiti ontzimatyii pimpashitantaiya okaatzi pikowiri. Iiro pishintsiwintantawaitzti impashitaitya ojyiki tirika ikowitzi, ari onkantya iiro okatsitzimoshiriwaitantari ipashitantaka. Tima atziri kimoshiriwintapirowaitzirori okaatzi ipashitantari, iriyyitaki jitakotari Pawa. ⁸ Iri Pawa ojyiñaapirotaimironi okaatzi kowityiimowaitzimiri. Aritaki ontzimagaantaki onkaati pimpashitantawaitaiyaari kamiithapiroini iiroka. ⁹ Okimiwaitakawo okaatzi kinkithatakotachari Osankinarintsipiroriki, kantsirsri:

Okaatzi tzimimotziriri Pawa, irootaki jantitainiriri ikaatzi kowityaaniintawaitatsirsri.

Tima tampatzikashiri jinatzi irirori, ari inkantaitatyaaani.

¹⁰ Iri Pawa kithokitakaironi okaatzi pankiyitachari, irijatzi jyookakairori, ari okanta joyipayiitantawori okaatzi jowayiitari. Ari inkimitaimiri iijatzi iirokaiti impayitaimiro kowityiimotzimiri, ari onkantya ontzimimotantaimiri pimpashitaiyaariri pashinipaini, tampatzikashiri pinkantya. ¹¹ Irootaki impapirotantimiri Pawa onkantya pimpashitantapiintantyaari. Ari onkantya impaasoonkitantyaariri Pawa, ikaatzi aayitzirori apashitantayitari. ¹² Ari okantari, okaatzi pipashitantayitari tii apa pinishironkatiri kowityaawaitatsirsri, aña iro ompoñaantyaari impaasoonkipirovitairi Pawa. ¹³ Aririka jiñaayitakiro okaatzi pipashiyitakariri, ari pikimitsitayitakari iijatzi pashinipaini, owanaa impinkathatanakiri Pawa. Tima jiñaayitiro tii apa piñaawaitashiyita, pikantzi: “Nokimisantairi Cristo okinkithatakotziri Kamiithari Naantsi”. Aña jiñaayitiro iijatzi pantayitziro oñaagantzirori imapiro pikimisantayitanai. ¹⁴ Iro ompoñaantanatyaaari jitakopirowitanaimi, jamanamanaatakowintaimi, okantakaawo jinishironkataim Pawa. ¹⁵ Ari ankimitsitanaiyaari iijatzi aakaiti ampaasoonkitanairi Pawa, tima inishironkatakai aaka, iro mapirotataitzirori okamiithatzi, iiro okantzi othotyiiro ankinkithatakotiro.

Ikinkithatakotziro Pablo okaatzi jantayitziri

10

¹ Naakataki Pablo, tzimatsi nokowakotzimiri. Tsinampashiri nonkantya iiro nowatsimaawaitzimi, nonkimitakotyaari Cristo. Tima niyotzi tzimatsi ikantakoyiitakina: “Jirika Pablo tsinampashiriri jinatzi isaikimotapiintai, irooma isaiki intaina katsima ikanta”. ² Nokowakotzimi, iiro piyatakairo powatsimaawaitina. Ari onkantya iiro niyakawaitantapaakimi aririka nariitapaakimi. Tima niyotaki ari nonkantayitapaakiri ikaatzi saikimoyitakimiri janta

kantayitantsiri: “Tikaatsi jiitya Pablo, ari ikimiyitari pashini atziriiti tii otzimimotziri ishintsinka”. ³Imapirowitatya ari nokimitari pashini atziriiti, tima jirika iita nomaamanitziri, tii ikimitari nomaamanitziri atziri. ⁴Tima aririka nomaamanitanti naaka, tii noirikayitziro omanamintotsi okaatzi jomanatantapiintari atziriiti, aña itasorinka Pawa nomaamanitanta naaka. Ari okanta noitsinampaayitantariri ikaatzi ishintsitakaawitakari noisaniintani. ⁵Ari okanta nokitsirinkantaariri naakaiti maamanwaitaniri, nokitsirinkayitairi asagaawintawaitaniri otzikatzikatantatsiri kaari jiyotakoyiitantari Pawa. Nokimitakaantaawo noirikaatyiromi nokinkishiriwalyitari, noshintsiwintaatyami nonkimisantairi Cristo. ⁶Aririka nonkimakowintaimi pipiyashitaari iirokaiti pikimisantapirotairi iijatzi, aripaiti niwitsitya nowasankitairi inkaati piyathayitachari.

⁷Paamaiya jowapiyimowitzimikari. Tima tzimayitatsi pikaataiyini kantayitatsiri: “Jashitana naaka Cristo”. ¿Ikinkishiritama tii jashitsitana iijatzi naaka? Iroorika ikinkishiriyitakari, ikinakaashitakawo, tima naaka jashipirotataika Cristo. ⁸Aamaashitya ari pinkantayitanaki iirokaiti: “Jitanakawo iroñaaaka Pablo jasagaawintawaitawo okaatzi ikinkithatakoyitziri”. Tii nokaaniwintakotawo okaatzi inkantayitiri, tima iriitaki Awinkathariti owakinari niyotaantayitai, tii jowana nowaaripirotantawaiti. ⁹Irootaki kaari nokowanta onkimitzimotimi okaatzi nosankinatakimiri, nokowatzi nominthaawawayitimi.

¹⁰Aamashitya tzimayitatsi kantayitatsiri: “Tima jotyaantapiintairo Pablo josankinari, owanaa ishintsithatapiintakai, ikinkithatakotapiintairo pomirintsitzimotairi antayitiro. Iro kantacha isaikimoyitai jaká, kimiwaitaka tii ishintsinitzi. Ikanta ikinkithayitaki manintaari jinaki”.

¹¹Jiroka nakayitiri ikaatzi kantayitatsiri, nokantziri: “Tsika nokanta nosankinayitakimi, ari nokantsitakari iijatzi nosaikimoyitakimi”. ¹²Tii notsipatari naaka pikaatziri pisaikaiyini, asagaawintawaitachari. Tii jiyotaajaitzi iriroriiti. Tzimatsi tsika ikaatzi monkatziyawakaapiintachari, jiñaajaantaki janaawakaantayitawo okaatzi kamiithatzimowaitashitariri iriroriiti. ¹³Irooma naaka tii nasagaawintashiwaitawo nimonkatziyiro kamiithatzimowaitashitanari naaka, apa nokinkithatakotairo nimonkaatakiro ikantakinari Pawa nantiniri. Jiroka ikowakiri nantainiri, ontzimatyii niwyairo nantawaitiniri janta tsika pisaikaiyini iirokaiti.

¹⁴Irootaki noñaashintsitakowintantzimiri iirokaiti, tii nanaakairo okaatzi ikantakinari Pawa. Tima naakataki itakawori nokinkithatakotakimiro Kamiithhari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. ¹⁵Irootaki kaari nokimitantari ikaatzi asagaawintashiwaitawori jimonkatziyani, aña tzimataawitacha pashini itzimi itataitanakawori imonkaatakiro. Iro kantacha, iikirorika pantapashiriwaitanakityi, iiro nopomirintsiwaitanaimi iirokaiti, ¹⁶kantatsi niyaayiti pashiniki nampitsi nonkinkithakaantairo Kamiithhari Ñaantsi.

Iro nimatiri, iiro nokinanaki tsikarika jitayitakawo ikinkithatakaantzi pashini atziri, nasagaawintawaitawokari jimonkaatakaani pashini. ¹⁷Tii opantawo jasagaawintashiwaitaitya apaniroini. Iro kamiihapirotatsiri asagaawintaiyaawo jantayitziri Awinkathariti. ¹⁸Tima tikaatsi aimachiitya asagaawintawaitya apaniroini anthaamintawaitya. Iro kowapirotachari inthaamintapirowintai Awinkathariti.

11 ¹Nokowi iikiro pamawitatyiilo okaatzi nosankinatakimir jaka, onkantawitatya onkimitzimotimi jantziri masontzi. Nokowi iikiro piyaatatyi piñaanayitiro. ²Owanaa naamaakotakimi iirokaiti, iri Pawa kantakaakinawori. Tima naakataki itakawori nokinkithatakaakimi okanta jashiyitantaimiri Cristo. Nokimitakaantawaitaitami iirokatakimi nishinto, tzimatssimi nokajaakaakimir pintsipatyari, aamaakoni nowapiintanaimi iiro pikaaripirowaitanta irojatzi paawakaantapirotatyari. Iri ojyakaawintachari Cristo, itzimi kimitakariri iriimi paayitairimi paata. ³Tima nothaawakaatzimi intzimi iitya amatawitimin, inkimitakotapaatyari maanki amatawitakirori pairani Eva. Aritaki joitzipinatakimi, jowayaantakaimiro pawintagaari Cristo, pikinatanaari. ⁴Kimitaka iirokaiti, tii pijyinkaashitawo pakayitiri pashini kinkithatakotimirini Jesú, ari pakakiri onkantawitatya jinashitapaatyawo okaatzi nokinkithatakotakimir naaka Jesú, okaatzi nokinkithatakotakimiro Kamiithari Ñaantsi, okaatzi nokinkithatakotakimir Tasorintsinkantsi. ⁵¿Pikinkishiritama iirokaiti janaakoyitana naaka jotaantapiroritani jirikaiti? ⁶Aamaashitya tii nokinkithatzi kamiithaini naaka, iro kantacha iyotani nokanta. Irootaki piñaakoyitapiintakinari. ⁷¿Nokinakaashitakawoma tii nokowakoyitzimi kiriiki, nokinkithatakayitakimiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Pawa? Aña tsinampashiri nokantaka nantawaiwintakimi niyotaantayitakimirori, tii nokowakowitzimi. Arira okanta ikimitakaantitzimiri ñaapirori pinayitzi. ⁸Okanta nokinkithatakapaakimi pairani, iri pashinijatzi kimsantzinkariiti payitakinari kiriiki nañaantari. Okimiwaitakawo nonkoshitatiyirimi iriroriiti okanta nantawaiwintantakimir iirokaiti. ⁹Ilinirotatsi nosaikimotakimi pairani, owanaa nokowityaaniintawaitaki. Tiimaita noñi pimpina oitya nañaantyaari. Ikaminthia jariitaiyakan iyikiiti Macedonia-jatzi, iri payitapaakinari. Ari okantakari kaari noñaantawo pimpayitina kiriiki iirokaiti. Ari nonkantapiintatyilo iiro nokamitzimi. ¹⁰Antawoiti nokimoshiriwintakiro tii nokowakoyitzimi, ari nonkantapiintanakyilo maawoni nampitsiitiki okaatzi saikatsiri Acayaki. Jiyotziro Cristo tyaryoo nokantaki. ¹¹¿Piñaajaantzima iirokaiti iro nokantantawori jiroka tii nitakotzimi? Jiyotzi Pawa nitakotzimi.

¹²Iikiro niyaatakaatyilo onkantya jirikaiti kinkithakaaniri pasagaawintawaitakari iirokaitiki, iiro ikantanta: “Ari nokimitakari Pablo”.

¹³ Jirikaiti kinkithatakaaniri kaari Otyaantapirori, amatawitaniri jinayitatzi, apaniroini ikimitakaantashiwatka iriirikami jotaantapirotni Cristo.

¹⁴ Tikaatsi oitya jomapokakaantairori jiroka. Tima jimatsitawo iijatzni Satanás jojyakotari ishipakiryi maninkari onkantya jamatawaitantatyari. ¹⁵ Iro iiro jomapokantawaitai ikaatzni antawaiyitziniriri Satanás, irojatzni jimatsitari irirori. Inkimitakaantawaitya jantawaitatzi onkantya inkamiithashiritakaantaiyaariri atziriiti. Arimaitaka jowasankitaawintaitairi okaatzni jantayitziri.

Ikimaatsiwaitaka Pablo Jotaantapiroitzni

¹⁶ Incha napiitawakiro nonkantimi, onkaminta iiro nokimitzimotzimiri masontzi. Irooma nokimitzimotakimirri, pishinitawakina nasagaawintawatya kapichiini. ¹⁷ Okaatzni noñaawaitziri iroñaaka, tii okimitajaantawo jínaawaitirimiri Awinkathariti. Aña nokimitakotatyari masontzi jasagaawintashiwaita. ¹⁸ Ari ikantapiintakari pashini atziriiti, ari nonkantyaari naaka iijatzni. ¹⁹ Pikimitakaantawaitaka iirokaiti yotaniri pinayitzni, ¿uitama pikowantawaitari pinkimisantayitairi masontzi? ²⁰ Irootajaantaki pantayitakiri iirokaiti, pikimisantapiintakiri ikaatzni kimitakaantawaitakamiri jompiratani, aapithawaiyitzimirri tzimotzimiri, athaagawaiyitakimirri, asagaawintawaitachari, pajapoowaiyitzimirri iijatzni. ²¹ ¿Piñaajaantzima tii naawayawaitanitzni naaka nimatantyaawori kimitakawori? ¿Kantatsima nonkaaniwintakotyaawo tii nimataaitziro? Iiro. Arimaitaka nantataiki kimitawori okaatzni jantawitaiyakarini iriroriiti, nasagaawintawaitya, onkantawaitatya nonkimiwityaari masontzi.

²² Iroorika jasagaawintawaitaka jínaawaitziro noñaani Heber-paantiri, iijatzni naaka. Iroorika jasagaawintawaitaka ijyininkamirinkaititari Israel-ni, iijatzni naaka. Iroorika jasagaawintawaitaka icharinimirinkaititari Abraham-ni, iijatzni naaka. ²³ Iroorika jasagaawintawaitaka jantawaiyitainiri Cristo, iijatzni naaka. (Imapirotajaitaty nokimitakari naaka jínaawaitzni masontzi.) Iro kantacha nasagaawintawo nanaakowitzairi jirikaiti nantawaitzni, nanaakowitzairi iijatzni noñaapiintakiro jomontyaawaitaitakina, ipajawaitaitakina, jowamaimawaitaitakina. ²⁴ Noñaakiro okaatzni 5 japiitapiintakina ipajawaitana nojyininkapaini janta japatotapiintaita.^c

---

^c **11.24** Okinkithatakota josankinariki Moisés-ni, kantatsi jowasankitagitai atziri aririka jowaariprotakiri pashini. Ontzimatyii jaayitiri tsika japatotapiintayiita, onkantya impajawaitantayiityaari. Iirorika okaariprotzi okaatzni ikinakaashiwatkarai, iiro ipajapiroitziri. Irooma imapirotakira okaariprotaki okaatzni ikinakaashitakari, ontzimatyii jowasankitaapiroitri. Iro kantacha tii oshinitaantsizi janaakaayiitiro onkaati 40 impajawaitaitiri. Irootaki jamitaiyarinai pairani impajataiti onkaati 39 itzimirika kaariprotaitantsiri, ari onkantya iiro ipiyathantawo Ikantakaantaitani, aririka janaakaakiro onkaatimi 40. Irootaki jiyyitairi jirikaiti “Kowityaapaaka apaani imonkaantatyari 40”. Okaatzni kinkithatakotainchari jaka, ari ikantaitakiri Pablo, ipajawaitaitakiri irirori.

25 Mawajatzi okaatzi jompojawaitaitakina. Apawojatzi ipichiitakina. Mawajatzi nopitaminkakowaitaka. Tsiniripaiti nosaikakowaitaki niyantyaaniki inkaari, ari nokitijiyitakotakiri. ²⁶Ojyiki nariitantayitaka. Nokinayitaki okowiinkayitzi jiñaa. Nokinimoyitakiri ipiyota koshintziti. Ikowayitaki nojyininkapaini jowaaripirowaitinami, iijatzi ikimitakari kaari nojyininkata. Nokowiinkatakowaitaki nampitsiitiki iijatzi otzishimashiki. Nokowiinkatakotaki inkaariki. Owanaa nopolomirintsiwaitakari iitashiwaitachari “iyiki”, kaarimaita. ²⁷Ojyiki nantawaitaki, ayimawaiwitakina nomakoni. Ayimawaitakina nowochokini, notajyi, nomiri, noyatsinkari. Tajyaaniinta nokantapiintaka. Nomaawaitaki tsikarikapaini. ²⁸Tzimatsi ojyiki awijyimoyitakinari. Iro kantzimopirotakinari isaikayitai kamiitha ikaatzi kimisantayitaatsiri tsikarikapaini. ²⁹Tzimatsirika mantsiyataintsini, nokimitakaantawo naakami mantsiyatatsini. Tzimatsirika inkaaripirotakagaitakiri, owanaa nompiyakowintawaityaari.^d ³⁰Ari okantakari nasagaawintawaita naaka, nokinkithatakotakiro tsika nokantaka kaari naawiyawainitanta. ³¹Itzimi yotatsiri tii namatawitantzi, iriitaki Pawa, Ashitariri Awinkathariti Jesucristo. ¡Thaaminta jowapiintayiitairi! ³²Tima pairani nosaikantapaintari Damasco-ki, ikimpoyaawintakaantakiro ijiwatakaani Aretas maawoni nampitsi, iiro noshitowanta, ari onkantya jaakaantantyaanarimi. ³³Iro kantacha jottakina kantziriki nokaataiyirini, jowayiikotakina jantakironta nampitsiki, ari okanta noshiyantaari.

Kimiwaitakawori owathaantimi kitochii

12 ¹Tii okantzi nasagaawintawaitya. Iro kantacha iikiro nonkinkithatakotatyiro noñaawiyatakari, okaatzi joñaagakinari Awinkathariti. ²Niyotakotziri jirika shirampari jashitaari Cristo. Tzimakotaki 14 osarintsi jirika shirampari jaayiitairi inkikitiki, jiyaapirotatzi ojinokitajaantzi inkiti. Kimitaka jiyaashirinkatatyii, tii niyopirotzimaita. Tiirika, jyaatatza koñaawoini iwathaki, tii niyopirotziro. ^e ³Iri Pawa yotatsiri jiyaashirinkatatzirika, jyaatatziirika koñaawoini iwathaki. Incha nitapanaaatyawo nonkinkithatakotiri jirika shirampari. ⁴Jaa yiitairi janta ikimoshiriitapai. Ari ikimayitairo tsikarika oyitari kaari kantaajaitatsini inkinkithatakoyiitiro. ⁵Ariwitaka jasagaawintyaawomi jirika shirampari okaatzi jiñaakiri. Iro kantacha iiro nasagaawintawaita. Apa nokinkithatakotakiro tsika

^d **11.29** Okantzi jika “mantsiyataintsini”, kimitaka tzimatsi kinkishiritakotawori iri ikantakoyiitzi shipitashiriwaitatsiri jawintaari Cristo. ^e **12.2** Kantakotachari jika “ojinokitajaantzi inkiti”, irojatzi ikantaitsitari “mawatanaintsiri inkiti”. Ari ikantayitapiintziri Judá-mirinkaiti ikinkithatakotziro. Ikantaiyini: “Itanakawori inkiti, ari osaikayitziri minkori. Apititanaintsiri inkiti, ari isaikayitziri kashiri, ooryaa, impokirotpaini, maawoni. Irooma mawatanaintsiri ojinokitajaantzi inkiti, ari inampitawori Pawa”.

nokantaka kaari naawiyawaitanta. ⁶ Arimi nasagaawintyaawomi okaatzi noñaayitakiri, iiromi nomasontzishiriwaitzimi. Aña aritakimi noñaawaiyitakiromi tyaaryoori. Iro kantacha tii nokowi jasagaa wintashiwaitapiintaitina. Apa impinkathawintaitinawo okaatzi nantayitakiri, okaatzi ikimakoyiitakinari. ⁷ Okaatzi noñaawiyatakari owaniinka okantaka, jiyotaki Pawa aritakimi nasagaawintawaitatyammi. Irootaki ishinitantakinawori nonkimaatsiwaitya onkantya iiro nasagaawintantawaita. Okaatzi nokimaatsiwaitapiintaka okimiwaitakawo owathaawaitatyiinami kitochii. Iriitaki kamaari kantakaawori okanta ikimaatsitakaantawaitakinari. ⁸ Mawajatzi nokowakotakiri Awinkathariti jookakaawintaina ikimaatsitakaapiintaitana. ⁹ Ikantakina irirori: “Tima aritaki nonishironkawaitakimi, tikaatsi kowityiimowaitimini. Aña kantataitatsi noñaagantapirotairo noshintsinka atziriki kaari aawiyawaitatsini”. Ikanta nokimawakiro, kimoshiri nokantanaka, nashiminthatanakawo nokinkithatakoyitairo tii naawiyawainitzi, tima ari onkantya aawiyakaawaitantainari ishintsinka Cristo. ¹⁰ Irootaki nokimoshiritantakari naaka okantawitaka tii naawiyawainiwitya, ikawiyawaitaitana, nokimaatsiwaitaka, jowatsinawaitaitana, opomirintsitzimowaitakina, ojyiki noñaayitakiri nantawaitziniri Cristo. Niyopaitaitiro tii naawiyawainitzi apaniroini, ari noñaataitziro jimatatakaatyaanawo naawiyawainishiritai.

¹¹ Kimitaka masontzi ninatyi noñiiro nasagaawintawaitaka. Iiroka kantakaawori nimatantakawori. Iro kamiithawitacha pikinkithatakoyitainami kamiithaini. Okantawitaka tii noñaapirota naaka, tii janaakotzimaitana jirikaiti iitashiwitachari “Ñaapirori Otyaantapirori”. ¹² Tima nosaikimowaitakimi pairani iirokaiti, noñaagakimiro imapiro naaka Notyaantapiroritzi. Owanaa namatsinkawintakimi. Owanaa notasonkawintantaki, tii piñaapiintaiyironi, irootaki piyokitziiwintantakinari. ¹³ ¿Litama pikinkishiriwaitantari nomanintawaitatzii? ¿Tiima naapatziyimi nokimitairi pashini kimisantzinkariiti? ¿Irooma kantakaantawori tii noñi oitya pimpashityaanari? Tzimatsirika nokinakaashitakari, pimpiyakotinawo.

Ikinkithatakotziro Pablo mawatanaintsiri jariitanta

¹⁴ Nokinkishiritaka napiitairo niyaatashitimi, iro mawatanaintsiri nariitimi. Iiro nayiri inkaati pimpinatinari. Kaari piiriikiti nonkowi nashityaari, aña iirokataiki nokowapirotaki nashitimi. ¿Kamiithatatsima apaani iinchaaniki impinakowintiro ikowityiiri iwaapati? Tii, aña iri iwaapati pinakowintirini jiintsiti. ¹⁵ Irootaki nimatiri naaka, onkimiwaitaiyaawo naakami piwaapatitari. Aritaki nimatakiro noshinitakowintaimi onkantya pawijakoshiritantaiyaari. Antawoiti

nitakotakimi. ¿Itama kaari pitakotantana naaka? ¹⁶Kimitaka tzimayitatsi iirokaiti kantatsiri: “Pablo tii ikowakoyitai aakaiti, owanaa jiyotzi, ari ikinakairo jamatawiwaitakai”. ¹⁷¿Piñaajaantakima jamatawiwaitakimi ijatzti ikaatzi notyaantayitakimiri? ¹⁸Notyaantakimiri Tito, ijatzti pashini iyiki. ¿Jamatawitakimima Tito? ¿Tiima nojyashiritawakaiyani maawoni naaka, naapatziyyitaimi iirokaiti? ¹⁹¿Piñaajaantakima iirokaiti iro nokantakantawaitantakari nokowashita notzikaawintya? Tii ari onkantya, nitakotanii. Aña iri Cristo ñaawaitakaakinari, onkantya niwitsikashiritakaantimiri. Iri Pawa yotatsi. ²⁰Okantzimowaitakina naaka añaiyironi ankantaniintawakaawaitya aririka nariitapaatyami. Onkantzimowaitina ijatzti noñaapaakimi pintzimawintawakaawaitya, pinkisawakaawaitya, pinkisaniintawakaawaitya, iiro paapatziyawakaawaitya, pinkijiyimatawakaawaitya, pinkantakaapirowaitya, pimaamanitawakaawaitya.

²¹Onkantzimowaitina nonkaaniintawaitimi Pawaki. Aamaashitya ari nonkantaniintakowitzapaaakimi pantayitakirorika kaaripirori, tii powajyaantziro pantayitziro kamaawoyitatsiri, pimayimpiriwaitzi, piñaathatantashiwaitapiintaka ijatzti.

13 ¹Irootaki mawatatsiri nariitimi. Ari naminakotapaakimiro, ikantajaantaitakiri:

Apaa niyakawintaari, ontzimatyii intzimi mawa atziri, tirika, apiti ñaakotakirini okaatzi ikinakaashitakari, kamiihatatsi jowasankitaayiitiri.

²Ari nonkantapaakiri nowasankitairi ikaatzi antzitakawori kaaripirori janta pisaike, ari nokimitsitapaatyari ijatzti pashinipaini antayitanairori iroñaaka. Tima aritaki nokamantsitakimiro napiitantakawori pairani nariitzimi. Irojatzi nosankinatzimiri iroñaaka. ³Aamashitya pikantaiyatziini iirokaiti: “Kaari Cristo otyaantirini Pablo inkinkithatakaanti, kimitaka Pablo kaari mapirotzirori”. Paamaakowintya, jirika Cristo, kaari atziri saikimotantamachiitapaintsini, aña otzimimopirotaitziri ishindsighta irirori, kantatsi joñaakaayitaimiro tsikarika oyitarika. ⁴Ari okantawitaka, kimiwaiwitaka tii jaawiyawaitanitzi jirika ipaikakoyiitantakariri. Iro kantzimaitacha jañaakagairi ishindsighta Pawa. Ari nokimitsitakari ijatzti naaka, tii naawiyawaitanitzi, iro kantacha irijatzti Pawa shintsitakagaanari, kantatsi noñaagayitaimiro tsikarika oyitariri.

⁵Iro pikinkishiritakowitzashitana tii nimapirowainitzni naaka, aña pinkinkishiritakowatayta. ¿Mapirowaitanirima pikantaka iiroka pikimisantai? ¿Tiima piyotaiyini inampishiritantaimi Cristo? Aritaki okantari, tirika, aamaashitya tii pimapirowainitzni iiroka.

⁶Niyopirotataitzni, aririka piñaawakina janta, iiro pikantawakina:

“Kaari mapirowaitaniri jirika”. ⁷Nokowakotziri Pawa, ari onkantya iiro noñaakotantapaakimiro pikinakaashitani. Tii iro nokantantzimirori jiroka nonkowashiwaitapaatyaa nonkimitakotapaatyaaari mapirowaitaniri. Aña nokowapirotataitatzia pantayitairo okaatzi tampatzikatatsiri. Irootaki nokowakiri, onkantawitya otzikaawakinami, iiro noñaagantzimiro noshintsinkia nowasankitaapaakimi, iro niyotakaantapirotimiri naakataki mapirowaitaniri. ⁸Tii nokowiro naaka noñaagantashiwaityaawo noshintsinkia, iro owatsipiro aririka nonkowimi namatawitantimi. Apa nokowi noñaagantataitiro onkantya jiyotakoyiitantlyaawori tyaryoori. ⁹Aritaki nonthaamintatyaa aririka noñaakimi paawiyawaishiritanai, onkantawitatatyaa iikiro inkimitakaantaitatyiiinami naaka kaari aawiyawaitaniri. Iro namanamanaatakopiintakari, onkantya piñaantyaawori iirokaiti pothotyiiro paawiyashiripirotaniti. ¹⁰Irootaki notyaantantzimirori osankinarintsi, tiira nosaikimoyitatziiimi iirokaiti janta, ari onkantya iiro nowatsimaawaitantapaakimi paata. Tima iri Awinkathariti owakinari onkantya niwitsikashiritakaantantyaari, tii jowana nowaaripiroshiriwaitanti.

Iwiyaantawori withataantsi

¹¹Iyikiiti, jiroka iwiyaantawori nonkantimiri: Pinkimoshiritaiyini. Pothotyaayitairo paawiyashiriwaiyitai. Pinthaamintashiriyitai. Paapatziyawakaiyitaiya. Kamiitha pisaiyitai. ¡Iri Pawa nampishiriyitimini, itakotantaniri jinatzi, iri saikakaantatsiri kamiitha! ¹²Itako pinkantya piwithatawakaanaiya janta. ¹³Jiwithatsitzimi ijatzi oitishiritaari nampitawori jaka. ¹⁴¡Onkamintha inishironkawaitaimi Awinkathariti Jesucristo! ¡Onkamintha jitakowaiyitaimi Pawa! ¡Onkamintha inkantakaiyaawo Tasorintsinkantsi paapatziyawakaantaiyaari! Ari onkantyaari.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI GALACIA-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naakataki Pablo otyaantzimirojiroka osankinarintsi.
Otyaantapirori ninatzi naaka. Kaari atziri otyaantinani, aña Jesucristo otyaantakinari itsipatakari Ashitairi Pawa owiriintairiri pairani ikamawitaka. ²Ari nokaatziri maawoni iyikiiti kimisantanaatsiri jakanosankinatzimirojiroka. Iirokaiti notyaantzini pikaatzi pikimisantai janta Galacia-ki. ³Onkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, kamiithisaikakaayitaimi, ari inkimitsitimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo. ⁴Tima iro ikowakiri Ashitairi Pawa ishinitakowintai Cristo, ikamawintayitakai akaaripiroshiriyiwitaka, ari onkantya iiro akimitakotantaari ikaatzi kaaripirowaitatsiri, okimiwaitakawomi jookaakowintaimi. ⁵Onkamintha impinkathatapiintayiitairi Pawa. Ari onkantaitatyaani.

Tikaatsi pashini Kamiithari Ñaantsi owawisaakoshiritantatsini

⁶Pomapokantakinawo powajyaantanakiro pikimisantawitanakari Pawa. Tima iriitaki iyoshiiwitaimiri, antawoiti jitakoyitzimi irootaki jotaantantakimiriri Cristo. ¿Ilitama pikimisantashitantakawori pashini kaari kimityaaawoni Kamiithari Ñaantsi? ⁷Tima tyaaryoo nonkanti naaka, tikaatsi pashini ñaantsi owawisaakoshiritantatsini. Kimitaka tzimatsi owajyaantakaakimiroji, ikowatzi joitzipinashiritimi, irootaki jowashiñaantayitakawori tsika okanta ikinkithatakoyiitziri Cristo. ⁸Aririkami nowashiñaayitakimiroji naaka okaatzi nokamantsitakimiripi pairani, jowasankitaitinaata. Ari okimitari iijatzi, aririkami impokaajaitimi maninkariiti poñaachani inkitiki, inkinkithatakotapaakiro pashini ñaantsi kaari kimityaaawoni nokamantsitakamiri pairani, jowasankitaitiriita irirori. ⁹Aritaki

nokantsitakimi pairani, irootaki napiitimiri iroñaaaka nonkanti: Tzimatsirika owashiñaakironi nokinkithatakotapaakiriri Cristo kitziroini, jowasankitaawiitiriita.

¹⁰ ¿Irooma naminaminatzi kamiithatzimotirini atziriiti? Aña tii, naminaminatziiro kamiithatzimoyitziriri Pawa. Iroorikami naminaminatimi kamiithatzimoyitirini atziriiti, tii jompiratani ninatyi Jesucristo.

Jantawairi Pablo

¹¹ Pinkimi iyikiiti, okaatzi nokamantakimirí Kamiithari Ñaantsi, kaari atziri yotakainawori. ¹² Aña iri Jesucristo yotaakinawori maawoni, tima kaari atziri ashityaawoni. ¹³ Pikimakotaiyakinani tsika nokantawita pairani iinta nimonkaayiwitawo jamiyitari nojyininkapaini Judá-mirinka. Pikimakotaiyakinani iijatzi owanaa nokisaniintayiwitakari kimisantayitanairiri Pawa, nowasankitaakaantawitaka ojyiki, nokowawita nowajyaantakairimi ikimisantayitanai. ¹⁴ Tima nimapirowitanakityaawo naaka nimonkaayiwitawo jamiyitari pairani nojyininkapaini, tikaatsi notsipawitakari anaakotinani nokantawitaka. ¹⁵ Iro kantzimaitacha pairani tikiraaminta notzimaajaitzi naaka, jiyoshiitsitakina Pawa. Antawoiti jitakotsitakina irootaki jowawisaakoshiritantaanari. ¹⁶ Joñaagaanari Itomi, niyotakotairi. Ikowaki nokinkithatakotainiri kaari Judá-mirinkatatsini tsika okantakota jawisakoshiritantitari. Tikaatsi atziri nosampitanaki nonkantiri: ¿Litama nantiri? ¹⁷ Tii noshiyashitapaintari noñiiri itayitakawori jotaayantapiroritzi janta Jerusalén-ki. Aña apatziro nowanakiro niyaatanaki Arabia-ki, ipoña nopiyapaaka irojatzi Damasco-ki.

¹⁸ Okanta awisaki pairani mawa osarintsi, ari niyaatashitakiri Pedro noñiiri isaiki irirori Jerusalén-ki, apa nosaikimowaitapaintziri okaatzi 15 kitijyiri. ¹⁹ Iro kantacha tii noñaapaaki pashini Otyaantapirori, apa noñaapaakiri Jacobo iririntzi Awinkathariti.^a ²⁰ Imapirotatya okaatzi nosankinatzimiri, tii namatawitzimi, jiyotzi irirori Pawa. ²¹ Ipoña niyaataki nampitsiki Siria iijatzi janta Cilicia-ki. ²² Tikira jiñaayitanaata Judea-jatzi ikaatzi kimisantayitanairiri Cristo, ²³ apa ikimakoitashitakina ikantaitzi: “Jirika maamanitairi pairani ikisanaintai, kowawitachari japirota, ikinkithatakotairo irirori tsika ikantaita ikimisantaitzi”.

²⁴ Irootaki ipinkathayitantaariri irirori Pawa ikimakoyitakina.

2 ¹ Okanta awisaki pairani 14 osarintsi, ari niyaatairi iijatzi 2 Jerusalén notsipatanakari Bernabé ipoña Tito. ² Iro niyaatantakari tima Pawa oiminthashiryaaakinari. Okanta nariitaka pairani janta, napatotapaakiri jiwayitziriri kimisantzinkari, nokamantapaakiri

^a **1.19** Jacobo, irijatzi ikantaitziri iijatzi Santiago.

okaatzi nokinkithatakaayitairi kaari nojyininkata Kamiithari Ñaantsi. Iro napatotantapaakariri onkantya iiro aminaashiwaitanta okaatzi nantayitakiri. ³Tii noñiiro ishintsiwintaitawakiri notsipatakari Tito jimatairo intomishitaanitya, okantawita Grecia-paantiri jinatzi irirori, kaari nojyininka. ⁴Tima ari josatikashiwaitakari kajyaawaitachari inkimisantimi, iriyyitaki kowawitachari intomishitaanitakaantya. Tii inimoyitziri irirori isaikashiwaitaiya kimisantayitatsiri, onkimiwaityaawomi rookakaawintaatyiirimí Jesucristo. Iro ikowapirotaiyini inkimitakotaari ikanta ompirataari. ⁵Iro kantacha tii noshinitakaantziro inkimitakotaari, iro nokowapirotaki jiyotakotiro Kamiithari Ñaantsi awisakoshiritantaiyaari. ⁶Ikanta nokinkithawaitakaapaakiri jiware ipinkathayitziri kimisantanaatsiri, inimotanakiri, tikaatsi pashini ñaantsi inkantanakiri. (Kimitaka nokinashiniintaka nokantaki “jiware ipinkathataitziri”, aña tikaatsi atziri jimaakiti Pawa.) ⁷Iro kaari otzimanta inkantawakinari, tima jiyotanaki imapirotaty jotyaantakina Pawa nokinkithatakotainiri Kamiithari Ñaantsi kaari totamishitaanitachani. Ikimitaakiri Pedro jotyaantakiri irirori inkinkithatakaayitairi nokaatzi notomishitaaniyita. ⁸Tima iriitaki Pawa otyaantakiriri Pedro inkinkithatakaayitairi totamishitaaniriiti. Irijatzi otyaantakinari naaka nonkinkithatakaayitairi kaari nojyininkata. ⁹Ikanta Jacobo, Pedro ipoña Juan, itayitakawori ijiwatziri kimisantzinkari, jiyotanaki iri Pawa itakotaanari, iri shinitakinawori nantayitakiri. Aripaiti jaawakina kamiitha, ari ikimitaawakiri ijijatzi Bernabé, ari onkantya niyaatakaantyaawori nonkinkithatakaayitairi kaari nojyininkata. Ari inkimitanatyari irirori inkinkithatakaayitairi ikaatzi totamishitaanitachari.^b ¹⁰Ipoña ikantanakina: “Aririka piyaayitaki tsikarika, ontzimatyii pitakoyitaiyaari ashironkainkariiti”. Aritaki nimatsitakawo nitakoyitakari, irootaki nantapiintakiri.

Ikisathaitziri Pedro Antioquía-ki

¹¹Ikanta jiyaataki pairani Pedro Antioquía-ki, tzimatsi ikinakaashitakari irirori, ari noshintsithatakiri. ¹²Tima owakiraa jiyaataki pairani Antioquía-ki, jimawitapaakawo kamiithari, jatyootapaakiri kaari ijyininkata. Iro kantacha jariitaiyakaní pairani jotyaantani Jacobo, ari otzimanakiri ikinakaashitani Pedro, jowayaantanakiro jatyooxitari kaari ijyininkata. Antawoiti ithaawantakari ariiyitapainchari amiyitawori intomishitaanita. ¹³Jimatsitanakawo pashini Judá-mirinkaiti kimisantawitainchari, ari ikimitsitanakari ijijatzi Bernabé irirori, jimatakotanakiri jirikaiti. ¹⁴Ikanta noñaakiri Pedro tii jimonkaatziro tyaaryoori Kamiithari Ñaantsi,

^b **2.9** Pedro, irijatzi ikantsitaitari ijijatzi Cefas.

ari napatotakiri ikaatzi kimsantayitatsiri, jiñagaiyakinani maawoni nokantakiri Pedro: “Judá-mirinka pinatzi iiroka, powajyaantairo amiyitari pairani, pikimitakotakari kaari ajyininkata. ¿Litama pishintsiwintantariri atziriiti kaari Judá-mirinkatatsini jojyakotairo akimiyita aaka? ¹⁵Imapirowitatya, a-Judá-mirinkatzi aakaiti, tii akimitakowitari kaari ajyininkata ikantaitapiintawaitari ‘kaaripiroshiriri’.

¹⁶Iro kantacha, ayotzi tikaatsi matironi intampatzikashiriti jimonkaawityawomi Ikantakaantaitani, aña apaniroini jimatziro Jesucristo jotampatzikashiritakai awintaashiritaari. Irootaki awintaantaariri aaka, antampatzikashiritaita. Tima tii imatziro otampatzikashiritanti Ikantakaantaitani”. ¹⁷Incha nonkantawaki: Aririka aminaminatanakiro jotampatzikashiriyitai Jesucristo, ari okanta owajyaantantanaawori aminaminawitawo amonkaatiromi Ikantakaantaitani. Impoña intzimi kantsini: Kaaripiroshiritakimi powajyaantairo Ikantakaantaitani. ¿Imapiroma ikaaripiroshiritakaakai Jesucristo? Aña tii. ¹⁸Iro aminaashiwitachari ashintsiwintawakaiya, ankanti: “Thami amonkaayitairo maawoni Ikantakaantaitani”. Iro kimiwaitakawori napirotiromi nompookiro kaari witsikachani kamiitha, impoña napiitairomi niwitsikairo tsika okantawita pairani. ¹⁹Tima okimiwaitakawo nonkamapithatakityiromi naaka Ikantakaantaitani, ari okaatapaaki nopankinatawo nimonkaayitairo. Apa noñiilo nañagai nantainiri okaatzi ikowakaanari Pawa. ²⁰Nokimitakaantanakiro nontsipatanaatyiiyaarimi Cristo ikimaatsitakaitakari pairani ipaikakoitakiri. Tima nokimitanaatyari ikanta kaminkari, tikaatsi jantanai, okaatzi nantayitanairi tii naaka nintakaashitironi, Cristo antakaanawori. Nawintaanaari Itomi Pawa, tima antawoiti jitakotaana, ikamawintaana. ²¹Tii nokowi napaatiro inishironkataana Pawa. Irootaki kaari nokantanta: “Ontzimatyii amonkaayitiro Ikantakaantaitani añaantyaawori owawisaakoshiriyitai”. Tima aririkami nonkantimi, aminaashityaami ikamawintayitakai Cristo.

Inampishiritantai Tasorintsinkantsi awintaashirityaaririka Cristo

3 ¹Iyikiiti nampiyitawori Galacia-ki, ¿tsikama okinakika piyotani? ¿Litama amatawitakimirí? Pairani ojyiki nokinkithataakimiro tsika ikantaitakiri Jesucristo ipaikakoitakiri. ²Apa nokowi nosampitimi tsika ikanta inampishiritantakimirí Tasorintsinkantsi. ¿Irooma inampishiritantakimirí pimonkaayitziro Ikantakaantaitani? Aña tii. Iro kantakaantakirori pawintaashiritanaari Cristo. ³¿Pipyakotakiroma itampatzikashiritaimi Tasorintsinkantsi? ¿Irooma pikinkishiryaa piñaashintsiwaitya apaniroini piwathaki iro othotyaakaimini ontampatzikashiritakaimi? ⁴¿Aminaashityaama pikimaatsiwintakari kitziroini? Kimitaka tii aminaashiwita. ⁵Tima Pawa otyaantakimiriri

Tasorintsinkantsi, itasonkawintayitakimi, piñaayitakiro oiyita kaari piñaapiintayiwita. ¿Irooma piñaantayitakawori okantakaantziro pimonkaayitziro Ikantakaantaitani? Aña tii. Iro piñaantayitakawori pawintaanaari Jesucristo.

Ikajyaakaawakaari Pawa itsipatari Abraham

⁶ Tima pairani Abraham-ni jawintaanakari Pawa, irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani. ⁷ Iro piyotaiyirini iiroka, inkaati awintaashiriyitaachani, iriitaki matakirori ikimitakotaari Abraham-ni. ⁸ Jiroka Osankinarintsipirori jiñaawaitakiri Pawa jiñaanatziri Abraham-ni, tima jiyotsitataika aritaki jotampatzikashiriyitairi pashinijatzi atziriiti kaari Judá-mirinkatatsini aririka jawintaashiritaiyaari. Ikantaki pairani:

Tasonkawintaari pinatzi iiroka pawintaashiritaana, ari
nonkimitakaayitaiyaari ijatzi pashinijatzi atziriiti.

⁹ Ari ikantzimaitakari Pawa tasonkawinta jowayitairi awintaashiriyitzinkari, ikimitaakaantaari tsika ikantakiri pairani Abraham-ni jawintaashiritakari.

¹⁰ Tima ikaatzi awintaawori ipankinatawo jimonkaayitairomi Ikantakaantaitani, tii okantzi jothotyiyo jimonkaayitiro, ari jashironkaayitaiya. Tima josankinaitaki pairani kantatsiri:

Ari jashironkaayitaiya inkaati kaari othotyiironi jimonkaayitairo josankinaitakiri Ikantakaantaitani.

¹¹ Ari okantzimaita, tikaatsi matironi intampatzikashiritzimotiri Pawa jimonkaayitairomi Ikantakaantaitani. Irootaki ikantantaitari osankinarintsiki:

Tampatzikashiriri jinatzi awintaashiriri, ari jiñiyo jañaantaiyaawo.

¹² Irooma Ikantakaantaitani tii ari onkantya, tima josankinaitaki kantatsiri:

Inkaatirika monkaataironi, iriitaki ñiironi jañaashiriyitai.

¹³ Iro kantzimaitacha ikaminthia Cristo jookaakowintai jowasankitaawintairomi Ikantakaantaitani, aña iri jashitakagaitaka apaniroini jowasankitagaitakiri. (Iriitaki okantakotakiri osankinarintsi, ikantaitaki pairani:

Owasankitaari jinatzi ithataitziri inchakotaki.)

¹⁴ Iro jimatantakawori jiroka Jesucristo, tima irootaki ikajyaakagaitakiriri pairani Abraham-ni. Ari okanta jiñaantayitaawori kaari Judá-mirinkatatsi intasonkawintayitairi, itsipashiriyitai maawoni Tasorintsinkantsi awintaashiriyitaari.

¹⁵ Pinkimi iyikiiti nonkinkithatakotimiro okaatzi amiyitari aaka. Ontzimirika oitya ankajaakaawakaiyaari, osankinatakotziro iro jiyotantaityaari tzimatsi amonkaatiniriri ajyininka. Aririka osankinatakotatyta, tikaatsi matironi jowashiñagairo okaatzi

osankinatainchari. ¹⁶Ari ikimitaakiro pairani Pawa, tzimatsi ikajyaakaakiniriri Abraham-ni impiriri intsipataakiri incharinityaari. Piñaakiro iyikiiti, tii ikinkithatakotziri jakat inkaati incharinatyatyaari Abraham-ni, apa ikinkithatakota apaani incharinityaari, iriitaki Cristo. ¹⁷Naakiro, iriitaki jitaka Pawa pairani Abraham-ni ikajyaakaakiniri, ikantakiri: "Abraham, tzimatsi antzimotawakayaari". Ipoña awisaki pairani okaatzi 430 osarintsi, ari jimpoitairi Moisés-ni josankinayitairo Ikantakaantziri Pawa. Iro kantzimaitacha okaatzi josankinayitakiri Moisés-ni, tii owashiñairo okaatzi ikajyaakaitsitakariri Pawa pairani Abraham-ni irirori. ¹⁸Tima iroorikami kowapirotachani amonkaayitairomi Ikantakaantaitani añaantyaaawori impayitairi Pawa, aminaashityaami okaatzi ikajyaakaitsitakanariri pairani Abraham-ni. Tima pairani tii otzimitsiwita Ikantakaantaitani jimonkaatirim Abraham-ni, apa jawintaashiritakari Pawa, irootaki ikajyaakaantakanariri jowawisaakoshiritairi.

Itama otzimantari ikantakaantaitani

¹⁹¿Itama otzimantakari Ikantakaantaitani? Iro otzimantakari oñaagantiro ipiyathanka atziriiti, irojatzari jariitantatyatyaari incharinityaari Abraham-ni ikajyaakagaitakiniri pairani. Iri jotyaantaki Pawa maninkariiti josankinatakairi Moisés-ni Ikantakaantaitani. Iri Moisés kantakowintakiriri atziriiti. ²⁰Tima ojyiki ikaataki kantakowintantaniri. Iriima Pawa apaani ikanta irirori.

²¹¿Owashiñakiroma Ikantakaantaitani okaatzi ikajyaakaakiniriri Pawa Abraham-ni? Aña tii owashiñairo. Iroorikami owawisaakoshiritantatsinimi Ikantakaantaitani, aritakimi imatakiromi ookaakowintairimi onkantantyaaari antampatzikashiriyitai aririka amonkaayitairo. ²²Iro kantacha, oñaagakairo osankinarintsi imapiro akaaripiroshiriwitaka. Ontzimatyii awintaashiritayaari Jesucristo, añaantaiyaawori ikajyaakaakairi pairani Pawa.

²³Tima pairani tikira awintaashiritanaata, kimiwaitaka omontyaakaantaimi Ikantakaantaitani, oyaawinta akanta imonkaatyawintaashiritantyaaari, tii añaawitawo asaikashiwaitya antayitairo anintakaanikiini aaka. ²⁴Tima pairani iyotaayitai Ikantakaantaitani, okimitakaantakai jiyotaitziri iiintsi jiyotantyaaawori oitya jantiri. Irootaki iyotakairori ijatzti awintaashiritantaariri Cristo, ari okanta otampatzikashiriyitantairi awintaashiritaari. ²⁵Aritaki ayoyitairo awintaashiriyitaari, tii okowanaa iyotaayitai Ikantakaantaitani oitya antairi. ²⁶Tima awintaashiri powayitanairi Cristo, itomi jowayitanaimi Pawa. ²⁷Pikaatzi powiinkaawintaari Cristo, pikimitakaantanaatyawo iriimi pinkithaatkotaiya. ²⁸Tima pikaatzi pawintaashiritanaari Jesucristo, tikaatsi jimaakitanairi irirori, okantawita: aakarika

Judá-mirinka, tiirika a-Judá-mirinkatzi, aakarika ompirataari, tiirika pompirataaritzi, aakarika shirampari, iroorika kooya, tima tikaatsi oitayita jiroka, owithaawakaa ikantakaayitai maawoni.

²⁹Tima awintaashiri powayitanairi Cristo, kimiwaitajaantanaka iirokami incharinintaiyaami Abraham-ni, iirokataki ñiironi okaatzi ikajyaakagaitakiniriri pairani irirori.

4 ¹Pinkimi nonkanti iijatzi. Ikimitakoitakari iinchaaniki jashitakaari iwaapati jajyaagawo inkajyaakairi paata jantaritaki. Okantawitaka irriwitaka ashitakawo jajyaagawo, iiniro jiryaanitzi, ikimitakotari ikanta ompirataari, ²tima tzimatsi kimpoyiiniriri jajyaagawo jashitakaariri iwaapati. Paata aririka jantaritaki, imonkaataaty aikantakiri ashitariri, aripaiti impaitairi jashitakitariri pairani. ³Ari akantayitakari aakaiti pairani, akimitakotakari ikanta iintsi, akimiwitakari iijatzi ompirataari, amonkaatashiwitakawo jamiyitapiintaitakari isaawiki. ⁴Iro kantacha inintapaititapaaki Pawa, jotyaantakiri Itomi, itzimantapaakawo tsinani, ontzimatyii jimonkaatapaintiro Ikantakaantaitani.

⁵Iro jotyaantantakariri onkantya isaikashiwaitantaiyaari monkaayiwitawori Ikantakaantaitani. Iro añaantaawori itomiyitai Pawa. ⁶Tima itomi pinayitaatzi Pawa, jotyaantakimiri Tasorintsinkantsi inampishiritantimi. Iriitaki ñaawaitakaayitairi aririka amanayitya, akantzi: “¡Paapá, Ashitanarí!” ⁷Ñaakiro tii pikimitakotaari ikanta pairani ompirataari, itomi jowayitaimi Pawa. Tima itomitaimi, ikowaki piñaayitairo okaatzi ikajyaakaayitakimiri.

Ampankinatyaworika Ikantakaantaitani akimitanaatyaaari pimantaari

⁸Tima pairani tii piyowitari Pawa, apa piwananitashiyitakawo jiwitsikanipaini atziri, irootaki ompirayitzimiri. Tiimaita ompawawitya jiroka. ⁹Irooma iroñaaka piyotairi iiroka

Pawapirotatsiri. Ankantakotiro, aña iriitaki Pawa yotzimiri iiroka, jaapatziyaimi. ¿Itama pikowantari papiitairo pikantawita pairani? Tii opantawo. ¿Pikowatziiima pinkimitakotaiyaari pimantaari?

¹⁰Tima pomairintapiintantakawo kitijiyiripaini, kashiripaini, iijatzi osarintsipaini. ¹¹Tii pinimotakaayitinawo. Kimitaka aminaashiyitaka okaatzi niyotaawitakimiri.

¹²Iyikiiti, pinkimi nonkantimir: Ontzimatyii pinkimitaiyaana naaka, tima nowajyaantairo nokantawita pairani, nokimitakotaimiro pikantaiyani iirokaiti kitziroini. Tii pimanintashiritawakina

¹³nomantsiyawiwitaka, nosaikimotakimi, ari okanta nitantapaakawori nokinkithatakotzimiro Kamiithari Ñaantsi.

¹⁴Aña tii pimanintashiritawakina piñaawakina nomantsiyawitaki, pikimitakaantakina naakami imaninkariti Pawa, paawakina kamiitha. Pikimitakaantakina iijatzi iriirika paawaki kamiitha Jesucristo. ¹⁵Pairani

owakiraa piñaawakina antawoiti pikimoshiriwintawakina. Kimiwaitakimi aritaki pantakinawomi nonkantimimi: "Iyikiiti, pinkithokiryiinawo poki pimpinawo". Iro pantantyaawori jiroka tima antawoiti pitakotakina. ¿Tsikama iitaka kaari pikimoshiriwintantaana iroñaaaka? ¹⁶ ¿Piñaajaantakima nokisaniintatzizimi nokinkithatakotzimiro tyaaryoori? ¹⁷Iyikiiti, ikaatzi kowatsiri intzipinashiriyitakaimi, ikowayitatzi irirori pinkinkishiritakotiri kamiithashiri jinayitzi. Tii ikamiithashiriyitzi, aña ikowayitatzi pinthainkashiriyitaina naaka, iro paapatziyantyaariri irirori. ¹⁸Kamiitha iyikiiti onkantaitatyaaani paapiintina kamiitha, tii okowajaantzi nosaikimotimi. ¹⁹Notomiiti, antawoiti okatsitzimotakina nokinkishiritakoyitzimi, kimiwaitaka okatsitakotzi tsinani. Iikiro onkatsitzimotatyina iroatzi pimonkaatantatyaaawori jinintakaakimirri Cristo. ²⁰Tsika nonkantaajaityaaka nosaikimotantaimiri janta onkantya nonkinkithawaitakaantimirri kamiitha. Tima tii niyotzi oita awijyimotakimirri.

Ojyakaawintantzí Sara ipoña Agar

²¹Nokowi jakina ikaatzi kowayitatsiri jimonkaayitairo Ikantakaantaitani. ¿Tiima ikimakotziro tsika okantakota? ²²Jiroka okantakota: Pairani itzimaki apiti itomi Abraham-ni. Itakawori itomi, iri owaiyantakiri pimantaawo, iriima pashini itomi, iri owaiyantakiri iinapirori, kaari jompirata. ²³Tima jinintakaanikiini Abraham-ni jowaiyantakaakiro pimantaawo, irootaki tasonkacha jowaiyantapiintaitziri iintsipaini. Iriima owaiyantakiri iinapirori, jinashitaka irirori, tima iriitaki ikajyaakaakinirori Pawa. ²⁴Tzimatsi oita ojyakaawintakiri jiroka apiti tsinani, tima apiti okaatzi kajyaakaawakaantsi. Tsinani iitachari Agar pimantaawo, irootaki ikimitakari ikaatzi pankinatawori jimonkaatiromi Ikantakaantaitani josankinatakaantakiri pairani Pawa otzishiki Sinaí. ²⁵Jiroka otzishi Sinaí saikatsiri Arabia-ki, ari jiitatzirori ijatzi Agar. Ikaatzi otomiyitari Agar, ikimitakotakawo tsika okanta ompirataawo. Iriitaki ojyakaawintaki Jerusalén-jatzi pankinatashiwitawori Ikantakaantaitani. ²⁶Irooma pashini tsinani iinapirotari Abraham-ni kaari pimantaawo, iri ojyakaawintaki nintaayitaachani pashiniki nampitsi iitachari ijatzi Jerusalén saikatsiri inkitiki. ²⁷Iro josankinatakoitaki pairani ikantaitaki: Okantawitaka tii powaiyantzi, maanirothaki pinawitaka, iro kantzimaitacha antawoiti piñiiro pinkimoshiritai.

Tii piñaawitawo pinkimaatsiwaitya powaiyanti, pinthaamintawintya. Tima ojyiki tzimaatsini powaiyani okantawitaka jimanintawiitakimi, ari panaakotairo tzimawitachari oimi. ²⁸Iyikiiti, ari akimitaari Isaac otomi iinapirori Abraham-ni, tima tzimatsi ikajyaakaayitakairi ijatzi aakaiti. ²⁹Ikimita pairani otomi

tsinani ompirataawo tzimaintsiri jinintakaanikiini Abraham-ni, antawoiti ikisaniintakiri otomi iinapirori tzimaintsiri inintakaanikiini Tasorintsinkantsi. Irootaki tasonkachari ijijatzi iroñaaka.³⁰Iro kantzimaitacha ¿Itama ikantaitakirri Abraham-ni osankinarintsiki? Tima ikantaitaki:

Ontzimatyii pomishitowiro pompiratani, iyaataita, aanairiita otomi.

Tima iri otomi piinapirori ashitaiyaawoni okaatzi tzimimotzimiri.³¹Ari okantzimaita iyikiiti, tii otomiyitai ompirataawo, aña akimiyitaari otomi tsinani saikashiwaitaachari.

Pintyaaryoowintairo pisaikashiwaita

5 ¹Tima iriitaki Cristo kimitakaantakawori jomishitowakaantaimi, irootaki añaantaawori asaikawaitashitaa. Ontzimatyii antyaaryoowintayitairo, tii okantzi apitairo ankimitakotaiyaari ompirataari. ²Pinkimi nonkanti. Naakataki Pablo kamantzimirori jiroka ñaantsi. Aririka pinkowi pimonkaatiro intomishitaaniitimi, aminaashiwaitaka pikimisantanaairi Cristo. ³Nokowi napiitiro nonkantiri kowatsiri intomishitaaniitya, ontzimatyii jothotyiilo maawoni Ikantakaantaitani. ⁴Tima ikaatzi kowanaatsiri jimonkaatiro Ikantakaantaitani onkantya jotampatzikashiriyitiant yaariri, jintainaryaapithaitairi Cristo, iro jiñiilo nishironkataantsi. ⁵Irooma aakaiti, ikantakaakawo Tasorintsinkantsi akimisantairi Cristo, oyaakowintashiri owiri jotampatzikashiritai. ⁶Tzimayitatsi totamishitaanitachari, iriima pashini tii jimatziro irirori. Tii okowajaanta jiroka jashiyitaira Cristo. Iro kowapirotacha ankimisantapirotnairi ari onkantya atakoyitawakaantanaiyaari. ⁷Pairani kamiitha pikanta pikimisantayitanaki. ¿Itama owajyaantakaakimiori tyaaryoori? ⁸Tii iri owajyaantakaimironi itajaantanakimiri jiyoshiiwitakimi. ⁹Tima ikantaitzi: “Kapichiini inawita shiniyakaawori tanta, aritaki imatakiro oshiniyakairo maawoni tantapatha”. ¹⁰Nawintaakari naaka Awinkathariti, iri kinkishiritakaimini iiro poshiritantawo pashiniyitatsiri. Iro kantzimaitacha, ari jowasankitaitakiri kowatsiri intzipinashiritakaimi, onkantawitatya tsikarika intzimi. ¹¹Iyikiiti, tii noshintsiwintaaajitzimi pintomishitaanitya. Ari nonkantimi, ¿Arima inkisanintawintaitakinawomi nokinkithatakotziro ipaikakotaitakiri Cristo? ¹²Iro kantzimaitacha, ikaatzi kowatsiri intzipinashiritakaimi, nokowataiki naaka iri pithokashitataitachani intotaanitya.

¹³Pinkimi nonkanti iyikiiti. Jiyoshiiyitaimi okanta piñaantayitaawori pisaikashiwaiyita. Iro kantzimaitacha, tii okantzi pantayitairo okaatzi pinintashiyitari iiroka. Aña iro kamiithatatsi pitakotawakaayitaiya. ¹⁴Ojyiki inawita ñaantsi josankinayiitakiri Ikantakaantaniki, iro kantzimaitachari, apaani okanta kowapirotachari ayotairi, okantzi:

Pitakotaiyaari pijyininka, pinkimitakaantairi pitakotawo piwatha iiroka.

¹⁵Irooma aririka powatsimaawakaiya, impoña pinkisawakaayitya iijatzi, ari piñaakiro powamaashiritawakaiya.

Inintashitaitari, opona ikowakaantziri Tasorintsinkantsi

¹⁶Pinkimi nonkanti: Aririka pantapiintayitairo ikowakaimiri Tasorintsinkantsi, ari piñiro powajyaantairo pinintashiyitari.

¹⁷Tima tzimatsi pinintashitari iiroka, tzimatsi iijatzi ikowakaimiri Tasorintsinkantsi. Tii ojyawakaa jiroka, aña inashiyita. Ari okanta iiro pantapiintantawo pinintashitari. ¹⁸Tima iriirika Tasorintsinkantsi antakaanaimironi jinintakaayitzimiri, tii pañimotairo Ikantakaantaitani. ¹⁹Tii jomaanta antapiintayitairori inintashitari, jiroka ikantayita:

Tii ikinayitawo itsipatari, imayimpiriwaitzi, ipaantawakaawaita, ñaathatashiwaitantaniri jinatzi, ²⁰jamanayitari witsikaantsi, ijyiryayita, ikisaniintawakaawaita, jiñaanaminthawakaiyani, tii jawintaawakaa, ikatsimatawakaayita, jimaamanitawakaa, ikisaniintawakaayita, tii jaapatziyawakaa, ²¹isamaniintantawaitzi, itsitokawakaa, ishinkiwaiyita, ikowapiroshiritakiro joimoshirinkawaitya jantantyaawori kaaripirori, jantayitziro tsikarika oiyitari. Tima irootaki noshintsithatakimir pairani iiro pantantayitawo jiroka. Tima aririka pantayitakiro, iiro piñiro impinkathariwintaimi Pawa. ²²Irooma okaatzi jantakaantziri Tasorintsinkantsi, añiilo atakantyta, thaaminta ankantya, kamiitha asaikanai, iiro athaawakowaita, nishironkata owanti, aapatzia ankantanti, tyaryoo ankantawintantya, ²³tsinampashiri ankantya, iiro anintashiwaitawo oityaarika. Tii onthañaapithatairo Ikantakaantaitani amayitairo jirokapaini. ²⁴Iro kantacha, ikaatzi owajyaantairori kaaripirori jashiyitaari Cristo, okimiwaitakawo impaikakotaatyiiromi inintapiintashitakari jantashiyityaarimi irirori.

²⁵Tima inampishiritantai Tasorintsinkantsi, ontzimatyi amayitapiintairo okaatzi ikowakaayitairi. ²⁶Tii okamiithatzi asagaawintawaitya, tii okamiithatzi ankantzimoniintakaawaityaari ajyininka, tii okamiithatzi iijatzi ankisaniintakowitzir iashiyitari pashini.

6 ¹Iyikiiti, aririka piñi tzimatsini ikinakaashitani, tima antapashiri pikantaka iiroka, pinkaminairi. Paamaakowintya pikijyirikari, otzimikari pikinakaashitani iiroka. ²Pimitakotawakaiya, pinkimitakaantiro pijamparyaakotawakaiyaami jinaitziro tinari. Tima ari onkantya pimonkaatantyaawori pantayitanairo ikowakaimiri Cristo. ³Tzimatsirika kinkishiriwaitachani, inkanti: “Ñaapiro ninatzi naaka”. Apaniroini jamatawiwaitaka tima tikaatsi iimachiitya irirori. ⁴Aña ankinkishiritakotya maawoni, inkini ankimoshiwaitawaitya. Iiro

akantashiriwaitashita: “Nanaakiri jirinta”. ⁵ Tima maawoni otzimayitzi antayitiri.

⁶ Ikaatzi ikinkithatakaapiintaitziri iñaani Pawa, okamiithatzি impinayitiri kinkithatatsiri, tima tzimatsi kowityiimoyitziriri irirori.

⁷Tikaatsi matironi jamatawitiri Pawa. Ikaatzi kowawitachari jamatawitirim, apaniroini jamatawiwaitaka. Okimiwaitakawo oitarika impankiitrim, aririka onkithokitanaki iiro opashinitzi okithoki irojatzi jiyoshiitai tsika okanta ipankitakiri. ⁸Ari ikimitari ikaatzi antapiintakirori inintashitari, kimitawaitaka joyiipataatyiiromi owasankitaantsi. Iriima ikaatzi antanaironi ikowakaantziri Tasorintsinkantsi, kimitawaita iri oyipiataironimi kañaanitaantsi. ⁹Ontzimatyii aamaakowintya iiro apirawintawo antayitairo kamiithayitatsiri. Iikiro aatakaatyiiro iiro okantzimoniintawaitai, iro añaantaiaawori kimiwitawori joyiipataitakiri. ¹⁰Irootaki okowapirotantari anishironkayitairi maawoni, aaka tyaaaryoopirotawakaachani akaatzi akimisantayitai.

Ithaamintawo Pablo ipaikakowintakari Cristo

¹¹Iyikiiti, naaka osankinatajaantzimirori nakoki jiroka, antawopaini nokantayitakimiro. ¹²Tima ikaatzi shintsiwintakimiri pintomishitaaniytya, inintakaashiwaitawo irirori, iro jinimotakaantyaariri ikaataiyini. Ari onkantya iiro imaamaniwaitantari inkinkithatakotiri Cristo ipaikakoitakiri. ¹³Tima ikaatzi totamishitaanitainchari, tiitya jimonkaataajaitziro Ikantakaantaitani. Iro kantacha ishintsiwintaiyakimini iiroka pintomishitaanitayaani, ari onkantya jasagaawintantyaari aririka jimatakaakimiro ishintsiwintzimiri. ¹⁴Irooma naaka tii nokowi nasagaawintawaitya, aña iro nokowataiki nonthaamintaiaawo ipaikakotaitakiri Awinkathariti Jesucristo. Tima ipaikakowintakina naaka Cristo, okimiwaitanaawomi onkamapithatatyinami isaawisato, ari nokimitzimotakawo iijatzi naaka nokamapithatakro isaawisato. ¹⁵Tikaatsi oitzimotanaiyaari Cristo aakarika totamishitaaniri, tiirika atomishitaanira. Aña iro kowapirotanaachari ikimitakaantayitaiit owakiraami jiwitsikayiitai. ¹⁶Inkaati kimsantayitaironi nokantayitakiri, ari isaikayitai kamiitha, nishironka jowayiitairi. Ari inkantaiyaari ikaatzi jashipiroyitaari Pawa, ikimitaawitakari pairani Israel-mirinkaiti.

¹⁷Ari okaatapaaki iyikiiti, tii nokowi imaamaniwaitaitina. Tima oyikitaki jowirontawintaitakinari naaka Awinkathariti Jesús.

Iwiyaantawori withataantsi

¹⁸Iyikiiti, onkaminta inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo. Ari onkantyaari.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI EFESO-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo, Jotyaantapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakaakinari Pawa. Iirokaiti nosankinayitzini pikaatzi jashiyitaimi Pawa, pikinatanaari ijatzi Jesucristo pawintaanaari janta Efeso-ki. ²Onkaminta inishironkataimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitimiri ijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Itasonkashiriwintantzi Cristo

³Thami anthaamintaiyaari Pawa, iwaapatitari Awinkathariti Jesucristo, iri tasonkashiriwintairi jotyaantakairi Cristo ipoñaakawo inkitikinta. ⁴Iri yoshiitakairi kitziroini tikiraaminta jiwiitsikiroota kipatsi, jiyotsitaka ari jashiyitai Itomi, kitishiri ankantzimotaiyaari, tikaatsi ikantakotai. ⁵Antawoiti jitakoyitakai. Ari okanta jotyaantantakairiri Jesucristo, iro opoñaantari itomiyitai, tima ikowitzataika pairani inishironkayitai. ⁶Irootaki anthaamintantaiyaariri Pawa, tima antawoiti inishironkayitai, jaapatziyayitai, iro opoñaantari jotyaantakairi jitakopirotani. ⁷Tima antawoiti jitakoyitai, ipinakowintayitai ikopathainkawintakai Itomi. Ari okanta ipiyakontairori antayiwitakawo kaaripirori. ⁸Ari ikinakaatakiro Pawa, tima yotaniri jinatzi, iroopirori ikinkishiritani irirori. ⁹Jiyotakaayitairo okaatzi ikinkishirtsitakari irirori, tikaatsi yowityawoni onkaati jantairi. ¹⁰Tima okaatzi ikinkishirtsitakari, ari othotyaatyta imonkaayitaiya. Aririka impiyai Cristo, ari impinkathariwintapairi maawoni tzimayitatsiri inkitiki, ijatzi kipatsiki.

¹¹Ikinkishirtsitakawo okaatzi jiyotakaayitairi iroñaaka. Irootaki jiyoshiyitantairi, tima ikajyaakaitssitakairi Itomi jotyaantainiri aakaiti. Tima okaatzi jantayitakiri, iro ikinkishirtsitakari

irirori.¹² Irootaki jimayitantakawori jiroka Pawa, onkantya nonthaamintantaiyaari nokaataiyini nitayitakawo nawintaakari Cristo.¹³ Ari pikimiyitakari iijatzi iirokaiti, owakiraa pikimakotawakiri Cristo, ikinkithatakotaitapaakiro Kamiithari Ñaantsi, pikimisantanaki. Tima ikajyaakaitsitakimirri pairani jotyaantimirri Tasorintsinkantsi, iri yotakaimironi jashiyitaimi, ari inkantataityiironi inampishiritantaimi.¹⁴ Tima añiilo tii jookawintai Tasorintsinkantsi, ari ayotziri imapiro Pawa jothotyiilo okaatzi ikajyaakagairi. Ari onkantaatyiiya irojatzi inkimitakaantairomi jomishitowaatyiirimi ikaatzi ipinakowintairi jashiyitaari. Irootaki inthaamintawintantaityaariri.

Yoshiritakaantzirori ipoña oñaagantzirori

¹⁵ Tima nokimakotakimi tsika pikanta pikimisantanairi Awinkathariti Jesú, tsika pikanta pitakoyitanaari ikaatzi itasorintsitakaitairi,¹⁶ tii nowajyaantziro nopaasoonkitakowintzimi, namanamanaatakotapiintzimi.¹⁷ Namanamanaatari Iwawani Awinkathariti Jesucristo, ashuyitawori owaniinkawontsi. Iro nokowakotziriri jiyyoshiritakaimi, joñaagapirotaimiro tsika ikantakota irirori,¹⁸ inkinkishiritakaimi onkantya piyotakotantyaawori joyaakoniintari ikaimashiriyiitairi, piyotakotantyaawori iijatzi owaniinkatataika joñaagayitairiri Pawa jashiyitaari,¹⁹ piyotakotantyaawori iijatzi antawoiti ishintsinka tikaatsi kimityaarini. Ojyiki onkantakaayitai ishintsinka akaatzi akimisantayitairi. Tima irojatzi ishintsinka²⁰ jowiriintantaariri pairani Cristo ikamawitaka, jaanairi inkitiki, joosaikawairi jakopiroriki.²¹ Ari ikaatairai Pawa ipinkathariwintairi maawoni pinkathariwitachari. Tii apa impinkathariwintairi ikaatzi tzimayitatsiri iroñaaka, ari ikaatzi impinkathariwintairi tzimayitaatsini paata. Imapiro janaakotantaki, tima pinkatharipirori jinatzi.²² Tima irijatzi Cristo jimatakairi Pawa ijiwatairo maawoni, ikimitakowaitakari aatzikiriri iisanaintani. Irijatzi Cristo ikimitakaanta Pawa iriimi jiitotaiyaarimi ikaatzi kimisantaatsiri.²³ Iriima ikaatzi kimisantayitaatsiri, kimiwaitaka iwathami jinaatyiimi Cristo, inampishiriyitantaari. Jothotyiilo iijatzi Cristo isaikayitaki tsikarika jantapaini.

Jitakotai Pawa iro awisakoshiriyitantaari

2 ¹Iriitaki Pawa añaakaayitaimiri iirokaiti, tima pairani kimiwaitaka owamaayitatiyimimi piyaaripiroshirinka,² iro pantayitapiintakiri tsika ikanta piñaayitziri isaawisatziti, pantashitakawo ikantakaantziri oshinchirori tampiyainka, irijatzi kantakaawori ijyikitantari piyathariiti.³ Ari akantawitakari pairani maawoni aakaiti, antapiintakiro anintakaashiyitari, añaamatashiyitari iijatzi, irootaki akinkishiritapiintakiri. Ari ojyakowitakari inkaati jowasankitaayitairi.

⁴Iro kantzimaitacha Pawa nishironkatantaniri, jitakoyitai antawoiti,
⁵jañaakaayitai owamaimawitakai kaaripirori, jañaakagairi Cristo. (Tima
antawoiti inishironkataimi Pawa, irootaki jowawisaakoshiritantaimiri
ijatz iiroka.) ⁶Tima jañaakagairi Cristo, ari inkimitsitairi aakaiti.
Iri kantakaawori atsipashiritantaariri Cristo Jesús inkitiki. ⁷Iro
jantantakawori maawoni jirokapaini jiyoyiitantlyaari antawoiti
jinishironkatantaki, jotaantakairi Cristo Jesús jowawisaakoshiriyitai.
⁸Irootaki piñaantaawori pawisakoshiriyitai poshiriyitaari. Aña
iri Pawa, kimitakaantaawori impashitaimiro awisakoshiritaantsi,
⁹ti iiroka matironi powawisaakoshiritya apaniroini. Ari onkantya
iiro pasagaawintashiwaitanta. ¹⁰Tima iro jiwitsikayitantakairi
ankimisantairi Cristo Jesús antayitapiintainiri kamiithayitatsiri, irootaki
ikowakaayitakairi kitziroini antayitainiri.

Aripirotairi Cristo ipaikakoitakiri

¹¹Tima maawoni iirokaiti tii pi-Judá-mirinkatzi, jiiyitzimi nojyininkapaini
“Kaari totamishitaaniri”. Iriima iriroriiti jiitawakaayita “Totamishitaaniri”.
Tikaatsi oitzimaitya, tima jantashiyitakawo koñaanitatsiri awathaki.
¹²Pinkinkishiritakota pairani tikira pikimisantziriita Cristo, tii
pitsipawitari Israel-mirinkaiti, pinashitaiyakani. Tii piyotakowitawo
ikajaakaawakaari. Okantawitaka pisaiki kipatsiki, tii piyotakotziri Pawa,
tikaatsi poyaakoniinti. ¹³Irooma iroñaaka pikimisantairi Cristo Jesús,
paapatziyaatyaa Pawa. Okantawitaka intaina powawitakari pairani, iro
kantacha ikapathainkawintakimi pairani Cristo, aripaiti paapatziyaari
Pawa. ¹⁴Ari okanta ikantakaakawo Cristo asaikantaari kamiitha. Iriitaki
kantakaakari Judá-mirinka ijyininkatantaariri kaari Judá-mirinkatatsini,
jaapatziyawakaa. Tima pairani antawoiti ikisaniintawakaayitaka. Irooma
iroñaaka kimiwaitaka jotantoryaatyiiromi otantotsi jiyoshiwitakari
kitziroini. ¹⁵Kantakaantakirori opoñaantakari ikisaniintawakaa antawoiti,
tima nojyininkapaini owanaa ikisaniintapiintakiri kaari monkaatironi
Ikantakaantaitani. Iro kantacha ikimaatsiwaitakawo pairani iwathaki
Cristo, ipiyapithatairi kantakaantzirori ikisaniintawakaa, ari opoñaanaa
jaapatziyawakaayitanaa, okimiwaitanakawo apaanimi atziri ikantanaa
iroñaaka. ¹⁶Tima ikamawintakai pairani Cristo ipaikakoitakiri,
ari okaatapaaki akisaniintawakaapiintaka, akimitakaantanakiro
owamaakityiromi. Tima apaani akantanaa awathaki aripiroyitaari Pawa.
¹⁷Iro ikantsitantaitakari:

Ipokaki, ikamantayitaimiro Kamiithari Ņaantsi onkantya
pisaikantaiyaari kamiitha, tima intaina pisaikayitaki. Ari
ikimitaayitakiri ijatz ijakayitatsiri okaakiini.

¹⁸Tima iri Cristo kantakaakawori añaantaawori atsipataari awintaari Pawa,
tima apintzi jinatzi Tasorintsinkantsi matakairori. ¹⁹Tii piyotakowitari pairani

Pawa, tii piyininkawitari iijatzi. Iro kantzimaitacha pikimiyitaari iroñaaka ikaatzi kimisantayitziriri, tii pipashinitzimotairi, tima piyininkayitaatyari Pawa.²⁰ Pikimiwaitanaawo iirokami mapipanko jiwitsikaitakimi. Iriima Kamantantaniriiti ipoña Otyaantapiroriiti, iri kimityaawonimi otzitironi. Iriima Cristo iri kimitatyawonimi mapi jowayiitakiri onaminaki otzipankotzirori.²¹ Tima okaatzi jiwitsikaitantakawori mapipanko, kamiitha opiwiryaawakaayita irojatzi iwitsikantatyari itasorintsipankoti Awinkathariti.²² Ari pikimiyitanaari iirokaiti, pikimiwaitakawo okaatzi piwiryaayitainchari, ari inampishiritantaimi Pawa.

Inkinkithatakairi Pablo kaari Judá-mirinkatatsini

3 ¹Irootaki opoñaantari, naaka Pablo, tima jomontyaitakina nokinkithatakotaimiri Jesucristo iirokaiti kaari nojyininkata,² piyotaiyini iri Pawa owakinari nonkinkithatakaayitaimi, tima antawoiti inishironkatakimi. ³Tima aritaki nosankinatakimiro kapichiini tsika okanta jiñaawiyatakaakinawo kaari jirotakowiita pairani. ⁴Aririka piñaanatakiro, ari piyotairo okaatzi naaka niyotakotairiri Cristo kaari jirotakowiita pairani. ⁵Tima pairani tikaatsi atziri yotakowityaawoni jantiri Pawa. Iro kantzimaitacha, jirotakaana Tasorintsinkantsi nokaatzi Notyaantapiroritzi iijatzi Kamantantaniriiti. ⁶Jiroka kaari jirotakowiita: Aña jawisakoshiritsitaiya kaari nojyininkawita aririka inkamantayitairi Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo Jesús. Ari joñaagairi ikajyaakagaitakiriri Judá-mirinka, tima ijyininkayitawakaa. ⁷Irootaki nimatantaawori iroñaaka nokinkithayitairo, iriitaki Pawa tasonkawintashiritanari nantantawori, tima owanaa inishironkataana, otzimimotziri ishaintsinka irirori.

⁸Aña naaka janaakotani maawoni oitishiritaari. Iro kantzimaitacha inishironkataana naaka, ishinitakina nokinkithatakotainiri Kamiithari Ñaantsi kaari Judá-mirinkatatsini, iro jirotantaiyaari antawoiti itasonkawintayitairi Cristo. ⁹Ishinitakinawo noñaagairi okaatzi manakowitachari pairani jantiri Pawa. Tima iri witsikayitakirori maawoni anaayitairi iroñaaka. ¹⁰Iro jantantakawori maawoni jiroka, onkantya jirotantyaari inkitiwiriiti pinkathariyitatsiri, yotaniri ikanta Pawa, aririka jiñaayitai akaatzi akimisantairi. ¹¹Tima iro ikinkishiritapiintakari jantiri, irootaki jotsyantantakariri Awinkathariti Cristo Jesús. ¹²Tima awintaari iroñaaka Cristo, aritaki jaapatziyai Pawa, iiro athaawashiriwaitzi. ¹³Irootaki nokantantzimiri: Ñaa okantzimoniintzimikari okaatzi nokimaatsikowintakimi. Aña iro thaamintashiritaayitimini iirokaiti.

Antawoiti itakotaantsi kaari jothotyaiti jirotakoitiro

¹⁴Irootaki opoñaantari notziirowashitari Ashitariri Awinkathariti Jesucristo, ¹⁵tima iri iwaapatitakari Pawa, ikimitakaantayitai aakayitaki

ijyininka. Okantawita aakarika inkitijatzi, aakarika kipatsijatzi.

¹⁶ Nokowakotapiintakiri Ashitairi, otzimimotziri owaniinkayitachari, antawoiti intasonkawintayitimi, jaawiyaashiritakaimiro Itasorinka.

¹⁷ Nokowakotapiintakiri iijatzi Cristo inampishiriyitantimi, tima pawintaayitanaari iirokaiti. Pinkimitakotaawo pankirintsi parithatatsiri kamiithaini, iro paapaikantanatyat jitatkonka. ¹⁸ Iro inkimathapirotantaiyaawori oitishiritaari, okimiwaitakawo antawoiti inatyiimi jitakonka Cristo, santha onkaatimi, jinoki onkantyaami, inthomai inatyiimi. ¹⁹ Irootaki namanakotapiintantzimiri pinkimathapirotairo antawoiti jitakotai Cristo, anairo maawoni jiyotakowiitari, iro piñaantaiyaawori jothotyiimi Pawa isaiasheriprotantaimi.

²⁰ Thami anthaamintaiyaari Pawa, tzimatsiri ishindsight, iriitaki ñaakaayitaironi owanaa anaanakiro okaatzi akamiyitziriri. Iiro othotyiilo ankinkishiritakotiro ishindsight aririka añaayitiro jantzimoshiriyitairi. ²¹ Thami anthaamintaiyaawo okaatzi jantakaakiriri Cristo Jesú, iijatzi okaatzi jantzimotziriri awintaayitaariri. Ari inkimitaiyaari inkaati ancharinitaiyaari ari inkantaitaatyaani iijatzi inthaamintaiyaari irirori. Ari onkantyaari.

Withaa ikantakaayitai Tasorintsinkantsi

4 ¹ Ari okantayitakari, tima jomontyaitakina nokinkithatakotziri Awinkathariti. Irootaki nonkantantimiri: Pantapiintainiri ikowakaayitaimiri, tima ikaimashiritani pinayitatzi. ² Tsinampashiri pinkantaiya, aapatziyashiri pikantantai. Iro pisamawakaayita. Aña ontzimatyii pitakotawakaayitaiya. ³ Piñaashintsitaiyaawo pisaiki kamiitha, tima iri Tasorintsinkantsi owithaawakaayitaimiri. ⁴ Okimiwaitakawo apawatha akantanaa, tima apaani ikanta Tasorintsinkantsi. Ari okimitari iijatzi apaani okanta ikajyaakaayitaimiri Pawa poyaakoniintairi. ⁵ Apaani ikanta Awinkathariti, apaani ikanta akimisantairi, apaani ikanta owiinkaawintaari. ⁶ Apaani ikanta Pawa, iriitaki Ashiyitairi maawoni. Iri pinkathariwintayitairi maawoni, jothotyiilo inampishiriyitanta maawoni. ⁷ Iro kantacha, inashiyitaka jimatakaayitairi Cristo itasonkawintayitakai. Okimiwaitakawo oityaami impashiyitakairimi. ⁸ Irootaki josankinatakoyiitakiri pairani kantatsiri:

Tzinagaa, jiwatairo joitsinampaakiri owayiriwitakariri.

Tima okaatzi jaapithatantakiri, ipashiyitaari jowayiriti.

⁹ ¿Jitama ikantantitari: “Tzinagaa?” Iro ikantantitari, tima ipokitsitapainta isaawiki jaka kipatsiki. ¹⁰ Tima itzimi ijyaawiinkainchari kipatsiki, irijatzi tzinagaachari janaapirotanakiro inkiti, iro jothotyaantaawori isaikantaawo maawoni tsikarikapaini. ¹¹ Iri tasonkawintantaatsiri okanta Otyaantapiroritantari tsikarika

akaayitzi. Tzimatsi pashini kamantantaniritsiri. Tzimatsi pashini kinkithatakanayitanairori ñaantsi jawisakoshiritantaitari. Tzimayitatsi iijatzi pashini jiwayitanairiri kimisantzinkari, tzimayitatsi iijatzi yotaantaniriiti. ¹² Ari ikantayitaari maawoni jirikaiti, iriyyitaki yotakaayitairini inkaati oshiriyitaachari tsika inkantya jantawaitainiri Cristo, inkini jiwitsikashiritakaayitaiyaari, inkimitantyaaworimi iwatha Cristo jinatzi. ¹³ Irojatzi añaantaiyaawori ayopirotakotairi Itomi Pawa, onkimityaawomí awithaaawakaatyiyyaami akimisantayitai. Iro amatantyaawori aatakairo ojyakotaiyaari Cristo, antapashiritanaatyiimi. ¹⁴ Aritapaaki akimitakari ikanta iintsi, owanaa ipashiniyitzi iikiro jiyaatatzí ikimotatzí. Timá ari ikimiyitari kaari jyinkaatsini jamatawiyiitiri, jiyotaitiririka kaari tampatzikatatsini. Iriyyitaki kimitakawori aapanayitakairi tampiya, okinayitzi tsikarikapaini. ¹⁵ Aña iro akinkithatakoyitai tyaaryoopirotatsiri onkantakaakai atakonka. Ontzimatyii antapashiriyitai, ankimitaiyaari tsika ikanta Cristo irirori. Timá iri Cristo kimitanaiyaawonimi aito, ¹⁶ irooma maawoni aakaiti akimitawo aakami iwatha. Apaani atziri oimonkachari iwathaki kamiitha jiwithaaawakaayita jowawitonkiyita, timá kamiitha ikanta itikatsitzi iwathaki. Ari ankantayitaayaari aakaiti iwathayitai Cristo, antawaitainiri kamiitha irirori, amitakotawakaayitanaiya, atakotawakaanaiya iijatzi.

Owakiraari añaantari ikantakaayitaawo Cristo

¹⁷Pinkimi nonkantimiro okaatzi jiyotakaakinari Awinkathariti: Aritapaaki pikimitakoyitari isaawisatzizti, tima aminaashiyitaka jantayitziro okaatzi ikinkishiritari, ¹⁸ okimiwaitakawo ikinkishiritani tsiniriwiri. Kisoshiri ikantayitaka, tii ikowaiyini jiyotakotairi Pawa, tii jiñiiro jinintaiyaawo inintakaawitakariri. ¹⁹Tii inkaaniwintaiya, iro ayimatakiri imayimpinka, iyaaripiroshirinka jamitapiintakari, iijatzi ijjyampsitsinka. ²⁰Irooma iirokaiti, piyotakotairi Cristo, tii okantzi pantayitairo jiroka. ²¹Tima imapiyorika pikimisantairi, piyotanairo tyaaryoori inatzi okaatzi jiyotaantapaintziri irirori. ²²Tsikarika pikantayiwita pikaaripirotzí pairani, ontzimatyii powajyaantayitairo, tima amatawaitakimi okaatzi pinintawaitziri iiroka. ²³Aña ontzimatyii pinkimitakaantairo owakiraataatyiimi pikinkishiryaa. ²⁴Ontzimatyii powakiraashiriyitai, iro jiwitsikantakimiri Pawa pairani pinkimitaiyaari irirori, tampatzikashiripiyo pinaatyi, kitishiripirori pinkantya.

²⁵Tii okamiithatzi pamatawiyitanairi pijyininkapaini, iro kamiithatatsi piñaaniyitaiyaawo tyaaryooyitatsiri. Timá okimitanaatyawo awithaaawakaatyiyyaami. ²⁶Iijatzi okimitari, aririka pinkijja, pintyaaryooti pikaaripiroshiritzikari. Ontzimatyii piñaashintsityawo powawisaantyaawori thaankiini pimashirinka, iiro pimaakotziro irojatzi pashini kitijyiri, ²⁷pishinitairikari Kamaari jantakaimiro

kaaripirori.²⁸ Koshintzirika pinatzi, powajyaantairo, ontzimatyii pantawaitai. Pinkimaatsiwintyaawo pantawaiwintiro pikowayitziri, onkantya piñaantyaawori ontzimimoyitimi, iro pimpashiyityaariri ashironkaayitachari.²⁹ Iijatzi okimitari, tii okamiithatzi piñaawaitashityaawo kaaripirori ñaantsi. Aña iro piñaawaitapiinti kamiithari ñaantsi, onkantya piwitsikashiritakaantyaariri kimayitzimiri.³⁰ Iirorika pantayitanairo kamiithayitatsiri, ari jowashiritakotakimi Tasorintsinkantsi poñaachari Pawaki. Tima iriitaki kimpoyaawintapiintakimiri irojatzi paata pawisakoshiritantaiyaari.³¹ Powajyaantairo iroñaaka pikisashiritaka, aritapaaka pikisapiintaka, piñaakatsimatantzi, piñaanaminthatantayitzi, pikijyimatantzi. Ontzimatyii powajyaantairo pantayitakiro kaaripiroytatsiri.³² Aña ontzimatyii pinkamiithashiritai, pinishironkatawakaayitaiya. Ontzimatyii pimpiyakoyitairi ikaatzi owaaripiroshiritakimiri, ikimitagaimi Pawa ipiyakotaimi irirori ikamimotaimi Cristo.

Tsika inkantaiya jashitaari kitainkari

5 ¹Tima jitakoyitani pinatzi Pawa itomiyitaimi, ontzimatyii pinkimitakotaiyaari ikimita irirori. ²Itakoshiri pinkantanti, pinkimitakotaari Cristo jitakoyitakai, ishiniwintakai impaikakoitiri. Irootaki kimitakawori okasankainkatzi itagaitziniriri Pawa, owanaa okamiithatzimotakiri.

³Tima oitishiritaari ikantakaitami iirokaiti, tii okamiithatzi pimayimpiriti, imapiro okowiinkatzi. Tii aritaajaitzi pikinkithatakoyitairo. Ari okimiyitari pashini kaaripiroytatsiri, iijatzi okimita aririka pinintayitiro ajyaagawontsi. ⁴Tii okantzi piñaawaiyitiro kaaripirori, potsinampaantayiti, tii opantawo jirokapaini. Aña iro kamiithatatsi pimpaasoonkitairi Pawa. ⁵Ari piyotaki iiroka iiro jagaitairi mayimpiriwaitatsiri tsika ipinkathariwintantai Cristo itsipatari Pawa. Ari inkimityaari iijatzi kaaripiroshiritatsiri, ikaatzi nintayitzirori ajyaagawontsi ikimitakaantawo iwawanimi inatyi.

⁶Tzimatsi kaminaayitimini inkowi jamatawitimi, ari onkantya joitzipinashiritantimiri. Ari jowasankitairi Pawa inkaati piyathatachani.

⁷Tii aritaajaitzi iijatzi pintsipaminthatyari jirikaiti. ⁸Tima pairani tikira pikimisantziriita Awinkathariti, kimiwaitaka pisakatyiimi otsinirikitzi, pantayitapiintakiro kaaripirori. Iro kantacha jashitaimi Pawa, kimiwaitaa pisakaatyiimi okitijiyiinkatzi. Irootaki pisakantaiyaari kamiitha pinkimitakaantanakiro isaikaitzi okitijiyiinkatzi.

⁹Tima inampishiritantaimi Tasorintsinkantsi, ari piñaayitairo pinishironkatantai, pintampatzikashiritai, piñaawaitapiintairo tyaaryoori.

¹⁰Ontzimatyii pantapiintayitanairo kamiithatzimotirini Awinkathariti.

¹¹Iiro pitsipaminthatari kimitakariri saikayitatsiri otsinirikitzi. Aña

pinkaminaathatiri, tima tii okamiithatzi jantayitziri, aminaawaitaantsi inatzi. ¹² Tima antawoiti owañaantsi aririkami ankinkithatakotiro okaatzi jantayitziri jimanankiini. ¹³ Iro kantacha aririka pinkaminaathatiri, kimiwaitaka pootatyiinirim iyaaripironka. Aritaki inkinkishiritanaiya, inkowanakiro inkamiihashiriyitai, tima okimitatyawa wo isaikanaatyiimi okitijiyiinkatzi. ¹⁴ Irootaki josankinaitantakari pairani, ikantaitzi:

Aritaki pimaaki, pinkakiti,
Pintzinai pitsipayitakari kaminkari,
Iri ootaimini Cristo.

¹⁵ Aamaakowinta pinkantawintaiyaawo onkaati pantayitiri, iiro pojyakoyitari masontzishiriri, aña iri pinkimitakota ikantayita yotaniri.

¹⁶ Iiro pisaiakawaitashita, tima tzimatsi ojyiki kaaripiroshiririit. ¹⁷ Iiro pimasontzishiriwaitzi, aña paminaminatiro pinkimathatairo ikowakaimiri Awinkathariti. ¹⁸ Iiro pishinkiwaita, tima ojyiki okowiinkatzi.

Aña iro kowapirotacha isaikashiritantaimi Tasorintsinkantsi.

¹⁹ Pinkinkithatakotawakaanaiyaawo Salmo-paini, pimpampithaayitairo onkaati jiyoshiritakaimini Tasorintsinkantsi, thaaminta pinkantawintyaari Awinkathariti. ²⁰ Paasoonki powapiintairi Ashitairi Pawa piñaayitziro maawoni tsikarika oyita, pimpairyaanairi Awinkathariti Jesucristo.

Pimpinkathatawakaayitaiya

²¹ Ontzimatyii pipinkathatawakaayitaiya, tima pinkatha powayitairi Pawa. ²² Iinantitarí, pipinkathatairi piimiiti, pinkimitakaantiri

pipinkathatziri Awinkathariti. ²³ Tima ikaatzi iimintaitari ijiwatziro iina, ikimitakari Cristo ijiwatziri kimisantzinkariit. Tima Cristo

ikimitakaantari kimisantzinkariit iriimi iwatha, iriimi Cristo iitotanaiyaarimi iriroriit. Irijatzu owawisaakoshiriyitairini. ²⁴ Tima

maawoni kimisantzinkariit pinkatha jowairi Cristo, ari onkimiyityaari tsinaniiti opinkathatapiintairi oimiiti. ²⁵ Iimintitarí, pitakoyityaawo piinaiti, pinkimitakotaari Cristo jitakoyitakari kimisantzinkariit,

irriitajaantaki shiniwintakariri ikamawintayitairi. ²⁶ Iro jantantakawori jiroka onkantya intasorintsitakaantairi. Ari imataari jowiinkaataitya, ikantapiintaitzi: “Nokimisantairo Iñaani”. ²⁷ Tima ikowatzi Cristo

kitishiri inkantayitaiya ikaatzi kimisantairiri, kimitajaantakimi tii ikaaripiroshiritzimi kapichiini. Jojyakotari Cristo ikanta pairani aatsini

iina, tii ikowi jiñiilo iinatyaaari ontsimitsiwaiti, ompitsipookiwaiti, aña owaniinka onkantya. ²⁸ Iro jantayitairi iimintaitari, jitakotyaawo iinaiti. Inkimitakaantiro jitakotawo iwatha irirori, ari inkimitanairo iijatzi iinaiti jitakotyaawo. ²⁹ Tima tii jiñaitzi apaani kimaatsitakaawaityaawoni iwatha, aña itakopirowaita ikanta. Ari ikimitairi iijatzi Cristo ikaatzi kimisantayitairiri. ³⁰ Ikimitakaantayitaari iriirkami imishina, iriirkami itonki, iriirkami maawoni iwathaki. ³¹ Tima ikantaitzi:

Ari jookawintairi shirampari ashitariri, jayi iina, apaani inkantaiya iwathaki jaawakaana.

³²Owanaa okompiwitaka pairani inkimathayiitiro jiroka. Aña iri Cristo ojyakaawintacha jaka, ipoña ijatzi kimisantayitairiri. ³³Ari okantari, ontzimatyii pitakoyitaiyaawo piinaiti, pikimitaa pitakota iiroka. Ari onkimiyyitanaayaari ijatzi iinataitari, opinkathayitairi oimi.

6 ¹Iintsiití, pikimisantairi ashitzimiri, tima irootaki kamiithatatsiri ikowakaimiri Awinkathariti. ²Ojyiki ikantakaantakiri pairani Pawa. Iro kantacha ari osatikakari apaani Ikantakaantani itanakawori okinkithatakotziro ikajyaakairi Pawa, ikantaki:

Pipinkathatairai ashitzimiri,

³ Aritaki piñaakiro osamani paminawaiti jaka kipatsiki.

⁴Irooma iirokaiti iwaapatiitarí, tii okamiithatzi pinkisakaawaityaari powaiyaniiti, aña iro kamiithatatsi pintampatzikayitiri, pinkaminairi tsika okanta ikowiro Awinkathariti.

⁵Ompirataarí, pinkimisanti iirokaiti onkaati jompiraitimiri. Iiro pamatawiwaitziri ompiratzimiri. Pinkatha powiri, pinkimitakaantiri pipinkathatziri Cristo. ⁶Iiro powakowintashiwaita pantawaitiniri aririka jaminimi, iro pinimotakaantyaariri. Aña pashi powiro pantawaitapiintiniri, tima jompiratani jowanaimi Cristo, pantiro ikowiri Pawa. ⁷Shiritha pinkantawintyaawo jompirayitzimiri, pinkimitakaantiro iriitajaantakimi Awinkathariti pantawaitiniri, kaari atziri. ⁸Tima ayotaiyakini, iri Awinkathariti pinayitaini okaatzi antayitakiro kamiithari, onkantawitatya aakarika ompirataari, tiirika jompirayiitai. ⁹Ari pinkimityaari ompiratantaniriití, ontzimatyii paapatziyaari pompiratani, iiro pasaryiimawaitari. Tima jompiratari Inkitijatzí pompiratani, ari ikimitsitzimiri ijatzi iiroka, jompiratzimi, tikaatsi imaakiniti irirori.

Ipiyawintashiritantari kimisantanaatsiri

¹⁰Iyikiiti, piñaashintsishiritya, tima iri Awinkathariti otapishiritantimironi ishindsighta. ¹¹Pinkimitakaantiro pinkithaatatakotatyawomi jashitari Pawa ipiyakowintantaitari. Iro piñaantyaawori pimpiyatyaari kamaari. ¹²Tima kaari atziriití koñaawoini antaminthayitaini, iri antaminthatairai kaari koñaayitatsi. Iriiyitaki pinkatharitashiwintawaitachari, tzimawitachari ishindsighta, tsiniriwiri jinayitzi ompiramintatariri isaawisatzi, irijatzi antashiwitakawori kaaripirori inkitiki. ¹³Ikimita apaani owayiri jawintaawo iithaari ashirotsiri, ari pinkimitanayaari iiroka pawintaayitanayaari Pawa. Aritaki pimatakiro pimpiyakowintya. Tima aririka piñaashintsishiripirotanatya, tikaatsi iiwokashiritimini. ¹⁴Pintyaryooyitai, pinkimitakotaari ikanta jiwitsikaanta owayiriiti.

Tima iro jitapiinta joojothakiyitanatyawaawo iithaari iiro ipakoowaitanta. Ari pinkimitapiintanaiyaari iirokaiti, pinkinkishiritakoyitanairo tyaaryoori, ari onkantya iiro pipakooshiriwaitanta. Ikithaatapiintawo owayiriiti ashirotaki ishipaniiki, inkini otzikaawintiri. Ari pinkimitanaiyaari iirokaiti tampatzikashiri pinkantayitanaiya, tima iro otzikaawintashiritimini. ¹⁵ Ityaantapiintari owayiriiti i-zapato-ti, inkini jiyaayiti tsikarika. Ari pinkimiyitanaiyaari iirokaiti aamaakowinta pinkantapiintaiya inkini piyaayiti tsikarika pikinkithatakotairo Kamiithari Ņaantsi isaikantaitari kamiitha. ¹⁶ Jawintaapiintawo owayiriiti jotzikaawintaminto joirikayitziri iiro okintantari paampakiiyitaintsiri chikopi. Ari pinkimiyitanaiyaari iirokaiti pawintaapirotanaiyaari Pawa inkini potzikaashiriwintanaiya pimpiyatantyaariri kamaari. ¹⁷ Jawintaapiintawo owayiriiti ashironaki jamathaitari. Ari pinkimitanaiyaari iirokaiti pawintaayitanaiya jowawisaakoshiritaimi Pawa. Ipiyakowintantapiintawo jowathaaminto owayiriiti. Ari pinkimiyitanaiyaari iirokaiti pimpiyakowintantyaawo Iñaani Pawa inkinkishiritakaimiri Tasorintsinkantsi. ¹⁸ Pamanamanaatapiintayitai, tima Itasorinka Pawa kinkishiritakaiyaamini pinkowakotiriri. Tyaaryoo pinkantayitanaiya inkini pamanakotapiintanaiyaari maawoni otishiritaari. ¹⁹ Impoña pamanakoyitakina naaka, iñaapirotakaantinari Pawa niyotantyaari nokinkithatakotanairo Kamiithari Ņaantsi kaari jiyotakowiita pairani. ²⁰ Tima iro kamiithatatsi noñaapirowintyaawo nonkinkithatakaanti. Irootaki jomontyaawintaitakinari. Iro kantacha iikiro niyaatakaatyiyo nonkinkithatakaanti.

Iwiyaantawori withataantsi

²¹ Aririka jariitapaatyta Tíquico janta pisakaiyini, iriitaki kamantapaakimini tsikarika nokantaka, tsikarika iita nantayitakiri jaka. Tima jirika Tíquico iyiki jinatzi, nitakopirotakari. Iri tyaaryoootaintsi jimitakotakina nokinkithatakantaki. ²² Iro notyaantantyaariri, onkantya piyotantyaari tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Ari onkantya pinthaamintashiritantyaari.

²³ Ari okantzimaita iyikiiti. Onkamintha isaikakaayitaimi kamiitha Ashitairi Pawa, ari inkimitaimiri ijijati Awinkathariti Jesucristo.

Ari onkantya pitakotawakaantanaiyaari, awintaashiri powanairi.

²⁴ Onkamintha inishironataimi Awinkathariti Jesucristo, pikaataki pitakopirowaiyitaari! Ari onkantyaari.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI FILIPOS-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo otyaantzimiroji roka osankinarintsi, ari notsipatakari Timoteo nosankinatzimiro. Tima jompiratani Jesucristo ninayitzi. Iiroka nosankinayitzini janta Filipos-ki pikaatzi ikitishiritakaimi Cristo Jesú. Irijatzi nosankinatzini ikaatzi jiwayitzimiri pinkimisantayitai.
²Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaiakakaayitaimi. Ari inkimitaimiri ijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Jamanamanaatakoyitari Pablo kimisantzinkariiti

³Aririka nonkinkishiritakotapiintimi, owanaa nopaasoonkitziri Pawa. ⁴Kimoshiri nokantapiintaka aririka namanamanaatakoyitimi, ⁵tima ari akaataiyakini akinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi. Irojatzi pikantanakiro pairani owakira pikimawakina nokamantapaakimiro ñaantsi, tii powajyaantanakiro irojatzi iroñaaka. ⁶Niyotajaantzi naaka, owanaa okamiithataki okaatzi pawintaashiriyitaari Pawa, tima iriitaki kamiithashiritakaimini irojatzi impiyantatyaaari Jesucristo. ⁷Tima kamiitha okanta nonkinkishiritakotapiintimi, nitakoyitani pinatzi. Okantawitaka jomontyiitakina naaka, ari akaatzi inishironkayitai Pawa. Ari okantari ijatzi jaayiitanakina pinkatharintsiki, tima nokinkithatakotakiro janta Kamiithari Ñaantsi. ⁸Iri yotatsi Pawa owanaa nokowityaataikimi noñaayitimi. Iro jitakonka Jesucristo kantakaawori. ⁹Namanakotapiintakimi pitakopirowaitantyaari, yotani pinkantya, pinkimathatairo maawoni, ¹⁰onkantantyaari pantapiintayitairo kamiithari. Ari onkantya pinkitishiritantyaari iiro otzimanta inthawitakotaitimiri paata impiyakirika Cristo. ¹¹Ikamintha jotampatzikashiritaimi Jesucristo okanta pantayitantaawori kamiithari. Iro impinkathayiitantyaariri Pawa, inthaamintapiintantyaariri.

Nañaantaari Cristo

¹²Iyikiiti, nokowi piyotakotiro awijiyimotakinari. Tii othataawaitashita awijiyimotina jirokapaini, aña iro iyaatakotantyaari Kamiithari Ñaantsi jawisakoyiitantyaari. ¹³Ari matzimaitaka, tima ikaatzi saikapankotziriri pinkathari, owayiriiti kimpoyaawintanari, jiyotaiyaini maawoni jomontyaawintashitaitanari Cristo. ¹⁴Tima jiñaayitakina iyikiiti jomontyaawintaitanari Cristo, tii ithaawaiyanakini, iikiro ikinkithayitanakitzi, jawintaapirotanakari Awinkathariti.

¹⁵Tzimatsi jakä kajyaawaitachari ikinkithatakotziri Cristo, ojyiki ikowaki janaina impinkathayiitiri onkantya inkisanaintantaitinari naaka. Iro kantacha tzimatsi pashini itakotajaantakinari, kamiithapiroini ikinkithayitanaki irirori. ¹⁶Jirikaiti ikaatzi kisanaintakinari, tii ishinitziri atziripaini inkimisantina, apaniroini ikowi inkimisantaitiri onkantya janaantyaanari naaka, irootaki ikajyaawaitantari ikinkithatakotziri Cristo. Ikowatzi jirikaiti inkimaatsipirotakaitina jomontyiitakina. ¹⁷Iriima ikaatzi itakotajaantakinari, jiyotaiyini irirori Pawa kantakaawori jomontyiitantakinari onkantya nonkinkithatakotantyaawori janta Kamiithari Ñaantsi. ¹⁸Tikaatsi iitzimaitya kisanaintanari, iro kowapirotacha irijatzi Cristo ikinkithatakoyiitzi. Irootaki oimoshirinkakinari. Ari imapirotya nonkimoshiriti, ¹⁹tima niyotzi irootaintsi jomishitowaitaina. Okantakaantziro pamanakoyitakina, inishironkatakina Itasorinka Jesucristo. ²⁰Iro nokowapirotairi nonkinkithatakotiri Jesucristo, tikaatsi nonthaawakaiya. Tii nokowi jowaañiitaina paata. Aririka intsitokaitakina, irooma iirorika, ari nonkantaitayaani nantayitiro kamiithari, irootaki impinkathaitapiintantyaariri Cristo. ²¹Tima iri Cristo nañaantaari naaka. Irooma aririka intsitokaitakina kamiithataki ijatzi. ²²Irojatzirika nañi iikiro niyaatakaatyiyo nantiniri Awinkathariti ikowakaayitanari. Tii niyotzimaita otzimi nokowiri. ²³Apitiroiti nokowiro. Kamiithawaitaki intsitokaitina niyaataita nontsipatapaiyaari Cristo. Iro kamiithapirotzimotakinari naaka. ²⁴Iro kantacha okowapirota ijatzi nañi, ari onkantya nosaikimotantimini iirokaiti. ²⁵Niyotaki iiro nokamita, osamani nosaikimoyitanaimi iirokaiti, ari onkantya nonthaamintakaantimiri pawintaanaiyaari Cristo. ²⁶Tima aririka nariitapaimi iirokaiti, ojyiki pinkimoshiriwintawaina, piyotanaki iri kantakaawori Jesucristo imatantari.

²⁷Jiroka pinkantayitanaiya: Pantapiintanairo kamiithatzimotirini Cristo. Irootaki pantapiintanairi, tima aririka niyaataki nariitimi, kamiitha noñaapaakimi pisaikaiyini. Irooma iirorika nimatziro nariitimi, nokowi nonkimakotimi kamiitha paapatziyawakaayita, piñaashintshiriwintaiyaawo Kamiithari Ñaantsi akimisantanairi.

²⁸Iiro pithaawantashiwaitari kisaniintzimiri. Tima jirikaiti ari inkinkishiritakaiyaari Pawa japiroiiatyiri. Ari inkimitsitimiri iijatzi iirokaiti pikimisantairi, jiyotakaayitaimi imapiro pawisakoshiriyitai.

²⁹Tima tii apa ikowakaakimiro Cristo pinkimisantairi, aña ontzimatyii pinkimaatsikowintaiyaari iijatzi. ³⁰Ari akaataiyakini akimaatsikowintakari. Tima piñiiyakinani pairani owanaa nokimaatsikowintakari janta. Irojatzi nokantziro iroñaaka pikimakowintana owanaa nokimaatsikowintakari jaka.

Itsinampashirinka ipoña iñaapironka Cristo

2 ¹Tima aritaki joimoshirinkaimi Cristo, tima jitakotakimi, tima isaikashiritantakimi Itasorinka, tima piyotairo pinishironkatawakaiyani, ²ontzimatyii paapatziyawakaayitaiya, pitakotawakaayitaiya, onkimiwaityaawo apaanimi onkantaiya pikinkishiritani. Irootaki oimoshirinkanari. ³Aririka ontzimi oitya pantayitiri, iiro pikisawakaawintawo, tsinampashiri pinkantya, iiro pasagaawintawaitawo. Tii opantawo pinkantanti: “Naaka kamiithapirotatsi, tii opantari jirinta”. Aña iro kamiithatatsi pinkanti: “Iri kamiithapirotataitatsi jirinta, janaakowaitakina naaka”. ⁴Tii apa okamiithatzpi pinishironkapirowaitya iiroka, aña ontzimatyii pinishironkayitairi iijatzi pashinipaini. ⁵Pojyakotaari tsika ikantapainta Jesucristo, ⁶Pawapirori jinaki irirori, tiimaita inchiraawintya jitapirotyaawo Ipawatzira. ⁷Aña jowajyaantanakiro ipinkatharitzi, jojyakotanakari ompirataari, itzimaki, ikimitakotapaakari ikantayita atziriiti. ⁸Ikimitapaakari atziri, tii ipinkatharitanai ikimiwitaa. Aña shiritha ikantapainta irojatzi ikamantakari ipaikakoitakiri. ⁹Irootaki opoñaantari Pawa iñaapirotakagaari Cristo, ipinkathariwintapirotzi, janaanakiri ikaatzi jiwitskaitakiri. ¹⁰Ikowi Pawa maawoni impinkathapiroitiri Jesús, onkantawitya tsikarika janta inampiyiityaawo, inkitiki, kipatsikinta, iijatzi otapinaki kipatsi. ¹¹maawoni inkantayiitai: “Pinkatharipirori jinatzi Jesucristo”. Aripaiti ipinkathayiitairi Pawa Ashitairi.

Ikimitari ootamintotsi kimisantzinkariiti

¹²Ari onkantzimaityaari nitakotani iyikiiti. Tima pairani nosaikimotakimi janta, owanaa pikimisantapiintakina. Ari pinkimitanairo iijatzi nosaiki intaina, pantapiintairo okaatzi nonkantimiri. Pinkamaiwintanaiyaari Pawa jowawisaakoshiriyitaimi, pinkatha pantiniri okaatzi ikowakaayitakimiri. ¹³Tima Pawa iritaki kowashiritakaantatsiri, okanta pantapiintantawori kamiithari. Irrijatzi Pawa antakaayitimironi.

¹⁴Pantainiri Pawa maawoni kamiithari, iiro pikisawakaawintawo, ¹⁵ari onkantya iiro otzimanta oitya iyakawintimini. Tima itomi Pawa

pinayitatzi, powajyaantiro kaaripirori, kamiitha pisaikimoyitairi kinashiwaitainchari. Pinkimitakotaari kitijjiinkatakairori tsiniriri. ¹⁶Pintyaaryoowintanairo pikimakotakiro ñaantsi, iro pañaashiritantaiyaari. Aririka pintyaaryoowintakiro, antawo nonthaamintimi impiyairika Cristo, tima tii natsipitashiwaitawo nokinkithatakotakimiro iñaani Pawa. ¹⁷Onkantawitya jowamaawintaitinawo nokimisantakaayitakimi, owanaa nonkimoshiriti, ari pinkimiyitanatyaa iirokaiti, pinkimoshiriwintaiyinani. Aririka jowamaitakina, ojyakawo nañaantari japaayiitziro imiriyiitari isaitaitziri piratsi itagaitziniriri Pawa. ¹⁸Irootaki pinkimoshiriwintantinari iijatzi iirokaiti iroñaaka.

Timoteo ipoña Epafroditó

¹⁹Iriirika kowaintsini Awinkathariti Jesú, ari piñaakiro thaankiini notyaantimiri Timoteo. Tima aririka impiyaki, inkamantapaina tsika pikanta pisaikaiyini janta, ari onkantya nonkimoshiritantyaa. ²⁰Tima tii itzimi ojyainani naaka ikimitaka Timoteo, owanaa ikowaki inishironkayitaimi. ²¹Tzimayiwitacha pashini, apa joshiriyitawo oyitarika ikowiri, tii joshiritakotawo ikowakaantziri Cristo Jesú. ²²Iro kantacha, piyotaiyini iiroka kamiitha ikanta isaikimotakina Timoteo, iri tyaaryootaintsi itsipatakina nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi. Owanaa jimitakotakina, kimiwaitaka iriimi notomi. ²³Iriitaki nokowakiri notyaantimiri janta, aririka niyotaki tsika inkantaitina. ²⁴Aamaa nowakiri Awinkathariti thaanki inkantakaiyaawo, naaka jatashitajaantimini janta.

²⁵Iri nitawatya notyaantaimiri iyiki Epafroditó, potyaantakinari pairani. Owanaa inishironkatapaakina. Iri kimitakotakariri owayiri ishintshiritaki itsipatakina nokinkithatakanzi. ²⁶Jirika Epafroditó, owanaa ikinkishiritakoyitakimi, antawoiti ikowaki jiñaapaimi, tima jiyyotaki pikimakotaiyakirini jimantsiyawaitaki. ²⁷Ari ikantawitaka jimantsiyatzi, iroowitaincha inkamimi. Iro kantacha jinishironkatakiri Pawa, joshinchagairi. Tii apaniroini inishironkatakiri irirori, aña jimatsitakina naaka, tii ikowakaanawo nimapirotya nowashiripirowaitakotaari aririka inkamimotakina. ²⁸Irootaki notyaantantaimiriri thaankipiroini janta, ari onkantya pinkimoshirirowaitantyaa aririka piñaawairi, ari onkantya iiro nowashiripirowaitanta naaka. ²⁹Kimoshiri pinkantawintawaiyaari, tima pirintzitawakaanaatyaa pikimisantairi Awinkathariti. Pimpinkathatapiintairi ikaatzi ojyariri irirori. ³⁰Tima ikamawitaka irirori ikamaitanakawo jantayiitziro ikowakairiri Cristo. Ishinitakowintanakawo jimitakotakina, tii inishironkapirowaita irirori, okimiwaitakawo iirokami imitakotinani jaka.

Kowapirotajaantachari

3 ¹Ari okantzimaitari iyikiiti, thaaminta pinkantawintaiyaari Awinkathariti. Tima iiro nosamawo naaka napiipiintimiro okaatzi nosankinatakimiri pairani. Iro kamiithatatsi piyopirotantyaari.

²Ontzimatyii paamaiyaari manintaniriiti kimitakariri otsitsi, kaaripiroshiririiti, kowatsiri intomishitaanitakaimi. ³Tima totamishitaanipirori anayitai aakaiti, inampishiriyitantai Tasorintsinkantsi, jiyotakaayitairo tsika ankantya apinkathayitairi Pawa. Iiro awintaashiwaitawo añaayitziri awathaki, aña iro anthaamintawintya jashiyitai Cristo Jesú. ⁴Ari onkantyaami owawisaakoshiritaimi añaayitziri awathaki, nimawaitakiromi naaka nanaakotantimi. ⁵Tima pairani owakiraa notzimapaaki, okaatzi 8 kitijyiri nomaakotapaaki, ari itomishitaanitakinari. Naakataki Israel-mirinka, icharinitanakari Benjamín-ni, Judá-mirinkapirori ninatzi, Heber-paantipirori noñaawaitziri, nimonkaatziro okaatzi Ikantakaantaitani, tima Fariseo ninawita. ⁶Noñaajaantaki nokimisantapirotatziiri Pawa, irootaki nokisanaintantakariri kimisantanairiri Jesucristo. Tima nothotyaawitanakityaawo nimonkaatziro Ikantakaantaitani, tii nomaakitapaintzi apaani. ⁷Iro kantacha maawoni jiroka, okaatzi nasagaawintawaitakari pairani, tikaatsi opantaiyaawoni iroñaaka niyotakotairi Cristo. ⁸Imapirotaty, tima niyopirotairira Cristo, tii opantaajaitawo nokantawita pairani. Nowajyaantanairo maawoni, nokimitakaantanakiro jookapiintaitziro kaagashi. Iro nokowajaantanairi niyopirotairai Awinkathariti Cristo Jesú tima irootaki kamiiithapirotatsiri. ⁹Iriitaki tsipashiritaanari iroñaaka. Tii nopankinatanaawo nimatiro Ikantakaantaitani, tima tii otampatzikashiritan. Iroomba nawintaanaari iroñaaka Cristo, iriitajaantaki Pawa otampatzikashiritaanari. ¹⁰Iro nokowapirotanairi niyopirotairai Cristo, tima iriitaki ashitawori ishintsinka ipiriintaa ikamawitaka. Ari onkantya nonkimitakotantyaariri tsika ikanta ikimaatsikowintantaka, tsika ikanta ijatzti ikamimotantaki, ¹¹irootaki jowiriintantaiyaanari naaka aririka nonkamawitatya.

¹² Tikiraata nothotyaataitziro nokantayitakimiri, tikiraaminta noñiilo nonkamiithashiripiroti. Iro kantacha iikiro niyaatatyi naminaminatiro irojatzi nothotyaapirotantyaawori, tima niyotzi iri itapaintawori Cristo Jesú jowawisaakoshiritaana. ¹³Iyikiiti, tii nokantatzi naaka: Nimatatakiro nothotyaakiro nonkamiithashiripiroti. Aña jiroka nokantanaa: Majanta nowanairo nantayitakiri pairani tii noshiritakotaawo, apa nokinkishiritakotawo onkaati noñaayitairi paata, ¹⁴ari onkantya nimatantantyaari, irojatzi noñaantaiyaawori paata impinayitairi Pawa ikaimashiriyitai intsipashiritarai Cristo Jesú. ^a ¹⁵Jirokapaini nokantayitakimiri, ontzimatyii oshiritakotyaawo

^a 3.14 Kantakotachari jakia “nimatantantyaari”, ikanta pairani atziri matantatsiri ishiya tsika ipiyota aminaminthatziriri, ipayiitziri owinawo jimatantaki.

maawoni akaatzi antapashiriyitai. Tiirika poshiritakotawo, Pawa oñaayimironi pinkimitakotantainari.¹⁶ Iro kantacha, ontzimatyii antyaaryoowintairo antayitantlyaawori okaatzi ayotakotajaantakiri.

¹⁷Iyikiiti, ontzimatyii pinkimitaiyaana naaka. Ontzimatyii paminayitairi pashini aririka jojyakotaanawo naaka tsika nokanta piñaayitakina.

¹⁸Tima aritaki pairani napiipiintakimiro nokinkithatakotzimiro, irojatzi napiitimirri iroñaaka nirayimankakiini nonkantimi: Tzimatsi ojyiki saikimotakimiri janta kisaniintziriri ikaatzi kinkithatakotzirori tsika okanta ipaikakoyiitakiri Cristo.¹⁹Irootaintsi jiñaayitiro japiroyiitairi. Ithaamintashiwaitakawo okaatzi jowayitari ikimitakaantakiro iroomi iwawanityaarimi. Owanaa ikantakaapirowintakawo okaatzi jantayitakiri, tii ikaaniwintakotawo. Iro ikinkishirikitakowaitapiintaka isaawisato.

²⁰Irooma aakaiti, iro akowapirotanai anampitaiyaawo isaikinta Pawa. Oyaaniinta akanta impiyi Owawisaakotantaniri Awinkathariti Jesucristo,²¹pashiniyitakaapaini awathaki akaamaniwaitzi, ari ankimitakotaiyaari tsika ikanta irirori otzimi jowaniinkawo. Aritaki jimatapairo, otzimimotziri ishinsinka ipinkathariwintantawori maawoni oyitarika.

Pinkimoshiriwintapiintairi Awinkathariti

4 ¹Iyikiiti, nokowataiki naaka poisokirotanaiyaari Awinkathariti. Tima nitakotani pinayitatz, owanaa nokowaki noñaapaimi.

Iirokayitaki oimoshirinkanari, iirokataki kantakaantironi impinataitatinari paata, onkimiwaityaawomi namathairi pinayitaimi.

²Nonkantimiro Evodia iijatzi Síntique: Ontzimatyii aripirotawakaiya awintaashiritaari Awinkathariti. ³Nonkantimi iijatzi iiroka notsipaminthari, pinkaminairo jiroka apiti tsinani aripirotawakaantaiyaari. Tima ari nokaatzi pairani natsipiwintawo Kamiithari Ņaantsi nokinkithatakotziro, ari otsipatakarri Clemente ipoña pashinipaini ikaatzi tsipayitakinari pairani. Tima maawoni jirikaiti, osankinatakoyitaka jañaashiriyitai paata.

⁴Kimoshiri pinkantawintapiintaiyaari Awinkathariti. Napiitawakimiro: ¡Pinkimoshiritapiintaiyini! ⁵Ontzimatyii jiyoyitaimi maawoni nishironkataniri pinayitai. Tima aritaki piyimataka Awinkathariti. ⁶Iiro okantzimoshiriwitzimi, aña pamanamanaatapiintairi Pawa pinkowakoyitiri kowityiimotzimiri. Pimpaasoonkitapiintairi iijatzi. ⁷Ari onkantya piñaantyaawori isaikakaayitaimi kamiitha Pawa, kamiithapiro inatzi jiroka, anairo okaatzi akinkishiriyitari aakaiti. Tima jiroka, saikaantsi kamiitha, iro inimoshiritatimini, iiro okantzimoshiriwitantzimi tima itsipashiritaimi Cristo Jesús.

Poshiritapiintaiyaawo kamiithari

⁸Jiroka nonkantimiri iyikiiti. Poshiritapiintaiyaawo tyaaryoori, pinkathataantsi, tampatzikashirintaantsi, kitishiritaantsi, inimotaantsi,

kamiithatzimotaantsi, kamiithashiritaantsi, thaamintaantsi. ⁹Pantanairo okaatzi piyoyitakiri, okaatzi nokamantakimir. Piñaantayityaawo okaatzi niyotaayitakimir, okaatzi kamiithari piñaakotakinari naaka nantayitakiri. Aririka pantayitanairo jiroka, ari inimowaitimi isaikakaimi Pawa.

Ipashitantari Filipos-jatzi jashi Pablo

¹⁰Antawoiti ikimoshiritakaakina Awinkathariti, noñaakiro papiitairo pinishironkataana. Niyotzi naaka tii pimajantana, aña iro kantakaantzirori tii otzimi tsika pinkinakairo pinishironkatantyaanari. ¹¹Tii iro nonkantantyaari, noñaatziiro nokowityaaniintawaitzi. Aña namitakawo nokimoshiriwaitzi onkantawitatya tikaatsi tzimimotinani. ¹²Niyotakiro tsika okantawaita ankowityaaniintawaiti, ontzimimoyitai ojyiki. Nothotyakiro namitakawo maawoni, iirorika nowapirowaita, aririka nontajyaaniintawaiti. Namitakawo ontzimimotina ojyiki, namitawo ijijatzi nokimaatsiwaitawo tikaatsirika tzimimotinani. ¹³Ari onkantaki nonkitsirinkiro maawoni oiyitakarika, tima iri Cristo aawiyashiritakaanawori iroñaaka.

¹⁴Iro kantacha, owanaa okamiithataki okaatzi pipashitakinari, tima piyotaiyakini tzimatsi ojyiki pomirintsitzimotakinari. ¹⁵Pairani nokinantananakari Macedonia-ki, nitantanakawori nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi, tikaatsi nishironkatinani, apa iirokaiti Filipos-jatziiti, pipakaantakinari pipashitanari. ¹⁶Ari pikimitaakiro ijijatzi nosaikantakari Tesalónica-ki, papiipiintakiro pipakaantakina pipashitanari, iri naantakari okaatzi kowityiimotapiintakinari. ¹⁷Tii apa noshirityaawo naaka pimpashitapiintyaanawo kowityiimotinari, nokowatzí pantayitanairo iirokaiti kamiithari, inkini impashitaitimi paata iiroka. ¹⁸Aritaki naakiro maawoni pipakaantakinari, ipapaakinawo Epafradio, ojyikitzimotapaakina tikaatsi kowityiimotinani. Okaatzi pantakiri owanaa okamiithatzimotakiri Pawa, okimitzimowaitakari kasankainkari. Okimiwaitakawo ijijatzi okamiithatzimotziri aririka intagaitiniri piratsi. ¹⁹Iri Pawa payitimini onkaati kowityiimoyitimini iiroka, tima otzimimopirowaitziri jowaniinkawo Cristo Jesú. ²⁰¡Ankantaityaani apinkathatairi Ashitairi Pawa! Ari onkantyaari.

Iwyaantawori withataantsi

²¹Piwithatyaaanari janta ikitishiritakaani Cristo Jesú. Jiwithatsitakimi iyikiiti ikaatzi tsipatakinari naaka jaka. ²²Jiwithayitsitzimi ijijatzi ikitishiritakaani jaka, iri withatajantzimiri ikaatzi saikapankotziriri Pinkathari César.

²³Onkamintha inishironkapirotaimi Awinkathariti Jesucristo. Ari onkantyaaari.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI COLOSAS-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo otyaantzimiro jiroka osankinarintsi. Tima jotaantaapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakiri Pawa. Iri notsipata iyiki Timoteo nosankinatzimiro. ²Iiroka nosankinayitzini pikaatzti ikitishiritakaitaimi janta Colosas-ki, tima iirokaiti iyikiiti oisokirotanakariri Cristo pikimisantanairi. Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitimiri ijatzti Awinkathariti Jesucristo.

Jamana Pablo onkantya jiyanitanntyaaari kimisantzinkariiti

³Ari nokantapiintaty namanamanaatari Pawa Ashitariri Awinkathariti Jesucristo, nokantziri: “Paasonki Pawa”. ⁴Irootaki nopaasoonkitantariri, tima nokimakowintakimi tsika pikanta pawintaashiritanaari Jesucristo, itakotani pikantanairi ikitishiritakaani, ⁵okantakaakimi pikimisantanairo tyaaryoori Kamiithari Ñaantsi, piyotanairo tzimatsi poyaakoniintari inkikitinka. ⁶Okaatzi pikimakiri iirokaiti, jatakotaki maawoni nampitsiitiki. Ikimisantayitanai ijatzti pashinijatzi atziriiti. Ikimitakimi iirokaiti owakiraa pikimawakiro ñaantsi, pikimathatanakiro imapiro inishironkayitaimi Pawa. ⁷Tima iriitaki iyiki Epafras yotaakimirori pairani janta. Nitakotani jinatzi Epafras, iri oisokirotakariri Cristo jantawaitziniri. ⁸Irijatzi kamantapaakinari owanaa pitakoyitanta ikantakaakimi tasorinkantsi.

⁹Tima owakiraa nokimakowintawakimi tsika pikantana, ari nokantapiintanakity namanakoyitaimi onkantya pinkimathatantyaawori ikowiri Pawa. Yotanishiri pinkantayitaiya. ¹⁰Namanakotzimi ijatzti pantapiintantyaawori kamiithatzimotziriri Awinkathariti, tima irootaki ikowiri pantainiri, iro piyataakaantyaawori piyopirotanairi

Pawa.¹¹ Namanakotzimi onkantya otapishiritantimiri ishindsighta. Iro tyaaeryootakaimini jowaniinkawo, intsinampashiritakaimi iijatzi.¹² Ari onkantya pintaamintantyaari pimpaasoonkiyitairi Ashitairi. Tima iriitaki kantakaawori okanta añaantaawori jashiyitai, anintaantaiyaawori okaatzi ikajyaakaayitakairi ikitijiyyinkatakotairi ikitishiritakaani.¹³ Tima pairani kimiwaitaka asaikatyiimi otsinirikitzi. Iro kantacha jowawisaakoshiritai Pawa, ipinkathariwintayitai iroñaaka jitakotani Itomi,¹⁴ itzimi kaphathainkawintakairi. Okimiwaitakawo impinakowintatyiimi ikimaatsiwintayitai, ari okanta ipiyakotantairoriayaaripironka.

Ikamawintai Cristo, ari jaapatziyai Pawa

¹⁵ Tii ikoñaanitzi Pawa, iro kantacha joñaagantapainta itanakawori Itomi, tzimitachari tikiraaminta jiwiitsikaitiro añaayitziri iroñaaka.¹⁶ Iri Itomi witsikakaantakiro tzimayitatsiri inkitiki iijatzi kipatsiki. Jiwiitsikaki koñaanitatsiri, ipoña kaari koñaayitatsini. Jiwiitsikayitakiri maawoni maninkariiti pinkathariwintzirori tsikarika oiyita. Iriitaki jiwiitsikakaayitaki maawoni onkantya jashitantlyaawori irirori.¹⁷ Iri itajaantanakawo Cristo itzimi pairani. Irijatzi kantakaawori iroñaaka kaari inashitantayita okaatzi jiwiitsikayitakiri.¹⁸ Irijatzi Cristo akimitakaanta iriimi aitotyaami akimisantzinkaritai. Irooma aakaiti iwatha anayitaimi. Iriitaki itakaantawori ipiriintaa ikamawitaka. Irootaki jitapiintaitantyaariri ipinkathayiitairi iroñaaka.¹⁹ Tima iriitaki Itomi ikowapirotajaantakiri Ashitairi inampishirirotantiri ipawatzi irirori.²⁰ Iriitaki kamimoyitairi, kaphathainka ikantapainta ipaikakoitakiri. Aripaiti jaapatziyai, onkantawitatya tsika asaiki kipatsiki, tirika inkitiki.

²¹ Pairani kisaniinta powiri Pawa, tii poshiritakotawo ikowakaayitzimiri, iro pantapiintashitaka kaaripirori. Iro kantacha Pawa, jaapatziyaimi.²² Tima atziripirori jinapaintzi Jesucristo, iro aritantakari ikamimoyitakai maawoni. Iriitaki aayitaini Pawakinta, inkantapairi: "Jirikataki, nokitishiritakaani, kitishiripiyo ikantayitaa, tikaatsi kantakowitzairini".²³ Ari onkantyaari, aririka poisokirotanatyawo pawintaashirityaari. Tima pairani owakiraa pikimawakiro Kamiithari Ñaantsi, piyotanaki tzimatsi poyaakoniintari. Ithonka ikimakoyiitanakiri maawoni nampsitsiitiki. Irojatzi, naaka Pablo, ikinkithatakaayitakinari iijatzi.

Jiyotaayitziri Pablo pashinijatzitatziri

²⁴ Antawoiti nokimoshiritzi iroñaaka noñiilo nokimaatsitakowintzimi. Tima nimonkaatatziiro ikimaatsitakagaitakari Cristo. Iri nokimaatsitakowinta kimsantzinkariiti, itzimi kimitanaawori iroorikami iwatha Jesucristo.²⁵ Iro nantawairi naaka nimonkaayitairo,

tima iri Pawa kantakinari: “Pikinkithatakotainiri atziriiti noñaani, ontzimatyii pothotyiilo maawoni”.²⁶ Tikaatsi yotaajaitatsini pairani oita jantiri Pawa, irojatzi okantzima ita iroñaaka. Iro kantacha aakaiti jiiyiitai “ikitishiritakaani”, jiyotakaayitairo. ²⁷Tima iro ikowakiri Pawa ayoyitairo. Jiroka jiyotakairi: Inishironkayitaimi iirokaiti tii nojyininkawitzimi, itsipashiritaimi Cristo. Iro poyaakoniintantaawori piñairo jowaniinkawo. ²⁸Irootaki nokinkithatakotantaariri naaka Cristo. Nokantayitziri atziriiti: “Aritapaaki pikaaripiroshiriwaitaki”. Niyotaayitairi kamiithapiroini, okimiwaitakawo naayitaatyiirimpi Pawakinta, nonkantairi Pawa: “Jirika kimisantairiri Cristo, iriiyitaki othotyaakirori”. ²⁹Irootaki noñaashintsiwintantariri. Tima ishintsinka Cristo aawiyaashiritakaakinawori nantayitantakawori maawoni.

2 ¹Tima nokowatzi piyoyitai antawoiti noñaashintsiwintakimi, iijatzi ² Laodicea-jatzi ikaatzi kimisantairiri Cristo, noñaashintsiwintakari.

Ari nokimitaakiri maawoni kaari ñaapootaa jaitinani. ²Iro noñaashintsiwintantzimiri onkantya pinthaamintashiritanyaari, pitakotawakaantyaari, piyotanipirotanyaari, pinkimathatantyaawori jantayitairi Ashitairi Pawa tii jiyotakowiitari pairani Cristo.

³Tima iriitaki Cristo kantakaawori ikimathatakaantairo kaari jiyotakowiitari, okimiwaitakawo ajyaagawontsi otzimi jimanawiitari.

⁴Nokamantsitzimiro iroñaaka jiroka, iiro piñaantawo jamatawiyyitimi.

⁵Okantawita tii nosaikimotzimi pinampiki, iro kantacha nokinkishiritakotapiintakimi kimiwaitaka ari ankaatajaantimi asaiki janta pinampiki. Iro nokmoshiripirotantakari nokimakowintakimi aripiro pikantawakaanaa, oisokiro powanairi Cristo pawintaanaari.

⁶Tima tsika pikanta pikimisantanakiri kitziroini Awinkathariti Jesucristo, iikiro piyaatatayi pintsipashirtyaari. ⁷Oisokiro powapirotanakiri pitanakari pikimisantziri, pinkimitakotyaawo parithatatsiri kamiithaini, pinkimitakotyaawo iijatzi pankotsi jiwitsikayiitziro, tima irootaki jiyotakaayitakimiri. Pimpaasoonkitapiintairi Pawa.

Isaikapiroshiritantaimi Cristo

⁸Pintyaaryooti, tzimatsi kowatsiri jamatawitimi, paamaakowintya. Jimonkaatakaashitzimirokari okaatzi jiyoyitziri, jiyotaayitziriri pairani ichariniiti, iro jamiyitapiintari jaka kipatsiki. Tima kaari jashi Cristo.

⁹Tima Pawa, iri othotyaapirotzirori inampiwathatantari Jesucristo.

¹⁰Irijatzi othotyaapirotzirori inampishiritantakimi iirokaiti, tima pawintaashiritanaari Pawa. Pinkatharipirori jinatzi irirori, janairi ikaatzi pinkathariyiwitachari. ¹¹Tima pawintaashiritanaari Pawa, kimiwaitanaa pintomishitaanitatyiyyaami. Tii koñaawo pintomishitaanitya, iro oyjakaawintacha jowajaantakaayitaimiro Jesucristo piyaaripiroshirinka,

jañaakaashiriyitaimi iijatzi. Okimiwaitanakawo intomishitaanitayiimimi.
12 Tima powiinkaayitaka pairani, pikimitatyari Cristo Jesús tsika ikanta ikamawitapainta irirori. Iroowaitanaki arimi pinkaatakirimi pinkitatya, ikitawiiitakari irirori. Ipoña pañagai iiroka, jañagaira irirori. Tima pawintaanaari Pawa tsika itzimi ashitawori ishintsinkaañaakagaimiri.
13 Pairani iirokaiti, kimiwaitaka pinkamayitayiimi okantakaantziro piyaaripironka. Iro kantacha Pawa inishironkataimi, okantawitaka tii pitomishitaaniyita. Tima jañaakagairi Cristo, ari ikimiyitaimiri iiroka jañaakaashiriyitaimi ipiyakoyitaimiro piyaaripironka. **14** Tima pairani ojyiki ikowawita nojyininkapaini jimonkaayitiromi Ikantakaantaitani, tiimaita jimonkaatziro. Irootaki jowasankitaantyaaririm Pawa. Tima kimiwaitaka Pawa josankinatakotatyiromi ayaaripironka. Ikanta ipaikakoitakiri Jesucristo, ari ashiryaakari josankinatakowitakai Pawa, kimiwaitaka arimi intsipatanatyawomi ipaikakoyiitakiri Cristo. **15** Aripaiti joitsinampaayitakiri pinkathariwitachari, tii otzimimotanairi ishintsinkaañirori. Tii jantziro jimanankiini jirokapaini, joñaagantapirotakiro onkantya jiyotakoyiitantlyaawori.

16 Tii okantzi pishintsiwintawakaiya intzitaityaawo owanawontsi, imiriyiitari. Tii okantzi iijatzi pishintsiwintawakaiyaawo joimoshirinkayitari nojyininka, okimitaty osarintsi, owakiraachiiri kashiri, kitijyiri jimakoryaantaitari. **17** Tima maawoni imonkaayitziri pairani nojyininkapaini, iroowaitaki okanta aamparyaantsi. Kantakotachari jika iriitaki Cristo.^a **18** Paamaakowintya tzimatsi kinkithatakoyitimini, ikowatzi pojyakoyitayaari ikantayita iriroriiti. Irootaki ikantantayitzimiri: “Thami antsinsampashiriyitai, onkantya ampinkathayitantlyaariri maninkariiti”. Iro kantacha tiimaita jiñaapoootziri maninkariiti, apa jaakowintawo ikinkishiritakowitawo inintashiyitari irirori, kantakaapiro ikantawintakawo. **19** Tii jiwithaajitari jirikaiti itzimi aitotanaari aakaiti. Jirika aitotaari, iriitaki thaamintakaawori okimotayitzi awatha, irojatzi owithaawakaantayitari. Tima Pawa kantakaakawori.^b

20 Apaani kaminkari tikaatsi janti, iiro okantzi jimonkaayitiroti itziyiitari. Ari pikimiyitanaari iirokaiti pitsipashiritanaari Cristo,

---

^a **2.17** Tima apaani aamparyaantsi tii okoñaawaitashita. Aririka añairo, ayotzi tzimatsi ashitawori jaamparyaa. Ari okimitari iijatzi okaatzi jimonkaayiwitakari pairani, aamparyaa onayitaki okaatzi jantzimoyitairi Cristo. ^b **2.19** Jiroka ojyakaawintachari jika: Tii jiyotaajitari iri Cristo jiwayitairi aaka, ikimiwaitakawo iriimi aito. Irooma aakaiti akimitakawo iroorikami iwatha. Tima aririka anthaamintya ankimotati awathaki, maawoni awatha othaaminta okimotayitzi, kamiitha okanta owithaawakaayita, irojatzi antariwathayitantlyaari. Irootaki aito jiwtakaantatsiri okanta othaamintantarri okimoyitzi kamiitha awatha. Ari ikimitsitari iijatzi Cristo, iri jiwayitanairiri kimisantzinkariiti, irojatzi jantapashiripirotantyaari kamiithapiroini.

kimitajaantaka pinkamatyiimi. Tii okowajaantzi pimonkaayitairo okaatzi itziyiitari. ¿Litama paminaashiwaitantari pantayitziro ikantayitziri atziriiti? ²¹ Ikantzimi: “Iiro powayitawo jiroka, iiro pantayitziro jiroka, iiro poirikayitziro jiroka”. ²² Aña jiyotaashiwaitakimiro Ikantakaantaitani. Tima aririka oyaawo tsika oitya, iiro añiilo tsika onkantai, ari othonkari. ²³ Tima aririka antziwintawaitya, añaajaantzi ashironkaawintatyaa Pawa akimisantanairi. Tiimaita, aminaashiwaita jiroka, tima tii owajaantakaantziro anintashiwaitapiintari.

3 ¹Aritaki añagai Cristo, isaikimotapairi Pawa jakopiroriki, ari ikaatapairi ipinkathariwintantzi. Ari pikantayitanaari iirokaiti pitsipashiritaari Cristo, awisakoshiriyitaimi. Pinkowapiintairo jashitari irirori. ²Iro pikinkishiritakoyitaawo isaawisato, aña iro pinkinkishiritakoyiti inkijato. ³Kimiwaitaka iroñaaka pinkamayitatiyirikami, tima pisakimoshiritairi Pawa pitsipashiritaari Cristo, okantawitaka jiroka tii koñaawoini inatyi. ⁴Iro kantacha, aririka impiyaki Cristo, aripaiti jañaakaayitai maawoni, owaniinkaki ankantaiya antsipatapaiyaa.

Tii opantawo apiiyitairo antayiwitakari pairani

⁵Tii opantawo papiitairo pantayiwitakari pairani. Pinkimitaiyaari kaminkari, tii jantayitairo kaaripirori. Tii okantzi pimayimpiritanai, pinkaaripiroshiriyiti, pinkamaawoshiriyiti, pinintashiriwaiti, pinkowawaitiri kiriiki. Tima aririka pinkowawaitiri, aritaki piawanitanatyaa. ⁶Irootaki jantapiintayitakiri atziriiti, iro jowasankitaawintairiri paata Pawa. ⁷Ari pikantayiwitakari ijijatzi pairani iirokaiti, pamikiwitakawo. ⁸Iro kantacha, ontzimatyi powajyaantayitairo ijijatzi jirokapaini, okimitaty: Pikisawakaawaaita, piñaakatsimatawakaawaaita, pikimaatsitawakaawaaita, pookimotawakaawaaita, pikawiyawakaawaaita, ⁹pamatawiwaitantzi ijijatzi. Tima aritaki powajyaantayitairo tsika pikantayiwita pairani. ¹⁰Kamiithashiri pikantayitaa iroñaaka, tima iri Pawa owamiithashiritaimi, pinkimitaiyaari ikanta irirori, tima iriitaki witsikakimiri pairani. Irootaki piyopirotantaiyaariri iroñaaka. ¹¹Ithonka inampishiritantai Cristo maawoni, ikimitaty: Grecia-paanteri, Judá-mirinka, totamishitaari, kaaririka totamishitaari, pashinijatzitatsiri, jyininkatantaniri, kaari yowaitaniri, pimantaari, maawoni.

¹²Inishironkatani Pawa pinayitzi, irootaki jiyoshiitantayitaimiri onkantantyaari jashiprotaimi. Ikowi iroñaaka pinkitishiriproyitai. Pinishironkayitanya, pinithaantaniti, tsinampashiri pinkantya, iiro pisamawaitanta. ¹³Amawi pinkantawakaayitanaiya, pimpiyakotiri owaaripiroshiriwaitimini. Tima aritaki ipiyakotaimiro iiroka Cristo piyaaripironka. Irootaki pimatanairi ijijatzi iiroka. ¹⁴Iro kowajaantachari

pitakotawakaayitanaiya, inantyaari paripirotawakaanaiya.¹⁵ Tima apaani akantanaa akimiyitaawo aakami iwatha Cristo, iro añaantyaawori kamiitha asaikayitanai, aripirotawakaanaiya. Ontzimatyii ampaasoonkiyitairi Pawa.¹⁶ Poshiritapiintanaiyaawo pikimakoyitakiriri Cristo. Jiroka piyotanantyaari onkantya piyotaawakaantapirotantyaari: Ontzimatyii pimpampithaaayitanairo onkaati jiyotakaayitaimiri Tasorintsinkantsi, pimpampithaaayitairo Salmo, pimpaasoonkitairi Pawa. Ari onkantya pinthaamintashiritawaka antyaari.¹⁷ Ari pinkimityaari ontzimirika pantayitiri, oitya piñaawaitiri, pimpaairyaaapiintairi Awinkathariti Jesucristo, pimpaasoonkitiri Ashitairi Pawa.

Antayitairi akimisantayitai

¹⁸ Inataitarí, pipinkathatairai piimiiti, tima iro pantayitanairi pinkimisantairi Awinkathariti. ¹⁹ Iimintaitairí, pitakoyitaiyaawo piinaiti, iiro piñaakatsimawaitawo. ²⁰ Itomiitarí, pinkimisantairi ashitzimiri, tima irootaki kamiithatzimotziriri Awinkathariti. ²¹ Iwaapatiitarí, tii okamiithatzi pinkisakaawaitashityaari powaiyani, ari onkantya iiro okantzimoniiintawaitantari. ²² Ompirataarí, pinkimisantiri okaatzi inkantimiri ompiratzimiri jak akipatsiki. Iiro powakowintashiwaita pantawaiti aririka jaminimi onkantya pinimotakaantyaariri, aña kamiitha pantawaitapiintainiri, tima pipinkathataatziiri iiroka Pawa. ²³ Ari pinkimitairo maawoni pantayitanairi kamiitha pishirithawintyaawo. Pinkimitakaantanakiro iriimi ompiratimini Awinkathariti Jesucristo, kaari atziri ompirataajaitimini.

²⁴ Aritaki piyotayakini iirokaiti, Awinkathariti pinayitaimini paata. Tima iro Cristo ompiratapiintayitaimiri iroñaaka. ²⁵ Iriima ikaatzi antayitapiintanairori kaaripirori, jowasankitaayiitairi irirori. Tima Pawa, tikaatsi imaakiniti irirori.

4 ¹Ompiratantaniriití, paapatziyaari pompirataniiti, tampatzika pinkantawintyaari. Pinkinkishiritiro, tzimatsi iiroka inkitiki iita ompiratzimiri.

² Pamanamanaatapiintaiya, aamaakowintashiri pinkantya pamanamanaaty aimpaasoonkiti. ³ Pamanamanaatakotaina naaka, onkantya ishinitantatinawori nokinkithatakotanairo kaari jiyotakowiita pairani. Tima irootaki jomontyaawintaitakinari. ⁴ Pamanamanaatakotina onkantya nimatantyaawori nonkinkithatakotiro kamiithapiroini, iro inkimathayiitantyaawori.

⁵ Ontzimatyii pisaiokayiti kamiitha pisakimoyitziri kaari kimisantatsini. Piyotairi, iiro pitsipawaitashitari. ⁶ Kamiitha inimotiri onkaati pinkinkithatakotiniriri, poshini onkantzimotyaari. Ontzimatyii piyoyiti tsika pinkanti pakayitiri aririka josampiyitimi.

Iwyaantawori withataantsi

⁷ Aririka jariitatya iyiki Tíquico pinampiki, iriitaki kamantapaakimini tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Tima jirika iyiki, iriitaki

imitakopirotakinari jaka nantawaitziniri Awinkathariti. ⁸ Iro notyaantantyaariri jiñimi tsika pikantaiyani iirokaiti janta, inkamantimiro tsika nokantaiyani jaka. Ari onkantya piñaantyaawori pinthaamintashiritaiyaani. ⁹ Ari notyaantimiri iijatzi iyiki Onésimo intsipatanatyaa Tíquico. Tim a jirika Onésimo iriitaki poñainchari pairani pinampiki. Tyaaryoo jawintaanakari irirori Awinkathariti, nitakopirowaitani jinatzi. Apiti inkaati kamantapaakimini okaatzi nantayitakiri jaka.

¹⁰ Ari itsipatakina Aristarco jomontyaitakina jaka. Jiwithatsitaiyimini iijatzi irirori. Jiwithatsitzimi iijatzi Marcos itomithori Bernabé. Tim a jirika Marcos, iriitaki nokinkithatakotakimiri pairani nokantakimi: Aririka jariitata pinampiki paawakiri kamiitha. ¹¹ Jiwithatsitaiyimini Jesú, jiitatziri iijatzi Justo. Iriitayakini kaatakinari nokinkithatakotziro tsika okanta ipinkathariwintantai Pawa. Owanaa joimoshirinkina iriroriiti, tima tikaatsi pashini nojyininka kimityaarini itsipatakina jirikaiti. ^c ¹² Jiwithatsitzimi iijatzi Epafras, iriitaki pashini poñainchari pairani pinampiki. Irijatzi jompiratani Cristo. Ojyiki jamanamanaatakotapiintakimi, onkantya pintyaaryooshiriyitantlyaari, piyotakotantyaawori pantanairo tyaaryoopiroini ikowiri Awinkathariti. ¹³ Naakatajaantaki ñaakiri Epafras owanaa ikinkishiritakoyitakimi. Ari ikimitsitakari iijatzi Laodicea-jatzi, iijatzi Hierápolis-jatziiti.

¹⁴ Jiwithatzimi iijatzi Lucas aawintantaniri. Irijatzi nitakotani. Jiwithatsitzimi iijatzi Demas. ¹⁵ Nokowi naaka piwithatinari maawoni kimisantzinkariiti janta Laodicea-ki. Piwithatinawo Ninfas, iijatzi pinkimitaakiri maawoni kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitapiintachari opankoki. ¹⁶ Piñaanatiniri nosankinari ikaatzi kimisantzinkariiti janta pisaikinta. Impoña potyaantakiniri Laodicea-jatzi jiñaanatiniri kimisantayitatsiri janta. Ari pinkimityaari iijatzi iirokaiti, piñaanatiro nosankinatakiniriri iriroriiti. ¹⁷ Jiroka ñaantsi pinkantiriri Arquipo: “Pantawaitainiri Awinkathariti tsika okantajaanta ikantakimiri, pimonkaatiniri”.

¹⁸ Naaka Pablo, jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki niwithatzimi. Iiro pipiyakotana jomontyiitakina, pamanamanaatakotapiintaina. Onkamintha inishironkayitaimi Pawa. Ari onkantya.

---

^c 4.11 Ikantakotziri Pablo jaka “nojyininka”, iriyyitaki jiyyitziri “totamishitaaniri”, tima aritaki jiyyitziriri Judá-mirinkaiti.

JITAKARI JOSANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo osankinatzimirojiroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiiti pikaataiyini jashiyitaimi Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo. Onkaminta inishironkataimi, isaikakaayitai kamiitha iijatzi.

Ikimitakoitari Tesalónica-jatzi

²Aririka namanamanaatakoyitaimi, antawoiti nopaasoonkitziri Pawa. ³Ojyiki nokinkishiritakotapiintakimi okaatzi pantayitanairi poshiritanaa, okaatzi jiñaitzimi pitakoyitanta, opoña okaatzi paakowintanaawo iijatzi poyaawintaari Awinkathariti Jesucristo.

⁴Tima niyotaiyini iyikiiti, jitakoyitaimi Pawa irijatzi iyoshiiyitaimiri.

⁵Piyotaiyini iirokaiti tii nokinkithatakotashitzimiro Kamiithari Ņaantsi nosaikimotantakimiri, aña Tasorintsinkantsi oshinchaashiritakinari, niyotantari tyaaryoori inatzi okaatzi nokamantayitzimiri.

Piñagaiyakinani iijatzi tsika nokanta nosaikimoyitakimi, owanaa nokowapiintaki nonishironkayitimi. ⁶Okantawita ojyiki piñaashitakawo, iro kantzimaitacha pikimisantayitanai, tima Tasorintsinkantsi oimoshirinkakimiri. Iroatzi pimatantanaawori okaatzi nantakiri naaka iijatzi okaatzi jantakiri Awinkathariti. ⁷Ari okanta ikimitantanaimiri ikaatzi kimisantayitanatsiri nampiyitawori Macedonia-ki iijatzi Acaya-ki. ⁸Tii iri apaani kimakowintaimini tsika pikantana pikimisantairi Pawa, aña ikimakoyiitakimi iijatzi tsikarikapaini. Tima nokowawitaka nonkamantirimi tsika pikanta pikimisantayitai iiroka, ⁹iri itawakinawori ikamantawakina naaka tsika pikantayitaka paawakina kamiitha, tsika pikanta powajyaantayitanairi piyawaniwitari, iro pikowanaki pantiniri ikowiri Kañaaniri Pawa Tyáaryoori. ¹⁰Ikamantakinawo iijatzi

tsika pikanta iiroka poyaawintari Jesús impiyi inkinapairo inkitiki, tima iri Pawa ashitari jañaakagairi ikamawitaka. Iriitaki matironi jowawijaakoshiritai aririka imonkaapaititaiya jowasankitaantayiitai.

Jantayitakiri Pablo Tesalónica-ki

2 ¹Iyikiiti, piyotaiyini iiroka tii aminaashita okaatzi niyaataki nariitzimi. ²Pairani tikira niyaatziaisa pisai kaiyini iiroka, owanaa ikisaniintaitakina Filipos-ki, jowasankitaawaitaitakina iijatzi. Iro kantzimaitacha iri Pawa shintsishiritaakinari nokinkithatakotakimirori Kamiithari Ņaantsi, okantawitaka ikisaniintaitana. ³Tima tii nokinakaashitawo okaatzi noñaaniyitakari, tii nokaaripiroshiritzi nokinkithatakotanzimirori, tii nokowi namatawitanti. ⁴Aña Pawa ūaantashiritaakinari naaka, iri otyaantakinari nokinkithatakotaimiro Kamiithari Ņaantsi, irootaki kaari nokinkithatakotapaakimirori okaatzi kamiithatzimoyitziriri atziri, apa nokinkithatakotakiro kamiithatzimotziriri Pawa, tima iriitaki yoshiritantatsiri. ⁵Tima piyotaiyini iiroka tii nonintaathatantimiro okaatzi nokinkithatakotakimirri, iro noñaantyaari nayi ojyiki kiriiki. Iri yotatsi Pawa. ⁶Tii iro nonkowaajiti pimpinkathatashtina. Okantawitaka naakataki Jotyaantapiroto Cristo, ontzimatyiimi impinkathayiitaina. ⁷Iro kantzimaitacha nonishironkatani nowakimi nokimitakawo apaani inaanatiitari aririka aamaakotyaari iintsiti. ⁸Tii apa nokinkithatakotakimiro Kamiithari Ņaantsi, aña antawoiti nitakoyitakimi, irootaki noñaashintsitakowintantakimiri.

⁹Pinkinkishiritayironi iiroka nitantanakawori nokinkithatakotzimiro iñaani Pawa, shintsii nantawaitaki, kitijiyiriki iijatzi tsiniripaiti. Ari okanta tii piňaantaiyawoni iiroka pintziyina. ¹⁰Piyotaiyini iiroka tsika nokanta nosaikimotakimi iijatzi ikimitaka Pawa jiyotzi irirori, tima kamiithashiri nokantaka, kitishiri nokantaka tikaatsi iitya kantakotinari. ¹¹Piyotzi iijatzi owanaa nonishironkayitaimi, nokimitakotaari iwaapatiitari ikaminairi jowaiyani, jitakotari, ishinstsithatziri. ¹²Ari nokimitayitakimiri iiroka, inkini pantayitainiri ikowakaayitzimiri Pawa, tima iriitaki iyoshiiyitaimi, ari piňiro pisakai ipinkathariwintantai otzimi jowaniinkawo.

¹³Irootaki niyaatakaantawori nopaasoonkitanairi Pawa. Tima pairani owakiraa pikimawakina nokamantapaakimiro ūaantsi, piyotanaki kaari jiñaani atziri, irootaki tyaryoori jiñaani Pawa. Tima pikimisantanakiro, antakaayitaimiro okaatzi ikowakaimiri. ¹⁴Ari pikimitakotanaari iirokaiti ikaatzi kimisantanairiri Jesucristo janta Judea-ki, tima antawoiti jowasankitaayitakiri Judá-mirinka ijyininka. Ari ikimitsitakimiri pijyininka iiroka jowasankitaayitakimi. ¹⁵Tima iriitaki Judá-mirinka owamaakiriranki Jesús, irijatzi owamaayitakiriri

pairani Kamantantaniri. Iriitaki omishitowayitakinari iijatzi naakapaini. Antawoiti ikisaniintakiri atziripaini. Irootaki kaari inimotziriri Pawa.

¹⁶ Tima tii ikowaiyini nonkinkithatakotainiri ūantsi kaari Judá-mirinkatatsini, onkantya jawijakoshiriyitantaiahari iriroriiti. Ari okanta ikaaripiroshiriyitantakari jirikaiti Judá-mirinka, ari jiñiimaitaiyaawo jowasankitaayitairi Pawa paata.

Isaikantakari Pablo intaina

¹⁷ Iyikiiti, osamani okantawitaka asaikimotawakaaka intaina, owanaa nokinkishiritakotapiintaiyakimini. Iro kantzimaitacha owanaa nokowaki iroñaaka apiitairo añaawakaayitaiya. ¹⁸ Ari nokowawitaka nariitimi, iri kantacha Satanás owanaa jotsikaakina. ¹⁹ Iro kantzimaitacha paata aririka impiyi Awinkathariti Jesucristo, iirokataki thaamintashiritakainani noñaantyaawori nonkimoshiritai. Tima iirokaiti kantakaakawori impinataitatinari naaka. ²⁰ Iirokataiyakini kantakaiyaawoni noñaantyaawori nonkantakaapirotaiya paata nonkimoshiritai.

3 ¹ Iro nokinkishiritakariranki nosaiki naaka Atenas-ki, ² iri notyaantimiri Timoteo pisakaiyini iiroka. Tima jirika Timoteo iyiki jinatzi, ojyiki jantayitakiniriri Pawa. Ari nokaatakiri noñaashintsitakawo nokinkithatakotziro Kamiithari ūantsi ikantakota Cristo. Tima aririka jariitatya pisakaiyini iiroka, iri añaashiritakaapaakimini, inkimoshiritakaapaakimi piyaatakaantyaawori pinkimisanti. ³ Tii nokowi onkantzimoniiintimi aririka jowasankitaayitakimi, tima aritaki onkantyaari, iro awijyimoyitaini. ⁴ Irootaki nokantayitsitakimiri nosaikimotantakimiri, iro piñaayitakiri okaatzi awijyimoyitakimiri. ⁵ Iro kantzimaitacha tii okantzi namawitapairo naaka, nokowaki niyoti irojatzirika pikimisantaiyini. Noñaajaantaki tzimatsi iita kowaintsiri inkaaripiroshiriyitakaimi, ari aminaashiwaityaami okaatzi nokamantayiwitakimiri pairani.

⁶ Iro kantacha jiyaataki Timoteo jariitzimi, piyaa nosaiki naaka. Ari ikamantapaana iikiro piyaatatza pikimisantaiyini, itakotani pikantawakaiyakani. Ikamantakina iijatzi tii pimajantina, pikowi piñiina, ari nokimitsitakari naaka nokowi nofiimi iiroka. ⁷ Iyikiiti, okantawitaka ojyiki noñiilo jaka jowasankitaawaitaitana, thaamintashiri nokanta, tima niyotzi iikiro piyaatakanakitziyo pikimisantaiyanakini iiroka. ⁸ Tima niyotaki iikiro piyaatatza pityaaryoowintairi Awinkathariti, kamiitha inimotana nosaiki. ⁹ Antawoiti nopaasoonkitakiri Pawa, tima iirokataiyakini matakirori pikimoshiripirotakaakina. ¹⁰ Iikiro naakowintatyaawo namana kitijiyiriki iijatzi tsiniripaiti, onkantya noñaantyaawori napiitiro nariitimi, ari notampatzikatimiro tzimatsirika pikinakaashitakari pikimisantanai.

¹¹ Iri nokowakotzi Ashitairi, Pawa, ipoña Awinkathariti Jesú, tampatzika nowanakiro niyaati pisaikaiyini iiroka. ¹² Nokowakotziri ijatzi iri kantakaiyaawoni piñaantyaawori pitakotawakaiyaani, ari pinkimitsitanaiyaari pashinijatzi atziri. Iro nokowi pinkimitakotaanawo naaka tsika nokanta nitakotaimi iiroka. ¹³ Iro jiñaantaimiri Ashitairi, Pawa, kitishiri pikantayitanaa, iiro itzimi iitya kantakotimini paata aririka impiyi Awinkathariti Jesú, intsipataiyaari ikaatzi kamiithashiriri.

Okaatzi inimotziriri Pawa

4 ¹ Ari okantari iyikiiti. Iri kantakaiyaawoni Awinkathariti Jesú, nonkantantimiror jiroka, shintsitha nonkantimiro. Pairani niyotaakimiro pantayitairo okaatzi inimotziriri Pawa. Ari pimatirimaitakawo. Iro kantacha nokowi iikiro piyaatakatyi irojatzi pothotyaantapirotatyawori. ² Aritaki piyotaiyakini iiroka, iriitaki Awinkathariti Jesú matakaakinawori naaka okaatzi niyotaayitakimiri. ³ Jiroka okaatzi ikowiri Pawa onkantya jowamiithashiritantimir: iiro pimayimpiritzi. ⁴ Ontzimatyii piyoyitai pinkinatantya, inkini ipinkathayiitaimi pintampatzikashiriyitai. ⁵ Iiro piñaaposhinitawo mayimpiritaantsi. Iro jimatapiintayitakiri ikaatzi kaari kimisantayitairini Pawa. ⁶ Paamaakowintaiya pikantzimoniintakaantarkari jirokapaini apaani iyiki kimisantanaatsiri. Tima nokamantakimiro, ari jowasankitairi Pawa inkaati antakironi jiroka. ⁷ Tii ikowi Pawa ankimitakotaari mayimpiri, iro ikowaki jowamiithashiriyitai. ⁸ Tiirika pikimisantzi, tii naaka pinthainkaki, aña iri Pawa pithainkaki. Tima iri Pawa otyaantakimiriri Tasorintsinkantsi.

⁹ Iro nonkinkithatakotimiri iroñaaka okantakota atakonka. Onkantawitya tii okowa napiitaimiro irokaiti. Tima pimatakiro pitakotawakaayita, ¹⁰ pimatanakiri pitakoyitanaari iyikiiti ikaatzi nampiyitawori maawoni piipatsitiki Macedonia. Iro kantacha ontzimatyii piyaatakairo irojatzi pothotyaantapirotatyawori. ¹¹ Iro paminaminayiti pisaikayitai kamiitha. Kaari imaamanitantaitzi, pantiro okaatzi pantawairiyitari iiroka. Tima iro niyotaayitakimiri pairani. ¹² Ari onkantya jiñaantimir ikaatzi kaari kimisantayitatsini, tampatzikashiri pikantayita, tikaatsi kowityiimotimini.

Impiyairika Awinkathariti

¹³ Iyikiiti, nokowi nonkinkithatakotimiro tsika inkantaiya paata ikaatzi kimisantzinkari kamayitaintsiri, iro piyotantyaari iiroka. Iro iiro pikimitakontari kaari kimisantatsini, antawoiti jiraaniinta jowashiriwaita. ¹⁴ Tima ayotaiyini aka ikamawitaka Jesú, iro kantzimaitacha ijatzi jañagai. Ari inkimitaayitairi Pawa paata ikaatzi kimisantayitantsiri, ari jañaakaayitairi aririka impiyi Jesú. ¹⁵ Jiroka

okaatzi jiyotakairi Awinkathariti: Paata aririka impiyi, iri itanaiyaawoni jiñaawairi ikaatzi kamayitaintsiri, aakaiti impoiwaitatsiniañaayitzi.¹⁶ Ari inkimaitawairo inkaimapaaki ijwari maninkariiti, intyootakaantapaaki Pawa. Impoña ikaatzi kamayiwitainchari, iri ityaawoni intzinaanaki,¹⁷ ampoñaapaatyaaakaiti kaari kamayitatsini, ari antsipatanayaari antzinaashitawaiyaari Awinkathariti, antonkiyotawaiyaari minkoriki. Ari ankantaitatyaaani antsipataiyaari Awinkathariti.¹⁸ Irootaki jiroka ñaantsi poimoshirinkawakaantyaari.

5 ¹Iro kantzimaitacha iroñaaka iyikiiti, tii okowajaantzi nonkamantimiro tsikapaiti awijantayitanyaari jirokapaini. ²Ari piyotaiyakini iiroka, tii jiyotaitziro tsikapaiti, tima omapokashitaiya, onkimitaiyaawo aririka jomapokantaiti inkoshitaiti tsiniripaiti. ³Intzimayiwitya kantatsini: "Iroñaaka asaikai kamiitha, inimotimi pinkantya". Iro kantacha ari jomapokaitairi japiroiyitiri maawoni. Onkimitaiyaawo tsinani okimaatsiwaita ontzimaaniti, tikaatsi inkinakaitiro awijashitanyaari onkaati pokatsini. ⁴Iro kantzimaitacha tii ari pinkantayityaari iiroka iyikiiti, iiro jomapokaitzimi, ikimitaantziranki koshintzi. ⁵Tima piyotakoyitairo iiroka, tii pikimitari aniiyitapiintashitachari tsiniripaiti, inkini iiro jiñaitantari. Aña iri pinkimitakoyitya aniiyitapiintatsiri kitiiyiriki, okoñaatzimoyitairi. ⁶Ari okimitari, tii okantzi ankimitakotyaari ikanta maashitachari tsiniripaiti, aña aamaakowinta ankantayitya, ankimityaari kiyoshiriri. ⁷Tima tsiniripaiti jimaapiintaitzi, ari ishinkitairi iijatzi. ⁸Iro kantzimaitacha aaka ayopirotayinyi, iri akimiyitaari ikaatzi aniiyitapiintayitatsiri kitiiyiriki. Ontzimatyii awitsikaantya, ankimitsantayitai, atakotantya. Ankimitakotyaari jiwitsikaanta owayiri, ikithaatawo ashirotsiriiithaari. Ankimitakotyaari iijatzi jawintaawo ashironakitsiri jamathaitawo, ari ankimityaari aaka awintaanaiyaawo awijakoshiriyitai. ⁹Tii iro inkowiri Pawa jowasankitaayitai, aña ikowaki awijakoshiriyitai akimitsantairi Awinkathariti Jesucristo. ¹⁰Iriitaki kamawintakairi. Tikaatsi oitya ankamawitya, aririka añaayitai, aritaki añaayitairo asaikimoyitairi paata aririka impiyi. ¹¹Ontzimatyii poimoshirinkantawakaiyaawo jiroka, witsikashiri pinkantayitya.

Ishintsithatziri Pablo kimisantanaatsiri

¹²Iyikiiti, pipinkathayitairi ikaatzi yotaayitaimiri janta, ari pinkimitairi ikaatzi jiwayitzimiri pikimisantairi Awinkathariti. Tima owanaa jiñaashintsitakowintayakimini. ¹³Pitakoyitaiyaari piñiiro okaatzi jantzimoyitakimiri. Ontzimatyii pisakayitanai kamiitha. ¹⁴Pishintsithayitairi pirantziiti. Ari pinkimitairi kaari ñaapiroshiriri, poimoshirinkantaiyaari, potzishiriyitairi kaari aawiyyashiriwaitatsini ikimitsantzi. Iiro pisamawaitari jirikapaini. ¹⁵Tii okantzi pimpiyatantya,

iro pinkowapiintiri iiroka paapatziyawakaiya, ari pinkimitairi ikaatzi kaari pijyininkata. ¹⁶Pinkimoshiritapiintaiyaini. ¹⁷Iiro powajyaantziro pamanamanaayitya. ¹⁸Ontzimirika awijyimotimini, pimpaasoonkitiri Pawa. Tima irootaki ikowiri irirori antayitairi akimisantairi Jesucristo. ¹⁹Iiro pomanonkawintawo jantakaimiri Tasorintsinkantsi. ²⁰Tii okantzi pimanintayitiro ikamantantayiitziri. ²¹Iro kantzimaitacha ontzimatyiipaminawakiro kamiithaini okaataki. Impoña pintyaaryooowintanairo onkaati kamiithashiritatikaimini. ²²Okaatzi ikinkishiritari pashini atziri kaaripiro inatzi, iiro pantayitziro iirokaiti.

²³Nokowakotziri Pawa iiкиro jiyaatakaatyiro jowamiithashiriyitaimi, tima iriitaki kantakaawori asaikantayityaari kamiitha. Nokowakotziri jaamaakowintimi maawoni, piwathaki, iijatzi pishiriki. Ari onkantya iiro otzimanta oitya ikantakoyiitaimiri paata aririka impiyi Awinkathariti Jesucristo. ²⁴Tima tyaaryooshiripirori jinatzi irirori, aritaki jimatakairo.

Iwiyaantawori withataantsi

²⁵Iyikiiti, pamanakoyitapiintaina naaka. ²⁶Piwithatinari maawoni kimisantanaatsiri janta. ²⁷Nokowi piñaanatiniri iijatzi jiroka nosankinari, tima iro ikowiri Awinkathariti. ²⁸Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

APITITANAINTSIRI JOSANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo osankinatzimiror jiroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiiti pikaataiinyi jashiyitaimi Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo. ²Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, isaikakaayitaimi kamiitha. Ari inkimitaimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Jaminakotairi paata Pawa kaaripiroshiriri impiyairika Cristo

³Iyikiiti, okowapirotaty nompaasoonkitakopiintaimi Ashitairiki Pawa, tima iikiro piyaatakaanakitziiro pikimisantayitanaki. Iikiro piyaatakaanakitziiro iijatzi pitakoyitawakaanaka. ⁴Irootaki noshiritapiintantzimiri aririka napatotaiyaani notsipayitari pashini iyikiiti, nokantaiinyi: “Iikiro jiyaatakaatziiro ikimisantaiinyi Tesalónica-jatzi, okantawitaka antawoiti ikimaatsiwaitaiyani jowasankitaitziri”.

⁵Ari oñaaganteri tampatzika ikanta Pawa jiyakawintantzi. Okimiwaitakawo jiwitsikaantatyiiyaami Pawa inkini impinkathariwintimi. Irootaki pikimaatsiwintantayitakawori iroñaaka. ⁶Iro tampatzikatatsiri iijatzi inkimaatsiyitakaiyaari Pawa ikaatzi kimaatsiyitakaakimiri iiroka. ⁷Irooma maawoni aakaiti, akaatzi akimaatsiniintayitakawo, otampatzikatzi impinayiitai paata aririka impiyi Awinkathariti Jesús, inkinapai inkitiki intsipayitaiyaari maninkariiti tzimatsiri ishintsinka, ⁸inkimitapaatyari ipaampaporinthatzi paampari. Ari jowasankitaayiitairi kaari yotairini Pawa, kaari kimisantaironi Kamiithari Ņaantsi tsika ikinkithatakota Awinkathariti Jesucristo. ⁹Iriitaki atsipitaiyaawoni japiroyiitairi, ari inkantaitatyana impiyashitaiya, iiro jiñiilo ishintsinka Awinkathariti. ¹⁰Tima paata aririka impiyi, impinkathatawairi kamiithashiriyitaintsiri,

iyokitzi inkantaiya. Ari pinkimitatyaa iijatzi iiroka, tima pikimisantairo nokamantakimiri.¹¹ Irootaki namanakoyitapiintantzimiri iirokaiti. Nokowakotziri pimonkaayitantlyaariri tsika inkantayitya ikaatzi jiyoshiiyitairi. Nokowakotziri jaawiyashiritakaayitimi pimayitantlyawori kamiithayitatsiri pikimisantai.¹² Iro impairyaitantlyaariri Awinkathariti Jesucristo pipinkathatakaantairi, impoña impinkathatakaantaimini irirori. Iri Pawa nishironkatainai aaka iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Jiñaayitairi owaariapiroshiritantaniri

2 ¹Iyikiiti, nonkinkithatakotimiro okantakota antsipataiyaari Pinkathari Jesucristo, aririka impiyi paata. ²Tii nokowi pinkinkishiritashiwaitya piñaajaanti aritaki piyaa Awinkathariti. Kimitaka iro pikinkishiritaiyakarini piñaajaantzi iro nokinkithatakotakimiri, piñaajaantzi iro nosankinatzimiri jiyotakaakinari Tasorintsinkantsi. ³Aña tii ari onkantya, ñaa jamatawitzimikari. Tima aririka impiyi paata, itanatyaawo imaamaniitiri Pawa, impoña jiñaayiiti owaariapiroshiritantaniri jiñaiti iijatzi jiyiitziri “Otomí Piyashiwaitaantsi”. ⁴Kisiointantaniri jinatyi, inkowi janaantapaaki inkimitakaityaa ipinkathaitziri Pawa janta tasorintsipankoki. Impoña inkanti: “Pawa ninatzi naaka”. ⁵Aritaki nokamantayitakimiro jiroka nosaikimotantapaintzimiri. ⁶Piyotaiyini iiroka iita otzikakiriri kaari ikoñaatsitanta owaariapiroshiritantaniri, apa inkoñaati paata aririka imonkaapaititapaatyaarika. ⁷Aritaki antawaitaki imananikiini owaariapiroshiritantaniri. Iro kantzimaitacha tzimatsi otzikaapiintakiriri, irojatzi paata joñaagantantatyaaariri, ⁸aripaiti jiñaitiri owaariapiroshiritantaniri. Tima aririka impiyi Awinkathariti, ishindsighta japirotantaiyaariri jowamaapairi, apa intasonkakiri. ⁹Jirika koñaatatsini paata, inkimitakotapaatyaaari Satanás. Ari ontzimaki ishindsighta, owanaa jamatawitanti aririka intasonkawintantayiti. ¹⁰Tzimatsi manintayitakirori inkimisantairomi tyaaryoori ñaantsi, iroowitzaka jawijakoshiritantaiyaarimi. Iriiyitaki piyashitaachani jamatawitakiriri owaariapiroshiritantaniri. ¹¹Iriitaki kantakaiyaawoni paata Pawa inkimisantantaityaaariri owaariapiroshiritantaniri. ¹²Irootaki jowasankitaayitantlyaariri inkaati thainkawaitatsini, tima owanaa ithaamintakawo jantaiitakiro kaaripirori.

Jiyoshiitaitakiri awijakoshiritaatsini

¹³Iyikiiti jitakotani Awinkathariti, iikiro niyaatatzi naaka namanamanaatakotapiintakimi nopaasoonkitziri Pawa. Tima pairani tikiraaminta jiwitsikaitzimi, aritaki jiyoshiitaitakimi pawijakoshiritai, irootaki pikimisantantaawori tyaaryoori, irootaki itasorintsishiritakaantaimiri Tasorintsinkantsi. ¹⁴Iriitaki otyaantakinari

naaka nokinkithatantakimirori Kamiithari Ņaantsi, onkini piñiro paata ipinkathayiitaimi ikimiitairi irirori Awinkathariti Jesucristo.

¹⁵ Ari okanta iyikiiti, ontzimatyii pintyaaryoowintairo okaatzi niyotaakimirri nosaikimotantapaintzimiri. Ari pinkimitairo iijatzi okaatzi nosankinatzimiri.

¹⁶ Onkamintha jitakoyitai Awinkathariti Jesucristo, iijatzi Ashitairi Pawa. Iri kimoshiritakaapiintaini, irijatzi nishironkayitairi ishinitaantairori okaatzi kamiithayitatsiri. ¹⁷ Onkamintha inthaamintashiritakaapiintaimi, iri tyaaryooshiritakaimini iijatzi, iro piyaatakaantyaawori pilkinkithatakoyitanairo kamiithari iro pantayitanairi iijatzi.

Impinkathayiitiro iñaani Pawa

3 ¹Iyikiiti, pamanatakoyitapiintaina naaka niyaatakaantyaawori nonkinkithatakotiri Awinkathariti, ari onkantya impinkathatantaiyaariri pashinijatzi atziriiti, inkimitaimi iiroka.

² Pamanapiintaiya iiro jowasankitaantana kaaripiroshiriri, tima tii maawoni inkimiyitai aka akimisantayitzi. ³ Iro kantzimaitacha tyaaryooryi jinatzi Awinkathariti, ari jaawiyashiritakaayitaimi, iri kimpoyaawintimini iiro ikitsirinkantzimi owaaripiroshiritantaniri.

⁴ Iri Awinkathariti yotakaakinari ari piyaatakaatyiyo pantayitanairo niyotaayitakimirri, tima pikowaiyakini pantiro. ⁵ Nokowakotziri Awinkathariti inkinkishiripirotakaimiro tsika okanta jitakotzimi Pawa. Intyaaryooshiritakaimi pinkimitakotantyaariri Cristo.

Ontzimatyii antawaiyitai

⁶ Iyikiiti, tzimatsi ikowiri Awinkathariti Jesucristo nonkantimiri: Tii okantzi paapatziyaari pirawaitapiintachari kimisantzinkari. Tii jimatziro okaatzi niyotaakimiriranki. ⁷ Aña ontzimatyii inkimitinami naaka, tima tii nopirawaita nosaikimotantapaintzimiri. ⁸ Tikaatsi nonkantimiri pimpashitina noyaari, aña nopinatzimiro maawoni pipayitanari. Nantawaitaki shintsiini, kitijiyiriki iijatzi tsiniripaiti.

Ari okanta tii piñaantaiyawoni iiroka pintziyina. ⁹ Aña tampatzika inawita pimpayitinami noyaari, apa nantawaitaki shintsiini onkantya paminayitatinari, iro pinkimitakotantyaanawori tsika nokantaka naaka. ¹⁰ Tima iro nokantapiintakimirri nosaikimotantapaintzimiri janta, nokantzi: “Inkaati kaari antawaitatsini, iiro jowaa iijatzi”. ¹¹ Ari nokimaki ikantaitzi tzimatsi pikaataiyini janta pirayitachari, tii ikowi jantawaiti, apa imaamanitantayitzi. ¹² Tzimatsi iijatzi ikowakaanari Awinkathariti Jesucristo nonkantayitiriri jirikaiti: “Iiro pimaamanitantzi, santzikoitiini pantawintiro powayityaari”. ¹³ Iyikiiti, ari pashi powiro pantapiintairo iiroka kamiithayitatsiri.

¹⁴Tzimatsirika kaari kimsantironi jiroka nosankinatakimir,
iiro paapatziyanaari, iro jiñaantyaawori inkaaniwintawaitya. ¹⁵Iro
kantzimaitacha iiro pikisaniintziri, pinkaminaayitairi pinkimitakaantiri
printzi jinatyi.

Iwiyaantawori tasonkawintaantsi

¹⁶Tima iri Pawa kantakaawori asaikantayityaari kamiitha,
nokowakotziri iri inimotakaimironi pisaikaiyini okantawitaka piñaayitiro
onkaati awijyimoyitimiri. Nokowakotziri intsipatimi.

¹⁷Jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki: Tima naaka Pablo
withatzimiri. Irootaki namitapiintari aririka notyaanti nosankinari.
¹⁸Onkaminthia inishironkayitaimi maawoni Awinkathariti Jesucristo
janta. Ari onkantyaari.

JITAKARI PABLO JOSANKINATZINIRI TIMOTEO

Withataantsi

1 ¹Naakataki Pablo osankinatzimirori jiroka. Jotyaantapirori Jesucristo ninatzi, tima irootaki ikantakaantziri owawijaakotairi Pawa itsipatari Jesucristo oyaatakoniintani. ²Iiroka nosankinatzini Timoteo, nokimitakaantzimi notomi nowimi akimisantanai. Inkaminta inishironkataimí Ashitairi Pawa iijatzi Awinkathariti Cristo Jesús, inkaminta jitakotimi, piñiilo pisaiki kamiitha.

Ikinakaashiitari jiyotaantaitzi

³Pairani nawijantakari Macedonia-ki, noshintsithatanakimi pisaiki Efeso-ki, ari onkantya piyotaantyaariri saikayitatsiri janta, jowajyaantairo ikinakaashiyitakawo jiyotaantzi. ⁴Ikinkithatakotashitawo kinkitharintsi, ikinkithatakotashitawo iijatzi tsika ikantayita pairani ichariniiti. Tii oñaagantziro jirokapaini okaatzi jantakiri Pawa onkantya ankimisantantaiyaariri, aña iro kantakaantakirori jiñaanaminthatawakaantari atziripaini. ⁵Aryaajaini akaa aririka ayotaanti, akinkithatakotziro tsika ikantaita jitakotawakaita. Tima aririka ankitishiritanai, aririka ankinkishiritanairo tampatzikatatsiri, aririka ankimisantapirotnai, ari amatziro atakotanta. ⁶Ari itzipinayitakiri jirikapaini, aminaashiwitaka okaatzi ikinkithatakoyitziri. ⁷Ikowashiwaitaka jiyotaantiro Ikantakaantaitani. Okantawitaka ishintsithatantzi jiyotaantayitzi, iro kantzimaitacha tii ikimathatsitawo irirori okaatzi ikinkithatakotziri.

⁸Irooma aakaiti ayotzi imapiro okamiithataki Ikantakaantaitani, iro kantzimaitacha ontzimatyi ankimathatiro oita otzimantari jiroka. ⁹Tima tii iri josankinayiitini ikaatzi kamiithashiriyitaintsiri, aña iro jowasankitaayiitantlyaariri: maamanitzinkariiti, piyathariiti,

kaaripiroshiririiti, tsimainkatzinkariiti, thainkantaniriiti, manintashiritantaniriiti, owamaayitziriri ashitariri, ashiryaantzinkariiti, ¹⁰ mayimpiriiti, antaminthatawakaachari ishiramparinkaki, noshikantaniriiti, thiyyinkariiti, kamatawiririiti, ikaatzi otzikayitzirori ayotaantziro kamiithari. ¹¹ Tima inashita Kamiithari Ñaantsi owaniinkañaanitachari, irootaki ikantakinari Pawa Tasorintsitsatsiri nonkamantantairo.

Jantawairi Pablo

¹² Iriitaki Awinkathariti Jesucristo oshinchaashiritakinari. Iro nopaasoonkitantariri, tima jiyyotzi aritaki tyaaryootakina, jotyaantakina nantawaitiniri. ¹³ Okantawitaka pairani ojyiki nopairyaaishiwaitakari, noisaniintani nowiri, nowasankitaapiintakiri jashiyitaari, iro kantzimaitacha jitakotaana irirori. Tima tii niyowitawo okaatzi nantakiri, tikira nokimisantanakiita. ¹⁴ Iro kantacha jirika Awinkathariti antawoiti jitakopirotakina, ari opoñaanakari nokimisantanairi Jesucristo, owanaa nitakotanaari. ¹⁵ Jiroka nonkantiri tyaaryoori inatzi, ontzimatyi inkimisantaitiro: Ipokaki Jesucristo jakä kipatsiki jowawijaakoyitairi kaaripiroshiririiti. Tima naaka anaayiwitakari maawoni nokaaripiroshiriwitaka. ¹⁶ Iro opoñaantari inishironkataana Jesucristo, tii isamaniintana okantawitaka naaka mapirowitakawori nokaaripirotzi. Tima tsika ikantaana naaka, ari inkantayitaiyaari pashini inkaati kimisantayitairini, ari inkantaitatyiiro jañaayitai. ¹⁷ Nokowi ari inkantaitatyiiro impinkathapiroyitairi kantaitaaachani Impinkathariti, Kañaaniri, Kaari Konaanitatsini. Ari onkantyaari.

¹⁸ Notomí, Timoteo, tzimatsi nokowiri nonkamantimiri. Ari onkimityaawo okaatzi ikinkithatakaitakimiri pairani. Iro nonkamantantimirori pinthaamintashiritantyaari piyaatakairo piñaashintsiptiota kmiitha, ¹⁹ iikiro piyaatakaanakityiiro pinkimisantanaki, iikiro pinkinkishiranakityiiro tampatzikatatsiri. Tima tzimayitatsi owajyaantakirori. Okantawita ikimisantayiwita, ikimiwaitakawo impitaminkakotatyiiyaami. ²⁰ Ari ikimitakari Himeneo ijatzi Alejandro. Iriitaki noshinitakiri jowashironkaayitairi Satanás, ari onkantya jiyyotantyaari iiro ipairyaaishiwaitantari Pawa.

Ikinkithatakoyiitziro amanamanaataantsi

2 ¹ Jiroka nitawatyaaari noshintsithatimiri: Ontzimatyiipamanamanaataiya, pinkowakowintanti, pinkantakowintanti, pimpaasoonkiwintairi maawoni. ² Pamanakoytyaaari pinkathariiti. Pamanakotyaari ijatzi maawoni jiwariti pisakayitantyaari kmiitha, pinkathatasorintsi pinkantya, tampatzikashiri pinkantya ijatzi. ³ Irootaki kmiithatatsiri maawoni jiroka. Irootaki ikowiri Pawa

owawijaakoshiritairi. ⁴Tima ikowatzi Pawa maawoni jawijakoshiriyitai, ikowi iijatzi jiyotakoyiitairo tyaaryoori ñaantsi. ⁵Jiroka tyaaryoori ñaantsi: Apaani ikanta Pawa. Apaani ikanta kantakowintziriri atziri janta Pawaki. Iriitaki Cristo Jesú. ⁶Iriitaki pinakowintakairi maawoni ikamawintakai, ikimakoitairo inintapaititapaaki Pawa. ⁷Irootaki ipairyaa ntakinari naaka Notyaantapiroto, iri otyaantakinari nonkinkithatakaayitairi atziri kaari ajiyininkayita, niyotaayitairi inkimisantayitairo tyaaryoori ñaantsi. Tima imapirotatya.

⁸Tsikarika japatoyiitapiintya, nokowiri shirampariiti jamanamanaayitaiya, tzinaawako inkantya ikimitapiinta. Iro kantzimaitacha kitishiri inkantayitya, iiro ikisawaita, iiro iñaanaminthatawakaawaita. ⁹Ari onkimitanaiyaari tsinaniiti iiro oñaaminawaita onkithaatyaawo owaniinkatachari, apaawaitiri kiriiki amanantayitiri othatani poriryaa yitatsiri, oñaawinawaityaawo owaniinkatiro oishi. ¹⁰Aña iro amiyitaiyaari antayitapiintairo kamiithayitatsiri. Tima irootaki kamiithatatsiri antayitziri tsinani kantapiintatsiri: “Naaka, pinkathatasorintsi ninatz”. ¹¹Aririka jiyotaantaiti, owakimpita onkantayitya tsinani, onkimisantanti. ¹²Tii noshinitakaantziro iyotaantayiti tsinani, tii noshinitakaantziro ojihatiri shirampariiti iijatzi. Apa owakimpitayitya. ¹³Tima iri Adán jitaitaka pairani jiwi tsikayiitakiri, iro impoitapaintsiri Eva. ¹⁴Kaari Adán jamatawiitakiranki, aña iro tsinani jamatawipiroitaki irojatzi antantakawori kaaripirori. ¹⁵Iro kantzimaitacha, tsinaniiti, tima irootaki owaiyantaatsiri, ari onkantaki awijakoshiriyitai iikirorika iyaatakaanakityiiro onkimisanti, itakotantya, tyaaryoopiroini onkamiithashiriyiti.

Tsika inkantayitya jiwaretti

3 ¹Tyaaryoo inatzi nonkantimiri: Tzimatsirika kowatsini ijiwatiri kimisantzinkariiti, ari okamiithatzi okaatzi ikowiri jantiri. ²Ikaatzi jiwayitatsini ontzimatyi inkamiithashiriti, iiro itzimayitzi iitya kinkithatakowitzirini, inkinayityaawo iina, kimpoyaawaini inkantya, jantayitapiintiro kamiithari, impinkathatakaantya, joimaayitantaniti ipankoki, yotaantaniri inkantayitya. ³Iiro ishinkitapiinta, iiro ikisapiinta, aña itakotaniri inkantya, tsinampashiri jinatyi, iiro inintapiintashitari kiriiki. ⁴Jiyoti jiwayitairi saikapankotziriri, pinkatha inkantanti jowaiyani, iiro ipiyathawaita. ⁵Tima atziri kaari yotironi ijiwatakaanti ipankoki, ¿kantatsima ijiyawintiri ikaatzi kimisantanaairiri Pawa? ⁶Ari ikimitsitari owakiraatatsiri ikimisantzi, iiro okantzi ijiwatakaanti. Tima aririka jimatiro ijiwati, ari inkantakaapirowaitanatya, ari inkimitakotatyari okaatzi awijyimotakiriri pairani kamaari. ⁷Ikaatzi kaari kimisantatsini okowapirota ipinkathataairi jiwaretti. Tima iirorika

ipinkathatakaanta jiwari, ari jiñaakiro inkinkithatakowaitaitiri, irojatzi jamatawaitantatyaaariri kamaari.

Tsika inkantayitya imitakotziriri

⁸ Ikaatzi imitakotziriri jiawatziriri kimisantzinkariiti, ontzimatyii impinkathatakaantya, awintaani jowayiitiri ijatzi, iiro ishinkitapiintayita, iiro inintapiintashitari kiriiki jaapithatantiri jojiyiaayitiri. ⁹ Okowapirota jiyotakoyitairo okaatzi akimisantairi, kaari jiyotakowiita pairani. ¹⁰ Onkantantyaari atziri jimitakotiri jiwariiti, ontzimatyii iñaantaitawatyaari kantatsiri jimatiro, aririka iñaantaitatyaaari kantatsi jiyaatakairo. ¹¹ Ari onkimiytyaari ijatzi tsinani ontzimatyii ompinkathatakaantya, iiro okinkithatakotantashiwaita, kimpoyaawaitani onkantya, ontyaaryooowintayitanairo maawoni. ¹² Inkaati imitakotantsini inkinayityawo iina, ijiwatakairi kamiithapiroini jowaiyani ijatzi saikapankotziriri. ¹³ Aririka imatanairo, pinkatha jowaitiri, ari jiyotairo jawintaashiritya inkinkithatakotairo tsika okanta ikimisantantaariri Cristo Jesú.

Imapiro okamiithataki akimisantziri

¹⁴ Nokowataiki niyaatimi shintsipaiti noñiimi. Iro kantacha nitawatyaawo nosankinatimiro jiroka, ¹⁵ aamaashitya iirorika niyaatsita, nonkamantsitimiro tsika ikantaita isaikaitzi jashiyitai Pawa. Tima akaatzi jashiyitai Kañaaniri Pawa, akimitanaawo okantaranki tzinkamitsipirori, aakataki otzinkamitanaa ikinkithayiitziro tyaaoryoori ñaantsi. ¹⁶ Imapiro otyaaryootzi okaatzi akimisantairi, tii jiyotakowitawo pairani tsika ikantaita ipinkathatasorintsitaitzi. Jiroka akimisantziri:

Jatziritzimotantaki Pawa,
 Iri oñaagantakiriri Tasorintsinkantsi ñaapirori jinatzi.
 Iri maninkariiti aminayitakiriri,
 Iri ikinkithatakoyiitairi pashinijatziki atziri.
 Iri ikimisantaitziri jaka kipatsiki,
 Iri tzinagaachari jowaniinkawoki.

Ikinkithatakotaitziri ookawintironi ikimisantawita

4 ¹ Iro kantzimaitacha, jiroka ikantairi Tasorintsinkantsi, ikantzi: Paata, ari jiñaitaki ookawintironi ikimisantawitari, iro inkowanaki inkimisantayitiro jiñaani kamaari, jamatawaitantzi. ² Jiyotaawaitashitantlyawo thiyyinkari kaari iroopirotsirsi, iiro ikimairo jowashiriniintakotyaaawo jantayitziri, jampashiri ikantaka. Inkimiytaawo okantaranki imatataitzi itagaita iyaampawathatakantzi iiro akimairo katsiri. ³ Iiro ishinitakaantziro jaawakaitya, intzitakaantiro okaatzi jowayiitari. Tii okamiithatzti jiroka. Tima aakaiti akaatzi

akimisantayitairi Pawa, ayotairo tyaaoryoori, jiwitsikayitakairo owanawontsi. Ishinitakairo irirori owayitaiyaawo jirokapaini, ampaasoonkiyitairi. ⁴Tima okaatzi jiwitsikayitakiri Pawa, kamiitha inayitaki. Tikaatsi oitya apaawaitantyaawori, aña ontzimatyii ampaasoonkiyitairi añaayitziro okaatzi ipayitakairi. ⁵Tima aririka amatakiro okantziri jiñaani Pawa amanamanaatakoyitaawo okaatzi ipayitairi, ari intasonkawintakiro.

Antawaitanainiriri kamiitha Jesucristo

⁶Iroorika piyotaantaki jiroka, pimatanaatziiro pantawaitainiri kamiitha Jesucristo. Pimonkaatanaatziiro okaatzi pikimisantanairi, pimatanaatziiro okaatzi jiyotaayiitakimiri. ⁷Powajyaantayitairo kinkitharintsipaini kaari iroopirotatsini, irootaki amitapiintashiwitakari antawopiroriiti okinkithayitziro jiroka. Aña ontzimatyii piñaashintsishiritanaiya piñaantyaawori pipinkathatasorintsitai. ⁸Tima okamiithatzimowitai ijatzti añaayitziro añaashintsiyitya koñaawoini awathaki, aña iro kamiithapirotataitatsi añaashintshiriyitanaiya añaantyaawori ankitishiripiroyitai. Tii iro antantayitawori jiroka onkantya anintaawaitantyaari iroñaaka iiñiro añaayitzi, aña, ijatzti añiiro paata anintaawaitaiya aririka añagai. ⁹Tyaaryoo inatzi jiroka ñaantsi, ontzimatyii maawoni ankimisantayitairo. ¹⁰Irootaki añaantayitawori añaashintsiyita, shintsiini antawaiyitzi, tima oyaakoniintani owiri Pawa tsika itzimi kañaanitatsiri. Kantatsi jowawijaakoshiritairi maawoni atziriiti, iriitaki jowawijaakoshiriyitai inkaati kimisantairini.

¹¹Irootaki jiroka piyotaantayitairi, ñaashintsi pinkantantiro. ¹²Tii nokowi inthainkimawaitaitimi pimainaritzi. Aña ontzimatyii poñaagantiro tsika pikantanaa pikimisantai, ari onkantya inkimitakotantaitimiri. Ontzimatyii paamaakowintyaawo okaatzi piñaawaiyitziri, ijatzti okaatzi pantayitiri. Itakotani pinkantanti, tyaaryooshiri pini, kitishiri pinkantanaiya.

¹³Shintsitha piñaanatapiintayitainiri atziriiti Osankinarintsipirori, pinkinkithatapiintairo, piyotaantapiintairo, irojatzti piñaantatyaaawori nariitaimi janta. ¹⁴Pinkinkishiritiro ikinkithatakotakimi pairani jiwariiti, ari okanta itasonkawintantakimiri jotzimikapatziotantzimiro jako. Naa papaaatzirokari itasonkawintaimi Pawa pimatantaawori jiroka. ¹⁵Ñaashintsi pinkantawintanaiyaawo, onkantya jiñaantaitimiri iikiro piyataakanakitziiro pimatanakiro. ¹⁶Paamaakowintayitaiya iiroka tsika pikantayitanaa, pinkinkishiritakotyaaawo kamiitha onkaati piyotaantayitairi, onkaati pantayitiri ijatzti. Aririka pimatakiro pintyaaryoowintairo, aritaki piñiilo pawijakoshiritai, ijatzti inkimiyitaiyaari ikaatzi piyotaapiintakiri.

Antiniriri pashinipaini

5 ¹Tii okantzi pishintsithatiri antaripirori, kamiitha piñaanayitiri. Iro kamiihatatsi paapatzyaari pinkimitakaantiri iriirkami piwaapati. Ari pinkimitairi mainariiti, paapatzyaari pinkimitakaantiri iriirkami pirintzi. ²Ontzimatyii paapatzyaawo antawopirotsatsiri, pinkimitakaantiro irorikami pinaanati iiroka. Ari pinkimitairo mainawopaini, paapatzyaawo, iiro poshiritawo pimaamaniwaitiro pinkimitakaantiro irorikami pitsiro.

³Pitakotyaawo kamatsiri oimi tsika otzimi mapirotzirori okowityaanintzi. ⁴Irooma apaani kamatsiri oimi, tzimayitatsiri iiintsiti, osaripaini, iritaki aminironi jimitakoyitiro, ontzimatyii impiyataiyaawo jaamaakowintaiyaawo okimitaakiri pairani iroori jantaritantakari irorori. Irootaki ikowiri Pawa antayitairi. ⁵Irooma apaani kamatsiri oimi matzirori osaikawaitzi apaniroini, awintaiyaari iroori Pawa, aakowintyaawo amanamanaaty onkowakoyitairi. ⁶Irooma onthaamintashiwaitanatyaarika onintakaanikiini jirokapaini, tii añi kamiithapiroini, kimitawaitaka onkamakityiimi. ⁷Pishintsithatiro omayitantlyaawori nokantakiri, ari onkantya iiro otzimanta inkinkithatakoitirori. ⁸Tzimayitatsi kaari aminironi ijyininkayitari. Iri owatsipirotakirori kaari aminaironi owaiyatankiriri. Ikimiwaitana jowayaantakityiromi ikimisantzi. Iri mapirokitanakirori janaanakiri ikanta kaari kimisantatsini.

⁹Jiroka kowachari josankinatakoitantlyaawori kamatsiri oimi antawaitainiri Cristo: Ontzimi onkaati 60 osarintsiti, kinatani owapiintakiri otsipatari, ¹⁰kamiithashiri okanta ikimakoitziro, aamaakowinta okantziri owaiyani, oimaantzi opankoki, aapiintakiri kamiitha kimisantzinkari, nishironkatani owapiintziri ashironkainkari, imatapiintakiro okaatzi kamiithayitatsiri. ¹¹Irooma kamatsiri oimi kaari antawotakonatatsini, iiro josankinatakoitziro. Iiro okantapirota antawaitainiri Cristo, tima iiniro onkowi ayi otsipatari. ¹²Aririka omatakiro ontsipatya, ari inkantakowaitaitakiro, tima tii imonkaatziro okaatzi okantawitakari antirim. ¹³Aritaki ompiratanatyawo ijatzti, onkinayiti pankotsipainiki, onkinkithawaiataktantayiti, akawaitantashitya. ¹⁴Irootaki nokowantari aayitai otsipatari kamatsiri oimi kaari antawopirotsatsini, owaiyatayiti, osaikiita opankoki antawaiti. Ari onkantya iiro itzimanta iitya kijyimawaitironi. ¹⁵Tima tzimayitatsi matakirori, antawaitashitakawo ikowiri Satanás. ¹⁶Ikaatzi kimisantzinkari ñiirori ijyininka ikami oimi, ontzimatyii jimitakoyitiro. Ari onkantya iiro jiñaantawo ikaatzi ikimisantayini, jiñaashintsityawo jimitakotiro. Apa jimitakoyitiro matzirori oñiilo okowityaawaitzi.

¹⁷Ontzimatyii impinaiitairi jiwtakaantatsiri ipinkathayiitziri. Iri impapiroyiiti kinkithatakaantapiintatsiri, ijatzti ikaatzi yotaantapiintatsiri. ¹⁸Irootaki okantakotziri Osankinarintsipirori:

Aririka pantawaitakairi piratsi, tii okantzi intajyaaniintawaiti. Jiroka okantziri iijatzi:

Apaani antawaitatsiri ipinayiitziri.

¹⁹ Apaniroinirika ikanta atziri kantakotziriri apaani jiwari, iiro pikimisantziri. Irooma inkaatirika apiti, iilorika inkaati mawa tsika itzimi ñaakotakirini jantakiro kaaripirori, ari okamiithatzti inkimisantaitiri. ²⁰ Iikirorika jantaitatyiiro kaaripirori, payiri tsika ipiyotaita pishintsithatiri, ari onkantya inthaawantaityaari, iiro jimatantayiitawo. ²¹ Noshintsithatzimi pantiro jiroka. Tima aririka pimatanairo, iiro piñiiro pimaakitanti jiyotzi Pawa nokantzimiri. Jiyotsitawo iijatzi Jesucristo, jiyotsitaka iijatzi maninkariiti ikaatzi jiyoshitakiri. ²² Tii okantzi pathawaityaawo potzimikapatziitotantyaawo pakō ijiwatantaityaari. Tima aririka jiyoitiri jantakiro kaaripirori, kimiwaitaka iirokami kantakaashityaawoni. Aña ontzimatyii pinkitishiritai iiroka.

²³ Tii apa pirapiintiro jiñaa, iro kamiithatatsi piro kapichiini kachori, ari piñaakiro pishintsiti pimantsiyawaiwita.

²⁴ Tzimatsi atziri, tikiraaminta jiyakawintaitziriita jantakiro kaaripirori, maawoni ikimakoyitakiri. Tzimatsi pashini iijatzi kaari jiyotakoitzi jantzirorika kaaripirori, apa inkimakoitiri paata. ²⁵ Ari okimitari iijatzi, tii jimanakotapiintziro atziri jantayitiro kamiithari. Irooma aririka jantiro kaaripirori, ari inkowapiintawitya jimanakotya, iro kantzimaitacha ari inkimakoitakiri.

6 ¹ Ikaatzi jompiraitari ontzimatyii ipinkathatairi ompiratariri. Iro nokantantari, ari onkantya iiro itzimanta iitya kinkithatakowaitaini, akantakaantzirkari Pawa. ² Apaani ompirataari ñiirori jompiratari kimisantatsiri, iiro okantzi inkantashiriwaiti: “Iiro pikimitakaantana ompirataari, tima iyiki nowanaimi”. Aña okowapirota jirika ompirataari jantawaipirotiniri tyaaryoopiroini, jitakotani jowiri, tima kimisantzinkari jinatzi. Ontzimatyii piyotaantairo jiroka, pishintsithatantairo.

Kitishiritakaantatsiri ipoña inimotaantsi

³ Aririka impoki nashityaawoni inkinkithatakanti, kaari kimityaawoni okaatzi jiñaaniyitakari Awinkathariti Jesucristo, jinashitapaatyawo iijatzi inkinkithatakotiro pinkathatasorintsitantsiri, ⁴ kantakaapirowainiri jinatzi, tikaatsi jiyoti. Apa ikowi añaanawintawakaantyaawo ñaantsi. Iro ompoñaantyaari asamawakaawaitya, amaamanitawakaawaitya, ankawiyawakaawaitya, ankantakotawakaawaitya, ⁵ ankisaniintawakaapirowaitya. Iro jimayitapiintakiri kaaripiroshiriri kaari yotakotaajitironi tyaaryoori ñaantsi. Ikinkishirita jaantyaawo kiriiki jamawinawaitawo impinkathatasorintsitaitiri. Iiro okantzi paapatziaari iirokaiti. ⁶ Aritaki

okantzimaita, antawo impinawintayiitairo paata apinkathatasorintsitzi. Iro kantacha añaantyaawori impinayiitai, ontzimatyi inimoyitai añiiri tzimimoyitairi. ⁷Tima pairani owakiraa atzimapaaaki tii amapaaki tzimimotaini. Ari okantari iijatzi aririka ankamai, onkaati tzimimotaini iiro okantzi aanairo. ⁸Tima otzimapiintzirika oyaari, otzimapiintzirika ankithaatyaari, aritapaaki. ⁹Iriima inkaati kowayitironi jajyaagantya, okaimashiryiiri inkaaripiroshiriti. Ikimitakowaitakari shirikachari iwirintsi, aririka jantayitanakiro ikowashitari owaaripirotantatsiri, irootaki piyakaashitantzachari. ¹⁰Aririka jinintaitapiinti jajyaagantaitya, okimiwaitakawo iro omparithatanatyami kaaripirotatsiri. Tzimatsi matakirori jinintayitziro jajyaagantya, jowajyaantanakiro ikimisantzi, okimiwaitakawo iriimi kimaatsitakaawaitachanimi jowathaawaitaka apaniroini.

Pinkimitakaantiro powayiriwintatyiiromi pikimisantanai

¹¹Irooma iiroka, jashitaimi Pawa, powajyaantairo jirokapaini, pinkimitakaantiro pishiyapithatatyiiromi. Aña iro paminaminatapintanai pintampatzikashiriti, nishironkata pinkantanti, pinkimisantairi Pawa, itakotani pinkantanti, iiro pisamaniintantzi, tsinampa pinkantya. ¹²Iikiro pinkimisantanaatyi, pinkimitakaantanakiro powayiriwintanaatyiiromi kamiithayitatsiri. Pinkimitakaantanakiro iijatzi piñaashintsiwintatyiiyaawomi irojatzi paantatyawori kantaitachani añaakagaimini. Iro ikowakaitakimiri piñiilo añaantamintotsi, ari onkantya inkimayitantaimiri atziriiti, pikantzi: “Nokimisantai”. ¹³Tzimatsi noshintsithatimiri. Tima Pawa itzimi añaakaayitzirori okaatzi tzimayitatsiri, jiyyotzi nokantzimiri. Jiyotsita iijatzi Awinkathariti Jesucristo, kinkithatapiintakirori tyaaryootatsiri, irojatzi ikantapaakiriranki jagaitanakiri Poncio Pilato. Jiroka onkaati noshintsithatimiri: ¹⁴Iiro pipiyathatawo ikantakaantaitziri, iiro powashínaawaitziro, itzimikari kinkithatakowaitashitimini. Piyaatakanairo iiroka irojatzi impiyantaiyaari Awinkathariti Jesucristo, ¹⁵aririka jinintapaititaki Pawa. Tima apaniroini Pawa intasorintsitai, apaniroini ijiwatakaantairo maawoni tzimayitatsiri, apaniroini impinkathariwintairi ikaatzi pinkathariwintawitachari, apaniroini ijiyawintairi iijatzi jiwariwitachari iroñaaka. ¹⁶Iriitaki ashitawori kantaitachari añaantarintsi, ari isaikatzi tsika oshipakiryaanipirotzi, irootaki kaari jariipirotantaitari. Tikaatsi atziri matakironi jiñiiri, iiro jimaitziro iijatzi. Imapiro ipinkathaitziri. Ari inkantaitatyiironi impinkathariwintantai. Ari onkantyaari.

¹⁷Ontzimatyi piyotaayitairi ajyaagantayitachari iroñaaka, iiro ikantakaapirowaitanta. Iiro jawintaashiwaitawo jajyaagawo, tima iiro okantaitatyaaani onkisotzimotiri. Aña ontzimatyi jawintaayitaiyaari

Pawa, iriitaki matzirori ithaamintakaapirotantzi. ¹⁸ Piyotaantairo jantayiitairo kamiithari. Ikimita ajyaagantaniri otzimimopirowaitziri jajyaagawo, ari pinkimitanaiyaari iirokaiti ontzimimopirowaitaimi pantayitiri, iro pinkimitakaantanairimi pajyaagawo. Piyotaantairo inishironkaitantya, ayimatiri impashitantayitaiya. ¹⁹ Iroorika jimatanai jiroka, okimiwaitaka jowaantatyaawomi jajyaagawo inkajyaakaiyaari paata. Ari inkantaitatyiiro iñiilo isaikai kamiitha.

Iwiyaantapaakawori ikantziriri Pablo jirika Timoteo

²⁰ Timoteo, pintyaaryoowintiro piyotaantairo okaatzi inishironkaitakimiri. Powajyaantairo okaatzi ikinkithatakotziro kaaripirori. Powajyaantiro iñaanaminthatawakaantaitawo ikimitakaantawiitari iroopirori inatzjiyotaniihari. ²¹ Tima tzimayitatsi mayitakirori, ikinashiwaiyitanaka, kimiwaitaka intzipinatatyiimi. Onkamintha inishironkayiitimi. Ari onkantyaari.

JAPIITAIRO PABLO JOSANKINATZINIRI TIMOTEO

Withataantsi

1 ¹Naakataki Pablo osankinatzimirori jiroka. Jotyaantapirori Jesucristo ninatzi, tima iri Pawa kowakaakinawori nokinkithatakotairo ikajyaakaayitakairi, jañaakaayitai Cristo Jesús. ²Iiroka nosankinatzini Timoteo, itzimi nokimitakaanta nitakotani notomi. Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo, onkamintha jitakotimi, piñiilo pisaiki kamiitha.

Pikinkithatakotairi Cristo

³Ari nokantapiintaty tsiniripaiti iijatzi kitijiyiriki namanakoyitzimi, nopaasoonkitziri Pawa, itzimi nantawaitainiri, nimatakotairi ikimiyitaka nochariniiti tampatzikashiriri. ⁴Aririka noshirityaawo piraawaitakaranki, owanaa nokowataiki napiitairo noñiimi, onkantantyaari nonkimoshiriti. ⁵Owanaa nokinkishiritakotzimi tsika okanta poshiripirotantanakari. Tima iro itanakawo pisawo Loida, ipoñaanaka pinaanati Eunice. Niyotzi iijatzi ari pikimitanakari iiroka. ⁶Irootaki napiitantzimiri nonkantimi: “Papiitairo powakiraatairo itasonkawintakimiri Pawa no tzimikapatzitontakimirowanki nako, pinkimitakaantairo joijaitziri paampari intsiwakimataki”. ⁷Tima Pawa tii ithaawashiritakaantzi. Apa ishaintshiritakaantzi, jitakoshiritakaanta, jiñaakoshiritakaanta.

⁸Irootaki iiro pikaaniwintantawo pinkinkithatakotairi Awinkathariti, ari pinkimitainari naaka, iiro pikaaniwintakaana jomontyaawintaitanari Pawa. Aña iriitaki shintsishiritakaimini, pinkimitakotanakina naaka, nokimaatsitakowintawo Kamiithari Ñaantsi. ⁹Irijatzi owawijaakoshiriyitairi Pawa, iri iyoshiiyitairi atasorintsishiritantaari. Tii aaka matashityaawoni apaniroini, aña iri kowaintsi jantiro. Ari ikantaitatyaaani pairani Pawa ikowapiintaki inishironkayitai Cristo Jesús.

¹⁰ Irootaki jimatakiri iroñaaka, ikoñaatakiranki Owawijaakotantaniri, Cristo Jesús. Iriitaki matakirori joitsinampairo kaamanitaantsi, jookapaintairo Kamiithari Ñaantsi, iro ayotantaari ari onkantaitatyaaani jañaakaayitai. ¹¹ Irootaki jowantakinari naaka Notyaantapiroriti, iri otyaantakinari nonkinkithatakaanti, ipoña niyotaayitairi iijatzi kaari nojyininkata. ¹² Irootaki iroñaaka noñaashiwaitantawori, tiimaita nokaaniwinta. Tima niyotzi naaka itzimi noshiritaari, niyopirotsita otzimimotziri ishindsights onkantya iiro jowajyaantakaanawo ikowakaakinari nantainiri irojatzi paata kitijyiriki impiyairika. ¹³ Ari pinkimitanalyaari iiroka, pimatakotinawo tsika okanta pikimakina nokinkithayitaki, piyatakairo poshirtya. Itakotani powanti, tima iro jantapiintanairi jashiyitaari Cristo Jesús. ¹⁴ Tima inampishiritantakimi Tasorintsinkantsi, iri tyaaryooshirittakaimini iiro powajyaantantawo tyaaryoori ikowakaakimiri piyotaantiro.

¹⁵ Pikimayitaki iiroka tsika okanta jookawintawaitanakina Asia-jatzi. Jirikataki: Figelo ipoña Hermógenes. ¹⁶ Iro kantzimaitacha Onesíforo, owanaa jimitakotapiintakina irirori, tii ikaaniwintakotana joojowiitakina. Antawoiti nokowi inishironkataairi Pawa ikaatzi saikapankotziriri. ¹⁷ Tima iri kowakowatapaakinari jariitaka Roma-ki, irojatzi jiñaantapaakinari. ¹⁸ Iri Awinkathariti nishironkataiyaarini paata kitijyiriki impiyairika. Tima piyotaiyini iijatzi iiroka, owanaa jimitakotakina Onesíforo nosaikantakari Efeso-ki.

Pinkimitakaantya iirokami jowayiriti Jesucristo

2 ¹ Notomí, tima iri nishironkataimirí Cristo Jesús, ontzimatyi pintontashiritai. ² Tima pikimakina tsika okanta niyotaantaki atziriitiki. Ontzimatyi piiyoshiyiti tsika inkaati tyaaryooshiriri matanaironi jiyotaanairi iijatzi pashini. ³ Aamaakowinta pinkantya pinkimaatsitakowintanayaaari Jesucristo. Pinkimitakaantya iirokami jowayiriti. ⁴ Tima owayiritachari tii jiñiitziri jantanairo antawairintsi jantayitapiintziri kitijyiriki. Aña ontzimatyi jitapaintyaawo ikantakiriri ijiwariti. ⁵ Kantatsi iijatzi pinkimitakotaari ipinaitziri anaakotantatsiri ishiyaiyani. Tima antawoiti jiñaashintsityaawo. Iro kantacha jimatantyaawori janaakotanti ontzimatyi jantiro jamitapiintaiyarini jiñaashintsitya. Irooma inkowimi jamatawiyaatanti inkini janaakotantimi, iiro ipinaitziri. ⁶ Kantatsi iijatzi pinkimitakotaari pankiwairintzi. Tima iriitaki itapiintawo jowayitawo okithoki iwankiri. ⁷ Ontzimatyi pinkinkishiritakotiro nokantayitakimirí. Tima iriitaki Awinkathariti kimathatakapirotaimironi maawoni.

⁸ Pinkinkishiritakotiri Jesucristo icharinitakari David-ni. Tima añagai irirori ikamawitaka. Irootaki jiroka Kamiithari Ñaantsi nokinkithatakotaairi. ⁹ Irootaki nokimaatsitakowintari iroñaaka,

noñaantawori joojowaitaitana jomontyaitakina, ikimitakaantaitakina naakami ashiryaantzinkari. Irooma iñaani Pawa iiro jimataitziro joojoitiro. ¹⁰ Iro namawitantakawori maawoni jiroka, okantakaantziro nitakotari jiyoshiitairi Cristo Jesús jowawijaakoshiritairi ñaaityaironi kantitachari añaamintotsi, tima owaniinka onkantya. ¹¹ Jiroka tyaryoori ikantitaki:

Aririka ankamakotakiri Cristo, ari antsipataiyaari jañaakaayitai.

¹² Aririka amawiwainitaki, ari ankaatairai ampinkathariwintanti.

Irooma aririka ankantayiti: “Tii noñiiri”. Ari inkimitaayitairi iijatzi aakaiti.

¹³ Tirika añaawityaawo ankamaiwintyaari, ikamaiwintai irirori. Tima ari jashi jowatziiro irirori, tii ipashinitanitzi.

Pinkimityaari antawairyantañi antakirori kamiithari

¹⁴ Piyotaantairo jiroka. Pishintsithatantiro ikowakaantapirotziri Pawa: Iiro iñaanaminthatawakaashitawo ñaantsiyitatsiri kaari iroopirotatsini. Aña kantatsi onkantzimoniintakayaari kimironi. ¹⁵ Ontzimatyii piñaashintsitya potampatzikatanairo ñaantsi tyaryoori, inkini inkanti Pawa: “¡Kamiithataki pantakiri!” Pinkimitakotaari antawairyantañi kaari tzimatsini oitya inkaaniwintakotaari. ¹⁶ Powajyaantairo iiroka iñaaniyiitari kaaripirori. Ari opoñaari ithainkatasorintsitantaitzi.

¹⁷ Okimitakotawo owawathatanta ampathaawaiti. Irootaki awijyimotakiriri Himeneo ipoña Fileto. ¹⁸ Ikinakaashiwitanakawo irirori jiyotaantziro tyaryoori, ikantaki: “Kaari tyaryoori añaayitai aririka ankamayitaki, aña ojyakaawontsi inatzi, aritaki añaashirinkayitakai aakaiti owanaa akimisantanairi Awinkathariti.” Tima okaatzi jiyotaantawitakari jowajyaantakaakiri ikaatzi ikimisantawitanaa. ¹⁹ Iro kantacha, okimiwaitakawo Pawa jowatzikatyiimi iroopirori itzinkami, ari jiwitsikakimi ipanko. Ipoña jontarikakotaki apiti osankinatachari kantatsiri: “Jiyotziri Awinkathariti ikaatzi jashiyitari”. Impoña: “Inkaati pairyaagairini Cristo, ontzimatyii jowajyaantairo kaaripirotsatsiri”.

²⁰ Janta antawoitiki ipanko, kimiwaitaka tzimayitatsimi owaniinkatachari kowitzipaini, shipakiryaa okantayita nishironka jowayitziro. Tzimayitatsi iijatzi kowitzi jiwitsikaitziro kipatsinaki, iijatzi inchatonaki kaari inishironkapiro. ²¹ Aririka ankitishiriyitanai, ari ankimitaiyawo kowitzi inishironkatziro ashitawori, ikowapiintzi jowantayityaawo. Tasorintsishiri inkantakaanai Pawa, aamaakowinta ankantya antayitainiri kamiithayitatsiri. ²² Intaina powayitairo inintashiwaitari mainariiti, pinkimitakaantiro pishiyapithatatyiiromi. Aña iro pintapiintanaki pinkamiithashiriyitai, oshiritani pinkantya, itakotani powanti, kamiitha pisaiakakaantayiti, pintsipayitaiyaari kitishiriri pairyaayitairiri Awinkathariti. ²³ Ontzimatyii

powajyaantayitairo piñaaniyitawo kaari opantawo, tima iro opoñaantari ikisawakaantayiitari.²⁴ Irooma aakaiti jompirayitai Pawa iiro okantzi amatiro añaanaminthatawakaiya. Aña ontzimatyii anishironkashiritanti, ayimaniinta ayotaantai, tsinampashiri ankantya,²⁵ shipitashiri ankantya ankaminaayitiri kisaniintairi, aamaa ari impiyashiritakairi Pawa, ari jiyotakotairo tyaaryoori.²⁶ Ari onkantya inkimitakotantyaariri omathaatari iwirintsi, tima kamaari ompiratakari, ishintsiwintziri jantayitiniri ikowakaashitari irirori.

Tsika inkantaitya isaikayiitai paata iwiyaantapaatyaaawoni kitijiyiri

3 ¹ Ontzimatyii piyoti, paata iwiyaantapaatyaaawoni kitijiyiri antawoiti ompomirintsitzimoyitai. ² Jiroka inkantayitya atziriiti: Apaniroini inishironkapirowaitya, impiyotashiwaityaari iiriikiti, inkantakaapirowaitya, iiro ipinkathatantz, inkawiyantawaiti, piyatha inkantiri ashitariri, iiro jiyotziro impaasoonkitanti, thainkatasorintsitaniri jinatyi, ³ iiro jitakoniintanta, iiro ikowanitzi impiyakotanti, thiyyakotani inkantya, iiro jomaantakaawo inintashiyitari, owatsinaantaniri jinatyi, owanaa inkisanaintiro kamiithayitatsiri, ⁴ pithokashitaniri jinatyi, iiro jiñaakonita, asagaawintawaitani jinatyi, iro inintapirotiri ikowashiyitari anaanakiro ikowakaawitariri Pawa, ⁵ ari inkimiwaityaarimi pinkathatasorintsitaniri, ithainki otzimimotziri Pawa ishintsinka. Iiro pitsipayitari iiroka. ⁶ Ari jimatakiro jirikaiti isaikapankotanti, jamatawiyitakiro tsinaniiti shipitashiriri, ikinkishiritakaayitawo antawoiti okaariapiroshiritaki, ontzimatyii awintaiyaari jirikaiti, irojatzi omponaantyaari ayimawaitanakiro onintashiriwaitziri iroori. ⁷ Irootaki aminaminatapiintantyaari iyopiroti, iro kantzimaitacha tii iyopirotakotzimaitawo okaatzi iroopirotatsiri. ⁸ Iro jimatakiro pairani Janes itsipatakari Jambres, tii inimotziri jantakiri Moisés, ari ikimitakari jirika atziriiti amatawitantaniri, tii inimoshiritziri okaatzi iroopirotatsiri. Kaariapiroshiriri jinayitzi, jaminaashiwaitaka okaatzi ikimisantayiwitari.^a ⁹ Iiromaita jimatziro, ari jiyoyiitairi aminaashiwaita okaatzi jantziri, ari inkimitakotaiyaari owakiraa akinkithatakotakiri.

¹⁰ Irooma iiroka, pinkimitina naaka, okaatzi niyotaantziri, tsika nokinakairo, oita nokowiri, oita noshiritari, namatsinkawintanta, itakotani nokantantzi, kinatani ninatzi,¹¹ owatsinaari ninaki, ikimaatsitakaawaitaitakina, okimita awijiyimotakinari Antioquía-ki, Iconio-ki, Listra-ki. Tima ojyiki ikimaatsitakaawiitakina, iro

^a **3.8** Ikinkishiritakoitziri Janes ipoña Jambres jyiripiyaari jinaiyini, Egipto-jatzi jinatzi. Tima pairani Moisés jaantaariri Israel-mirinkaiti, jirika jyiripiyaariiti ikimitakotari Moisés, jiraantsitakairo jiñaa, ikoñaatakaayitaki ijatz i oyiki majyiro.

kantacha jowawijaakowintapiintakina Awinkathariti. ¹² Ari onkantya, jowatsinayiitairi maawoni jashiyitaari Cristo Jesús kowanaatsiri impinkathatasorintsitaniti. ¹³ Iriima kaaripirori atziriiti amatawitatantaniri iikiro jimapirotatyiya, jashiminthatyaawo jamatawitatapiinti, jimaitsityaari irirori jamatawitatitiri. ¹⁴ Iro kantacha iiroka, kiso powiro okaatzi piyotakiri, otzimi pawintaanaari. Tima piyotzi iita yotaakimirori. ¹⁵ Tima pitanakawo iinta piryaanitanaki piyotakotairo Tasorintsitsatsiri Osankinarintsi. Ari piyotairi aritaki pawijakoshiritai aririka pawintagaiyaari Cristo Jesús. ¹⁶ Tima maawoni Osankinarintsipirori, iri Pawa tasonkashiryaantakirori josankinaitantakawori. Iro jiyotaayiitantari, iro ishntsithayiitantari inkaminaantaiti, iro jotampatzikayiitantari, iro iñaantayiitantari inkini inkamiiithashiriyiiti. ¹⁷ Ari jiñiiro ikaatzi jashitaari Pawa jiyopiroshiritairo jantayitairo maawoni kamiithari.

Pikinkithatakotairo ñaantsi

4 ¹Jiroka noshintsithatimiri pantiro. Jiyotzi Pawa nokantzimiri, jiyotsitawo ijatzi Awinkathariti Jesucristo, intzimi iyakawintairini maawoni añaayitatsiri, ikaatzi kamayitaintsiri ijatzi. Tima irootaintsi inkoñaatai ipinkatharitapai. ²Pinkimi nonkantimi: Okowitya piwitsitya inkini pikinkithatakotairo jiñaani, tii apa pikinkithatakotairo aririka onkamiithatzimotimi, aña ontzimatyii pimatiro ijatzi aririka pinkowiinkatakoti. Aririka piyotaanti, ontzimatyii potampatzikatanti, shintsitha pinkaminaanti, piñaashintsithatanti, ñaa pithaatyaawintzirokari aririka pimayitanairo jiroka. ³Tima paata, iiro ikowitzai inkimisantaitiro tampatzikari okaatzi piyotaantayitziri iroñaaka, aña impiyotapaatyapashini yotairini, ari jaminaashiwaityaari inkantayiti: “Ari, kamiithataki jantayiitiro jinintashiyiitari”. ⁴Iro ompoñaantyaari impiyashiyiitiro inkimisantairo ikinkithatashiyiitari, jowajaantanakiro ikimisantziro iroopirotatsiri. ⁵Irooma iiroka, ñaakotani pinkantya, pamawitanairo awijiyimotimini pintzimpookayitiro Kamiithari Ñaantsi, ontzimatyii pimonkaatiro maawoni onkaati pantanainiriri Awinkathariti.

⁶Tima naaka, kimitaka irootaintsi nompiyakotya, ari nonkimitakotyaawo isakoitapiintziro imiriitari aririka intagaitiniri Pawa, aritaki sakotzimataka imiriitari. ⁷Tyaaryooshiri nokantapiintaka, okimiwaitakawo nimatakiro antawoiti nomankiyapiintatya. Okimiwaitakawo ijatzi aritaki nimatakiro nanaantzi naritya janta tsika iwyiaa noshiyi. ⁸Irootaki okimitantakawori iri Awinkathariti owayitakironi amathairintsi impayitairiri inkaati tampatzikashiriri. Tima Tampatzikashiri jinatzi irirori Awinkathariti, iri yotantapaatsini imapiyorika ikamiithashiriitzi, aripaiti impainawo nashi naaka.

Tii apaniroini naaka, ari inkimitaayitairi iijatzi inkaati kaari samaniintachani joyaakoniintziri impiyi.

Apaniroini ikantaitziri Timoteo

⁹Nokowapirotataiki paminaminatiro tsika pinkantyaarri nosaikira naaka. ¹⁰Tima jookawintanakina Demas, aña okaimashiritairi irirori isaawijato. Jataki janta Tesalónica-ki. Iriima Crescente ikinakiro Galacia-ki. Ari ikimitakari Tito ikinaki Dalmacia-ki. ¹¹Apaniroini Lucas saikanaintsi itsipatana jaka. Irootaki nokowantari pimpoki iiroka pintsipatanyaari Marcos, aritaki jimatakiro irirori jimitakotina. ¹²Tima notyaantakiri Tíquico janta Efeso-ki. ¹³Aririka pimpokanaki iiroka, pamainawo nowiwiryaakominto nookanakiriranki Troas-ki osaiki ipankoki Carpo. Nokowi pamainawo iijatzi maawoni nosankinayitani saikatsiri janta. ¹⁴Jirikaranki Alejandro, ashropakori oñaashirinkapiintakinari, jowasankitaatyiiri Awinkathariti. ¹⁵Irijatzi paamaakowintya iiroka, tima tii inimotziri okaatzi nokinkithatakoyitakiri owanaa ikisawintakinawo. ¹⁶Tima owakiraa jaayiitakinaranki naaka isaiki pinkatharintsi nonkinkithatakotakiro okaatzi ikantakoitakinari, tikaatsi tsipatananatyaanani, ithonka ishiyapithatanakina. Iro kantacha, tii nonintziro naaka jowasankitaawintaitiri jiroka. ¹⁷Aña itsipashiritakina Nowinkathariti, iriitaki ñaapiroshiritakaakinari. Iro nimatantakawori nokinkithatakairi maawoni, ari okanta ikimathatantakinari iijatzi kaari ajiyinkata. Irootaki kaari jowankaitantana kajyikarimooki joyaana. ¹⁸Iriitaki Awinkathariti kimpoyaawintakinari kaari jowashironkaitantana, iikiro niyaatakaatyiiro irojatzi nariitantaiyaari ipinkathariwintantzi Inkitijatzi. Ari jashi jowaitatyiiro irirori impinkathayitairi. Ari onkantyaari.

Iwiyaantapaakawori itasonkawintantaitzi ipoña withataantsi

¹⁹Nokowi piwithayaanari Prisca ipoña Aquila, ari pinkimitaakiri Onesiforo, iijatzi ikaatzi saikapankotziriri. ²⁰Iriima Erasto, ari isaikapaaki irirori Corinto-ki. Ipoña Trófimo, naaka ookanakiriri Miletoki, jimantsiyawaitapaakitzi. ²¹Ontzimatyii pinthaatyati pariitantlyaari nosaiki naaka tikira otyawontsitanaita. maawoni akantayitairi jaka “iyikiiti”, jiwithataiyimini. Jirika ikaatzi withatzimiri: Eubulo, Pudente, Lino, opoña Claudia.

²²Nokowaki inampishiritantimi Awinkathariti Jesucristo, inishironka jowayitaimi. Ari onkantyaari.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI TITO

Withataantsi

1 ¹Naakataki Pablo otyaantzimirori jiroka, jompiratani Pawa ninatzi. Naaka Jotaantapirori Jesucristo onkantya joshiritantaiyaari ikaatzi jiyoshiyitairi Pawa, inkini jiyotairo iroopirotsatsiri impinkathatasorintsitairo. ²Ari jiyoyitairi iriroriti inkantaitatyiiro jañaayitai. Irootaki ikajyaakaantakiri pairani Pawa tikiraaminta jiwitsikiro kipatsi. Tii jamatawitananitzi Pawa. ³Okanta jinintapaititaki, joñaagantaka Pawa Owawijaakotantaniri. Iriitaki kantakaantakirori ikinkithatakotairo jiñaani. Jimatakina naaka ijatzi, jotaantakina nonkinkithatakaanti. ⁴Iiroka Tito notyaantzini nosankinari. Nokimitakaantzimi tyaaryoomi notomintaimi, atsipatawakaa oshiritaa. Onkaminta inishironkataimि Ashitairi Pawa ijatzi Awinkathariti Jesucristo, Owawijaakotantaniri, onkaminta jitakotaimi, piñiilo pisaiki kamiitha.

Jantayitiri antaripiroriiti ipoña jiwareeti

⁵Iro nookantanakimiri Creta-ki pintampatzikayitanti, pamini antaripiroriiti jiwatirini oshiritachari, iro nokowakaakimiri. ⁶Inkaati jiwayitatsini ontzimatyii inkamiithashiriti, iiro itzimi iitya kinkithatakowaitashityaarini, kinatani jowiro iina, oshiritani inkantya jowaiyanitii itzimikari kantakowaitirini piyathari jinatzi, ñaathawaitaniri jinatzi. ⁷Tima iri Pawa jantawaitziniri jiwatziriri oshiritaniriiti, ontzimatyii jaamaakowintya itzimikari kantakotirini kantakaapirori jinatzi, kishinkari jinatzi, shinkiryaantzi jinatzi, antantzinkari, ojityiiriri iiriikiti jaapithatantziri. ⁸Aña ontzimatyii joimaantaniti ipankoki, jantapiintayitiro kamiithari, kamiitha inkinkishiritya, tampatzikashiri inkantya, pinkathatasorintsitaniri, jiñaakotanitya, ⁹tyaaryooshiri inkantya joshirityaawo ñaantsi otzimi jiyotaayiitakiriri, inkini jimatanairo irirori jiyotaantiro tyaaryoopirori, inkini ijatzi

imonkatziyaari kaari yotaantironi tampatzikari. ¹⁰ Tima ojyiki kowatsiri jiñaanaminthatantashiwaityaawo, jiñaawaitashiwaita, jamatawitantz. Iri antayitakirori jiroka, itashiwitachari “Totamishitaaniri”.

¹¹ Ontzimatyii pojyikairi iiroka jiyotaantayitzi, tima ojyiki ikompitakaaka atziriiti ikaatzi isaikapankotaiyini. Jiyotaantashitawo jirikaiti kaari iroopirotatsiri, apa ikowashitaiyakan jaantyaawo kiriiki. ¹² Tima tzimatsiranki Creta-jatzi kamantantaniritsiri, ikantakiranki: “maawoni Creta-jatzi, thiiyinkari ninatzi, kaaripirori, pirantziiti niyawairintzi”. ¹³ Imapiro jiroka ikantakiri. Irootaki pishintsithatantyaariri iiroka, inkini inkimisantaitiro tampatzikari, ¹⁴ ari onkantya jowajaantantyaawori ikimisantapiintziro ikinkithatashitari Judá-mirinkaiti, tima ishntsithatantaki jirikaiti jowajaantaitiro tyaryoori. ¹⁵ Irootaki akantapiintziri: Apaani kitishiritaintsiri, tikaatsi iitya owaariapiroshiritirini onkantawitatya iilorika ipinkawaitzi. Iriima apaani thainkashiriri, kaaripiroshiritatsiri, tikaatsi iitya kitishiritakairini onkantawitatya impinkawaiwitya. Tima aritaki owaariapiroshiriwaitaka. ¹⁶ Iñaajaantzi jiyotakotairi Pawa. Iro kantacha, okaatzi jantayitziri, iro oñaagantzirori tii jiyotakotairi, aña Pawa ojyiki ipinkimatataikiri jirika. Tima ipiyathatapiintakari iijatzi jirika, tikaachaajaini apaani kamiithari jantiri.

Jiyotaantaitziro Kamiithari Ñaantsi

2 ¹Irooma iiroka, okowatya piyotaantairo okaatzi tampatzikatatsiri, ² jiroka okantakota: ²Kimpoayaawaini inkantaiya antaripiroriiti, impinkathatakaantya, inkinkishiritakotiro kamiithaini jantayitiri, jothotyiyo inkimisantai, jitakotantai, inkisashiwaitaiya. ³Ari onkimityari iijatzi tsinani antawopiroriiti, opinkathatasorintsitantai, iiro okinkithatakotantashiwaityaawo, iiro oshinkitapiintayita. Aña ontzimatyii iyotaantayitairo okaatzi kamiithayitatsiri, ⁴onkini ominthashiritakaayityaawo mainawoiti aapatziyaari oimi, iijatzi onkimitairi owaiyaniti, ⁵onkinkishiritakotyaaawo kamiithaini antayitiri, kitishiri onkantya, antawairyanto, pinkatha owiri oimiiti. Aririka omayitanairo jiroka, iiro ithainkawaitaitziro iñaani Pawa. ⁶Ari inkimitanaiyaari iijatzi mainariiti, ontzimatyii inkinkishiritakoyitaiyaawo kamiithaini jantayitiri. ⁷Irooma iiroka, pinkinkishiritya piyotaantairo tampatzikari, iro piñaantyaawori impinkathawintaitimiro pantayitakiri, ari jimatakoyiitanaimiro. ⁸Ari onkantya iiro itzimanta kiyimawintimironi pikantayitziri, aña pashiwinta inkantya kinkishiriwitachari inkantakotashitimi. ⁹Ontzimatyii pishntsithayitairi ompirataari iiro ipiyathawitari ompiratariri, aña jaminaminati jaapatziyaaryaari, iiro jiñaanaminthatziri aririka jompiratyaaari, ¹⁰iiro ikoshiniintzi kapichiini, aña ontzimatyii joñaagantiro kamiithatatsiri

jamiintaityaari. Irootaki jiñaitantyaawori owanaa okamiithapirotataitzi jiyotaantaitziro iñaani Owawijaakotairi Pawa.

¹¹ Tima Pawa joñaagayitairo owanaa inishironkayitai, iriitaki matironi jawijakoshiriyitaimi maawoni atziriiti. ¹² Iriitaki yotakaayitairori owajyaantantaawori athainkatasarintsitantzi, iijatzi okaatzi anintashiritziri. Aña kimpoyaawaini ankantya iroñaaka, tampatzikashiri anatyti, apinkathatasorintsitantai, ¹³ aminawooki owairi oyaakoniintani. Tima irootaatsi inkoñaatai Jesucristo, iriitaki amaironi jowaniinkawo Owawijaakotairi, Pawa. ¹⁴ Iriitaki Jesucristo shinitashitainchari apaniroini jowamaitiri. Tima ikowatzi impinawintairo okaatzi akaaripiroshiriyitaki. Iro ikowairi inkishiritakaayiitai, onkantantyaari jashiyitai irirori, ayimaniinta ankantya antayitairo kamiithari.

¹⁵ Irooyitaki jiroka, piyotaantayitairi. Pishintsithatantiro. Iro pinkaminaantyaariri. Iirokataki jowaitaki pimonkaatakaantiro jiroka, ontzimatyii jantayiitiro onkaati pinkantantiri.

Inishironka owamiithashiritairi

3 ¹ Ontzimatyii pinkinkishiritakaapiintiri janta kimisantzinkariiti ipinkathayitairi pinkathariwintantsirsipinampiki, iijatzi inkimitairi jiwariiti. Iiro ipiyathanitanta. Ayimaniinta inkantayitya jantayitanairo kamiithari. ² Iiro ikijyimatanairi pashini, iiro jiñaanaminthatantashiwaita. Aña itakotantani inkantya, tsinampashiri jinatyi iijatzi. ³ Pairani tzimatsi akantayiwita aakaiti, amasontzishiriwaitzi, apiyathawaiyita, tzipinashiri anayitzi, antayitziro añaamatashitari, iijatzi okaatzi anintakaashiyitari, owaaripirotapiintakiri pashini ajyininka, anintakoyitantziro oyitarika, amanintashiritantzi, akisaniintawakaayita. ⁴ Iro kantacha imatakarakni inishironkayitai Owawijaakotairi Pawa, jitakoyitaari maawoni atziriiti, ⁵ ari jowawijaakoshiriyitairi. Iro kantacha tzimatsi oita jantantakawori, tii aakatajaantaki antashityaaawoni apaniroini akamiithashiriyitai. Aña inishironkamachiitakai irirori. Ikimitakaantakiro iri kiwayitainimi, kimiwaitaka owakiraami intzimakaayitai Tasorintsinkantsi. ⁶ Tima okaatzi jantzimoyitairi Owawijaakotairi Jesucristo, iriitaki Pawa kantakaawori, jotaantakairi Tasorintsinkantsi itsipashiripirowaitai okimiwaitakawo isakopirowaitakairimi. ⁷ Iro jantantakawori jiroka inkini añaayitiro ikajyaakaayitakairi, ari añaampiyaawo iroñaaka aritaki ankantaitatyaaani añaayitai. Aritaki okanta, irootaki ikimitakaantairi kamiithashiri anatzi, tima nishironkatantaniri jinatzi irirori.

⁸ Imapiro inatzi jiroka okaatzi nokantakimiri. Irootaki nokowantari piyotaayitairi ikaatzi awintaanaariri Pawa piyotakotanairo iiroka okowapirotatya jiroka, inkini jantapiintayitanairo kamiithayitatsiri. Imapiro okamiithataki jiroka, owanaa jinintaityaawo. ⁹ Irooma aririka

iñaanawintawakaashityaawo tsika ikantakota itzimantayitakari pairani itakaantawori, iiro pimatsitawo iiroka posatikasatikawaitya, tikaatsi oitya, aminaantsi inatzi. Ari pinkimityaari iijatzi aririka iñaanawintawakaatsityaawo tsika okantakota Ikantakaantaitani.

¹⁰ Intzimirika owashiñaironi jiyotaantiro tyaaoryoori ñaantsi niyotaantakiri pairani, iro ompoñaantyaari jowajyaantakairi oshiriwitanainchari, pinkaminaathatiri. Iikirorika jiyaatakaatyiiro, papiitiri pinkaminairi. Iikirorika jiyaatakaatyiiro iiro pishinitainiri jiyotaantai. ¹¹ Tima jiyotaitakiri jirika ipiyaatya, ikaaripiroshiriwaitaatz. Apaniroini jiyakawintawaita.

Apaniroini ikantaitziri Tito

¹² Notyaantatyimiri Aremas. Iilorika notyaantzimiri irirori, kimitaka iri notyaantimi Tíquico. Aririka jariitatya pisaki iiroka, nokowi pimpoki iiroka pintonkiyotina Nicópolis-ki. Ari nokowiri naaka nontyaawontsitakotiri janta. ¹³ Iriima Zenas yotakopirotzirori ikantakaantitziri, ipoña Apolos, aririka impokimatanaki irirori, pimpawakiri paawiyiri iiroka, inkajyaakaiyaari impokanakirika. ¹⁴ Timmaawoni aakaiti, iiro asaikashiwaitanta, ontzimatyii anishironkatiri kowityaaniintawaitatsiri.

Iwiyaantawori withataantsi ipoña tasonkawintaantsi

¹⁵ maawoni jiwithatzimi tsipayitakinari jaka. Nokowi iijatzi naaka piwithatinari oshiriwitachari janta ikaatzi itakotanari. ¡Onkaminthia inishironkayitaimi maawoni iirokaiti janta! Ari onkantyaari.

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI FILEMÓN

Withataantsi

¹Naaka Pablo osankinatzimirojiroka. Timajomontyaawintaitakinari naaka Jesucristo jaka. Iri notsipataka iyiki Timoteo nosankinatzimirojiroka. Iirokataki notyaantzini, Filemón, nitakotani nowimi, iiroka imitakotapiintakinari. ²Iro nosankinatzini Apia nokimitakaantaawo “tyootyo”, ipoña nosankinatziniri iijatzi Arquipo tsipayitakairiañaashintsiyita. Irijatzi nosankinatzini kimsantzinkariiti ikaatzi apatotapiintachari pipankoki. ³Onkaminthia inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, iijatzi Awinkathariti Jesucristo, kamiitha isaikakaayitaimi.

Jitakonka ipoña joshirinka Filemón

⁴Aririka namanamanaatakoyitimi, antawoiti nopaasoonkitziri Pawa. ⁵Tima nokimakotakimi itakotani powantzi, kinatani powiri Awinkathariti Jesús, ari pikimitairi iijatzi ikaatzi jashiyitaari irirori. ⁶Iro namanakotantzimiri inkini paapatziyawakaayitaiya iirokaiti poshiriyitaa, pinkimathapirotanairo kamiitha okaatzi jantakaashiritaimiri Cristo Jesús pikimisantairi. ⁷Iyikí, itakopowapiintanairi iiroka oshiriyitanaachari, irootaki jiñaantakawori iriroriiti ithaamintashiripiroyita. Irojatzi oimoshirinkakinari iijatzi naaka, thaaminta nokanta.

Pablo ikantakowintziri Onésimo

⁸Niyotzi iroñaaka, naaka jowawitaka Cristo nimonkaatakaimiromi onkaati pantairi. ⁹Iro kantacha, apa nonkowakotashitimi kapichiini, timaniyatki tsika pikanta pitakotanta. Pablo ninatzi naaka, antaripirotapaakina, jomontyaawintaitakinari Jesucristo. ¹⁰Jirika Onésimo nokowaki paawakiri kamiitha. Iriitaki nokimitakaantakiri iriimi

notomi, tima naakataki oshiritakaakari Cristo jomontyaitakina.^a ¹¹Tima ti opantawitari jirika, irooma iroñaaka iri opantzimotaimiri iiroka, ari inkimitzimotinari naaka ijatzi. ¹²Tima ijatzi notyaantaimiri Onésimo, itzimi nitakoniintari. ¹³Ojyiki nokowawitaka intsipatinami naaka. Ari onkantakimi impoyaatimi iiroka jimitakoyitina jakat jomontyaitakina okantakaantziro nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi. ¹⁴Aña iro kamiithatatsi, tikiraata nokimi pinkantina iiroka oita pikowiri, ti nokowi naaka noshintsiwintimi pantiro jiroka, iro nokowaki iirokatajaantaki kantatsini oita pikowiri pantiri.

¹⁵Aamashitya irootajaantaki imatantakari ishinitaitziri jirika Onésimo ishiyapithatantakimirri pairani, ari okanta ikimisantantaariri Cristo iroatzi impiyantaiyaari intsipatapiintapaimiri iiroka. ¹⁶Iro kantacha, ti apa pinkimitakaantairi pompiratani pikimiwitari pairani, aña pinkimitakaantairi iriimi pirintzi pitakopirotani. Ari nokimitakaantakiri ijatzi naaka. Aña iiroka mapirotataitironi pitakopirotaiyaari pompiratari koñaawoini, irijatzi jompirataari ijatzi Awinkathariti. ¹⁷Tima pikimitakaantakina iiroka, naaka pitsipatani, ari pinkimitairi ijatzi irorori paawakiri kamiitha, pinkimitakaantiri naakami paawakimi. ¹⁸Tzimatsirika oita kaari jinimotakaimi, tzimatsirika oitya jiriiwitzimiri, pinkimitakaantiro naakami iriiwitimin. ¹⁹Naakataki, Pablo osankinatajaantzimirojiroka. Imapirotaty, aritaki nompinataimiro jiriiwitzimiri. Añaajaantaki iirokataki iriiwipirotanari naaka nowawijaakoshiritakaantaimi ²⁰Ari okanta iyiki. Nokowataiki inkantakaiyaami Awinkathariti paawakiri kamiitha Onésimo, tima irootaki inimoshiritinari.^b ²¹Iro nosankinatantzimirojiroka niyotzi aritaki pimatakinawo, tima aritaki pimatakiro ari panaakaanakiro okaatzi nokowakotakimiri. ²²Nokowataiki ijatzi, paamaakowintina niyatashitimi pisaiki iiroka, ari nomayimotapaakimiri. Iroorika pinkamitantakiri pamanakotina, ari ishinitakiro Pawa imaty.

Iwiyaantakawori jiwithatantaitzi ipoña itasonkawintantaitzi

²³Ari jiwithatzimi Epafras, notsipatakari jakat jomontyaawintaitanari Cristo Jesú. ²⁴Ari jiwithatzimiri ijatzi Marcos, Aristarco, Demas ipoña Lucas, iriitaki notsipatapiintakari jakat. ²⁵;Onkamintha inishironkataimí Awinkathariti Jesucristo! Ari onkantyaari.

---

^a **10** Jiroka wairontsi Onésimo iñaaniki irororiiti okimiwaitawo akantziri aaka: “Opantaari”. ^b **20** Kantakotachari jakat “paawakiri kamiitha Onésimo”, iroatzi ikantsitarí: “Nokowataiki pimpatzimotaina iiroka”. Tima iñaaniki irororiiti iwairo inatzí Onésimo jiroka: “Opantaari”.

JOSANKINAYIITZINIRI HEBER-PAANTIRI

Pawa jotaantakiri Itomi ikinkithatakotairi

1 ¹Pairani, ikowirika Pawa jiyotakairi achariniiti oityaarika, iri Kamantantaniri amironi ñaantsi. Ojyiki japiipiintakiro Pawa, tzimatsi jimataakaayitakiriri Kamantantaniriiti. ²Iro kantacha owakiraa iroñaaka, jotaantakairi Itomi irirori inkinkithatakotairi. Tima iriitaki Itomi jiwitsikakaakiri pairani jiroka kipatsi, iriitaki jashitakaaka okaatzi jiwitsikayitakiri. ³Iri Itomi ikimitakaakiri iriimi jowaniinkatani, shipakiryaa ikanta. Ari ikimiwaitakari tsika ikanta irirori Ashitariri. Tima shintsinkantsi inatzí jiñaanitakari, iro kaari inashiyitanta okaatzi jiwitsikayitakiri jaka kipatsiki. Aritaki jimonkaatapaintziro pairani imatantyaari inkitishiritakaantai, jatai inkitiki, saikapai jakopiroriki Ashitariri itsipatapaari ipinkathariwintantzi. ⁴Ari opoñaanakari janaakotziri imaninkariti Pawa, antawoiti jiñaapirotakeitakari irirori.

Iri Itomi anaakoyitairiri maninkariiti

⁵ Tima ikantawairi Pawa:
Notomi nowimi iiroka.
Naakataki piwaapatitanaa iroñaaka.

Ikantawairi ijatzi:
Naakataki piwaapatitaa.
Iirokataki notomintaa.

Tima Pawa tikaatsi apaani maninkari inkantiri kimityaawoni jiroka.
⁶ Paata aririka japiitairo jotaantairi jaka kipatsiki itakawori itomintari, inkantayiitai:

Inthaamintaiyaari maawoni imaninkariti Pawa.

⁷Tzimatsi ijatzi ikinkithatakotziri maninkariiti, jiroka ikantaitzi:
Iriitaki matakairiri imaninkariti inkimitakotyaawo tampiyainka.
Iriitaki matakairiri jotaantaniiti inkimitakotyaarimi paampari.

⁸Irooma aririka inkinkithatakotiri Itomi irirori, jiroka ikantzi:

Pawa, iiroka kantaitaachani pimpinkathariwintantai.

Ari pinkimitakotaiyaari pinkathariiti otzimimotziri jinchakiiri
jimatantari ipinkathariwintantzi. Iro kantacha aña iiroka
mataironi pintampatzikashiritai aririka pimpinkathariwintantai.

⁹ Iiroka kowirori kamiiithari, irooma kaaripirori owanaa owatsimaimi.
Iirokataki isaipatziitotai Pawa, pimpinkatharitantaiyaari. Iriitaki
piyawani matakimirori.

Isaitantaimiro yiinkantsi ari pikimoshiritairi tima panaakoyitairi
pitsitapiintawitari.

¹⁰ Jiroka pashini ikinkithatakotitziri Itomi, ikantaitaki:

Pinkatharí, owakiraa itantanakari pairani iirokataki witsikakirori
kipatsi.

Iirokataki witsikajaantakirori inkiti.

¹¹ Jiroka okaatzi piwitsikakiri, aritaki apirotaiya paata, irooma iiroka
ari pinkantaitatyani.

Ari onkimitakotaiyaawo okaatzi piwitsikani pajatomawori
kithaarintsi.

¹² Tima aririka ompajatomawoti piithaari, pankowiimawotziro,
paminai pashini owakiraari pinkithaatayiari.

Ari pinkimitagairo paata iiroka piwitsikani kipatsi ijatzti inkiti.
Irooma iiroka ari pinkantaitatyani iiro pipashinitanitai.
Iiro papirotaa.

¹³ Ikinkithatakotakiri ijatzti, ikantaitzi:

Pisaikapai nakopiroriki, ampinkathariwintanti, irojatzi paata
nowasankitaantyaariri kisaniintakimiri, aripaiti paatzikantaiyaari
piitzi.

Tima tikaatsi maninkari inkimitakaantiri Pawa inkantiri jiroka. ¹⁴ Tima
maawoni maninkariiti, apa jotaantaitziri jimitakoyitairi atziriiti awijako
shiriyitaatsini.

Antawoiti owawijaakoshiritaantsi

2 ¹Ontzimatyii ankimisantiro okaatzi jiyotaakairi, onkantya iiro
owajyaaantantawo. ²Iiro owashiñaayitairo jotaantaitantakariri
pairani maninkariiti inkamantantiro. Tima maawoni kaari
owakimpitayaawoni inkimisantairo, jowasankitaitakiri ipiyathatakawo.

³Aaka jimapiroiti jowasankitaiti, iilorika owakimpitatawo
ikinkithatakotziro antawoiti awijakoshiritaantsi, jitapaintari Awinkathariti
Jesús ikinkithatakotapaintziro. Irootaki ikamantayitairi ikaatzi
kimayitajaantakirori. ⁴Iriitajaantaki Pawa yotakaayitakairori imapirotatya
okaatzi ikamantaitakairi, tima jimatakaantakiro itasonkawintantayiitzi,
joñaagakaantakiro kaari jiñaitapiintzi, Tasorintsinkantsi antakaantakirori
jiroka, ari imatajaantakari ikowiri Pawa.

Matakirori jowawijaakoshiritantzi

⁵ Tii iri maninkariiti jimatakairi Pawa impinkathariwintairo tsika asaikayitai paata, otzimi nokinkithatakotakimiri. ⁶ Aña atziriiti jinayiti mataironi paata. Tima ikantaitaki pairani:

¿Iriipirorma atziriiti pikinkishiritakotantariri?

¿Litama pikowantari pinishironkayitairi?

⁷ Aña kapichiini iñiilo atziriiti tii janaakotantzi, iri maninkariiti anaakoniintakiriri.

Iro kantacha, irootaatsi pamathaitairi inkini ipinkatharintsitai, otzimimotairi jowaniinkawo.

Iri anaakoyitaironi maawoni piwitsikani.

⁸ Pinkimitakagairi ikanta pairani aatzikiriri iisaniintani, jompirataiyaari maawoni.

Ari inkantakaayitaiyaari Pawa atziriiti, maawoni impinkatharintsitai tima tikaatsi apaani anaakotantaatsini. Iro kantacha, tikira jiñaayitziro atziriiti jiroka. ⁹ Iro kantacha, tzimatsi atziri jotyaantaitakiri, irijatzi ñapaintzirori kapichiini tii janaakotantzi, iriitaki anaakotakiriri maninkariiti. Iriitaki nokinkithatakotzi Jesú. Tima iriitaki ñaakirori ikimaatsitaka irojatzi ikamantakari, ipoña jamathaitakiri ari okanta ipinkathayiitantaariri, otzimimotairi jowaniinkawo. Irootaki ikamawintantakairi maawoni, tima antawoiti inishironkayitai Pawa.

¹⁰ Owanaa otampatzikataaki tsika ikinakaakiro Pawa ishinitakiri Jesú inkimaatsiwaitya, ari jothotyaakaakiri onkaati jantiri. Tima Jirika, ashiyitariri maawoni, kantakaantzirori itzimayitantari maawoni, irijatzitaantaki kimaatsitakowintaari ikini jowawijaakoshiritairi, ari onkantya intsipatantataiyaari maawoni itomiitari janta jowaniinkawoki. ¹¹ Jiroka okantakopirota, ikimitakaantai Jesú iririntzi, tima ari akaatziri awaapatitaari Pawa. Iwaapatitari irirori itasorintsishiritakaantzi, awaapatitaari iijatzi aakaiti itasorintsishiritakaayitai Jesú. ¹² Iro ikantantakari pairani:

Nonkinkithatakotaimi iiroka isaikayitzi nirintziyitaari,

Tsikarika japatotapiintaita, ari nonthaamintaimi
nompampithagayiini.

¹³ Ikantaki iijatzi:

Nawintaani nowairi Pawa.

Ipoña iijatzi ikantzi:

Jirika Naaka, notsipayitaari itomiiti Pawa ikaatzi
ikimpoyaakaayitaanari.

¹⁴ Akantajaantayitaka aakaiti atziritzi, otzimi awatha, otzimi araani, ari ikantakari iijatzi Jesú irirori, iro jimatantakawori ikami. Aripaiti joitsinampaakiri kamaari. Tima otzimimowitatyaari kamaari

ishintsinka imaamanitariri kaamaniriiti. ¹⁵ Ari ikinakaakirori Cristo ikimitakaantaawo joimishitowaatyaimi athaawantawitawo kaamanitaantsi, okimiwaitakawo atziritanakityiimi kaamanitaantsi iro ashitayitakainimi. ¹⁶ Imapirotaty, kaari maninkariiti impokashitaki Cristo inishironkatair. Aaka ipokashitaki, ichariniyitai Abraham-ni. ¹⁷ Irootaki jatziriprotantakari ikimitai akaa jirintziyitai, ari okanta jimatantakawori ikowapiintawitakari jimatiromi pairani Ompiratasorintsipirori. Imapiro inishironkatantaki irirori, ityaaryootaki jimatantakawori, iri kantakaantakirori ipiyakotantairori Pawa akaaripiroshiriwitaka. ¹⁸ Tima atziri jinapaintzi Jesús ikimaatsiwaitapaintawo irirori inkaaripirotakaitirim. Irootaki jinishironkatantairi aakaiti inkowaitimi inkaaripiroshiritakaitaimi.

Iri Jesús anaakotziriri Moisés

3 ¹Iyikiiti oitishiritaari, nonkantimi pikaatzi ikaimashiritaimi Inkijatzi: Pinkinkishiritakotairi Cristo Jesús, iriitaki kimitakariri otyaantaari, irijatzi kimitakariri Ompiratasorintsipirori. ²Jantziri otyaantaari ityaaryooowintziro ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari ijijatzi Jesús. Ikimitakotakari Moisés-ni, ityaaryooowintakiniri ijyininkapaini jashitari Pawa jiitatziri “Inampipanko Pawa”. ³Iro kantacha Jesús iri matzirori jiñaapirota janaakotziri Moisés-ni, tima iriitaki witsikakiriri pairani. Iroowaitaki ikantapiintaitzi: “Pimpinkathatiro nopanko”. Tima kaari pankotsi inkantakopiroiti impinkathaitiro, aña iri ipinkathaitzi ashitawori ipanko. Tima itzimi witsikirori pankotsi iri ñaapirotachari.^a ⁴Tima iri ashitawori pankotsi itzimi witsikakirori, iroowaitaki ikimitaakiro pairani Pawa jiwitsikantakawori maawoni. ⁵Ikantaitaki:

Moisés tyaaryooowintakiriri ijyininkapaini jiitatziri “Inampipanko Pawa”.

Iro kantacha ikimitakomachiitakari ompirataari, ikinkithatakotairo onkaati awijatsini. ⁶Iriima Cristo, iriitajaantaki tomintariri ashitawori pankotsi, iriitaki jiwtairi ikaatzi ikimitakaantaitaari pankotsi. Ari ankaatairai jirikaiti jiitaitakiri “Inampipanko Pawa” aririka antyaaryooowintairi, kiso owanairi irojatzi iwiyaantapaatyawoni kitijiyiri.

Jimakoryaaminto jashiyitaari Pawa

⁷Jiroka ikantakiri Tasorintsinkantsi:

Pinkimairi jiñaawaitzi Pawa, ikantzi:

^a 3.3 Iri Moisés kimitawori pankotsi, tima irijatzi ijyininka Judá-mirinka jiitatziri “Inampipanko Pawa”.

⁸ Iiro pikisoshiriwaitzi.

Pikimitarikari pithokashitakinari pairani jookimowaitakinawo iñaani otzishimashiki.

⁹ Ari ikowakaawitakinawo picharinii nowasankitairimi, jookimowaitakinawo iñaani,

Okantawitaka jiñaawitakawo nonishironkatakiri okaatzi 40 osarintsi.

¹⁰ Irootaki nokisantanakari,

Nokantaki: Ari ikantapiintatyat itzipinashiriwaitzi,

Tii jantayitziro nokowakairiri.

¹¹ Noyatsimankakiini nokantanaki:

Iiro nariitakaayitaari nimakoryaamintoki.

¹² Iyikiiti, ñaa powajaantzirkari Pawa, Kañaanitatsiri. Iiro pikaaripiroshiriwaitzi, iiro pithainkashiriwaitzi. ¹³ Iro kamiithatatsi pominthashiritawakaapiintya poshiritaiya. Pitataityaawoota onkantya iiro jamatawiitantzimi pantayitairo kaaripirori, iroatzi piñaantyaaawori pinkisoshiriwaiti. ¹⁴ Ilikirorika oisokiropirotanatyaaari Cristo, iroatzi iwiyaantapaatyaawoni kitijiyiri, aritaki añiilo intsipaminthayitai.

¹⁵ Irootaki ikantantaitari:

Pinkimairi jiñaawitzi Pawa, ikantzi:

Iiro pikisoshiriwaitzi.

Pikimitarikari pithokashitakinari pairani.

¹⁶ ¿Itzimikama pithokashitakariri ikimataawitakawo iñaani Pawa?

¿Kaarima jirikaiti ijiwatakiri Moisés-ni ipoñaakagaari Egípto-ki?

¹⁷ ¿Itzimikama ikisapiintakiri Pawa okaatzi 40 osarintsi? ¿Kaarima antapiintakirori kaaripirori, ikaatzi apirotainchari otzishimashiki?

¹⁸ ¿Itzimikama ikinkithatakoitakiri ikantaitaki:

Iiro nariitakaayitaari nimakoryaamintoki?

¿Kaarima jirikaiti ikantaitakiri piyathariiti? ¹⁹ Ari añiilo oita kaari jariitakaantaari, iro kantakaantakirori tii ikimisantaiyini.

4 ¹ Iinitatsi ikajyaakaakairi aakaiti kimiwaitakawori jariitakaayitaimi imakoryaamintoki. Irootaki pimpinkathatantaiyaariri, otzimikari oitya otzikaawakimiri, iro iiro pariitantaa.^b ² Tima akimairo aakaiti

^b **4.1-11** Jiroka imakoryaaminto, tzimatsi ojyakaawintachari jaka. Tima pairani, jimakoryaawintakiro Pawa jiwitskantakawori kipatsi, ikimitakaantakiro “imakoryaaminto” jiroka 7-tapaintsiri kitijiyiri jimakoryaantakari. Ikanta osamanitaki, ishitowayitai Judá-mirinkaiti janta Egípto-ki, 40 osarintsi ikinakinawaiyitaki, iroatzi jariitantakari kipatsiki ikajyaakaakiniriri Pawa. Iroatzi jiroka kipatsi jiitaitakiri “jimakoryaaminto”. Iro ojyakaawintachari iroñaaka kimitawori “Jimakoryaaminto” kimirantzinchariiti, tima tzimatsi kantatsiri: “Iro inkiti jimakoryaaminto” kimirantzinchariiti”. Tzimatsi pashini kantatsiri: “Iro ‘jimakoryaaminto’ jiroka awintaashiritaniri jowawijaakoshiritanti Pawa, tima tii okowajaanta iñaashintsiwaitaitaitya onkantya jawijkoshiritantaiyaari”.

Kamiithari Ñaantsi, ari akimitaari ikanta achariniiti pairani. Iro kantapainchari jirikaiti, tii jinintaimaitawo ikimakowitakari, tima tii jawintaashiritawo ikimawitakari.³ Irooma aakaiti awintaakari, aritaki jariitakaayitai imakoryaamintoki. Jiroka ikinkithatakotakiro jimakoryaaminto, ikantaki:

Noyatsimankakiini nokantanaki:

Iiro nariitakaari nimakoryaamintoki.

Aña ithonkatakiro pairani Pawa jantawaitani owakiraa jiwitsikantakawori kipatsi.⁴ Tima tzimatsi tsika okinkithatakota 7-tapaintsiri kitijiyiri, ikantaitzi:

Jiroka 7-tapaintsiri kitijiyiri, ari ipakaakiro jantawairi Pawa, jimakoryaaki.

⁵ Jiroka makoryaantsi irojatzi ikinkithatakotiziri, ikantaitzi:

Iiro nariitakaayitaari nimakoryaamintoki.

⁶ Ari okantari. Irootaki intzimantaiyaari makoryaashiriyitaatsini. Iriima pashini itayitakawori, tii jariiyita, tima tii ikimisantzi ikinkithawiitanari Kamiithari Ñaantsi. ⁷ Okanta awijanaki pairani ojyiki osarintsi, japiitairo Pawa ikinkithatakotairo pashini jimakoryaaminto, jiitairo “iroñaaka”.

Irootaki josankinatakotairi David-ni, ikantaki pairani:

Pinkimairi “iroñaaka” Pawa jiñaawaitzi, ikantzi:

Iiro pikisoshiriwaitzi.

⁸ Aririka jimatakiromi Josué jimakoryaapirotakairimi pairani achariniiti, iiroyta japiitairomi Pawa inkinkithatakotairo pashini jimakoryaaminto.

⁹ Ari ayotziri iinirotatsi ojyakaawintachari jimakoryaamintopirotaiyaari jashitaari Pawa. ¹⁰ Iro jojyakaawintakiri pairani Pawa jimakoryaawintakiro jantawaitani ithonkakiro. Tima ari inkimiyitaiyaari makoryaashiriyitaatsini ari onthonkaiyaari jantawaitani.

¹¹ Ontzimatyii antyaaryoowintairo ariitantaiyaari amakoryaashiriyitai, ojyakoyitarikari piyathayitainchari pairani. ¹² Tima iñaani Pawa, añaakaantaniri inatzi, shintsiñaani okanta. Okimitakawo osataamintotsi thoyimpiminitatsiri, tii ojyinkaakaanta owawiryaaatonkitantzi irojatzi inthomai iipathantsiki. Imapirotzirori iñaani Pawa kimitawaitaka omokayinatatyaimi, irootaki yotakaantironi inkinkishiritaityaari, inkowashiritaityaari iijatzi. ¹³ Ikaatzi jiwitsikakiri Pawa iiro jimatziro jimanapithatyaari iiro jiñaantaari. Aña Pawa jiyotakotairo maawoni antayitakiri, iriitaki aminakoyitaironi.

Iri Jesús anaakotziriri Ompiratasorintsipirori

¹⁴ Jirika Jesús, Itomi Pawa, iriitaki anaapirotakirori inkiti. Iriitaki ankimitakaantya Ompiratasorintsipirori. Irootaki oisokirotantyaariri awintaashiritaari ikimaitai akantaki: “Nokimisantairi Jesús”. ¹⁵ Tima Jesús ikimitaari Ompiratasorintsipirori, irootaki inishironkatantairi

ontzimirika pomirintsitzimotaini. Tima pairani tzimawitaka ikowashiriwitakari irirori, ari ikimitakotakai añaayitziro awijiyimotairi aakaiti. Tiimaita ikaaripirotapaintzi kapichiini.¹⁶ Irootaki awintaantyaariri amanamanaataiyaari Jesú kimiwaitaka aashiritaatyimi tsika ipinkatharitai. Tima aritaki inishironkayitai, aririka ankowityaashiriwaiti.

5 ¹Tima Pawa owakiriri pairani atziri Jompiratasorintsiro.

5 Iriitaki kantakowintairini atziriiti kaaripiroshiriyyatatsiri. Iri taayitaironi jashitakaitariri Pawa. ²Tima atziri jinaki jirika Ompiratasorintsaari, otzimimotziri oita pomirintsitzimoyitariri. Irootaki jamatsinkawintantariri tzipinashiriwaitatsiri atziriiti pokashitziriri, masontzishiriyatatsiri ijatzi. ³ Jimatsitawo irirori itaawinta okaatzi jashitakaariri Pawa inkini impiyakotiniri ikaaripirotashiriwaitzi, jantziro ikimitaapiintziniri atziriiti. ⁴Tikaatsimaita Ompiratasorintsaari kantatsini: “¡Naaka Ompiratasorintsaari!”, aña Pawa matakairiri jompiratasorintsitantari, ikimitaakiri jowakiri pairani Aarón-ni.

⁵Ari ikantakari ijatzi Cristo, tii ikowashitaka apaniroini inthaamintakoityaari, inkantimi: “¡Naaka Ompiratasorintsaari!” Aña Ashitariri matakirori, ikantziri:

Notomi nowimi iiroka,

Naakataki piwaapatitanaa iroñaaka.

⁶Ipoña ikantaki ijatzi:

Iiroka kantaitachani Pompiratasorintsaariti,

Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

⁷Tima pairani jatziritapaintzi Cristo, jiraaniintaka jamanamanaatakarí Pawa, ikaimakaimataki shintsiini jamanari. Aña Pawa, otzimimotziri ishindsighta, ari onkantakimi jowawijaakotiri iiro jowamaantaitari. Tima Cristo pinkathatasorintsaniri jinatzi, ikimisantakiri Pawa ikowakotakiriri.^c

⁸Okantawitaka Cristo iriwitaka Itomi Pawa, ikimaatsitapainta, tima iñaakiro tsika okanta tii ipiyathataita. ⁹Ikanta jimonkaatakakirí jantiri, ari imatakari jowawijaakoshiritairi inkaati kimsantairini, ari inkantaitatayaani jawiakotai. ¹⁰Ari okantakari, Pawa Ompiratasorintsitakaariri, ari okimitakawo tsika okanta jompiratasorintsitakaakiri pairani Melquisedec.

Ikamantantaitziro aririka owajyaantiro awintaashiritari

¹¹Tzimatsi ojyiki nokowawitari niyotaimiri tsika ikantakota jirika. Iro kantacha owanaa opomirintsita nimatimiro, tima kisoshiri pikantayitaka,

^c **5.7** Jiroka ikantakiri Jesú, jamanamanaatakarí Pawa, ikantzi: “Ashitanarí, pishinitanaríka, pinkimitakaantinawo pomishitowaatyinami iiro nokimaatsiwaitantawo onkaati nonkimaatsityaari. Iiromaita pimatanawo okaatzi nokowawitakari naaka, iro pimati okaatzi pikowakaakinari iiroka”. Jiroka ikinakaakiro Pawa ikimisantakiri Jesú ikowakotakirí, jamawitakaakiri ikimaatsiyitakari, ishinitakiri inkamimotanti jañaagairi ijatzi.

osamani onkantya pinkimathatantyaawori. ¹²Tima osamanitaki, noñaajaantaki iirokataki yotaantanaatsinimi. Iro kantacha iinta okowa intzimi iitya yotaayitimini iirokaiti, irojatzi japiitaimiri itayitawori jiyotaantziro iñaani Pawa. Okimiwaitakawo tsika ikantaitziri ithotaitziri, tikira impaitiri tatsinaatsiri owanawontsi. ¹³Ari pikantari iirokaiti, kimiwaitakimi iinchaaniki ithotaitziri, tima tikira piñaantapiintawoota kamiithashiritakaantatsiri. ¹⁴Iriima owayitakawori tatsinaari owanawontsi, iriiwaitaki ñaantapiintakawori, tii opomirintsitzimotari jiyotziro otzimi kamiithatatsiri, otzimi kaaripirotatsiri.

6 ¹Ontzimatyli niyaatakairo niyotaapirotimiro pashini tsika ikantakota Cristo. Tii okantzi napiipiintimiro piyotsitakari iirokaiti, okimitaty okantakota jiroka: Jowajyaantairo kaaripirori kaamanishiritakaantatsiri. Jawintaashiriitaari Pawa. ²Jiyotaayitakimiro iijatzi owiinkaataantsi, iijatzi otzimikapatziiotaantsi, jañaakaayiitairi kamayitatsiri, jowasankitaayaaitairi kaaripiroshiriri. ³Irootaki aatakaantyaawori pashinitatsiri, inkaminthia iri kowatsini Pawa. ⁴Onkaminthia iiro aminaashiwaita pikimakiri, itasonkawintaitakimi, inampishiritantakimi Tasorintsinkantsi, ⁵piñaawitakawo okamiithatzimotzimi iñaani Pawa, iijatzi ishintsinka joñaagantairi paata. ⁶Tima ikaatzi ñaawitakawori jiroka, ipoña jowajyaantairo, iiro jimatairo impiyashiritai jookantaiyaawori iyaaripironka. Kimiwaitakimi iriitakimi apiitaironimi impaikakotakaantairimi Itomi Pawa, kimitawaitaka iriimi thainkimawaitakirimi iijatzi ipiyotaiyani atziriiti. ⁷Okimiwaitakawo owaantsi irinkapathatziro inkani, aririka impankiitantlyaawo, iroorika jyookanaaintsini pankirintsi pinawontsitsachari, iri Pawa tasonkawintakiriri pankitakirori. ⁸Iroorika iyoshiitachani ojyookanaki kitochii, inchashi, tii opantawo, katsimashiri inkantya pankitakirori, intaayiitairo paata.

⁹Irooma iirokaiti, nitakoyitaní, niyotajaantzi iiro pikimitakotawo nojyakaawintakiri, tima niyotaiyini naaka pantanairo kamiithari owakiraa jowawijaakoshiriyitaimi. ¹⁰Tima Pawa tampatzikashiri jinatzi, iiro ipiyakotaimiro pantayitakiri iirokaiti, pitakoyitanaari ikaatzi pairyaayitairiri Irirori, iikiro piyaatakaatziro pitakoyitari. ¹¹Irootaki nokowakoyitaimiri, ari pinkantapiintaty poñaagantairo pintyaaryooshiriyitai, irojatzi imonkaayitantaiaari okaatzi poyaakoshiritaiyarini. ¹²Iiro pipirashiriwaita iirokaiti, aña iro kamiithatatsi pinkimitakotyaari ikaatzi jatakairori ikimisantanai, ikaatzi kamaitanaawori. Tima iriitaki aayitaironi ikajyaakagaitakiriri.

¹³Tima pairani owakiraa Pawa ikajyaakaakiniriri Abraham-ni, tikaatsi anaakotirini Pawa ipairyaaikiro iwairo, iri yotironi iijatzi imapirotatya imonkaawainiti. Aña iri pairyaachari apaniroini iwairo Pawa, ¹⁴ikantakiri Abraham:

Imapiro nontasonkawintimi Naaka,
Imapiro nojyityiimiri Naaka pincharinityaari.

¹⁵Tii jathawaawaita Abraham-ni, amatsinka ikantawintaka, jiñaakiro ikajyaakagaitakiniriri. ¹⁶Tima aririka inkowapiinti atziriiti jiyoti imapiorika imatya ikajyaakagaitziriri, ipairyiilo iwairo anaakotziriri, ari jiyoiiti imapiro jimonkaawainiti paata. ¹⁷Ari okimiwitawo okaatzi jantakiri Pawa, ipairyagaa irirori imatantyaari ikajyaakaantakiri. Tikaatsi kantironi impashinitakairo okaatzi ikinkishiritakari jantiri. ¹⁸Ari okanta otzimantanakari apiti kaari ikantayiitai impashinitakaayiitairo. Iro imatantari ayotai tii ithiiyanita Pawa, irootaki kimoshiripirotakairi aakaiti awintaashiriyitaari Irirori, ayotzi ari imonkaataiya oyaakoniintziri.^d ¹⁹Iro oyaakoniintanka jojyakaawintaitziri jaka kimitawori tinari againtaatzirori antawoiti pitotsi iiro amaatanta. Ari okimitari oyaakoniintani, againtashiri owayitai. Irootaki kantakaawori ankimitakotantyaariri tyattsiri jotantotantakawo tontamawotatsiri.^e ²⁰Ari añaampiyaawo aakaiti kantatsi antyaayitai kimitakawori jiroka, aririka oyaatzishitanairi Jesús itzimi jojyakaawintaitakiri tyagaintsiri janta. Tima iri Jesús jojyakaawintaki pairani Melquisedec. Iriitaki Jesús Ompiratasorintsipirori iroñaaka, ari inkantaitatyaaani irirori.

Jompiratasorintsinka Melquisedec

7 ¹Tima Melquisedec, iri pinkathariwintantantsi Salem-ki, jompiratasorintsiti jinatzi Jinokijatzi Pawa. Iriitaki aawairiri pairani ipiyaawo Abraham-ni japirotakiri pashini pinkathari jowayiritari, itasonkawintawairi.^f ²Irijatzi ipaki pairani Abraham-ni ajyaagawontsi okaatzi jaapithatantakiri jowayirita. Tima Melquisedec, tzimatsi ojyakaawintachari iwairo. Jiroka itawori ojyakaawinta: “Pinkathari Kamiithashiriri”. Jiroka apititaintsiri ojyakaawinta iwairo ipinkathariwintantzi Salem-ki: “Pinkathari Saikakaantatsiri Kamiitha”.^g ³Tii jiyotaitziro iwairo ashitariri, tii jiyotaitzi ijijatzi itzimi ichariniyitanakari. Kimiwaitaka tii otzimimi ipoñaantanakari, tsika

^d **6.18** Tima tzimatsi apiti kantakotachari jaka kaari inkantayiitzi impashinitakaayiitairo. Jiroka itawori: “Pawa tii ithiiyanita, aritaki imonkaatatyaa okaatzi ikajyaakaantakiri”. Jiroka apititaintsiri: “Tikaatsi pashinitakaironi ipairyaka apaniroini iwairo Pawa, tima tikaatsi anaakotirini irirori”. ^e **6.19** Iro ikinkithatakoyiitzi tontamawotatsiri jotantotantaitawori tasorintsipanko, iro jiiyiitzi tasorintsisagaaki. Apa intyi Ompiratasorintsitaniri, tii jaakowintawo intyaapiinti. Iro ikantayiitzi “ari janta joñaaganta Pawa”. Irootaki ojyakaawintawori inkiti tsika añairi Pawa paata. ^f **7.1** Jiroka wairontsi “Salem” irootaki jiitaitziri nampitsi Jerusalén pairani tikira jinampitawo Judá-mirinkaiti janta. ^g **7.2,4-6** Jiroka kantakotachari ipakiriri Abraham-ni pairani Melquisedec. Aririka jaapithatanti jowayirita Abraham-ni onkaati 10, apaani jashitakaatyaaari Melquisedec. Ari ikantakiro maawoni jaapithatantakiri, ontzimirika 10, apaani jashitakaatyaaari Melquisedec.

ithonkaka iijatzi, ikimitakotakari Pawa, ari ikantaitatziiro irirori Jompiratasorintsitaaritzi.

⁴Ari añiiro ñaabipori jinatzi Melquisedec. Tima Abraham-ni, achariniyitaari aakaiti, iri ipaki pairani okaatzi jaapithatziriri pinkathariiti jowayiritari. ⁵Iro kimitakawori okaatzi jantapiintyatikiri pairani Leví-mirinkaiti. Ipayitziri apaani tzimimotziriri ijyininka ontzimirika 10, tima iro oshinitaantziri Ikantakaantaitani jantayitiro Ompiratasorintsitaari. Iro jamitaiyarini, tima irimirinkaiti jinatzi ichariniyitari Abraham-ni. ⁶Iriima Melquisedec kaari ajyininkata a-Judá-mirinkatzi aaka, kaari ayotaajaitzi iita charinitariri. Iro kantacha, Abraham-ni, itzimi ikajyaakaapiroitakiniriri pairani, iriitajaantaki pakiri Melquisedec apaani kaatatsiri 10 jaapithatantakiri jowayirita. Ipoña Melquisedec itasonkawintanakiri Abraham-ni. ⁷Imapirotatyá ikantapiintaitzi: “Itzimirika tasonkawintantatsiri, janairi itzimi itasonkawintaitziri”. ⁸Itzimirika ipayiitziri apaani iitarika kaatatsiri 10 jakä kipatsiki, atziri jinayitzi, kaamaniri. Iriima Melquisedec, kimiwaitaka kañaaniri jinatyiimi irirori. ⁹Irojatzi jantakiri Leví-mirinkaiti, ikaatzi ipashitapiintaitari. Aña kimiwaitaka iriitakimi pinakowintantatsinimi, tima irootaki jantakiri ichariniiti Abraham-ni, ¹⁰itanakawo ipinakowintantaki ipashitakari pairani Melquisedec itonkiyotantawaariri jowayirita. Tima tikiraaminta itzimaajaitzi Leví-ni, aritaki jantsitakawo Abraham-ni jiroka.

¹¹Pairani, ikaatzi Ompiratasorintsitaari, ichariniiti Aarón-ni jinatzi, ikantayiitziri “Leví-mirinkaiti”. Ari okanta Ikantakaantaitakiri. Iro kantacha jirikaiti Ompiratasorintsitaari, tii jimatajaantziro jowamiithashiritanti. Arimi jimatakiro, iirotya josankinatakoitaimi pashini Ompiratasorintsitaari kimitaariri Melquisedec, kaari charinitariri Aarón-ni. ¹²Imapiro itzimai pashini Ompiratasorintsitaari kaari icharinita Aarón. Irootaki ompashinitantaiyaari Ikantakaantaitani, onkantantyaari intzimai pashini Ompiratasorintsitaari. ¹³Tima jirika ikinkithatakotitakiri kimitaariri Melquisedec, kaari ichariniiti Leví-ni, pashinimirinkaiti jinatzi, kaari tzimaajaitatsini apaani ijyininka intzimi jompiratasorintsitaityaari. ¹⁴Jirika kimitakariri Melquisedec, iri Awinkathariti Jesucristo, icharinitakari Judá. Tima pairani josankinariki Moisés-ni, tii oshinitaantsitzi jompiratasorintsitaariti charinitariri Judá.

¹⁵Ari okoñaapirotziri ontzimattyii impoki pashini Ompiratasorintsitaari kimityaarini Melquisedec, ¹⁶tii jompiratasorintsiwita inkimityaari okinkithatakotziri Ikantakaantaitani ichariniimachiini Leví-ni. Aña iri kimityaarini apaani tzimatsiri ishinsinka, kaari kaamanitatsini. ¹⁷Tima iri ikinkithatakotaki, ikantaitzi:

Iiroka kantaitaachani Pompiratasorintsitai,
Ari pinkimitaiyaari ikanta pairani Melquisedec.

18 Ari okanta, tima okaatzi Ikantakaantaitakiri, jowajyaantaitiri, tii imatziro owamiithashiritanti, tzimatsi kowityaachari. **19** Tima tikaatsi owamiithashiriti Ikantakaantaitani. Ottzimimaita pashini poyaataawori, irootaki matakaayitaironi okaakishiritairi Pawa, tima iro oyaakoniintiri.

20 Irootaki ikajyaakaakairi jiroka Pawa, tima iriitaki pairyaincha apaniroini iwairo jirotaitantyaari imapiro imonkaaty. **21** Iriima Ompiratasorintsaintsiri pairani, tii ipairyaaajaita Pawa jowantaitakariri jirikaiti. Iriima pashini, iri ipairyaaawintaka Pawa, ikantaki:

Naaka Pinkathari pairyaawintainchari apaniroini, tii
noipithokanitziro noñaani.

Iiroka kantaitaachani Pompiratasorintsitai,

Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

22 Ari okanta, iriitaki iroñaaka Jesús yotakaayitairori imapiro imonkaataiya okaatzi jantzimoitakairi, irootaki anaakotakirori pashini itawitanakawori pairani ikajyaakaawakaitari.

23 Tima ojyiki ikaawitaka pairani Ompiratasorintsivitainchari, ojyiki poyaayitakirri iriroriiti. Ikamapiintayitaki jirikaiti, tii okantzi jiyataktakiro jantayitirim, aña intzimi pashini poyaatyaaarini. **24** Iriima Jesús, kañaaniri jinatzi irirori, iri kantaitachani Jompiratasorintsiti.

25 Ari okanta, iri Jesús owawijaakoshiritapiintairi okaakishiritantaiyaariri Pawa, ikantakowintapiintai.

26 Iriitajaantaki Ompiratasorintsitaari akowityaapirotakiri. Jiroka ikanta irirori: Itasorintsishiritzi, ikamiiithashiritzi, ikitishiritzi, tii isaikimoyitairi kaariapiroshiriri, janaapirotairo inkiti. **27** Jirika Jesús tii ikimitari Ompiratasorintsipirowitachari pairani. Tima aririka intaayitiniri atziriiti jashitakaariri Pawa, jitawo ikowakotziri Pawa impiyakotawakiri iyaaripironka irirori. Iriima Jesús jothotyaakiro maawoni, jimonkaatakiro ishinitaka pairani apaniroini inkimitakotyaari jatsipitakaani Pawa. **28** Ikaatzi Ompiratasorintsitakaakiri pairani Ikantakaantaitani, atziri jinatzi, shipitashiriri, ikaamaniyitzi. Iriima Itomipirori Pawa pokaintsiri pairani awijaki ojyiki osarintsi, Jompiratasorintsitakaakiri Pawa ipairyaaaka iwairo. Iri monkaatajantakirori kamiithaini, ari onkantaityaani.

Iri Jesús kantakowintantaatsi owakiraatantaari kajyaakaawakaantsi

8 **1** Jiroka iroñaaka otzinkamipirotari ikantaitakiri: Iriitajaantaki Cristo Ompiratasorintsiwintairi, iri saikaatsiri jakopiroriki Pinkatharipirori, itsipataari ipinkathariwintantai inkitiki. **2** Okimiwaitaawo ari jantawaitimi tasorintsithaantiki, iro kantacha, tiimaita jantawaitzi tasorintsithaantiki jiwitsikani pairani atziriiti, aña inkitiki jantawaitai, otzimi jiwitsikakaantairi Pawa. **3** Tima ikaatzi Ompiratasorintsaintsiri pairani, tzimatsi jashitakaariri Pawa, itaayitziniri. Ari ikimitakari ijatzi

Jesucristo, tzimatsi iita jashitakaariri Pawa. ⁴Iro kantacha, tii okantawita jompiratasorintsitimi Jesucristo, isaikantawitapaintari kipatsiki, tii oshinitakaantziro Ikantakaantaitani, tima tii ijyininkamirinkaititari Levíni. ⁵Tima jirikaiti Ompiratasorintsitaari ojyakaawontsi jinamachiiyitaki, aña tzimatsi iñaampiyaitakari tsika onkantaiya tyaaryoopiroini inkitiki. Irootaki ikantaitakiriri pairani Moisés, tsika inkantya jiwitsikiro tasorintsithaanti, ikantaitakiri:

Pinkimitakaantiro piwitsikiro, tsika okanta piñaampiyakawo otzishiki. ⁶Ari ikantaari Jesús Ompiratasorintsitaari jinatzzi, janaakotairi jompiratasorintsitaitaari atziri. Tima Pawa jowakiraatai pashini kajyaakaawakaantsi, iri jowakiriri iroñaaka Cristo ikantakowintayitai, irootaki anaakotairori okaatzi ikajyaakaantawitakari pairani, iro anaakotairori itakawori kajyaakaawakaantsi. ⁷Tima tzimatsi kowityainchari itakawori kajyaakaawakaantsi kaari imonkaayitaki, irootaki okowantakari ontzimi pashini owakiraari, poyaataiyaawoni. ⁸Jiroka kowityainchari, tima ikantaitaki pairani:

Ikantzi Awinkathariti:

Paminiro onkaati awijatsini paata,
Ari napiitairo ontzimi nantzimotairiri icharinipaini Israel-ni,
icharinipaini Judá-ni.

⁹Aririka nowakiraatairo kajyaakaawakaantsi, iiro okimitaawo nantzimowitakariri ichariniiiti.

Tima pairani nokimitakaantziri nonkathataatyirimi,
Naakami iiwatairinimi nomishitowantaariri Egipo-ki.
Tii jimonkaatzimaitawo iriroriiti okaatzi ikajyaakaakinari,
Iro opoñaantari nowajaantziro nokimpoyaawintziri.
Ari ikantaki jiñaawaitaki Pinkathari.

¹⁰Japiitakiro jiñaawaitaki iijatzi, ikantzi:

Jiroka owakiraari kajyaakaawakaantsi jiñiiri paata Israel-mirinkaiti:
Ari niyoshiritakaayitairi kamiithari onkaati jantayitairi.
Onkimiwiatyawo nosankinashiritaatyiinirimi nokantakaantani,
Naakataki inkimitakaantai Iwawani,
Iriiyitaki nashitayaari Naaka.

¹¹Tii okowajaantai jiyyotaawakaawaitaiya,

Apa ikantayitairi ijyininka: “Piyoshiripirotairi Awinkathariti”.
Tima maawoni jiyyoitaina.

Ari jiyyoitaina ñaapiroriiti iijatzi ashironkaariiti, maawoni.

¹²Owanaa nonishironkatairai ikaaripiroshiriyitaki,

Ari nompiyakotainiri.

¹³Tima jiitakiro “Kajyaakaawakaantsi Owakiraari”, ari jiyyotakoyiitziro jiroka itawitakawori, kimiwaitaki pajatorimi inatyi. Tima okaatzi pajatotaintsiri, jookaitziro.

9 ¹Jiroka itakawori kajyaakaawakaantsi, iro ikantakaantakiri Pawa jiyotantaityaari tsika inkantaitya impinkathaitiri. Ari okinkithatakotari tasorintsithaanti tsika ipinkathaitziri pairani. ²Jiroka tasorintsithaanti, apiti okanta jinashitaitakawo jotantoitziro. Janta antawosagaakitzi tsika ityaapiintaitzi, ari jowayiitakiri ootamintotsi, minkochaaniki, ipoña tasorintsitanta. Ari jiiyitziro “tasorintsisagaaki”. ³Irooma inthomainta, tsika ithatashiitakiro tontamawotatsiri, oryaaninaki okanta. Ari jiititziro “tasorintsisagaakipirori”. ⁴Ari osaikiri itaantapiintaitawori kasankainkari, ari osaikiri iijatzi tasorintsinaki. Iro jiwitsikayiitziri poriryaatatsiri. Ari owakotari inthomainta iipiyokiini “maná” jiwitsikañakitashiitakiro poriryaatatsiri. Ari jowaitzirori iijatzi ikotzi Aarón-ni jyookaintsiri pairani, ari osaikitari mapikota tsika osankinataka kajyaakaawakaantsi.^h ⁵Okanta jiñokiini tasorintsinaki, ari jowaitaki jiwitsikaitziri jojyakaawo maninkariiti, iriitaki tsimankantawori ishiwanki ashitakowo tasorintsinaki. Iro jiititziri “Inishironkaminto”. Iro kantacha iiro niyaatakairo nonkinkithatakotimiro tsika okantayita apaanipaini.

⁶ Aritaki jiwitsikayiitakiro maawoni jiroka. Ojyiki jantapiintakiri Ompiratasorintsitaari janta antawoki tasorintsisagaaki, ari jantayitziro inkini impinkathatasorintsiti. ⁷Irooma iyaapirotanaki inthomainta tasorintsisagaakipiroriki, apa ishinitaitziri intyi Ompiratasorintsipirori. Apawojatzi ityaapiintzi osarintsiki. Aririka intyaaki janta, jaanaki irira piratsi intsikirisantyaawo jiiyitziro “Inishironkaminto Pawa”. Ari onkantya inishironkatantyaariri Pawa, iiro jowasankitaawintantari iyaariapiroshirinka. Ari ikimitairi iijatzi atziriiti kaarapiroshiriyatatsiri. ⁸Ari okantsitari iijatzi, tzimatsi jiyotakaayitairi Tasorintsinkantsi, jiroka okanta: Pairani otzimantawitari tasorintsithaanti, tii okantzi intyaayiti atziriiti janta otasorintsisagaakipirotsi. ⁹Jiroka okantakota: Aririka impaitiri Pawa jashitakitariri, aririka intagaitiniri, tii iro matakaajaantirini impinkathashiritairi Pawa inkini intampatzikayitairo ikinkishiritari. ¹⁰Apa intzitaiyaawo owanawontsi, imiriyiitari, inkiwayitapiintaiya iijatzi. Iro ikantakaantaitakiri okaatzi koñaayitatsiri jantaitiro, irootaki jantaiiti irojatzi jowakiraatakaantaiyaawori Pawa kajyaakaawakaantsi.

¹¹ Mataca ikoñaatai Cristo, iriitaki kimitaariri iroñaaka Ompiratasorintsitaari. Tii ityaajaitzi tasorintsisagaakipiroriki otzimi jiwitsikayitakiri atziriiti, aña jimatakiro ityaaki irirori inkitiki tsika añaampiyayitakawo iroñaaka, anaakopirotantatsiri. ¹²Tima Cristo tii ikimitari Ompiratasorintsitaari atziritatsiri tyamachiiptapiintatsiri tasorintsisagaakipiroriki jaanaki iriraani piratsi. Aña iriitajaantaki

^h **9.4** Ikantakoitziri jaka poriryaatatsiri, iriitaki oro.

shinitaincha jowamagaitiri isakotapaintziro iriraani, inkini jiñaayitairo maawoni inkantaitaatyaaani jawijakoshiriyitai.ⁱ ¹³Ojyakaawintatziiro aririka onkamiithatzimotiri Pawa iriraani piratsi, iijatzi isamampoti, kimiwaitaka iro kitiwathatakagairini atziri itzimi antakirori ipinkaitziri. ¹⁴Irooma iriraani Cristo, iro mapirotakirori okantakaakawo pikitishiritantayitaari. Tima ikimita irirori tikaatsi inkinakaashityaari, irijatzita shinitaincha jowamaitiri, ikantakaakari Tasorintsinkantsi. Iriitaki ojyipithataimiroi kaaripirori pikinkishiritani, tima pantayitakiro kaamanitakaantatsiri. Aña ontzimatyii pantayitairo ikowakaimiri Pawa, Kañaaniri.

¹⁵Iriitaki Cristo jotaantakiri Pawa inkantakowintairi atziriiti, ari okanta jowakiraatakaantaawori kajyaakaawakaantsi. Tima okantakota owakiraari kajyaakaawakaantsi, ontzimatyii inkami apaani, iro jawijakontantaiyaari piyathatakawori itanakawori kajyaakaawakaantsi. Ari jiñaitairo ishiniyyitakairo pairani ankañaanitai. Jiroka kajyaakaawakaantsi, iroowaitaki osankinarintsi tsika okinkithatakoyita okaatzi jashiyiitari, okinkithatakoyitziri iijatzi ashitaiyaawoni aririka inkamaminthataki iwaapatiitari. ¹⁶Iro kaari jiyopiroyitanta intzimi aayitironi okaatzi jashitakaayiitantari, apa jiyoyitzi aririka inkamaki iwaapatiitari. ¹⁷Iinta jañi iwaapatiitari, iiro ipitsitari ikajyaakagaitakiriri jashitaiyaawo. Apa impaitairi aririka inkamaki. ¹⁸Ari okimitari, jitantaitakawori itanakawori kajyaakaawakaantsi, tzimatsi iita kamaintsiri, iriraani jitantaitanakari. ¹⁹Tima pairani ithonkakiro Moisés jiñaanatakiniri atziriiti Ikantakaantani, jaaki iriraani piratsi, itsipataakiro jiñaa, jaaki inchashimpoki, jankowiitaki kityonkamawotsatsiri, itsikirisantakawo osankinatainchari, ari ikimitaakiri iijatzi atziriiti.^j ²⁰Ikantakiri:

Jiroka iraantsi iro oñaagantapirotoni ankajyaakaawakaiyaari, irootaki ikantakaantakiri Pawa.

²¹Itsikirisantakawo iijatzi iraantsi tasorintsithaanti, ari ikimitaakiro okaatzi saikatsiri inthomainta. ²²Ari okanta, tima kimiwaitaka arirkami intsikirisantaayawo iriraani piratsi, jimonkaatanairo Ikantakaantaitziri, kimiwaitaka iroomi oitiwathatantatsini. Tima iiorika otzimi iraantsi, iiro ipiyakotantairo Pawa kaaripirori.

Iri Cristo matakirori jowawijaakoshiritantzi

²³Irootaki jatsipiwindantari piratsi itagaitziniri Pawa kimiwaitaka inkitiwathatakaantatyiimi. Irootaki kimitakawori okaatzi awijaintsiri inkitiki, jotaantakiri Pawa jatsipitakowintantya Cristo,

---

ⁱ 9.12-13,19 Ikinkithatakotiziri jaka ikantaitzi piratsi, iri ikinkithatakotizti cabra-paini ipoña vaca. ^j 9.19 Kantakotachari jaka inchashimpoki, irootaki jiiyitziri iijatzi “isopo”.

inkitishiritakaantayitairi. Iro anaakotakirori jatsipitakowintanta piratsi. ²⁴Tima tii ityi Cristo tasorintsisagaakipiroriki jiwitsikamachiitani atziriiti. Aña irootataiki ojyakaawintacha inkitiki tsika ikinai Cristo, inkantakowintayitai isaiki Pawa. ²⁵Tima tii japiipiintapaintziro Cristo inkamimotanti. Ari opashinitziri jantziri Ompiratasorintsitaari tyawitapaintachari apawojatzi osarintsiki tasorintsisagaakipiroriki. Tii iri ashitaajaityaawoni iriraani isakoitziri. ²⁶Arimi jojyamachiityaarimi Cristo Ompiratasorintsitaari, ojyiki japiipiintiromi inkamawintanti. Arimi jitanatyaaawo inkimaatsiwintantyaami owakiraa iwitsikantakari kipatsi. Aña apawojatzi ikamawintantapaintzi. Ari ikantaitanaatziro joitsinampaakiro kaaripirori. ²⁷Iroowaitaki ikantaitziri: "maawoni atziri apawojatzi okanta ikami, impoña Pawa yakawintairini". ²⁸Iro jantakiri Cristo, apawojatzi ikamaki ikimaatsiwintakotari ojyiki kaaripiroshiriri. Iro kantacha iijatzi inkoñaatapai paata irirori, iiro ikimaatsitakaitawaari, aña jowawijaakotairi ikaatzi oyaakoniintakiriri.

10 ¹Iro Ikantakaantaitani ojyakawori aamparyaantsi. Tima okanta apaani aamparyaantsi tii otzmanitzi owatha, apa jiyoyiitzi tzimatsi iita ashitawo jaampari. Ari okantari iijatzi Ikantakaantaitani, iyotaakai tzimatsi paata kamithataatsini. Ikantakaantaitaki ontzimatyii intaapiintaitiniri Pawa maawoni osarintsiki, iro kantacha tii owamiithapiroshiritziri atziriiti antayitakirori. ²Arimi imapirotya owamiithapiroshiritant, ikaatzi antayitakiro arimi jowayaantakiromi, tima aritakimi oitishiritakiri, iiro iyaatzimi onkatsitzimoshiriwaitirim iantayitakiro kaaripirori. ³Aña tii ari onkantya, iro jantapiintakiri awijayitzi osarintsipaini, itaapiintayitziniri Pawa, ikinkishiritakotawo iyaaripiroshirinka. ⁴Tima jowamaayitapiintziri piratsiiti ikapathainkatakagaitziri, tii imatziro ompiyakopirotiro iyaaripironka atziri. ⁵Irooma ipokaki pairani Cristo jaka kipatsiki, ikantakiri Pawa:

Tii pikowamachiitairo jamayiitaimi piratsi jashitakaayiitimiri,
jatsipitakaityaari.

Aña naakataki potyaantaki natziriti, jatsipitakaityaanawo.

⁶ Tii apa inimotzimi itagaitzimiri piratsi okantakaantziro
iyaaripiroshirinka jirikaiti.

⁷ Nokantzi Naaka:

Pawá, nopolaki naaka nantairo pikowakaakinari iiroka,
Tima aritaki josankinatakoitakina pairani onkaati nantiri.

⁸ Pinkinkishiritiro kantatsiri jaka:

Tii pikowamachiitairo jamayiitaimi piratsi jashitakaitzimiri,
intagaitimiri jatsipitakaitani. Tii inimotzimi intaawintimiro
iyaaripiroshirinka.

Iro kantacha, ¿kaarima ikantakaantaitziri jiroka pashini? ⁹Incha pinkinkishiritiro pashini kantatsiri:

Nopokaki naaka nantairo pikowakaakinari iiroka,
Jiroka apiitainchari ikantaitakiri, ipoyaatawo itanakawori pairani.

¹⁰ Aña ikowaki Pawa onkimityaawo iwatha Cristo okaatzit agaitziniriri,
ari okanta ikamawintantapaintariri maawoni atziriiti. Ari opoña
jowamiithashiriyitai aakaiti.

¹¹ Pairani, maawoni Ompiratasorintsitaari jaminiri Pawa
jashitakaariri, japiipiintziro kitijiyiriki itainiri piratsi. Tiimaita jimatziro
jowajyaantapirotaantiro kaaripirori. ¹² Iriima Cristo, apawojatzi ishinitaka
jowamaawintaitiri iyaaripironka atziriiti, ipoña isaikai jakopiroriki
Pawa itsipataari ipinkathariwintantzi, ¹³ ari isaikai joyaawinta irojatzi
joitsinampaantapirotaayiariri iisanaintani, inkimitakaantairi jimakoryaakiiminto.
¹⁴ Irootaki jantantakawori apawojatzi ikamawintakiro iyaaripironka atziriiti, ari
ikantaitaatyaani jowamiithashiripyoyitairi. ¹⁵ Ari ikimitakari Tasorintsinkantsi
jiyotakaakai imapirotaty. Tima iri itakawo josankinatakaantaki:

¹⁶ Ikanta jiñaawaitaki Pinkathari, ikantzi:

Jiroka owakiraari kajyaakaawakaantsi jiñaitairi paata:

Ari niyoshiritakaayitairi kamiithari onkaati jantayiitiri.

Onkimiwaityaawo nosankinashiritaatyiinirimi nokantakaantani.

¹⁷ Ikiro ikantatzi:

Ari nompiyakotainiri ipiyathatata, jantayitakiro kaaripirori.

¹⁸ Tima aritaki ipiyakotantairo Pawa ikaaripiroshiriyiitzi, tii okamiithatai
intaayiitainiri iroñaaka.

¹⁹ Irootaki iyikiiti, tima kapathainka ikantaka Jesucristo jowamaantitakariri,
awintaashiri antsipashiritaayari Pawa, onkimiwaityaawo antyaatyilimi
tasorintsisagaakipiroriki. ²⁰ Tima jatziritaki Cristo, irootaki okantantaari
antyaayitai inkitiki, iro ojyakaawintachari antyaatyilimi ithayiitakiro
tontamawotsiri tasorintsisagaakipiroriki. Aaka omapokayitairori jiroka
kaari jimayiitzi pairani, irootaki kañaanitakaantaatsiri. ²¹ Ikimitaari iroñaaka
Cristo iriimi Ompiratasorintsirowintaini akaatzi jashiyitai Pawa. ²² Ari
okanta. Tyaryoopiroini ankantaiya antsipashiritaayari Pawa, imapiro
ankantya oshiritaayari. Kitishiri ikantakaayitai, iiro akinkishirikitayaawo
kaaripirori. Aña ankimitakaantya inkiwantatyiiromi jiñaa kitijyaari. ²³ Kiso
owanakiro awintaashiritaayari, ikimaitakai akantaki: “Noyaakoniintani jinatzti
Cristo”. Tima tsika itzimi kajyaakaakairori, kiso jowakai irirori. ²⁴ Ontzimatyi
ankinkishirikitairo tsika onkantya aminthashiritaayariri pashini
jitakontanya, jantayitairo kamiithari. ²⁵ Iiro owajaantziro apatotapiintya, tima
tzimayitatsi owajaantayitakirori. Aña ontzimatyi aminthashiritatayayari
akaataiyini. Ikiro aataiyi antanairo ayotai aritaki impiyi Cristo.

Ikamantayiitziriri antzirori inintakaanikiini kaaripirori

²⁶ Tima aritaki ayotairo tyaryootatsiri, aririka othataashiwaityaawo
owajaantanakiro, impoña aatakairo antayitiro kaaripirori, iiro

ipiyakoitairo ayaaripironka. ²⁷Aña ikamantayitakai anthaawashiriti jowasankitagaikari, tima Pawa japirotairi intaayitairi ikaatzi kisaniintakiriri. ²⁸Pairani, intzimirika piyathatatyaaawoni Ikantakaantani Moisés, tii inishironkaitziri, jowamaitziri inkaatirika mawa kantakotirini. Ari jowamaitakiri iijatzi inkaamachitirika apiti kantakotirini. ²⁹¿Tiima imapiro jowasankitagaitiri manintakirori jantzimotajaantakairi Itomi Pawa? Tima okimiwaitakawo jaatzikashiwaitaitawo kaari opantyaawoni, imanintashiwaitakawomi ikapathainkataki ikamawintantaki. Ari ithainkashiritakiro jantzimotantziri Pawa ishiniwitakanariri intasarintsishiritakairi. Ikawayawaitakiri Tasorintsinkantsi nishironkataniri. ³⁰Irooma aakaiti ayotziri itzimi kantaintsiri:

Naakataki owasankitaantatsini,

Naaka piyakowintantachani.

Iro ikantakiri Pinkathari.

Ikantaitzi iijatzi:

Jowasankitaayitziri Pinkathari ikaatzi jashitaari irirori.

³¹¡Kimitataika antawoitimi inthaawashirikitimi jiyoitai iriitajaantakimi owasankitaantaatsini Kañaaniri Pawa!

³²Pinkinkishiritakotya. Tima iirokayitaki pairani kimisantanaantsiri, kimiwaitaka pinkitijiyinkatakotaimi. Ipoña piñaakiro ikimaatsitakaitakimi. ³³Piñaayitakiro iijatzi ikisaitakimi, jowatsinaitakimi tsika ipiyotaita. Pikimoshiritakaayitakiri awijiyimoyitakiri okaatzi piñaakiri iiroka. ³⁴Pikimoshiritakairi ikaatzi jomontyaayitakiri, piñaayitakiro iijatzi jaapithaitakimiro tzimimoyitzimiri. Iro kantacha, iikiro piyaatatyi piminthashiritanatya, tima piyotaiyini onkaati piñiiri paata, owanaa okamiithapirotzi, tii othonkanita. ³⁵Irootaki iiro powajyaantantawo okaatzi pawintaanaari, tima antawoitii impinaitaimi paata. ³⁶Amawi pinkantya pantayitanairo ikowakaayitzimiri Pawa, ari onkantya piñaantaiyaawori ikajyaakaakimiri.

³⁷Tima ikantzi Pawa:

Iiro ijyinkaa jariitanyaari aatsikitzimataintsiri,

Iiro osamani inkantya.

³⁸Tampatzikashiri inkantya awintaashiriri, ari jiñiiro jañaantaiyaawo.

Irooma aririka impiyashiritai, iiro jinimotakaanawo.

³⁹Irooma aakaiti, tii akimitari ikaatzi piyashiritachari, intzimi japirotairi. Aña awintaashiriyitaa aakaiti, ari añiiro añaashiriyitai.

Awintaashirinkantsi

11

¹Jiroka okantakota awintaashirinkantsi. Okimitaty aririka inkantashiriiti: “Aritaki imataty nokowapirotani”. Jiyopirotaajantaki aritaki imataty ikowiri, onkantawitatyi tikira

jiñiro. ²Iro jawintaashirinka achariniiti kantakaawori okanta Pawa ikinkithatakotantakariri kamiithaini. ³Iro awintaashirinkantsi kantakaawori amatantawori akimathatairo okantajaantaka jiwitsikantakawori Pawa kipatsi. Apa jiñaawaitaki, matanaka iwitsika. Ari opoñaanakari iwitsikanaka jiñaayitairi iroñaaka kaari koñaataajaitatsini pairani.

⁴Iro jawintaashirinka Abel kantakaariri itaantakanariri Pawa jashitakaariri, anaakotanakiro jashi Caín jashitakaawitariri Pawa. Iro kamiithatzimotakiriri itaakiri Abel. Ari ikantaki Pawa: "Kamiithashiri jinatzi Abel". Okantawitaka ikamaki Abel, iinta akimakotapiintziri kimiwaitajaantaka irojatzi jiñaawaitimi irirori, tima iro kantakaawori ikimisantaki. ⁵Iro jawintaashirinka Enoc kantakaariri jaantaitaariri, tii jiñiro inkami. Tii jiñaitairi, tima inkitiki jagairi Pawa. Pairani iinta isaiki kipatsiki, ikantakiri Pawa: "Iiroka inimotakaapirotakinari". ⁶Tima kaari matironi ontzimi jawintaashirinka, tii inimotziri Pawa. Aña aririka inkowayiiti jiyopiroitairi Pawa, ontzimatyii inkimisantai, imapiro tzimatsi Pawa. Ontzimatyii inkimisantai ari jimatakaayitairi Pawa inkaati kowapirotaatsini jiyotairi. ⁷Iro jawintaashirinka Noé kantakaariri jiwitsikantakawori antawoiti shintsipaa inkini jowawijaakotiri ijyininkamirinkaiti. Tyaaaryoo ipinkathatasorintsitanitzi irirori. Tima iri Pawa kamantakiri onkaati awijatsini, kaari jiñaitajaitzi pairani. Iro opoñaantari jiñaitakiro mapirotachari jowasankitaayiitairi isaawijatziiti. Ari jowamiithashiritakiri Pawa, tima irootaki ikajyaakagaitakiniriri kimisantanirii.

⁸Iro jawintaashirinka Abraham kantakaawori ikimisantantakariri Pawa ikantakiri pairani ishitowi inampiki jiyaati pashini nampitsi ikajyaakaakiniriri. Iro jantakiri Abraham, jataki okantawitaka tii jiñiro tsika jiyaati. ⁹Iro jawintaashirinka Abraham kantakaawori jimatantakawori jinampitawo pashiniki kipatsi tsika tii itzimapai ijyininka irirori. Ari isaikakiri ipankojyitatari mishinantsimashi. Ari ikimitaakari Isaac, Jacob, tima irijatzi ikajyaakagaitakiniriri iijatzi. ¹⁰Iro jimatantakawori Abraham inampitakawo, tima jiyotzi ari inkañaanitai inkitiki. Kimiwaitaka iri ñaampiyakawori nampitsi otzimajaantzi jiwitsikairi Pawa, tsika inampipirotaiyaawo paata. ¹¹Aña imatsitataikawo iroori Sara, owaiyantai okantakaawo awintaashirinka. Aritaki antawopirowitaka, kaawitapaaka owaiyantantyaari. Iro kantacha, imatairo owaiyantai, tima awintaashiritanakari Pawa aritaki jimonkaatakiniro ikajyaakaakinirori. ¹²Ari okanta. Oimi Sara, owamaimawitakari jantaripironka, jowaiyantakairo iina, irojatzi ijyikitantaari ichariniyitari, ikimitaari ijyikitzi impokiro, ikimitaawo impaniki ojyikitzi jiñaathapiyaaki. Imapiro ijyikipirotai, tikaatsi matironi jiyoitai tsika ikaatzi ijyikitzi.

¹³maawoni jirikaiti (Abraham, Isaac, Jacob, Sara), ikamakoyitakiro jawintaashirinka, tii jiñaajaitziro okaatzi ikajyaakagaitakiriri. Apa jiñaampiyankawo. Intaina okantaka inkitti ikowashiritakiri inampitayaawo. Irootaki ikantayitantari: “Asaikaminthatashita kipatsiki, kaari anampi, akimitakowitzakari kaari tzimatsini ijyininkamirinkaiti”. ¹⁴Tima jiñaawaitaitakiro kantainchari ñaantsi, ari ayopirotziri imapiro jaminaminaitzi pashini nampitsi tsika inampipirotaityaawo kamiihaini. ¹⁵Iroomi inkinkithatakoyiti impiyamachiiyitaimi inampiitiki ipoñaayitakawo pairani, aritya jimatakiromi impiyayitai. ¹⁶Aña tzimatsi pashini ikowapirotakiri anaakopirotzirori, janta inkitiki ikowiro. Irootajaantaki jiwitsikakiniriri Pawa jashiiti jirikaiti, tima Pawa tii ikaaniwintakotari ikantapiintakiri “Nowawaní”.

¹⁷Iro jawintaashirinka Abraham kantakaakawori itaantyaanaririm Pawa japintziti itomi Isaac, tima Pawa jiñaantatyawo jawintaashirinka Abraham. Iroowitainchami japintziryiirimi jowaiyani itomi, ¹⁸okantawitaka ikantakiri Pawa:

Iri Isaac piñaantaiyaari intzimai ojyiki pincharinityaari. ¹⁹Tima Abraham jawintaashiritakari Pawa jiyotzi ari jañaakagairi kamatsiri. Irootaki Pawa joipyantaanariri Isaac, tima iri ojyakaawintakiro jañaayiitai. ²⁰Iro jawintaashirinka Isaac kantakaakawori itasonkawintantakariri Jacob ipoña Esaú, iro ojyakaawintacha awijayitatsini paata. ²¹Iro jawintaashirinka Jacob kantakaakawori itasonkawintantakariri apitiroiti itomi José. Iroatzi jawintaashirinka Jacob-ni kantakaakawori ithaamintantakariri Pawa ikotzipookitantakari ikamimataki. ²²Iro jawintaashirinka José kantakaariri ikantantanakari ikamimataki, ikantzi: “Aririka ishitowayitai Egipto-ki ajyininka itzimi ichariniyitari Israel, jaminai tsika inampitayaawo”. Ikantaki iijatzzi: “Ontzimatyii jaitanairo paata notonkipooki”.

²³Iro jawintaashirinka ashitariri Moisés kantakaariri jimanantakariri jiinchaanikiti owakiraa itzimapaaki, iroatzi itzimakotantakari mawa kashiri. Tima kamiithaini ikantaka iinchaaniki. Ari ipiyathawaantitakawo ashitariri Moisés ikantakaantakiri pinkathari, intsitokaitiri maawoni iinchaaniki shiramparitatsini. ²⁴Iro jawintaashirinka Moisés kantakaariri kaari ikowanta incharinityaari pinkathari Faraón, okantawitaka iro oimotantakiri irishinto pinkathari. ²⁵Aña iro ikowaki intsipatyari atziriiti jashitari Pawa, ari itsipatakarri ijyininkapaini jowasankitaawaitatziri, tii ikowaajitziro jinintaawaitayaawo kapichiini jinintashiyitari irirori. ²⁶Tima jiyotaki Moisés okowapirota jowinkatharyaitiri Cristo, iro anairori ontzimimotairimi jajyaagawo Egipto-jatzi. Aña iro jiñaampiyakari impinayiitairiri paata. ²⁷Iro jawintaashirinka Moisés kantakaariri ishiyatkarri Egipto-ki. Tii iro jimanantakari ithaawantari pinkathari

inkisaniintiri, aña ityaaryooowintatziro onkaati jantakairiri Pawa, okimiwaitakawo jiñapootatyiirimi Pawa kaari koñaanitatsini.²⁸ Iro jawintaashirinka Moisés kantakaawori jimonkaatziro ikantakaantaitakiro Anankoryaantsi, itsikirisantakawo iraantsi iiro jowamaantari maninkari apirotaniri itzinkamitari jowaiyaniti.

²⁹ Iro awintaashirinkantsi kantakaawori jimontyaantakawori Inkaari Kityonkaari, janitayakini okisopathataki. Irooma jimawitapaakawo Egipto-jatzi, piinkaiyakini.³⁰ Iro awintaashirinkantsi kantakaawori jimatantakawori jinkijinkitakiro Jericó okaatzi 7 kitijyiri, iroatzi jiñaantayiitakawori opookathapitaki nampitsi.³¹ Iro awintaashirinka Rahab kantakaawori aantawakariri kamiitha owayiriiti aminaantachari, ari okanta tii otsipatantari piyathariiti japiroitakiri. Okantawitaka jiroka Rahab mayimpiro inawitaka.

³² ¿Nonkinkithatakotirma pashini? Iiro nothotaakotziri. Jirika ikaatzi: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, ipoña Kamantanirii.^k

³³ Iro jawintaashirinka jirikaiti kantakaayitaariri okanta: Itzimantari oitsinampaayitairiri pinkathariiti, pashini tampatzikashiriyitaatsiri, pashini ñaayitairori ikajyaakagaitakiniriri, pashini jookawiitakari imoonaki kajyikari tii jatsikiri,³⁴ pashini jookawiitakari paampariki tii itagaa, pashini jomaaminthaitakiri jowathaitirimi, pashini ishintsitakagaitakiri, pashini ñaapirotaachari jowayirita, pashini jomishiyayitaki owayiriiti poñaachari pashiniki nampitsi.³⁵ Tzimatsi tsinani ñaayitairiri ojyininkamirinkaiti jañaayitai ikamawitaka. Iro kantacha tzimatsi pashini kamimayitantsiri jompojawaitaitakiri, tii jowajaantanakiro jawintaashirinka impakaantaityaaririmi. Aña oyaaniinta ikanta jañaapiroyitai paata, iiro okimitaawo añaawita iroñaaka.³⁶ Tzimatsi itzimi ithainkawaitaitziri ipoña ipajawaitaitakiri, pashini joojoyiitakiri ipoña jomontyaayiitakiri.³⁷ Tzimatsi ipichiitakiri, pashini itankaitakiri, pashini josataayiitakiri. Tzimatsi pashini anii-aniiwaitatsiri apa ikithaamachiitakari mishinantsimashi, pashini kowityaapirowaitani ikantaka, pashini ojyiki jaminaminayiitakiri, pashini ikimaatsitakagaitakari.^l ³⁸ Pashini ikinawaiyitaki otzishimashiki, pashini inampiyitakawo omoonaki. Tii aritaajaitzi ankimitakaantiri jirikaiti isaawijatziiti. Aña iriitaki kowapirotachari.

³⁹ Iro jawintaashirinka jirikaiti kantakaawori okanta ikinkithatakontaariri Pawa kamiithaini, okantawita tikira jiñaayitairo

^k **11.32** Ikaatzi iitachari jaka: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, iri jiwayitakiriri Judá-mirinkaiti pairani, owakiraa jinampitakawo Canaán-ki. Iro kipatsi ikajyaakaakiniriri Pawa jinampityaawo janta. Jirikaiti jiware itsipatakari jowayirita ontzimatyii jomanatya jimatantyaawori jinampityaawo janta tsika ikajyaakaakiri Pawa. ^l **11.37** Ikantakoitziri jaka mishinantsimashi, iro imishina oijya ipoña cabra.

ikajyaakaayitakiriri. ⁴⁰ Tima jiñaampiyakawo Pawa otzimi anairori: Ikwakaakairo aakaiti antsipataiyaari jirikaiti, inkamiithashiritakaayitai maawoni.

Kimpoyaa owanairi Jesús

12 ¹Irootaki, añaashintsiyantyaari iijatzi aakaiti, ankimitakaantiro anaakotantatyii, okimiwaitakawo iijatzi impiyotatyiiyami jirikaiti jaminayitaimi mayitakirori jawintaashiritaka, amatakoyitairi aakaiti. Amatantyaawori ashyyi shintsiini, ookanairo asamawopooki amatsinkakairi ashyyi. Iro ojyakaawintachari asamawopooki aririka ookawintairo akaaripiroshiriwaitzi. Ari añaiero aakowintyaawo ashyyapiintai. ²Ikimita shiyachari ikamaitawo jaminiro tsika jariitya, ari ankimitanayaari aakaiti, kimpoyaa owanairi Jesús itakawori jawintaashiritakaayitakai. Iriitaki monkaatakaironi iijatzi awintaashiritani. Iriitaki ankimitakotaiya, tima jiñaampiyakawo irirori jinintaiyaari. Irootaki jamawitantakawori ipaikakowiitakari, okamiithatzimotakiri ikaaniwintawiitakari ikamawitapaintai. Ari saikai iroñaaka jakopiroriki Pawa ipinkathariwintantai.

³Aririka ankinkishiritakotiri Jesús jamawitakiro ikisaniintawaitakiri kaaripiroshiriri, iro thaamintashiritakagaini iijatzi aakaiti amawitiro, iiro okantzimoniintashiriwaitai. ⁴Aritaki piñaashintsiyatakari iirokaiti kaaripirori, iro kantacha tikira piñiilo inkaphathainkatakaimi.

⁵Aamaa pipiyakotakiro ishntsithatantzimiro Pawa osankinarintsi, ikimitakaantzimi iirokami itomiiti, ikantzimi:

¡Notomí! Iiro pimanintziro aririka jowasankitaimi Piwinkathariti.

Iiro okantzimoniintawaitzimi aririka ishntsithatimi.

⁶ Tima iri jitakotajaantani Pinkathari jiñaantakaapiintari.

maawoni ikimitakaantaari itomi, jowasankitairi.

⁷Onkaati awijyimoyitimiri pinkimitakaantiro Awinkathariti ñaantakaashritzimiri. Tima ikimitakaantaimi Pawa iiroka itomi.

¿Tima jowasankitaapiintziri itomi ikaatzi iwaapatiitari? ⁸Ontzimatyi jowasankitaayitai maawoni. Tiirika piñiilo iiroka, kimitaka tikira itomiprotzimi Pawa, aña otomi mayimpiro pinatzi. ⁹Okimita iijatzi, tzimatsi koñaaniri ashitairi owasankitairi, apinkathatziri irirori.

¿Iiroma amapirotrzirori apinkathatairai Ashitairi kaari koñaaniri, onkantantyaari añaashiriyitai? ¹⁰Tima ikaatzi ashitairi koñaaniri kapichiini jowasankitaayitai, tsika okantzimotari irirori. Iriima Pawa jowasankitaayitai irirori onkantya inkamiithashiritakaantairi, ari onkantaki iijatzi intasorintsishiritakai ikimita irirori. ¹¹Tii inimoshiriyitai jowasankitaaminthaitai, aña owanaa onkantzimoniintashiriwaitai. Iro kantacha paata, ikaatzi kaari manintironi jowasankitaayitziri, aririka inkamiithashiriyitai, ari jiñiilo isaikai kamiithaini.

Apaatakirori inishironka Pawa

¹²Irootaki piñaashintsityaari pinkimityaari ñaantapiintakawori ishiya, jiñaashintsita ijywata ishipitajyimpawitaka, ari ikimitairo iijatzi ishipitayiritowitaka, jiñaashintsita. ¹³Pinkimiyitayaari iirokaiti shiyapiintachari tsika okamiithawokitzi kaari ñaayitironi inkithoki ishipitakiitaki. Aña ontzimatyii intikatsikiiti. ¹⁴Aapatziya pinkantawakaiya, piñaashintsitya pintasorintsiriti. Tima iirorika pimayitairo jiroka, iiro piñiiri Apinkathhatani.

¹⁵Paamawintyaari inkaati apaatakironi inishironkayitai Pawa. Paamawintyaari oitzipinashiritaniri, joitzipinairikari ikaatzti kimsantatsiri. ¹⁶Paamawintyaari mayimpiritsiri. Paamawintyaari thainkatasorintsitaniri kimityaarini pairani Esaú, ikowajaantzi jowawatya apawojatz, ari ipimantakiro ikajyaakaitakiriri itzinkamitari itzimi. ¹⁷Tima piyotzi iirokaiti aritaki jimatakiro Esaú kantachari, ojyiki ikowawitaa ifñiromi intasonkawintayiitiri, antawoiti jiraaktakawo. Iro kantacha tii jiñiimaitaawo tsika inkinakagairo ikinakaashitakari.

¹⁸Tima tii pikimitari iirokaiti aakirori pairani Ikantakaantaitani. Jiyaataiyakini irirori otzishiki tsika otzimi koñaanitatsiri. Ojyiki otaantzi, tsiniriki okantaka, ooriinkataki, antawoiti otampiyataksi. ¹⁹Ikimakiro ityootaitizi. Ikimaki iijatzi antawoiti jiñaawaitaitizi, ari ithaawayianakini, ojyiki jamanaiyawitakan iiro ikimantawo kantachari. ²⁰Tima ojyiki ithaawantashitakawo okaatzi ikantakaantayiitakiri, ikantaitzi:

Iiro pikinayitzi jaka otzishiki. Tii aritaajaitzi pinkinakaayitiri kapichiini pipirayitari janta. Aririka inkinayiitaki kapichiini janta, ontzimatyii itsitokaitiri, ontzimatyii jowathaitiri.

²¹Imapirotaty okowiinkatzi ikantzi Moisés:

Antawoiti nothaawaki, okawaitakina.

²²Tii pikimitari iirokaiti ikaatzi ñaakirori, aña iirokaiti ojyakariri jataintsiri otzishiki iitachari Sion, saikatsiri nampsiki Jerusalén. Iro ojyakaawintachari piyaayitai inkitiki tsika isaiki Pawa Kañaaniri. Tima ari pintsipataiyaari iirokaiti ipiyotapaa maninkariiti. ²³Pintsipataiyaari piyotachari janta jawintaashiritaari Itzinkamitani Pawa, tima iriyitaki osankinatakotainchari isaikayitai inkitiki. Pintsipatajaantaiyaari Pawa, yakawintairini maawoni. Pintsipataiyaari ishiriiti kimsantzinkariiti jothotyaitakiri ikamiihashirikitakaitairi ironaaka. ²⁴Pintsipataiyaari iirokaiti Jesús, poñaakaantanaawori owakiraari kajaakaawakaantsi, kapathainkataintsiri ikamawintayitakai. Tima jiroka iriraani Jesús kimiwaitakami oñaawaitatyimi, anaanakiro okinkithatakotakiri pairani iriraani Abel.^m

^m **12.24** Pairani itsitokantakariri Caín iririntzi Abel, ikantaki Pawa: “Kimiwaitaka onkaimatyili iriraani Abel jaminaminatzi inkisawintayiityaari”. Ari ipoñaari ikantayiitzi kimiwaitaka oñaawaitatyimi iraantsi. Irooma oñaawaitizi iriraani Cristo, tii ikowi inkisawintayiityaari, aña okowi ompiyakotantiro kaaripirori.

²⁵ Paamaiya papaatzirikari Pawa aririka jiñaanashiritimi. Tima pairani ikaatzi kimawitakariri Pawa jiñaawaitzi jaka kipatsiki, jowasankitaakiri jimanintakiro okaatzi ikantziriri. Aaka jimapiroti jowasankitaayitai, aririka ampiyashiritaki akimayiwitakari jiñaanashiritakai inkijatzi.

²⁶ Pairani aririka jiñaawaiti Pawa, jontziñaakaawo kipatsi. Irooma iroñaaka, tzimatsi okaatzi ikajyaakaakairi, ikantzi:

Ari napiitairo nontziñaakairo, tii apa kipatsi, aña ari imatsitaiya inkiti iijatzi.

²⁷ Tzimatsi iita ojyakaawintachari ikantziri: "Ari napiitairo". Iro ojyakaawintacha aririka jotikairo okaatzi jiwitsikayitakiri, japirotairo jiwitsikan kaari initatsini, apa osaikayitai initatsiri. ²⁸ Irooma aakaiti, impinkathariwintayitai janta tsika initanitapai. Irootaki ampaasoontantyaariri Pawa, pinkatha owairi, antawaitainiri. ²⁹ Tima Pawa, iriitaki kimitakariri paampari taantatsiri.

Jantanairi kimisantatsiri

13 ¹ Ontzimatyii pitakotapiintanaiyaari "Iyikiiti". ² Iiro powajyaantziro poimaayitiri pipankoki ariiyitachari pinampiki. Tima itzimayitzi antakirori, tikaatsi kamantirini, iri maninkariiti joimaaki ipankoki. ³ Iiro pipiyakotziro paamaakowintaiyaari pikaatzi pikimisantayitai itzimi jomontyaayiitziri. Pinkimitakaantiro arirkami pinkaatiri jomontyagaitimi. Ari pinkimitairi ikaatzi jowatsinawaitaitzi, paamaakowintaiyaari, tima piyotzi iiroka tsika okantawaita aririka inkimaatsitakaayitai. ⁴ Pinkinataiyaari piimi, iiro japitiwaitzimi pashini. Tima jowasankitairi Pawa mayimpiriwaitatsiri. ⁵ Iiro pinintashiwaita pojityiiri kiriiki. Inimotimi piñiiro tzimimoyitakimiri. Tima iri Pawa payitimironi kowityiimotimiri, jiroka ikantaki:

Iiro nookawintaimi.

Iiro nookimi apaniroini.

⁶ Irootaki awintaashiritantyaariri aakaiti, ankantayitai:

Iri Nowinkathariti nishironkataanari.

Tikaatsi nonthaawakaiya.

¿Tzimatsima inkantaina atziri?

⁷ Pinkinkishiritakotiri jiwatatakaimiri pikimisantayitai, kinkithatakotapiintzimirori jiñaani Pawa. Pinkinkishiritakotiri tsika ikantayita isaiki, oita jimonkaayitakiri iriroriiti. Pinkimitakotaiyaari tsika ikantakiro jawintaashiriyitaka. ⁸ Irojatzi ikanta iroñaaka Jesucristo, tsika ikantapainta, ari inkantaitayaani irirori. ⁹ Iiro pishinitairi jamatawiyitimi yotaantzirori kaari tampatzikatatsini, kaari ikimapiintaitzi. Tima iriitaki Pawa tampatzikashiritakaayitairi, inishironkayitai. Ampinkawaitirorika jowayiitari tii otampatzikashiritakaantatzi. Tima tzimatsi mayiwitakawori jiroka,

tiimaita owamiihashiritziri. ¹⁰ Okimiwaitakawo ontzimimoyitaimi owakiraari taapirimintotsi. Itzimi jowamaitakiri janta, iri kamawintakairi aakaiti. Tii okantaajitzi jowayitayaari antawaitatsiri tasorintsithaaniki.ⁿ ¹¹ Tima jayiro pairani Ompiratasorintsipirori iriraani piratsi inthomai tasorintsithaaniki onkantya impiyakoyiitantlyaariri iyaaripironka, jaayitziro iwatha piratsi othapitapaa nampitsi ari intaayitiro. ¹² Ari okimitakari iijatzi, jowamaayiitakiri Jesú斯 othapiki nampitsi, ari ikimaatsitakowintantaka ikapathainkataki jowamiithashiriyitantairi. ¹³ Ontzimatyi ankimitaantiro aakaiti ashitowatyimi nampitsiki aatatyi tsika isaiki Jesú斯, manintaari jowayilai ikimitaitakiri pairani irirori. ¹⁴ Tim a jak tsika asaikayitz iroñaaka iiro okantaitatyaani. Irootaki anaampiyantawori tsika anampitaiyaawo paata. ¹⁵ Irootaki, anthaamintantyaari, ampairyiilo iwairo irirori. Iro poyaataawoni okithoki pankirintsi jashitakaayitakariri pairani. ¹⁶ Ari okimitari iijatzi, iiro powajyaantziro kamiithari, pimpawakaiya tzimimotzimiri. Iroatzi kimitakawori kamiithatzimotziriri pairani Pawa itaayiitziniriri. ¹⁷ Iiro pipiyathatari jiwayitziriri kimisantanaatsiri, iriitaki aamaashiritakowintzimiri. Iri kamantairini paata Pawa ita awijyimoyitakiriri jaamaakoshiriwintayitakimi. Kamiitharika onkantya inkinkithatiri, kimoshiri inkantaiya iriroriiti, iijatzi pinkimitaiyaari iirokaiti. Irooma owashiririka onkantakaiyaari inkinkithatiri, iijatzi onkimitzimotaimi iirokaiti paata, iiro iroopirotzimotaimi.

¹⁸ Pamanakotapiintaana onkantya jiñaantaityaanari tampatzikashiri ninatzi. Kimitaka iro nimatakiri. ¹⁹ Pamanakotapiintaana iijatzi niyatashitanimiri thaankiini iirokaiti.

Iwiyaantawori withataantsi ipoña tasonkawintaantsi

²⁰ Namanamanaatari Pawa, tima iriitaki kamiithari saikakaayitimini, iriitaki añaakagairiri pairani Awinkathariti Jesucristo ikamawitaka. Iri Pawa kimitakaantaimini ñaapirori aamaakowintariri oijya. Owanaa

ⁿ **13.10** Kantakotachari jaka antawaitatsiri tasorintsithaaniki, iriijitaki Ompiratasorintsitaari. Itzimi ishinitaitaki jowapiintyaari tzimagaantatsiri piratsi, tzimagaantatsiri okithoki pankirintsi okaatzi jamayitziri atziriiti jashitakaayiara Pawa. Irooma taapirimintotsi, ari intaapiintayiitniri Pawa okaatzi jashitakaayitariri, ari ikowakotapiintziri impiyakotainiri iyaaripironka. Iro kantacha ipaikakoyiitakiri pairani Cristo, iroatzi ikamantakari okanta ipiyakopirontaawori irirori kaaripirori, iro poyaataapaakawori okaatzi itaapiintayiitakiro jashitakagaitariri Pawa janta taapirimintotsiki. Tima jiroka inchakota tsika ikamaki Cristo ipaikakoyiitakiri, iro kimitanaawori iroomi owakiraari taapirimintotsi. Tii onkantanai jirika Ompiratasorintsitaari joyaari kamaaintsiri janta. Ari okantari iijatzi, ikaatzi pankinatawori jimonkaayitiromi ikantakaantaitani, ikaatzi pinkawaitzirori owanawontsi, jaminaminawitawo impiyakoyiitainiri iyaaripironka, iiro jiñairo jinintagaiyaawo okaatzi ikamawintantaki Cristo.

ikapathainkataki jowakiraatakaantaawori kajyaakaawakaantsi kantaitaachari iroñaaka. ²¹Namanakowintakimi jiwitsikashiritantimiri pimayitairo kamiithari ikowakaimiri. Pamañaari iijatzi iiroka pimatantyaawori okaatzin imotziriri, tima ayotzi iriitajaantaki Jesucristo matakaironi. Ari inkantaitatyaaani ipinkathaitairi irirori. Ari onkantyaari.

²²Iyikiiti, iiro pisamawo pinkimisantiro okaatzin nosankinatakimir, tima tii ojyikipirotzi. ²³Nokowi piyoti iijatzi jomishitowayiitairi iyiki Timoteo. Aririka jariitapaiya jaka, iriitaki nontsipatanatyaaari niyaatashitim noñiimi. ²⁴Piwithatinari ikaatzin jiwatirimiri janta, iijatzi pashini oitishiritaari. Ari ikimitari Italia-jatziiti jiwithayitzimi. ²⁵;Onkaminta inishironkayitaimi maawoni iirokaiti janta! Ari onkantyaari.

JOSANKINARI SANTIAGO

Withataantsi

1 ¹Naaka Santiago osankinatzirori jiroka, jompiratani jowana Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo. Niwithatari ikaatzi jashiyitaari Pawa pookayitaintsiri pashiniki nampitsi.^a

Pawaki opoña yotanitaantsi

²Iyikiiti, kimoshiri pinkantya aririka piñaayitiro awijiyimoyitimini. ³Ontzimatyi piyoyiti jiñaantaitatzizimi tyaaryoorika pikimisantzi. Irootaki piñaantyaawori pintyaaryooshiriyitanai. ⁴Piyaatakairo pamawiyitanairo jiroka, aritaki piñaayitakiro pantapashiriyiti irojatzi pothotaantatyaaawori.

⁵Tirika piyotziro pamawiwaitaniti, pinkowakotiri Pawa, iriitaki yotakaimironi tsika pinkantya. Tima tii ishintsithatziri ikaatzi kamiyitziriri. Aña ari jiyotakaapiroyitakiri, tii jiyotzi irirori inthañaawainitya. ⁶Aririka pinkamitiri Pawa, iiro pikantashiriwaitashita: “¿Ari inkimaajaitakina Pawa okaatzi nokamitziriri?” Tima ikaatzi kisoshiririwaitatsiri ikimitawo okantaranki inkaari kaari mairyaatatsini aririka ontasonkaatiro tampiya. ⁷Paamaakowintya pikimitarikari kisoshiriri, tima tii jiñaayitziro irirori ikamiwitariri Awinkathariti. ⁸Tima tzimatsi ikinkishiriwitari jantirim iokanta oñaatamani tzimatsi pashini inkowiri jantiri, tii apaani onkantya ikinkishiriwitari.

⁹Ontzimatyi inkimoshiriyitai ashironkainkariiti kimisantanaatsiri, tima ari impinkatharitakaayitairi Pawa paata. ¹⁰Ari inkimityaari iijatzi ajyaagantzinkariiti, ontzimatyi inkimoshiriyiti onthonkaiya okaatzi tzimimowitariri. Tima inkimitakotyaawo inchatiyaki oparyaatiyatzi. ¹¹Aririka jooryi shintsiini ooryaatsiri okamatiyatzi inchatiyaki, iiro jiñaitairo owaniinkatiyatanri. Ari inkimitaiyaari iijatzi ajyaagantzinkariiti iiro jiñaakoitairi jowaniinkatantawo jajyaagawo.

---

^a **1.1** Ikantaitziri jaka, “jashiyitaari Pawa”, iriiyitaki kimiyitariri 12 pashiniyitatsiri ichariniyitari Israel-ni.

Thaamintashiri ankantya jiñaantashiriyitairika

¹² Aririka añaawityaawo onkaati awijyimoyitaini, iikirorika aatakaanakityiyo antyaaryooshiritanaki, ankimoshiriti, tima tzimatsi jantzimotairi Pawa aririka amawitakiro, ikantakiranki: “maawoni itakotaanari naaka, ari onkantaitatyaaani nañaakaayitairi paata inkimitakaantairo namathaitaatyiirim”. ¹³ Aririka ompokimotai ankowashiritiro kaaripirori, kaari Pawa kantakaiyaawoni. Tima Pawa, tii jinintziro irirori. ¿Kantatsima ishinitairo aaka? Tima iiro. ¹⁴ Aña aakataki nintapiintashitawori kaaripirori, irootaki akinkishiritantapiintawori. ¹⁵ Tima opokimotai akowashiritzi antiro, aakowintanakawo akinkishiritatziro, iroatzi añaantatyaaawori antiro kaaripirori. Irootaki ankimaatsiwaitantaiyaarimi paata ankamai.

¹⁶ Iyikiiti nitakotaní, paamaiya otzimikari pikinakaashitani.

¹⁷ Tima okaatzi jantzimoyitairi Pawa kamiitha okanta, irootaki jantapiintatyiiri. Tima tii ipashinitanzti irirori, tii ikimitari jiwitsikani shipakiryaanitatsiri, añiiri ishitowamanai impoña añiiri intyaanai tsiniriitiini. ¹⁸ Tima ikowaki irirori jiyotakaayitairo tyaaryoopirotatsiri jiñaani, irootaki atantawatyaaawoni aaka ankimisantiri, ari inkimitsitaiyaari pashini jiwitsikani inkaati kimisantairini paata.

Tsika inkantanaiya kimisantanairini Pawa

¹⁹ Irootaki nokantantari iyikiiti: Owakimpita pinkantayitya, iiro pakashiwaita aririka inkinkithawaitaiti, iiro ayimawaitashitzimi pimashirinka. ²⁰ Aririka ayimawaitai amashirinka, iiro antziro ikowakaayitairi Pawa. ²¹ Okowapirotatyta owajyaantairo okaatzi owaariapiroshiritatkari, tsinampashiri ankantya ankimisantanairo ñaantsi, irootaki matanaironi owawisaakoshiriyitai.

²² Iro kantacha ontzimatyi antayitairo okaatzi akimayitakiri, tiirika akimisantziro, apaniroini amatawiwaitaka. ²³ Itzimirika kimawitawori iro kantzimaitacha tii inkimisantiro okaatzi ikimawitakari, jojyakotashitakari aminapootachari ñaawontsiki. ²⁴ Apa jiñaapootapainta, iro osamanityaanaki ipiyakotanairo tsika okanta jiñaawitakawo ipoo. ²⁵ Tzimatsi pashini aminapootachari, kaari piyakotzirori ipoo tsika okanta jiñaakiro. Ari ankimitanaiyaari aaka, kinkithashiri owanairo ñaantsi, iiro apiyakotairo. Tima irootaki matzirori ookakaakowintantzi. Kimoshiri ankantawintanaiyaawo onkaati antayitairi.

²⁶ Tzimatsi ñaawitawori jimatakiro ikimisantanai. Iro kantzimaitacha tii jímairiwaantitzi, jaminaashiwaitaka ikimisantzi, apaniroini jamatawiwaita.

²⁷ Jiroka iroopirori inimotziriri Ashitairi Pawa aririka ankimisantanai: Atakotaiyaari miritziiti, ari ankimitsitaiyaawo kamatsiri oimi. Ontzimatyi ankitchiriyitai, iiro akimitakotari ikantayita saikashiwaitachari jika kipatsiki.

Ikinkithatakoitziro manintaantsi

2 ¹Jyikiiti tima pikimisantairi Awinkathariti Jesucristo ipinkathapiroitziri, iiro pimanintawakaa. ²Thami ojyakaantawakiro: Aririka piñi papatotapiinta owaniinkatachari ikithaata, poriryaa ikanta jowayitziri jakoki, impoña piñi intyaapaaki pashini owapatankapooki ikantaka. ³Iri paaki kamiitha owaniinkatainchari posatikakiri niyankiniki papatotaiyani, iriima owapatankapookitachari, pinkantakiri: “Ari pinkatziyawaki iiroka, tikaatsipisaiki, pikowirikapisaiki isaawiki”. ⁴Aririka pikantakari pimatakiro pimanintashiritantzi, tima apaani paaki kamiitha, pimanintakiri pashini. ⁵Pinkimi nonkanti iyikiiti. Jiyoshiitairi Pawa ashironkainkariiti, ikimisantakaapiroyitairi. Tima ikantsitaka kitziroini Pawa: “Ari nompinkathariwintairi maawoni itakotinani naaka”. ⁶Iro kantzimaitacha iirokaiti, pimanintashiriwaitakiri ashironkainkari. Pimajantakiro ikisanaintapiintzimi ajyaagantachari ikowi jowasankitaakaantimi. ⁷Iri tyaryootapiintatsi ithainkashiritziro iwairo pikimisantairi.

⁸Pantakiro kamiithari imapiyorika pikimisantanairo iroopirori Ikantakaantaitziri, tima josankinaitaki pairani, kantatsiri:

Pitakotyaari pijyininka, pinkimitakaantiri pitakotawo piwatha iiroka.

⁹Irooma, iiintatsirika pimanintawakaa, tzimaki pikinakaashitani, ari jowasankitaawintaimiro iroopirori ikantakaantaitakiri pairani.

¹⁰Intzimirika kantatsini: “Nokimisantziro maawoni ikantakaantaitziri”. Iro kantzimaitacha tzimatsirika yotapainchani apaani kaari inkimisantaki, tzimaki ikinakaashitani. ¹¹Tima ikantaitzi pairani:

Iiro pimayimpiritzi.

Iiro pitsitokantzi.

Tii imayimpiriwiita, iro kantzimaitacha iinirorika itsitokantaitzi, tzimatsi ikinakaashiitakari. ¹²Aña iro kamiithatatsiri antayitairo iroopirori ikantakaantaitziri, antayitairo añaawaiyitziri ijatzi okaatzi antayitziri. Ari onkanya iiro jowasankitaantai paata, jowawisaakoyitai ¹³Tima iirorika atakoyitanta, ari jowasankitaapiroitai. Irootaki kowapirotacha atakoyitanya iiro jowasankitaitantai.

Iirorika antziro kamiithayitatsiri, aminaashiwaita awintaawitanaari Pawa

¹⁴Iyikiiti, tirika antanairo kamiithayitatsiri, aminaashiwaita akantzi: “Nawintaari Pawa”. Jiroka awintaashiwaitaantsi, tii iro owawisaakoshiritantatsini. ¹⁵Piyotzirika iiroka okowityiimowaitakari apaani iyiki iithaari, tajyaaniinta ikantaka, ¹⁶ompoña pinkantiri: “Pimatiro pawijyi iyikí, kithaapirowaita pinkantanaty, kamiitha

powapirowaitapaiya iijatzi". Tiirika pipawakiri kowityiimotariri, ¿Pitakotakarima? Aña tii. ¹⁷Ari okimitsitari iijatzi awintaawitari Pawa. Tiirika antayitziro kamiithari, aminaashiwaitaka.

¹⁸Ari okimita itzimirika kantatsini: "Nawintaari Pawa". Pashini, ikantzi: "Nantziro kamiithatatsiri". Iilorika pantanairo iiroka kamiithari, ¿kantatsima poñaagantiro pawintaani? Naakarika, ari noñaagakimiro nawintaani, nantanairo kamiithayitatsiri. ¹⁹Pikantawitapiinta iiroka: "Niyotziri Pawa apaniroini ikanta". Imapirowitatyta. Iro kantzimaitacha jimatsitawo piyariiti jiyotziro jiroka, ithaawantawitari Pawa. ²⁰Kaari jimasontzitaitzi, ontzimatyii ayotai aaka: tiirika antayitairo kamiithayitatsiri, aminaashiwaita awintaawitari Pawa. ²¹Ankinkishiritakotawakiri pairani Abraham-ni. Ishinitakiri itomi Isaac intainirim Pawa. Irootaki ikantantakariri Pawa:

Owanaa naapatziyakimi Abraham.

²²Ari añiiro, tii apaani ikantaki: "Nawintaari Pawa". Tima jantakiniri okaatzi ikantziriri. Ari okanta joñaagantantawori imapiro jawintaapirotari Pawa. ²³Ari imonkaatari josankinaitakiri pairani, okantzi:

Jawintaakari Pawa jirika Abraham, irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani.

Irootaki ikantantaitakariri iijatzi pairani Abraham-ni:

Jaapatziyani jinatzi Pawa jirika.

²⁴Naakiro. Tii apaniroini otampatzikashiritakaantzi akantzi: "Nawintaanaari Pawa". Ontzimatyii ankisantanaairi iijatzi. ²⁵Ari okimitakari iijatzi pairani tsinani iitachari Rahab, mayimpioritachari. Okimisantakiri iroori Pawa, imanakiri opankoki owayiri, ipoña otyaantairi inkinantanaiyaawo pashini aatsi iiro itsitokantaitari. Tima irootaki jaapatziyantakawori Pawa okimisantanaairi. ²⁶Iilorika otzimanai ashiri, piyakotakai. Ari okimitsitari iijatzi, iilorika antayitziro kamiithayitatsiri, aminaashiwaita awintaawitari Pawa.

Mairiwaantitaantsi

3 ¹Iyikiiti, iiro akowashiwaita ayotaantayiti, ontzimatyii antayitiro okaatzi akinkithatakotziri. Paata, ari inkantapai Pawa:
"¿Pantakiroma iiroka okaatzi piyotaantziri?" ²maawoni otzimayitzi akinakaashiyitari. Irooma tzimatsirika mairiwaantitatsiri kaari kantzimoniiintakaiyaarini ijyininka, iriitaki kamiithashiritatsiri, ari onkantaki jaamaakowintaiya iiro jantantanaawo kaaripirori.
³Joojoponthoitziri mora, ari itzimpatakoitziri, irootaki ikinantayitari tsika inintakaitziri. Oryaani inawitaka itzimpatakoitantariri, iro kantacha imatziri okimakairi, okantawitaka antari jinatzi mora.
⁴Pinkinkishiritakotiro antawo pitotsi. Aririka ontampiyatakoti

niyanki inkaariki, ayiro tampiya tsikarika onintakaawo. Iro kantacha tzimatsi oyomawaaniki, okitsirinkiro okinakairo tsikarika inintziro komatzirori. ⁵ Ari okimitakari iijatzi paantintsi, tii antawowita, iro añaawaitantapiintari. Okimitakawo paampari, oryaani inawita owakiraa omorikanaki, iro kantacha aritaki onkantaki impaampatakairo antawoiti antami.

⁶ Ari okantari iijatzi paantintsi okimitakari paampari, aririka añaawaitaki kapichiini, antawoiti owaaripiroshiriwaitaka, kantatsi iijatzi añiilo ari okantaitatyaaani owaaripiroshiritanti. Tima sarinkawiniri yotairori añaawaitantawori owaaripiroshiritantsiri. ⁷Pinkimi. Kantatsi impiraityaari piratsiyitatsiri, tsimiriyitatsiri, maankipaini, jiñaawiripaini, maawoni. Amiyitacha jirikapaini impirataityaaririka. ⁸Iro kantzimaitacha tikaatsi atziri kantironi jimairiwaantiti, inkimitakaantya ipiraitari piratsi. Okimitakawo ipaanti piyantatsiri, owamaantaniro inatzi. ⁹Iro apaanti akantantapiintariri Pawa: “Ashitanarí, kamiitha pinatzi”. Irojatzi apaanti akantzimatantariri ajyininka, ikaatzi kimishiriyitariri Pawa. ¹⁰Apaani inawita apaanti, ari añaawaitantawo kamiithari, iijatzi kaaripirori. Iyikiiti, tii okantzi antsipataayitiro añaaniyitari. ¹¹Pinkimi nojyakaawintawakiro. Tsikarika ishitowaatzi jiñaa, kitijyaaniki okanta, iiro añiilo onkipijyaati. ¹²Iyikiiti, ¿Kantatsima pankirintsi uva onkithokitantyaawo higo? Ari okimitsitari jiñaa iroori, aririka onkatyomiraati, iiro añiilo onkitijyaanikiti.

Inkitiki opoñaawo yotanitaantsi

¹³ Ayotanitzirika, akinkishiritanaarika, atakotantya, tsinampashiri akantya okantakaakai ayotanitai. ¹⁴Irooma añiirorika asamaniintantzi, tii okantzi asagaawintawaitya. Anthiiyawaitya ankanti: “Yotaniri ninatzi”. ¹⁵Aririka amayitakiro jiroka, tii iri Pawa yotakaironi. Iri kinkishiritakaantzirori kamaari. ¹⁶Ari okanta aririka asamaniintantzi, iiro amatziro aapatziyawakaiya, kaaripiroshiriri ankantapiintaiya. ¹⁷Iro kantacha iririka Pawa kowakaironi ayotanitai, ari onkantaki ankamiihashiritanai, iiro akisashiriwaitanaa, atakotantani ananaatyi, iiro apiyathatanaa, nishironka ankantanti, owamiithatiro antawaiyitziri, tyaryoo ankantanaiya, iiro athiiyinkaritanai iijatzi. ¹⁸Aririka ankantapiintanaiya aapatziyawashiritarwakaanaiya, ari añiilo paata jowamiithashiripiroyiitai. Okimitatyaaawo ipankiwaitaitzi, ari añiilo paata oyiipatairo okithoki.

Aapatziyawori isaawisato

4 ¹¿Oitama opoñaantari owayiritaantsi? ¿Oitama ikisaniintawakaantari atziriiti? ¿Kaarima kantakaantzirori ikowashiyitawo ikowityaaniintziri? ²Ikowapiroshiritakiro tsikarika oiyita, tiimaita

otzimimoyitziri. Inintakotantashita, tii otzimimotziri. Jowamaantawitaka, jowayiritantawitaka, tii jiñiimaitawo ontzimimotiri ikowawitari, tiira ikamitziri Pawa. ³ Jimawitakawo ikamitziri Pawa ikowayitziri, tii ipimaitari. Ikamikowintashitaka jantayitantlyaawori kamiithatzimotziriri irirori. ⁴ Ikimitashitakawo kaari kinatariri oimi, oñaaki pashini, iro okisaniintantanakariri oimi. Ari ikimitari maawomi kowayitzirori jaapatziyaawo isaawisato, ikisaniintatziri Pawa. ⁵ ¿Aminaashitama josankinaitakiri pairani, kantsatsiri: “Jotyaantakiri Pawa Tasorintsinkantsi nishironkayitaini, iriitaki aamaakowintaini iiro antantayitawo kaaripirori?” ⁶ Jitakotai Pawa, iro okantantari osankinarintsi:

Antawoiti jowasankitairi Pawa ñaapirowaitaniri, iriima
tsinampashiriri owanaa jitakotaiyaari irirori.

⁷ Irootaki nokantantari naaka: Patsipiwindtaiyaawo ikowakaimiri Pawa. Pimpiyatyaari kamaari, aritaki piñaakiro jowajyaantimi. ⁸ Kinkithashiriri powanairi iiroka Pawa, kiso jowanaimi irirori. Kaaripiroshirika pinawita, powajyaantairo. Tirika pityaaryoowintairi, pinkitishiriwintairi. ⁹ Pinkinkishiritakotiro pantawitakari, pikimoshiriwintashitakawo kaaripirori. Ontzimatyii powashiritakotiya okaatzi pikimoshiriwintashitakawo pantawitakari pairani. ¹⁰ Tsinampashiri pinkantawintaiyaari Awinkathariti, tima iriitaki pinkathatakaantaimini paata.

Kantakotawakaantsi

¹¹ Iyikiiti, tii opantawo akantakotawakaiya. Aririka pinkantakotiri pashini, pithainkatziiro Ikantakaantaitani. ¹² Apaniroini ikanta osankinatakaantakirori pairani Ikantakaantaitziri, iriitaki matzirori jowawisaakoshiritantzi, iri matzirori ijatzi jowasankitaantzi sarinkawiniki. Tikaatsi aitya aaka onkantantyaari ankantakotiri pashini.

Tii ikantakaapirowintaitawo antiri paata

¹³ Tzimayitatsi kantashiwaitachari: “Oñaatamanai niyati nampitsiki, apaani osarintsi nosaikawaiti janta, nompimantayiti oitarika, nayi ojyiki nokowayitziri”. ¹⁴ Iro kantacha tii jiyotzimaita oitya awijyimotirini oñaatamanai. Okimiwaitawo añaantari minkoryiinka. Tii ojyinkaanita, kapichi onkantapaintya, ompoña ompiyanaiya, iiro añaawairo. ¹⁵ Jiroka inkantayitim: “Iririka Pawa pinawoni nañaaminto, ari nantakiro ikowakaanari irirori”. ¹⁶ Iro kantacha jawintaashiwaitakawo jiñaapirowaitaka apaniroini. Aminaantsi inatzi, tii opantawo. ¹⁷ Ayowitaworika owamiithashiritantatsiri, tiimaita antziro, tzimaki akinakaashitani, kaaripiroshiritakai.

Ikinkithatakoitziri ajyaagantzinkari owashironkaantatsiri

5 ¹ Pinkimi ajyaagantzinkarí. Piraakoniintaiya iiroka, irootaintsi piñiiro pashironkaawaitaiya. ² Ari ompathaayitai maawoni

pajyaagawo. Ompiirimawoyitai pikithaayitari. ³ Inthontya impowayitai piiriikiti, poriryaayitatsiri, maawoni. Ari jiyotaitimiri pipiyotashitakari, tima iriitaki taakaimini paata. ¿Irootakima pojyiñaantakariri?

⁴ Jiyotakimi Pawa tii pitakotanta, irootaki jowasankitaantaimini. Tii pipinatziri patziriti, pipiyotashitakawo pajyaagawo. Ikiyimatakimi patziriti, ikimaki Pawa, tima ipinkathariwintziri maawoni irirori.

⁵ Apaniroini pinintaawaitaka, tii pikinkishiritakotziri pashini, apa pikimoshiriwintakiro pajyaagawo. Pikimitakari piratsi jowathantaitziri, aririka intyiitaki kamiitha, inkantaki ashitariri: “Thami oyaari nopira, kamiitha ityiitaki”. Ari inkimitaiyaari Pawa irirori, inkantai: “Ojyiki jajaagawo jirika, monkaapaititapaaka nowasankitaantyaariri”.

⁶ Powashironkaayitaki ojyiki kamiithashiriri, irojatzi ikamantayitakari, tii piñaawitawo impiyakowintya.

Amawiwaini pinkantya, pamanayitaiya

⁷ Iyikiiti, amawiwaini pinkantya poyaawintaiyaari impokai Awinkathariti. Pinkimityaari pankiwairintzi, amawiwaini ikanta joyaawintawo inkani omparyaakoti iwankiri jiñaantyaawori onkithokiti.

⁸ Ari pinkimityaari iiroka, amawiwaini pinkantya poyaawintya, oisokiro powanakiri, tima iiro osamani onkantya impiyantaiyaari Awinkathariti. ⁹ Irootaki, iyikiiti, tii okamiithatanta pinkantakotiri pashini. Tima pokimatai kantayitapaimini iiroka: “Pantakiro kaaripirori”.

¹⁰ Pinkinkishiritakotiri kamantantaniri pairani. Pawa otyaantakiri ikinkithatakoyitairi. Iro kantacha owanaa jashironkaawaitaka irirori amawiwaini ikanta joyaawintari Awinkathariti. Ari pinkimitaiyaari iijatzi iiroka. ¹¹ Owanaa inkimoshiritat atsipitawori ikimaatsiwaita. Inkimitakotaiyaari Job-ni, amawiwaini ikantaka joyaawintari Awinkathariti, ikimaatsikowintakari. ¿Tiima inishironkatairi Pawa? Ayotzi ari ikantaitatyaa ni inishironkatantzi Pawa.

¹² Iro kantzimaitacha iyikiiti, ontzimirika pinkinkithatakoyitiri, iiro pipairyaaashiwitawo inkiti iijatzi kipatsi. Imapirokia pantiro pikantziri, pinkanti: “¡Ari!” Irooma iirorika pantziro, pinkanti: “¡Iro!” Naa jowasankitaitzimikari.

¹³ Piñiirorika onkantzimoshiriwitimi, pamañaari Pawa. Irooma pikimoshiriwaitzirika, pimpampithaawintiri Pawa.

¹⁴ Pimantsiyawaitzirika, pinkamantiri antaripiroriiti kimsantzinkari, jamanakotimi, impoña intziritantimiri yiinkantsi impairyakiri Awinkathariti. ¹⁵ Tima aririka jamanakotantya kimsantatsiri tyaryoopiroini, aritaki joshinchagairi Pawa mantsiyawitachari. Iroorika omantsiyaakiriri ikaaripireshiriwaitzti, aritaki impiyakotainiri iijatzi.

¹⁶ Pikantzimoshiritakaaririka pijyininka, pinkantiri: “Pimpiyakotaina”. Pamanaiyaari Pawa iijatzi, pinkantiri: “Ashitanarí, poshinchaaayitairi

mantsiyayitatsiri". Tima aririka jamanakotantya kamiithashiriri, jantaitziniri ikowayitziri.¹⁷ Atziri jinatzi pairani Elías, ari ikimitai akantayita aaka awathaki. Iro kantzimaitacha ikimisantakiri kamiithaini Pawa. Ikowakotakiri Pawa iiro oparyaantaa inkani. Mataka, tima awisaniintanaki mawa osarintsi tii oparyagai.¹⁸ Ipoña japiitairo ikowakotairi, irojatzi oparyaantaari inkani. Jyookayitanai pankirintsi.

¹⁹Iyikiiti, aririka pikimisantakagairi ikaatzi owajyaantawitakawori ikimisantziri Pawa, ²⁰powawisaakotairi ikaaripiroshiriwitaka. Jawitaka sarinkawiniki aririka ikamaimi. Imapiro ikaaripiroshiriwaiwitaka, iro kantzimaitacha ikimisantai iijatzi, impiyakotainiri Pawa maawoni, iiro ik inkishiritakotaawo.

JITAKARI JOSANKINARI PEDRO

Withataantsi

1 ¹Naaka Pedro osankinatzimiori jiroka. Iirokaiti nosankinatzi pikaatzi tii ijyininkayiitzimi tsika pisakayitzi, tima tzimpooka pikantayitaka pinampitawo Ponto-ki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki opoña Bitinia-ki.^a ²Jiyotsitaka Pawa pairani ari jiyoshiyitaimi onkantya jowamiithashiritantaimini. Ari pinkimisantairi Jesucristo itzimi kapathainkawintakimiri ikamawintakimi. ḥOnkamintha inishironkayitaimi, isaikakaayitaimi kamiitha!

Añaashiritaantsi oyaakoniintziri

³Anthaamintaiyaari Pawa, iri Iwaapati Awinkathariti Jesucristo, tima inishironkapiroytai okimiwaitaawo owakiraami antzimayitaimi. Añaashiritaakaayitai oyaakoniintziri, tima añagai Jesucristo ikamawitaka. ⁴Iro akowajaantairi ikajyaakaayiitakairi, ari onkantaitatyanaa añiilo, iiro othonkaa. Irojatzi ikajyaakaayiitakimiri iirokaiti inkitiki. ⁵Iro ishintsinka Pawa ikimpoyaawintantaimiri iirokaiti. Iriitaki kantakaiyaawoni pinkimisantaiyaariri onkantya jowawisaakoshiritantaimini paata. ⁶Irootaki pikimoshiritantakari, okantawitaka piñaayitakiro pikimaatsiwitapainta, jiñaantashiriyitakimi. ⁷Jojoyakaawintakimi ikantayiitziri oro, itaayiitziri jiñaantaityaariri iriipiroririka oro. Okantawitaka jirika oro iiro ikantaitatyanaa añiilo, ari japirotaiya. Iro kantacha, aririka impiyapaaki Jesucristo, ari jiñaitimiri tyaryoorika pikimisantairi. Ari inkimoshiriwintaitiri Cristo, pinkatha jowayitairi, ojyiki inkinkithatakoyiitairo jowaniinkawo. ⁸Pitakopiro powanairi Cristo okantawitaka tii piñiiri. Pikimisantairi, kimoshiri pikantawintakari, okantawita tii piñaajaantziri iroñaaka. ⁹Tima pikimisantayitairi, ari piñaayitairo jowawisaakoshiriyitaimi.

---

^a **1.1** Kantakotachari “pikaatzi tii ijyininkayiitzimi tsika pisakayitzi” tzimatsi kantayitatsiri iri ikantakoyiitziri kimisantzinkariiti saikimoyitairini kaari jashitaari Pawa.

¹⁰ Ikkinkithatakoyitakimi pairani Kamantantaniriiti aritaki inishironkayiitaimi, ari piñiro jowawisaakoshiriyiitaimi. Jamatsinkawintakawo, owanaa josampikowintakiro, ¹¹ ikowajaantaki jiyotiri owawisaakotantatsiri, tsikapaiti inkoñaati. Tima iriitaki Itasorinka Cristo thawitakaayitakiriri, ojyiki inkimaatsitakaawiityaari Cristo impoña jiñiro jowaniinkawo. ¹² Tzimatsi yotakaakiriri Kamantantaniriiti, tii iri ñaajaantironi, aña iirokaiti. Tima pikimayitairo iroñaaka Kamiithari Ñaantsi. Jotyaantaitakiri Tasorintsinkantsi ipoñaakawo inkitiki ikinkithatakantakimirori. Irojatzi ikowawitaiyakarini maninkariiti inkimathatairomi.

Tasorintsishiri ankantawintaiyaari Pawa

¹³ Aamawinta pinkantawintyaawo pikinkishiritani, pinkimityaari itzimi owajyimpatawori iithaari. Kamiitha pinkinkishiryiyya. Oyaawinta pinkantya inishironkataimiita Jesucristo aririka impiyapaaki. ¹⁴ Pinkimityaari shirithari iintsi. Iiro pantashiwaitawo pikowashiyitari, okantakaantzimi pimasontzinka. ¹⁵ Aña iri pinkimitakotaari Tasorintsi itzimi kaimashiritakimirri. Iriitaki kitishiritakaimini maawoni pantainiri. ¹⁶ Tima osankinataka kantatsiri:

Pinkitishiriti, tima naaka Kitishiriri.

¹⁷ Tima pikantapiintziri “Paapá” jirika kaari maakitantatsiri aminakoyitaironi paata okaatzi jantayitakiri atziriiti, ontzimatyiipinkimisantapiintairi iinir opisaiki jaka kipatsiki. ¹⁸ Tima piyotzi kaari kiriiki, kaari oro ipinakoyiitaktakimirri, pawisakoshiritantaari pisaikawaiwitaka jakapiroitiini pikimitakotari picchariniiti. Tima tii opantapirota oro ijatzki kiriiki, ari inthonkaiya. ¹⁹ Aña iro iriraani Cristo ipinakowintantakairi, ikimitakotakari oijya kaari tzimatsiri iyaaripironka, tikaatsi ikantawaita iwathaki. ²⁰ Tikiraaminta jiwiitsikaajaitziro Pawa kipatsi jiyotsitaka oita jantiri Cristo. Iro kantacha owakiraa piñiro iroñaaka, ipokaki, jowawisaakoshiriyiitaimi. ²¹ Okaatzi jantakiri Cristo, iro opoñaantari pawintaashiritaari Pawa. Tima iri Pawa añaakagairiri, jiñaitantawori jowaniinkawo. Oyaakoniinta powairi iroñaaka Pawa pawintaashiritaari.

²² Tima shiritha pikantawintaawo tyaaryoori, kitishiri pikantayitaa, pitakotapiintayitaari maawoni pikantayitziri “iyikiiti”. ²³ Tima okimiwaitakawo papiitaatyiiromi pintzimayitaimi iroñaaka. Iro kantacha itzimi piwaapatitaari, kaari atziri kaamaniri, aña kañaaniri jinatzi irirori. Okanta apitantaari itzimakaayitaimi, iro jiñaani, otzimi kañaanitatsiri ijatzki. ²⁴ Tima:

Awatha okimiwaitawo inchato.

Tzimawitacha owaniinkawo, okimiwaitawo inchato otzimi otiyaki. Iro kantacha okamashitzi inchato.

Opoña oparyaatiyatzi.

²⁵ Iro kantacha jiñaani Awinkathariti okantaitataani.

Irootajaantaki jiroka ñaantsi otzimi ikamantayitakimir iiroka.

2 ¹ Irootaki powajyaantantyaawori pikaaripirotzi, iiro pithiiyi, iiro pamatawitantz, iiro pisamaniintantz, iiro pikijyimatantz.

² Pinkimityaari iintsi owakiraa tzimatsiri ikowi inthotti. Ari pinkantayitanaiyaari iirokaiti, pinkowairo tasorintsitsatsiri ñaantsi antapashiritakaimini, onkanya pawisakoshiritantaiyaari paata, ³ tima piñaakiro jitakoyitaimi Awinkathariti.

Mapitatsiri kañaaniri

⁴ Pinkimisantiri iirokaiti itzimi kimitakawori mapi, iro kantacha kañaaniri jinatzi irirori. Ojyiki atziriiti manintakirori mapi, iro kantacha Pawa ikimitakaantawo ikowapiroitziri mapi, ojyiki owinawo. ⁵ Ari pikantsitaari iijatzi iirokaiti pikimitaawo mapi, tsika otzimi jaayiitakiri jiwiitsikayiitantyaawori pankotsi, okantawitaka tii pikimitajaantawo mapi, tima añagaimi iiroka. Pinkimiyitaiyaari iijatzi Ompiratasorintsitaari itzimi saikantaiyaawoni jiroka pankotsi, pinkimitakaantiro pintaashiritaatyirimi patsipitakaani kamiithatzimotirini Pawa, okantakaantziro okaatzi jantayitairi Jesucristo. ⁶ Tima iro okantziri Osankinarintsipirori:

Nowatziro mapi ikowapiroitziri janta otzishiki Sion. Irootaki otzitironi pankotsinampi. Ojyiki owinawo jiroka.

Inkaati awintaashiritaayaarini kimitakawori mapi, iiro jaminaashiwaita paata.

⁷ Iirokaiti pikaataiyini pikimisantai, pinintaayitaawo mapi tzimatsiri ojyiki owinawo. Iriima kaari kimisantatsini, tii jiñiro iriroriiti, iri okantakotakiri osankinarintsipirori:

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi,
Iro kantacha jowayiitairo pankotsinampiki ikimitakaitaawo
irorikami tzinkamitsi.

⁸ Ikantaitaki iijatzi:

Owaryaantzi mapi, aririka jantziwaityaawo.

Tima okimiwaitawo imparyaantatyiiyaawomi mapi ikaatzi piyathayitakawori ñaantsi. Iriiyitaki jiyoshiiyitakiri Pawa jowasankitaayitairi.

Ijyininkayitaari Pawa

⁹ Irooma iirokaiti, jiroka pikantayitaari:

Ijyininkamirkataimi jiyoshiiyitaimi,
Jompiratasorintsitaimi Pinkathari,
Itasorintsishiritakaimi jinashitaimiri pashini-jatzi,

Jashiyitaimi Pawa.

Ari pikantayitaari onkantantyaari pinkinkithatakotairo kamiithaini tsika okanta ikaimashiriyitaimiri pisalinkawitaka otsinirikitzi, kimiwaitaa iroñaaka pisakaatyiimi tsika ikitijjiinkatakairo irirori.¹⁰ Pairani iirokaiti tii pijyininkatawakaawita, irooma iroñaaka pimatairo tima ijyininkataaimi Pawa. Pairani iirokaiti tii pitsipawitari jitakotani Pawa, irooma iroñaaka piñairo jitakoyitaimi.

Jompiratani Pawa anayitai

¹¹ Nitakotaniiti, pikimitakaantziro iirokaiti iiromi pijyininkatanaari isaawisatzi. Irootaki noshintsithatantzimiri powajyaantairo pikowashiwitawo isaawisato. Tima iro kimitakawori jirokapaini iroomi maamanishiriyitimini. ¹² Onkaati pantayitiri, kamiitha inimoyitairi atziriiti. Aamaa tzimatsi kijyimawaiyitakimiri iroñaaka, iro kantacha aririka jiñaapiintanakiro pantanairo kamiithari, ari inkinkishiritanaiya, inthaamintanaiyaari Pawa.

¹³ Ikowi Pinkathari iiro pipiyathayitari atziriiti ikaatzi pinkathariwintzimiri pinampiki. Pimatsityaari itzinkamitajaantari pinkathariwintantatsiri pinampiitiki. ¹⁴ Iiro pipiyathayitari iijatzi jotsyaantani owasankitaayitirini kaaripirori, tima iri inthaamintyaari atziriiti saikatsiri kamiitha. ¹⁵ Irootaki ikowakaimiri Pawa. Aririka pantanairo jiroka tampatzikatatsiri, ari jomairintakiri masontzishiriri inkowimi inkantakotimi. ¹⁶ Saikashiwaiyitaimi iroñaaka irokaiti. Iro kantacha, iiro pantanairo kaaripirori, aña pinkimitakotaari jompiratani Pawa. ¹⁷ Pimpinkathatiri maawoni. Pitakotaari iyikiiti. Pinkatha powiri Pawa. Pipinkathatairi pinkathariwintzimiri pinampiki.

¹⁸ Irokaiti ompirataári, shiritha pinkantya jompirataitzimi. Tii apa pimpinkathatiri aapatziyimiri, pimatsityaari iijatzi itzimi owatsimaawaitzimiri. ¹⁹ Itzimirika antakirori ikowiri Pawa, ipoña jamawitakiro imanintawiitakari, iri inthaamintawintya atziriiti jiñaakiri jimatakiro kamiithari. ²⁰ Tzimatsirika amawitakirori jowasankitaawintaitziri jantziro kaaripirori, tikaatsi thaamintawintyaarini. Irooma iirokaiti, aririka pamawitakiro jowasankitaawintaitimiro tampatzikari, irootaki inimotziriri Pawa. ²¹ Iro ikaimashiriyiitantakimiri, tima iri Cristo kimaatsikowintakimiri iiroka. Ari okanta joñaagantapaintzimirori onkaati pantairi iiroka.

²² Tikaatsi kaaripirori jantapainti irirori,

Tii ithiiyapaantitapainta.

²³ Ikawayawaitaitakiriranki irirori, tii ipiyatanta. Ikanta jowasankitaawaitaitakiri tii jasaryiimatanta impiyatantya, aña iri jawintaapirotaika itzimi yotzirori tampatzikari. ²⁴ Ari okanta ipaikakoitantakariri, okantakaantakiro ayaaripironka. Iro

añaantaiyaaworimi owajaantayitairo kaaripirori, kamiithashiri anayitai, ankimitakaantanairomi ankamayitaatyiimi ompoña añaayitaimi iijatzi.

Tima:

Jowatsinawaitaitakiri pairani, ikimaatsitakaitakari, iro
pawisakoshiriyitantaari iirokaiti iroñaaka.

²⁵ Pairani iirokaiti pikimitakari oijya tzipinari. Iro kantacha iroñaaka kimiwaitaka pimpiyaatyiimi isaiki aamaakowintariri oijya, iriitaki aamaa kowintashiriyitaimini.

Jantayitairi tsipayitachari

3 ¹Jiroka pinkantayityaari iirokaiti aayitatsiri oimi: Shiritha pinkantawintyaari piimiiti, onkantawitya iiro ikimisantawitawo iñaani Pawa. Aamaashitya ari onkantaki pinkimisantakagairi aririka jiñaakimi tsika pikantanaa, ²kitishiri pinkantanaiya, pinkatha pinkantanti. ³Iiro aminaashiwaita jiñaitzimi owaniinka pikanta, pimpitayitziro piishi, piporiryapirowaitzi, owaniinka pikithaayita. ⁴Aña iro kamiithatatsi pimatanairo kaari koñaanitatsiri, pinkamiithashiriyitai. Tima aririka antsinampashiriwaiti iiro athaawakowaita, okantaitani iroori tii othonkanita, irootaki ikowapirotziri Pawa. ⁵Ari okantayitakari pairani kitishiriri otzimi awintaashiritakariri Pawa, pinkatha owayitziri oimiiti. ⁶Okimita pairani Sara shiritha okantzimotari Abraham, okantziri oimi: “Nopinkathatani nowimi”. Iirokaiti kimitaawori osawoyitaari aririka pimatanairo tampatzikari. Ari onkantya iiro otzimanta oitya pinthaawantaiyaari.

⁷Ari pinkimityaari iijatzi iirokaiti aayitatsiri iinaiti, piñaantapiintyaawo pinintaatiro piina. Pitakotaawo, tsinani inatzi iroori. Pinkimitakaantiro jitakoyiitawo sataanitatsiri owamintotsi. Pinkatha powiro tima inishironkayitairo iijatzi iroori añaashiriyitai ikimiitaimi iiroka, tii opashinitzi okaatzi ishinitaayiitaimiri. Irootaki pantanairi ari onkantya iiro omanonkawaitanta pamanamanaatani.

Pankinatawori jantayitanairo kamiithari

⁸Ari okantari: aapatziai pinkantawakaiya, nintaatha pinkantanti, pitakotawakaiya, tima okimitanaatyawo pirintzitawakaanaatyiiyaami. Nishironka powanairi pikaataiyini. Tsinampashiri pinkantya. ⁹Iiro pikimaatsitakaari itzimi kimaatsitakaimiri iiroka, iiro pikawiyiri itzimi kawiyimiri iiroka. Aña paapatziaari onkimiwaitayaawo pintasonkawintatyiirimi. Tima iro ikaimashiritantaimiri Pawa intasonkawintayitaimi iiroka. ¹⁰Tima:

Itzimi kowirori inintagaiya kamiitha jañagai,

Jowajaantairo ikawiyawaitantzi, jowajaantairo ithiiyawaita iijatzi.

¹¹ Ontzimattyi jowajaantairo kaaripirori. Aña iro kamiithatatsiri jantairo kamiithari.

Iro jaminaminatairi jaapatziyawakaiya.

¹² Tima jiyyotziri Awinkathariti ikaatzi kamiithashiriri.

Owakimpita jowiri ikaatzi amanamanaatachari.

Iriima kaariapiroshiririiti, katsima jaminiri Awinkathariti.

¹³ Aamaapirorika pantayitanairo kamiithari, ¹⁴ Tzimatsirika owasankitaakimini pantziro kamiithari, ari intasonkawintaimi Pawa. Tima ikantayitaki:

Iiro pithaaawapirowaitashita, iiro okantzimoshiriwaitashitzimi ijatzi.

¹⁵ Aña iro kamiithatatsiri poshiritaiyaari Cristo, tima iriitaki pipinkathapirotairi. Witsika pinkantapiintya pinkamantaniro tsika okantakota poyaakoniintziri, aririka intzimi iitya osampitimini.

Iro kantacha kamiithaini pinkantanti pinkamantaniro, pinkatha pinkantanti ijatzi. ¹⁶ Iikiro piyaatatyi pinkinkishiritiro otzimi tampatzikatatsiri, pantayitairo kamiithari itsipashiriyitaimi Cristo.

Aamaashitya ari inkaaniwintanaiya ikaatzi thiiyakotzimiri. ¹⁷ Tikaatsi oitya pinkimaatsikowintyaawo pantayitziro kamiithari, iroorika ikowiri Pawa. Iro mapirotzirori okaaripirotzi piñiilo jowasankitaawintaitimiro pantziro kaaripirori. ¹⁸ Pinkimitakotaiyaari Cristo, tampatzikashiri ikanta irirori, ikamawintakiri tzipinashiririiti okantakaantziro jantayitziro kaaripirori. Iro jantantakawori jiroka onkantya intsipashiritakaantairiri Pawa. Ojyiki ikimaatsiwathatakaawiitakari, iro kantacha añagai. ¹⁹ Iri jatashirinkataintsiri ikinkithatakaayitairi ishiri ikaatzi itayitakawori pairani itzimi jomontyaashiriyitakiri. ²⁰ Owanaa ipiyathayitaka iriroriiti jiwitsikantakawori pairani Noé antawoiti shintsipaa, oyaawintacha Pawa tii ithaatyaaanitzi. Iro kantacha kapichiini atziri awisakoyitaatsiri impiinkimi, ikaamachiitz 8. ²¹ Iri pikimitakotaari iirokaiti tsika pikanta pawisakoshiriyitai powiinkaayitaara. Jiroka owiinkaataantsi tii okimitajaitawo ipiinkaitzi jiñaaki ikiwaitziro iipatsiwathati. Aña amanaantsi inatzi, tsika ikowakoyiitziri Pawa inkinkishiritakaantiro tampatzikashiritatsiri. Irootaki jañaantaari Jesucristo. ²² Isaikai inkitiki iroñaaka Cristo jakopiroki Pawa ipinkathariwintairi maninkariiti, ipinkathariwintairi inkitiwiri pinkatharitatsiri, ipinkathariwintsitari tzimayitatsiri ishindsights.

Antawaitainiri kamiitha Pawa tima tzimatsi jimatakaayitairi

4 ¹ Ari okanta, ikimaatsitakowintai Cristo. Iro poshiritanaiyaari ijatzi iirokaiti. Tim aikaatzi ñiiori ikimaatsitakaitari, tii ikowairo jantairo kaaripirori. ² Ari pinkimityaari iirokaiti iiñiro pisaikeyitzi iroñaaka jaka isaawiki, iro pantapiintanai ikowiri Pawa. Iiro pantashiyitawo pinintashiyitari, tima irootaki jantapiintakiri pashini atziri. ³ Irootaki pantapiintakiri pairani, tima pikimitakari pashini atziriiti nintashiwaitachari. Tima jamitapiintakawo

jimayimpiryookitzi, jantsitakawo kaaripirotatsiri, ishinkiwaita, jinintziro joimoshirinkawaitya jantantyaawori kaaripirori, niyawaitaniri ikantaka, jamanamanaatapiintakawo tsika oyita ikimitakaantakiro iriimi iwawani.⁴ Owanaa okompitzimotakari ikaatzi pitsipawitari pairani, tii inimotziri powajyaantanairo pitsipaminthatari jantayitziro kaaripirori. Iro opoñaantari ikijyimawaitanakimi.⁵ Iro kantacha jirikaiti ontzimatyii jiyakawintairi paata Pawa. Tima Pawa, iri yotzirori maawoni jantayitakiri ikaatzi añaayitatsiri iroñaaka, okaatzi jantayitakiri ijatzti kamayitatsiri.⁶ Irootaki ikinkithatantaitakawori Kamiithari Ñaantsi, jimatsitaitakari ijatzti kamayitantsiri. Tima okantawitaka jowasankitaawathawiitaari, iro okantantaari jañaakaashiritairi Pawa.

⁷Irootaatsi onthonkataiya añairi iroñaaka kipatsiki. Iro poshiritantyaawori pantanairo kamiithari, aakowinta pinkantya pamanamanaatyat.⁸ Iro kowapirotachari, piyataakaapiroyitanairo pitakotawakaanaiya. Tima:

Itzimirika atakoyitaari, apiyakotairi jowaari pirowaiwitakai.

⁹Poimaantantapiinti pipankoki, iiro pikiñaanikowintziro.

¹⁰Itasonkawintayiitaimi onkantya pantantyaawori ikowakaayitzimiri Pawa. Okaatzi ikowakaayitzimiri iiroka, pimitakotairi pashini, pantanairo kamiithari, tima inishironkataim iiroka Pawa.¹¹ Ikaatzi jowayitakiri ikinkithatzi, iriitaki Pawa ikinkithatakotziri. Ikaatzi jowayitakiri jitakotantayiti, jantawaitantyaawo ishintsinka ipakiriri Pawa. Ari onkantya impinkathayiitantyaariri Pawa, ikantakaantziro Jesucristo otzimimotairi jowaniinkawo, ari inkantaitatyaaani impinkathariwintantai. Ari onkantyaari.

Kimisantzinkari anatzi ojyiki ankimaatsityaari

¹²Nitakotaní, ñaa omapokimikari aririka piñaanakiro pomirintsitzimotimini. Tii awijyimowitzashitzimi jiroka, aña jiñaantashiritatziimi.¹³ Iro ikimaatsitapaintari ijatzti Cristo. Aririka piñiiro iiroka inkimaatsitakaapiroyiitaimi ikimitaitakiri irirori, kantatsi pinkimoshiriwintiro. Tima ari pinkimoshiriwintairi impiyairika irirori jamairo jowaniinkawo.¹⁴ Aririka inkishimaitimi iiroka okantakaantziro pawintaashiritaari pipairyagairi Cristo, tasonkawintaari pinatzi. Tima iro oñaagantzirori isaikantzimi shintsitsatsiri Itasorinka Pawa.¹⁵ Tii okantzi powamaanti, pinkoshitanti, pantiro kaaripirori, pimaamanitanti, ari piñaakiro jowasankitaawintaitimiro.¹⁶ Iro kantacha iroorika jowasankitaawintaitimiri jashitaimira Cristo, iiro pikaaniwaitashita. Aña iro kamiithatatsiri pinthaamintyaari Pawa jiiyiitaimi “Cristo-wiri”.¹⁷ Tima monkaataka iroñaaka jiyakawintantzi Pawa. Aakaiti akaatzi jashiyitai, jitayitakai jowasankitayitakai. Iri mapirotaironi inkimaatsitaya ikaatzi thainkakirori Kamiithari Ñaantsi.

18 Tima otzimimoyitziri iroñaaka pomirintsitzimoyitariri
kamiithashiriri onkantya jawisakoshiritantaiyaari,
¿Tsikama oita awijiyimotairini kaaripiroshiriri
thainkatasarintsitsatsiri?

19 Tima ikaatzi kimaatsiwaitachari iroñaaka, iri Pawa shinitairiri
inkimaatsiwaitya. Ontzimatyii jawintaashiritaiyaari witsikakiriri,
jantayitanairo okaatzi tampatzikayitatsiri.

Ikaminaitziriri kimisantzinkariiti

5 ¹Tzimatsi nokowiri nonkaminaimiri iirokaiti pikaatzi
pijiwayitairi kimisantzinkariiti. Iijatzi naaka nojiwatziri
kimisantzinkariiti, ari akaataiyini. Naaka ñaajaantakiriri Cristo tsika
ikanta ikimaatsitakaitakari, aritaki nimatairo naaka onkaati jiñaitairi
paata owaniinkapiro onkantaiya. ²Jiroka nonkaminaimiri: Kimpoyaa
powayitairi kimisantzinkariiti pinkimitakaantiri ikimpoyaitziri oijya.
Iiro pantashiwaitawo aririka ishintsiwintaitimi pantiro, aña iriirika
Pawa kowakaimironi, pimatiro. Iiro pantziro pikowashitari paantyaawo
kiriiki, aña iro pantantyaawori piminthatashitanatyawo iiroka.
³Iiro pikowashiwaita pompiratantya, ontzimatyii poñaayiri ikaatzi
pikimpoyaayitairi pantanainiri iiroka inkini jimatanairo iriroriiti. ⁴Inkini
paata aririka inkoñaatapai Jiwaripirori itzimi pikimpoyaakiniri joijyati,
ari jamathaitantaimiro owaniinkatachari kantitachani oshipakiryaaani.
⁵Iirokaiti mainariiti pimpinkathatiri antaripiroriiti. Ontzimatyii
pimpinkathatawakaayitaiya maawoni. Tima:

Tii ikowiri Pawa asagaawintzinkari,

Iriima itzimi tsinampashirirtsiri owanaa jitakotaiyaari.

⁶Tsinampa pinkantawintyaawo okaatzi jimatakaayitaimiri
Pawa. Iroatzi paata aririka inkowapaititapaaki, iriitaki
kantakaiyaawoni onkantya impinkathariwintantaimini. ⁷Aririka
piñaayitiro onkantzimoshiriwaiyitimi, pawintayaari Pawa.

Tima iriitaki nishironkataimini. ⁸Pinkinkishiritiintairo
kamiithari, aamaakowintashiri pinkantya. Tima kamaari itzimi
kisaniintairi, ikimitakari kajyikari kinakinawaitatsiri, jasootzi
jaminaminatzi iita jatsikiri. ⁹Iro kantacha ontzimatyii pimpiyatyaari,
pintyaaryooowintanairo pawintaashiritanaiyaari Pawa. Tima piyotzi
ari pikimitakari maawoni iyikiiti pikimaatsitaiyani jaka kipatsiki.

¹⁰Iro kantacha aririka onkaatapaaki pikimaatsiwaitaka kapichiini,
ari intampatzikashiripirotakaimi Pawa, jaawiyashiritakaimi,
amawiwaini inkantakaayitaimi. Tima nishironkataniri jinatzi, iriitaki
kaimashiritaimini piñaantaiyaawori kantitachani jowaniinkawo
Cristo. ¹¹Iriitaki inkimoshiriwintaiti Pawa. Ari inkantaitayaani
impinkathariwintantai. Ari onkantyaari.

Iwiyaantapaakawori withataantsi

¹² Iri Silvano nosankinatakaaki jiroka. Iriitaki nokimitakaantairi naaka iriirkami iyi okaakiini. Irootaki nosankinatakaantakariri iipichokiini nokaminaimi, nokamantzimiro tsika ikanta Pawa inishironkapirotantzi. Ontzimatyi pintyaaryoowintairi. ¹³ Jiwithayitaimi kimisantzinkariiti itzimi apatotapiintachari Babilonia-ki, ikaatzti kimiyyitzimiri iirokaiti jiyyoshiyyitaimi. Jiwithatzimi iijatzi Marcos, itzimi nokimitakaantari iriima notomi.^b ¹⁴ Itako pinkantya piwighthawakaanaiya. ¡Onkaminta pisaikayitai kamiithaini pikaatzti jashiyitaimi Jesucristo! Ari onkantyaari.

---

^b **5.13** Ikantakotziri Pedro jaka “Babilonia” iro ikinkithatakotziri Roma. Tima jimanakotatziiro inampi Roma ikinkithatakotaitziro, irootaki ikinkithatakotantapiintawori Babilonia. Ari onkantya iiro jiyotaitantari tsikarika isaiki osankinatzirori, iiro jowasankitaantaitari.

APITITANAINTSIRI JOSANKINARI PEDRO

Withataantsi

1 ¹Naaka Simón Pedro osankinatzimirori jiroka. Naaka jompiratani Jesucristo, Jotyaantapirotni ninatzi. Iirokaiti nosankinatzini pikaatzi pikimisantanai pikimiyitaana naakaiti, tima iri kamiithapirotnsiri akimisantairi, okantakaantakiro itampatzikashirinka Pawa, ari ikimitaari ijatzsi Jesucristo owawisaakoshiritairi.
² ;Onkaminthia inishironkapiroytaimi, isaikakaapiroytaimi kamiitha!
Iikiro piyotanaatyiiri Pawa ijatzsi Awinkathariti Jesús.

Tsika onkantya pintasorintsishiritantaiyaari iirokaiti

³ Tima antawoiti itasorinka Pawa, iritaki kantakaiyaawoni ontzimimotantairi maawoni kowityiimoshiritairi ampinkathatasorintsitairi. Ari okanta, imapiro ayopirotairi. Timo owaniinka ikantaka irirori, owanaa ikamiithapirotnaki, iro imatantaari ikaimashiriyitai. ⁴Irootaki ishinitantairori pinapirotnachari, kamiithapirotnaantsiri, inkini pintasorintsishiriyitai iirokaiti. Iro powajyaantantaiyaawori pikaariapiroshiriwaitzi, pikimiwitari isaawisatzi antapiintakirori ikowashiyitari. ⁵Pinkimisantapirotnairi iiroka, iiro pamataawaitashitawo. Aririka pinkimisantapirotnanai, ari piñaayitairo pintampatzikashiritai. Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki piñaakotanaiya. Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki pinkamaiwintanaiyaawo. Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki pimpinkathatasorintsiyitanai. ⁷Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki pinishironkayitantanai. Ompoña pimatapiintanakiro jiroka, aritaki pitakotapiintantanaiya. ⁸Iroorika pimatapiintanaki iiroka, ari jiñaitaimi imapiro piyotairi Awinkathariti Jesucristo, iiro itzimawaitzi kantakotimini: “Tii opantari jirika”. ⁹Irooma intzimirika kaari matanaironi kinkithatakotainchari, ikimitakari kamampotaakiri. Aña jimajantakiziyo jantayitakiri Cristo

ikitishiritakaantariri, tima kaaripiroshiriri jinawita pairani.¹⁰ Ari okantari iyikiiti, ontzimatyii pinkinkishiritapiintaiya, iiro piñaantawo pinkisoshiriwintiro jiyoshiyiitaimi, kaimashiritaari pinatzi. Tima iroorika pimatapiintanaki ikowakaayiitakimiri tsika pinkantaniya, iiro piñiilo pintzipinashiriyitai.¹¹ Ari onkantya piñaantaiyaawori owanaa okamiithapirotaki intyaakaayiitaimi ipinkathariwintantapai owawisaakoshiritairi Awinkathariti Jesucristo.

¹² Irootaki, iiro nowajyaantantawo nokinkishiritakaimiro okaatz iakinkithatakotakiri, okantawita aritaki piyowitakawo, pikantayitzti: “Imapiro inatzí jiroka”.¹³ Iro tampatzikatatsiri nonkinkithashiritakaimiro iinta nañi naaka,¹⁴ tima kapichitapaaki nonkamantyaari. Ari okanta jiyoshiritakaakina Awinkathariti Jesucristo.¹⁵ Ojyiki nokowi naaka iro pinkamaitya pinkinkishiritapiintairo jirokapaini aririka nookawintanaimi nonkamaki.

Ñaajaantakirori jowaniinkawo Cristo

¹⁶ Tima pairani, owakiraa nokinkithatakotapaakimiri Awinkathariti Jesucristo, nokantapaakimi: “Otzimimotziri ishintsinka, aritaki japiitairo impiyai”. Tii niyotashitawo naakaiti, tii namatawitantapaakimiro. Aña naakatajaantaki okikitakariri Cristo, owanaa ipinkatharipirotaki irirori.¹⁷ Iriitajaantaki Ashitairi Pawa kantakaawori ipinkathayiitairi, joñaagantakiro jowaniinkawo, ikantaki pairani jiñaawaitaki:

Notomi jinatzi jirika nitakotakari, owanaa nokimoshiriwintakiri, pinkimisantairi.

¹⁸ Naakayitaki kimajaantakirori jiñaawaitakiranki inkikitki notsipatantariri Jesús janta otzishiki tasorintsuitoki.¹⁹ Ontzimatyii pinkimathayitairo josankinatakiri Kamantantaniriiti. Irootaki yotakaapirotaimini, okimitakowaitatyari ootamintotsi ikoñiinkatzi otsinirikitzi. Iro pantayitanairi iiroka irojatzi impiyantaiyaari Jesucristo inthaamintashiritakaapaimi, inkimitapaatyari impokiro oñaaminki.²⁰ Ontzimatyii ankimathatiro jiroka: maawoni osankinatainchari pairani osankinarintsipiroriki, tiira ikinkithashiwitawo Kamantantaniri.²¹ Tii iri yotashiwaityaawoni atziriiti, aña Tasorintsinkantsi yotakaantakirori ikowakaakiriri Pawa.

Kamantantashiwitachari ipoña yotaantashiwitachari (Jud. 3-13)

2 ¹ Iro kantacha, tzimatsi pairani kamantantashiwitachari. Irojatzi okanta iroñaaka pisakayitzti iirokaiti. Ari piñaaki kantimini, “Naaka yotaantaniri”. Aña amawinawitaniri jinatzi, ikowatz iirkaiti jowaarirotantimiro jiyotaayitimiri. Jimanintatziri Awinkathariti, pinakowintakairi jowawisaakoshiriyitai. Iiro

ojyinkaa jiñaayitairo jirikaiti japirotaiy. ²Iro kantacha tikira japirotaata, tzimatsi ojyiki kimitakotaarini joñaagantakiri, imayimpiriwaitzi. Iri kijyimatakaantirini anitantanaawori “Aatsipirori”. ³Owanaa inkowapirotiri kiriiki, inkowapiintaki pimpinatiri okaatz ijiyotaashiwaitakimiri. Iro kantacha Pawa iiro ijyinkaa jaminakoyitairi jantayitziri, ari japirotairi.

⁴Tima pairani ikaariipiropaitantakari kiyopayipaini maninkari, jimatakiro Pawa jowasankitaayitakiri, jookakiri sarinkawiniki, tsiniriki ikantakoyitaka joyaawinta jowasankitaapirotaitiri. ⁵Ari ikimitaakiri Pawa kaariapiroshiriri atziriti itayitanakawori pairani inampitawo kipatsiki, apirotaka ipiinkaki oonkapaititantakari. Iro kantacha Pawa jowawisaakotakiri Noé, itzimi kinkithatakotakirori pairani tsika inkantya kamiithashiriri. Tima irijatzi Pawa owawisaakotakiriranki ijyininkaiti, ikaatz 7. ⁶Ari ikimitsitakari iijatzi nampitawori Sodoma opoña Gomorra, japirotaiki ipomitakiri. Ari jiñaitziro oitya awijyimotairini thainkatasarintsitaniriiti. ⁷Iro kantacha, Pawa jowawisaakotairi Lot, tima kamiithashiriri jinatzi. Jirika Lot antawoiti ofñaashirinkakiri kaaripirori okaatz jantayitziri piyathariiti. ⁸Ari okantatyā kitijiyyiriki jirika tampatzikashiriri Lot tsipatakarii kaariapiroshiriri, jiñiiri, ikimiri jantayitakiro kaaripirori. Antawoiti okantzimoshiritakari. ⁹Ari okantari, jowawisaakotziri Awinkathariti pinkathatasorintsitaniri ñaapiintakirori ñaantashiritaantsi, onkantya iiro inintashiriwaitanta. Tima jitakawo kitziroini jowasankitaayitziri kaariapiroshiriri, irojatzi paata jaminakoyitantiaariri maawoni. ¹⁰Jimapirotairi Pawa jowasankitairi antayitzirori kaariipirotatsiri inintashitari, ipiyathayitakawo ikantawiitariri. Tii jiñaakotanita kantakaapirori. Tii ithaawantaajaitari ikijyimatzi maninkariiti otzimimotziri ishintsinka.

¹¹Iriima maninkariiti, okantawitaka otzimimopirotziri ishintsinka, tii ikijyimatzi jirikaiti, jiyaatashitapiintziri Pawa ikinkithatakotziri. ¹²Jirikaiti kaariapiroshiriri ikimiwaitakari piratsi, tii jiyotzi inkinkishiryiia. Itzimashiwayitaka impoña jiñiilo japirotaiya. Ari inkimitaiyaari japirotaiya kijyimayitakiriri maninkariiti kaari jiyotakotaajaitzi tsika ikantayita iriroriiti. ¹³Iro inkimaatsitantlyaari okantakaantziro ikimaatsitakaantaka irirori, iro kimityaawoni impinataatyiiromi iyaaripironka. Tima jirikaiti, tii ikaanitanitzi jantayitziro kaariapiroytatsiri kitijiyyipaiti. Okimiwaitakawo iriimi owitsintayitakimini jatyooyitakimi jirikaiti ikowayitzi jamatawiyitimi. ¹⁴Iro jaakowinta imayimpiryookiwaitzi, iwathakitakawo kaaripirori. Ikaimashiriyitziri shipitashiriri inkaariipirotakairi. Jaminaminatapiintaki kiriiki. Iro jowasankitaitantlyaariri. ¹⁵Ikinashiwayitaka, jimanintakiro tampatzikari. Jantakiro okaatz jantakiri Balaam, itomi Beor, jaminaminataki impinaitiri jantantyaawori kaaripirori. ¹⁶Iro kantacha

jirika Balaam, jantakiro kantachari, iri burro shintsithatakiriri. Okantawita tii jiñaawainiwita burro, jirika burro ikimitanakari atziri jiñaawitanaki, ari okanta jowajyaantakaantaariri ikinkishiritari inkoyiyikawaityaami Balaam.

¹⁷Jirikaiti kaaripiroshiriri inkantaitatyaaani jowasankitaayiitairi otsinirikipirotzi. Tima ikimiwaitakawo okantaranki opiryaatzi omotyaa jiñaa, ikimiwaitakawo iijatzi okantaranki minkori atainkatziro tampiya, ompoña añiilo iro oparyi inkani. ¹⁸Ari okanta jojyakaawintaitziri kaaripiroshiriri, tima jowapiyashita tsika ikanta jiñaawiitari, ikimitakawo opiryaatzi omotyaa jiñaa. Tima kantakaapirori ikanta jiñaawaiyitzi, ari onkantaki jamatawitiri owakiraa kimisantatsiri, shiyapithawitawori kaaripirori, inkantiri: “Kamiitharini apiitairo akowashiyitari, tikaatsi oitya amayimpiriti”. ¹⁹Jamatawitantashita jirikaiti jiyotaantzi, ikantayitzi: “Oshinitaantsitzi pantayitairo pikowashiyitari”. Iro kantacha, jirikaiti yotaantashiwaitachari, tii isaikashiwainita irirori, aña ikimitakotakari ompirataari, ikimitakaantawo kaaripirori iroomi iwinkatharitimi ompirawaityaarini. ²⁰Pairani jirikaiti kaaripirori owakiraa ikimisantawanakari Awinkathariti Owawisaakotairi, jowajyaantawitanakawo jantayitziro kaaripirotsirsri. Okanta osamaniityaanaki jimajantanairo, jantayitanairo kowiinkayitatsiri, irojatzi Jimapirotantakari iroñaaka tii ikimita ikantawita pairani. ²¹Ari okamiithawita iiromi jiñiilo “Aatsipirori” tampatzikashiritakaantatsiri. Tima mapirotaka okowiinkatzi okaatzti jantayitanairi, ikimisantawanakawo ikantakaantawitari tasorintsitsirsri, ipoña jowajyaantanakiro osamaniityaanaki. ²²Ikimiwaitakawo ikantapiintaitziri:

Otsitsi, aririka inkamaankaki, ipiyashitawo jowaiyaawo.
Ipoña ikantayiitzi iijatzi:
Chancho, aririka inkiwaitiri joipatsitaka, ipiya iijatzi joipatsiwaitya.

Impiyantaiyaari Awinkathariti

3 ¹Nitakotaní, iro apitittsiri jiroka osankinarintsi notyaantzimiri, nominthashiritakaantimini, ²pinkinkishiritantyaawori ikantayitakiri Kamantantaniriiti tasorintsishiriri, ikantakiri iijatzi Awinkathariti Owawisaakotantaniri, otyaantayitakinari nonkamantaimiro iirokaiti. ³Ontzimatyii ankimatthatiro jiroka: Tikira ipiyaminthataa Cristo, intzimi ojyiki thainkawaitantaniri. Iriiyitaki antashiwaityaawoni inintashiyitari. ⁴Ojyiki inthainkawaiti inkanti: “¿Tsikapaitima jiñaitiro ikantaitzi ari impiyi Cristo? Iiro ipiyaa. Kaarima añiilo ompashiniti kipatsi, irojatzi okanta owakiraa jiwitsikaitakiro. Ari kamayitataiki tsika ikaatzti itanakawori Otyaantapirori, tii añiilo ompashiniyiti”. ⁵Ikinakaashiwaitakawo ikaatzti kantatsiri. Tii jiyotzi

iri Pawa witsikakirori inkiti, jiñaani jiwitsikantakari. Jiwitsikakiro iijatzi kipatsi, iro otzimantanakari jiñaa, tima okantaitanatyaaani kipatsi okowi jiñaa. ⁶Irojatzí jiñaa japirotañakari Pawa pairani, oonkantakari kipatsi. ⁷Iro kantacha, tii ipashinitakairo Pawa inkiti iijatzi kipatsi. Iro ikantakaantakiri pairani iro opashiniwaitzi jiwitsikani irojatzí paata aririka jaminakoyitairo maawoni, impoña japirotañairi kaaripirori thainkatasorintsitaniri aririka intagairo maawoni. ⁸Nitakotaní, ontzimatyii piyotairo jiroka: Ikimitakaantawo Awinkathariti apaani kitijiyiri, ojyikini osarintsi. Aririka onkaati ojyiki osarintsi, iroowaitaki onkaatimi apaani kitijiyiri. ⁹Tii josamaninkashitawo Awinkathariti jimonkaatairo okaatzi ikajyaakaantakiri, tima tzimayitatsi kinakaashiwaitakawori ikinkishirita josamaninkashitatyawo. Aña amatsinka ikanta Awinkathariti, ikowi jawisakoshiriyitaimi maawoni, tikaatsi piyashiwaitaachani apaani. ¹⁰Irooma paata impiyairika, inkimitapaatyari jomapokantzi koshintzi. Ari inkimayiitairo antawoiti poimataatsini, aripaiti aprirotaiyaari inkiti. Ari onkimitsitaiyaari iijatzi kipatsi, aprirotaiya. maawoni okaatzi jagaitakiri jiwitsikaitantakawori kipatsiki, onthontya ontagaiya. Ari onkimitagaiyaari maawoni jiwitsikani atziriiti, ontagaiya maawoni.

¹¹Tima ari inkantayiitairo japiroyiitairo maawoni, ¿Tsikama pinkantya pisakai iirokaiti iiro otzimanta pikinakaashitani? ¿Iroma pinkitishiritai? ¿Iroma pimpinkathatasorintsitai? ¹²Aamaakowinta pinkantawitanaiya, pinkamaitanaiya, tima irootaintsi impiyi Awinkathariti, aripaiti intaayitairo Pawa inkiti, impookayitairo jagaitakiri jiwitsikaitantakawori kipatsiki. ¹³Irooma aakaiti, aritaki añaampiyakawo owakiraari inkiti, iijatzi owakiraari kipatsi, tsika janta inampiyitaiyaawo kamiithashiriri. Tima iro ikajyaakaakairi Pawa.

¹⁴Ari okantari nitakotaniití. Tima aritaki piñaampiyakawo iirokaiti maawoni jiroka, minthashiri pinkantya, inkini jiñaapaimi paata Pawa kitishiri pinkantya, iiro ikantakowitzimi pantakiro kaaripirori. ¹⁵Pinkinkishiritiro, amatsinka ikanta Awinkathariti, josamaninkatziro impiyantaiyaari onkantya jawisakoshiriyitaiyaari atziriiti. Tii opashinitzi jiroka, ari okimitawo josankinatakimirí atakotani iyiki Pablo. Timá iri Pawa yotakaakiriri Pablo maawoni jiroka, ¹⁶ari okimitakari iijatzi pashini josankinayitakiri. Kompitaa inawita inkimathaitiro okaatzi josankinayitakiri Pablo. Irootaki itzimantayitari atziri kaari yotakopirotironi, tima tii jaawiyashiritanitzí, ikinakaashiwaitanakawo jiyotantawitawo josankinari Pablo. Ari ikimitaayitakiro iijatzi maawoni Osankinarintsipirori. Arimaita japiroyiitairi ikaatzi kinakaashiwaitakawori. ¹⁷Irooma iirokaiti nitakotaniití, tima aritaki nokamantsitakimiro, aamaakowinta pinkantayitya iiro ikinakaashiwaitantzimi jirikaiti piyathariiti. Paamaakowintya

jowajyaantakaimirokari pikamaitanitzi. ¹⁸Aña iro kamiithatatsi iirokaiti piyaatakairo pantapashiriyitai, piyaatakaanairo piyopirokoyitanairi Awinkathariti Owawisaakotantaniri Jesucristo, tsika ikantakiro irirori inishironkatantaimiri. Ari jashi jowaitatyiro irirori impinkathayiitairi. Ari onkantyaari.

JITAKARI JOSANKINATAKIRI JUAN

Ñaantsi okantakota Añaamintotsi

1 ¹Jirika nosankinatakotzimiri jaka: Iri jiitaitziri “Ñaantsi okantakota Añaamintotsi”. Itzimitataika pairani owakiraa itantanakawori jiwitsikantaitzi. Naakayitaki kimataikiriri, naakayitaki ñaataikiri, notirotpiintakiri. ²Tima jirika iitachari “Añaamintotsi”, joñaagantaka irirori. Inampitapaintawo kipatsiki, naakayitaki ñaakiriri. Irootaki nokinkithatakotantzimiriri kantitachani añaamintotsi, tima jañiitataika pairani irirori itsipatakari Ashitariri. Iriitaki oñaagaanari naakaiti. ³Irootaki nokinkithatakotantzimiriri nokikitajaantakari, nokimajaantakiri ijatzi, inkini aapatziyawakaayitaiya aakaiti. Iriitajaantaki Ashitairi aapatziyaari, ari akimitsitanaari ijatzi Itomi. ⁴Iro opoñaantari nosankinayitaimiro iirokaiti, ari onkantya pinintaapirowaitantyaari.

Jiitaitziri Pawa “Kitainkari”

⁵Jiroka ñaantsi jiytakananari Cristo, irootaki nowawisaimiri iirokaiti: Jiitaitziri Pawa “Kitainkari”, tii ikimitawo tsiniriri. ⁶Aririka ankanti “Naapatziyari Pawa”, iikirorika antapiintatyapiro kaaripirori, athiiyaka. Okimiwaitakawo tsiniripaiti anitzi, apiyathatakawo tyaaryoori. ⁷Irooma aririka asaikanai kamiitha tikaatsi antzimatanti, ayotaantanairo tyaaryoori, ari amatakiro aapatziyawaiya. Tima okimiwaitakawo asaikanaatyiimi okitijiyitzi, akimitakotanaari Pawa isaiki irirori okitijiyitzi. Ari onkantya impiyakotantairori antawitakawo kaaripirori, irootaki ikopathainkatantakari Cristo ikamawintakairanki. ⁸Aririka ankanti “Tii nantanitziro kaaripirori”, apaniroini amatawiwaitaka, tii ayotakotziro tyaaryoori. ⁹Irooma aririka ankamantairi Pawa antayitziro kaaripirori, aritaki jimatakiro irirori impiyakotairo. Tima ityaaryoowintapiintakai irirori, tampatzikashiriri jinatzi, iriitaki kitishiripirotakaini. ¹⁰Aririka ankantawaiti “Tii nokaaripirotsi”,

okimiwaitakawo ankantatyimi “Thiiyinkari jinatzi Pawa”. Tii ayotakotairo jiñaani.

Iri Cristo ookaakowintayitairi

2 ¹Notomiiti, opoñaantari nosankinatzimiro jiroka onkantya iiro pantantawo kaaripirori. Aririka antakiro kaaripirori, tzimatsi ookaakowintaini janta Ashitairiki. Iriitaki Jesucristo, kamiithashiriri. ²Iriitaki otsimaryaakiriri Pawa jowasankitaawintairomi ayaaripironka. Tii apaani jookaakowintai aakaiti, aña maawoni atziri ikaatzi nampitawori kipatsiki. ³Jiroka ayotantyaari tyaaryoorika ayotairi Cristo: Aririka amonkaatapiintanairo ikantakaantairi. ⁴Tzimatsirika kantawitachani, “Niyotziri naaka”, iro kantacha jirika iiniro ipiyathatawo ikantakaantani, ithiiyaka jirika. Tii jiyotakotziro tyaaryoori. ⁵Itzimirika monkaatanairori ikantakaantaitani, iri itakopirotanaaariri Pawa. Iro ayotantyaari tyaaryoo atsipashiritanaari. ⁶Tzimatsirika kantatsini, “Notsipashiritaari naaka”, ontzimatiyi isaikanai kamiitha jojyakotaiyaari ikantapainta Cristo.

Owakiraari ikantakaantaitani

⁷Iyikiiti, kaari owakiraari ikantakaantaitani nosankinatzimiri. Aña iro piyotsitakari pairani. Irootaki ñaantsi pikimayitakiri pairani iirokaiti. ⁸Irojatzimaitaka kimitakawori owakiraari ikantakaantaitani, okantakaawo jantapaintziri Cristo. Okantakaawo pantayitanairi iijatzi iirokaiti. Kimiwaitaka awisainkatanaki tsiniriinkatatsiri, iri kitijiyyiinkatapaintsiri ñaapirori kitainkari. ⁹Tzimatsirika kantatsini, “Jashitaana kitainkari”, irojatzimaitaka ikisaniintawakaa ikaatzi ikimisantzinkaritzi, tikiraata jimatziro, aña okimiwaitakawo irojatzimi isaikimi otsiniritzi. ¹⁰Iriima itakotanaaariri ikaatzi ikimisantzinkaritzi, iriitaki kimitanaaariri aniitanaatsiri okitijiyyiinkatzi, tii jantziwaita, tima tikaatsi inkantzimoniintakaiyaari. ¹¹Itzimi kisaniintawakaachari ikaatzi ikimisantzinkaritzi ikimitakari aniitantawori otsiniritzi. Tii jiyotzi tsika ikini, tii jokichaatzti otsiniripaititzi.

¹²Notomiiti, iiroka nosankinayitzini jiroka tima pikimisantairi Cristo, pipairyaaapiintairo iwairo, irootaki ipiyakotantaimirori piyaaripironka. ¹³Iwaapatiitarí, iiroka nosankinayitzini jiroka tima piyotairi Cristo añaitsitainchari pairani itantanakawori jiwitsikantayitzi. Mainariítí, iiroka nosankinayitzini jiroka tima poitsinampagairi kamaari. Notomiiti, iiroka nosankinayitzini jiroka tima piyotairi Ashitaimiri. ¹⁴Iwaapatiitarí, iirokaiti nosankinayitzini tima piyotairi añaitsitainchari pairani jitantanakawori jiwitsikantayitzi. Mainariítí, iiroka nosankinayitzini jiroka tima shintishiri pikantayitaa, piyotairo iñaani Pawa, poitsinampagairi kamaari.

¹⁵Iiro pitashiwitawo isaawisato. Tzimatsirika itashiwitaayaawoni isaawisato, tii jitakopirotaari Pawa. ¹⁶Tima maawoni isaawisato tii omponiiya Pawaki, aña isaawiki oponaaawo. Jiroka okanta isaawisato: anintashiwitawo kaaripirotatsiri, anintashiwitawo añaayitziri, ankowi ankantakaapirowaitya. ¹⁷maawoni jiroka isaawisato jinintayitziri atziriiti, ari apirotaiya. Iriima antanairomi ikowiri Pawa, jashi jowairo jañagai.

Kisaniintziriri Cristo

¹⁸Notomiiití, irootaintsi onthonkimataiya kipatsi. Pikimaiyakini iiroka ari inkonaatapaaki kisanaintirini Cristo aririka onthonkimataliya. Tzimataiki iroñaaka jaka kisanaintayitziriri Cristo. Iro ayotantari irootzimataintsí onthonkimataiya kipatsi. ¹⁹Jirikaiti kisanaintayitakiriri Cristo, iriyyitaki akaawitapiintakari akimisantzi, itzimi ookawintanakairi. Imapirotatyarakami intspipayitaimi, iiromi jookawintayitaimi. Irooma jookawintayitanakai, ari ayoyitzi tii jimapirotajaanta inkaashiriyitai aakaiti. ²⁰Iro kantacha irokaiti, jotyaantaitakimiri Tasorintsinkantsi inampishiritantaimi, kimiwaitaka isaipatziiotantatyimiri. Aritaki piyotairo iirokaiti jiroka. ²¹Irootajaantaki nosankinatantzimirori jiroka, tima aritaki piyotairo iiroka tyaaryoopirori. Aritaki piyotsitaawo ijatzi pinashiyitaawo irorika thiiyaantsi. ²²¿Itzimikama thiiyachari? Iriitaki kantatsiri “Jesús kaari Cristo”. Iriitaki kisanaintakiriri Cristo. Irijatzi manintakiriri Pawa, ari ikimitaakiri ijatzi Itomi. ²³Itzimirika manintawitakirini Itomi Pawa, irijatzi imanintajaantaki Ashitariri. Iriima tsika itzimi kimisantairiri Itomi, imapiro jashitajaantaari Ashitariri. ²⁴Irooma irokaiti, oisokiro pinkantanakiro pitakari pikimakiro pairani. Irorika pimatanakiri, ari poisokirotaiyaari Itomi, ari pinkimitaanakiri ijatzi Ashitariri. ²⁵Jiroka ikajyaakaajaantakairi irirori: Ari ankantaitatyanaani añaashiriyitai.

²⁶Iro nosankinatzimirri tsika ikantakota ikaatzi kowatsiri jamatawiyitimi. ²⁷Iro kantzimaitacha irokaiti, oisokiro pikantawintanakawo isaipatziiotoyiitakimi. Irootaki iiro okowityaanta intzimi pashini yotaimini. Jirika Tasorintsinkantsi ikimitakaantaitakimiri isaipatziiotyitantlyamiri, iri yotaayitzimiri kamiitha. Jiyotaimiro tyaaryoori, kaari thiiyaantsi jiyotaimiri. Ontzimatyii pantayitairo tsika okantajaanta jiyotaimi irirori, pintsipashiritaiyaari.

²⁸Ari okanta notomiiití, ontzimatyii antsipashiriyitaiyaari Cristo, onkantya iiro akaaniwaitanta aririka impiyaki, aña awintaashiri akantya antonkiyotawayaari. ²⁹Aritaki piyoyitairi kamiithashiriri jinatzi Cristo, ari piyotairo ijatzi itzimirika ashiminthatanaawori jantanairo kamiithari, kimiwaitaka japiitakiromi intzimayitaimi ikantakaanaari Cristo.

Itomiiti Pawa

3 ¹Pinkinkishiritiro jiroka: Antawo jitakotai Pawa, itomiyitai. Imapiro. Tii ikimathatziro isaawisatzi tsika iita Cristo-tatsiri, ari ikimiyitairi

iijatzi aakaiti tii ikimathayitai. ² Ari okanta nitakotaniití. Itomi Pawa anayitai. Tikira ayotaajaitziro tsika ankantayitaiya paata. Apa ayotzi ari ankimitaiyaari ikanta Cristo aririka impiyapaaki, tima ari onkantaki añiiri tsika ikantajaanta irirori. ³ maawoni atziri kowaironi jiñiiro impiyantaiyaari Cristo, jantapiintairo onkaati kitishiritakairini. Tima kitishiri ikanta irirori Cristo.

⁴ Iriima kaari owajyaantironi jantayitziro kaaripirori, ipiyathatatyawo ikantakaantziri Pawa. Tima jiroka kaaripirori, piyathataantsi inatzi.

⁵ Piyotaiyini iiroka oita ipokantakari Cristo kipatsiki, iro ipokantakari inthonkairo kaaripirori. Tii jantapaintziro irirori kaaripirori. ⁶ Ikaatzi oisokirotanaariri Cristo, tii okantzi jantairo kaaripirori. Tima ikaatzi oisokirotawori kaaripirori, tii jiyotaaajaitziri Cristo. ⁷ Notomiití, iiro jamatawiitzimi. Inkaati antapiintanaironi kamiithari, iriitaki kamiithashiriri, ikimitakotanaari Cristo ikamiithashiritzi irirori.

⁸ Itzimirika antapiintakirori kaaripirori, joisokirotatyari kamaari. Tima iri kamaari itakaantakawori jantakiro kaaripirori. Iro ipokantajaantakari Itomi Pawa kipatsiki, inthonkairo kaaripirori joñaagantakiri pairani kamaari. ⁹ Iriima ikaatzi jowamiithashiritarri Pawa kimiwaitaka owakiraami intzimayitaimi, tii jantapiintanairo kaaripirori. Tima Pawa tomitanaariri, kimiwaitaka japiitattyiromi intzimayitaimi ikantakaanaari Pawa. ¹⁰ Irootaki kaari ikompitanta ayotiri jashiyitari Pawa, jashiyitari kamaari. maawoni kaari antapiintaironi kamiithari, tii itsipataari Pawa. Ari ikimitari iijatzi kaari itakotawakaachani ikimisantzinkaritzi, tii itsipatari Pawa.

¹¹ Jiroka ñaantsi pikimayitawakiri pairani owakiraa pikimisantanaki, ikantaitzi: Ontzimatyii atakotawakaayitaiya. ¹² Iiro ojyakotari ikanta Caín, kaaripiroshiri jinaki jowamaakiri iririntzi. ¿Oitama jowamaantakariri? Aña iro jowamaantakariri okantakaari ikaaripiroshiritzi Caín, iriima iririntzi kamiithashiri jinawitaka irirori. ¹³ Iyikiití, iiro okantzimotzimi aririka inkisaniintawaitimi isaawisatzi. ¹⁴ Ayotaiyini aaka, kimiwaitaka kamashiri akantayiwitaka pairani. Irooma iroñaaka, kimiwaitaka añaashiriyitai. Iro ayotantari, tima atakoyitawakaapiinta akimisantayitai. Kaari itakotantachani, ikimitakari kamashiriri. ¹⁵ Itzimirika kisaniintantatsiri, ikimitakari ashiryaantzinkari. Ayotaiyini, apaani ashiryaantzinkari iiro jiñiiro jañaashiriyitai. ¹⁶ Jirika oñaagantapirotakirori tsika ikantaita jitakotantaita: Ikamimotakai Cristo aakaiti. Iro amatanairi aakaiti, shiritha ankantya ankamimotanti. ¹⁷ Tzimatsirika otzimimotziri jajyaagawo, impoña iñi iyiki okowityiimowaitari, ari ijjampitsiwaitakirri jirika iyiki, tikira jimapirotziro jitakotaiyaari Pawa. ¹⁸ Notomiití, tii okantzi ankantashiwaitapiintya, “Nitakotanta”. Ontzimatyii antanairo oñaagantzirori itakotaantsi.

¹⁹Irootaki ayotantaari imapiro jashiyitai Pawa. Tima ayotai jashiyitai Pawa, irootaki awintaashiritantaariri amanamanaataari, ²⁰onkantawitatya ontzimayitimi oita katsitzimoshiritaini. Tima Pawa jiyotziro maawoni, jiyotsitawo akinkithashiritani okaatzi katsitzimoshiritaini akaaripirotaki. ²¹Nitakotaniití, aririka owajyaantairo okaatzi katsitzimoshiritakairi, ari añaakiro awintaashiritaiyaari Pawa amanamanaataari. ²²Iro ayotantyaawori aritaki jimatakairo okaatzi akowakotziriri. Tima amonkaayitairo ikantakaantani, antapiintainiri ikowiri irirori. ²³Jiroka ikantakaantani: Ontzimatyii awintaiyaari, ampairyaaapiintairi Itomi Jesucristo. Ontzimatyii atakotawakaayitaiya. Iro ikantakaantani amatairি. ²⁴Inkaati monkaayitaironi ikantakaantani, iriitaki tsipashiritaariri. Iri Tasorintsinkantsi jotaantakairi yotakaayitairi imapiro atsipashiritaari.

Itasorinka Pawa ipoña iisaniintashiritani Cristo

4 ¹Nitakotaniití, tzimatsi ojyiki kantawitachari: “Naaka kamantantaniri”. Iri kamaari ñaawaitakairiri. Iiro pikimisantziri inkantayitiri, ontzimatyii piñaantyaari iriitajaantakirika Pawa ñaawaitakaakiri jirika kamantantaniri. ²Jiroka ayotantyaari iroorika Itasorinka Pawa ñaawaitakairiri, aririka inkanti: “Jatziritzimotai Jesucristo”. ³Iriima thainkakirori ikantaitakiri, tii jashitari Pawa, iriitaki jiñaawaitakaakiri iisaniintashiritani Cristo. Pikimakotakiri iirokaiti, ari intzimaki jaka kipatsiki ñaawaitironi jiroka. Aritaki tzimaki. ⁴Irooma iirokaiti, notomiiti, jashitaimi Pawa, iiroka anaakoyitakiriri. Tima antawoiti ishintsinka Cristo, pitsipashiritaari iirokaiti. Janaakotairi ikaatzi tsipashiritarakiri isaawisatzi. ⁵Jirkaiti ojyawitakariri kamantantaniri, isaawisatzi jinatzi. Irootaki ikimisantawakaantari ikaatzi jisaawisatzitzi. ⁶Irooma naakaiti, jashiyitaana Pawa. Irootaki pikimisantantanari pikaatzi jashipirotaimi Pawa. Tiimaita ikimisantayitai kaari yotairini Pawa. Ari okanta, tii okompta ayoyitairi jiñaawaitakairi Tasorintsinkantsi, jimatantanaawori jiyotaantakairo tyaaryoori. Ari ayotziri jashitari kamaari yotaantzirori kantashiwaitachari.

Pawa jiitaitziri “Itakonkantsi”

⁷Nitakotaniití, ontzimatyii pitakotawakaayitaiya. Itzimirika antanairori jiroka, kimiwaitaka japiitakiromi intzimayitaimi ikantakaanaari Pawa. Iriiyitaki yoyitairiri. ⁸Itzimirika kaari itakotantachani, tii jiyotairi Pawa. Tima Pawa jiitaitziri irirori “Itakonkantsi”. ⁹Jiroka ikanta Pawa joñaagairo imapiro jitakotai: Jotaantakairi japintziti Itomi jaka kipatsiki, okanta jimatakaayitantairori aakaiti añaashiriyitai. ¹⁰Jiroka okantakota iroopirori itakotaantsi: Tii aakaiti poñaakaantyaawoni atakotaiyaari Pawa, aña iri Pawa poñaakaantakawori jitakoyitai. Tima

antawoiti jitakoyitai, jota yaantakairi Itomi. Iriitaki oitsimaryaakiriri Pawa jowasankitaawintairomi ayaaripironka. ¹¹ Nitakoyitaní, jitakotai antawoiti Pawa, ari ankimiyyitaiyaari aakaiti atakotawakaayitaiya.

¹² Tikaatsi atziri ñaakirini Pawa. Iro kantacha aakaiti kantatsi antsipashiritaiyaari, aririka atakotawakaayitaiya. Iriitaki Pawa matakaironi aatakaantyaawori atakotantapiintaiya.

¹³ Tima Pawa jota yaantakairi Tasorintsinkantsi inampishiritantai, iro ayotantaari imapiro atsipashiritaari. ¹⁴ Tima naakayitajaantaki ñaayitairiri Itomi Pawa, jota yaantakiri kipatsiki. Iriitaki nokinkithatakoyitairi. ¹⁵ Itzimirika kantatsiri, “Jesús Itomi jinatzi Pawa”, iriitaki mapirotzirori itsipashiritaari Pawa. ¹⁶ Ayotai aakaiti tsika ikanta jitakoyitakai Pawa, akimisantayitairi. Tima Pawa jiitatziri “Itakonkantsi”. Inkaati itakotantanaachani, itsipashiritanaari Pawa.

¹⁷ Irootaki aatakaantyaawori atakotantaiya awintaashiri owiri Pawa, irojatzi paata antonkiyotantawaiyaariri aririka jiyakawintairi maawoni. Tima aripaiti ankimitaiyaari Cristo. Aritaki amatsitataikawo akimitakari iroñaaka iinta asaikayitzi jaka kipatsiki. ¹⁸ Iiro athaawantari itzimi itakopirotairi. Itako jowai irirori, iiro athaawantari jowasankitai. Aririka anthaawantatyari, tikiraata ayopirotzi imapiro jitakotai. ¹⁹ Irootaki atakotantaariri aakaiti Pawa, oipiyyatiiniiri jitakoyitakai kitziroini aakaiti. ²⁰ Intzimirika kantatsini, “Nitakotani Pawa”, iro kantacha ikisashiriwaitziri iyiki, ithiiyaka jirika. Tima kaari itakotyaarini ijyininka, jiñiiri, ¿Tsikama inkini jitakotyaari Pawa, kaari koñaanitatsini?

²¹ Irootaki otzimantari ikantakaantakiri, ikantaki: Ikaatzi itakotaariri Pawa, ontzimatyii jitakotaiyaari iyikiiti.

Awintaashirinka oitsinampaantyaawori isaawisato

5 ¹maawoni awintaashiririiti kantatsiri, “Jirika Jesús, Cristo jinatzi”, itomi Pawa jinayitaatzi, kimiwaitanaa japiitaatyiiromi intzimayitaimi. Ikaatzi itakotanaariri Ashitairi, jitakotaari iijatzi itomiyitaari irirori. ² Aririka atakotaiyaari Pawa, aririka amonkaatainiri ikantakaantani iijatzi, iro ayotantatyari imapiro atakoyitaari itomiyitari irirori. ³ Aririka atakopirotanaiyaari Pawa, irootaki kimitawori amonkaatiniri ikantakaantani. Iiro opomirintsita amonkaayitairo ikantakaantani. ⁴ Ikaatzi ikimitakaayitari Pawa japiitatyiromi intzimayitai, ari joitsinampaayitairo isaawisato. Tima awintaashirinka oitsinampaantayitya. ⁵ ¿Itzimikama matironi joitsinampagairo isaawisato? Iriitaki awintaashiririiti, kantatsiri: “Itomi Pawa jinatzi Jesús”.

Ikinkithatakaantziri Tasorintsinkantsi

⁶ Tima Cristo ipokaki jaka kipatsiki. Iro kantzimaitacha, tii apa ipokaki impiinkaantyaawo jiñaa, aña ontzimatyii inkapathainkati iijatzi,

jowamaitakiri. Iri Tasorintsinkantsi kinkithatakaantakirori okantakota jiroka. Okaatzi ikinkithatakaantakiri irirori, iroopirori inatzi. ⁷Tima mawajatzi japiitaitakiro ikantaitzi, “Itomi Pawa jinatzi jirika Cristo”.^a ⁸Iriitajaantaki Tasorintsinkantsi kinkithatakaantatsiri. Iriitajaantaki Pawa ñaawaitaintsi jowiinkaapaitantakari Jesú. Iriitajaantaki Pawa ñaawaitaintsi ikinkithawaitakotziro Jesú tsika inkantya jowamaitiri.^b ⁹Tima akimisantziri atziriiti ikantayitairi, iri owatsipiro ankimsantairi Pawa ikantairi. Jiroka ikantaki ikinkithatakotziri Jesucristo, ikantzi: “Iriitaki Notomi jirika”. ¹⁰Itzimirika kimisantairini Itomi Pawa, iriitaki kimathatairori imapiro Jesú itomitari Pawa. Iriima kaari kimisantatsini, ithiiyanitakaakari Pawa, tima ithainkañaanitakiri iijatzti ikantaki “Notomi jinatzi Jesú”. ¹¹Jiroka ikantaitakiri: Iri Pawa kantakaiyaawoni añaashiritantaiyaari, tima atsipashiritaari Itomi. ¹²Intzimirika oyaashiritanairiri Itomi ari jañaashiritai. Iriima kaari oyaashiritanairini Itomi Pawa, iiro jañaashiritai.

Ayoyitai ari ankantaitatyaañi añaashiriyitai

¹³Pipairyapiintairi iirokaiti Itomi Pawa pikimisantairi. Irootaki nosankinatantzimirori jiroka onkantya piyopirotantyaari ari pinkantaitatyaañi pañaayitai paata. ¹⁴Awintaashiri ankantairi Pawa, tima ayoyitzi ikimayitai aririka amanamanaatakotyaawo tsika okanta ikowakaajaantairi irirori. ¹⁵Ayoyitai ikimai Pawa aririka amañaari, ayotsita iijatzti ari imatakairo okaatzi akowakotakiriri. ¹⁶Piñiirika iiroka apaani iyiki tzimatsiri ikinakaashitani, pamanakotaiyaari, aritaki jañaakaashiritairi Pawa. Iri nokinkithatakotzi jaka tzimatsiri ikinakaashitani kaari mapirotachani okaaripirotzi. Tima tzimatsi kaaripiropirotzi owamaashiritantatsiri. Tii iro nonkinkithatakotiri. Tima tii okantzi amanakotyaari antakirori jiroka mapirotachari okaaripirotzi.

^a 5.7 Jowawisañaanitantakawori pairani jiroka osankinarints iñaaniki Roma-jatzi (Latín), ari jowanaayiitakiro kapichiini kaari osankinatajantachani owakiraini. Jiroka okantzi jowanaayiitakiri: “Mawa ikaatzi ñaawaitatsiri inkikit: Ashitairi, Ñaantsi, Tasorintsinkantsi. Jirika mawatatsiri, apaani ikanta”. Irootaki jiroka ñaantsipaini josankinayiitakiri iñaaniki Wirakocha jiitaitakiri “Reina Valera”. ^b 5.8 Okaatzi kantakotachari jaka, iri ikinkithatakoyiitzi: “Tasorintsinkantsi, Jiñaa, Iraantsi. Ikaataki mawa, tii opashinitzi ojyakaawintachari”. Ikowatzi jaka Juan, jiyotakopiroyiitiri Jesú imapiro Itomitari Pawa. Mawajatzi ikinkithatakotziro okaatzi ikantayiitakiri, “Itomi Pawa jinatzi Jesú”. Itanakawori, iriitajaantaki Tasorintsinkantsi yotakaayitakiriri jotaantaniiti Cristo jiyotaantayiti. Apittatsiri, iro “Jiñaa” ojyakaawintachari jowiinkaataka Jesú. Irootaki ikinkithatakotajaantakiri Pawa, okaatzi osankinatainchari Mt. 3.16-17. Mawatatsiri, iro “Iraantsi” ojyakaawintacha ikapathainkataki Jesú jowamaantaitakariri. Iro ikinkithatakotajaantakiri Pawa isaikantakari Jesú otzishiki ikinkithawaitakairi Moisés, Elías tsika onkantya jowamaitiri. Okaatzi osankinatainchari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33.

¹⁷Nokinkithatakotakiro “kaaripirori kaari imapirotachani”, tii nokantatyti kamiitha jiroka. maawoni kaari kamiithatatsi, iiro okantzi antayitiro. Iro kantacha tzimatsi kaaripirori kaari owamaashiritantatsini.

¹⁸Ayoyitzi tii jantapiintairo kaaripirori ikaatzti itomitaari Pawa. Iri Cristo kimpoayaawintairiri, iiro ikimaatsitakaantaari kamaari. ¹⁹Ayoyitai aaka jashiyitai Pawa. Iriima isaawisatzi, iri ashitaariri kamaari, ipinkathariwintziri.

²⁰Ayoyitai ipokaki Itomi Pawa, iri kimathatakaayitaironi tyaaryoori. Irootaki amatantaawori ayotairi jiitaitziri “Tyaaryoori”. Atsipashiritaari Tyaaryoori, tima atsipashiritaatyaari itomi. Iriitaki Pawa jiitaitzzi “Tyaaryoori”, jiitaitziri iijatzi “Kañaaniri”. ²¹Notomiití, paamaiyaari ojyakaawairintzi. Ari onkantyaari.

APITITANAINTSIRI JOSANKINATAKIRI JUAN

Withataantsi

¹Antaripirori ninatzi nosankinatakimoiro jiroka. Iiroka nosankinatzini jiiyitziri “Iyoshiitaawo tsinani ipoña otomiiti”. Nitakotani pinayitzi, tima akaatzi akimisantziro tyaaryoori. Ti apaniroini naaka nitakotzimi, aña jitakotsitzimi maawoni yotairori tyaaryoori.^a ²Ari okantari, oisokiro owayitairo tyaaryoori, ari ankantaitatyaaani. ³Onkaminta inishironkayitaimi Ashitairi Pawa. Jitakoyitaimi, kamiitha pisakayitai. Ari inkimitaimiri iijatzi Itomi Jesucristo, piyoyitairo tyaaryoori, pitakotawakaayitaiya.

Oisokiro powiro jiyyotaimiri Cristo

⁴Ojyiki nokimoshiritanaki noñaayitaki tsika pikaatzi iirokaiti pimatapiintanakiro tyaaryoori, pimatajaantanakiro ikantakaantakiri Ashitairi. ⁵Iiro nosankinatzimi iroñaaka owakiraari ikantakaantaitani, iro nonkinkishiryaakaimiri okaatzi nokamantayitakimir iowakiraa pikimisantantanakari. Jiroka okanta: Ontzimaty atakotawakaiya. ⁶Aririka antapiintanairo ikantakaantani Ashitairi, aritaki amatanairo atakotawakaanaiya. Iro nokantsitakimir i pantapiintairo okaatzi pantayitanakiri owakiraini pikimisantantanakari. ⁷Tzimayitatsi iroñaaka ojyiki thiiyinkariiti. Ikantayitzi jirkaiti, “ti jatziritaajaitapaintzi Jesucristo”. Tima thiiyinkari jinatzi ñaawaitzirori jiroka, ikisaniintatziiri Cristo. ⁸Paamaakowintya, powajyaantzirokari okaatzi niyotaakimir. Ti nokowi paminaashiwaitaiya, iiro piñiilo pinintaawaitaiya paata. ⁹Itzimirika owanaashiwaitawori, ti joisokirotawo jiyotaantapaintziri Cristo, ti itsipashiritari Pawa. Iriima tsika itzimi oisokirotakawori

---

^a ¹ Tzimatsi kinkishiritakotawori jiiyitziri “Iyoshiitaawo tsinani ipoña otomiiti”, iri ojyakaawintachari jak akaatzi kimisantzinkariiti itzimi apatoyitachari nampitsiki. Okantawitaka ti ayotziro tsika otzimi nampitsi japatoyitantari jirkaiti kimisantzinkariiti.

jiyotaantapaintziri Cristo, iriitaki matakirori itsipashiritari Ashitairi, ari ikimitsitakariri iijatzi Itomi.¹⁰ Itzimirika iita ariitimini, impoña inkowi jiyotaimiro inashitachari kinkitharintsi, iiro pishinitziri isaikapankotimi. Iiro okantaajaitzi piw ithatyaa ri iijatzi.¹¹ Tima aririka piw ithatyaa ri, kimiwaitaka pakakotatyii rimi iyaaripironka okaatzi jantziri irirori.

Nokowaki noñagaiyimini

¹² Tzimatsi ojyiki nosankinatimiri, iro kantacha ti apa nonkowi nosankinatimiro, aña nokowatzi niyaatashitimi noñiimi, onkini nonkinkithawaitakaimi, ankimoshiritaiyaini iijatzi.

¹³ Jiw ithatzimi jiitatziri “otomiiti pitsiro iyoshiitawo”. Ari onkantyaari.^b

---

^b **13** Tzimatsi kinkishiritakotawori jiiyitziri “otomiiti pitsiro iyoshiitawo”, iriiyitaki ojyakaawintachari kimisantzinkariiti apatoyitachari janta tsika inampitawo Juan osankinatzirori jiroka.

MAWATANAINTSIRI JOSANKINATAKIRI JUAN

Withataantsi

¹Antaripirori ninatzi, nosankinatantzimiori jiroka. Iiroka nosankinatzini Gayo, nitakopirotani pinatzi. ²Nitakotaní, namanamanaatakotzimi piñaantyaawori ontzimimotimi kowityimoyitakimiri koñaawoini. Namanamanaatakotzimi iijatzi piñaantyaawori pintikatsiti kamiithaini. Tima niyotzi kamiitha pikanta poshiritanaa. ³Ari nokimoshiriprotanaki noñaakiri jariiyitaka iyikiiti ikamantapaakina irojatzi pikantaiyanakan iiroka poisokirotawo tyaaryoori. ⁴Tikaatsi anaironi nokimoshiritanaki, nokimaki oisokiro jowanakiro tyaaryoori ikaatzi nokimisantakaayitairi naaka.

Ikimoshiriwintairi Gayo joimaantapiintaki ipankoki

⁵Nitakotaní, pimatakiro iiroka tampatzikatatsiri pimitakoyitakiri iyikiiti ikaatzi awisayitatsiri pisailkinta. ⁶Ikinkithatakoyitakimi iriroriiti jakä japatotaiyani iyikiiti tsika okanta pitakoyitakari. Tima jantawaitakaani jinayitzi Pawa jirikaiti, ari okamiithatziri pimpayitiri kowityiimotariri aririka piñiiri. ⁷Tima jiyaayitatzi jirikaiti ikinkithatakotairi Cristo, kaari kaaripiroshiririiti payitirini ikowayitziri. ⁸Irootaki ampayitanyaariri aakaiti oitarika kowityiimotariri. Ari onkantya antsipatanyaariri kinkithatzirori tyaaryoori, inkimakoyiitantaiyaawori.

Ithainkañaanitantziri Diótrefes

⁹Nosankinawitanari pairani apatoyitachari pinampiki. Iro kantacha Diótrefes ithainkawakiro nosankinari. Ikimitakaantashiwaitaka irirori ñaapirorimi jinatyi. ¹⁰Irootaki nonkamantapaakiriri maawoni janta okaatzi jantakiri jirika. Ikantakowaitashitakina. Ti apaani jiroka, ojyiki jimanintashiriwaitawakiri “iyikiiti”, ti ishinitziri jaawakiri kamiitha jariiyita. Jomishitowayitakiri iijatzi japatotapiinta kimisantzinkariiti.

Kamiitha ikinkithatakoyiitakiri Demetrio

¹¹ Nitakotaní, ti okantzi pimatiro iiroka kimitawori jiroka kaaripirori. Aña iro pimatapiintai kamiithari. Itzimirika antaironi kamiithari, iri jashitaari Pawa. Itzimirika antzirori kaaripirori ti jiyotakotairi Pawa.

¹² Iriima jirika Demetrio, maawoni ikinkithatakkoitziri kamiithaini, ikantaitzi “Jiñaawaitapiintziro tyaaryoori irirori”. Ari nimatsitakawo iijatzi naaka, nokantzi “Kamiithari jinatzi”. Piyotaiyini iirokaiti okaatzni nokantziri tyaaryoori inatzi.

Iwiyaantawori withataantsi

¹³ Tzimawitacha ojyiki nosankinatimiri, ti apa nonkowi nosankinatimiro, ¹⁴⁻¹⁵ aña nokowatzi niyaati noñiimi, onkini ankinkithawaitaiyini. Onkamintha pisaihayiti kamiitha. Jiwithataiyimini akaayitziri. Piwithatsitinari iijatzi saikatsiri janta.

JOSANKINATAKIRI JUDAS

Withataantsi

¹Naaka Judas osankinatzimirori jiroka. Jompiratani Jesucristo ninatzi. Naaka iririntzi Jacobo. Iirokaiti nosankinayitzini itasorintsitakaimi Ashitairi Pawa, pikaatzi ikaimashiriyitaimi. Iirokayitaki ikimpoyaawintani Jesucristo. ²¡Inkaminta inishironkapiroytaimi, isaikakaapiroytaimi kamiitha, tima jitakopiroytaimi!

Yotaantashiwaitachari
(2 P. 2.1-17)

³Nitakotaní, nokowawitaka nosankinatakotimiro tsika okanta awisakoshiriyitantaari aakaiti. Iro kantacha iroñaaka okowapirotya nosankinatimiro tsika okantakota piyataakaantyaawori pinkimisanti, pinkimitakotaari itayitanakawori oitishiritaari. ⁴Tima tzimayitatsi atziri amawinawaitachari isaikimotantayitzi. Thainkatasarintsitaniri jinayitzi, ikinkithatakaantashiwaitaka, ikantayitzi: “Inishironkatani jowayitai Pawa, kantatsi iroñaaka antayitiro akowayitziri, kantatsi ijatzi amayimpiriwaiti”. Jirikaiti ñaawaitakirori ñaantsi, jimanintakiri Pawa, apaniroinitatsiri jompiratanta. Ari ikimitaakiri ijatzi Awinkathariti Jesucristo. Irootaki ikinkishiritantakari pairani Pawa jowasankitaayitairi jirika.

⁵Nokowi nonkinkishiritakaimiro onkaati piyopirotaiyirini. Okantawitaka Pawa itasonkawintapirowaiwitakari jashitaari irirori, jirikaiti jomishitowayitairi Egipto-ki, iro kantzimaitacha japathekiroryaitakiri ikaatzi thainkatasarintsitaniriiti. ⁶Ari ikimitakari ijatzi maninkariiti jomishitowayiitakiri inkikitiki, kaari jatakaironi tampatzikaini impinkathariwintanti. Kimiwaitaka joojotakotatyiirimi Pawa tsika otsinirikitzi, ari joyaawintari jowasankitaayiitairi. ⁷Ari ikimitari ijatzi pairani Sodoma-jatzi, Gomorra-jatzi ipoña saikanampitakiriri. Kaaripiroshiri jinayitaki, ipaantawakaawaitaka ishiramparinkakiini, jimayimpiriwaitzi. Iro jowasankitaantakariri paampari. Ari jiñaitziro oitya awijiyimoyitairini kimityaarini jirikaiti jowasankitaantaitaari paampari kaari tsiwakanitatsini.

8 Ari ikimitakari jirikaiti kinkithatakaantashiwaitachari, kinkishiri takaantashiwaitachari, paantawakaawaitachari, thainkawaitaniri. Ti ithaawantari ikijyimatziri maninkariiti otzimimotziri ishintsinka.

9 Iro kaari jimataajaiti maninkari Miguel, jiwatziriri maninkariiti, ti jiñaawaitashiwaita irirori jiñaanaminthatziri kamaari ikinkithatakotziri Moisés ikamantapaintari. Apa ikantaki Miguel: “Iri Pinkathari kijyimini”. **10** Iriima jirikaiti atziri kamantantashiwaitachari, ithainkashiriwaitakiro kaari jiyotaajaitzi. Tima okaatzi jiyotashiwaitari iriroriiti okimitakawo jiyotanitari piratsi. Apaniroini japirowaitaka.

11 ¡Jimapiroitiri jowasankitaayiitairi! Tima jantakiro ojyawori jantakiri pairani Caín. Ikinashiwaitaka ikimitakari Balaam, apa ikowashiwaitaka jaantyaawo kiriiki. Ikimitakotakari ikaatzi kamayitaintsiri jowayiritantakari Coré. **12** Okimiwaitakawo iriimi owitsintayitakimini jatyooxitakimi. Tima itsipatashitzimi ithainkatasarintsitwaitantzi, apa ikowi jantayitiro inimotziriri irirori. Ikimitakawo minkori otasonkainkatziro tampiya iiro oparyiimaita. Ikimitakawo pankirintsi ti okithokinitzi imonkaapaitiwitaka onkithokitantyaari, kamapirotaiki, aritaki imponchakiryaitairo. **13** Ikimitakawo otamaryaani inkaari oshimoryaatakaashiwaitawo jiñaa, irootaki jimayitakiri jirikaiti joñaagantashiwaitakawo iyaaripironka. Ikimitakotakari jinitisi ikimakaanta apirotaiya, ari inkimiyitaiyaari iriroriiti japirotaiya otsinirikitzi.

14 Iriiyitaki ikinkithatakotsitakari pairani Enoc icharinitanakari Adán, ikantakiranki:

Pamini, ipokaki Pinkathari itsipatakari ojyiki itasorintsiti.^a

15 Ipokaki jowasankitairi maawoni.

Ipokaki jaminakotairi okaatzi jantayitakiri thainkatasarintsitaniri.

Ipokaki jaminakotairo ikijyimatantaki ijatzi.

16 Jirikaiti kinkithatakaantashiwaitaniri, kijyimatantaniri jinayitatzi.

Thiiyakowitztaniri ikantaka. Jantayitziro inintashiyitari irirori.

Kantakaapirowaitaniri jinayitzi. Inintaathatantakimiro jiyotaantziri ikowi jaantashiwaityaawo kiriiki.

Ikaminaayiitziriri kimisantzinkari

17 Irooma iirokaiti, nitakotaní, poshirityaawo jiyotaayitakimiri pairani Jotyaantapirotoni Awinkathariti Jesucristo. **18** Tima ikantayitaki irirori: “Paata iwiyaantapaatyawoni intzimayiti thainkantaniriiti, iri antashiwaityaawoni jinintashiyitari”. **19** Iriiyitaki kantakaawori

^a **14** Jirika Enoc, iri 7-tanaintsiri icharinitanakari Adán. Jiroka okaatzi jiñaanitakari Enoc, ti opoñaayita janta Osankinarintsipiroriki,aña pashiniki osankinarintsí opoñaakawo, jiitatziro “Josankinari Enoc”.

inkisawakaantaiityaari, apa ikinkishiritawo isaawisato. Ti inampishiritantari Tasorintsinkantsi. ²⁰Irooma iirokaiti, nitakotaní, piwitsikashiritawakaayitaiya pinkimisantapiintanairo tasorintsitsatsiri awintaankantsi. Pamanamanaataiyaari Pawa, tsika okanta ikowakaajaantairi Tasorintsinkantsi. ²¹Oisokiro jowanakimi Pawa jitakoyitaimi, oyaako powiro piñaayitiro inishironkatani Awinkathariti Jesucristo onkantaitatyaaani jañaakaayitai. ²²Nishironka powiri inkaati kisoshiriniironkatatsini. ²³Pashini, pinkimitakaantiri kapichiini okantaka powawisaakotantaariri intagaiyaami. Pashini, ontzimatyi pinishironkayitairi. Irooma iyaaripironka, kisanilinta powiro. Ari pinkantakiro ikithaatari ikaaripiroshiritantakari, pinkimitakaantiro pinkisanintatyiiromi. Thaawanta powiro jiroka pimatzirokari iiroka.

Thaamintaantsi

²⁴Anthaamintaiyaari matzirori ikimpoyaawintayitai iiro antziwashiriwaitanta. Anthaamintaiyaari jirika kimoshiritakagaini antsipataiyaari, iiro otzimai akinakaashitani. ²⁵Anthaamintaiyaari Pawa apaanitatsiri, yotaniri, owawisaakotantaniri. Iriitaki jirika Pawa tzimatsiri jowaniinkawo, pinkatha jowaitakiri, imapiro otzimi ishindsighta, pinkatharipirori jinatzi, iri itakawori itzimi tikiraaminta otzimayitzi maawoni, irojatzi ikanta isaiki iroñaaka, ari inkantaitatyaaani. Ari onkantyaari.

JOÑAAGAITAKIRIRI JUAN

Joñaagantakiri Jesucristo

1 ¹Jiroka joñaagantakiri Pawa tsika ikantakota Jesucristo, iri Pawa kantakaawori jiyotantyaari jompirataniiti tsika onkantakotya pokimataintsiri jiñaitiro. Iro jotyaantantakariri Pawa imaninkariti inkamantiri Juan. Tima jirika Juan iri jompiratapiintakari Pawa. ²Iri Juan kinkithatakirori okaatzi jiñaakiri. Iñaani Pawa ikinkithatakiri ikantakaantakiri Jesucristo inkamantantiro. ³Kimoshiri inkantaiya ñaanataironi jiroka kamantaantsi, ari inkimityaari iijatzi kimisantaironi. Kimoshiri inkantaiya monkaataironi osankinatainchari. Tima okaakitzimatai jiñaantaityaawori.

Jiwithaitari kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoita

⁴Naaka Juan osankinatzirori jiroka. Iiroka nosankinatzini kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 papatoyita nashiyitachari nampitsi saikatsiri Asia-ki. Timaañaatsi Pawa, iri itakawori pairani itzimaki, irootaintsi impiyi, nishironka inkantaimi irirori, kamiitha isaikakaayitaimi janta. Ari inkimitaimiri jiitatziri “7 tasorintsi”. ⁵Ari inkimitaimiri iijatzi Jesucristo, tyaaryoori inatzi ikinkithatakotziri. Iriitaki itanaawori ipiriinta ikamawitaka, iri pinkathariwintairiri maawoni pinkathariwitachari jika kipatsiki. Iriitaki itakoyitairi aakaiti. Iriitaki kimitakaantairi inkiwaatyiimi, ipiyakotairo ayaaripironka ikapathainkataki pairani ikamawintayitai.

⁶Iriitaki pinkatharitakaayitakairi. Iriitaki ompiratasorintsitakaayitairi antawaitantaanariri Pawa Ashitariri. Iriitaki otzimimotairi jowaniinkawo, iriitaki pinkatharirotaatsiri. Ari inkantaitatyaaani. Ari onkantyaari.

⁷Jirika Cristo, inkinapai minkoriki, maawoni jiñaitawairi. Jimatsityaawo jiñaawairi owathaamirikitakiriri. Jiraakoitaiyaari maawoni jika kipatsiki, jimatsityaawo kaari jyininkatawakaachani. Ari onkantyaari.

⁸Jiroka ikantzi Awinkathariti Pawa:

Naakataki ojyawori itawori osankinarintsi, Naaka ojyawori iijatzi iwiyaantawori.

Añaachana Naaka iroñaaka, Naaka itakawori pairani notzimaki,
 Naaka piyaatsini paata.
 Naakataki tzimapirotatsiri noshintsinka.

Joñaagantaka Itomi Atziri

⁹Naaka Juan, pirintzi powayitana pikimisantzinkaritai, ari akaataiyakini amawitakiro akimaatsiwaitaka, ari atsipatawakaa ipinkathariwintayitai Jesú. Pairani nosaiki othampishiki iitachari Patmos nokinkithatziro jiñaani Pawa, nokamantantziro ikantakinari Jesú. ¹⁰Okanta apaani kitijyiri ikinkishiritakotapiintaitari Awinkathariti, tzimatsi joñaagakinari Tasorintsinkantsi. Nokimakiri notaapiiki iita kantanari, ikimitakawo tyootaantsi jiñaawaitzi, ¹¹ikantakina: “Posankinatiro onkaati noñaayimiri. Iro potyaantiniriri kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoitaka nashitakawori nampitsi saikatsiri Asia-ki. Tima jiroka 7 nampitsi, iitachari: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea”.

¹²Ari nopithokanaka notaapiiki naminiri iita ñaanatanari. Noñaatziiri ootamintotsipaini jiwitsikaitziri oro. Ikaatzi 7. ¹³Iro kantacha janta niyankiniki ari josatikaka apaani kimitakariri Itomi Atziri. Opamankakiri iitziki iithaari. Jontarikakari ichopiniiki jiwitsikajyironkaataitziri oro. ¹⁴Kitamaapowainka ikantaka iitoki, kimiwaitaka iroomi iwitzi oijya, kitamaaki okantaka iroowitzaki jiriniki. Irooki okimitakari paampari. ¹⁵Shipakiryaa okantayitaka iitzi, iriwaitaki iporiryatzi kiriiki itagaitziri. Okimiwaitakawo iñaani opoimaatz oshinchaani jiñaa. ¹⁶Joirikaki impokiro paini jakopiroki, ikaatzi 7. Jomishitowimaitawo ipaantiki kimitakawori osataamintotsi, apimini okanta othoyimpitaki. Ikimitakari ipooki ikanta ooryaatsiri ishipakiryaaapirotzi tampatzikapaiti.

¹⁷Ikanta noñaakiri, tyaanakina nokamanaki. Iro kantacha jotirotantakinawo jakopiroki, ikantana: “Iiro pithaawi, Naakataki itawori, Naakataki iwiyaantyaawori. ¹⁸Naakataki kañaaniri, nokamawitaka iro kantacha ari nonkantaitanyaani nañagai. Naakataki ashitaawori shintsinkantsi jowaitaana nompiyakaantya notyaantantai sarinkawiniki. ¹⁹Posankinatiro okaatzi piñaakiri, iro pitanyatya piñaakiri iroñaaka, impoña onkaati piñiiri paata. ²⁰Ikaatzi ootamintotsi piñaakiri kaatatsiri 7, iri ojyakaawintariri kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoitaka jinashitakawo nampitsi. Ikaatzi piñaakiri impokiro noirikakiri nakopiroki, kaatatsiri 7, iri ojyakaawintariri maninkariiti tsipataariri kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoitaka”.^a

---

^a **1.20** Tzimatsi kantatsiri jirikaiti “maninkariiti” kinkithatakotainchari jaka, iriitaki atziriiti ikaatzi jiwayitairiri kimisantzinkariiti. Tzimatsi pashini kantatsiri, iriiyitaki tyaaryoori maninkariiti.

Kamantaantsi jotaantaitakiniriri 7 japatitoa kimisantzinkariiti:

Kamantaantsi jotaantaitakiri Efeso-ki

2 ¹“Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantatsiri apatotachari Efeso-ki. Iri ñaanatziriri oirikakiriri 7 impokiro jakopiroriki, osatikainchari niyanki ipaampataki 7 ootamintotsi. Ikantziri:

²‘Niyotziro okaatzi pantayitziri, tsika pikanta pantawaitaki, okaatzi pamawitakiri. Pisamayitakari kaaripiroshiririiti. Piñaantawaitaari iitashiwitachari, “Otyaantapiroriiti” itzimi yotaantashiwitachari. Piyotairi iiroka thiiyinkari jinayitzi. ³Tyaaryoori pinatzi, amawiwaini pikantaka, ojyiki pikimaatsiwaitaka jowasankitaawintaitzimiro pipairyairo nowairo. Tiimaita pisamawaita. ⁴Iro kantacha, tzimatsi yotapainchari, iro kaari kamiithatatsini. Jiroka okanta: Powajyaantanakiro iirokaiti pitakotanta, tii pantairo pikimiwitakanakawo pairani. ⁵Pinkinkishiritiro tsika pikanta pairani owakiraa pikimisantanaki. Powajyaantiro tsika pikanta iroñaka, pantairo tsika pikantanaka owakiraini pikimisantanaki. Tima iilorika powajyaantairo, ari niyaatashitakimi, naapithataimiri ootamintotsi sakimotakimiri janta. ⁶Iro kamiithataintsi pantakiri iirokaiti pikisanaintakiro jantakiri ikaatzi kimisantanairiri jiyotaantziri pairani Nicolás. Nimatsitataikari naaka.^b ⁷Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi jiñaanatziri kimisantzinkariiti. Intzimirika kitsrinkakironi, ari noshinitairi joyaawo chochoki añaakaantatsiri pankitainchari itasorintsipathatiki Pawa’”.

Kamantaantsi jotaantaitakiri Esmirna-ki

⁸“Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Esmirna-ki. Iri ñaanatziriri itakawori, iwiyaantyaawoni. Iri ñaanatziriri kamawitainchari iro kantacha añagai iijatzi. Ikantziri:

⁹‘Niyotziro pantayitziri, niyotziro pikimaatsiwaitaka, niyotziro pashironkaawaitaka, iirokawitaka ayaagantashiritaniri. Niyotzi iijatzi ithiiyakotakimi Judá-mirinkaiti janta. Jiitashiwitaka Judá-mirinka, aña Satanás ashitarakiri. ¹⁰Iiro pithaawantashitawo onkaati pinkimaatsityaari. Tima irootaintsi piñiiri tsika inkaati jomontyaakaantiri kamaari. Ari pisaike onkaati 10 kitijyiri pinkimaatsiwaitya, jiñaantashiritatziimi kamaari. Iro kantacha ontzimatyii pintyaaryooshiriti iirokaiti piyaatakairo onkantawitatya intsitokaitimi, aritaki nañaakaimi paata, onkimiwaityaawo

^b **2.6,15** Tii jiyopiroitzi itzimi “kimisantanairiri jiyotaakiri pairani Nicolás”. Kimitaka iriitaki nashitaincha japatota, iri yotaashiwitakariri kimisantzinkariiti, aamashitya iri kimitakariri Balaam okaatzi jantakiri pairani irirori.

namathaiyitaatyiimimi.¹¹ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi jiñaanatziri kimisantzinkariiti. Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, iiro jiñairo inkimaatsiwaitaiya japiitairo inkamai[”].

Kamantaantsi jotaantaitakiri Pérgamo-ki

¹² “Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Pérgamo-ki. Iri ñaanatziriri otzimimotziri josataaminto apiminitatsiri othoyimpitzi. Ikantziri:

¹³ ‘Niyotziro pantayitziri, niyotzi pisaikimotakiri ipinkathariwintziri Satanás. Iro kantacha niyotzimi ijatzi oisokiro powakina pipairyapiintakiro nowairo, tii powajyaantziro pawintaashiritana. Tii powajyaantananakiro iirokaiti okantawitaka jowamaawitakari noyimisantakaapirotani Antipas, itzimi kinkithatakotakinari inampitawo Satanás. ¹⁴ Iro kantacha, tzimatsi yotapainchari, iro kaari kamiithatatsini. Jiroka okanta: Tzimayitatsi pikaataiyini kimitakariri Balaam jiyotaantzi. Tima pairani Balaam, jiyotaapiintakiri Balac onkantya inkaimashiryaantyaariri charinitanakariri Israel-ni jowakaiyaari itainiriri ikimitakaantashitari iwawani. Imayimpiritakaakiri ijatzi. ¹⁵ Ari okimitakari ijatzi tzimayitatsi kimisantayitakirori jiyotaantziri pairani Nicolás. ¹⁶ ¡Powajyaantairo! Iirorika powajyaantziro, ari niyaatashitakimi nowayiritiri, iro nowayiritantyaariri osataamintotsi shitowatsiri nopaantiki. ¹⁷ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ñaanatziriri kimisantzinkariiti. Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, ari nompakiri joyaawo manaantsitsiri maná. Ari nompakiri ijatzi kitamaari mapi osankinataka owakiraari wairontsi kaari jiyoitzi, apa jiyotairo aakironi jiroka mapi”.

Kamantaantsi jotaantaitakiri Tiatira-ki

¹⁸ “Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Tiatira-ki: Iri ñaanatziriri Itomi Pawa, kimitakariri irooki paampari, poriryataaintsiri iitziki. Ikantziri:

¹⁹ ‘Niyotziro pantayitziri, pitakoyitantaka, pikimisantaki, pantawaitaki, kamaitaniri pinatzi. Iikiro pinkamaitanatyaawo iroñaaka panaakaanakiro pikantawita pairani. ²⁰ Iro kantacha, tzimatsi yotapainchari, iro kaari kamiithatatsini. Jiroka okanta: Paapatziyakawo iirokaiti tsinani iitachari Jezabel. Okantzi iroori kamantantaniro inatzi, iro kantacha okaatzi iyotaantakiri iroori, oyiki oitzipinashiritakiri nompiratani. Iro opoñaantari owakaayitakari itagaitziniriri ikimitakaantashitari iwawani. Omayimpiritakaayitakiri ijatzi. ²¹ Osamani noyaakowitakawo owajyaantantyaawori antakiri, iro kantacha tii okowi owajyaantiro omayimpiriwaitzi. ²² Iirorika owajyaantashitaawo, ari nomantsiyaakiro

tsika omayimpiriwaitapiintaki, ari onkimaatsiwaityaari. Ari nonkimitakiri inkaati mayimpiritakironi.²³ Ari nowamaayitairi ikaatzi iyotaayitakiri. Iro ompoñaantyaari jiyotai maawoni kimsantzinkariiti naakataki iyoshiritziriri maawoni, niyotzi iita ikinkishiriyitari, niyotzi iita ikimashiritziri. Ari onkantya noipiyantimirori okaatzi pantayitakiri iirokaiti.²⁴ Irooma iirokaiti, yotapainchari janta Tiatira-ki kaari kimsantakironi okaatzi iyotaantashiwitakari, iiro noshintsithatzimi. Tima tii pipankinawaitawo okaatzi iyotaashiwitantakari jiitaitziri “jimanakaapirotani Satanás”.²⁵ Iro kantacha iirokaiti ontzimatyi pintyaaryooniti irojatzi nompiyantatyaaari.²⁶ Intzimirika kitsirinkakironi jimonkaatiro noñaani irojatzi iwiyaantapaatyawoni, aritaki nimatakaakiri impinkathariwintairi atziriiti.²⁷ Ari ojyatyaawo ikimitaakina Ashitanari naaka, jimatakaakinawo ipinkatharitakaana, ari inkimitagairi iijatzi iriroriiti impinkatharitakairi.

Ari ijiwatantaiyaari jashirokotziti.

Irijatzi apirotairini iisanitani, inkimitakaantairi ipookaitziro kowitzi.²⁸ Niitairi naaka kimitakariri impokiro Oñaaminki.^c ²⁹ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi jiñaanatziri kimsantzinkariiti’ ”.

Kamantaantsi jotaantaitakiri Sardis-ki

3 ¹“Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimsantzinkariiti apatotachari Sardis-ki. Iri ñaanatziriri jiitaitziri ‘7 tasorintsi’, oirikiriri 7 impokiro. Ikantziri: ‘Niyotzimiro pantayitakiri, ikantaitzimi “añaashiriri”, aña tii ari pinkantya, kamashiriri pinayitzi.

²Pinkakimpishiritai. Pintyaaryooshiriti iiro pikamashiritanta. Tima Pawa jiñiiro okaatzi pantziri tii pimonkaatziro ikowakaimiri. ³Pinkinkishiritiro ikamantaitakimiri pairani, pimonkaatiro. Powajyaantiro pantapiintakiri. Iirorika pikakimpitai, ari nomapokapaimi nompiyairika, nonkimityaari jomapokantzi koshintzi. ⁴Iro kantacha tzimatsi janta Sardis-ki kiyopayipaini matakirori ikitishiritzi. Iriiyitaki kimitakariri kaari oipatsitironi iithaari, irootaki jiriipirotantaari jirikaiti onkantya intsipatantaiyaanari nokithaatawo kitamaari. ⁵Intzimirika kitsirinkakironi, aritaki nonkithaatairi kitamaari. Iiro nojyitziro iwairo itsipataari josankinatakotaka inkaati kañaaniyitaatsini. Nonkantairi Ashitanari, iijatzi maninkariiti: “Ikimisantaana jirika”. ⁶Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ikantziriri kimsantzinkariiti’ ”.

Kamantaantsi jotaantaitakiri Filadelfia-ki

⁷“Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimsantzinkariiti apatotachari Filadelfia-ki. Iri ñaanatziriri Tasorintsitsatsiri, Tyaaryoopirori. Iri

^c 2.28 Ari jiitsitari iijatzi Jesús, ikantaitzi “Oñaaminki”. Paminiro Ap. 22.16.

ñaanatziriri jowaitakiri jashitaryagainiri atziriiti, irijatzi jowaitakiri jashitapithatairi intyaayiti. Ari inkimitaiyaari David-ni. Tikaatsi shintsithatirini jirika jashitaryagainiri, jashitapithatairi iijatzi. Ikantziri:

⁸ ‘Niyotziro pantayitziri. Pamini. Noshinitakimi pintyai, tikaatsi otzikawakimini. Iro nimatakimirí tii pishintsishiritaiyini, iro kantacha pimonkaatakinawo noñaani, tii ikimaitzimi pinkanti: “Tii jashitana Pawa”. ⁹ Iriima jirikaiti kantashiwaitachari: “Naaka Judá-mirinka”. Kaarimaita Judá-mirinkapirori, aña iri jashiyitakari Satanás. Irootaki notzirowakaantaiyaariri paata impinkathayitaimi. Ari jirotairi imatatyá nitakotakimi. ¹⁰ Tima pityaaryoowintakiro iirokaiti pimonkaayitziro noñaani, aritaki nonkimpoayaawintakimi iiro jiñaantashiritantaitzimi. Tima kapichitapaaki jiñaantantimiri ikaatzi nampitawori kipatsiki. ¹¹ Irootaintsi nompiyaki. Kiso powiro pikimisantakiri, iiro paminaashiwaitanta pinintaiyaawo impaiitaimiri, jamathaitaimi. ¹² Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, ari nonkimitakaantairi tzinkamitsi otzinampitzirori itasorintsipankoti Pawa. Ari jashi jowairo isaikai. Ari nonkintakotainiri iwathaki iwairo Pawa, ari jiyoiti Pawa ashitaari. Ari nonkintakotainiri iwathaki owairo nampitsi Jerusalén, ari jiyoitai isaikai jirika inampiki Pawa, ariitaachani isaawiki ompoñagaiyaawo inkitiki. Ari nonkintakotainiri iijatzi iwathaki owakiraari nowairo. ¹³ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ikantziriri kimisantzinkariiti’ ”.

Kamantaantsi jotaanyaantaitakiri Laodicea-ki

¹⁴ ‘Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Laodicea-ki. Iri ñaanatziriri jiitatziri ‘Ari onkantyaari’, iri jawintaashiritapiintaitari jiñaawaitziro tyaaryoori. Iri ñaanatziriri jiwitsikakaitakiri pairani jiroka kipatsi. Ikantziri:

¹⁵ ‘Niyotziro pantayitziri. Pikimitakawo saawaironkatatsiri, jampaatatsiri. Nokowiri naaka, saawaari. Iirorika osaawatzi, katsinkaari. ¹⁶ Irooma pikimitawo jampaatatsiri jiñaa, ari noowawintaimi. ¹⁷ Pikantapiintaiyini iirokaiti: “Ajyaagantakina, tikaatsi nonkowityiri”. Iro kantacha tii ari pinkantya, aña owashiriri pinatzi, manintaari, ashironkaari, amajyookiri, aatonkoryaamirikiri. ¹⁸ Aña ontzimatyii pinkimitakaantairo pamanantaatyiiromi n-oroti itagaitakiri imporikapirotantyaari. Ari pimatairo pajyaagantya. Pinkimitakaantairo pamanantaatyiiromi kitamaari noithaari, iiro paatonkoryaamirikiwaitanta ompoñaantyáari pinkaaniwintawaitya. Pinkimitakaantiro pamanantaatyiiromi naawintawo pishintsitantaayaari pikamaatyáakitaki. ¹⁹ Iro namitari naaka noshintsithatziri nitakotani, nowasankitairi. Ontzimatyii pintyaaryootai iirokaiti, pimpiyashiritai. ²⁰ Pamini, kimiwaitaka nonkatziyatyiimi jikokiroki nokaimi

nontyaantyaari. Tzimatsirika inthomainta kimakinari, ishinitanarika nontyi, ari atyootawakaiyaari. ²¹ Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, aritaki intsipataina nompinkathariwintanti. Tima nimatakiro naaka nokitsirinkakiro, notsipataari isaikamintoki Ashitanari nopolinkathariwintantai. ²² Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ikantziriri kimisantzinkariiti” .

Thaamintaantsi inkitiki

4 ¹ Okanta othonkapaaka jiroka, noñaatzi ashitaryaanaka inkiti. Irijatzi aplitapairo jiñaanatapaana noñaakiri kitziroini polmatapaintsiri ikimitari tyoorintsi. Ikantana: “Pimpoki jinoki, ari noñaayimiro onkaati awijatsini paata”. ² Ikanta niyaashirinkatanaki jinoki, noñaakiro saikamintotsi, okimiwaitakawo isaikantapiintari pinkatharipirori, owaniinka okantaka. Tzimatsi saikantakawori. ³ Jirika saikaintsiri shipakiryaa ikantaka, ikimitakawo kityonkaironkari mapi kaninakitatsiri. Itapotakiri oyi isaikamintoki, ikimiwaitakawo oyi natsiryaakiri mapi kaninakitatsiri. ⁴ ⁴ Tzimatsi pashini saikamintotsi okaatzi 24, iro osatikakiriri niyankiniki saikaintsiri. Ari isaikayitakiri Antaripiroriiti, kitamaa okantayitaka iithaari, oro inayitaki jamathairi. ⁵ Noñaaki ookathawontsi, nokimakiro oñaanaki opoñaanaka saikamintotsiki. Tzimatsi 7 ootamintotsi owaampatainchari, iri imontitakari saikamintotsi. Iriitaki ojyakaawintziriri Itasorintsiti Pawa, kaatatsiri iijatzi 7.

⁶ Tzimatsi inkaari imontitakari saikamintotsi, kitijyaaniki okantaka. Tzimatsi 4 inkitiwiri katziyainchari, iri piywintakawori saikamintotsi. Iro kantacha jirika inkitiwiriiti otzimi ojyiki irooki, irootaki jaminantayitari tsikarika, jaminantayitawo iijatzi itaapiiki. ^e ⁷ Apaani inkitiwiri jojyakari kajyikari. Pashini jojyakari vaca iryaani. Pashini atziripoo jinatzi. Iriima pashini jojyakari jirowaita pakitha. ⁸ Omapokashitanaka otzimayitanaki ishiwanki jirika inkitiwiri, ⁶ ishiwanki tzimayitanaintsiri. Otzimi ojyiki irooki iwathaki, otzimianaka irooki inthomainta iwathaki. Iriitaki aakowintanakawori ipampithaapiintaki, kitiiyiriki iijatzi tsiniripaiti, ikantzi:

Tasorintsi, Tasorintsi, Tasorintsi jinatzi Pinkathari Pawa,

Shintsirotatsiri.

Iriitaki añaagatsi iroñaaka, iri itakawori pairani itzimakiri, irootaintsi impiyi.

⁹ Ari ikantapiintatyá jirikaiti inkitiwiri ithaamintawintari saikaintsiri, kantaitachari jañi. Ikanta joñaagantakiro jirikaiti

^d 4.3 Mapi “kityonkaironkari kaninakitatsiri” jiitatziro “jaspe”, jiitatziro iijatzi “cornalina”. Irooma mapi “natsiryaakiri kaninakitatsiri” jiitatziro “esmeralda”.

^e 4.6 Kantakotachari jaka “kitijyaaniki” okimitakawo okanta botella, vidrio iijatzi cristal.

ipinkathatapiintaitakiri, ipaasoonkitapiintakiri,¹⁰ jimatanakiro iijatzi 24 Antaripiroriiti jotzirowashitanakari saikaintsiri, kantaitachari jañi. Ithaamintawintanakari, jamathairyiimotanakiri. Ari jiñaitziro imapiro janaakotanzti jirika saikaintsiri ipinkatharitzi, okantawita ipinkathariwintantawita iijatzi Antaripiroriiti. Ikantaiyanakirini:

¹¹ Nowinkatharití, Pawá,

Iro kowapirotaitacha ontzimimotimi iiroka powaniinkawo, pinkatha inkantaitimi, ontzimimotimi pishintsinka.

Iirokataki witsikayitakirori maawoni, tima iirokataki kowashitainchari ontzimayiti piwitsikani.

Osankinarintsi ipoña Oijya

5 ¹Noñaatziiri saikaintsiri saikamintotsiki, joirikaki jakopiroki osankinarintsi. Kamiitha apinaitaka, 7 okaatzi japiipiintaitakiro jontsirkaitakiro iiro japidairyaaantaitawo. ²Noñaatzi apaani maninkari tzimatsiri ishindsights, shintsiiñi jiñaaawaitzi, ikantzi josampitantzi: “Jitaka jowaitakiri jontsirkaryiyo osankinarintsi, impoña japidairyiyo?” ³Tikaatsi apaani matironi japidairyiyo jiñaanatiro. Tii itzimi inkiliki, tikaatsi iijatzi kipatsiki, ari ikimitakari sarinkawiniki, tii itzimi apidairyiironi. ⁴Antawoiti niraanaka, tima tikaatsi matironi japidairyiyo jiñaanatiro. ⁵Ikantana apaani Antaripirori: “Aritaki piraaka. Pamin. Tzimatsi apaani matakirori otzimimotziri itasorinka, iri matironi jontsirkaryiyo, japidairyiyo iijatzi. Iriitaki charinitakariri Judá, juítitziri ‘Kajyikari’. Irijatzi charinitakariri David-ni. Iriitaki jowaitakiri jimatiro”.

⁶Opoñaashitaka noñaaki apaani Oijya. Ikatziyaka niyankiniki osaikaki saikamintotsi, josatikari inkiluwirii, josatikari Antaripiroriiti. Kimiwaitaka jirika Oijya aritaki jowamaawiitakari pairani. Tzimatsi okaatzi 7 ichii. Tzimatsi iijatzi 7 irooki. Iri ojyakaawintachari 7 Tasorintsi, ikaatzi jiñaitairi maawoni kipatsiki. ⁷Ikanta jirika Oijya, jiyaatashitakiri okaakiini saikaintsiri. Joirikapaakiro osankinarintsi. ⁸Ikanta inkiluwirii ipoña Antaripiroriiti, jotzirowashitanakari Oijya, ipinkathatanakiri. Tzimayitatsi ipampithaaminto. Tzimayitatsi kasankainkari itaayiitziri jottitakiro oro-nakiki. Jiroka kasankainkari iro ojyakaawintachra jamanamanaatani oitishiritaari. ⁹Ari ipampithagaiyanakironi owakiraari pampithagaantsi, ipampithaakotziri Oijya, ikantzi:

Iiroka jowaitakiri poirikiro osankinarintsi, iiroka ontsirikaryiironi, Tima iiroka kapathainkataintsji jowamaawiitakimi, ari

pipinakowintairi atziriiti jashitantaariri Pawa.

Ari opoña jashiyitaari Pawa tsika ikaatzi nampiyitawori tsikarikapaini.^f

^f 5.9 Ikantakoitziri jaka “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzi ikantaisitari ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintatziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

¹⁰ Iiroka kantakaawori ikimitantaariri pinkathariiti, ikimitaari
Ompiratasorintsitaari, jantawaitainiri Pawa.

Iriiyitaki pinkathariwintairini isaawijatzii.

¹¹ Opoñaashitaka noñaaki ijyiki maninkariiti piywintapaakawori
saikamintotsi, tsika isaikaki inkitiwiriiti ipoña Antaripiroriiti. Ari
ipiyopirotaiyapaakani ijyiki, ijyiki maninkariiti. ¹² Ikantaiyini:

Jirika Oijya jowamaawiitakari, iri iriipirotaitatsiri otzimimotziri:
itasorinka, jajyaagawo, jiyotani, ishintsinka. Impinkathayiitairi,
jowaniinkataiya, inthaamintawintaityaari.

¹³ Nokimatzi ipampithagaiyanakini maawoni saikantawori inkiti, kipatsi,
inkaari, sarinkawini. Ikantaiyini:

Jirika saikaintsiri saikamintotsiki, itsipatakari Oijya, thaamintaari
jinatzi, pinkathataari jinatzi, otzimimotziri jowaniinkawo,
ipinkathariwintantz, ari inkantaitatyaa.

¹⁴ Iri inkitiwiriiti apiipiintzirori ikantzi: “Ari onkantyaari”. Iriima
Antaripiroriiti otzirowa ikantaiyakani ipinkathataiyirini jirika kantaitaa
chaniri.

Jontsirkayiitakiro

6 ¹Ipoña noñaakiri Oijya jontsirkaryaanakiro itanakawori
jontsirkaitakiro. Ari ishinchinakatanaki jiñaawaitanaki apaani
inkitiwiri, okimiwaitakawo ookathawontsi, ikantzi: “¡Pimpoki!
¡Pamini!” ²Noñaatziiiri ishiyataipaaka kitamaari mora, joirikakiro uyaani
tyaakaakariri mora. Jamathaitaitawakiri, jataki jowayiritya, japirotoni.

³ Ipoña jontsirkaryaakiro Oijya pashini. Ari jiñaawaitanaki pashini
inkitiwiri, ikantzi: “¡Pimpoki! ¡Pamini!” ⁴Ari ishiyataipaaka pashini mora
kityonkari, ipaitawakiri antawoiti owathaamintotsi tyaakaakariri. Ari
jowayitaki jowajyaantakairi atziriiti isaiki kamiitha kipatsiki. Irojatzi
opoñaantanakari jowamaawakaayita.

⁵ Ipoña jontsirkaryaakiro Oijya pashini. Ari jiñaawaitanaki pashini
inkitiwiri, ikantzi: “¡Pimpoki! ¡Pamini!” Noñaatziiiri ishiyataipaaka pashini
mora kisaari, joirikataiki jotinakaminto tyaakaakariri. ⁶Nokimatzi
ñaaawaitanaintsiri ikatziyaiyakani inkitiwiri, ikantaitzi: “Pimpimantayiti
iiipyokiini piwankiri, pimpinatakaapirotyaawo, tima tii otzimapirotsi. Ari
paaki ojyiki kiriki apaani kitiiyiri, irojatzi jiñaitantyaawori antawoiti
tajyitsi. Iro kantacha tikiraata powaaripirotziro pankirintsi tsika
jaayiitziro imiriitari, tsika jaayiitziri iijatzi yiinkantsi”.⁸

⁷Ipoña jontsirkaryaakiro Oijya pashini. Ari jiñaawaitanaki pashini
inkitiwiri, ikantzi: “¡Pimpoki! ¡Pamini!” ⁸Noñaatziiiri ishiyataipaaka

⁸ 6.6 Iro ikantajaantaitakiri jaka: “Pimpimanti apaponawoini harina onkaati ompinatya
apaani denario. Pimpimanti mawaponawoini cebada onkaati ompinatya apaani denario”.

pashini mora kitiriri, jiititziri “Kaamanitaantsi” tyakaakariri. Ari itsipatakari jiititziri “sarinkawini”. Jirika jiititziri “Kaamanitaantsi” jowaitakiri jowamaayiti ijyiki isaawijatzii. Tzimayitatsi jowamaakaantakiri jowathaantayityaari osataamintotsi, tzimatsi owamaayitiri itajyi, pashini aayitakiri mantsiyarintsi, pashini jatsikayitiri katsimari piratsi.^h

⁹Ipoña jontsirkaryaakiro Oijya pashini. Noñaatzi oponkitziki taapirimintotsi ishiriiti ikaatzi jowamaawintaitakiri ityaaryootzi ikinkithatziro iñaani Pawa. ¹⁰Iri kaimayitanaintsi shintsiini, ikantaiyini: “Nowinkatharipirorití, Tasorintsí, Tyaaryoorí. ¿Tsikapaitima onkaati poyaawintya pimpiyakowintantyaanari, powasankitaayitairi isaawijatzii?” ¹¹Ipoña ipayiitakiri kitamaari kithhaarintsi inkithaatya, ikantitziri: “Apaatatyaami pimakoryaawaki irojatzi jariitantatyaaari pirintzii pitsipatakari pantawaitaki. Tima ontzimatyii jowamaitiri iijatzi iriroriiti inkimitakotaimiro iirokaiti”.

¹²Noñaatziiri Oijya jontsirkaryaakiro pashini, yotapaaka apaani inthonkatantyaawori. Ari omapokanakari antawoiti ontziñaanaka. Tsiwakimatanaki ooryaatsiri, tsiniriki okantanaka. Kityonka ikantanaka kashiri ikimitanakawo iraantsi. ¹³Ari itziroryaayitanaki impokiro, ikimiwaitanakawo oparyaakitzi irakakiri chochoki otikakitziro antawoiti tampiya.ⁱ ¹⁴Tii okoñaatanai inkiti, okimiwaitanakawo apinaita antawoiti tsipana. Tii jiñaitairo otzishipaini otaankayitanaki, iijatzi othampishipaini. ¹⁵Manaiyanakanati atziriiti impiitamooki. Ari ikaatzi jimanaiyanakanati maawoni, pinkathariiti, ñaapiroriiti, ijiwaripaini owayiriiti, ajyaagantaniriiti, shintsiriiti, omniprataariiti, saikashiwaitaniriiti iijatzi. ¹⁶Jirikaiti manayitanainchari ikaimakaimatanakiro otzishi, mapiiti, ikantzi: “Pimpichiina. Pimanina iiro noñaantari saikaintsiri saikamintotsiki. Pimanina iiro noñaantari Oijya kisaniintakinari”. ¹⁷Tima monkaapaitapaaka iyatsimanka. ¿Litama amawitironi?

144,000 ikintakotamakoitakiri

7 ¹Ikanta othonkapaa jiroka, noñaaki ikatziyyaita 4 maninkariiti ochimpitapaa kipatsi. Iriitaki otzikakirori antawoiti tampiya. Iro kaari jiñaitantawo ontamaryaatakairo inkaari, tii jiñaitziro iijatzi aapanatakairo oshi inchato. ²Ipoña noñaaki iijatzi pashini maninkari itonkaapaaki ishitowapiintzi ooryaatsiri. Shintsiini jiñaanatapaakiri

^h **6.8** Jiroka kantakotachari jika “tzimayitatsi”, intzimirika 4 atziri, apaani kamagaantatsini. Ari inkantyaari pashiniki nampitsi tsikarika itzimayitzi 4 atziri, apaani kamagaantatsini. Ari inkantayityaari maawoni kipatsiki. ⁱ **6.13** Jiroka chochoki ikantakoitzi jika higuera inatzi.

4 maninkariiti. Tima jirikaiti 4 maninkariiti, otzimimotziri ishintsinka, jowaitakiri jowaaripiroti kipatsi iijatzi inkaari.

³Ikantapaakiri: “Paata powaaripirotiro kipatsi, inkaari, inchatopaini, nonkintakotamakotawakiri jompirayitaari Pawa”. ⁴Nokimatzi apaani kinkithatakotanakiriri ikaatzi ikintakotamakoitakiri. Ikaataiyini 144,000. Iriiyitaki kaatatsi 12 jinashiyitaa ichariniyitari Israel-ni.

⁵Ikintakotamakoitaki 12,000 Judá-mirinkaiti, 12,000 Rubén-mirinkaiti, 12,000 Gad-mirinkaiti, ⁶ipoña 12,000 Aser-mirinkaiti, 12,000 Neftalí-mirinkaiti, 12,000 Manasés-mirinkaiti, ⁷ipoña 12,000 Simeón-mirinkaiti, 12,000 Leví-mirinkaiti, 12,000 Isacar-mirinkaiti, ⁸ipoña 12,000 Zabulón-mirinkaiti, 12,000 José-mirinkaiti, 12,000 Benjamín-mirinkaiti.

Kitamaayitaintsiri ikithaayitaka

⁹Ikanta othonkapaaka jiroka, noñaatzi ipiyotaiyakani atziriiti. Tima ijyikapiro ikantaka, tikaachaajaini matironi jiyotiri tsikarika ikaataiyini. Iriiyitaki atziriiti nampiyitawori tsikarikapaini. Jirika atziriiti, iriitaki katziyayitachari isaikamintoki Oijya, kitamaa ikantayitaka ikithaayitaka. Jotiyaki oryaani kompiroshi.^j ¹⁰Thaaminta ikantaiyakani, ikaimaiyini ikantzi:

Iri Pawa owawijaakotantatsiri, iriitaki saikaintsiri saikamintotsiki, itsipatakari Oijya.

¹¹Ipoña jotzirowaiyanakan ikaatzi tapothaitakirori saikamintotsiki. Jirika ikaataiyakini: maninkariiti, Antaripirori, ipoña inkitiwiriiti. Ithaamintawintanakari Pawa, ¹²ikantaiyini: “¡Ari onkantyaari! Thaamintaari jinatzi irirori, otzimimotziri jowaniinkawo, yotaniri jinatzi, paasonkitaari jinatzi, pinkathataari jinatzi, tzimatsi itasorinka iijatzi ishintsinka. Onkantaitatyaaanthaaamintaiyari Pawa. Ari onkantyaari”.

¹³Ipoña jiñaanatanakina apaani Antaripirori, ikantzi josampitana: “¿Itaka jirikaiti kitamaathaitaintsiri ikithaataka? ¿Tsikama ikinapaakika?” ¹⁴Ari nokantanakiri naaka: “Iintaantya, piyotziro iiroka nowinkathariti”. Ipoña ikantanakina irirori: “Iriiyitaki ñaayitakirori ‘Antawoiti Kimaatsiwaitaantsi’. Okimiwaitakawo inkiwantantyaawomi iithaari iriraani Oijya, irootaki kitamaamawotakaapirotakirori.

¹⁵Irootaki ikitsirinkantaawori jirikaiti ikatziyimotaari Pawa isaikamintoki. Ari inkantaitatyaa kitiijjyiri, iijatzi tsiniririki jantawaitainiri itasorintsipankotiki. Jirika saikaintsiri isaikamintoki, ikimitaawo iriimi katziyathaantitainchani jontsirityaarimi jirikaiti.

¹⁶Iiro itajaaniintawaitai, iiro imiriniintawaitai, iiro ikimaatsiwaitaari

^j 7.9 Ikantakoitziri jaka “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzi ikantaitsitari ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimanaanitawakaachari tsikarikapaini.

ooryaatsiri,¹⁷ tima jirika kimitakariri Oijya, katziyimotakariri niyankiniki saikaintsiri isaikamintoki, iriitaki aamaakowintaiyaarini, inkimitakaantairi jaamaakowintaitari oijya, iriitaki aayitairini jirkairi jiñaa otzimi añaakaantatsiri. Tima Pawa ojyiyookirotairini, jiraawaiyit aka”.

Kaatapaintsiri 7 jontsirkaitakiro

8 ¹Ikanta Oijya jontsirkaryaakiro kaatapaintsiri 7 jontsirkaitakiro. ²Osamaniiironka jimairiitapaintzi inkitiki, tikaachaaajaini apaani ñaawaitatsini.³ Ipoña noñaakiri 7 maninkariiti itsipatapiintakari Pawa. Ipaitakiri tyoomintotsi. ⁴Ipoña ipokapaaki pashini maninkari, ikatziyimotapaakawo taapirimintotsi, joirikanakitakiro jiwitskaitziri oro. Jirika maninkari, ipaitawakiri ojyiki kasankainkari intaantyaawo joirikanakitakiri. Ari otsipatakawo jamanamanaataní atziriiti otishiritaari, kimiwaitaka ompiyotatyamí onaminaki taapirimintotsiki. ⁵Okanta otaanaka kasankainkari janta joirikanakitakiri maninkari, katziyainkatanaka oyachaarinka otsipainkatanakawo jamanamanaataní otishiritaari, owanaa inimotakiri Pawa. ⁶Ipoña jirika maninkari oirikanakitakirori ikitaminto, jaaki owaampariminkiti taapirimintotsi, jötitakiro joirikanakitakiri. Jookakiro kipatsiki. Ari omapokanakari kamiñainkatanaintsiri, antawoiti ookathatanaka, antawoiti ontziñaanaka ijatzí.

Tyoomintotsiiti

⁶Witsikaiyanakaní 7 maninkariiti intyootaiyini.

⁷Ari jitanakawo apaani maninkari ityootanaki, omapokashitapaaka oparyaapaaki kipatsiki jiriniki, ijatzí paampari, kimiwaitapaaka iraantsi. Otaapaakiro kipatsi. Iro apirotyaami kajyitani kipatsi ontaiya inchatopaini, ijatzí inchashipaini.^l

⁸Ipoña ityootanaki pashini maninkari, omapokashitanaka otonkanaki kimitakawori antawoiti otzishi, shitowanaki paampari, ookapaaka inkaariki, okimitapaakawo iraantsi. Iro apirotyaami kajyitani kipatsi tsika otzimayitzi jiñaa, ⁹iro japirotyaami inkamayitimi ikaatzí saikayitantawori inkaari, ijatzí ikimiyitakari saikayitantakawori antawoiti pitotsi. ¹⁰Ipoña ityootanaki pashini maninkari, omapokashitanaka itziroryaanaki impokiro, paampa ikantanaka irojatzi tsika otzimayitzi jiñaa, iro apirotyaami kajyitani kipatsi otzimayitzi

^k 8.1 Kantakotachari jaka “osamaniiironka”, aamaashitya okaatzi 1/2 hora.

^l 8.7-12 Jiroka kantakotachari jaka “Iro apirotyaami kajyitani kipatsi”. Aririka ankotaryiromi mawakota kipatsi, impoña aaki apakotawo, apirotakiro okaatzi tzimantawori, maawoni inchatopaini, shimapaini, othonka oshityaanakaní jiñaa janta.

jiñaa.¹¹ Jirika impokiro paryaintsiri kipatsiki jiitaitziri “Kipishiri” Tima kipijyaa ikantakaapaakawo maawoni jiñaa tsika oparyaayitaki ipomiki. Iro apriotaami kajyitani kipatsi inkamayitimi atziri opiyakiri jirakiro jiñaa.

¹² Ipoña ityootanaki pashini maninkari, omapokashitanaka itsiniritanaki ooryaatsiri, iro japirotaami kajyitani tii jooryaantsipirotai. Ari ikimitanakari iijatzi kashiri ipoña impokiro, tii joorintapirotaa tsiniripaiti.

¹³ Nokimatzi poimatapaintsiri jaapaaki inkitiki, noñaatziiri pakitha jinatzi, ikantapaaki jatiki: “¹Iijowí, ²iijowí, ³iijowí, inkantamachiitiri inkaati nampitaiyaawoni kipatsiki, iriitaki apishityaawoni iwiyaantapaakawori intyootawai mawa maninkariiti!”

9 ¹Ipoña ityootanaki pashini maninkari. Noñaatzi ijyaawiinkapaaki kipatsiki apaani kimitakariri impokiro. Iri jowaitaki jashitaryiilo omoona inthomaintapirotatsiri. ²Ikanta jashitaryaakiro, ari oshitowainkatanaki kachaari, iroowaitaki okanta antawoiti ootaantsi. Opamankanakiri ooryaatsiri, iijatzi tampiyainka. ³Ari ishitowanakiri kachaariki ijyiki tsitsiriniro, ikimitapaakari ikintantzi kitoniro. ⁴Tii ishinitaitziri jowaaripirotiro pankirintsi, inchashipaini, inchatopaini. Apa ikintayitapaakiri atziriiti kaari ikintakotamatoyitzi Pawa. ⁵Jirikapaini tsitsiriniro, tii ishiniitziri jowamairi atziriiti ikintayitakiri. Apa ikimaatsitakaashitakari ikaatzi ⁵ kashiri. Antawoiti ikatsitzimotakiri, iroowaitaki iyatsinka kitoniro. ⁶Owanaa inkimaatsiwaitya atziriiti, inkowayitanaki atziriiti inkamapithatiri, iiro okantzimaita.

⁷Jirikapaini tsitsiriniro ikimitakotakari morapaini inaantakaayiitari jowayiritya, jamathaiyitakari oro. Atziripoowaitaki ikantayitaka.

⁸Santhapitaishi okanta iishi, iroowaitaki oishi tsinani. Antawopaini iraiki, iroowaitaki iraiki kajyikari. ⁹Kimiwaitaka inkithaatatyawomi ashivotaki ishipaniiki. Antawoiti impoimatanaki jaiyanakini, irirowaitaki ipoimatzi imorani atziriiti aririka jowayiritawakaya. ¹⁰Ikimitakari kitoniro otzimayitzi ithoyini ipatzishithaki. ⁵kashiri osamanitzi awijantyaari iyipiyanka. ¹¹Jirika ijwaritikari tsitsiriniro, maninkari jinawitaka, iriitaki pinkathariwintantatsiri janta inthomaintapirotzi omoona. Jiitaitziri jirika “Apirotantaniri”. Inaaniki Heber-mirinka, jiita “Abadón”. Inaaniki Grecia-jatzi, jiita “Apolión”.

¹² Ari iwiyaari itanakawori jatikaita “¹ijijowí!” Iro kantacha iinirio iyota apiti inkantaiti “¹ijijowí!” imonkaatya.

¹³ Ipoña ityootanaki pashini maninkari, iinirio iyotapaaka intyootawai apaani maninkari irojatzi imonkaatantyaari ⁷ maninkariiti. Nokimatzi ñaawaitanaantsiri osorinachiinampiki taapirimintotsi montitakariri Pawa. ¹⁴ Jínaanatapaakiri maninkari tyootanaantsiri, ikantziri: “Poojoryaakotiri ⁴ maninkariiti kimitakawori oojotatyirimi

antawaani jiñaa jiititziri ‘Eufrates’ ”.¹⁵ Jashitaryaakoitakiri maninkari ayimatakiri intsitokanti. Iri apirotirinimi intsitokiri atziri nampiyitawori kajyitani kipatsi. Irootaki jashitaryaakoitantakariri japirotañi.”^m

¹⁶ Tzimatsi ijyiki owayiriiti tyakaayitanakariri imorani. Ikantaitakina, ikaataiyini 200,000,000 owayiriiti. ¹⁷Ipoña noñaaki ikoñaapirotañi jirika owayiriiti noñaawiyatakari, ikithaayitakawo ashirotaki ishipaniiki. Tzimatsi porikathaitaintsiri ikimitakari paampari, pashini kityonkanironkathaitaintsiri, pashini kitirithaitaintsiri. Jirika morapaini, irriwaitaki iito kajyikari. Oshitowanaki ipaantiki paampari, kachaari, kitirimooito okantanaka, ojyiki oshitzinka. ¹⁸Iro apirotirinimi owamairi atziri nampiyitawori kajyitani kipatsi, okaatzi shitowanaintsiri ipaantiki. ¹⁹Tima ipaantiki morapaini otzimayitaki ishintsinka. Aña kantatsi jatsikantantyaawo ijatzti ipatzishitha, ikimiwaitakari maanki.

²⁰ Iro kantzimaitacha, tii jowajaantziro ikaariapiroitzti atziriiti kaari jowamaayiiti. Iikiro jiyaatakaatziiro ipinkathayitanakiri kamaari, ipinkathatziri ojyakaawontsi jiwitsikaitziri oro, kiriiki, ashira, mapi, inchakota, ikimitakaantakiri pawa, tiimaita ikimanitzi, tii janiitanitzi.”ⁿ

²¹ Tii jowajaantanakiro ijatzti itsitokantayitzti, ikisaminthatantzi, imayimpiritzi, ikoshiyitzi.

Maninkari oirikakirori oryaani osankinarintsipana

10 ¹Ipoña noñaaki ijyaawiinkapaaki pashini maninkari, ikinantapaakawo minkori, kimitawaitaka iro inkithaatatyami minkori. Kimitawaitaka iri oyi jamathaitaty iitoki. Shipakirya ikantaka ipooki, kimiwaitaka ooryaatsiri. Omorikataiki iporipaini. ² Joirkaki oryaani osankinarintsipana. Jayiitzimatapaaki, jaatzikantapaakawo iitzipirori inkaari, irooma jampati, iro jaatzikantapaaka kipatsi.

³ Ikaimapaaki shintsiini, irriwaitaki ikaimi kajyikari. Omapokashitanaka ookathatanaka, 7 okaatzi apiipiintanakiro. ⁴ Okanta othonkapaaka 7 ookathataka, ari nokowawita nosankinatiromi nokimakiri jiñaawaiyiitakiri ookathawontsiki. Nokimatzi jiñaananatanakina apaani inkitijatzi, ikantana: “Iiro posankinatziro pikimakiri ookathawontsiki”. ⁵ Ipoña jiñaawaitanaki noñaakiri maninkari jaatzikapaakiro inkaari, ipoña kipatsi. Itzinaawakotanakiro jakopirori, ⁶ iro jiyoitantlyaari tii ithiiya jiñaawaitziri ipairyiilo iwairo Pawa Kañaaniri, witsikakirori inkiti, kipatsi, inkaari, maawoni ikaatzi tzimantawori. Ikantanaki: “Tii osamanitapai, ⁷irootaintsi intyooti wiyaantawori maninkari, ari imonkaapaitya ikaatzi Pawa ikantakiriri Kamantantaniriiti inkamantantiro kaari jiyotakowiita pairani”.

^m 9.15,18 Jiroka kantakotachari “Iri apirotirinimi itsitokiri atziri nampiyitawori kajyitani kipatsi”. Aririka ankotaryiromi mawakota kipatsi, impoña aaki apakotawo, apirotakiro okaatzi tzimantawori. ⁿ 9.20 Kantakotachari jaka “ashiro” irijatzzi jiititziri bronce.

⁸ Nokimatzi japiitanakiro jiñaanatana inkitijatzi, ikantana: “Piyaatashitiri maninkari katziyainchari inkaariki iijatzi kipatsiki, payiro iiroka panaryainchari joirikakiri”. ⁹ Ari nokantakiro. Niyaatashitanakiri maninkari, nokamitapaakiri, nokantziri: “Pimpinawo osankinarintsi”. Ipoña ikantanakina irirori: “Jiroka, poyaawo. Owanaa owochanka, irriwaitaki pitsi aririka powatyaaawo, irooma aririka piniyakiro, owanaa oyipishikimi pimotziki”. ¹⁰ Ari nokantakiro, naakiro, nowakawo. Ari okantaka, pochakitaki irriwaitaki pitsi, iro kantacha owanaa oyipishikanakina nomotziki. ¹¹ Ipoña ikantanakina maninkari: “Pinkamantayitiri onkaati awijyimoyitirini atziriiti nampiyitawori tsikarikapaini. Pinkamantayitiri iijatzi pinkathariiti”.

Apiti kinkithatakaantaniri

11 ¹ Ipoña ipaitakina apaani kotzitsi, nimonkaaminto inaty. Ikantaitana: “Piyaati pimonkaatiro tasorintsipanko, iijatzi taapirimintotsi. Piyotiri iijatzi tsika ikaatzi piyotainchari janta ipinkathatantzi. ² Iiro pimonkaatziro jikokiroki tasorintsipanko. Iro ishinitaitakiniriri pashinijatzi atziriiti, ari impiyotaイヤani maamanitantaniri janta tasorintsinampsiki. Ari awijyiri inkaati 42 kashiri osamaniti.^p ³ Aripaiti, notyaanti apiti kinkithatakotinari, iriitaki kinkithatapaakironi awijayitatsini, onkaati 1260 kitijyiri inkinkithatakotina. Inkimitakotanyaari ikanta ikithaayita owashiritakotariri kaminkari”.

⁴ Jirikaiti apiti kinkithatakaantaniri, iri jojyakaawintaitakiri pairani apiti inchato, irijatzi jojyakaawintaitakiri apiti jootaminto Pawa pinkathariwintziriri kipatsijatzi.^q ⁵ Intzimirika kowatsini jimaamanitiri jirika apiti kinkithatakaantaniri, ari ishitowanaki ipaantiki paampari, japirotakiri kisaniintziriri. Ari inkantyaari maawoni kowawitachani jimaamanitiri, ari inkamaki. ⁶ Jirika kinkithatakaantaniri ontzimimotiri ishindsighta. Ari inkantakaatyawo irirori iiro oparyaagai inkani irojatzi jimonkaatantanyaawori ikinkithatakaantzi. Ari onkantaki impiyiro iraantsi jiñaapaini. Ari onkantaki ontzimi oitya pomirintsitzimowaityaarini isaawijatzi. Ari japiipiintiro okaatzi ikowiri irirori. ⁷ Aririka onthonkapaatyta ikinkithataki, ari ishitowanakiri kowiinkari piratsi impoñaatyawo omooki inthomaintapirotsirs, jimaamanitapaakiri apiti kinkithatakaantaniri,

^o 10.11 Ikantakoitziri jika “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzi ikantaitsitari ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini. ^p 11.2-3 Kantakotachari jika “42 kashiri” irojatzi oyawori ikantaitakiri “1260 kitijyiri”. Irootaki kantakotachari awijaniintanaki mawa osarntsi osamaniti. ^q 11.4 Kantakotachari jika “apiti inchato” irootaki “olivo”.

irojatzi jowamaantatyaaariri.⁸ Jookanakiri jowamaani aatsiki saikatsiri janta antawoiti nampitsi, tsika ipaikakotajaantaitakiri pairani Iwinkathariti. Iro ojyakaawintachari janta “Sodoma” ipoña “Egipto”.⁹ Iiro ishiniitziri inkaititiri jowamaani, ari awijaniintanakiri mawa kitijyiri onkaati osamaniti jaminaminthaitiri. Inthontya jiñaayitiri ikaatzi nampiyitawori tsikarikapaini.^r ¹⁰ Antawoiti joimoshirintya kipatsijatziiti, impashitawakaayitya oyitarika. Kimoshiri inkantayitya jowamaitakiri apitiroiti kinkithatakananaki kimaatsitakaayitakariri kipatsijatziiti.

¹¹ Iro kantacha, awijaniintanaki pashini mawa kitijyiri, itasonkairi Pawa jirikaiti, añaayitai. Ipoña ipirintaa. Owanaa ithaawaitanaki jiñaitakiri ipiriintaa. ¹² Ikimaitaki shintsiri ñaantsi inkitiki, ikantaitaki: “Patiiti jika jinoki”. Jomapokashitanaka itzinaantanaawo minkori. Ari jiñaawairi maawoni kisaniintawaitakiriri. ¹³ Ari otziñaanakari antawoiti kipatsi, iro apirotiromi nampitsi, ikamayitaki ikaatzi 7000 atziri. Iriima kaari kamatsini, ikantayitanaki: “Imapiro otzimi ishintsinka Pawa saikatsiri inkitiki”.^s

¹⁴ Iro awijawitaka apiti ikantaitaki “jiijowí!” Iro kantacha, irootaintsi jiñaitiro mawatatsini.

Iwiyaantawori tyootaantsi

¹⁵ Ipoña ityootanaki iwiyaantawori maninkari, ari ikaimaitanaki shintsiini inkitiki, ikantaitzi: “Iroñaaka impinkathariwintantai Awinkathariti kipatsikinta. Ari impinkathariwintantai Cristo, itzimi jotañaantakiri Pawa, ari inkantaitatyaaani impinkathariwintantai”. ¹⁶ Ari jotzirowaiyanakan 24 Antaripiroriiti, ithaamintawintanakari Pawa, ¹⁷ ikantaiyini: “Pawá, Pinkatharí, Shintsipirorí, irokataki añaagatsi iroñaaka, pitzimita iiroka pairani, irootaintsi pimpiyi. Owanaa nompaasoonkitimi, tima pimatakiro poñaagantziro pishintsinka, pipinkathariwintantzi. ¹⁸ Pairani owanaa ikisaniintakimi atziriiti, iro kantacha iroñaaka, monkaatapaaka poñaagantyaariri piyatsimanka, powasankitaayitairi kamayitaintsiri, paproyitairi owamaantayitaintsiri. Aripaiti pimpinayitairi Kamantananiiriiti pompiratani iiroka, ari pinkimitaakiri oitishiritaari pairyayitairori piwairo ipinkathayitaimi, maawoni pimpinayitairi pitanatyaaari antariiti irojatzi iryaaniiti, maawoni”.

¹⁹ Ipoña ashitaryaanaka itasorintsipankoti Pawa janta inkiliki, koñaawaitanaki tasorintsinaki tsika jotitakoitziro kajyaakaawakaantsi.

---

^r 11.9 Ikantakoitziri jika “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzi ikantaitsitari ikaatzi iyoshiyyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini. ^s 11.13 Ikantaitziri “otziñaanaka antawoiti kipatsi”, tsika otzimi 10 pankotsi, opookanaki apaani. Ari okantakari maawoni nampitsi.

Antawo ookathatanaka, ontziñaanaka kipatsi, paryainkatapaaki antawoiti jiriniki.

Tsinani ipoña noonki

12

¹Opoña okoñaatanaki inkitiki aamparyaantsi. Noñaatzi apaani tsinani, ojyawaitakari ooryaatsiri okithaatakari, iri kashiri okatziyantaka. Amathaitakotakari ikaatzi 12 impokiro.^t ²Omotzitatzi jiroka tsinani. Owanaa okaimakaimawaitaki okimaatsita ontzimaaniti. ³Opoña okoñaatanaki inkitiki pashini aamparyaantsi. Noñaatzi apaani noonki, kityonka ikantaka. Tzimatsi 7 iito, ipoña 10 ichii. Jamathaiyitakiro iito. ⁴Ijyiki impokiro jataantakari itzinko, iro japirotirim kajyitani inkitiki ikaatzi tzimayitatsiri impokiroiti. Ari ipokashitapaakiro tsinani, ikowi jowitsityaawo iinchaanikiti aririka intzimapaaki. ⁵Okanta otzimaanitaki tsinani, shiramparyaaniki jinatzi. Iriitaki jiwatantyaarini atziriiti jashirokotziti. Omapokashitaka jagaitanakiri isaikaki Pawa isaikamintoki. ⁶Okanta tsinani shiyanaka iroori otzishimashiki. Ari jiwitsikinro Pawa tsika onampityaawo, onkaati 1260 kitijiyiri intziyaitiro.

⁷Aripaiti otzimaki owayiritaantsi inkitiki. Iriitaki Miguel itsipayitakari imaninkariti. Iri jowayirita noonki itsipayitakari imaninkariti irirori. ⁸Iro kantacha jirika noonki, tii otzimapirotsi ishintsinka, jotsiroryaitakiri inkitiki. ⁹Ari itsipatsitakari imaninkariti jotsiroryaitakiri. Jirika noonki jotsiroryaitakiri, iri iitachari “Kamaari”, jiita ijatzi “Satanás”. Iri kowatsiri jamatawitiri maawoni atziriiti ikaatzi nampitawori kipatsiki. ¹⁰Nokimataitatz iñaawitanaintsiri shintsiini inkitiki, ikantzi: “Jitatainakawo ipinkathariwintantzi Pawa, jitatainakawo joñaagantziro ishintsinka, jowawijaakotantai. Jitatainakawo iijatzi Cristo jashitantaa. Tima aritaki jotsiroryaakiri thawitakotapiintakiriri Pawaki jiitatziri ‘iyikiiti’. ¹¹Iro kantacha jirikaiti jiitatziri ‘iyiki’ joitsinampagairi kamaari, tima aritaki ikamawintairi Oijya, kapatheinka ikantaka ikamaki. Iro joitsinampaantaariri iijatzi ikinkithatairo iñaantsi, jominthataawo irirori inkamawintairi Cristo. ¹²Irootaki, pinthaamintantyaari iirokaiti inkitijatzi. Inkantamachiitimi iirokaiti kipatsijatzi, iijatzi inkaarijatzi, tima katsima ikantanaka kamaari jotsiroryaitakiri, jiyozi yotakotapaaka kapichiini”.

¹³Ikanta jiñaakiro noonki jotsiroryaitakiri kipatsiki, jitanakawo ikimaatsitakaawitanakawo tsinani owayantakiriri shiramparyaaniki. ¹⁴Iro

^t **12.1-17** Kantakotachari jaka “tsinani”, iriitaki ojyakaawintachari Judá-mirinkaiti.

Kantakotachari “otomiyaaniki”, iri ojyakaawintachari Jesucristo. ^u **12.4** Jiroka kantakotachari jaka “kajyitani inkiti”, aririka ankotaryiromi mawakota inkiti, impoña aaki apakotawo, apirotakiro okaatzi tzimantawori.

kantacha, tzimanaki apiti oshiwanki, iroowaitaki ishiwanki pakitha. Iro aantanari iyaatiro otzishimashiki. Ari jimanapithatakari antariiti maanki. Ari awijaniintanakiro mawa osarintsi osaikawaitzi janta.^v ¹⁵ Ikanta antariiti maanki joimishitowanaki jiñaa ipaantiki, iroowaitanaki antawaani jiñaa. Ikowawita jowiinkiriom aririka oonkakotanatya. ¹⁶ Iro kantzimaitacha, tankanaki kipatsi, oniyaatawakiro jiñaa, ari okanta awijakotantakari tsinani. ¹⁷⁻¹⁸ Ari ikatsimapirotanaki noonki. Jataki jowayirityaari pashini otomiiti jiroka tsinani. Iriiyitaki jojyakaawintaitzi kimisantakirori ikantakaantani Pawa, kamaitanakawori ikinkithatakotairi Jesucristo.

Apiti kowiinkari piratsi

13

¹ Ipoña nokatziyapaaka inkaarithapiyaaki. Noñaatzi ishitowaatapaaki kowiinkari piratsi. Tzimatsi okaatzi 10 ichii, 7 iito. Jamathaitakiro ichiipaini. Tzimatsi josankinaitakiri iitoki, ithainkatasorintsawaitaitzi. ² Jirika piratsi iriiwaitaki kaninari kajyikari. Jojyawaitakari okanta iitzipaini maini. Iroowaitaki ipaanti kajyikari. Ikanta noonki, ipakiri ishindsight sinka jirika piratsi, ñapiro ikantanaka ipinkathariwintantanaki. ³ Okanta apaani iito kimitawaitaka jowamagaitakiyri, iro kantacha iijatzi añaagai. Iyokitzi ikantanaka isaawijatzii, ⁴ owanaa ipinkathaitanakiri, ithaamintawintanakari, ikantaiyini: “¿litama monkaatyarini jirika piratsi? ¿litama kitsirinkirini?” Ari ikimitsitaitanakari iijatzi noonki, ithaamintawintaitanakari, tima iriitaki pakiriri ishindsight sinka jirika piratsi.

⁵ Ipoña jiñaawaitanaki jirika piratsi, ithainkatasorintsawaitanaki. Iriitaki jowaitaki impinkathariti, onkaati osamaniti 42 kashiri impinkathariwintanti. ⁶ Owanaa ithainkatasorintsawaitaki ipairyaminthawaitashitakari Pawa, ipairyaminthawaitashitakawo tasorintsithaanti, ipairyaminthawaitashitakari inkijatzi. ⁷ Jirika thainkatasorintsitaniri, iriitaki owayirityaarini oitishiritaari, inkowi joitsinampairi. Iri jowaitaki impinkathariwintairi ikaatzi nampiyitawori tsikarikapaini.^w ⁸ Owanaa ipinkathatanakiri kipatsijatziiti kaari osankinatakotachani tsika josankinatakoyitaka jiyoshiitakiri pairani jiwiitsikantaitakawori kipatsi, inkaati jañaakaayiitairi, ikaatzi ikamawintayitairi Oijya. ⁹ Kowirori inkimathatiro jiroka, inkimisanti. ¹⁰ Inkaati jomontyaawaitaitiri, ¡Jimatiro! Inkaati owamaantantyaawoni osataamintotsi, ari inkimitaitiri paata irirori jowamaantayiitayaari osataamintotsi. Irootaki joisokirotantyaawori oitishiritaari.

---

^v **12.14** Kantakotachari jika “ari awijaniintanakiro mawa osarintsi”, iro ikantajaantaitziri: “apaani osarintsi, osarintsipaini ipoña kajyitani osarintsi”. ^w **13.7** Ikantakoitziri jika “nampiyitawori tsikarikapaini”, iroatzi ikantaitsitari ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

¹¹ Ipoña noñaaki pashini kowiinkari piratsi ikitawaryaanaka kipatsiki. Tzimatsi apiti ichii, iroowaitaki otapotirimpita ichii Oijya. Jiñaawaitapaaki, ikimitapaakari noonki. ¹² Jirika piratsi otzimimotziri ishintsinka. Irootaki ipasapiyaakariri itakawori piratsi jowamaawiitakari iitoki, ipoña jañagai iijatzi. Ishintsiwintakiri atziriiti impinkathatiri itakawori piratsi. ¹³ Joñaagantapaaki kaari jiñaitapiintaitziri.

Ithonka jiñaayitakiri maawoni atziri jowayiitaki paampari. ¹⁴ Ojyiki kipatsjatziaiti jamatawitantakari ishintsinka ipasapiyaakariri itakawori piratsi itsitokawiitakari iitoki. Ipoña ishintsiwintakiri atziriiti jiwitsiki jojyakaawo itakawori piratsi. ¹⁵ Ikanta jirika piratsi kimitakariri ichii Oijya, itasonkakiri ojyakaawontsi, añaanaki. Kantanaki jiñaawaitzi. Japirotaakiri jowamaayitakiri kaari pinkathatirini.

¹⁶ Ikintakotamakotakaantakiri atziriiti, tiirika jakopiroki. maawoni atziriiti ikintakotakaantakiri, antariiti, iryaaniiti, kowityaawainiriiti, ajyaagantaniriiti, ompirataniriiti, ompirataariiti, maawoni.

¹⁷ Tzimatsirika kaari ikintakoyiitziri, tii ishiniitziri jamanantawaiti, iijatzi impimantawaiti. Irootaki okowantapirotari inkintakoyiitiniri iwairo piratsi maawoni atziriiti. Intzimayiti pashini ikintakoyiitakiniri ojyawitawori iwairo piratsi. ¹⁸ Apaani yotaniri, ari onkantaki inkimathatiro jiroka ojyakawori iwairo piratsi. Tima jiroka ojyakawori iwairo piratsi, irootaki josankinaitziri “666”.^x

Ipampithaani kaatatsiri 144,000

14 ¹ Ipoña napiitakiro naminanai, noñaatziiri Oijya ikatziya janta otzishiki jiitaitziri Sion. Ari itsipayitakari kaatatsiri 144,000 kintakotamakoyitakawori iwairo irirori, iijatzi jashi Ashitariri.

² Nokimatzi poimatanaaintsiri inkikitiki iroowaitaki owaryiinkariti jiñaa, iroowaitaki shintsiri ookathawontsi, iroowaitaki ipiyompiwaitaitzti.

³ Iri pampithagaiyatsini kaataintsiri 144,000 ipinakowintairi Oijya. Itapothaitakiri ipampithaawintziri saikaintsiri saikamintotsiki, ari ikatziyyitakari iijatzi 4 inkitiwiri, ipoña Antaripiroriiti. Iri iyoshiitacha ipampithagaiyakini jirikaiti, tikaatsi pashini matironi impampithairo.

⁴ Jirikaiti kaataintsiri 144,000, kitishiriri jinayitatzi, tii jantayitziro kamaawoyitatsiri imayimpiritiro tsinani. Iriiyitaki oyaatapiintakiriri Oijya tsikarika ikinayitzi. Iriiyitaki jitakari jashitaari Pawa, irijatzi jashiyitakari Oijya. ⁵ Tii inthiyyapaantitya, tii otzimawaitzi iyaaripiroshirinka oitya inthawitakoitiriri isaiki Pawa.

^x **13.18** Kantakotachari jaka, tima maawoni letra josankinatantari Heber-paanteri ipoña Grecia-paanteri, kantatsi inkimitakaantaitiro número. Okimitaty jiroka: a=1, b=2, c=3, ari okantayita maawoni. Aritaki okantaki ayoyitiro wairontsipaini aririka apatotiro letra-paini. Irootaki kantakotachari iijatzi jaka.

Ikamantantakiri mawa maninkari

⁶ Ipoña noñaaki jaapaaki inkitiki pashini maninkari, ikinkithatakapakiri kipatsijatzi ikaatzi nampiyitawori tsikarikapaini. Ikinkithatakapakiniri kantaitachari Kamiithari Ñaantsi.^y ⁷ Ikaimapaaki shintsiini, ikantzi: “Pimpinkathatiri Pawa. Pinthaamintawintaiyaari. Tima irootaintsi jaminakoitairi maawoni jantayitakiri. Irootaki pinthaamintawintantyaariri, witsikakirori inkiti, kipatsi, inkaari, ijatzji jiñaapaini”.

⁸ Ipoña ipokapaaki pashini maninkari, shintsiini ikaimapaaki, ikantzi: “Japathakiroryaitakiro antawoiti nampitsi Babilonia. Japiroitakiri atziriiti nampitantawori, aakowintawori imayimpiriwaitaki. Tima ikaimashiriyitakiri pashinijatzi atziriiti jimatakotiri okaatzi jantayitakiri irirori. Okimiwaitakawo ishinkitatiyirimi okanta imayimpiritakaantakariri”.

⁹ Ipoña ipokapaaki pashini maninkari, ikaimapaaki shintsiini ikantzi: “Itzimayitzirika pinkathatakiriri piratsi, pinkathayitakirori ijatzji jojyakaawo, kintakotamakoyitakawori iwairo, jakoki, ¹⁰ irijatzitaka inkisaniintayitiri Pawa. Onkimiwaitaiyaawo jojyitaatyirimi piyantatsiri. Antawoiti inkimaatsitakaayitaiyaari intagairi, jatsipitaiyaawo kachaari, kitrimoito onkantanaty, owanaa oshitzinka. Ari jiñaayitairi maawoni maninkariiti tasorintsitaintsiri, ari jiñiri ijatzji Oijya. ¹¹ Ari inkantaitatyaaani inkimaatsitaiyaawo kachaari, kituijiriki ijatzji tsiniripaiti, iiro otsiwakaajaitzi kapichiini. Ari inkimitagaiyaari maawoni pinkathatakiriri piratsi, pinkathatakirori jojyakaawo, kintakotakawori ijatzji iwairo”.

¹² Irootaki inkamaitantyaawori jamawiwainiti ikitishiritakaitairi ikimisantairi Jesús, jimonkaatapiintairo ikantakaantziri Pawa.

¹³ Nokimatzi jiñaawaitanaki apaani inkitijatzi, ikantzi: “Posankinatiro jiroka: Aririka inkamayiti ikaatzi jashitaari Awinkathariti, kimoshiri inkantaiya”. Irojatzi ikantanakiri ijatzji Tasorintsinkantsi, ikantzi: “Imatyata, tima tii okowajaanta iroñaaka iñaashintsishiriwaitaiya, aña kamiitha jimakoryaawaiti, jinintaawaitapaawo okaatzi jantawintakiri”.

Joiipataitziri kipatsiki

¹⁴ Opoña okoñaatapaaki kitamaari minkori, noñaatziiri isaikaki kimitakariri Itomi Atziri. Jamathaitakari oro, joirikaki thoyimpiminitatsiri kotsiro. ¹⁵ Ipoña ishitowanaki tasorintsipankoki

---

^y 14.6 Ikantakoitziri jaka “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzi ikantaitsitari ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

pashini maninkari, ikaimotapaakiri shintsiini saikantsiri minkoriki, ikantziri: "Sampainkataki pankirintsi, poyiipatantyaawo piyotsiroti".

¹⁶ Ikanta jirika saikantsiri minkoriki, itotantakawo iyotsiroti, joyiipatantaki kipatsiki.

¹⁷ Ikanta pashini maninkari saikantawori tasorintsipango janta inkitiki, shitowanaki irirori, irojatzu joirikaki thoyimpiyaanikiini kotsiro.

¹⁸ Ari ishitowanaki pashini maninkari ipoñaanakawo taapirimintotsiki. Jiyaatashitanakiri jowayitakiri inkimpoyairi paampari. Ikaimotanakiri shintsiini pashini oirikakirori kotsiro, ikantziri: "Pinchikayitiro kithokiyitaintsiri kipatsiki, aritaki irakayitaki".^z ¹⁹ Ari jimatakiro maninkari, ichikakiro kithokiyitaintsiri kipatsiki, ipiyotakiro inchatonaaki, inkawirinkaitiro. Okaatzi ojyakaawintari piyantatsiri imiriitari, iro ikajyaakaakiriri Pawa maawoni iiisanintani. ²⁰ Okaatzi ojyakaawintari inchatonaa irootaki othapiki nampitsi tsika jowamaantaitaki.

Ojyakaawintakiri ikawirinkaitakiri, iro iriraani kamayitaintsiri.

Tima ojyiki iraantsi shitowaintsiri opamankanakiro nampitsi. Ari imonkaatakarri ipaantiki mora iwiyaiya ochiinkaatzu iraantsi. Jataki intaina onkaati onkaati 300 kilómetro.^a

Maninkariiti amironi paata 7 owasankitaantsi

15 ¹Ipoña noñaaki pashini aamparyaantsi inkitiki. Kamiitha okantaka, owanaa niyokitziwintanakiro. Tzimatsi ikaatzi 7 maninkari. Iriiyitaki nashiyitakawori jowasankitaantayitaki. Timo okaatzi jantayitakiri maninkari, ari imonkaatari jiñaitziro iyatsimanka Pawa.

²Ari noñaaki iijatzi inkaari, okimiwaitakari ñaawontsi. Iro kantacha morikathanthaataki jiroka inkaari. Ari ikatziyayitakari oitsinampaakiriri kowiinkari piratsi, joirikayitakiro iwiyompiminto ipawairiri Pawa. Iriiyitaki kaari pinkathatironi jojyakaawo piratsi, kaari kintakoyityawoni iwairo. ³Iro ipampithagaiyirini jirikaiti ipampithaakiri pairani Moisés-ni. Jiitaitziro "Iwampithaani Oijya", okantzi:

Nowinkathariti Pawá, Shintsipirotatsiri,

Kamiitha pantakiri, iyokitzi nokanta.

Pantapiintakiro iiroka tampatzikari, tima piñaanitawo tyaaryoori.

Iiroka pinkathariwintairiri atziriiti.

⁴¿Iroma itzimi iitya pinkathataimini, iitya thaamintawintaimini, iitya paairyaironi piwairo?

Apaniroini iiroka pitasorintsitzi.

^z **14.18** Kantakotachari jaka kithokiyitaintsiri, okithoki "uva" inayitatzi.

^a **14.20** Okaataki iyaataki 300 kilómetro, iro kimitakawori aririka aniti onkaati 7 kitijiyiri, iilorika onkaati 8 kitijiyiri. Irootaki ikantaitziri 1600 estadio.

Iiroka impokashiyitai atziriiti, ipinkathayitaimi.

Tima aritaki poñaagantakiro owanaa okamiihataki pantayitakiri.

⁵Opoña noñaaki inkikitiki tasorintsipango, ashitaryaanaka tasorintsisagaakipirori. ⁶Ari ishitowanakiri tasorintcipankoki 7 maninkariiti intzimi owasankitaantatsini. Kitamaaniki okantayitaka iithaari, shipakiryaapirowaitaki owaniinkataka. Jowathakichopiniitakari oro. ⁷Ikanta apaani inkitiwiri kaatatsiri 4, ipayitawakiri maninkariiti apaani pamoko. Kimiwaitaka janta pamokoki, ari ojaikitimi iyatsimanka Pawa, kantaitachari inkañaanitai. ⁸Kachaaryiinkatanaki tasorintcipango, okantakaakawo jowaniinkawo Pawa ijatzti itasorinka. Tikaatsi kantironi intyi tasorintcipankoki irojatzti onthonkantapaatyaaari jowasankitaantaki maninkariiti.

Pamokopaini ojaikitaka katsimataantsi

16 ¹Nokimatzi inkikitiki, ita ñaanatanakiriri 7 maninkariiti, ikantziri: “Piyaati pisakotiro kipatsiki okaatzi jaikitaintsiri 7 pamokoki kimitakawori iyatsimanka Pawa”.

²Ari jitanakawo apaani maninkari isakotakiro kipatsiki jaikitaintsiri iwamokotiki. Ari omapokashitanakari ipathaawaitanaki antawoiti ikaatzi kintakotakawori iwairo kowiinkari piratsi, ikaatzi pinkathatakirori jojyakaawo.

³Ikanta pashini maninkari isakotakiro inkaarimashiki jaikitaintsiri pamokoki. Okimitanakawo iraantsi inkaari, japirota ikamaki saikantawori.

⁴Ikanta pashini maninkari isakotakiro jiñaamashiki, oyaapiyaaki jiñaatinimashi jaikitaintsiri iwamokotiki. Okimiwaitanakawo iraantsi jiñaapaini. ⁵Nokimatzi jiñaawaitanaki maninkari jowayiitakiri inkimpoyaawintiri jiñaawiri, ikantanaki: “Tasorintsí, ikaatzi añaatsiri, jañiitaka pairani, tampatzikashiriri pinatzi iiroka, tima iiroka aminakotaironi kamiithaini jiroka. ⁶Tima ikaatzi owamaayitakiriri otishiritaari, ikaatzi kaphathainkatakaakiriri Kamantantaniriiti jowamaayitakiri, iriyitaki miriyityaawoni jiroka iraantsi. Tima iro ikowatzii”. ⁷Ipoña nokimaki jiñaawaitanaki pashini janta taapirimintotsiki, ikantanaki: “¡Ariwí! Nowinkathariti Pawá, okaatzi pikowakiri pantiro tampatzika okantayitaka. Tyaaryoori inatzi”.

⁸Ikanta pashini maninkari, isakotakiro ooryaatsiriki jaikitaintsiri iwamokotiki. Jomapokashitanaka ooryaatsiri jotsiyankiri atziriiti.

⁹Antawoiti jotsiyakiri atziriiti ooryaatsiri, ari ipoñaanakari ithainkatasorintsiwaitanaki, jookimowaitashitanakari Pawa, ashitarori ishinsinka, owasankitaantatsiri. Tii okantzimoshiritari impiyashiriyitai, impinkathatairai Pawa.

¹⁰Ikanta pashini maninkari, isakotakiro tsika ipinkathariwintantzi piratsi jaikitaintsiri iwamokotiki. Antawoiti otsiniritanaki. Antawo

jashironkaayitaka atziriiti janta, jatsikawaitakiro inini ikimaatsiwaita.

¹¹ Ari ithainkatasorintsiwaitanaki, ikijyimawaitanakiri Inkitijatzi Pawa, tima ojyiki ikimaatsiwaitaka, ojyiki ipathaawaitaki. Iro kantacha tii jowayaantzimaitawo iyaaripironka.

¹² Ikanta pashini maninkari, isakotakiro antawaaki jiñaa Eufrates jaikitantsiri iwamokotiki. Omapokashitanaka opiryaatanaki. Kantatsi imontyaayitapaaki pinkathariyitatsiri tsika ishitowapiintzi ooryaatsiri, jowayiritya. ¹³ Ipoña ishitowanaki piyari ipaantiki noonki. Ishitowanaki iijatzti piyari ipaantiki piratsi, ari okimitakari ipaantiki thiiyinkari kamantantaniri, ishitowanaki piyari. Ikaatzi piyari shitowayitapaintsiri, iriiwaitaki majyiro, ¹⁴ kantatsi jantayitiro kaari jiñaitapiintzi. Ithonka jiyaatashitakiri ikaatzi pinkathariyitatsiri kipatsiki. Jiñaantakaayitakari jowayiritakaiyaari, impiyapaititakirika Pawa shintsipirotatsiri. ¹⁵ (Pamini, nonkimitapaiyaari koshintzi aririka nompiyai. Kimoshiri inkantya itzimirika aamagaiyaanani, kimitakariri owirori okaakiini iithaari inkini inkithaanatanataawo, iiro ishiyamirikitantanaka, jowaañitairi.) ¹⁶ Ipoña jirikaiti piyari, japatoyitakiri pinkathariiti janta oita “Armagedón”. Iñaani inatzi Heber-paantiri jiroka Armagedón.^b

¹⁷ Ikanta iwiyaantapaakawori maninkari, isakotakiro tampiyainkaki jaikitantsiri iwamokotiki. Ikimaitatzi kaimanaantsiri tasorintsipankoki, osaiki saikamintotsi, ikantaitzi: “¡Ari othonkapaaka!” ¹⁸ Ari jiñaitakiro oporikanaki ookathawontsi, ikimaitakiro antawoitoi ontziñaanaka kipatsi. Tii jiñaitapiintziro kimitakawori jiroka ontziñaantsi, irojatzi pairani owakiraa itzimayitantanakari atziriiti kipatsiki.

¹⁹ Okanta antawo nampsitsi, mawakota okantanaka otankanaki. Ari apirotakari iijatzti opookanaki nampsitsiiti tzimayitatsiri kipatsiki. Ari inkinkishiritakoitanataawo awijyimotirini Babilonia-jatzi, imirityaawo “imashirinka Pawa”, okimitakawo piyantatsiri. ²⁰ Ari apirotakari maawoni othampishi, tii jiñaitairo. Ari okimitakari iijatzti otzishipaini.

²¹ Ari oparyaapaaki tinayitatsiri jiriniki, awitsinaayitapaakiri atziriiti. Iikiromaitaka jiyaatakaanakitziro ithainkatasorintsiwaitanaki, ikijyimawaitantanaki ikimaatsiwaitaka ojyiki.^c

Jowasankitaitziro kimitakawori antawo mayimpiro

17 ¹ Ipoña ipokashitapaakina apaani maninkari kaataintsiri ⁷ joirkayitakirori iwamokoti, ikantapaakina: “Pimpoki, piñiiro tsika inkantaitiri jowasankitaayiitiri atziriiti, tima ikimitakawo apaani mayimpiro saikathapiyatantakawori oponkityaamashiki

^b **16.16** Kantakotachari jaka “Armagedón”, iro janta tsika jowayiritapiintaka pairani Judá-mirinkaiti. ^c **16.21** Kantakotachari jaka “tinayitatsiri”, iro ikantaitziri iijatzti “apaani talento”, irojatzi ikantaitairi iroñaaka “40 kilo”.

jiñaa".² Jiroka kimitakawori mayimpiro, kimiwaitaka iroomi imayimpiriyitakimi ikaatzi pinkathariwintantatsiri nampitsiitiki. Okimiwaitakawo iijatzi, apirotakirimi oshinkiyitirim ikipatsijatziti.³ Ipoña jaashirinkatanakina otzishimashiki. Ari noñaakiro apaani tsinani otyaakaakari kityonkari piratsi, okaatzi 7 iito, 10 ichii. Tzimatsi wairontsipaini osankinatainchari iwathaki, ithainkatasorintsiwaitaitzi.⁴ Okityonkamawotatzi okithaatakari jiroka tsinani, opitzirishimawotaki iijatzi. Kamiitha jowaniinkayiitantakawo oro, ipoña poriryaatatsiri mapiki. Oirikanakitaki jiwitsikatziri oro. Kimiwaitaka ari ojaikitakimi oyaaripironka, iijatzi omayimpirinka.⁵ Tzimatsi osankinatainchari otamakoki, kaari ikimathawiita pairani, okantzi: ANTAWO BABILONIA, ANTAWOITI MAYIMPIRO, KISANIINTAPIROTAAWO KIPATSIKI.⁶ Naminapirotanakiro jiroka tsinani, aña oshinkitatyaawo iriraani oitishiritaari ikaatzi jowamaayiitakiri. Iriraani iijatzi ikaatzi jowamaayiitakiri ikinkithatakotanakiri Jesús. Ikanta noñaakiro jiroka, iyokitzii nokantanaka.

⁷Ipoña ikantana maninkari: “¿Litama iyokitziitakaantzimiri jiroka? Ari nonkantakimi oita ojyakaawintachari, tii jiyotakowiitawo pairani jiroka tsinani, iijatzi jirika piratsi otyaakaakari, ojyikitatsiri iito, iijatzi ichii.⁸ Itzimitaka pairani jojyakaawintaitziri piratsi, tii jiñaitziri iroñaaka, iro kantacha irootaintsi ishitowi impoñaatyawo omoonaki inthomaintapirotatsiri. Impoñaashitatya jowamaayiitakiri. Jirikaiti kipatsijatz, kaari osankinatakotachani pairani jiwitsikantaitakawori kipatsi, iyokitzii inkantiri piratsi. Tima iiro ikimathatziro oita kantakotachari: ‘Itzimitaka pairani, tii jiñaitairi iroñaaka, irootaintsi impiyaki’.⁹ Imatantyaari inkimathaitiro jiroka, okowapirotaya ontzimi yotanitaantsi. Kaataintsiri 7 iitontsi otyaakaakari tsinani, iro ojyakaawintacha 7 otzishi.¹⁰ Tzimaki pairani ikaatzi 7 pinkathariwintakirori janta. Aritaki joitsinampagaitaki ikaatzi 5 pinkathari. Tzimatsi apaani pinkatharitatsiri iroñaaka. Iriima pashini, intzimi pinkatharitatsini, tikiraaminta itzimaajaitzi. Jirika iwiyaantyaawoni kapichiini impinkathariwintantapainti, iiro osamanipirotzi.¹¹ Jirika piratsi tzimitachari pairani, kaari jiñaitzi iroñaaka, pashini jinatzi, iriitaki kaatapaintsini 8. Iro kantacha, ari jojyawitapaatyari pashini kaataintsiri 7 pinkatharii. Ari japirotzimaitatayari.¹² Irooma kaataintsiri 10 chiitsi,

^d 17.5 Tzimayitatsi kantatsiri jiroka “Babilonia”, irootaki nampitsi Roma. Tima iro inaaniyitakari imananikiini pairani kimisantzinkariiti, ikinkithatakotziro jiroka Roma, ikantzi: “Babilonia”. Paminiro iijatzi janta 1 P. 5.13. ^e 17.9-10 Tzimayitatsi iiyitzirori nampitsi Roma, ikantaitzi: “Roma, inampitsiti 7 pinkatharii”. Ikantaitzi iijatzi: “Roma, onampitawo 7 otzishi”.

irijatzi ojyakaawintziri pinkathariiti, kaatatsiri 10. Tikiraata ipinkathariwintantayitzi irirori. Tima aririka impinkathariwintantanaki piratsi, iriiyitaki intsipayityaari impinkathariwintanti. Iiro osamanipirotzimaita, apa ishirinkapaintya kapichiini ooryaatsiri.

¹³ Jirikaiti pinkathariiti jakakotawakaiyaawoni jantiri. Pinkatha inkantiri piratsi, iiro ipiyathawaitari. ¹⁴ Owanaa jowayiriminthatyaa Oijya. Iro kantacha jirika Oijya, iriitaki oitsinampaantatsini. Tima iriitaki ompirayitari ikaatzi ompirayitantachari. Iriitaki pinkathariwintziriri pinkathariwintantatsiri. Iriitaki intsipayitaiyaari irirori, ikaatzi ikaimashiriyitairi, jiyoshiyitakiri, ikaatzi oisokirotakariri”.

¹⁵ Ipoña ikantakina iijatzi maninkari: “Jiroka oponkityaamashi jiñaa osaikathapiyaatantakari tsinani, iri ojyakaawintachari atziriiti piyoyitainchari tsikarikapaini.^f ¹⁶ Jirikaiti atziri saikantawori 10 nampitsi, ojyakaawintakari 10 chiitsi, ari inkisaniintanakiri saikantawori nampitsi ojyakaawintakari tsinani. Ari inkimitaakiro iijatzi piratsi owanaa inkisaniintanakiro. Onkimiwaityaawomi jaatonkoryaatziromi tsinani, jowawathawaitatyaaawomi, intaawaitakiromi. Tima japirotaakiro nampitsi ojyakaawintakari tsinani. ¹⁷Iriitaki Pawa kantakaawori akakotawakaantawori antayitantakawori jiroka. Irrijatzi kantakaawori ikimisantantakariri piratsi. Irootaki jantaitiri, irojatzi imonkaatantatyaa ri ikantakiri Pawa. ¹⁸Ari okantakari, tima jiroka tsinani iro ojyakaawintacha antawo nampitsi. Tima ikaatzi saikantawori nampitsi, ipinkathariwintawitakari nampiyitawori pashini nampitsiiti”.

Japathakiroryaitakiro Babilonia

18 ¹Ikanta othonkapaaka jiroka, noñaatzi ijyaawiinkapaaki pashini maninkari. Otzimimotziri irirori owanaa ishintsinka, ojyiki jowaniinkawo. Joorintapaakiro kipatsi. ²Ikaimapaaki, ikantzi: “Japathakiroryaitakiro antawo nampitsi Babilonia. Apa inampiyitaawo iroñaaka nashiwaiyitachari piyari janta, tii ishiniitairi ishitowi janta. Ari ikimitagaitakiri iijatzi nashiwaiyitachari tsimiri ipinkaitziri owapiintakariri kaminkari. ³Tima atziriiti ikaatzi saikantawitakawori nampitsi ojyakaawintakari tsinani, ajyaagantapirowaiwitaka, jiyompariwitapiintakari atziriiti saikayitatsiri pashiniki nampitsi. Ikaimashiritakiri atziriiti jojoyakotaiyaari ikantayiwita iriroriiti, apa ikowapiroytziro ajyaagawontsi, inintashiminthawaitari iijatzi. Iro opoñaantari iñaayitakiro tii ikinataari Pawa, ikimiwaitakawo okanta tsinani mayimpiro. Irootaki ojyantakawori ishinkitatyiyyaawomi

^f **17.15** Ikantakoitziri jaka atziriiti “piyoyitainchari tsikarikapaini”, irrijatzi ikantaitsitari nampiyitawori tsikarika, ipinkathariwintatziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

ajyaagawontsi, iro jantayitantakawori kimitawori mayimpiritaantsi”.

⁴Ipoña nokimaki japiitanakiro jiñaawaitanai inkitijatzi, ikantzi: “Ajyininká, iiro pitsipatari saikantawori nampitsi ojyakaawintakari tsinani, pitsipataarikari jowasankitaayiitairi. ⁵Tima Pawa, ikinkishiritziro iyaaripironka ikaatzi tsipatakari, kimiwaitaka ontzinagaatyamaa iyaaripironka inkitiki, ari opiyotakari. ⁶Pimpiyakowintaiyaari, papiipiintiri powasankitairi. Tima okaatzi ojyakaawintachari omiritakaakariri tsinani shinkitantsiri, poipiyniro iroori, tontaaki pinkantakiro oyipiyanka. ⁷Aminaashiwaitaka iroori okantapiintzi: ‘Naaka pinkathawo, iiro iñaitana nashironkaawaitya nonkimitakotaawo kamatsiri oimi’. Tima ojyiki okantakaapirowaiwintakawo owaniinkatani, aakowintakawo omayimpirowaitaki. Irootaki oñaantyaawori iroñaaka onkimaatsipirotaiya. ⁸Irootaki omapokantaiyaari jowasankitagairo apaaniki kitijyiri, ari omantsiyataki, onkimaatsiwaitaiya, ojyiki ontajyaaniintawaitai, ompoña intagaitairo. Iriitaki mataironi Awinkathariti Pawa jowasankitagairo. Tima otzimimotziri irirori ishintsinka.

⁹Aririka iñaayiitakiro oyachaalinka ontagaiya nampitsi ojyakaawintakari tsinani, owanaa jowashirikitakotaawo, jiraakowaityaawo pinkathariiti, tima iri tsipayitakari saikantakawori jantayitakiro okaatzi ojyayitawori mayimpiritaantsi. ¹⁰Intaina inkatziyaki iriroriiti inthaawantaiyaawo jowasankitaitakiri, inkantaiyini: ‘Ikantamachiitziri nampitawori Babilonia-ki! Iroopirowaiwitaka nampitsi. ¿Okatzimatakima jowasankitaitakimi? Tikiraaty ishirinkapirotaajaitzi ooryaatsiri.

¹¹Ari inkimitatyari ikaatzi jiyomparitapiintakari, owanaa jowashiriniintakotaari, jiraakowaityaari, tima tikaatsi jiyomparitaiyaari. ¹²Tima iri jiyompariwitapiintakari ir-oro-ti, iiрикити, poriryaa riimapini, nashiwaiyitachari kithaarintsi, kitamaamawori, pitzirishimawotatsiri, kityonkamawopirotsiri, karinthamawotatsiri. Tzimayiwitacha ojyawori santari. Tzimayiwitacha jiwitsikani ipothoyitakiri kamiithaini, chiitsi, inchakota pinayitachari, ashira, mapi. ¹³Tzimayiwitacha mitaki, tzimayiwitacha nashiwaitachari kasankaari, tzimayiwitacha imiriitari, tzimayiwitacha owaaki inchato kimitariri yiinkantsi, tzimayiwitacha opani jowayiitari, tzimayiwitacha i-vaca-ti, joijyati, imorani ishiyakomintotari, tzimayiwitacha jompiratanipaini ijatz. ¹⁴Ari othonkapaakari chochoki pinintapiintsitakari. Tii otzimayitai ajyaagawo pikowapiintakiri, ari okaatapaaki owaniinkata.

¹⁵Intaina jaminakotairo jiyomparitapiintari, thaawa inkantya iiro itsipataayiitziri jowasankitagaitakiri. Antawoiti jiraakotaari jowashirikitakotanatyaa. ¹⁶Inkantaiyini: ‘Ikantamachiitziri nampitawori janta! Iroopirowaiwitaka nampitsi. Tzimayiwitacha ojyiki iroopirori kitamaamawori

imanthaki, pitzirishimawotatsiri, iijatzi kityonkapiromawotatsiri. Tzimayiwitacha ojyiki ir-oro-ti, imapini poriryaayitatsiri.¹⁷ Apa ishirinkaniintanaka kapichiini ooryaatsiri, ari japiroitakiro antawo ajyaagawo'. Ari ikimitakari saikayitaintsiri jamaatakomintoki, intaina ikatziyayitaka jaminakotziri tsika ikanta japiroitakiri. Ari ipiyotaiyakani ikaatzi antakoyitziro jamaatakominto, itsipayitakari ikaatzi otitantawori.¹⁸ Ikanta jiñaakiro oyachaarinka nampitsi otagaa, owanaa jiraakotakawo, ikantayitzi: 'Tikaatsi pashini nampitsi kimitaiyaawoni jiroka iroopirowita'.¹⁹ Antawoiti jowashiriniintaka, ikantaiyakini: 'Ikantamachiitziri ikaatzi nampitakawori janta. Tima ajyaagantayiwitakai aakaiti aayitapiintakiro ajyaagawontsi amataakomintoki. Tima apa ishirinkapainta kapichiini ooryaatsiri, ari japiroitakiro'.²⁰ Irooma iirokaiti inkitijatzi, oitishiritaariiti, otyaantapiroriiti, kamantantaniriiti, ontzimattyii pinkimoshiriyiti, tima ikamantsitayitakai Pawa iro jowasankitaantakariri saikantawori antawo nampitsi, ipiyakowintaiyatiyizimi iirokaiti'.

²¹ Ikanta apaani maninkari tzimatsiri ishindsight, jaaki antawo mapi, jookakiro inkaariki, ikantzi: "Nokimitaakiro nookakiro antawo mapi, ari nonkimitaakiro iijatzi antawo nampitsi Babilonia. Ari ompiyaari, iiro jiñaitairo. ²² Iiro ikimaitaimi pimpampithai, onkamiñainkati piwyompimpinto, pisonkari, iijatzi pityoori. Iiro jiñaitaimi pikaatzi piwitsikayitziro tsikarika oiyitari. Iiro ikimaitairo ompoimati pitoonkaminto. ²³ Iiro jiñaitairi imporikai pootaminto. Iiro jiñaitaimi paawakaiya. Ari okaatapaaki maawoni jiroka, tima ojyiki poitzipinashiriyitakiri pashinijatzi atziriiti, kimiwaitaka pinkisamynthatayiirimi. Tima antawoiti ishindsightaka ikaatzi yomparitapiintakamiri. ²⁴ Iriitaki owatsinawaitakiriri pashinijatziiti, ikapathainkatakaawaitakiri Kamantantaniriiti. Ari ikantakiri maawoni oitishi ritaari".

Ithaamintaita inkitiki

19

¹ Okanta othonkapaaka jiroka, nokimatzi kamiñainkatanaintsiri inkitiki ikaimaiyini, ikantzi:

¡Iijowí! Iriitajaantaki Pawa owawijaakoyitairi. Otzimimotziri jowaniinkawo, iijatzi ishindsight.

² maawoni ikowiri jantiri irirori, tampatzika okantayitaka.

Tyaaryoori inatzi.

Tima jowasankitaakiro mayimpiro owaaripirotakiriri kipatsijatziiti.

Ipiyakowintaari ikaatzi jowamaitakiri jompiratani.

³ Irojatzi japiipiintaiyirini, ikantzi:

¡Iijowí! Onkatziyainkataawiiti oyachaarinka.

⁴ Ikanta 24 Antaripiroriiti, itsipatakari 4 inkitiwiriiti, jotzirowaiyanakani, tima ipinkathatanakitziri Pawa isaikaki irirori saikamintotsiki, ikantaiyini:

¡Ari onkantyaari! ¡Iijowí!

- ⁵Tzimatsi ñaawaitanaaintsiri saikamintotsiki, ikantaitzi:
maawoni jompirayitaari Pawa, pinthaamintaiyaari.
Pimpinkathatairia maawoni, pitanatyaawo tsinampashiririiti iijatzi
iriipiroriiti, maawoni.
- ⁶Ipoña nokimaki kamiñainkatapaintsiri, iriiwaitaki ipiyotaiyani atziriiti,
iroowaitaki oparyiinkatzi jiñaa, iroowaitaki iijatzi ookathawontsi.
Ikantaitzi:

¡Iijowí! Aritaki pinkathariwintantai Pawa, iri Apinkatharitsitaari
Shintsipirori.

⁷Thami ankimoshiriwintiri, thami ampinkathatiri, tima irootaintsi
joimoshirinkiri jaawakaiya Oijya. Aritaki witsikaka iinatyari.

- ⁸Kitamaa okantaka ithaari, tii okipatsiwaitzi, poriryaa okantaka.
Ojyakaawintachari “iinatyari”, iriiyatki oitishiritaari.
Ojyakaawintachari “tii okipatsiwaitzi ithaari”, iro kamiithari
jantayitakiri jirkaiti.

Jatyootaitiri jaawakaiya Oijya

⁹Ipoña ipokashitapaakina inkitijatzi, ikantzi: “Posankinatiro
jiroka: Owanaa inkimoshiritai ikaimayiitakiri jatyootairi jaawakaiya
Oijya”. Ipoña ikantakina iijatzi: “Jiroka, iñaanipiro inatzi Pawa”.

¹⁰Ari notzirowanaka nopinkathatanakiri maninkari, ipoña ikantana:
“¡Iiro pipinkathatana naaka! Ari akaataiyini jompiratai Oijya,
ari nojyimi iiroka, ari nojyakari iijatzi ikaatzti oisokiroytakawori
ikinkithatapaintziri Jesús. Aña iri pimpinkathatajaanti Pawa. Tima
okaatzti ikinkithatapaintziri Jesús, irootajaantaki yoshiritakaariri
Kamantantaniriiti”.

Tyaakaakariri kitamaari mora

¹¹Ipoña noñaaki ashitoryaanaka inkiti. Tzimatsi janta kitamaari
mora. Itzimi tyaakaakariri, iriitaki jiititziri “Oisokirotaniri”, jiititziri
ijatzi “Tyaaryoori”. Aririka jowasankitaanti, tampatzika okanta. Ari
okimitari iijatzi aririka jowayiritanti. ¹²Irooma irooki iriiwaitaki
paampari. Amathaipirowaita ikantaka. Josankinatakawo wairontsi kaari
jiyotakoitzti apa jiyotziro irirori. ¹³Ikithaatatakawo othakakiri iraantsi.
Iri jiititziri iijatzi “INÁANI PAWA”. ¹⁴Tzimatsi inkitikinta jowayiriti.
Kitamaathaitaki okantaka iijatzi iithaari, tii onkipatsiwaiti. Iriitaki
oyaatakiriri tyaakaakariri iijatzi kitamaari imorani. ¹⁵Ari oshitowanakiri
ipaantiki kimitakawori othoyimpiminitzi osataamintotsi, irootaki
jompojantayitaiyaariri iisaniintani. Iri ompiratantaiyaarini jashirokotziti.
Irijatzi witsikakiniriri ojyakawori jimiritaitari jiititziri “Imashirinka
Pawa Shintsipirori”. ¹⁶Josankinatakawo wairontsi iithaariki, iijatzi

iporiki. Jiroka wairontsi: PINKATHARIWINTZIRIRI PINKATHARIITI. OMPIRATARIRI OMPIRATANIRIITI.

¹⁷Ipoña noñaaki pashini maninkari ikatziyantakari ooryaatsiri, ikaimapaakiri maaconi tsimiriiti aayitatsiri, ikantziri: “Pimpoki papatotya, poyaawo onkaati impayitimiri Pawa. ¹⁸Tima powayityaari atziriwatha: iwatha pinkathariiti, iwatha ijiwari owayiriiti, iwatha ñaapiroriiti, iwatha tyakaapiintariri imoraniti. Ari powanatyawo iijatzi iwatha imoraniiti. Tii apa powaiyaari jirikaiti, aña powayitaiyaari iijatzi iwatha maawoni: ompirataari, ompirataniri, antaripiroriiti, oryaanipaini, maawoni”. ¹⁹Ipoña noñaakiri kowiinkari piratsi, noñaakiri iijatzi kipatsijatzi pinkathariiti itsipayitakari jowayiriti. Ari ipiyotaiyakani inkini jowayiritiri jirika tyakaakariri kitamaari imorani itsipayitakari iijatzi jowayiriti. ²⁰Tzimatsi iita oirikawakiriri kowiinkari piratsi. Ari ikimitaakiri thiiyinkari kamantantaniri itsipatapiintakari itasonkawintantz. Ari okanta jamatawitantakariri kintakoyitakawori iwairo piratsi, ikaatzi pinkathayitakirori jojyakaawo. Jirika piratsi ipoña thiiyinkari kamantantaniri, jookaitakiri opaampaporinthaataki inkaari, tsika okitiryainkataki shitziwawo oyachaarinka. ²¹Jowamaayiitakiri maawoni kimisantanakiriri, jowathaitantakari shitowapaintsiri ipaaniki tyakaakariri kitamaari mora. Kimaniintapirowaitaka tsimiripaini.

Ojyiki osarintsi, onkaati 1000

20 ¹Ipoña noñaaki jayiitapaaki pashini maninkari. Joirikakiro jashitaryaantyaawori omoona inthomaintapirotatsiri. Joirikaki iijatzi antawoiti ashirotha. ²Jaakiri noonki, maanki tzimitainchari pairani. Iriitaki Kamaari, Satanás. Joojotakiri onkaati 1000 osarintsi, ³jotsiroryaakiri omoonakiki inthomaintapirotatsiri. Jojyipitakotakiri, jiwichaakotakiri onkantya iiro jamatawitantaari atziriiti, irojatzi imonkaatantatyaa onkaati 1000 osarintsi. Aririka onthonkapaatyti jiroka, ari joojoryaakotapaintiri kapichiini.

⁴Ipoña noñaaki ojyiki saikamintotsi tsika isaikayitai inkaati pinkathariwintantatsini. Ari noñaakiro ishiriiti ikaatzi jowamaawintaitakiri ikimisantairo iñaani Pawa, ikinkithatapaintziri Jesú. Jirikaiti, tii ipinkathatziri kowiinkari piratsi, tii ipinkathatziro jojyakaawo iijatzi. Tii ikintakotamakotawo iriroriiti iwairo piratsi, iijatzi jakoki. Iriiyitaki piriintaachari, ipinkathariwintantayitai itsipataari Cristo okaatzi 1000 osarintsi. ⁵Iriima pashini ikaatzi kamayitaintsiri, tii jañaayitai irirori, irojatzi imonkaatantapaakari 1000 osarintsi. Irootaki jiitaitziri “Itawori Añagaantsi”. ⁶Kimoshiri inkantaiya inkaati piriintaachani jiitaitakiri “Itawori Añagaantsi”. Tima tasorintsishiriri jinayitaki. Iiro japiitziro inkamayitai. Aña kañaaniri inkantaiya, iri kimitaiyaarini Ompiratasorintsitaari jantawaitainiri Pawa,

jantawaitainiri iijatzi Cristo. Ari itsipataari ipinkathariwintantai okaatzi 1000 osarintsi.

⁷Aririka imonkaatapaatyta 1000 osarintsi, ari jomishitowaitapaintiri Satanás jashitakoitakiri. ⁸Aririka ishitowanaki, jitapaiyaawo jamatawaitapairi maawoni atziri tsikarika inampiyitawo. Jiroka nampitsiiti jiitaitakiro “Gog”, pashini “Magog”. Japatotairi maawoni inkini jowayiritakaiyaari. Intzimapiroti ojyiki atziri, iroowaitaki okanta ojyikitzi impaniki jiñaathapiyaaki. ⁹Jiyaataiyakini tsika owintinipathatzsi, jotsikapaakiri oitishiritaariiti tsika ipiyotaiyakani iriroriiti. Ari okaatzi jotsikapaakiro iijatzi jiitatziri “Itakopirotaawo Nampitsi”. Omapokashitanaka oparyaapaaki paampari, apirotakiri maawoni. ¹⁰Ari jookaitakiri Kamaari janta opaampaporinthaataki inkaari, kitiryainka okantaka shitziwawo oyachaarinka. Tima ari jookitsitaitakari irirori kowiinkari piratsi, itsipataitakiri thiiyinkari kamantantaniri. Ari inkantaitatyiyo inkimaatsiwaitaiya.

Jaminakoitantai kitamaariki saikamintotsi

¹¹Ipoña noñaaki antawoiti kitamaari saikamintotsi. Tzimatsi saikantakawori, iriitaki matakirori japirotairo inkiti iijatzi kipatsi. ¹²Ari ikatziyyakani kamayitauntsiri janta kitamaariki saikamintotsi, jitakari itsipayitaari antariiti iijatzi iryaaniiti, maawoni. Ari japinairyaanakiro osankinarintsi, japinairyaanakiro iijatzi pashini tsika josankinatakoyita añaayitaatsini. Jaminakoyitairi atziri tsikarika oiyita jantakiri okaatzi josankinatakoyitakiri. ¹³Iijatzi ikaatzi piinkayitauntsiri jiñaaki, ari ipiyoyitakari iriroriiti. Ikaatzi kamayitauntsiri, ari isaikitsitari iijatzi janta, okimiwaitakawo atzirityaumi “Kaamanitaantsi”, ompakagairi ompirawaiwitakari. Ari ikaatzi jaminakoitairi iriroriiti jantayitakiri. ¹⁴Ari jookaitakiro “Kaamanitaantsi” opaampaporinthaataki inkaari ontagaiya. Jiroka opaampaporinthaataki inkaari, iro jiitaitakiri “Apititanantsiri Kaamanitaantsi”. ¹⁵Ipoña jookaitakiri opaampaporinthaataki inkaari maawoni kaari osankinatakotachani jaña ayitai.

Owakiraari inkiti, owakiraari kipatsi

21 ¹Ipoña noñaaki owakiraari inkiti, owakiraari kipatsi. Tima aritaki apirotaka pajatori inkiti, iijatzi pajatori kipatsi. Tii jiñaitairo inkaari. ²Ipoña noñaaki ijyaawiinkapaaki inkiki apaani nampitsi tasorintsitsatsiri, jiitatziri “Owakiraari Jerusalén”. Iri Pawa owayiitakaantakirori. Owaniinkakitaka, iroowaitaki apaani tsinani owaniinkatashitari oimityaari. ³Ari jiñaawaitaitanaki shintsiini saikamintotsiki, ikantaitzi: “¡Pamini! Ari osaikimotairi kipatsijatziiti jiroka tasorintsithaanti tsika inampitawo Pawa. Ari itsipatajaantaari

Pawa tsika isaikayitzi ijyininkataari. ⁴Tima Pawa ojyiyookipirotairini, inkimoshiritakaayitairi. Iiro ikaamaniyitai, tikaatsi onkatsitzimowaitai, tikaatsi iragaachani, tikaatsi kimaatsiwaitaachani. Tima ari okaatapaaki maawoni jiroka”.

⁵Ipoña jiñaawaitanaki saikaintsiri saikamintotsiki, ikantzi: “Nowakiraatakagairo maawoni”. Ikantanaki iijatzi: “Posankinatiro jiroka, tima tyaryoori ñaantsi inatzi, ari okantaitatyaaani”. ⁶Ari ikantana: “¡Ari iwiyaapaaka! Naakataki ojyawori itawori osankinarintsi. Naaka ojyawori iwiyaantawori iijatzi. Naakataki itakaantanakawori. Naakataki thonkaironi. Tzimatsirika miritatsiri, ari nomiritakayaari jiñaa tsika otzimi añaakaantatsiri. Impashiitayaari, tii opinawontsitzi. ⁷Irootaki nokajyaakaakiniriri kitishiritaniriiti. Naaka Pawa ipinkathayitai. Iriitaki nonkimitakaantairi notomiiti. ⁸Iro kantzimaitacha iiro notomitaari thaawinkariiti, kisoshiriri, kisaniantaniri, tsitokantaniri, mayimpiri, matsitaniri, pinkathatakiriri ojyakaawontsi, thiiyinkariiti. Aña iri taayitaachani opaampaporinthaataki inkaari, kitiryainkataintsiri oyachaarinka. Iro apititanaintsini inkamayitai”.

Owakiraari Jerusalén

⁹Ikanta othonkapaaka jiroka, ipokashitapaakina apaani maninkari owasankitaantaniri oirikakirori iwamokoti. Ikantapaakina: “Pimpoki, noñaayimiro ojyakaawintari tsinani iinatyaaari Oijya”.

¹⁰Jaashirinkatanakina tonkaari otzishiki. Joñaagakinawo nampsitsi tasorintsitsatsiri jiitaitziri Jerusalén, jowayiitairi Pawa opoñagaawo inkitiki. ¹¹Janta nampsitsiki, ari jiñaitairo jowaniinkawo Pawa, shipakiryaawaitaki, iroowitzaki okanta mapiki porikatsiri, pinapirotachari. ¹²Antawo okantaka otantonampi. Tzimatsi 12 ityaapiintaitzi. Tzimatsi 12 maninkariiti aamaakowintayitawori ityaapiintaitzi. Ari josankinaitakiro iwairo itomiiti Israel-ni. ¹³Okaatzi mawa ityaapiintaitzi montitakariri ishitowapiintzi ooryaatsiri. Iijatzi ityaapiintzzi ooryaatsiri, okaatzi mawa. Katonkanta, okaatzi mawa. Kirinkanta, okaatzi mawa. ¹⁴Tzimatsi okaatzi 12 antawoiti mapi otzikirori otantonampi. Ari osankinayitakari 12 iwairopaini Otyaantapiroriiti.

¹⁵Jirika ñaanatakinari, joirkaki imonkaamintoshithaki jiwitskaitziri oro, iro jimonkaatantyaawori otantonampi, iijatzi ityaapiintaitzi. ¹⁶Ari jimonkaanampitawakaa jiroka nampsitsi, tii anaawakaa. Ikanta jirika, jitanakawo jimonkaanampitakiro, okaatzi 2200 kilómetro osanthanka, iijatzi okaataki ojinokitzi.^h ¹⁷Ipoña jimonkaatakiro iijatzi otantonampi,

⁸ 21,11,18 Kantakotachari jaka “porikatsiri”, iro jiitaitziri iijatzi “jaspe”.

^h 21,16 Kantakotachari jaka “2200 kilómetro” iro ikantaitziri iijatzi “12000 estadio”.

okaatzi otontatzi 144 jimonkaatantakawo ikonaki. Iro jimonkaatantakari jirika maninkari kimitawori ikonaki atziri jimonkaatantapiintakari irirori.¹⁸ Jiroka otantonampi, ojyawaitakawo mapi porikaki okantaka. Jiyoshiita oro jiwitsikantitakawori nampitsi, porikaki okantaka.ⁱ

¹⁹ Itzinkamiiitantakawori otantonampi, jaayiitaki porikakiyitatsiri mapiki, pinapiroytachari. Jiroka owairopaini mapiki jaayiitakiri: jaspe, zafiro, ágata, esmeralda,²⁰ ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista.²¹ Okaataki 12 ityaapiintayiitzi, iro jaayiitaki antawopirori kitamaari mapi, iro jimokakiri jiwitsikantakawori. maawoni aatsiti nampitsi, jiyoshiita oro jiwitsikaitantakawori, porikaki okantaka.^j

²² Tii otzimapai janta tasorintsipanko. Tima iro inampi Awinkathariti Pawa Shintsipirori itsipataari Oijya. Iriiyitajaantaki poyaataiyyawoni tasorintsipanko janta. ²³ Tii ikowajaanta ooryaatsiri, iijatzi kashiri. Tima jowaniinkawo Pawa kitijiyyinkatakaironi. Iri Oijya kimitaiyyarini ootamintotsi. ²⁴ Iriitaki kitijiyyitakaironi janiiyitai atziriiti janta. Pinkathariiti tzimayiwitachari jowaniinkawo kipatsiki, kamiithaini isaikayitai janta ipinkathatairi Pawa. ²⁵ Iiro otsiniritapai, aña okantaitatyaa onkitijiyyitapai. Iiro ashitanataa nampitsi janta. ²⁶ Ikaatzti tzimayiwitachari jowaniinkawo kipatsiki, ipinkathayiitairi, kamiitha isaikayitai ipinkathatairi Pawa. ²⁷ Iiro itzimai kaaripirotapaatsini, iiro jiñaitairi antayitaironi ipinkaitziri, iiro itzimapai iijatzi thiiyapaachani. Apa inampitaiyyawo josankinatakakiri Oijya jañaayitai janta.

22 ¹Ipoña joñaagakinawo jiñaa kañaanitakaantatsiri.

22 Kitijiyaniki okantaka. Iro shitowaatatsiri isaikamintoki Pawa itsipatakari Oijya,^k ²irootaki shiyaatainchari niyankiniki aatsi. Omontithapiyaatakawo ojyookantakawo chochoki kañaanitakaantatsiri. Okantaitani kashiriki okithokitapai osarintsiki. Oshinchaantapai oshi.³ Iiro otzimapai owasankitagaantsi janta. Ari osaikapairi isaikaminto Pawa, iijatzi jashi Oijya. Inkantaitatyaa jantawaitapainiri jompiratani. ⁴Ari iñaapooyiitairi Pawa. Inkintakotamakotaiyyawo atziriiti iwairo Pawa. ⁵Iiro otsiniritapai janta. Iiro itzimapai ooryaatsiri. Tima iri kitijiyyinkataatsini Awinkathariti Pawa. Ari ikantaitatyiiro impinkathariwintantapai atziriiti janta.

Irootaintsi impiyi Cristo

⁶Ipoña ikantanakina maninkari: “Tyaaryoo inatzi jiroka ñaantsi, kantatsi ankimisantiro”. Tima ikimitaakiri pairani Awinkathariti Pawa jiyotakaayitakiri Kamantantanirii, ari ikimitaakinari iijatzi

ⁱ **21.18,21** Kantakotachari jika “porikaki”, okimitakawo okanta botella, iijatzi vidrio. ^j **21.21** Kantakotachari jika “kitamaari mapi” irojatzi jiitatziri “perla”.

^k **22.1** Kantakotachari jika “kitijiyaniki” okimitakawo okanta botella, vidrio iijatzi cristal.

naaka, jotyaantakinari imaninkariti joñaagayitakinawo jiroka, iro jiyoitantaiyaari jompirataniiti irootaintsi awijayiti oiyityaari paata.

⁷Jiroka ikantzi Jesú: “¡Pamini! Irootaintsi nompiyi. Kimoshiri inkantaiya kimisantakironi ikamantantaitakiri jaka osankinarintsiki”.

⁸Naakataki Juan osankinatzirori jiroka. Naaka ñaajaantakirori maawoni, naaka kimajaantakirori ijatz. Ari notziirowawitanaka nompinkathatiri maninkari oñaagakinawori maawoni jiroka.

⁹Ikantanakina iroror: “¡Iro pipinkathatana naaka! Ari akaataiyini jompiratai Pawa, ari nojyimi iiroka, ari nojyari Kamantantanirii piyyitziri ‘iyikiiti’, nojyakari ijatz inkaati kimisantaironi osankinayitainchari jaka. Aña iri pipinkathatajaantai Pawa”.

¹⁰Ipoña ikantanakina ijatz: “Okaatzi posankinatakotakiri awijayitatsini paata, iiro pontsirkakotziro, tima irootaintsi iñaitiro awijatsini. ¹¹¡Inkaaripiroshiritawiiti kaaripiroshiritaintsiri iroñaaka! ¡Inkamaaripiroshiritawiiti kamaarishiritaintsiri iroñaaka! ¡Inkamiithapirowaitai antakirori kamiithari iroñaaka! ¡Inkitishiripirowaitai kitishiritaintsiri iroñaaka!

¹²¡Irootaintsi nompiyi! Irootaintsi nompinatairi atziriiti okaatzi jantawintakiri apaanipaini. ¹³Naaka ojyawori itawori osankinarints, Naaka ojyawori iwiyaantawori ijatz. Naakataki itawori, Naakataki iwiyaantyaawoni. Naakataki itakaantanakawori, Naakataki thonkaironi”.

¹⁴Kimoshiri inkantaiya kiwayitaironi iithaari, inkini ishiniyiitainiri chochoki añaakaantatsiri, inkini intyaayitai ityaapiintaitzi nampitsiki.

¹⁵Iro ityaayitai kimitakoyitariri otsitsi, kisaminthatantaniri, antapiintakirori kamaawotatsiri, tsitokantaniri, pinkathatakiriri ojyakaawontsi, amitapiintakawori ithiiyanita.

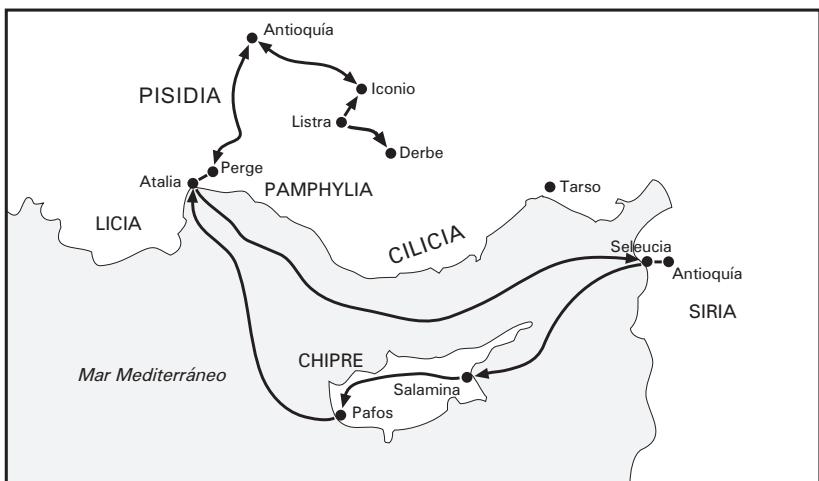
¹⁶“Naakataki Jesú, otaantakiri maninkari inkamantimiro jirokapaini, inkini powawijayiniri iiroka apatowintapiintakariri Pawa tsikarikapaini. Naaka charinitariri David-ni. Naakataki jiitaitzi ‘Impokiro Oñaaminki’ ”.

¹⁷Ikantzi Tasorintsinkantsi: “Pimpokiita”. Ari okantsitari ijatz kimitakawori tsinani iinataityaari. Inkaati kimayitaironi jiroka, inkantayitai: “Pimpokiita”. Impokayitiita miriyitatsiri. ¡Itzimirika kowanaintsiri imirityaawo jiñaa añaakaantaniri, jirawaiti, tii opinanita!

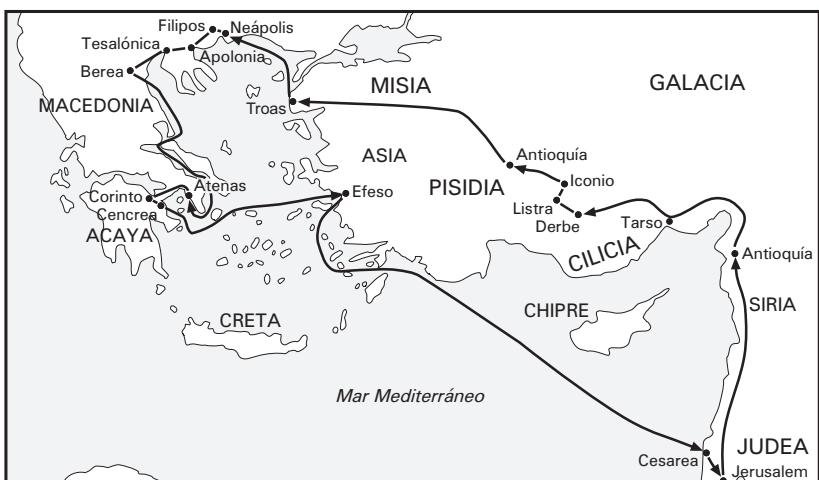
¹⁸Tzimatsi nonkamantiriri inkaati kimaironi jiroka tsika osankinatakoyitaka awijayitatsini paata: Tzimatsirika owanaawaitakironi okaatzi osankinatainchari jaka, ari jowanagainiri Pawa inkimaatsitaiyaawo irirori okaatzi kinkithatakotainchari osankinarintsiki. ¹⁹Tzimatsirika thañaapithatantyaawoni okaatzi osankinatainchari jaka, ari inthañaapithataiyeaari paata Pawa irirori iro ishinitainiri chochoki añaakaantatsiri. Iro ityagai nampitsiki ikinkithatakotaitakiri jaka.

²⁰ Jirika kinkithatakaantakirori maawoni jiroka, ikantzi: “Irootaintsi nompiyi”. Ari nokantzí naaka: “Ari onkantyaari, thaankiini pimpiyi”.

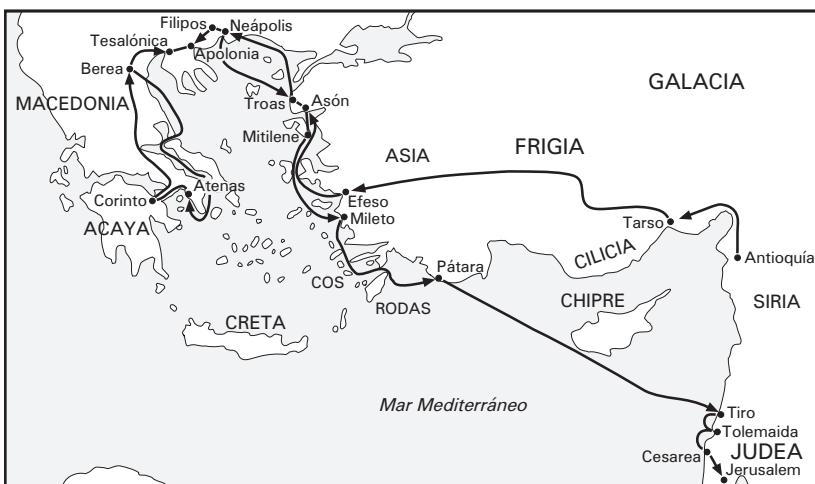
²¹ Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo janta. Ari onk antyaari.

PRIMER VIAJE MISIONERO DE PABLO

SEGUNDO VIAJE MISIONERO DE PABLO

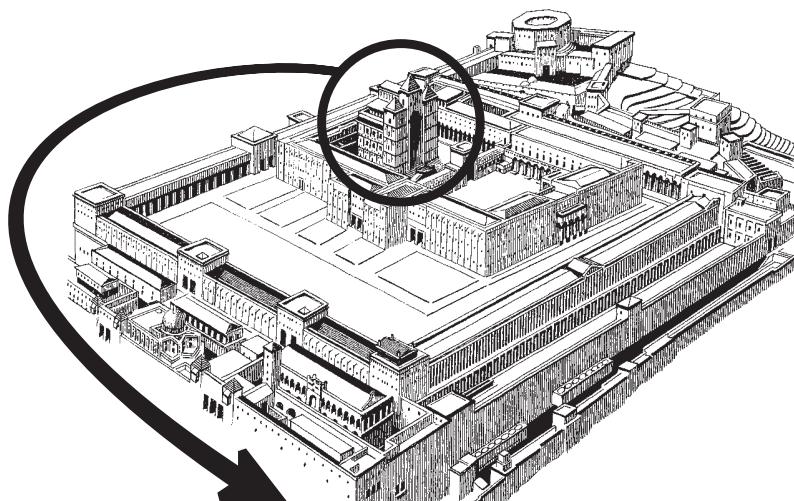

TERCER VIAJE MISIONERO DE PABLO

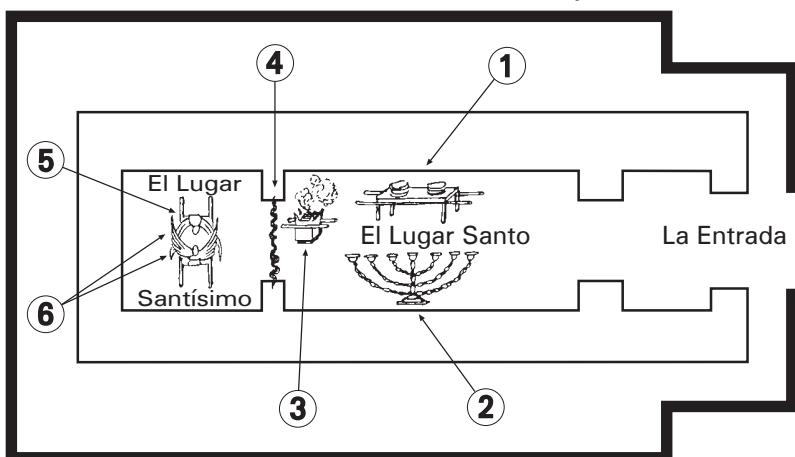

VIAJE DE PABLO A ROMA

El Templo en el tiempo de Jesucristo

Plano del Interior del Templo

1. La Mesa y los Panes de la Proposición
2. El Candelabro
3. El Altar del Incienso
4. El Velo
5. El Arca del Pacto
6. Los Querubines

